

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 1 ՆՈՅԵՄԲԵՐ • MARDI 1 NOVEMBRE 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7816 31e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3227

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՆՁԿՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԵՐ

Առաջին օրէն իսկ բացորոշ էր տեսակէտներու տարբերութիւնը՝ Ժընեւի երկրորդ խորհրդաժողովին մէջ որ տեղի կ'ունենայ մասնակցութեամբ չորս մեծ պետութեանց արտաքին գործերու նախարարներուն :

Դէմքերը ժպտուն են միշտ, մեղրածորան մեծարանքներով :

Ժխտական դիրք բռնած ատեն իսկ, երկու կողմերն ալ փափկանկատութեան փորձեր կը կատարեն, որպէսզի դիմացինը չվիրաւորուի :

Զորուցամաք «Ոչ»երու վարպետը, Մոլոթով անգամ յաճախ մեղմօրէն կ'արտայայտուի :

Կարճ խօսքով, փոխասացութիւնը կը կատարուի յուշիկ-յուշիկ, որպէսզի «Ժընեւի ոգին» չչոգիանայ :

Եւ սակայն, ծանր է մթնոլորտը եւ անստոյգ՝ հեռանկարը :

Հինգշաբթի օր տեղի ունեցաւ խորհրդաժողովին բացումը, փոխադարձ բարեացակամութեան խօսքերով :

Արեւմտեան պետութիւնները հաւաքական յուշագիր մը յօրինած էին օրակարգի առաջին հարցի մասին — Գերմանիա եւ ապահովութեան խնդիրը :

Խ. Միութեան ներկայացուցիչը անմիջապէս մերժեց նկատի առնել այդ յուշագիրը, առաջարկելով նախ քննել Եւրոպայի հաւաքական ապահովութեան խնդիրը, որու մասին մանրակրկիտ ծրագիր մը մշակած են :

Եւ սկսաւ ճառերու ճակատամարտը, որ ամէն բանէ առաջ սպառարին համբերութիւն կը պահանջէ, անելի մը չյանգելու համար :

Միեւնոյն ատեն ոչ-պաշտօնապէս կ'արծարծուի նոյնքան ծանրակշիռ եւ աւելի անմիջական խնդիր մը, Միջին Արեւելքի կացութիւնը :

Այնպէս որ, երկու կողմերն ալ ստիպուած են տասը համբել, վերջին բառը արտասանելէ առաջ :

Խ. Միութիւնը միշտ կը մերժէ առաջնութիւն տալ Գերմանիոյ երկու մասերուն միացման հարցին, ազատ քուէարկութեամբ :

Իր գլխաւոր առարկութիւնն այն է թէ միացեալ եւ վերազինեալ Գերմանիա մը վտանգաւոր է խաղաղութեան համար, մանաւանդ որ պիտի յարի Ատլանտեան դաշինքին :

Արեւմտեան պետութիւնները յանձն կ'առնեն երաշխիքներ տալ որեւէ հաւանական վտանգի դէմ, միեւնոյն ատեն Գերմանիոյ ազատ կամքին ձգելով Ատլանտեան դաշինքին միանալու կամ չէզոք մնալու խնդիրը :

Մոսկուա չի գոհանար այս երաշխիքներով, եւ կը պնդէ իր ընդհանուր ապահովութեան դաշինքին վրայ, զայն բաց պահելով ոչ միայն Եւրոպայի բոլոր պետութեանց, այլեւ Մ. Նահանգներուն առջեւ :

Արեւմտեան պետութիւնները ծածկամտութիւն մը կը տեսնեն այս նոր ծրագրին մէջ, — խորտակել Ատլանտեան Կազմակերպութիւնը, որ ազատ աշխարհին փրկութեան հիմնական կռուանն է Արեւմուտքի համար :

Այս հարցին հետ սերտ առնչութիւն ունի Միջին Արեւելքի տագնապը, քանի որ Խ. Միութիւնը լայն բանալով իր եւ արբանեակ պետութեանց զինարաններուն դուռները արաբական երկիրներու առջեւ, ոչ միայն կը քաջալերէ վերազինումը, այլ եւ ճամբան կը հարթէ խաղաղ թափանցումի համար :

Այսպէս, անձկութեան ժամեր կ'անցընէ խաղաղասէր մարդկութիւնը, սպասելով որ դրական ելքի մը յանգի խորհրդաժողովը, կամ գոնէ ապահովէ այնքան փառաբանուած համակեցութիւնը :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ ԿԸ ՔՆՆԷ ՆՈՐ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Ազգ. ժողովը կիրակի օր սկսաւ քննել կանխահաս ընտրութեանց եւ ընտրական օրէնքի փոփոխման խնդիրը: Կը կարծուի թէ վիճաբանութիւնները պիտի աւարտին այս գիշեր (երեքշաբթի): Վարչապետը արտօնուած է վստահութեան քուէ պահանջելու որեւէ ատեն: Ազգ. ժողովին ընտրական օրէնքի յանձնախումբը 19ի դէմ 22 ձայնով քուէարկեց բանաձեւ մը ի նպաստ համեմատական ներկայացուցչութեան: Աւելի ստուար մեծամասնութեամբ քուէարկուեցաւ ուրիշ բանաձեւ մը որ կը տրամադրէ ներկայ Ազգ. ժողովը փակել 1956 յունուար 2ին, փոխանակ երկարաձգելու մինչեւ պայմանաժամը, Յուլիս 30:

Կիրակի օրուան վիճաբանութեանց ընթացքին վեց հակառաջարկներ ներկայացուեցան քուէարկութեան եղանակի մասին, ընդդէմ յանձնախումբի առաջարկին: Նիստին ներկայ էր վարչապետը, Պ. Էտ. Ֆոր որ Լիոնէն կը վերադառնար: Գացած էր ներկայ ըլլալու Էտ. Էռիոյի քաղաքապետութեան 50ամեակի փայլուն տօնակատարութեան : Լիոն երթալէ առաջ, ճառ մը խօսելով Շալոն սիւռ Սոնի արմատականներուն առջեւ, բացատրեց թէ ներկայ խորհրդարանը թոյլ չի տար որ կառավարութիւնները հաստատուն քաղաքականութիւն մը հետեւին, մանաւանդ արտաքին գործերու, ինչպէս եւ Հիւս. Ափրիկէի մէջ: Գալով տնտեսական եւ ելմտական խնդիրներուն, ըսաւ թէ մեծ յառաջդիմութիւն կատարուած է 1953էն ի վեր: Եւ կրկնեց թէ վերջին երկու տարիներու ընթացքին աշխատավարձքը եւ արտադրութիւնը աւելցած են 21 եւ 18 առ հարիւր, բաղդատելով նախընթաց տարիներուն հետ երբ յաւելումը 5 եւ 3 առ հարիւր էր :

Ազգ. ժողովին վիճաբանութեանց ընթացքին, 77ի դէմ 441 ձայնով մերժուեցաւ ընտրութիւնները յետաձգելու առաջարկը: Մերժուեցաւ ուրիշ բանաձեւ մը որ կ'առաջարկէր ընտրութիւնները կատարել շրջանային դրութեամբ եւ մէկ քուէարկութեամբ: «Շատ պարզ ձեւ մըն է այս. ան թեկնածուն որ ամէնէն աւելի քուէ շահած է ընտրուած կը համարուի»:

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

Մարոքի աքսորական Սուլթանը, Պէն Եուսէֆ մէկ օր յետաձգած ըլլալով իր մեկնումը, Մատակասքարէն ճամբայ ելաւ Կիր. օր եւ Նիս հասաւ երէկ: Ամբողջ պանդոկ մը տրամադրուած է իրեն, Միջերկրականի ափերուն վրայ, Պովալոն: Այս առթիւ նոր անակնկալ մը տեղի ունեցաւ: Սուլթան Պէն Արաֆա, որ հաւանած էր հեռանալ, իր տեղը ձգելով արքունի խորհուրդի մը, նամակ մը գրելով Ֆրանսայի հանրապետութեան նախագահին, կ'ըսէ թէ գահէն կը հրաժարի, իր բոլոր իրաւասութիւնները ձգելով աքսորէն վերադարձող Սուլթանին : Այս վերջինը ազգային շարժման խորհրդանիշը դարձած է Մատակասքար աքսորուելէն ի վեր: Իր դիրքը աւելի զօրացաւ երբ Մարաքէշի փաշան, Էլ Կլաուի որ վճռական դեր կատարած էր իր գահընկէցութեան մէջ, յայտարարեց թէ համաձայն է որ Պէն Եուսէֆ վերահաստատուի գահին վրայ :

Պէն Արաֆայի նամակին յայտնութենէն վերջ, Ֆրանսական կառավարութիւնը յայտարարութիւն մը հրատարակեց որ, թէեւ տարտամ, տրամադրութիւն ցոյց կուտայ Պէն Եուսէֆի վերահաստատման: Յայտարարութիւնը կ'ըսէ թէ նկատի առնելով Մարաքէշի փաշային եւ ուրիշ երեւելիներու արտայայտութիւնները, կառավարութիւնը գոհունակութեամբ կը

■ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ■

ՏՈՔԹ. ՔՇԸՐ

Ամերիկահայ թերթերէն կ'իմանամ թէ անցեալ Սեպտեմբերին մեռած է այս հանրածանօթ պատուելին, 85 տարեկան:

Իրազեկներ անշուշտ պարտք պիտի սեպեն մանրամասնօրէն պարզել իր կեանքն ու գործը, որ 80 առ հարիւր անցած են հայութեան մէջ, մասնաւորապէս Վասպուրական եւ Հայաստան :

Ես մէկ անգամ պատեհութիւն ունեցած եմ տեսնելու զինք, ճակատագրական պահու մը :

Զինադադարի ամենէն տագնապալի օրերուն, երբ հաշտութեան բանակցութիւններ կը կատարուէին Փարիզի մէջ (1920), Պոլսոյ «Ճակատամարտ»ին խմբագրատունը հանդիպեցաւ Տոքթ. Ըշըր: Մտահոգ երեւոյթ մը ունէր, եւ հազիւ սրահ մտած, ըսաւ թէ կ'ուզէ տեսակցիլ Դաշնակցութեան գլխաւոր ներկայացուցիչներուն հետ:

Կէս օր էր եւ հաւաքելով ներկայ ընկերները, անհամբեր սպասեցինք իր ըսելիքին :

Պատուելին, որ լաւ հայերէն գիտէր, պատմեց թէ Հայաստանէն կուգայ, թէ շատ ծանր է ժողովուրդին տնտեսական վիճակը եւ կ'ուզէ դարման մը տանիլ :

Միեւնոյն ատեն յայտնեց թէ հանդիպած է Պատրիարքարաններուն, թէ ուրիշ կազմակերպութեանց հետ ալ պիտի խօսի եւ յետոյ Փարիզ պիտի երթայ, իր ծրագրին գործադրութիւնը ապահովելու համար:

Ի՞նչ էր այդ ծրագիրը :

Տոքթ. Ըշըր համառօտակի նկարագրելով Հայաստանի կացութիւնը, բացատրեց թէ երկիրը նեղ է ու աղքատ եւ չի կրնար հոգալ հարիւր հազարաւոր թշուառ գաղթականներ: Համաճարակներ ալ կրնան ծագիլ ...

— Ի՞նչ կ'առաջարկէք :

— Վան, Մուշ, փոխադրել քանի մը հարիւր հազար գաղթականներ, միջազգային *ժանտարմըրի* մը կազմելով, ապահովութեան համար:

— Շատ ուշ մնացած էք, սիրելի Տոքթ. Ըշըր, մենք այլեւս չենք ուզեր մնալ օսմանեան տիրապետութեան տակ, աւելի քան մէկ միլիոն զոհ տալէ վերջ. այլեւս միջին ճամբայ չկայ: Յաղթականները յանձն առած են միացեալ եւ անկախ Հայաստան կազմել, դաշնագիր ալ ունինք...

— Մի՛ հաւատաք: Եւ յետոյ, դուք իրաւունք չունիք արեւմտեան Հայաստանի մէջ մնացած Թուրքն ու Քիւրտը տեղահանելու :

— Ցնորք է ձեր ծրագիրը, անիմաստ եւ անարդար ...

— Ես ըսելիքս ըսի եւ Փարիզ պիտի երթամ քանի մը օրէն, Գերագոյն Խորհուրդին առջեւ պաշտպանելու համար իմ տեսակէտս: Ձեզի կը մնայ դատել չարն ու բարին: Ես Քրիստոսի պաշտօնեայ եմ եւ կ'ուզեմ որ նորէն արիւն չթափի, ոչ Հայու, ոչ ալ այլազգի ...

Եւ ելաւ գնաց, յայտնապէս վշտացած:

Փարիզի մէջ ալ ընդունելութիւն չգտաւ իր ծրագիրը, եւ դէպքերը գահավիժեցան, սեւերես ձգելով Դաշնակիցները...

Վ.Ա.Հ.

ԱՆՈՐՈՇՈՒԹԻՒՆ ԺԸՆԵՒԻ ՄԷՋ

Վերջին տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ դանդաղ կ'ընթանայ Ժընեւի խորհրդաժողովը: Չորս արտաքին նախարարները սկսած են անձնական խօսակցութիւններ կատարել, մշուշը փարատելու համար: Պ. Տըլըս շաբաթ օր տեսակցեցաւ Մոլոթովի հետ: Երէկ իրիկուն դարձեալ պիտի հանդիպէին: Շաբաթ օրուան նիստին մէջ կարելի չեղաւ քայլ մը յառաջ երթալ: Երկու կողմերը ամուր կառչած են իրենց դիրքերուն, թէեւ փափկանկատութեամբ կ'արտայայտուին: Արեւմտեան երեք պետութիւնները կը հարցնեն Մոլոթովի թէ ինչպէս կ'ըմբռնէ Գերմանիոյ վերամիացման խնդիրը: Առանց այս հարցումին բացորոշ պատասխանը ստանալու, դժուար թէ ետ առնեն իրենց սկզբնական ծրագիրը :

Խորհրդաժողովը այժմ կը քննէ բաղդատաբար պարզ խնդիր մը, — զարկ տալ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի փոխանակու-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

դիտէ որ հնարաւորութիւններ կը ներկայանան «հանդարտ եւ բարեկարգ վիճակ մը ապահովելու Մարոքի մէջ»:

Ֆրանսական կառավարութիւնը հաւանեցաւ որ Պէն Եուսէֆ Ֆրանսա վերադառնայ, բայց ոչ արքունիք, դիւրացնելու համար բանակցութիւնները Մարոքի ազգայնականներուն հետ: Իսկ այժմ նոր կացութիւն մը ստեղծուած է, քանի որ գահընկէց Սուլթանին հակառակորդները իրարու ետեւէ կը փոխեն իրենց դիրքը : Արքունի խորհուրդին անդամներէն մէկը, որ Ֆրանսայի կողմէ նշանակուած էր, յայտարարեց թէ իրենց պաշտօնն էր պարզապէս վերահաստատել Պէն Եուսէֆը, օրինական պայմաններու մէջ :

Թերթերը կը գրեն թէ աննկարագրելի խանդավառութիւն կը տիրէ Մարոքի մէջ, Պէն Եուսէֆի վերադարձին առթիւ :

× Խլրտումները կը շարունակուին Ալժերիոյ մէջ: Հազարաւոր թռուցիկներ բաժնուած են, Մելունի առթիւ, դղրդադին ցոյցեր և գործադուլ կատարելու համար Նոյ. 1ին (այսօր, երեքշաբթի):

ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ՀԱՅՈՒՀԻ ՄԸ

Տեղական թերթ մը, *Օրոռ*, կը գրէ թէ Ժընեւի խորհրդաժողովին սովետական պատուիրակութեան մէջ կը գտնուի խորհրդաւոր Հայուհի մը, Նինա Սերգեյովնա, որ նախապէս գրաքննիչ էր եւ Մոսկուայի օտար թղթակիցներու հոգին կը հանէր, իբրեւ մղձաւանջ :

— «Նինա իր սլաւական հմայքով մեծ յաջողութիւն մը շահեցաւ օտար թղթակիցներուն քով եւ լուսանկարիչները իր պատկերը հանեցին զանազան ձեւերով : Զուիցերիոյ մամուլը նոր Մաթա-Հարի մը կը նկատէ զինքը (այն լրտեսուհին որ գնդակահարուեցաւ Ա. Աշխարհամարտին): Թերթ մը ժողովին «Խորհրդաւոր կինը» կը կոչէ զայն: Ուրիշ մը կը պարծենայ թէ գտած է իր մականունը երկար պրպտումներէ ետք, բայց ոչ բուն անունը: Յաջորդ օրը, երրորդ թերթ մը յայտնեց թէ իր անունն է «Տիկին Նինա»: Պաշտօնապէս, Նինա թարգմանը եւ օգնականն է խորհրդային պատուիրակութեան բանբերին, Լէոնիդ Իլիչեւի (Մոսկուայի մամուլի վերատեսուչը): Նինա Հայուհի մըն է որ մեծցած է Վրաստանի մէջ, ուսում առած՝ Մոսկուայի օտար լեզուներու ուսումնարանին մէջ: Գրեթէ կատարելապէս գիտէ անգլերէնը: Պատերազմի միջոցին յաճախ ռազմաճակատ կ'երթար օտար թղթակիցներուն հետ, միասին կրելով բոլոր փորձանքները »:

— Ի՞նչ կ'ընէք Ժընեւի մէջ, հարցուցին :

— «Անդամ եմ սովետական պատուիրակութեան, իբրեւ թարգման անգլերէնի »:

ՍԱՐԻ երեսփ. ժողովը ընդունելով Հոֆմանի կառավարութեան հրաժարումը, առժամեայ կառավարութեան վարչապետ նշանակեց Վելշը: Ժողովը պիտի լուծուի դեկտ. 17ին եւ նոր ընտրութիւններ պիտի կատարուին դեկտ. 18ին:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ նոր մարդահամարին արդիւնքը հաղորդելով, Թուրք թերթերը 23-24 միլիոն (?) կը հաշուեն բնակչութեան թիւը :

ՀԱՅ. ԵԿԵՂԵՑԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Սփիւռքի եկեղեցասէր Հայուն համար հետաքրքրական է գիտնալ թէ ի՞նչ վիճակի մէջ են Հայաստանի եւ սովետական երկիրներու Հայ. եկեղեցիները :

Անշուշտ կը պակսին ճշգրիտ եւ ամբողջական տեղեկութիւններ, ուստի պիտի բաւականանք ինչ որ ունինք ձեռքի տակ, իբրեւ աղբիւր: Առաջինը «Էջմիածին» ամսագիրն է, որ կանոնաւորապէս կը հրատարակուի 1945էն ի վեր: Բացի այս ամսագրէն մեր տեղեկութիւնները կը քաղենք Հայաստան այցելողներու յօդուածներէն: Արդարեւ սակաւ են լուրերը, եւ սակայն այս քիչն ալ կրնայ մօտաւոր գաղափար մը տալ եւ մասամբ գոհացնել մեր հարցասիրութիւնը:

Ինչ վիճակի մէջ էին Էջմիածինը եւ անոր ենթակայ թեմերը մինչեւ 1944, եւ ի՞նչ վիճակի մէջ են այսօր:

Յայտնի է որ՝ երբ 1938ին վախճանեցաւ Խորէն Ա. կաթողիկոս Մուրադբէկեան, Էջմիածինը եւ Հայաստանեայց Եկեղեցին ծանր տագնապի մը մէջ էին :

Երկրորդ աշխարհամարտը սկսած էր, երբ 1941ին Մոսկուա կ'արտօնէր եկեղեցական ժողովի մը գումարումը Ս. Էջմիածնի մէջ, ընտրելու համար Ամենայն Հայոց նոր հայրապետը :

Ցիշենք որ Փարիզի Հայոց եկեղեցին իբրեւ պատգամաւոր ուղարկեց Ա. Թէրզիպաշեանը: Պատերազմին պատճառաւ կարգ մը թեմեր չէին մասնակցած ժողովին, որ բաւականացաւ տեղապահ ընտրելով Գէորգ արք. Չէօրէքճեանը, ծնած՝ Նոր Նախիջեւան: Հայրենասէր եւ վարչագէտ այս բրաձրաստիճան հոգեւորականը կոնդակներով հրապարակ դրաւ «Սասունցի Դաւիթ» թանքային զօրասիւնի մը հանգանակութիւնը, որուն մասնակցեցաւ նաեւ Սփիւռքի հայութիւնը :

Ասիկա բարձրացուց իր վարկը, սովետ. կառավարութիւնը պատուանշանով մը վարձատրեց զինքը :

Տեղապահը իր շուրջ հաւաքեց կղերականները, որոնք ցրուած էին, վերկազմեց Միաբանութիւնը, այն ատեն անոնց թիւը կը հասնէր տասնըմէկ հոգիի :

1945ին բարեդէպ հանդիպում մը ունեցաւ Ստալինի հետ եւ յաջողեցաւ ճանչցնել տալ Էջմիածնի վանքին փաստական իրաւունքներուն իրաւական հանգամանքը: Կարեւոր դէպքեր յաջորդեցին ասոր: Այս առթիւ վերաբացուեցաւ Էջմիածնի Գէորգեան հոգեւոր ճեմարանը, որ այսօր կը կոչուի պարզապէս՝ «Հոգեւոր ճեմարան»: Եւ սակայն կը պակսէին ուսուցիչներ: Տեղապահը հաւաքեց հոգեւոր ճեմարանի եւ Թիֆլիսի Ներսիսեան դպրոցի նախկին սաներէն քանի մը վերապրողներ եւ կազմեց առաջին ուսուցչական դասը:

Ահա թէ ինչ կը ներկայացնէր Էջմիածինը, երբ վերջացաւ պատերազմը(1945) :

Գիտենք թէ՝ ինչպէս նոյն տարին գումարուեցաւ Էջմիածնի եկեղեցական ժողովը : Այս ժողովին մասնակցեցան Կիլիկիոյ Գարեգին կաթողիկոսը անձամբ՝ եւ իր եպիսկոպոսներով, ինչպէս նաեւ Երուսաղէմի եւ Կ. Պոլսոյ պատրիարքութեանց ներկայացուցիչները :

Պատմութեան մէջ աննախընթաց էր Կիլիկեան Աթոռին մասնակցութիւնը այս ժողովին:

Այն ատեն, 111 պատգամաւորներու 110ի ձայնով Ամենայն Հայոց կաթողիկոս ընտրուեցաւ տեղապահը, Գէորգ արք. Չէօրէքճեանը, որու օծումը կատարուեցաւ մեծ շուքով: Այս տարուան եկեղեցական ժողովին մասնակցող պատգամաւորներու թիւն էր 137, որոնց 39ը (կամ 42ը) արտասահմանէն: Կը բացակայէին Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան, Երուսաղէմի եւ Կ. Պոլսոյ պաշտօնական ներկայացուցիչ պատգամաւորները : Նորընտիր կաթողիկոսը Ն. Ս. Օծութեան Վազգէն Ա. ստացաւ 125 ձայն, 137 մասնակցողներու վրայ :

Հայաստանեայց եկեղեցիին բարձրաստիճան եկեղեցականներու թիւը նուազած էր: Նոյն տարին, Գէորգ Զ. կաթողիկոս եպիսկոպոս ձեռնադրեց տասը վարդապետներ: Իր գլխաւոր հոգերէն մէկն էր պատրաստել հոգեւորականներ, երկրէն ներս թէ դուրսը :

— « Հայաստանի ամէն մէկ քաղաք, ամէն մէկ աւան եւ գիւղ պէտք է ունենայ իր եկեղեցին եւ հովիւը» կ'ըսէր վեհափառը :

Հայաստանի մէջ փակուած էին եկեղեցիները. նոյնը՝ խորհրդային երկիրներու հայկ. գաղութներու մէջ: Քահանաները ցրուած՝ չկային, ոչ դպիր, ոչ սարկաւագ, ոչ հոգեւոր խորհուրդ, ոչ ժամկոչ:

Յայտնի է որ պատերազմի ընթացքին եւ վերջը խորհրդային իշխանութիւնը փոխեց իր վերաբերումը եկեղեցիներու հանդէպ. կղերը այլեւս վտանգ մը չէր ներկայացներ պետութեան քաղաքականութեան դէմ :

Հետզհետէ Եկեղեցիները բացուեցան ամբողջ խորհրդային երկիրներու մէջ :

Յետոյ տեղի ունեցաւ ներգաղթը (1946–47): Հայրենադարձներէն շատեր սկսան շէնցնել եկեղեցիները: Ուշագրաւ է որ նորընծայ քահանաներուն, աբեղաներուն եւ դպիրներուն մեծ մասը հայրենադարձները կը կազմեն :

Եկեղեցիներէն ու վանքերէն շատերը լքուած, չունէին հովիւներ: Շատեր կը պահպանուէին իբրեւ պատմական յիշատակարաններ:

1945էն վերջ եկեղեցիներէն եւ վանքերէն մաս մը վերաբացուեցան, ունեցան իրենց քահանաներն ու վանահայրերը :

Երկար պիտի ըլլար կանգ առնել բարեյիշատակ Գէորգ Զ. կաթողիկոսի գործունէութեան վրայ, որ կրնայ առանձին յօդուածի մը նիւթ կազմել :

Անցողակի յայտնենք միայն որ անոր շրջանը եղաւ Էջմիածնի համար սկիզբ մը՝ նոր հոգեւոր աշխուժացման :

« Էջմիածին» ամսագիրը սկսաւ լոյս տեսնել, դառնալով կապ՝ սփիւռքի եւ երկրի հոգեւորականութեան միջեւ:

Հոգեւոր ճեմարանը որու վերաբացումը կատարուեցաւ 1945 Նոյեմբերին՝ ունեցաւ 20 սաներ միայն : Այժմ արդէն տուած է նորընծայ աբեղաներ, որոնք կը ծառայեն Հայաստանի եւ սովետ. երկիրներու հայկ. եկեղեցիներու մէջ :

Անցեալ տարի, երբ Գէորգ Զ. փակեց իր աչքերը, երկրէն եւ սփիւռքէն հոգեւորական եւ աշխարհիկ պատգամաւորներ փութացին Էջմիածին :

Այս առթիւ, Էջմիածնի մէջ գումարուած եպիսկոպոսական ժողով մը, Ս. Էջմիածնի Աթոռին տեղապահ ընտրեց Վահան արք. Կոստանեանը, մինչեւ Եղիշէ արք. Տէրտէրեանի ժամանումը, որ երբեք տեղի չունեցաւ :

Եպիսկոպոսական ժողովը, 1954ին կազմեց նաեւ՝ Էջմիածնի Հոգեւոր Գերագոյն Խորհուրդը, որ հրաւիրեց այս տարուան եկեղ. ժողովը: Արդիւնքը եղաւ՝ ընտրութիւնը Վազգէն Ա. կաթողիկոսի :

Էջմիածնի միաբանութեան ճիշդ թիւը ինձ յայտնի չէ: Մէկ տարի առաջ հազիւ 13ի կը հասնէր:

Հոգեւոր ճեմարանը 1954 – 55 շրջանին կը հաշուէր երեսուն սաներ, (1945ին՝ 20):

Երեք սարկաւագներ ուղարկուած էին՝ ռուսական վանք մը, Մոսկուայի մօտ, ուսանելու: Այս վանքը ունի 180 ուսանողներ: Գրուեցաւ թէ անոնք աստուածաբանութիւն ուսանելէ վերջ պիտի վերադառնան Էջմիածին:

Վախճանեալ կաթողիկոսը կը մտածէր 2 – 3 աբեղաներ ուղարկել Պերլին եւ Լոնտոն, աստուածաբանութիւն ուսանելու համար:

Ապագան պիտի հաստատէ այս կարգի ձեռնարկներու արդիւնքը :

Վ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԶԻՆԱՐՇԱՒԸ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

« Նիւ Եորք Թայմզ»ի մէկ թղթակիցը վերջերս կը գրէր թէ «Կրեմլին կը զարնէ թմբուկը եւ ամբողջ Իսլամը ձայն կու տայ»: Թերթը այսպէս կը մեկնէ մտահոգութեան այն մեծ ալիքը որ կը բարձրանայ Արեւմուտքի մէջ, երբ Մոսկուա զէնք կ'առաջարկէ արաբական երկիրներուն :

Կրեմլին նախընտրեց Գահիրէն իբրեւ արձագանգ իր թմբուկին, իսկ իբրեւ նախաքայլ ճարեց չեխական զէնք :

Գահիրէի խորհրդային դեսպանը, Դանիէլ Սոլոդ, որուն դիրքը հետզհետէ կը զօրանայ, վստահի իր ձեռքին մէջ են Խ. Միութեան արեւելեան քաղաքականութեան եւ դաւերուն թելը, գնդապետ Կամալ Նասրի մէջ գտաւ զինք հասկցող մը:

«Ինչպէս կ'ուզէք որ իշխանութեան գլուխ մնամ, եթէ զէնք չտաք մեր «սպաներուն եւ զինուորներուն», կ'ըսէր Եգիպտոսի վարչապետը Ուաշինկթընի, Լոնտոնի եւ Փարիզի մէջ: Եւ սակայն արեւմտեան պետութիւնները չուզեցին լսել: Անոնք կը վախնային որ եգիպտական բանակը կրնայ խաղ մը խաղալ Իսրայէլի գլխուն :

Կրեմլին այդպիսի խղճահարութիւններ չունի: Ընդհակառակն, մեծ յոյսեր կը սնուցանէ եգիպտական տենչանքներուն վրայ, որովհետեւ գնդ. Նասր ուժգնօրէն կը պահանջէ Իսլամին ղեկավարութիւնը, իսկ Մոսկուան գիտէ թէ տրամադրելով անոր իր ուզածները, վառօդին կրակ տուած կ'ըլլայ :

Շատեր կը մտածեն թէ Խ. Միութեան յարձակողականի գլխաւոր վտանգը կը կայանայ արաբ եւ իսրայէլ պայքարին արծարծումին մէջ : Խ. Միութիւնը դիմելով Եգիպտոսի վարչապետին, շատ աւելին ձեռք ձգեց :

Գահիրէի մէջ էր որ կազմուեցաւ եւ անհրաժեշտ պիտոյքներով օժտուեցաւ Հիւս. Ափրիկէի «ազգային ազատագրութեան բանակը: Իսկ ատով կը վտանգուի Ատլանտեան դաշինքին յարողներուն պաշտպանողական ամբողջ կազմակերպութիւնը :

Գահիրէ զինուորական դաշինք կնքելու համար բանակցութեան մէջ մտաւ Սուրիոյ, Յորդանանի եւ Սէուտական Արաբիոյ հետ: Այս ձեռնարկն իսկ կը սպառնայ որ Մեծն Բրիտանիա վերաքննէ իր զօրքին կրճատման ծրագիրը :

Լոնտոն արդէն հաստատեց թէ բախումի մը պարագային, կարելի պիտի ըլլայ ապահովել Սուէզի պաշտպանութիւնը: Լոնտոն ստիպուած է չափէն աւելի զօրք պահել Կիպրոսի եւ Ատէնի մէջ, եւ անմիջապէս Ամման պիտի ղրկէ Միջին Արեւելքի բրիտանական ուժերու հրամանատարը, որպէսզի ,Յորդանանն ալ չխուսափի իր ազդեցութենէն:

Ինչպէս գիտել կուտայ տեղական թերթ մը, Եգիպտոս խախտեց այն ամբարտակը զոր Մ. Նահանգները կ'ուզէին շինել, շնորհիւ Պաղտատի դաշինքին, միակ գինակցութեան մը մէջ միացնելով Թուրքիան, Իրաքը, Իրանը, եւ Փաքիստանը :

Այս արդիւնքը կարելի եղաւ ձեռք բերել, գիտնալով որ Արեւմտեանք անկարող եղան վերջ դնելու արաբեւիսրայէլեան համակամարտութեան, իսկ Կրեմլին այս արդիւնքները կը նկատէ իբրեւ ըսկիզբ մը:

Զէնքի առաքումէն աւելի վտանգաւոր կը համարուի Խ. Միութեան դիտումները վերջնապէս հաստատուելու Միջին Արեւելքի մէջ, տնտեսական համաձայնութեան դասական խաղովը :

Եւ արդէն զէնքի առաքումը կը նպաստէ այս նպատակին իրագործման: Այս զէնքերու գինը վճարելու համար, երկար տարիներու ընթացքին, եգիպտական բամպակը արեւելեան երկիրները պիտի երթայ: Ի վերջոյ Մոսկուա հասկցուց իր բուն նպատակը գնդ. Նասրի առաջարկելով դրամական եւ արհեստագիտական օժանդակութիւն, շինելու համար Նեղոսի վրայ աշխարհի ամէնէն մեծ ամբարտակը, որու շինութեան համար Եգիպտոս 89 միլիառ Ֆրանքի փոխառութիւն մը խնդրած էր Միջազգային Դրամատունէն :

Մոսկուա նմանապէս իր ծառայութիւնները առաջարկեց Եմէնի, որու ցեղախումբերը պարբերաբար յարձակումներ կը գործեն Ատէնի վրայ, Սուրիոյ որ սահմանակից է Թուրքիոյ եւ Իրաքի եւ

ԷՋԵՐ ԱԶԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԷՆ

ԲԺ. ՅԱԿՈԲ ԶԱՒՐԵԱՆ

(ԶԱՒՐԻԵՒ)

Խոր ու անմխիթար վիշտ էր զգում, որ իրեն զրկում էին ծառայելու հաճոյքից :

— Ախր տես, դիմեց ինձ վշտակոծ պաղատանքով, այս անմեղունակ երեխաները երջանիկ են զգում քո գրկում, իսկ փախչում են ինձնից լեղապատառ :

Ինչ ասէի. պէտք էր մի բան ասել, մի բան ասել, մի բացատրութիւն տալ նրան սփոփելու, սիրտը հանդարտացնելու համար: Չէի իմանում, շփոթուած՝ լուռ իրեն նայեցի :

— Ինչի՞ ես լռել. միթէ՞ ահաւոր մի բան կայ իմ դէմքի վրայ: Եւ ապա, կարծես ինքնարդարացումի փորձ անելով, աւելցրեց .

— Մանաւանդ գրկեցի նրանց այնքան ջերմ գուրգուրանքով, այնքան փափուկ կերպով, որ ցաւ չպատճառեմ: Նայիր ձեռներիս, եղունգ իսկ չունեմ :

Եւ երկարեց ինձ իր ձեռները :

Զաւրիեւի ձեռքերը... Անփոթ ու յղկուն մորթով, փղոսկրէ գոյնով, նեղ ու կոնաձեւ ձեռքեր, քնքուշ ու փափլիկ թաթեր, նուրբ, ճկուն եւ ողորկ մատներով, անբիծ ու անգիծ, հարթ, վարդերանգ եւ թափանցիկ եղունգներով, եթերային, աննիւթական մատներ՝ լոյսի լեզուակներ, զգայնիկ եւ նրբազգաց հոգու շօշափուկներ: Նրբակազմ, ճապուկ, շնորհարարձ իր իրանի հետ, որ գեղխիչ հրապոյր է տալիս սիրողներին, Զաւրիեւի ձեռքերը մատնում էին արուեստասէրի զգայուն, բայց ոչ զգայնոտ խառնուածք ու տոկունութեան, յարատեւութեան մի թաքուն զօրութիւն :

Զարչարանքի այս անվերջանալի ճանապարհին, բժ. Զաւրիեւի անձնաւորութիւնը, — ներաշխարհը — հետզհետէ մերկանում էր իր արտաքին կերպարանքից: Այս փափկասուն մարդը կերպարանափոխուել էր եւ փոխանակերպուել անխոնջ ու չարքաշ աշխատաւորի մի ուխտեալ Սամարացու, որ ձգտում էր համայն տխեղերքի տառապանքը առնել իր ազազուն ուսերի վրայ: Իր պահեստի բոլոր ներքնաշորերը ստիպճանաբար բաժանեց գաղթականներին, այնպէս որ, այլեւս բան չմնաց տալիք: Այս վիճակի մէջ, իր աչքին զարկաւ մի կին, որ անձրեւից խնում էր կարել, որի շապիկը կպել էր մորթին եւ որ կթոտ սրունքներով, դողդոջուն եւ սրսփուն, հազիւ կարողանում էր քայլ նետել: Ապշած դիտում եւ սպասում էի, թէ ինչ ճար պիտի որոնէր այս թշուառի համար: Մէկ էլ ի՞նչ տեսնեմ: Հանեց իր կաշիէ բաճկոնը : Անմիջապէս թողի երկու ձիերի պախուրցը, վազեցի իր մօտ եւ ձեռից խլեցի բաճկոնը: Բողոք ու աղաչանք անօգուտ եղան : Խնդրանքիս տեղի տուաւ միայն այն ժամանակ, երբ համոզուեց, թէ կինը այնքան թրջուել էր, որ պիտի չկարողանար հագնել: Փաստը այնքան ակնբախ էր որ զիջեց եւ յօժարեց, որ իմ բաճկոնը հագցնեմ :

Ցեռմիջօրէին հասան Սեպուհն ու Աւօն ձիաւորներով: Գլմորեցին եւ սրդողեցան բժ. Զաւրիեւի տեսքից, այլափոխուել եւ անճանաչելի էր դառել: Զաւրիեւը կոկիկ, մաքուր եւ վայելուչ հագնուող էր: Իր հագուստի ու կապուստի մէջ սնապարծ տենչ չկար՝ ակներեւ ու ցայտուն ձեւանալու: Վայելչօրէն էր հագնուում, որովհետեւ ճաշակի եւ շնորհքի զգացումը եւ պահանջը ունէր: Ի՞նչպէս էր նա ներկայանում հիմա Սեպուհին եւ Աւոյին, որոնք անվերապահ պատկառանք ու ակնածանք ունէին բժ. Զաւրիեւի հանդէպ: Իր կօշիկները տիղմով ծածկուած, տաբատն ու վերարկուն նեղտոտուած, ցեխը արատաւորել էր շնորհագեղ վիզը, իսկ թաթաւուն գլխարկից ջուրը վազում էր իր փառահեղ ընչացքի միջով, տարտղնելով խնամքով սանրուած միրուքը: Եւ այս բոլորի վրայ, նա դնում էր հետիոտն՝ բռնած ձիան սանձը: Կամաւորներն իջան ձիերից, որ ինքը նստի: Ցամառօրէն մերժեց, առարկելով թէ՝ ձին ռազմիկի զէնքն է, որին ինքը կարիք չունի: Վերջապէս ձի նստեց, բայց հազիւ խմբապետները մեկնել էին, նորէն իր ձին առաւ գաղթականներին եւ իր երթը շարունակեց հետիոտն :

ԲԺ. ԵՐ. ԽԱԹԱՆԱՍԵԱՆ

(5) (Շար.)

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱԼԷՊԻ Քարէն Եփփէ ճեմարանի բարերարներուն՝ Օր. Քարէն Եփփէի եւ տիկին Էլմոն Մ. Տիգրանեանի յիշատակին հոգեհանգիստ կատարուած է Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ Թարգմանչաց տօնին օրը: Նախագահած եւ քարոզած է Զարեհ եպիսկ. շեշտելով թէ Դանիացի բարերարուհի Օր. Քարէն Եփփէի եւ հայ տիկին Էլ. Տիգրանեանի շնորհիւ Քարէն Եփփէ Ճեմարանը օժտուեցաւ նոր շէնքերով: Պատարագէն եւ հոգեհանգստեան պաշտօնէն ետք, ներկայ խուռն բազմութիւնը հաւաքուեցաւ Ազգ. ճեմարանի շրջափակին եւ պարտէզին մէջ, ուր հանդիսաւոր բացումը կատարուեցաւ «Էլմոնէ Տիգրանեան» գիշերօթիկներու նորակառոյց շէնքին:

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ընկեր Աստուր Խտրեանի թաղումը տեղի ունեցած է Սեպտ. 29ին, Նիւ Եորքի Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ: Արսէն Աւ. քհնյ. Սիմէօնեանցի դամբանականէն վերջ, Նիւ Եորքի շրջանի Հ. Յ. Դ. Կոմիտէներու կողմէ խօսած է ընկեր Վազգէն Ահարոնեան: Գերեզմանատան մէջ խօսած է Հ. Յ. Դ. Ամերիկայի Կ. Կոմիտէի կողմէ ընկեր Եղ. Սահակեան: Թաղումէն ետք ներկաները առաջնորդուած են Մըլեանի բնակարանը ուր տեղի ունեցած է հոգեճաշ եւ ուր խօսած է ընկեր Մալխաս: Բոլորն ալ ներկայացուցած են ողբացեալ Աստուրի կեանքը, հանրային գործունէութիւնը, ծառայութիւնները մեր կուսակցութեան եւ ժողովուրդին: Բարեկամներ ազգականներ, Մարմիններ ինչպէս եւ Հ. Յ. Դ. Ամերիկայի Կ. Կոմիտէն ղրկած են ծաղկեպսակներ:

ՏՈՔԹ. ԸՇԸՐ Սեպտ. 20ին մեռած է Քալիֆորնիոյ մէջ: Ինչպէս յայտնի է, դեռ վերջերս տօնուեցաւ իր ծննդեան 85ամեակը: Վերջին անգամ փափաք յայտնած է ներկայ ըլլալ Վասպուրականի հերոսամարտի 40ամեակին, որուն պատուոյ նախագահ ընտրուած էր: Իբրեւ բժիշկ, հիմնադիրն էր Վանի առաջին հիւանդանոցին: Միսիոնար քարոզիչ, Նիըր Իսթ Րիլիֆի ամերիկեան ներկայացուցիչն էր: Ան էր որ հերոսամարտի ճգնաժամային օրերուն ամերիկեան դրօշին տակ իր դուռները լայն բացաւ հայ անզէններու եւ անոնց վիրաւոր զաւակներուն առջեւ: Եւ ազդարարեց կուսակալին որ տասներկու հազարնոց բանակ մը ունէր իր կռնակը.— «Եթէ ուէ Թուրք զինուոր իմ հողին վրայ հրացան արձակէ, պիտի դնդակահարուի իմ կողմէ»: Տոքթ. Աշըր ոչ միայն Վանի, այլեւ Խարբերդի, Բաղէշի, Երեւանի մէջ ունեցած է հայանուէր գործունէութիւն: Առողջական պատճառներով ասպարէզէն քաշուելէն ետք, սկսաւ գրի առնել իր յուշերը, որոնք դարձեալ նուիրուած էին հայութեան, անոր հմայիչ երկրին, եղերական կորուստին եւ անոր արդար ու անիրաւուած դատին: Իր սենեակին գլխաւոր զարդն է Վանի խղանկարի համայնապատկերը: Եղեռնի օրերուն դարձեալ իր զաւակը տոքթ. Նէվիլ հիւանդներուն եւ վիրաւորներուն ջուր եւ ուտելիք կը հասցնէր: Տոքթ. Աշըրի կինը համաճարակէն վարակուածներուն ծառայած ատեն զոհեց իր կեանքը:

ԿՈՓԱՄԱՐՏԻԿ Ժօրժ Քարթալեան Ամերիկայի մէջ շահած է «Ոսկի ձեռնոց» մրցաշարքը: Սիրաքիւսի համալսարանին մէջ շահած է միջ-համալսարանական ախոյեանութիւնը: Իսկ բանակին մէջ շահած է բանակի ախոյեանութիւնը: Կը պատկանի կէս ծանր դասուն:

սէուտական Արաբիոյ: Հոն է որ ան ուղղակի եւ արձակ համարձակ կը գործէ: Եւ սակայն արբանեակներն ալ իրենց դերը ունին:

Գահիրէի մէջ չէխական զէնքերուն հետ հասան չինական զինամթերք եւ պողպատ: Չեխոսլովաքիան եւ Հունգարիան Եգիպտոսի համար կամուրջներ կը շինեն, Լեհաստան վակոններ: Առեւտրական բանակցութիւններ կը վարէ Վարշաւան՝ Դամասկոսի հետ, Փրական՝ Սուտանի հետ:

Իսրայէլի հետ ալ, արդէն խորհրդային ճակատը չի փնտռեր դաշնակից մը: Հոն ուր կրնայ, պայմաններու բերումով, կը նետէ իր ճատրակի քարերը:

Արեւմտեան պետութեանց համար դժուար եւ փափուկ խնդիր մըն է փոխադարձել Մոսկուայի դաւերուն:

Անոնք չեն կրնար տեղի տալ առանց այնպէս ցուցնելու թէ կը լքեն Իսրայէլը: Իսկ եթէ այն տպաւորութիւնը գործեն թէ Իսրայէլի կողմը կը բռնեն, ամբողջ արաբական աշխարհը կռնակ պիտի դարձնէ:

Եթէ Ժընեւի ժողովին մէջ արեւմտեան դիւանագէտները դիտողութիւն ընեն, Մոլոթով պատրաստ է պատասխանելու.— «Պէտք է գիտնաք որ Խ. Միութիւնը իրբեւ մեծ պետութիւն, ըսել է ունի Միջին Արեւելքի մէջ: Մենք պատրաստ ենք միանալու 1950ի համաձայնութիւն, որով յանձն առիք պահպանել այդ երկիրներուն ռազմական հաւասարակշռութիւնը»:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Վահէ Քաչայի «Ակն ընդ Ական» գիրքին առթիւ բազմաթիւ գնահատական տողեր լոյս տեսած են ֆրանսական մամուլին մէջ, ականաւոր դէմքերու ստորագրութեամբ: Ստորեւ քանի մը քաղուածներ.—

Ուրախութեամբ ձեր ուշադրութեան կը յանձնեմ նշանաւոր պատմուածք մը, գնահատելով 27 տարեկան գրագէտ մը որ մեր լեզուն ընտրած է արտայայտուելու համար: (Ժերառ Պաուէր, Կոնքուր Ակադեմիայէն):

× Զարմանահրաշ վէպ մը որ շատ շուտ կը յանգի տեսակ մը սահմռկեցուցիչ ուրուականի:— (Լա Թապլը Ռոնտ):

× Անվնաս երեւոյթներու տակ, այս գիրքը սպառնալից բան մը ունի:
(Էքսփրէս)

Տարօրինակ գիրք մը, զարհուրելի, բանաստեղծական, ճակատագրի վէպ մը ամբողջապէս զօդուած իրականին, շատ լաւ գրուած եւ որ անտարբեր չի ձգեր ոչ եւ է դասակարգի ընթերցող:— (Սիւտ-Ուէսթ, Պոտօ):

× Ոչինչ աւելի յուզիչ ան այս գրաւիչ պատմութիւնը մարդոց: Վահէ Քաչան ձեր շունչը կը կտրէ ամէն մէկ էջին: — (Քանառ Անշէնէ):

× Իր երկրորդ վէպով, Վահէ Քաչա յաջողած է ստեղծել մտացածին մթնոլորտ մը, մասնաւորապէս կախարդական:
(Լը Ֆար, Պրիւսէլ)

ՅԱՋՈՂ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ

Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրաց տարեկան Թատերապարահանդէսը տեղի ունեցաւ Հոկտեմբեր 22ին, Իսիի քաղաքապետութեան ընդարձակ սրահին մէջ, ի ներկայութեան հոծ բազմութեան մը:

Հանդէսը գլխաւորաբար երեք նպատակ ունէր.—

Ա) Յարգել Մուրատի յիշատակը եւ անոր գործունէութեան ոգին ներշնչել մասնաւորաբար նոր սերունդին:

Բ) Միութեան գործունէութիւնը պարզել բոլոր Սեբաստացիներուն, որպէսզի գան միանան շարժումին, սան մը աւելի որդեգրելու համար, մէկը հազարի դէմ, հազարը մէկի համար նշանաբանով:

Գ) Նիւթական հասոյթ մը ապահովել որդեգրուած սաներուն ուսման ծախքերը հոգալու համար:

Օրուան խօսնակն էր Ա. Գմբէթեան վարպետ մը իր պաշտօնին մէջ:

Հանդէսին բացումը կատարեցին Միութեան երկու սաները, Կարապետ Զափուէթճեան եւ Համազասպ Կիւլեան իրենց գեղեցիկ արտասանութիւններով:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցէին Պ. Պօլէքէնզ (Թաւ ջութակ), երգչուհի Մարգարիտ Մուրատեան, Պ. Պ. Մկրտիչ Պօղոսեան եւ Ա. Քիւփէլեան, որոնք երգեցին դաշնակի ընկերակցութեամբ Մեսումենցի, ձեռնադաշնակ Պ. Ա. Տէտէճեան, մեներգ ու արտասանութիւն Ա. Գմբէթեան եւ Պ. Գարեգին որ աշուղական երգեր նուագեց թառի վրայ:

Հանդէսին պատուակալ նախագահն էր հայրենասէր հիւր մը որ բեմ բարձրացաւ բուռն ծափերու մէջ եւ Մուրատի կեանքէն դրուագներ պատմեց: Մասնաւորապէս յիշեց Երզնկայի շրջանին գործունէութիւնը, «Մէկ հայ մէկ ոսկի» նշանաբանով, Քիւրտերու քով ապաստանած հազարաւոր բեկորներ ազատելու համար: Թելադրեց համախմբուիլ ուսումնասիրացին շուրջ եւ օգնել անոր աշխատանքներուն:

Այս գեղեցիկ ձեռնարկին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը բերած էին Պ. Վիգէն Թորոսեան (կովկասեան եւ հայկական մենապար), Օր. Աշխէն Գիւեան (հայկական հարսանեկան պար, դաշնակի ընկերակցութեամբ տիկին Մ. Սասունի), Պ. Ժագ Տալ (երգ կիթառով), Օր. Տիրատուրեան սպանիական երգ ու պար: Բոլոր արուեստագէտներն ալ ջերմապէս գնահատուեցան, յաճախ կրկնելով երգերն ու պարերը:

Միութեան նախագահը, Պ. Յ. Յակոբեան կարճ եւ գեղեցիկ բանախօսութիւն մը կատարեց Միութեան գործունէութեան շուրջ: Յետոյ սկսաւ Թատերական բաժինը որ անակնկալ մը եղաւ: 3 շաբթուան մէջ ղեկավարը, Բ. Հապէշեան ոչ միայն Թատերախաղի վերածած էր Մուրատին յուշերը Սվազէն Պաթում, այլ եւ կրցած էր տասնեակ մը սիրողներ բեմ հանել:

Մուրատի կեանքէն քաղուած երկու պատկերները կը ներկայացնէին հետեւեալ դրուագները.—

Ա) Վերադարձ կուսակցական ժողովէն, նենգամիտ Մուամմէտին կողմէ ուղարկուած նամակը, երեք «զապթիէ»-ներու ընդունելութիւնը, իր լեռ բարձրանալը, իբրեւ ժամադրավայր նշանակելով Սինեքերիմ Թագաւորին կողմէ շինուած հրեշտակապետ վանքը, իր հարազատներուն ֆիզիքական չարչարանքը, ու տունին բռնագրաւումն ու հրկիզումը:

Երկրորդ պատկերը կը ներկայացնէր գոմի մը մէջ, Մուրատի ջերմէ բռնուիլը եւ հայ հերոսուհիի մը կողմէ մանեակին յանձնումը Մուրատին: Այս տեսարանը որ հանդիսականները խորապէս յուզեց, Մուրատը մղեց գերմարդկային ճիգ մը փորձել ազգին վրէժը լուծելու, բայց հիւանդ եւ ուժասպառ գետին ինկաւ, մինչ անդին հայ կիներ եւ աղջիկներ իրենց ամուսիններու ու եղբայրներու բացակայութեան, երեկոյեան ժամերգութիւն կը կատարէին: «Տէր ողորմեա»ն խորապէս յուզեց մեզ բոլորս:

Դերասան Հապէշեան կրցած էր շատ նրբութեամբ ի մի խմբել քաջասիրտ հայ հերոսուհին, Թուլամորթ գիւղը, մոլորուն հայ պատանին (Խոխոնցի), յախուռն Եղօն եւ սրբհանդակ Մկրտիչ Ղարիպեանը: Խաղարկութիւնն ալ խորապէս ազդեց ներկաներուն վրայ:

Դերակատարներ էին.— Բ. Հապէշեան (Մուրատ), Տիկին Շ. Գալայճեան (Ծաղիկ մայրիկը, Մուրատին մայրը), Ա. Խորէնեան (Եղօ), Օր. Ս. Շահինեան (հայ հերոսուհին), Ս. Միսաքեան (ոստիկանապետ), Շ. Պալեան (Բ. ոստիկանի եւ Գիւրի դերին մէջ, Ս. Շէրպէթճեան (Գ. ոստիկան), Ս. Օհանեան (Նշան Մուրատեան), փոքրիկն Ա. Համբարեան (պատանի), Գէորգ Շահինեան (Մուրատի եղբայրը) Գէորգ Գչիկեան (եղբօրը տղան):

Մեր շնորհաւորութիւններն ու շնորհակալութիւնները բոլոր մասնակցող դերակատարներուն եւ արուեստագէտներուն, ինչպէս եւ Ուսումնասիրացի այն բոլոր անդամներուն որոնք յաջողցուցած էին այս հանդէսը:

Կէս գիշերէն վերջ, սկսաւ պարահանդէսը, Մատիլեան նուագախումբով:

ՀԱՄԱԶԱՍՊ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (61)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

— Ձիա Խուրշիտ քեզի ըսաւ այդ բանը, եւ դուն, դատական նախորդ գործավար Հաֆըզ Մեհմէտ, լուռ մնացիր, անանկ չէ՞, մեղք քեզի:

— Զլեցի, էֆէնտիս, խուսափողական պատասխան մը տուի, բան մը կ'ընենք, կ'օգնենք, եւն. ըսի: Յետոյ Շիւքրիւ պէյի հանդիպեցայ, ան ալ մահափորձի խնդիրը բացաւ ինծի, ես ալ՝ գացէք Ձիա Խուրշիտի հետ խօսեցէք, ըսի: Առաջին անգամն էր որ Շիւքրիւ պէյ մահափորձի մասին կը խօսէր ինծի, անկէ առաջ միայն կ'ըսէր թէ երկրին գործերը գէշ կ'ընթանային, կը գանգատէր աւազանիին դէմ: Ես ալ երկու օր վերջ եղբօրորդիս՝ Վէհապը Ձիա Խուրշիտի ղրկեցի: Տէր նախագահ, լաւ գիտէք որ այս տղան չարագործ մը չէ, ձկնորսութիւն կ'ընէ: Վէհապ խօսեր է Ձիա Խուրշիտի հետ եւ համաձայներ են: Բայց յետոյ հասկնալով որ գործը աղէտի մը պիտի յանգի, հրաժարեցայ այս բոլորէն: Օր մը կամուրջին վրայ Ձիա Խուրշիտի հանդիպեցայ, ի՞նչ եղաւ, հարցուցի: Պատասխանեց թէ Անգարայի մէջ Սապիթ եւ Րաուֆ պէյերը արգելք եղեր են, ինք ալ սխալուած Իսթանպուլ եկեր է: «Զգեցինք, եկանք» ըսաւ: Ալ չեմ գիտեր թէ անկէ վերջ ինչեր ըրաւ:

— Հաֆըզ պէյ, սաստեց նախագահը, ձեր օգնութիւնը միայն Վէհապը ղրկելուն մէջ չի սահմանափակուիր, դուք դաղափարով եւ հոգիով ալ անոնց հետ էք:

— Աստուած վկայ, այդպէս չէ:

— Երդումի պէտք չկայ, կը բաւէ:

Հաֆըզ Մեհմէտ սկսաւ մօրուքը քերել, եւ դաւադիրներու դատավարութիւնը վերջ գտաւ:

ԻԹԹԻՀԱՏ ԿԸ ՊԱԽԱՐԱԿՈՒԻ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆԻՆ ՍՏՈՒԵՐԸ ԿԸ ՑՑՈՒԻ ԴԱՒԱԴԻՐՆԵՐՈՒՆ ԱՌՋԵՒ

Ամբաստանագրէն յայտնի կ'ըլլայ թէ Սըվազի Համաժողովին նպատակն էր Արեւմեան Նահանգները պաշտպանել Հայ-կոմունիստ գրաւման մը դէմ:

Անկախութեան Ատեանը երկու շաբթուան մէջ լրացուց ամբաստանեալներու հարցաքննութիւնն ու դատավարութիւնը եւ յարմար նկատեց ժամ առաջ կարգադրել անոնց հաշիւը եւ վճիռ արձակել:

Ընդհ. դատախազ Նէճիպ Ալի մինչեւ լոյս աշխատելով պատրաստած էր իր ծանրակշիռ ամբաստանագիրը, որ ոչ միայն մահապատիժ կը պահանջէր գլխաւոր դաւադիրներուն դէմ, այլ եւ պատմութեան առջեւ խատիւ կը պախարակէր Իթթիհատը, իր գործած աններելի եւ անմոռանալի սխալները եւ երկրակործան քաղաքականութիւնը, ինչպէս նաեւ գոյն ու տարազ փոխած իր ղեկավարները, որոնք առանց անդրադառնալու իրենց խղճմտանքին վրայ ծանրացող ահարկու պատասխանատուութեան, կը փորձուէին տակաւին կրակի հետ խաղալ եւ քաղաքական նորանոր արկածախնդրութիւններով հրկիզել երկիրը:

11 Յուլիս 1926, Կիրակի օր, Անկախութեան Ատեանի ընդհ. դատախազը կարդաց իր երկարաշունչ ամբաստանագիրը եւ ճշդեց պատասխանատուներն ու յանցապարտները, որոնք գլխիկոր մտիկ կ'ընէին: Սրահը ամէն ատենէ աւելի բազմութիւն կար: Ամբաստանեալներու յատկացուած տեղը քառասունէ աւելի աթոռներ դրուած էին: Յայտնի էր որ արտասովոր բան մը կար: Բոլոր ամբաստանեալները մի առ մի բերուեցան: Առաջին անգամ ներս եկաւ Րէֆէթ փաշա, որուն յաջորդեցին միւս փաշաները եւ Թէրաքքըփէրվէր կուսակցութեան անդամները: Աթոռները երեք կարգի վրայ շարուած էին.— Մահափորձի բուն կազմակերպիչները, Շիւքրիւ, Արիֆ, Րասիմ, Ձիա, Խուրշիտ, Լազ Իսմայիլ, Ապիտին, Ջօփուր Հիլմի, Կիւրճիւ Եուսուֆ, Սարը Էֆէ Էտիպ, եւայլն: Երրորդ կարգը նստած էին ընդդիմադիր երեսփոխանները եւ Բ. խմբակի պատկանողները:

Ոստիկան զինուորները շղթայաձեւ շրջապատած էին ամբաստանեալները եւ դատասրահը կը պարզէր սարսափելի տեսարան մը: Յուզումը իր գագաթնակէտին էր հասած եւ ունկնդիրները հետաքրքրութենէ մղուած՝ չէին կրնար իրենց տեղերը նստիլ:

Րիւշտիւ փաշա, զինուորական ամբաստանեալներուն ամէնէն խղճալին, չափազանց վրդովուած կ'երեւէր, Քեազըմ Գարապէքիր եւ Ալի Ֆուատ փաշաները հանդարտ էին: Շիւքրիւ պէյ, ըստ սովորականին, տաքէն կը փչէր, թաշկինակը եւ գլխարկը ձեռքը, առատ քրտինք կը թափէր:

(Շար.)

« ՅԱՌԱՋ » ՉԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻՐ
չորեքշաբթի, Ամենայն Սրբոց տօնի արձակուրդին առթիւ։

թեանց։ Մասնաւոր խօսակցութեանց ընթացքին, Տըլըս ըսաւ Մոլոթովի թէ իր ծրագիրը Եւրոպայի ապահովութեան մասին կը խօսի առանց շօշափելու Գերմանիոյ միացման խնդիրը։ Մոլոթով խոստացաւ նոր լուսաբանութիւններ հաղորդել։ Այս առթիւ դանդատեցաւ որ արեւմտեան երեք ներկայացուցիչները երբեք չեն ապահովեր թէ միացեալ Գերմանիան պիտի չյարի որեւէ զինուորական խմբակցութեան։ «Եթէ միացեալ Գերմանիան չէզոք պիտի ըլլայ, այն ատեն կրնանք աւելի նպաստաւոր ձեւով քննել խնդիրը»։

Բոլոր երեւոյթները կը ցուցնեն թէ ժողովին ընթացքը կախում ունի Մոլոթովի դիրքէն։ Կարծողներ կան թէ այս վերջինը յուշագիր մը պիտի ներկայացնէ գերմանական հարցի մասին, մինչեւ հինգշաբթի։

× Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը Մատրիտ պիտի երթայ այսօր, երեքշաբթի, տեսակցելու համար զօր. Ֆրանքոյի հետ։ Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ կարեւորութիւն կ՚ընծայեն այս տեսակցութեան։

× Նախորդ նախագահ Թրումըն ճառ մը խօսելով, մտահոգութիւն յայտնեց Միջին Արեւելքի կացութեան մասին։ Մեղադրեց կառավարութիւնը որ անհրաժեշտ միջոցները ձեռք չէ առած վերջ տալու համար ազգայնական մրցակցութեանց որոնք կը սպառնան կրակ տալ վառօդին։ Եւ աւելցուց.— «Անըմբռնելի է հիւլէական պատերազմ մը. բայց կրնանք երրորդ աշխարհամարտին մէջ խրիլ աւելի կանուխ քան կը կարծենք»։

ՕՐՈՒԱՆ ՄԵԾ ՀՈԳԸ.— ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

●

« ՄԻ՛ ՔԱՋԱԼԵՐԷՔ ԶԻՆԱՐՇԱՒԸ »

Ընդհարումները կը շարունակուին Եգիպտոսի եւ Իսրայէլի միջեւ։ Թղթակից մը դիտել կու տայ թէ արեւմտեան պետութիւնները մտահոգութիւն յայտնելով հանդերձ, անշարժութեան դատապարտուած են։ Պաղեստինի զինադադարի յանձնախումբին նախագահը, զօր. Պըրնս, որ Նիւ Եորք գնաց սուրհանդակաբար, զեկուցում տալու համար Ազգաժողովին, երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ ընդհ. քարտուղարին հետ, բացատրելով կացութեան ծանրութիւնը։ Տեսակցութենէն վերջ նամակ մը յանձնեց Եգիպտոսի և Իսրայէլի ներկայացուցիչներուն, անոնց ուշադրութիւնը հրաւիրելով կացութեան ծանրացման մասին։ Այս առթիւ դիտել կու տայ թէ երկու կողմերն ալ վերջերս նոր զինուորներ զրկած են պաշտպանողական նոր դիրքեր գրաւելով։ Շեշտելով երկու պետութեանց բարոյական պատասխանատուութիւնը, զօրավարը կ՚ազդարարէ թէ յարձակողական արարք մը շատ ծանր հետեւանքներ կրնայ ունենալ։ Ուստի կը պահանջէ որ երկու կողմերը հրամայեն իրենց զօրքին դադրեցնել որեւէ յարձակողական կամ վրէժխնդրական գործողութիւն։

Երուսաղէմէն կը հեռագրեն թէ երկու նոր ընդհարումներ տեղի ունեցան Կազայի շրջանին մէջ։

× Ֆրանսայի, Մ. Նահանգներու և Անգլիոյ արտաքին նախարարները մասնաւորապէս տեսակցելով Մոլոթովի հետ, խնդրեցին որ Խ. Միութիւնը չքաջալերէ զինարշաւը Միջին Արեւելքի մէջ։ Երեքն ալ հաւատք չունին թէ արդիւնքի մը պիտի յանգի այս ձեռնարկը։

Ամերիկեան աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ Մ. Նահանգները ի հարկին զէնք պիտի ճարեն Իսրայէլի, ռազմական հաւասարակշռութիւնը պահպանելու համար։

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ փոխանակ նախագահին՝ Փերոնի համար ցկեանս բանտարկութիւն կ՚առաջարկէ քննիչ յանձնախումբը, իբրեւ հայրենադաւ ամբաստանելով զայն։

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ նոր խռովութիւններ ծագեցան առջի օր, երբ կառավարութիւնը ջնջեց բացառիկ օրէնքը՝ երթեւեկի մասին։ Ռումբեր նետուեցան Նիկոսիոյ, Ֆամակուսթայի եւ Պաֆոսի մէջ։

ԵԹՈՎՊԻՈՅ կայսեր գահակալութեան 25ամեակը պիտի տօնուի արտակարգ շուքով, վաղը, չորեքշաբթի։ Երկիրը ունի 16 միլիոն բնակիչ եւ ամենահին քրիստոնեայ պետութիւններէն մին է։

Դ Ա Շ Ն Ա Կ Ց Ո Ւ Թ Ե Ա Ն   Օ Ր Ը

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

6 Նոյեմբեր, կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2.30ին, Իմաֆիւլէի շքեղ սրահին մէջ, (24 Ռիւ Տիւնոար)։

Կը նախագահէ ընկ. Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին.—

Երգ.— Մարտիրոսեան քոյրեր (Կրընոպլէն), Օր. Ուզունեան (Վիէնէն), Օր. Լուիզ Բաքէլեան։

Արտասանութիւն.— Օր. Տապաղեան (Տէսինէն), Օր. Սիպեան (Կրընոպլէն), Զոլաքեան եւ Տէր Յակոբեան։

Ջութակ.— Պ. Տոստողրուեան։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 13ին, կիրակի ժամը 16էն 24, Պատերազմի Նախկին Գերիներուն սրահը, 49 ռիւ տը Կօլ։

Նախաձեռնութեամբ «Անտոք» եւ Սէն Շամոնի ենթակոմիտէներու եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդին։

⁂

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 19ին, Շաբաթ իրիկուն։

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային։

ՉՄԵՌՆԱՅԻՆ ԵՂԱՆԱԿԻ ԲԱՅՈՒՄ

Օփէրէթի ներկայացում Պոմոնի մէջ

Նախաձեռնութեամբ ՇԱՆԹ գեղարուեստական ընկերակցութեան։

Ղեկավարութեամբ եւ մասնակցութեամբ դերասան ԹՐԱԳՕՇի, նաեւ Տիկին Ռոզա Անդրէասեանի (Վարդիթերի դերով), եւ Կ. Մութաֆեանի ՇԱՆԹ թատերախումբի հիմնադիրներէն։

Այս Շաբաթ ժամը 9ին Պոմոնի սրահը։

ՍՕՍ ԵՒ ՎԱՐԴԻԹԵՐ

Կը ներկայացուի մեծ պատրաստութեամբ յայտնի վիպասան Պերճ Պռօշեանի Հայ կենցաղը պատկերացնող լաւագոյն երաժշտական տրամը։

Յաւելուածական ժողովրդական երգերով եւ պարերով «Վիճակ»ի եւ «Ջան – կիւլիւմ»ի խաղեր, զուռնա-դհոլ (կիւլէշ), տեսարան։

Կը նուագէ սիրուած ջութակահար Ս. Չէօրէքճեան։

Հ. Յ. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆ

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք.—

Տիկին Տ. Սէրէնկիւլեանէ՝ Աւետիս Ահարոնեանի արծաթէ բաժակակալը։

Տիկին Վ. Շահպազեանէ (Մարսէյլ) Միհրան Արարքցեանի մեծադիր նկարը։

Բժշկուհի օր. Ռ. Վարանդեանէ՝ Միք. Վարանդեանի Ժընեւի համալսարանէն ըստացած վկայականը 1896, 29 Հոկտ.ին։

Ս. Վրացեանէ (Պէյրութ) Լ. Շանթի գրպանի զմելին, Լ. Թադէոսեանի խոշորացոյցը, Սասունցի Յակոբ Պարոյրեանի ոսկեզօծ ոսկի մեծ Հ. Յ. Դ. զինանշանը իրեն նուիրած Արմէն Գարոյի կողմէ, ոսկի մեծ մատանի, Հ. Յ. Դ. զինանշանով եւ մեծադիր Հ. Յ. Դ. զինանշանը։

Վ. Նաւասարդեանէ (Գահիրէ) Է. Զալըքեանի միջոցաւ, Լինչի թանաքամանը, որուն մելանով Լինչը գրած է իր երկհատոր հանրածանօթ «Արմենիան»։

Թ. Թադէոսեանէ (Սպահան) երեք մեծադիր իւղաներկ նկարներ՝ Քրիստափորի, Ռոստոմի եւ Զաւարեանի։

Տ. Պօղոսեանէ (Թեհրան) մեծադիր խմբանկար Հ. Յ. Դ. Պրոպագանդայի դպրոցի ուսուցչական կազմին 1923ին Թաւրիզ, Նիկոլ Աղբալեանի տեսչութեամբ։

Խ. Մելքումեանէ (Շիրազ) ինքնավար Սիւնիքի պղնձէ կնիքը եւ չորս խմբանկար կուսակցական դէմքերու։

Հայրենակից Ա. Տ.էն Անդրանիկի անցագիրը իր նկարով և ստորագրութեամբ, օգտագործուած 1919, 20, 21, 22 թուականներուն։

Մ. Յ. Քիւխէն (Զարմահալ – Սպահան) մեծ արծաթեայ ծխատուփ, Քրիստափորի, Ռոստոմի եւ Զաւարեանի նկարով, իր աշխկայ յիշատակին։

Հ. Ստեփանեանէ (Թաւրիզ) վեց մեծադիր նկարներ՝ Թադէի վանքի, պատմական «Արտազ»ի եւ մեծ ու փոքր Մասիսներու։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ

19 Նոյեմբեր, Շաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, Սալ տ'Իէնայի մէջ։

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ նոր կատակերգութիւնը՝

ՄՆԿԼՁԱԿՑԻՆԵՐՈՒ ԲԱՐԵՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Ազգային կեանքէ ծաղրանկար երեք արար, Փարիզահայ ընտրուած դերասաններու կազմով։

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային։

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Իսիի «Խանասոր» խումբի կողմէ, կիրակի 6 Նոյ., «Խրիմեան» սրահին մէջ, 2 ռիւ տը լաւ Տէփանս, ժամը 14էն 24։ Կը հրաւիրուին բոլոր երիտասարդները անխտիր, եւ մասնաւորապէս Նոր Սերունդի քոյր մասնաճիւղերը։

Ընտրուած գեղարուեստական բաժին։ Պար հայկական եւ եւրոպական։ Պիւֆէ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՎԱԼԱՆՍ.— Այրի Տիկին Հերմինէ Տէր Ղուկասեան եւ Տէր եւ Տիկին Ղուկասեան եւ իր զաւակները կը ծանուցանեն թէ իրենց ամուսնոյն եւ եղբօր՝ Երուանդ Տէր Ղուկասեանի մահուան քառասունքի առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ։

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգնութեան Մարմնի կողմէ։

20 Նոյեմբեր, կիրակի օր։

Ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր։

ԿՐԱՆՏ'ՕԹԷԼԻ սրահներուն մէջ։

Մանրամասնութիւնք յաջորդով։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Նոր շրջանի Բ. դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 9.15ին, Քաթէ սրճարանին վերնայարկը։

Կը խօսի Պ. ԳԷՈՐԳ ՊԱՔՐՃԵԱՆ (կաթող. ընտրութեանց պատգամաւոր)։

Նիւթը՝ Ս. Էջմիածնի եկեղ. ժողովը եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին ընտրութիւնը։

ՎԵՐԱՄՈՒՏ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի դպրոցները կը վերաբացուին, Նոյեմբեր 3ին, հինգշաբթի, կէսօրէ վերջ ժամը երկուքին, վերի դպրոցը՝ (Լաֆայէթ), կիրակի առաւօտ ժամը 9ին։ Ուսուցչուհին է ընկերուհի Սոնա։

Քաղաքի դպրոցը՝ Համօ Օհանջանեան Ակումբ, հինգշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, ուսուցչութեամբ ընկերուհի Ովսաննա Խօքխիզեանի։ Իսկ Փասդալի շրջանի մասին շուտով կը յայտարարուի։

Դասաւանդութիւնները ձրի են։

Կը յանձնարարուի բոլոր ծնողներէն անխտիր ուղարկել իրենց զաւակները։

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է

ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑԻ

Ամբողջական գործը չորս հատորով

Իւրաքանչիւր հատոր կը բաղկանայ մեծադիր 400 էջերէ, ընդամէնը 1600 էջ, ընտիր տպագրութեամբ։

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ ՍԵՒԱՆ, Տպ. Սեւան

Ա. հատորը լոյս կը տեսնէ Նոյ. 1ին։ Իւրաքանչիւր հատորին գինը՝ 2.50 տոլար։ Լիբանանի մէջ կանխիկ բաժանորդագրութիւն ամբողջին համար 20 լիբ. ոսկի։

Հասցէ.—

Imprimerie Sévan, Rue Ghalghoul
Beyrouth (Liban)

IMPRIMERIE ARAXES 46, Rue Richer. Paris

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Արեւմտեան Եւրոպայի Ուսանողական Միութեան ժողովը այս ուրբաթ ժամը 9ին, Քաֆէ Ռեժան։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ Վարչութեան ժողովը պիտի գումարուի այս չորեքշաբթի, ժամը 6.30ին, սրճարան Ռէժանի վերնայարկը։ Օրակարգ՝ Ընդհ. ժողովի պատրաստութիւն։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

Ֆ. Կ. Խաչի օժանդակութեան կայանի մանուկները իրենց ծնողներով կը հրաւիրուին հաւաքոյթի մը որ տեղի պիտի ունենայ վեց Նոյեմբեր, կիրակի ժամը 15 – 20, Ազգ. տան թատերասրահին մէջ, 32 ռիւ տը Թրէզիվ, մէթրօ Քատէ։

Գեղարուեստական բաժին փոքրիկներու կողմէ, ղեկավարութեամբ աւագ հակիչ Պ. Լեւոն Մոմճեանի։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐ, գրեց՝ Յակոբ Պարոնեան։ Մատենաշար Էտվան, թիւ 22։ Գեղեցիկ տպագրութեամբ եւ պատկերազարդ։ Պէյրութ։ Գին 200 լիբ. դահեկան։

ԷՋՄԻԱԾԻՆ ԵՒ ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂ. ԱԹՈՌՆԵՐՈՒՆ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆԸ, գրեց՝ Մ. Հերարդեան։ Տպ. Արեւելք, Հալէպ։

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆԻ

Այս նոր գիրքը

ՎԵՐԱԴԱՐՁ

Նուիրուած է 1915ի քառասնամեակին։ Ընդարձակ Պօէմա մը, ուր ինքնատիպ ձեւով մը տրուած է մեր ազգային ահաւոր տռամը։

Կարելի է գտնել բոլոր հայ գրավաճառներու մօտ։ Գին՝ 500 փրանք։ Ընտիր տպագրութիւն, 150 էջ։ Հեղինակին հասցէն՝

G. Poladian, 53, Chemin de St. Julien
Marseille (B.du R.) France

ԱՄԷՆ ՀԱՅՈՒ ԿԱՐԵՒՈՐ
ՍԻՄՈՆ ԳԱՓԱՄԱՃԵԱՆԻ

Հայերէնէ – Հայերէն պատկերազարդ բառարանը, 1406 էջ։ Գին՝ 3500 ֆրանք։

Մասնաւոր զեղչ, մեծաքանակ գնումներու համար։

Ֆրանսայի կեդրոնատեղի՝

Camer Capamadjian, 44, Rue du Commerce
Colombes (Seine)

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՍԵՒԱՆ ՄԱՏԵՆԱՇԱՐԸ ՍԿՍԱԾ Է ՀՐԱՏԱՐԱԿԵԼ Մ. ԱԲԵՂԵԱՆԻ

ՀԱՅՈՑ ՀԻՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

(Երկու հատոր, հին ուղղագրութեամբ)։

Որ շատոնց սպառած է Հայաստանի մէջ։

Ամէն շաբթու լոյս կը տեսնեն երկու պրակներ, ընտիր տպագրութեամբ։

Ճետաղային լրացած եւ կազմուած օրինակին գինը պիտի ըլլայ 12 լիբ. ոսկի։

ՄԻԵՒՆՈՅՆ ՄԱՏԵՆԱՇԱՐԸ

Կը հրատարակէ նաեւ

ՍՏ. ՄԱԼԽԱՍԵԱՆԻ

ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՑԱՏՐԱԿԱՆ ԲԱՌԱՐԱՆԸ

(Չորս հատոր, համագումար 2402 մեծադիր էջ)։

Անգտանելի ոչ միայն արտասահմանի, այլ եւ Հայաստանի մէջ։

Դիւրութեան համար բաժանորդագրութիւն հաստատուած է։ Կանխիկ բաժնեգին չորս հատորներուն համար 90 լիբ. ոսկի կամ 30 տոլար։

Գրատուն՝ ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ.

ՔԱՆԴԱԿԻ ԵՒ ԳԾԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՍԻՐԱՀԱՐՆԵՐՈՒՆ

Ցուցահանդէսիս գտած յաջողութենէն վերջ կը ստանձնեմ, ապսպրանքի վրայ պատրաստել, քանդակուած գործեր (բարելիէֆ) դէմք, տեսարան, կառուցուածք, (պատմական, կրօնական եւ արդիական) ինչպէս նաեւ արձանիկներ եւ գծանկարներ։ Փափաքողներուն մասնաւոր զեղչ.—

Դիմել գրաւոր՝

D. Nichanian, 29, Rue Pixérécourt, Paris

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 3 ՆՈՅԵՄԲԵՐ • JEUDI 3 NOVEMBRE 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7817 31e ANNEE | Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3228

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԼՔՈՒԱԾ ՃԱԿԱՏ ՄԸ

•

Ամէն անգամ որ դպրոցական վերամուտի ազդեր կը հրատարակուին, զանազան հարցումներ կ'իյնան մեր գրչին տակ:

Ի՞նչ ձեռնարկներ կը կատարուին, մասնաւորապէս նոր սերունդին զարգացման համար:

Հարցը միայն մեր Նոր Սերունդի Միութեան չի վերաբերիր, այլ ընդհանուր երիտասարդութեան:

Ամէնքս ալ գիտենք որ շաբաթական դասընթացքները կը ծառայեն տարրական հայերէն մը սորվեցնելու 8 – 10 – 15 տարեկան մանուկներու: Հազուադէպ է որ աւելի մեծեր ալ հետեւին այդ ծաղկոցներուն:

Արդ, ի՞նչ աշխատանքներ կը կատարուին, աւելի մեծերուն հայկական պաշարը ճոխացնելու, անոնց ընդհանուր զարգացման հոգ տանելու համար:

Երիտ. Միութիւնները դասախօսութիւններ կը ծանուցանեն, որոնք պատահական են:

Մեր խօսքը մասնաւոր դասընթացքներու մասին է, միջնակարգ ուսման ծրագրով: Տեսակ մը գիշերային դպրոց, ուր յաճախէին չափահասները:

Այդպիսի ձեռնարկի մը գլուխն անցած է Մարսէյլի Համազգայինը, երկու տարիէ ի վեր, վայելուչ սրահ մըն ալ ապահովելով:

Ուրիշ գաղութներու մէջ եւս կան գիշերային դպրոցներ: Պոլսոյ Էսաեան Սաներու Միութիւնն անգամ գիշերային դասընթացք մը հաստատած է, զանազան լեզուներ եւ գրական գիտելիքներ ուսուցանելու համար, ինչպէս կը ծանուցանեն թերթերը:

Փարիզը պարծենալիք բան մը չունի, այս ճակատին վրայ:

Այն երկու Լսարանները որ դասախօսութիւններ կը սարքեն պարբերաբար, կապ չունին բուն երիտասարդութեան հետ, ոչ ալ յատուկ ծրագիր:

Երկուքին ալ ունկնդիրները կը բաղկանան միջին տարիքի եւ աւելի տարեց հայրենակիցներէ, որոնք ոչ թէ «փրկուելու», այլ նորութիւններ լսելու կամ վիճաբանելու կ'երթան:

Թերեւս աւելի լաւ կ'ըլլար որ երկուքը միանային, թէ աւելի արդիւնաւոր դառնալու եւ թէ տրամադրելի ուժեր խնայելու համար:

Որքան ալ գնահատելի ըլլայ, երկու Լսարաններուն աշխատանքը միայն մասնակի պահանջ մը կը գոհացնէ:

Անդին կը մնայ հիմնականը,— չափահաս երիտասարդութեան հայեցի զարգացման խնդիրը:

Այս երիտասարդութենէն ունկնդիրներ՝ մատի վրայ կը համրուին երկու լսարաններուն մէջ ալ:

Շատերը բաւական հայերէն սորված են, զանազան դասընթացքներու հետեւելով կամ դպրոց յաճախելով:

Բայց, քայլ մը յառաջ գացած չեն, ապարդիւն նետուելէ վերջ:

Կան ուրիշներ ալ որոնք պատեհութիւն չեն ունեցած Ա. Բ. Գ.էն աւելի բան սորվելու:

Զա՞րմեր ձեռնարկ մըն ալ կատարել այս «անտէր»ներուն համար:

Անցեալ տարի ազդեր հրատարակուեցան, ժողովրդական համալսարանի մը բացման մասին:

Շողշողուն ծրագիրները մէկդի դնելով, աւելի գործնական չէ՞ անմիջապէս ձեռնարկել գիշերային դասընթացքի մը, այնպէս ինչպէս Մարսէյլի մէջ:

Ահա կենդանի գործ մը Համազգայինընկերութեան Փարիզի մասնաճիւղին անդամներուն համար:

Թերեւս քիչ մը աւելի յոգնութիւն կը պահանջէ այս ձեռնարկը, բայց աւելի սախտողական է քան շաբաթական հակաճառութեանց շարք մը:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ ԽՆԴԻՐԸ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌՋԵՒ

•

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՎՍՏԱՀՈՒԹԵԱՆ ՔՈՒԷ ՊԱՀԱՆՋԵՑ

Ազգ. ժողովը շարունակելով նոր ընտրութեանց եւ ընտրական օրէնքի փոփոխման խնդիրը, քուէարկեց համեմատական ընտրութեան ձեւը, առանց ճշդելու մանրամասնութիւնները. Այս առթիւ նոր դժուարութիւն մը ծագեցաւ, երբ կը քըննուէր կառավարութեան այն օրինագիծը որ կ'առաջարկէ ներկայ Ազգ. ժողովը փակել 1956 Յունուար 2ին եւ նոր ընտրութիւններ կատարել դեկտեմբերի կիսուն: Ժողովը 145ի դէմ 459 ձայնով մերժեց կառավարութեան առաջարկած ընտրական օրէնքը: Վարչապետը վստահութեան քուէ պահանջեց: Քուէարկութիւնը պիտի կատարուէր երէկ իրիկուան նիստին մէջ (չորեքշաբթի): Երեք օրուան վիճաբանութեանց ընթացքին, Ազգ. ժողովը չէր կրցած ճշդել թէ ընտրական ո՛ր ձեւը կ'ընդունի: Յաջորդաբար մերժուեցան 11 բանաձեւեր: Երեքշաբթի օր համաձայնութիւն գոյացաւ համեմատական դրութեան մասին: Կառավարութիւնը դիտել տուաւ թէ չի կրնար ընդունիլ բուն համեմատական ներկայացուցչութիւնը — ուր մեծամասնութիւն կրնային շահիլ համայնավարները — եւ թէ համաձայն է բարեփոխեալ դրութեան մը: Ժողովը մերժեց այս առաջարկը:

Կառավարութիւնը երկու անգամ վըստահութիւն շահեցաւ վերջին երկու շաբաթներու ընթացքին, բայց առջի օր Ազգ. ժողովին մթնոլորտը աննպաստ էր դահլիճին համար: Վարչապետը երբ առաջին անգամ կ'առաջարկէր նոր ընտրութիւններ կատարել 1956 յունիսէն առաջ, յայտարարեց թէ վստահութիւն պիտի պահանջէ: Աւելի վերջը, նկատի առնելով արմատական կուսակցութեան ճընշումը, հաւանեցաւ որ միասին քննուին կանխահաս ընտրութեանց եւ ընտրական օրէնքի բարեփոխման խնդիրները: Եւ նորէն ազդարարեց որ եթէ որոշում չտրուի վիճաբանութիւններէն ետք, պիտի պահանջէ որ ժողովը քուէարկէ ժամանակէն առաջ ընտրութիւններ կատարելու հարցը: Այս ազդարարութիւնը սրտնեղութիւն պատճառեց երեսփոխաններուն, որոնք չեն ուզեր նոր ընտրութիւններ կատարել ներկայ օրէնքով:

ԱՔՍՈՐԱԿԱՆ ՍՈՒԼԹԱՆԸ ՓԱՐԻԶ ՓՈԽԱԴՐՈՒԵՑԱՒ

•

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՄԱՁԱՅՆ Է ՈՐ ՎԵՐԱՀԱՍՏԱՏՈՒԻ ՄԱՐՈՔԻ ԳԱՀԻՆ ՎՐԱՅ

Մարոքի գահընկէց Սուլթանը, Մուլայ Պեն Եուսէֆ, Նիս հասնելով իջաւ մասնաւոր պանդոկ մը, որ յարդարուած էր իրեն համար: Յետոյ յարմար դատուեցաւ փոխադրել Փարիզ, Հենրիկոս Դ.ի պալատը (Սէն Ժեռմէն ան Լէյ), ոչ թէ իբրեւ տարագիր, այլ իբրեւ հիւր: Կառավարութիւնը փոխած է իր դիրքը աքսորական վեհապետին հանդէպ, նկատի առնելով Մարոքի երեւելիներուն եւ ժողովուրդին խանդավառ ցոյցերը՝ անոր վերահաստատման մասին: Այս առթիւ վճռական դեր կատարեց Մարաքէշի փաշան, Էլ Կլաուի, որ նպաստած էր Սուլթանին գահընկէցութեան, իսկ այժմ ջերմապէս կը ջատագովէ անոր վերահաստատումը:

Արտաքին նախարարը, Պ. Ա. Փինէ Գչ. օր երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ Սուլթանին հետ, իր ամառնային բնակարանին մէջ: Տեսակցութենէն վերջ, Պեն Եուսէֆ յայտարարութիւն մը հրատարակեց ուր կ'ըսէ թէ Մարոքի ժողովուրդը միաձայնութեամբ վճռած է գործադրել իր ժողովրդապետական ազատութիւնները վերիշխանութեան եւ ֆրանքեւմարոքեան փոխադարձ կախման սկզբունքին վրայ: Այս առթիւ պատգամագիր մը պիտի ուղղէ Մարոքի ժողովուրդին, «յոյս, իմաստութիւն եւ հաշտարար ոգի ներշնչելով»:

Պ. Փինէ, որ Ժընեւէն յատկապէս եկած էր Սուլթանին հետ տեսակցելու համար, ընդհանրապէս հաւանութիւն յայտնեց անոր բռնած դիրքին:

Արտաքին նախարարը մասնաւոր յայտարարութեամբ մը հաստատեց թէ Սուլթանին պատգամագիրը «բարեբաստիկ հեռանկար մը կը բանայ ֆրանքեւմարոքեան յարաբերութեանց համար»: Պեն Եուսէֆ յանձն առած է Ֆրանսայի հետ աշխատիլ բարենորոգման ծրագրի մը համար: Տեսակցութիւնը շատ սիրալիր եղած է եւ Սուլթանը կ'ուզէ մոռնալ իր աքսորի դառնութիւնները:

Այսպէս, երկու տարուան աքսորէ մը վերջ, Պեն Եուսէֆ Ֆրանսայի մեծարանքը կը վայելէ իբրեւ վեհապետ: (Պ. Փինէ իր յայտարարութեան մէջ Ն. Վեհափառութիւն կը կոչէ Սուլթանը): Պեն Եուսէֆ այժմ դարձած է ազգային հերոս մը, ոչ միայն իր կուսակիցներուն, այլ եւ հակառակորդներուն աչքին:

Նիս հասած ատեն, Պեն Եուսէֆ դիմաւորուեցաւ Պ. Փինէի դիւանապետին, Մարոքի արքունի խորհուրդի ներկայացուցիչներուն եւ ուրիշ երեւելիներու կողմէ: Մեծ-եպարքոսը Էլ Մոքրի, որ կ'ըսեն թէ 108 տարեկան է, համբուրեց իր ձեռքը եւ վերարկուին քղանցքը: Պեն Եուսէֆ Վիլլաքուպլէի օդակայանէն Սէն Ժեռմէն փոխադրուեցաւ շքեղ կառքով մը որուն կը հետեւէին ուրիշ քսան ինքնաշարժներ:

Հեռագիրները կը հաստատեն թէ աննըկարագրելի ցնծութիւն կը տիրէ Մարոքի մէջ: Ռապաթի բարուններն ալ ժողով գումարելով, մաղթեցին որ Պեն Եուսէֆ իր գահին վրայ վերահաստատուի օր առաջ:

Պ. Փինէ նոր տեսակցութիւն մը պիտի ունենայ շաբաթ օր:

ԺԸՆԵՒԻ ԺՈՂՈՎԸ ԱՆԵԼԻ ՄԱՏՆՈՒԱԾ

•

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԶԳԶԳԷ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԻԱՑՈՒՄԸ

Վերջին լուրերը կը հաստատեն թէ նորէն անելի մը մատնուած է Ժընեւի խորհրդաժողովը:

Հոկտեմբեր 31ին Մոլոթով նոր դաշինք մը առաջարկեց Եւրոպայի ապահովութեան համար, մինչ արեւմտեան երեք նախարարները ի զուր կը փորձէին իր հաւանութիւնն ստանալ Գերմանիոյ միացման մասին: Մոլոթովի նոր ծրագիրն ալ հիմնուած է Գերմանիոյ բաժանման վրայ, թէեւ կարգ մը նորութիւններ կը պարունակէ: Այսպէս, կ'առաջարկէ ապահովութեան առժամեայ դաշնագիր մը կնքել մասնակցութեամբ 15 եւրոպական պետութեանց եւ Մ. Նահանգներուն: Այս նոր դաշինքին գլխաւոր անդամները պիտի ըլլան Զորս Մեծերը, Արեւմտեան Եւրոպայի Միութեան անդամները, Վարշաւայի դաշինքին յարած ազգերը (բոլշեւիկ) եւ երկու Գերմանիաները: Խնդիրը այն է որ Մոսկուա կը պնդէ երկու Գերմանիաներու անջատ մասնակցութեան վրայ, մինչդեռ Արեւմուտքի համար Եւրոպայի ապահովութիւնը կը պահանջէ միայն մէկ, ազատ եւ միացեալ Գերմանիա: Խորհրդային ծրագիրը ուրիշ բացասական կէտեր ալ կը պարունակէ:

Մոլոթով պահանջեց նաեւ որ լուծին

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Իսրայէլի վարչապետը, որ Ժընեւ գացած էր, երկար տեսակցութիւններ ունեցաւ Զորս Մեծերուն հետ: Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Մոլոթով հաւկցուցած է թէ չի կրնար դադրեցնել զէնքերու հայթայթումը արաբական երկիրներու: Իսրայէլ իր յոյսը դրած է Մ. Նահանգներուն վրայ:

Մոշէ Շարեթ իր երկիրը վերադարձաւ, "րոշ լաւատեսութեամբ, միեւնոյն ատեն յայտնելով թէ Իսրայէլ պատրաստ է որ եւ է պատասխանատուութեան հանդէպ: «Ժընեւ հաւաքուած պետութիւնները այժմ լիովին տեղեակ են Միջին Արեւելքի կացութեան: Իսրայէլ պիտի աշխատի վերագոյն սահմանին հասցնել իր պաշտպանողական կարողութիւնը»:

× Զինադադարի յանձնախումբին նախագահը, զօր. Պըրնս, յայտարարեց թէ ոչ Եգիպտոս, ոչ ալ Իսրայէլ պատերազմ կ'ուզեն, բայց կայծ մը կրնայ տեղի տալ պատերազմի:

× Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը Մեռելոցի արձակուրդէն օգտուելով Մատրիտ գնաց եւ երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ զօր. Ֆրանքոյի հետ: Կ'ըսուի թէ թելադրած է Սպանիոյ դիկտատորին որ իր ազդեցութիւնը բանեցնէ իսլամ հըպատակներու վրայ, որպէսզի կացութիւնը չծանրանայ Միջին Արեւելքի եւ Հիւս. Ափրիկէի մէջ: Անշուշտ խօսած է նաեւ ամերիկեան խարիսխներու եւ Եւրոպայի ապահովութեան մասին:

× Խ. Միութիւնը բարեկամութեան դաշնագիր մը կնքեց Եմէնի հետ, որ ունի 195.000 քառ. քիլոմեթր տարածութիւն եւ 3.500.000 բնակիչ: Մոսկուա այս ձեռնարկն ալ ազդակ մը կը նկատէ խաղաղութեան՝ Միջին Արեւելքի մէջ:

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐԸ ԿՐՆԱՆ ՃԱՄԲՈՐԴԵԼ ԿԱՐՄԻՐ ԳԻԾԷՆ ԱՆԴԻՆ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը հոկտ. 31ին հաղորդեց Ժընեւի ժողովին մէջ թէ այդ օրուընէ կը ջնջուին ճամբորդութեան սեղմումները՝ դէպի Խ. Միութիւն եւ կարգ մը արեւելեան երկիրներ: Միեւնոյն ատեն հրաւիրեց Խ. Միութիւնը օգտագործել ամերիկեան անթելը եւ փոխադարձաբար նոյն իրաւունքը տալ խորհրդային անթելին համար: Յառաջիկային պիտի առաջարկեն քաղաքային օդագնացութիւն ալ հաստատել փոխադարձաբար: Եթէ համաձայնութիւն գոյանայ այս մասին, խորհրդային առեւտրական օդանաւերը պիտի կրնան իջնել Նիւ Եորքի միջազգային օդակայանը, իսկ ամերիկեան օդանաւերն ալ՝ Մոսկուայի օդակայանը:

Երթեւեկի սեղմումներու բարձման առթիւ, Տըլըս բացատրեց թէ՝ Մ. Նահանգները 1952ին սեղմումներ հաստատած էին, նկատի առնելով որ ամերիկեան քաղաքացիները պաշտպանութեան բաւարար միջոցներ չեն վայելեր խորհրդային երկիրներու մէջ: Այսուհետեւ այդ սեղմումները պիտի ջնջուին հետեւեալ երկիրներուն համար, — Խ. Միութիւն, Լեհաստան, Հունգարիա, Չեխոսլովաքիա եւ Ռումանիա: Բացառութիւն կը կազմեն Պուլկարիա եւ Ալպանիա որոնց հետ Մ. Նահանգները դիւանագիտական կապեր չունին:

ՄԵՌԵԼՈՑԻ ՏՕՆԸ մեծ հանդիսաւորութեամբ կատարուեցաւ Փարիզի մէջ: Աւելի քան 40.000 քաղաքացիներ այցելեցին քաղաքին գերեզմանատուները, իսկ 865.000 հոգի՝ արուարձանները: Ծաղիկները կը ծախուէին կրակի գիներով:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ արաբական երկիրներու, ինչպէս եւ Թուրքիոյ ու Իրանի դեսպանները մօտերս ժողով պիտի գումարեն Գահիրէի մէջ, քննելու համար Միջին Արեւելքի քաղաքական կացութիւնը: Ժողովին պիտի նախագահէ Գահիրէի դեսպանը, Դ. Սոլոդ:

ՀԱՅ. ԵԿԵՂԵՑԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Այժմ կանք թեմերում։Էջմիածին ունի 5 թեմեր։1) Շիրակի, 2) Վրաստանի, 3) Ռոստովի, 4) Նոր Նախիջեւանի եւ 5) Բագուի մէջ։

Առաջնորդները կը նշանակուին Էջմիածնի Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդին կողմէ։

Երեւանի բնակիչներուն թիւը 450.000 հոգի կը ներկայացնեն ոչ-պաշտօնական աղբիւրներ, (1953), եկեղեցիներու թիւն է երեք, Երեւանի մէջ կ'ապրէին 78 քահանաներ» (1953) անգործ։

Բոլոր այս տեղեկութիւնները քաղած եմ անցորդներու յուշագրութիւններէ, փակագիծի մէջ՝ թուականները՝ տրուած տեղեկութեանց։

Երեւանի Ս. Յովհաննէս եկեղեցիի մէջ՝ պաշտամունք կը կատարուին միայն կիրակի օրերը։ Իբրեւ դպրապետ ունին Անթիլիասի նախկին սան մը։

Ս. Վարդան զօրավարի եւ Ս. Սարգիս եկեղեցիներու մէջ ալ պաշտամունք կը կատարուին կիրակի օրերը (1953)։

Կիրովականի (Ղարաքիլիսէ) եկեղեցին ունի Հոգեւոր Հովիւ մը (1955) եւ եկեղեցի մը։

Օշական ունի հոյակապ եկեղեցի մը եւ քահանայ մը (1955)։ Պաշտօն կը կատարուի Ս. Մեսրոպի գերեզմանին վրայ։ Ունի ուխտի օր։

Լոռի աւանին մէջ կ'ապրէին քանի մը քահանաներ (1953)։ Եկեղեցի չունէին։

Սիսիանի մէջ կայ մէկ եկեղեցի՝ եւ մէկ քահանայ։ Կրօնական պաշտամունք կը կատարուին Ս. Հռիփսիմէի վանքին եկեղեցւոյ մէջ, ինչպէս նաեւ Ս. Գայիանէի, Ս. Շողակաթի եկեղեցիներուն մէջ, որոնք մօտ են Էջմիածնի։

Լենինական ունի եկեղեցի մը եւ քահանաներ (անպաշտօն)։ Շիրակի թեմի առաջնորդն էր Սուրէն եպ. Թորոսեան (1953)։

Հայաստանի միւս աւանները եկեղեցի ունի՞ն.— Տեղեկութիւնները կը պակսին։

Վրաստանի թեմի առաջնորդն էր Սուրէն եպ. Թորոսեան, առաջնորդական տեղապահն էր Գարեգին վրդ. (1953), որ այժմ Բագուի առաջնորդն է։ Վրաստանի թեմի այժմու առաջնորդը կը համարուի Վահան արք. Կոստանեանը, որ՝ վերջին ժամանակներս Էջմիածնի Հոգեւոր Գերագոյն Խորհուրդի նախագահութիւնը կը վարէր։

Թիֆլիս հայաշատ քաղաքը ունէր բազմաթիւ եկեղեցիներ, որոնցմէ կը մնան միայն քանի մը հատ։ Ս. Սարգիս եկեղեցին՝ ունի դպրաց դաս մը եւ քահանայ, ուր կը կատարուին քառաձայն երգեցողութիւններ դպրաց դասի մը կողմէ (1953)։

Ս. Շուշանիկի եկեղեցիին մէջ եւս կը կատարուի պաշտօն։ Այստեղ կայ Սայեաթ Նովայի գերեզմանը։

Թիֆլիսի մօտ Հայերը ունին վանք մը եւ Ս. Գէորգ եկեղեցին, ուր պարբերաբար կը մատուցուի պատարագ, իր տօնին օրը հայ եւ վրացի ժողովուրդին հաւատացեալներ ուխտի կուգան։

Վանքը իրաւական սեփականութիւնն է Էջմիածնի։

Այս տարի եկեղեցին վերանորոգուեցաւ։ Թիֆլիսի մէջ կ'ապրին 14 քահանաներ (1953), (անպաշտօն ?)։

Փակուած է Թիֆլիսի համբաւաւոր Կուսանանց Վանքը ուր կ'ապրէին երեք սարկաւագուհիներ միայն (1953)։

Թիֆլիսի Հայոց Ներսիսեան վարժարանը խլուած է հայ համայնքէն, վերածուելով վրացական պետական համալսարանի (1953)։

Ռոստովի թեմը առաջնորդ չունէր (1953)։ Այնտեղ անպաշտօն կ'ապրի Վարդան վրդ. (1955)։ Այժմ Հայերը ունին միայն մէկ եկեղեցի (1955)։

Նոր-Նախիջեւանի թեմը, 1860 թուականներուն հայկական այս փայլուն գաղութը, որուն բնակիչները կը համարուէին նախկին Անեցիներ, այժմ ունին երեք եկեղեցի միայն։ Առաջնորդն էր Կարապետ վրդ. Ասլամազեան (1953), (այժմ չի յիշուիր անունը)։ Այս բարեջան հովիւը 1950ին այցելեց իր շրջանի գիւղերն ու աւանները։

Նոր Նախիջեւանի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին, գեղեցիկ շէնք մըն է, ունի Հոգեւոր խորհուրդ, դպրաց դաս եւ երկու քահանայ։ Կը կատարուի քառաձայն պատարագ։

1953ին գերաշնորհ Դերենիկ եպ. Փոլատեան այցելեց Նոր Նախիջեւան, պատարագեց եւ քարոզեց այս եկեղեցւոյ մէջ։ « Ժողովուրդը զարմացաւ որ, կ'ըսէր Դերենիկ եպիսկ.ը, ան կրօնական քարոզ մը խօսած էր, որ ոչինչ ունէր քաղաքական»։

Նոր Նախիջեւանի Ս. Յովհաննէս եկեղեցին կառուցուած է 1833ին, հայկական ոճով։

Հայերը ունին նաեւ գերեզմանատան մօտ մատուռ մը եւ քահանայ մը (1953)։

Նոր Նախիջեւանի մօտ կայ Ս. Խաչ հայկական վանքը, ուր կը գտնուէին գերեզմանները եւ արձանները Քամառ Քաթիպայի, Միքայէլ Նալբանդեանի եւ Նահապետ եպիսկ.ի։ Վերջին պատերազմին Գերմանները աւերած էին վանքը։ 1953ին տակաւին կիսաւեր վիճակի մէջ էր։

Նոր Նախիջեւանի շրջանը ունի հայաբնակ գիւղեր եւ աւաններ։ Մեծ Սալա, ունի Ս. Աստուածածին եկեղեցի եւ մէկ քահանայ (1953)։ Հայերը բարեկեցիկ են։

Արմաւիր քաղաքին մէջ Հայերը ունին գեղեցիկ եկեղեցի մը եւ մէկ քահանայ (1950)։

Ջաուշի քայա, (Վլատիկովկաս), Հայերը ունին գմբէթաւոր գեղեցիկ եկեղեցի մը եւ մէկ քահանայ (1950), Կրասնոտար՝ մէկ եկեղեցի եւ քահանայ, Բուտիօնաք գիւղ հայաբնակ եւ հայախօս, մէկ փայտաշէն եկեղեցի եւ քահանայ, Թոփչի գիւղ, Հայախօս Հայեր, ունին մէկ եկեղեցի եւ քահանայ, Չալդըր, 1200 ընտանիքով հայկ. աւան մը, ունի 1871ին կառուցուած եկեղեցի մը եւ երկու քահանայ, ինչպէս նաեւ Հոգեւոր խորհուրդ (1950)։

Բագու ունի «Ատրպէջանի թեմական խորհուրդ մը»։ Բազմաթիւ եկեղեցիներէն կը մնայ մայր եկեղեցին (?)։ Կոմիտաս աբեղայ Բագու կը մնար 1953ին, այժմ վրդ. է եւ կը գտնուի Էջմիածին։ Բագու կ'ապրին քանի մը քահանաներ, անպաշտօն կերպով վերջերս այս քաղաքը կը գտնուէր Սուրէն եպ. Թորոսեան (1955)։

Այս տարի Ատրպէջանի թեմակալ առաջնորդ նշանակուեցաւ Գարեգին Ծ. Վ. Էջմիածնի միաբան, նախապէս առաջն. փոխանորդ Վրաստանի թեմին։

Ի՞նչ վիճակի մէջ են Ատրպէջանի հայաշատ կեդրոններու հայկական եկեղեցիները, ի՞նչ եղան Գանձակի, Նուխիի եւ շրջաններու հայկ. գիւղերն եւ եկեղեցիները։ Ինչ մնացին անհաւոր աղէտներէն, յայտնի չէ մեզի։

Ինչու կատարեցինք այս թերի վիճակագրութիւնը։ Ինչո՞ւ հաւաքեցինք, այս տեղեկութիւնները, մեզի համար մատչելի աղբիւրներէ։ Վասնզի կը սիրենք Հայ. եկեղեցին եւ կ'ուզենք հաստատել թէ՝ անտարբեր չենք անոր հանդէպ։

Ցաւով կը տեսնենք սակայն թէ որքան յետ է մնացած բուն Հայաստանը՝ իր եկեղեցիներով եւ թեմական կազմակերպութեամբ, մինչ Հայկ. եկեղեցւոյ երաժշտութիւնը կը լսուի օտար եւ հեռաւոր վայրերու մէջ...

Շատերու հետ այն համոզումը ունիմ թէ Եկեղեցին կոչուած է դեր մը կատարելու, ինչպէս ազգապահպանման, նոյնպէս ազգահաւաքման տեսակէտով։

Իսկ Հայաստանի վանքե՞րը, Էջմիածնի ներքին կեա՞նքը։ Անոր դե՞րը աշխարհացրիւ հայութեան մէջ.— Ասոնք հարցեր են, որոնց պիտի անդրադառնանք յառաջիկային։

Վ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ

ՍՏԵՓԱՆ ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ

●

ՏԷՍԻՆ.— Հազիւ ճանչցինք զինքը եւ աստղի պէս անհետացաւ։ Շատ բան կ'ակնկալէր մեր գաղութը իրմէ։ Որովհետեւ Ստեփան օժտուած էր շարժում ստեղծելու, կորով ու ոգեւորութիւն ներշնչելու ձիրքերով։ Գաղութները պէտք ունին խանդավառ հոգիներու։ Մանաւանդ այս մռայլ օրերուն, երբ ամէն մարդ կը նախընտրէ քաշուիլ իր պատեանին մէջ, հեռուէն դիտելով ազգային կեանքը։

Ստեփան Միլտոնեան անկեղծ հաւատաւոր մըն էր որ գիտցաւ նոյն հաւատքը փոխանցել նաեւ իր շրջապատին։ Խառնուածքով, գաղափարով Դաշնակցական էր ու նոյնը մնաց մինչեւ իր մահը։

Բնաւորութեամբ համեստ էր եւ ընկերասէր, մանաւանդ զուարթ, եւ իր գեղարձակ պատմութիւններով ծիծաղ կը սփռէր ընտանեկան թէ հանրային հաւաքոյթներու մէջ։

Քէօթահիոյ արժանաւոր զաւակներէն մին էր։ Երիտասարդութեանը զինուոր կ'առնուի թրքական բանակին մէջ։ Բանակին հետ կը թափառի Վան, Մուշ ու Տիգրանակերտ։ Ականատես կ'ըլլայ Մեծ Եղեռնի սարսափներուն։ Կը ցնցուի գործուած գազանութիւններէն։ Վրէժն ու ատելութիւնը բոյն կը դնեն իր սրտին մէջ։ Վանի փողոցներէն խնամքով կը հաւաքէ նետուած հայերէն թերթերու պատառիկներ ու Խրիմեանի գիրքերը, որոնց ընթերցումով կը յագենայ իր միտքը։ Խրիմեանի նկարը իր կուրծքին վրայ կը դառնայ սրբութիւն ու խորհրդանշան։

1920ին կ'անցնի Իզմիթ – Պարտիզակ ուր ուսուցիչ կը նշանակուի ամերիկեան որբանոցին մէջ։ Յոյսի եւ խանդավառութեան օրեր էին։ Հայը կը վերընձիւղէր, կը յառնէր։ Սակայն շուտով վրայ կուգայ քեմալական շարժումը եւ Միլտոնեան շատերու հետ կ'ապաստանի Յունաստան։ Յոգնաբեկ ու անօգնական գաղութը օրէ օր կը ստուարանար, պէտք ունէր աշխատունակ ձեռքերու, կազմակերպուելու համար։ Միլտոնեան ասպարէզ կը նետուի, ժողովուրդին ծառայելու նուիրումով։ Միտիլենի մէջ կը կազմակերպէ Երիտասարդաց լսարանը, ազգային ոգի ու դիմագիծ տալու համար շուարուն երիտասարդութեան։ Յետոյ կ'անցնի Աթէնք եւ Պիրէօն, հոն եւս շարունակելու համար իր պարտականութիւնը։ Լիփազմայի Ազգ. վարժարանին ուսուցիչ կը նշանակուի։

1924ին կուգայ Ֆրանսա ու կը հաստատուի Մարսիլիոյ շրջանը։ Իր եռանդը հոս եւս չի կասիր։ Կը մխրճուի ազգային եւ կուսակցական գործունէութեան մէջ, Սէն Ժերոմի եկեղեցւոյ շինութեան յանձնախումբին մղիչ ուժը կը հանդիսանայ եւ եռանդով կ'աշխատի իրականացնել այդ ձեռնարկը։

Հիմնադիրը կ'ըլլայ նաեւ Սէն Ժերոմի Հ. Յ. Դ. «Վրէժ» խումբին, որ յետագային կը դառնայ Հ. Յ. Դ. «Հայաստան» ենթակոմիտէն։

Հիմը կը դնէ նաեւ Քէօթահիոյ Հայր. Միութեան եւ Հայ Երաժշտական Միութեան։

1925էն սկսեալ կ'աշխատակցի «Յառաջ»ին իբրեւ մնայուն թղթակից։ Աշխատակցած է նաեւ երգիծաթերթի մը, Նուրհան եւ Պարթեւ ծածկանուններով։ Վերջին տարիներուն կազմակերպած էր Լէ զ'Օլիվի Հ. Յ. Դ. «Իշխան» խումբը։

Հազիւ տարի մը կ'ընէր որ հաստատ–

ԷՋԵՐ ԱԶԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԷՆ

ԲԺ. ՅԱԿՈԲ ԶԱՒՐԵԱՆ

(ԶԱՒՐԻԵՒ)

*

Ինձ այնպէս է թւում, որ բժ. Զաւրիեւը, նման վաղեմի տարահալած քրիստոնեաների, հետամտում էր սուրբ դէպի տառապանքը, ինչպէս լուսատենչիկ թիթեռը թռչում է դէպի ճրագը։ Զաւրիեւի դիւրազգաց սիրտը մղկտում էր դժբախտների ու թշուառների տառապանքի համար։ Ուժգնօրէն տագնապում էր գաղթականների սոսկալի տուայտանքից եւ հոգին փոթորկւում էր ճայթող կայծակի որոտով։ Սակայն չէր նզովում նոյնինքն տառապանքը, որ համարում էր հոգու բալասան։ Նմանում էր նա դիտակից ու մոլեռանդ մարտիրոսին, որ կրում էր ծեծն ու խոշտանգումը հաճութեամբ, իբրեւ անխուսափելի իրականութիւն։ Ուրիշի տառապանքը կսկիծ էր առթում իրեն, բայց իր սեփական տառապանքը ընդունում էր իբրեւ սպեղանի։ Եւ փոխանակ ընկճուելու նրա զարհուրանքից տրորուելու նրա ահագնութեան տակ, արիութիւն եւ դիմացկունութիւն էր բաշխում իրեն եւ ջրդեղում իր կորովը։ «Տկար էր մարմինը, բայց յօժար էր հոգին»։

Գիշերեցինք Էվօղլու գիւղում։

Գաղթականներին տեղաւորելուց յետոյ, բժ. Զաւրիեւը, երբ առանձնացած էր իր հիւղակի մէջ, մաքուր շապիկ բերի, նաեւ փոխնորդ։ Ներս մտնելիս նշմարեցի, որ զբաղուած էր Աւետարանի ընթերցումով։ Ոսկէ շղթայով խաչը ընկել էր սպիտակ կրծքի վրայ։ Առանց աչքերը բարձրացնելու, լուռ եւ ինքնասոյզ, հազիւ լսելի մրմունջով, իր աղօթքը աւարտեց եւ խաչակնքեց։ Առաջին Դաշնակցականն էր, որի երկիւղած աղօթքին ականատես ու ականջալուր էի լինում։ Երեւի ապշանքի կամ շփոթանքի արտայայտութիւն նշմարեց երեսիս վրայ.

— Դու չե՞ս աղօթում, հարց տուեց ինձ, մեղմ, վարանոտ եւ մի քիչ երկչոտ ձայնով, եւ առանց սպասելու իմ պատասխանին.

— Երբ ես աղօթում եմ, կազդուրւում եմ. մոռանում անցնող օրը իր մռայլովն ու մշուշովը։ Էգուց մի նոր կեանք պիտի սկսի ինձ համար, բոլորիս համար, մեր ներքին լոյսով։

Ապա նկատելով, որ պարտասած եւ ուժաքամ եմ եղած, մօտեցաւ ինձ, խանդաղատանքով լիքը աչքերը սեւեռած իմ վրայ, իր նիհար ու թեթեւ ձեռքերը դրաւ ուսերիս, օրհնութիւն շնորհող պատարագիչի հանդիսաւորութեամբ, ասաց.

— Ապրիս, գնա հանգիստ արա. քեզ անուշ քուն։

Բժ. Զաւրիեւի անհատականութիւնը, այնքան հմայիչ ու կախարդական, այդ ներքին լոյսի հունի մէջ էր, որ անմատչելի է սովորական մարդուն։ Իր շարժուձեւը, իր տեսանելի արտաքինը, իր առօրեայ կեանքի ձեւակերպութիւնները չեն խօսում բաւական բարձրաձայն այն որոնող եւ շարժուն ոգու մասին, որ խորայատակ ուղիներով ձգտում է ամբողջ տիեզերքը ամփոփելու իր մէջ։ Մի ոգի, որ լոյսն է կեանքի ու մահուան եւ ուր այս երկու բեւեռները նոյնանում են համապարփակ միութեան մէջ։

Անդրանիկ եւ բժ. Զաւրիեւ՝ երկու հսկաներ. անկարելի երազի յամառ երկրպագուներ, եւ արտաքուստ այնքան տարբեր իրարից։ Երկու վիթխարի ուժեր. որոնք ներհմացական յանդգնութիւնով, ունէին ճակատագիր դարբնելու համոզումը, կարողութիւնը եւ մղումը։ Սերտօրէն իրար ագուցուած հոգիներ, որոնք նոյն թափով թռիչք էին գործում։ Մինչ Անդրանիկը միշտ դրսեւորում էր իր ապրումները յախուռն վերիվայրումներով, բժ. Զաւրիեւը զուսպ ու ժուժկալ, եռում էր իր ներաշխարհում։

Անդրանիկը խորապէս գիտակցում էր Զաւրիեւի մեծութիւնը եւ վերաբերւում էր նրա հետ մեծարանքով եւ յանկուցիչ խոհականութեամբ, իբրեւ բանիմաց, շրջահայեաց եւ հաւատարիմ խորհրդատու եւ սրտակից, որպէս հանգոյցներ լուծող եւ ուղղադատ գործակից։ Զաւրիեւը անպատում հիացում ունէր Անդրանիկի հանդէպ, որպէս հայութեան ըմբոստացումի մարմնացումը, եւ մեր պատմութեան կենդանի առասպելը։ Զաւրիեւի սէրը գուրգուրանքի գերազանցութիւն էր, անձնուէր մօր գորովի նման, որ յարաժամ դողի մէջ է իր զաւկի բարօրութեան եւ երջանկութեան համար։

Յաճախ մտերմիկ մթնոլորտի մէջ, սրբամիտ կատակներով եւ մանրավէպերով, յեռանդուն բառախաղով, որի յօրինումի մէջ այնքան հնարամիտ էր Անդրանիկը, Զաւրիեւի ամօթխած լրջութիւնը փորձաքարի էր զարկում նա եւ ապա իր հնչեղ ու սրտաբուխ քրքիջով ողջունում էր նրա զսպուած շփոթը։ Զաւրիեւը ներողամիտ մի ժպիտով խրախուսում եւ վառ էր պահում Անդրանիկի զուարթամտութիւնը։ Այս չէն պահերին հետեւում էին մաղձի եւ դառնութեան ժայթքերում, որոնց ճարտար ողոքիչն էր բժ. Զաւրիեւը։

Անդրանիկը սիրում էր խմել, բայց երբեք լոլիկ դառնում, մինչ իր կուլ տուած կոնեակի քանակութիւնը բաւական էր շատերին, որ իրենց տունը ծախէին։ Բայց երբ տաքանում էր, աշխարհը խաւարում էր եւ ինքը մնում էր ինքնակամ ու միահեծան տէրը իր շրջապատի։

ԲԺ. ԵՐ. ԽԱԹԱՆԱՍԵԱՆ

(6) (Շար.)

ուած էր Տէսին իր կնոջ՝ տիկին Ռեբեկայի հետ, որ ստանձնած էր Ց. Կ. Խաչի ազգային վարժարանին ուսուցչական պաշտօնը: Ինք կ'աշխատէր քիմիական դեղորայքի գործարանը: Գոհ էր իր վիճակէն, թէեւ յաճախ կը գանգատէր իր գործին վատառողջ պայմաններէն: Քանի մը ամիս առաջ սրտի ծանր տագնապ մը ունեցաւ եւ խկոյն փոխադրուեցաւ հիւանդանոց: Հակառակ բժշկական բոլոր խնամքներուն, իր վիճակը հետզհետէ վատթարացաւ, մինչեւ որ անգութ մահը եկաւ վերջ դնել իր տառապալից կեանքին:

Վերջին օրերուն, երբ պայքար կը մղէր մահուան դէմ, անհամբեր կը սպասէր «Յառաջ»ին: Ձենք գիտեր թէ ի՜նչ հոգեկան ակնկալութիւններով:

Տարաբախտ Ստեփանը իր աչքերը փակեց Հ. Յ. Դ. տան վերնայարկի իր սենեակին մէջ, բռնադրօշիկ ժպիտ մը իր դէմքին վրայ: Կարծէք կը հեգնէր ունայնութիւնը աշխարհին եւ սնանկութիւնը քաղաքակիրթ մարդկութեան:

Հոկտեմբեր 17ին, ամպամած երկինքի մը տակ կատարուեցաւ յուղարկաւորութիւնը: Դպրոցին աշակերտները կը քալէին դագաղին առջեւէն, իսկ մեռելակառքին կը հետեւէր սրտաբեկ բազմութիւն մը: Ծաղկեպսակներ բերած էին, բացի անհատներէ, դպրոցին Հոգաբարձութիւնն ու աշակերտութիւնը: Գերեզմանատան մէջ, հոգաբարձութեան եւ Ց. Կ. Խաչի կողմէ ընկեր Ս. Առաքելեան դամբանական մը կարդաց, տալով նաեւ հանգուցեալին համառօտ կենսագրականը: Ընկեր Միսաք Միրզէ իր կարգին դամբանականով մը յուզեց ներկաները:

Գնում եմ ես մի մութ աշխարհ, հեռու
երկիր ու չեմ դառնայ.
Բարի յիշէ՜ք ինձ ձեր սրտում, մնա՜ք բարով, մնա՜ք բարով...

(Վ. Տէրեան)

Այո, սիրելի Ստեփան քու յիշատակդ անթառամ պիտի մնայ միշտ մեր սրտերուն մէջ:

Աշուն է եւ տերեւաթափ:

ԳՈՒՐԳԷՆ ՓՕՑԱՃԵԱՆ

ՅՈԲԵԼԵԱՆ

HENRI MONDORի

Ծանօթ վիրաբոյժ եւ մեծարժէք գրագէտ Անրի Մօնտոր այս տարի այլեւս պիտի չերեւայ Սալփեթրիէռի հիւանդանոցին մէջ, որուն վիրաբուժական բաժնին պետն էր:

Եօթանասուն տարեկան այս միշտ երիտասարդ ակադեմականը, որ անդամ է թէ Բժշկական եւ թէ Ֆրանսական ակադեմիներուն, հանգստեան կոչուած ըլլալով այլեւս պիտի կրնայ բոլորովին նուիրուիլ գրականութեան, մանաւանդ Մալարմէին որուն հմուտ մասնագէտն է:

Մեծ բժիշկ, ծանօթ է իր ախտաճանաչութեամբ, որով կարեւոր տեղ մը կը գրաւէ բժշկական պատմութեան մէջ: Իր անունով կը յիշուի այսօր հիւանդութիւն մը:

Իբրեւ գրագէտ, այսօր կը գրաւէ Փոլ Վալերիի աթոռը Ֆրանսական Ակադեմիային մէջ: Մալարմէի, Վալերիի, Ռենպոյի մասին կատարած ուսումնասիրութիւններէն զատ, ունի բժշկական նշանաւոր գիրքեր, — մեծ վիրաբոյժներու կեանքեր, Փասթէօրի մասին եւն.: Միեւնոյն ատեն նուրբ գծագրիչ մըն է:

Իր յոբելեանին առթիւ, «Լը Մոնտ» համակրանք յայտնելով, կը գրէր թէ Սալփեթրիէրի բժշկապետը 52 տարուան գործունէութիւն մը ունեցած է հիւանդանոցներու մէջ: Յետոյ ներկայացնելով հարազատ գրագէտը կ'եզրակացնէր. — «Իսկ իր կեանքին ձմեռը իր երկրորդ գարունն է»:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ» ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ, 20 Հոկտ. — Այս կիրակի յուզումի եւ խանդավառութեան օր մը եղաւ մեր գաղութին, որ հոծ բազմութեամբ եկած էր տօնելու «Դաշնակցութեան Օրը»: Կոմիտէին՝ մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի, Նոր Սերունդի եւ Սանուհիներու Միութեան ջանք չէր խնայած յաջողութեան համար:

Ժամը 4.30ին վարագոյրը կը բացուի կենդանի պատկերով մը — երեք ընկերներ կը խորհրդանշեն Դաշնակցութիւնը — բահը, գրիչը, սուրը, եւ կ'երգէ ընկեր Մարաշլեան «Արազի ափին ծնած ընկեր», խրոխտ ու առնական: Երգչախումբը բաղկացած Նոր Սերունդի եւ Սանուհիներու Միութենէն եւ ղեկավարութեամբ ընկեր Մարաշլեանի կ'երգէ «Մշակ բանուորը»: Սրահը ոտքի է:

Խօսնակը, ընկեր Մարտիկ, կը հրաւիրէ ընկեր նախագահը, իր բացման խօսքն ըսելու: Ընկեր Հ. Սէրէնկիւլեանը կուռ եւ սեղմ, վերլուծեց ներկայ աշխարհի խառնակ վիճակը, եւ մեր կացութիւնը, եւ եզրակացուց. «Աշխարհը բռնկած է ազատութեան կռիւով, բոլոր մեծ թէ փոքր ազգերը, որոնք գերութեան մէջ կ'ապրին, այսօր ոտքի կանգնած կ'ուզեն փշրել ստրկութեան շղթաները: Օր մը կարգը պիտի գայ խորհրդային բռնապետութեան լուծին ենթարկուած մեծ ու փոքր ազգերուն: Ազատութեան պահանջը մեզի համար դարձած է հոգեկան եւ ֆիզիքական անհրաժեշտութիւն, որու համար Դաշնակցութիւնը վաթսուն եւ հինգ տարիէ ի վեր կը պայքարի զէնքով եւ խօսքով: Մեր երիտասարդութիւնը պէտք է սերտէ մեր փառաւոր անցեալը, մեր ոսկի մշակոյթը, մեր հերոսական պատմութիւնը: Պէտք է սորվին այս բոլորը եւ իրենց գլուխը բարձր պահեն եւ հպարտանան որ Հայ են»:

Օրիորդներ Այվազեան կ'արտասանէ Թումանեանի մէկ բանաստեղծութիւնը, իսկ Սեդան՝ Վիքթոր Հիւկոյի «Լ'Անֆան Կրէք»ը, երկուքն ալ շատ յաջող: Ընկեր Վարդանի երգը կը դղրդացնէ սրահը: Մեր պարախումբն է՝ Կապոյտ Խաչի պարծանքը: Կը յառաջանան յուշիկ-յուշիկ երգելով անուշ-անուշ, խնդումերես ու ամօթխած, ինչպէս մեր հայրենիքի անմեղ աղջիկները, կը պարեն «Դերիկօ լէ, հօյ նազանըմ եւ հօյ նար»ը: Սրահը խանդավառ կը ծափահարէ:

Օր. Մարտիրոսեան կ'արտասանէ հատուած մը Ահարոնեանի «Մասիս»էն, ապա կ'ողջունենք մեր սոխակը՝ Տիգրանուհին, որ քաղցր ու գրաւիչ ձայնով, ինչպէս մեղեդի, կ'երգէ Հայաստանի նոր երգերէն, սարսուռ ցանելով մեր կարօտցած սրտերուն:

Ահա մեր գլխաւոր բանախօսը, Հրանդ Սամուէլը, խանդավառութեան եւ ծափերու մէջ բեմ կը բարձրանայ: Կը խօսի յստակ եւ ուժեղ, կշռուած:

Երբ կը վերջանայ, կը զգաս թէ այսօր աւելի բան մը սորվեցար: Ընկերը մանրամասն պատմելով Հայկական Դատի ծնունդը, Պերլինի դաշնագրի ոգին եւ ծալքերը, քաղաքակիրթ Եւրոպայի նենգութիւնը եւ խաչապաշտ ցարականութեան բանակցութեան, հասաւ Դաշնակցութեան ծնունդին: Եւ վերջացուց այսպէս. «Վաթսուն եւ հինգ երկար տարիներ գործեց Դաշնակցութիւնը: Այդ միջոցին շատ ազգեր կործանեցան, ինչպէս նաեւ շատ շատ կուսակցութիւններ. բայց Դաշնակցութիւնը մնաց անսասան: Պահ մը կարծեցին թէ մեռաւ եւ թաղումը կատարեցին, բայց ան միշտ մնաց կենդանի եւ կենսունակ իր ժողովուրդին պէս, մնաց միշտ գործօն իր վիրաւոր ազգին համար, չխնայեց նոյնիսկ իր հիմնադիրներուն, մտաւորականը եւ անգրագէտ գիւղացին կռուեցան կողք կողքի, գրագէտն ու բժիշկը բանուորին հետ ձեռք ձեռքի մտան կրակի մէջ: Դաշնակցութիւնը ծնած է այս ժողովուրդէն, Հայութեան հարազատ զաւակն է, անոր պէս տոկուն, անոր պէս կենսունակ, անոր պէս զոհաբերող եւ մեծ: Ան ծնաւ հաւատքով եւ կռուեցաւ հաւատքով, կռուեցաւ մեր արդար դատին համար: Մեր հաւատքը անխախտ կը մնայ: Նոյն յարատեւութեամբ եւ զոհողութեամբ պիտի կռուինք մինչեւ որ վերջնապէս ձեռք բերենք մեր Անկախ եւ Միացեալ Հայաստանը» (Ծափեր):

Ապա կ'արտասանէ Օր. Սր. Ալիքեան, «Ջօն Դաշնակցութեան»ը: Տարօնցի այս աղջկան բերնէն խօսքերը կը հնչէին վրէժով եւ կրակով շաղուած:

Մեր պարախումբը ընդմիջումներով կ'երեւար, պարելով «Աղբիւր գացի, էսօր ուրբաթ է, պաս է», «Այ սիրուն աղջիկ»: Կը պարեն ծանր ու ճկուն, վայելուչ, եռանդով, համաձայն պարի ոգիին եւ պահանջին: Վերջին պարն է «Ջան, Վարդավառ»ը: Իսկ եւ իսկ հայրենի Վարդավառ զոյգերը կը դառնան արագ թափով, երբեմն հեզանքով, երբեմն ժպտալից, երբեմն սիրոյ կարօտով բռնկած կանչերով: Ապրիք աղջիկներ, դուք մեր հայրենիքի մէկ մասնիկն էք այս օտար հողին վրայ: Կրկին կ'երեւան Մարտիրոսեան քոյրերը, կ'երգեն ուրախ երգ մը Խնուսի բարբառով, «Խումար գօտին կապեր է» եւ կը խլեն ծափեր:

Հանդէսը կը վերջանայ երգչախումբի «Ի զէն Հայեր» երգով եւ նախագահին շնորհակալութեան խօսքով:

ԱՆԹՕ

ԽՈՒՍԱՓՈՒՄ ՉԿԱՅ

*

ԿԸ ՍՊԱՍԵՆՔ ԱՆՈՒՆՆԵՐՈՒՆ

Պէյրութի հնչակեան օրգանի՝ «Արարատ» 1955 Հոկտ. 12ի թիւով հրատարակուած հայադաւ եւ զազրելի «փաստաթուղթ»ին իբրեւ պատասխան՝ մեր պաշտօնակիցը՝ «Ազդակ»՝ իր 1955 Հոկտ. 14ի թիւով քանի մը տողնոց հերքում հրատարակած էր, մատնանշելով, որ «եղածը «հնչակեան բարոյականի յատուկ չանթաժ մըն է»:

Նոյն բարոյականին յատուկ նոր չանթաժ մը կատարելով՝ անարգը՝ «Արարատ»՝ իբրեւ պատասխան «Ազդակ»ի՝ իր 1955 Հոկտ. 16ի թիւով եւ ճիշտ «փաստաթուղթ»ի «հայերէն»ով կը գրէ.

«Եթէ որեւէ կասկած կայ «Արարատ»ի փաստաթուղթի «անհիմն» եւ «չինծու ըլլալուն մասին, ապա կ'առաջարկենք.

«Կազմել միջկուսակցական պատուոյ ատեան մը, ուր ներկայ գտնուին երկու կողմէ հրաւիրուած սրտցաւ եւ բարեխիղճ ազգայիններ:

«Հոն մենք պատրաստ ենք հաստատելու վաւերականութիւնը դաշնակցական պատասխանատու գրիչէ ելած ըլլալուն, ոչ միայն «Արարատ»ի մէջ լոյս տեսած, այլ նաեւ մեզ մօտ գտնուող ուրիշ կարեւոր փաստաթուղթերով»:

«Պատուոյ ատեա՞ն»...

Որո՞ւ հետ, «Արարատ»ի՞...

Ա՛յդքան ալ լրբութի՞ւն...

Կայ միայն մէկ պատուոյ ատեան՝ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ, որուն ԲՈԼՈՐ «Արարատ»ները պարտաւոր են ներկայացնել «պատասխանատու գրիչ»ներէ իրենց տրամադրուած ԲՈԼՈՐ «փաստաթուղթ»երը Դաշնակցութեան դէմ, կարեւոր թէ անկարեւոր...

Եւ ներկայացնել «պատասխանատու»ներու ԱՆՈՒՆՆԵՐՈՎ...

Ու բոլոր ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՎ, թէ Ե՞ՐԲ, Ի՞ՆՉ ՁԵՒՈՎ եւ ՈՒՐԿԷ՞ առած են այդ «փաստաթուղթ»երը

Երբ տեղի ունենայ այս ՊԱՐՏԱԴԻՐ հաշուետուութիւնը, որմէ «Արարատ»ները ԽՈՒՍԱՓԻԼ ԱՆԿԱՐՈՂ ԵՆ, այն ատեն անգամ մը եւս հայ ժողովուրդին տեսանելի պիտի դառնայ պատկերը թէ՛ Դաշնակցութեան եւ թէ անարգ եւ անպատիւ հակառակորդներուն:

ԿԸ ՍՊԱՍԵՆՔ:

Ու նորէն կը յայտարարենք, որ «փաստաթուղթ»երը ոչ թէ ՀԱՐԻՒՐԻՆ ՄԷԿ, այլ ՀԱՐԻՒՐԻՆ ՀԱԶԱՐ ԿԵՂԾ ԵՆ, ՍՈՒՏ ԵՆ, ՇԻՆԾՈՒ ԵՆ:

Դարձեալ կը պնդենք, որ այդ «փաստաթուղթեր»ը ամբողջութեամբ Եասեաններու՝ հնչակեան բարոյականի յատուկ գրութիւններ են: (Յուսաբեր, 25 Հոկտ. 1955):

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (62)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

●

Ձիա Խուրշիտ ամէն ատենուան պէս անտարբեր եւ ժպտուն՝ իր քով նստած Լազ Իսմայիլի հետ կը խօսակցէր: Սարը էֆէ էտիպ քայքայուած վիճակ մը ունէր, իսկ Ապտիւն շատ մտածկոտ էր: Հաֆըզ Մէհմէտի արդէն իսկ դալկահար դէմքը դեղ-դեղին կտրած էր եւ իր երակներուն կապոյտ գոյնը աւելի շեշտուած էր: Յայտնի էր թէ կը տառապէր:

Վերջապէս դատական մարմինը եւ ընդհ. դատախազը հանդիսաւոր քայլերով ներս մտան եւ գրաւեցին իրենց տեղերը: Խոր լռութիւն տիրեց անմիջապէս: Նախագահը ակնարկ մը պտտցուց ամբողջ բազմութեան վրայ եւ իբրեւ վերջին ձեւակերպութիւն ոտքի հանեց ամբաստանեալներէն Սարը էֆէ էտիպը եւ կարգ մը հարցումներ ուղղեց անոր.

— Լսեցինք թէ, էտիպ պէյ, անցեալ տարի կառավարութեան դիմել ուզած էք, մահափորձի մը ծածուկ դաւադրութեան մը մասին: Ի՞նչ է այս պատմութիւնը, լուսաբանուիլ կ'ուզենք:

Սաքը էֆէ էտիպ. — Երկու տարի առաջ գրոյց կը շրջէր թէ էնվէր փաշայի գործակիցներէն Հաճի Սամի (Բախտախնդիր եւ արիւնարբու չարագործ մը, որ 1927ին մահափորձի եւ այլ եղեռնական նպատակներով եւ քանի մը մարդասպաններու ընկերակցութեամբ մակոյկով մը Գուշ ատասը անցաւ եւ սպաննուեցաւ ոստիկան զօրքի հետ բախումի մը ընթացքին) Թուրքիա եկած է: Ես Իսթանպուլ կը գտնուէի, եկեր գիս փնտռեր է, չէ գտեր: Այնուհետեւ Անգարա գացի եւ գիտեալ տալի թէ Հաճի Սամի վտանգաւոր մարդ մըն է, ուշադրութիւն հրաւիրեցի:

— Հաճի Սամիի գալուն մէջ ի՞նչ կար:

= Մահափորձի մը համար եկած էր, այնպէս իմացայ:

— Ուրկէ՞ իմացաք:

= Ծովային գործավար Իհսան պէյէն:

— Ի՞նչ լսաւ:

= Ըսաւ թէ Հաճին եկեր է: Անկէ վերջ լուր տուի նաեւ Քեազըմ փաշայի:

— Ասոր համար կառավարութենէն դրամ չառի՞ք:

= Ոչ, չառի:

— Առեր էք, մի ուրանաք, էտիպ պէյ: Եւ յետոյ այս ի՞նչ հակասութիւն է: Մէկ կողմէ կառավարութեան ուշադրութիւնը հրաւիրել կ'ուզէք դաւադրութեան մասին, միւս կողմէ, այսօր ալ, կը գործակցիք մահափորձի կազմակերպիչներուն:

— Ես ուղեցի ծառայութիւն մատուցանել:

= Այս խօսքերը իմաստ չունին, էտիպ պէյ: Դուք բուն մեղապարտներու կարգին ձերբակալուեցաք: Եթէ առաջուց բարի նպատակ մը ունեցած ըլլայիք, կ'երթայիք կառավարութեան լուր կուտայիք Շիւքրիւ պէյի ծրագրած եւ կազմակերպած մահափորձի մասին: Ապա թէ ոչ, անկեղծ չէ ձեր այն խօսքը թէ Իսթանպուլ գացեր էք՝ մահափորձը տեղեկացնելու համար: Կը բաւէ, նստեցէք:

Նախագահը իբրեւ վերջին արարողութիւն, ամբաստանեալներուն հետ երես առ երես բերաւ մահափորձի լրատուն, Կրետէյի Շէվքին: Զօփուր Հիլմի կը նայէր մասնաւոր ատելութեամբ մը: Շէվքի անգամ մըն ալ ամէն ինչ պատմեց, իր օձիքը փրկած մարդու մը երջանկութեամբ:

Յետոյ լսուեցաւ նախագահի կտրուկ ձայնը.

— Դատը մանրակրկիտ կերպով եւ մինչեւ ամենայետին մանրամասնութիւնը քննուած է եւ դէպքը լուսաբանուած: Հիմա ընդհանուր դատախազը պիտի կարդայ իր ամբաստանագիրը, մտիկ ըրէք

ԱՄԲԱՍՏԱՆԱԳԻՐԸ

Այս հրաւէրին վրայ, ընդհանուր դատախազ եւ Տէնիզլիի երեսփոխան Նէճիպ Ալի պէյ ոտքի ելաւ, եւ ամբաստանեալներուն քովնտի ակնարկ մը նետելով, սկսաւ ծանր ծանր կարդալ իր կծու ամբաստանագիրը, զոր յանցապարտները կը լսէին յարաճուն յուզումով մը, ոմանք ահուդողով:

(Շար.)

արեւմտեան եւ արեւելեան Գերմանիոյ պատուիրակութիւնները: Երեք Մեծերը դիտել տուին թէ իբրեւ օրինաւոր իշխանութիւն կը ճանչնան միայն արեւմտեան Գերմանիան:

Ժընեւի խորհրդային պատուիրակութեան մամուլի վերատեսուչը, Լէոնիդ Իլիչեւ Նոյ. 1ին լրագրական ասուլիս մը սարքելով, յայտարարեց թէ Գերմանիոյ միացումը տեղի պիտի չունենայ ներկայ խորհրդաժողովին մէջ: Այս առթիւ ըսաւ թէ նոր առաջարկներ պիտի ներկայացնեն «Գերմանիոյ մասին», բայց ոչ գերմանական վերամիացման մասին: Եւ վերջապէս խոստովանեցաւ թէ Խ. Միութիւնը պիտի շարունակէ զէնք ճարել արաբական երկիրներուն, տկարացնելու համար արեւմտեան պետութեանց դիրքը Միջին Արեւելքի մէջ:

× Զարը խափանելու համար, Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներու ներկայացուցիչները մանրամասն ծրագիր մը ներկայացուցին, երկաթեայ վարագոյրը վերցնելու համար: Ծրագիրը կը տրամադրէ ընդլայնել տեղեկութեանց փոխանակութիւնները Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ, ջնջել գրաքննութիւնը, տեղեկատու գրասենեակներ հաստատել չորս պետութեանց մայրաքաղաքներուն մէջ, աւելցնել հրատարակութեանց փոխանակութիւնը, շրջիկներու փոխադարձ այցելութիւնը եւն.:

ՍԻՐԱՎԷՊԸ ՎԵՐՋԱՑԱՒ

Անգլիոյ Մարկարետ իշխանուհին յայտարարութիւն մը յանձնեց մամուլին, ծանուցանելով թէ որոշած է չամուսնանալ գնդ. Թաունսէնտի հետ: Ահաւասիկ զեկոյցին բովանդակութիւնը.

— «Գիտեմ որ հրաժարելով ժառանգութեան իրաւունքներէս, կրնամ քաղաքային ամուսնութիւն մը կնքել: Բայց, անսալով Եկեղեցւոյ ուսմունքին, որուն համաձայն քրիստոնէական ամուսնութիւն մը անլուծելի է եւ գիտակից՝ իմ պարտականութեանս հանդէպ Հասարակապետութեան (Բրիտ. կայսրութիւն), վճռեցի այդ նկատումները վեր դասել ամէն բանէ:

Այս որոշման յանգեցայ բոլորովին մինակ, եւ ինծի զօրավիգ հանդիսացաւ գնդ. Թաունսէնտ իր անսասան աջակցութեամբ եւ անձնուիրութեամբ: Խորապէս երախտապարտ եմ բոլոր անոնց որ չարունակ աղօթեցին իմ երջանկութեանս համար»:

Այսպէս կը վերջանայ սիրավէպ մը որ լուրջ մտահոգութեան մատնած էր Մեծն Բրիտանիոյ արքունիքը, Անկլիքան Եկեղեցին եւ կառավարութիւնը:

Աւելորդ է ըսել թէ տրուած որոշումը մեծ սփոփանք պատճառեց ամբողջ երկրին մէջ: Ոչ միայն անգլիական, այլեւ միջազգային մամուլը ջերմապէս կը գովէ իշխանուհի Մարկարետի քաջութիւնը եւ անձնուիրութիւնը: Իշխանուհին վերջին անգամ գնդապետին հետ տեսակցած էր հինգշաբթի օր, Քէնթրպըրիի արքեպիսկոպոսին ներկայանալէ վերջ: Կը կարծուի թէ այդ օրը տուած էր իր որոշումը, անշուշտ խորապէս տառապելով:

ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԿԻՊՐՈՍԻ ՄԱՍԻՆ

Կիպրոսի զինուորական կառավարիչը, մարեշալ Սըր Ճոն Հարտինկ, որ Լոնտոն կը գտնուի, երկար խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ գաղթային նախարարին հետ: Այս առթիւ տեղեկութիւններ հաղորդեց նաեւ Մակարիոս արք.ի հետ ունեցած տեսակցութեան մասին: Յոյն կղերականը դարձեալ մերժած է ինքնավարութեան առաջարկը, պահանջելով Յունաստանի կցել կղզին: Մակարիոս արք. Աթէնք գացած է եւ հաւանական է որ Լոնտոն հանդիպի, ներկայ ըլլալու համար Կիպրոսի հարցին քննութեան, երեսփ. ժողովին մէջ:

× Երկուշաբթի օր ռումբ մը պայթեցաւ Լիմասոլի մէջ, ուրիշ մըն ալ՝ սրճարանի մը մէջ ուր կը յաճախեն անգլիացի զինուորներ:

× Կարգ մը շրջանակներ կ՛առաջարկեն վերահաստատել Կիպրոսի թագաւորութիւնը, գահ բարձրացնելով բիւզանդական թեկնածու մը, Կոմնենոս:

× Նոյ. 1ին Փամթըրսի մէջ վիրաւորուեցան 35 ոստիկաններ եւ 40 քաղաքացիներ, ուսանողական ցոյցի մը հետեւանքով: Ցուցարարները յարձակեցան անգլիական շէնքերու վրայ, բողոքելով Կիպրոսի դրաման դէմ: Ոստիկանութիւնը կրակ բացաւ: Ուսանողները բիրերով

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի, կէսօրէ վերջ, ժամը 2.30ին, Իմաքիւլէի չքեղ սրահին մէջ, (24 Ռիւ Տիւնուար):

Կը նախագահէ ընկ. Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱԽՈՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին. —

Երգ. — Մարտիրոսեան քոյրեր (Կրընոպլէն), Օր. Ուզունեան (Վիէնէն), Օր. Լուիզ Բաքէլեան:

Արտասանութիւն. — Օր. Տապաղեան (Տէսինէն), Օր. Սիսլեան (Կրընոպլէն), Զոլաքեան եւ Տէր Յակոբեան:

Ջութակ. — Պ. Տօստողրուեան:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 13ին, կիրակի ժամը 16էն 24, Պատերազմի Նախկին Գերիներուն սրահը, 49 ռիւ տը Կօլ:

Նախաձեռնութեամբ «Անտոք» եւ Սէն Շամոնի ենթակոմիտէներու եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդին:

⁂

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 19ին, Շաբաթ իրիկուն:

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 20ԻՆ

ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԱՐԱՆԻՆ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Orchestre EDDIE WARNER

et sa MUSIQUE TROPICALE
avec 17 EXECUTANTS

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԿՐՏԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս կիրակի հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին: Այս առթիւ կաթող. պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ վարդապետական իշխանութեան չորս աստիճաններ պիտի տայ Ա. Նուշաւան աբեղայ Զիլջեանի:

Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը:

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Իսսի «Խանասոր» խումբի կողմէ, Կիրակի 6 Նոյ., «Խրիմեան» սրահին մէջ, 2 ռիւ տը լաւ Տէֆանս, ժամը 14էն 24:

Կը հրաւիրուին բոլոր երիտասարդները անխտիր, եւ մասնաւորապէս Նոր Սերունդի քոյր մասնաճիւղերը:

Խնամուած գեղարուեստական բաժին: Պար հայկական եւ եւրոպական: Պիւֆէ:

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգնութեան Մարմնի կողմէ:

20 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ԿԻՐԱԿԻ ՕՐ

ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր:

GRAND HOTELի ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Մանրամասնութիւնք յաջորդով:

ԲՈԼՈՐ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆՆԵՐԷՆ
ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
3 Դեկտ. շաբաթ գիշեր
Մարսէյլի ամենաշքեղ սրահին մէջ

յարձակեցան անգլ. դպրոցի մը վրայ, բայց ետ մղուեցան ոստիկաններուն կողմէ: Բոլոր խանութները փակուեցան. Խռովութիւնները տեւեցին հինգ ժամ եւ դադրեցան շնորհիւ յոյն եպիսկոպոսին միջամտութեան:

ՍՈՒՐԻՈՅ վարչապետը Ամման գնաց, խորհրդակցելու համար Յորդանանի թագաւորին եւ կառավարութեան հետ: Այս առթիւ հրատարակուած զեկոյցի մը մէջ երկու կառավարութիւնները կը յայտարարեն թէ զինադադարին առեն կազմուած սահմանագիծը արաբական պաշտպանութեան միակ գիծը կը կազմէ եւ թէ այդ գծին որեւէ մէկ կէտին վրայ ամէն յարձակում պիտի համարուի բոլոր արաբական երկիրներուն դէմ ուղղուած: Երկու կառավարութիւնները քննած են այն բոլոր գործնական միջոցները որ ձեռք պիտի առնուին, այս քաղաքականութիւնը գործադրելու համար:

IMPRIMERIE ARAXES 46, Rue Richer. Paris

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ

ԺԹ. ՑԱՆԿ

Տիկին մը (ողբ. Տիգրան Բաղտասարեանի մահուան առթիւ)	1.000
Թորոսեան (Սէնթ Էթիէն)	1.000
«Համազասպ» խումբ (Մարսէյլ)	1.000
Կիւրճեան եղբ. (Մարսէյլ)	1.000
Գումար՝	4.000
Նախորդ գումար՝	861.700
Ընդհ. գումար՝	865.700

Տէր եւ Տիկին Սարգիս եւ Եղիսաբեթ Աֆանասեան եւ զաւակը՝ Աստղիկ, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Բոյեվուշ, Տէր եւ Տիկ. Պոպրավքի եւ զաւակը, ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր եւ մեծ հօր՝

ԳՐԻԳՈՐ ԱՖԱՆԱՍԵԱՆԻ

յարկարծական մահը, որ տեղի ունեցաւ Հոկտ. 31ին, 83 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը այսօր հինգշաբթի ժամը 16.30ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Սէնթ Ուէնի գերեզմանատունը:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

Տէր եւ Տիկին Հրանդ Յակոբեան եւ զաւակները՝ Յակոբ, Զարուհի, Ֆլորա եւ Սիլվա, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Գոչունեան եւ զաւակը Սիւզան, Գէորգ Քէլճեան եւ զաւակները (Պուլկարիա), Այրի Տիկին Ազատի Վարդանեան եւ զաւակները, Մովսէս եւ Յարութիւն, Տէր եւ Տիկին Թորոս Մեծպահքեան, Տէր եւ Տիկ. Սարգիս Գոչունեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Վահան Քէլէչեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Օննիկ Պէրպէրեան (Պէյրութ), Այրի Տիկին Ազատի Տոլմաճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Աթանեան խորին ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր, քրոջ, մօրաքրոջ, հօրաքրոջ եւ ազգականին

ՆԵԿՏԱՐ ԳՈՉՈՒՆԵԱՆԻ
(Էսկիշէհիրցի)

մահը որ տեղի ունեցաւ իր բնակարանին մէջ:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այս ուրբաթ ժամը 3.30ին, Ալֆորվիլի Ս. Պ. Պ. եկեղեցին:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՎԱԼԱՆՍ. — Այրի Տիկին Հերմինէ Տէր Ղուկասեան եւ Տէր եւ Տիկին Ղուկասեան եւ իր զաւակները կը ծանուցանեն թէ իրենց ամուսնոյն եւ եղբօր՝ Երուանդ Տէր Ղուկասեանի մահուան քառասունքի առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ:

ՍՏԱՑԱՆՔ

LES MEMOIRES DE MGR. JEAN NASLIAN. Evèque de Trébizonde, sur les événements politico-religieux en Proche Orient de 1914 à 1928.

Երկու ստուար հատորներ, կուռ եւ փաստացի բովանդակութեամբ, քարտէսներով եւ բազմաթիւ փաստաթուղթերով, առաջինը 607, երկրորդը 1030 էջ: Տպ. Վիէննա, 1955:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ԲԱՑԱՌԻԿ ԺՈՂՈՎ

Հ. Յ. Դ. Կեդր. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի բոլոր ընկերները եւ Նոր Սերունդի անդամները, այս չաբաթ ժամը 20.30ին, Սոսիէթէ Սավանթի մէջ: Պիտի դասախօսէ ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ, խօսուն շարժանկարի ցուցադրութեամբ:

ՓԱՐԻԶ. — Արեւմտեան Եւրոպայի Ուսանողական Միութեան ժողովը այս ուրբաթ ժամը 9ին, Քաֆէ Ռեժան:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Պանկէօ Բաչանի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները այս ուրբաթ ժամը 8.30ին, Պ. Բ. Պասմաճեանի բնակարանը:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ Վարչութեան ժողովը պիտի գումարուի այս չորեքշաբթի, ժամը 6.30ին, սրճարան Ռէժանի վերնայարկը: Օրակարգ՝ Ընդհ. ժողովի պատրաստութիւն: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՀԱՅ — ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Թիւ 167 – 8 (Նոյ. – Դեկտ.) 48 էջ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. — Բառարան ոտանաւոր: Մեղուն եւ իր մեղրը (Տօքթ. Այվազեան). — Առաջնորդ Թոքախտին դէմ (Ն.). — Բժշկութիւնը երէկ եւ այսօր (Տօքթ. Սերոբեան). — Մննդառութեան գիտութիւնը (Տօքթ. Գալուստեան). — Կրիփ (Տօքթ. Ղազարեան). — Սեռային հիւանդութիւններ (Տօքթ. Պ. Միսաքեան). — Բժշկութիւն Թանկագին քարերով: Հակաճառութեան տխուր (Քաղիան). — Արգնի (Միրաքեան). — Հաւկիթ (Շ. Նարդունի). — Արտաքին գործոց նախարարութիւն (Տօքթ. Շ. Օհան). — Հարբուխ (Տօքթ. Աշնեան). — Ի փառս կաղամբին (Ազատեանի). — Առողջապահութիւնը անհրաժեշտ (Բժշկապետ Քօլօլեան). — Խլրդը երկրէ երկիր:

Բաժանորդագրութիւն՝ տարեկան 1000 ֆրանք, (արտասահման՝ 1200 ֆրանք): Դիմել. Նարդունի, 32 Ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ (9):

ՁՄԵՌՆԱՅԻՆ ԵՂԱՆԱԿԻ ԲԱՑՈՒՄ

Օփէրէթի ներկայացում Պոմոնի մէջ

Նախաձեռնութեամբ ՇԱՆԹ գեղարուեստական ընկերակցութեան:

Ղեկավարութեամբ եւ մասնակցութեամբ դերասան ԹՐԱՖՕՇի, նաեւ Տիկին Ռոզա Անդրէասեանի (Վարդիթերի դերով), եւ Կ. Մութաֆեանի ՇԱՆԹ թատերախումբի հիմնադիրներէն:

Այս Շաբաթ ժամը 9ին Պոմոնի սրահը:

ՍՕՍ ԵՒ ՎԱՐԴԻԹԵՐ

Կը ներկայացուի մեծ պատրաստութեամբ յայտնի վիպասան Պերճ Պռօշեանի Հայ կենցաղը պատկերացնող լաւագոյն երաժշտական տրամը:

Յաւելուածական ժողովրդական երգերով եւ պարերով «Վիճակ»ի եւ «Ջանկիւլիւմ»ի խաղեր, գօտեմարտ (կիւլէշ), տեսարան:

Կը նուագէ սիրուած ջութակահար Ս. Չէօրէքճեան:

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

Ֆ. Կ. Խաչի օգնութեան կայանի մանուկները իրենց ծնողներով կը հրաւիրուին հաւաքոյթի մը, այս կիր. ժամը 15 – 20, Ազգ. տան թատերասրահին մէջ, 32 ռիւ տը Թրէզիվ, մէթրօ Քատէ:

Գեղարուեստական բաժին փոքրիկներու կողմէ, ղեկավարութեամբ աւագ հսկիչ Պ. Լեւոն Մոմճեանի:

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆԻ

Այս նոր գիրքը

ՎԵՐԱԴԱՐՁ

Նուիրուած է 1915ի քառասնամեակին: Ընդարձակ Պոէմա մը, ուր ինքնատիպ ձեւով մը տրուած է մեր ազգային աղէտը:

Կարելի է գտնել բոլոր հայ գրավաճառներու մօտ: Գին՝ 500 ֆրանք: Ընտիր տպագրութիւն, 150 էջ: Հեղինակին հասցէն՝

G. Poladian, 53, Chemin de St. Julien
Marseille (B.du R.) France

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր

ՈՒՐԲԱԹ 4 ՆՈՅԵՄԲԵՐ • VENDREDI 4 NOVEMBRE 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7818 31e ANNEE Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3229

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ո՞ՒՐ Է ԱՐԴԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Թուրքիոյ Ազգ. Ժողովին վերաբացման առթիւ (1 Նոյ.), Հանրապետութեան նախագահը ճառ մը խօսելով, յիշեր է նաեւ Սեպտ. 6ի դէպքը:

Հռատիրը կ'ըսէ թէ նախագահը ուժգնօրէն ձաղկեց յարձակողները, ըսաւ թէ արդարութիւնը պիտի գործադրուի եւ թէ կառավարութիւնը չի կրնար ընդունիլ որ եւ է դաւանական, լեզուական կամ ցեղային խտրութիւն իր բազմազգի հպատակներուն միջեւ:

Ճելալ Պայար եւ իր վարչապետը խռովութեանց յաջորդ օրն ալ նոյնիմաստ յայտարարութիւններ ըրին: Խոստացան խստօրէն պատժել յանցաւորները եւ հատուցում վճարել զոհերուն:

Երկու ամիս կը լրանայ եւ 'տակաւին չլսեցինք որեւէ պատժական տնօրինութիւն, բացի քանի մը բարձր պաշտօնատարներու տեղափոխութենէն:

Մինչդեռ, պաշարման վիճակի մէջ, դատերը կարճ կը տեւեն եւ վճիռները կը գործադրուին անմիջապէս:

Անցած երկու ամիսներու ընթացքին, չկրցա՞ն եզրակացութեան մը յանգիլ, երկու-երեք հազար ամբաստանեալներու հարցաքննութեամբ:

Գոնէ փորձեցի՞ն բանալ գործուած բարբարոսութեանց գաղտնիքը, որ այնքան ալ անթափանցելի չէր:

Առանց այս պարագաները ճշդելու եւ համապատասխան պատիժները տնօրինելու, ի՞նչպէս կրնան երաշխաւորել թէ ուրիշ անգամ ալ պիտի չպատահին այսպիսի դէպքեր, աւելի ահաւոր հետեւանքներով:

Իրողութիւն է որ փոքրամասնութիւնները կատարեալ ահուդողի մը մատնուած են, տեսնելով կառավարութեան անշարժութիւնը:

Գալով հատուցումներուն, ցարդ լսեցի՞ք որ չօշափելի գումար մը տրամադրուած ըլլայ պետական գանձէն:

Բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ հատուցում կը վճարեն քմահաճ տուրքեր գանձելով այն բախտաւորներէն որ չէին վնասուած Սեպտ. 6ի դէպքերէն:

Երբեմնի Ունեւորութեան տուրքին յաջորդած է Զքաւորութեան տուրքը:

Միւս կողմէ, շատեր ալ կը նախընտրեն հատուցում չպահանջել, վախնալով հետեւանքներէն:

«Արդարութեան» եւ «անխտրականութեան» այս ձեւերը նորութիւն չեն մեզի համար:

Թուրքիոյ նոր վարիչները անշուշտ բաւական պատմութիւն գիտեն, բաղդատելու համար երէկն ու այսօրը: Կտրուած ճամբան շատ կարճ է: Աւելի ճիշդ՝ ձեւական եւ խաբուսիկ:

Սեպտ. 6ի խռովութիւնները ուրիշ իրողութիւն մըն ալ երեւան հանեցին:

Բոլոր ականատեսները, տեղացի կամ օտար, կը վկայեն թէ քանդելու, աւերելու «քաջագործութեանց» մէջ մասնաւոր մոլեգնութեամբ կը փայլէին երիտասարդները, նոյնիսկ ճեմարանական երիտասարդուհիներ:

Ուրեմն, ցեղային ատելութեան եւ խտրականութեան կիրքը տակաւին մոլեռանդ ամբոխէն փոխանցուած է նոր սերունդին:

«Հայրենասիրութեան» այս ձեւը ի՞նչո՞վ կը տարբերի այն հոգեբանութենէն որ երէկ «ճիհատ» սարքել կուտար, արիւնալից հետեւանքներով:

Եւ երբ նորահաս երիտասարդութիւնը ահուսարսափ կը տարածէ հին եւ նոր մայրաքաղաքներուն մէջ, այլեւս ո՞ր ուժը պիտի սանձէր բուն խուժանը...

Շարունակ եւ ամէն պարագայի մէջ ձգձգել արդարութեան գործադրութիւնը՝ կը նշանակէ նուիրագործել անարդարութիւնը:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՎՍՏԱՀՈՒԹԻՒՆ ՇԱՀԵՑԱՒ

Դահլիճը վստահութեան քուէ շահեցաւ երէկ առտու ժամը 4.15ին, 211ի դէմ 330 ձայնով:

Նորէն բուռն վիճաբանութիւններ կատարուեցան մինչեւ գիշերը ուշ ատեն: Կծու խօսքեր ալ փոխանակուեցան քանի մը երեսփոխաններու միջեւ: Նախկին վարչապետներէն Տալատիէ երբ կը խօսէր, ժողովրդական խմբակցութենէն Պուքսոմ նախատական բառ մը արտասանեց որ կորսուեցաւ ընդհանուր ժխորին մէջ: Տալատիէ գոհացաւ պատասխանելով — «Շատ կոպիտ էք»:

Վիճաբանութիւնը կը կատարուէր կանխահաս ընտրութեանց մասին: Դահլիճը վստահութիւն շահած ըլլալով, ընտրութիւնները պիտի կատարուին յառաջիկայ դեկտեմբերին համաձայն 1951ի ընտրական օրէնքին: Նախընթաց վիճաբանութեանց ընթացքին մերժուեցան 14 առաջարկներ, Ջղագրգիռ մթնոլորտ մը ստեղծելով:

Զորեքշաբթի գիշերուան վիճաբանութեանց ընթացքին, համայնավար կուսակցութեան ներկայացուցիչը, Ժաք Տիւքլօ յայտարարեց թէ վստահութեան քուէ պիտի տան, թէեւ հակառակ են դահլիճին ընդհ. քաղաքականութեան: Կարգ մը թերթեր կ'ըսեն թէ համայնավարները փրկեցին դահլիճը, իրենց 94 քուէները միացնելով Ժողովրդական Շարժումի 83 քուէներուն: Քանի մը մանր խմբակցութիւններ ալ թեր քուէարկեցին:

Վիճաբանութեանց ատեն բուռն պայքար մղեց նախորդ վարչապետը, Մենտէս Ֆրանս, որ հակառակ է ժամանակէն առաջ ընտրութիւններ կատարելու, այն ալ ներկայ օրէնքով: Բացատրեց թէ «անարդար է, անբարոյական եւ մթին» համեմատական ներկայացուցչութեան եղանակը, որ կը թոյլատրէ խնամութիւններ հաստատել: Յետոյ ըսաւ թէ ընդդիմանալ կանխահաս ընտրութեանց՝ կը նշանակէ ոչ թէ վախնալ ընտրողներէն, այլ բողոքել «քաղաքական ծանր սխալի մը դէմ որ պիտի բարդուի վերջին չորս տարիներու միւս բազմաթիւ սխալներուն վրայ»: Իր կարծիքով, կառավարութիւնը կ'աճապարէ նոր ընտրութիւններ կատարել չդեպինդ, խուսափելու համար հաշուետուութենէ: Գալով ընտրութեան ձեւին, ինք աւելի յարմար կը գտնէ քուէարկութիւն թաղամասէ թաղամաս:

Նախընթաց նիստի մը մէջ, երեսփոխանները քուէարկած էին համեմատական ընտրութեան սկզբունքը, առանց ճշդելու մանրամասնութիւնները: Բայց 145ի դէմ 459 ձայնով մերժեցին, երբ կառավարութիւնը հետեւեալ պայմանը դրաւ, — եթէ ընտրական ցանկ մը քուէներու աւելի քան կիսուն առ հարիւրը շահի, շահած պիտի ըլլայ բոլոր աթոռները: Այս մերժումէն ետքն էր որ վարչապետը վստահութեան քուէ պահանջեց, Ազգ. ժողովը 1956 Յունուար 2ին փակելու եւ դեկտեմբերի կիսուն նոր ընտրութիւններ կատարելու համար:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ մօտերըս Պիրմանիա պիտի երթան մառեշալ Պուլկանին եւ Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Խրուշչեւ: Պիրմանիոյ վարչապետը Մոսկուա կը գտնուի ատենէ մը ի վեր:

ԱՆԳԼԻՈՅ երեսփ. ժողովը մերժեց կըրճատել պարտաւորիչ զինուորութեան շրջանը որ երկու տարի է: Ներկայիս բանակին թիւը կը հաշուեն 800.000, որոնց 300.000ը արհեստով զինուոր:

ՆՈՐ ԹՆՃՈՒԿ ԺԸՆԵՒԻ ՄԷՋ

ՄԻՇՏ ԵՐԿՈՒ ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Ժընեւի խորհրդաժողովին նոյ. 2ի նիստին մէջ, Մոլոթով միշտ անտեսելով Գերմանիոյ մէջ ազատ ընտրութիւններ կատարելու եւ երկրին երկու մասերը միացնելու ծրագիրը, առաջարկեց համագերման խորհուրդ մը կազմել: Իր ծրագրին համաձայն, ներկայացուցիչներ պիտի առնուին արեւմտեան եւ արեւելեան Գերմանիոյ խորհրդարաններէն: Ծրագրուած համագերման խորհուրդը զարկ պիտի տայ երկու Գերմանիաներու գործակցութեան, դիւրացնելու համար վերամիացումը: Միեւնոյն ատեն պիտի ջանայ համաձայնութիւն մը գոյացնել երկու Գերմանիաներու զինուորական ուժին եւ սպառազինութեանց մասին: Յետոյ պիտի որոշէ թէ երկու Գերմանիաները ինչպէս պիտի մասնակցին, անջատաբար, Եւրոպայի ապահովութեան դաշինքին: Եւ վերջապէս խորհուրդը մերձեցում պիտի հաստատէ երկու գերման պետութեանց միջեւ, տնտեսական եւ մշակութային հարցերու համար:

Այս նոր ռազմախաղին առջեւ, արեւմտեան պետութեանց ներկայացուցիչները ստիպուեցան անգամ մը եւս խնդրել որ Պ. Մոլոթով բարեհաճի ճշդել իր դիրքը Գերմանիոյ միացման մասին: Խ. Միութեան արտաքին նախարարը մէկուկէս ժամ խօսեցաւ, կրկնելով իր տեսակէտները: Իր տրամաբանութեամբ, եթէ նախ Եւրոպայի ապահովութեան գործը կազմակերպեն, աւելի կը դիւրանայ Գերմանիոյ միացումը, քան արեւմտեան ծրագրին հետեւելով (ազատ ընտրութիւններ եւ միացում): Այս առթիւ նորէն սլաքներ արձակեց արեւմտեան պետութեանց դէմ, պնդելով որ Գերմանիա յանձն առնէ չյարիլ որեւէ խմբակցութեան եւ զինակցութեան: Եւ կանգ առաւ իր յուշագրին վրայ. — Համագերման խորհուրդ մը հաստատել:

Ինչպէս կը հաղորդեն բոլոր թղթակիցները, Խ. Միութիւնը կը ջանայ աւելի զիջումներ ստանալ քան անցեալ տարի, երբ այս խնդիրները կը քննուէին Պերլինի մէջ: Իր յուշագիրը կարդալէ վերջ, Մոլոթով առաջարկեց օտար զինուորները քաշել Գերմանիայէն մօտաւոր պայմանաժամի մը մէջ: Նոյն աղբիւրին համաձայն, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը վհատած է, բայց եւ այնպէս միշտ լաւատես կ'երեւայ:

Համագերման խորհուրդի մը հաստատման ծրագրին կ'ընդդիմանայ արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը, երկու տարիէ ի վեր: Պ. Տըլըսի լաւատեսութեան պատճառը այն է որ Մոլոթովի ապահովութեան նոր ծրագիրը չի պահանջեր լուծել արեւմտեան զինակցութիւնը (Ատլանտեան դաշինք), ոչ ալ արեւելեանը (Վարշաւայի դաշնագիր): Բուն խնդիրը այն է որ Խ. Միութեան ապահովութեան ծրագիրը հիմնուած է բաժանեալ Գերմանիոյ վրայ:

ՔԱՂԱՔ ՄԸ ՎԱՌԵՑԱՒ

Յունական Մակեդոնիոյ Սէրէզ քաղաքը մոխիր դարձած է, ինչպէս կը հաղորդէ Նոյեմբեր 3 Թուակիր հեռագիր մը: Զոհերուն թիւը կը հաշուեն աւելի քան հարիւր հոգի: Քաղաքին կեդրոնը բռնկեցաւ երբ ռազմանիւթի գործարան մը պայթեցաւ ահռելի ճարճատումով մը: Ժողովուրդը խուճապի մատնուած ըլլալով չկրցաւ փրկել վիրաւորները:

***

ՄԱՐՈՔԻ արքունի խորհուրդը իր հրաժարականը ներկայացուց Սուլթան Պէն Եուսէֆի, որ կը պատրաստուի Ռապաթ վերադառնալու, իբրեւ վեհապետ, «Իսթիքլալ» կուսակցութիւնը կը պահանջէ որ վերադարձը տեղի ունենայ օր առաջ: Մեծ պատրաստութիւններ կը տեսնուին ընդունելութեան համար:

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂ. ՏԵՂԱՊԱՀԸ Կ'ԱՅՑԵԼԷ ՍՈՒՐԻՈՅ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ

*

Պէյրութի մեր թղթակիցը կը գրէ Նոյ. 2 թուականով (օդային թղթատար). —

Կիլիկիոյ նորընտիր տեղապահ Խորէն եպիսկ. երէկ՝ երկուշաբթի առտու մեկնեցաւ Դամասկոս՝ պաշտօնական այցելութիւն մը տալու համար Սուրիոյ հանրապետական նախագահ Շիւքրի Քուաթլիի: Տեղապահին կ'ընկերանային Ճէզիրէի առաջն. փոխանորդ Տաճատ Ծ. վարդապետ Ուրֆալեան, Շահէ վրդ. Աճէմեան եւ Ներսէս աբեղայ:

Սուրիական սահմանին վրայ, տեղապահը դիմաւորուեցաւ Բերիոյ առաջնորդ Զարեհ եպիսկ.ի եւ բազմաթիւ ազգայիններու կողմէ, որոնք հինգ ինքնաշարժներով զինքը առաջնորդեցին սուրիական մայրաքաղաքը:

Ուղղակի Պապ Թումայի Ս. Սարգիս եկեղեցին երթալով, տեղապահը ընդունուեցաւ Դամասկոսի Գաւառ. եւ Քաղաքական Ժողովներու անդամներուն, ազգ. վարժարանի աշակերտութեան եւ ազգայիններու կողմէ: Յետոյ «Հրաշափառ»ով մտաւ եկեղեցի ու կանոնական աղօթք մը ետք, շնորհակալութիւն յայտնեց եւ օրհնեց ներկաները:

Առաջնորդարանի դահլիճին մէջ կարճ դադարէ մը վերջ, տեղապահը մեկնեցաւ Մուհաճըրինի պալատը, ընկերակցութեամբ Զարեհ եպիսկ.ի եւ երեք վարդապետներու, Դամասկոսի առաջնորդական փոխանորդ Գրիգոր քահանայ Փայալեանի, Գաւառ. ժողովի ատենապետ Պ. Ժիրայր Պօյաճեանի եւ նախկին երեսփոխաններ Պ. Պ. Նազարէթ Եաղուպեանի եւ Ֆրէտ Արսլանեանի: Նախագահը շատ ջերմ եւ սիրալիր ընդունելութիւն մը ցոյց տուաւ տեղապահին, որ յայտնեց իր հաւատարմական զգացումներն ու յարգանքները եւ յանուն Սուրիոյ եւ Լիբանանի հայութեան շնորհաւորեց անոր ընտրութիւնը, արեւշատութիւն մաղթելով: Խորէն եպիսկ. մասնաւորաբար ըսաւ. — «Հայ ժողովուրդը խանդավառութեամբ եւ սրտի գոհունակութեամբ ընդունեց ձեր ընտրութիւնը, որովհետեւ ձեր անձին մէջ կը տեսնէ իր մեծ բարեկամն ու պաշտպանը»:

Նախագահը պատասխանելով, նախ շնորհաւորեց նորընտիր տեղապահը եւ հայ գիտակից ժողովուրդը, որ արժանաւոր տեղապահ մը ընտրած է Կիլիկեան աթոռին համար: Նախագահը աւելցուց. — «Վստահ եղէք որ մեզի համար տարբեր համայնքներ գոյութիւն չունին Սուրիոյ մէջ, այլ կայ միայն մէկ համայնք, այդ՝ սուրիացի ազգն է, առանց որեւէ խտրութեան: Ինծի համար պատիւ կը նկատեմ կոչուիլ ձեր բարեկամը. ինքզինքս կը նկատեմ ձեզմէ, մէկ անդամը ձեր համայնքին, եւ պատիւ կը զգամ ատոր համար, որովհետեւ Հայը ամէն տեղ եւ ամէն երկրի մէջ, պատուոյ տեղը կը գրաւէ»:

Ապա շարունակուեցան սիրալիր խօսակցութիւնները: Նախագահը հետաքրքրուեցաւ Սուրիոյ եւ Լիբանանի հայութեան վիճակով եւ ստացաւ տեղեկու-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՎՐԻՊԱԿ.— Մեր աշխատակցին՝ Մ. Պարսամեանի հոկտ. 25ի յօդուածին մէջ անուշադրութեամբ սպրդած էր հետեւեալ նախադասութիւնը — «Ուրեմն Լաստիվերտացին հայ մատենագիր է անոր համար որ Շահ Աբբասի արշաւանքը կը նկարագրէ» եւն.:

Արիստակէս Լաստիվերտցին ԺԱ. դարու պատմիչ է եւ նկարագրած է ոչ թէ Շահ Աբասի, այլ Թաթարներու արշաւանքը: Շահ Աբասի կատարած տարագրութեան սարսափները (ԺԷ. դար) նկարագրողն է Առաքել Դաւրիժեցին, իբրեւ ականատես:

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՍԻՎՐԻՀԻՍԱՐԻ ՄԷՋ

●

ՎԻԷՆՆԱ, (Յառաջ).— Հայաշատ եւ մեծանուն քաղաքներու կարգին փոքրիկ գիւղաքաղաքներու եւ հայկական համեստ շրջաններու պատմութիւնը գրելու համար թափուած ճիգերն ալ հաւասարապէս արժանի են գնահատութեան :

Բնիկ Սիվրիհիսարցի — Տոքթ. Միհրան Ներսէսեան (Աթէնք) իր ուսերուն վրայ առած է ամբողջ հոգն ու աշխատանքը՝ կազմելու համար Սիվրիհիսարի հայութեան պատմագիրքը:

Հաճոյքով կը բերենք մեր գոյգն նպաստը՝ մաղթելով որ շուտ լոյս տեսնէ այդ օգտաշատ ձեռնարկը :

1.— «ՕԳՆԱԿԱՆ» ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ (1868)

Սիվրիհիսարի մէջ հնագոյն ընկերութիւններու յիշատակութեան չենք հանդիպիր: Կազմուած առաջին ընկերութիւնը կը թուի ըլլալ «Օգնական Ընկերութիւն»ը, որուն առաջին յիշատակութիւնը Պոլսոյ «Մասիս» օրաթերթը (Փոքր Մասիս) ըրած է 1868 Յուլիս 24ին: Այդ մասին Սիվրիհիսարէն տեղեկութիւն տուող Մինաս Գափամաճեանի թղթակցութիւնը, դժբախտաբար, թուական չունի: Ահա թղթակցութիւնը, «Այս անգամ թէեւ հակիրճ՝ այլ աւելի մեծ ուրախութեամբ կը գրեմ թէ Սիվրիհիսարու «Օգնական Ընկերութեան» յարգի անդամոց ուշադրութիւնը գլխովին գիշերօթիկ վարժարանի մը (եւ թանգարանի մը) կարեւոր հաստատութեանց վրայ հրաւիրելով եւ ասոնցմէ գոյանալիք բազմագիմի օգուտները ցոյց տալով եւ զանոնք յորդորելով ընդ միշտ, վերջապէս կրցինք յաջողել ձեռք բերել եւ բանալ միանգամայն: Վարժարանին եւ թանգարանին անուններն ալ մեր երանելի Հարց սրբոց Թարգմանչաց խնկելի անուանը նուիրեցինք» (Մասիս օրաթերթ, Կ. Պ. 1868 Թ. 203):

Վարժարանի անպաշտօն բացումը Յուլիսի կիսուն կատարելէ վերջ՝ հանդիսական բացումն ալ ըրած են Յուլիս 29ին («Մասիս» շաբաթաթերթ, Կ. Պ. 1868 Թ. 861): Գափամաճեան հոդ ալ կը շեշտէ որ գիշերօթիկ վարժարանի բացումը գլխաւորապէս « Օգնական Ընկերութեան » կը պարտին: Իսկ թէ ե՞րբ հիմնուած է ընկերութիւնը — ոչ մէկ լուսաբանութիւն :

Անստորագիր նամակ մը, գրուած Սիվրիհիսարէն 1868 օգոստոս 20ին՝ չունի նոյնպէս ճշգում մը հիմնարկութեան թուականին: Նամակը կ'ըսէ.— «Սիվրիհիսարի մէջ 20 հոգիէ բաղկացեալ Օգնական ընկերութիւն» մը կայ, որ բարի նախանձաւորութեամբ վառեալ յանձն առած են զոհողութիւններ ընել ... Այս բարենպատակ ընկերութիւնը գիշերօթիկ վարժարան մը հաստատեց, ուր 14 տղաք նաեւ աղքատ զաւակներ կրթութիւն ու ազգային դաստիարակութիւն կ'առնեն » (Մանզումէի էֆքեար, Կ. Պ. 1868 Թ. 744):

Թուականի ճշգումի չեն նպաստեր նաեւ «Մամուլ»ի (Կ. Պ. 1869 Թ. 8) եւ « Նաթանեանի» (Պօղոս Վ. Նաթանեան, տեղեկագրութիւն Սիվրիհիսարի, Կ. Պ. 1872, էջ 16) սոսկ յիշատակութիւնները ընկերութեան: Ինչպէս եւ «Մասիս»ի (1870 Թ. 957) սա տարտամ բացատրութիւնը. «Օգնական Ընկերութիւնը քանի մը տարիէ ի վեր գոյութիւն ունի եւ հաստատուած է Գաղատիոյ առաջնորդ Արիստակէս արք.ի ջանքերով :

Նկատելով որ Սիվրիհիսարի մէջ 1868-ին բացուած գիշերօթիկ վարժարանին տնօրէն Մինաս Գափամաճեան հոգին ու վարիչ անդամը եղած է թէ՝ «Օգնական » եւ թէ «Անձուէր» ընկերութիւններու — ինչպէս տեսանք եւ պիտի տեսնենք — իսկ իր գալուստը Պոլսէն Սիվրիհիսար տեղի ունեցած է 1868 Յունիսին վերջերը (Հմմտ. «Մասիս» օրաթերթ, 1868 Թ. 185), հաւանական կը մնայ ընդունիլ թէ Օգնական ընկերութիւնը հիմնուած է 1868 Յունիս - Յուլիսին :

2. «ԱՆՁՆՈՒԷՐ» ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ (1868)

Մինաս Գափամաճեան, Սիվրիհիսարի Թարգմանչաց գիշերօթիկ վարժարանի տնօրէնը 1868 Յուլիս 30ին կը գրէ. «... Անձնուէր Ընկերութեան հիւղ մըն ալ հաստատեցի. առ այժմ կիւրակէ օրերը բաւական հասակաւոր ազգայիններ կուգան ծրի գրել եւ կարդալ սորվելու եւ որոնց զանազան նիւթերու վրայ ճառախօսութիւններ ալ կ'ընեմ» (Մասիս, 1868, Թ. 861):

Ընկերութիւնը հաստատուած է «Օգնական Ընկերութեան» հիմնումէն քիչ վերջ, այսինքն՝ 1868 Յուլիսին վերջը (Հմմտ. նաեւ «Մանզ. էֆ.» 1868 Թ. 744):

3. ԱՆՁՆՈՒԷՐ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ (1871)

Սիվրիհիսար երկրորդ «Անձնուէր Ընկերութիւն» մը եւս ունեցած է նախաձեռնութեամբ Պօղոս Վ. Նաթանեանի: «Հայրենիք» կը գրէ 1871 Դեկտ. 11 թուականով.— « Բերկրութեամբ կը ծանուցանէ մեզ Սիվրի Հիսարէն Գալփաքճեան Մեծ. Յակոբ պատուելի թէ՝ Սիվրի Հիսարի մէջ ՆՈՐ Անձնուէր Ընկերութիւն մըն ալ կազմուեր է Նաթանեան Արժ. Պօղոս Ծ. Վ.ի ջանիւք, քսան փարա շաբաթական տուրք հաւաքելով եւ սկսեր են ամէն կարգի անձանց գրել ու կարդալ սորվեցնել ձրիապէս եւ նոցա ամէն պիտոյքը հոգալ » («Հայրենիք», Կ. Պ. 1871 Թ. 79):

1871ին դադրած էր հաւանօրէն առաջին «Անձնուէր»ը, եւ Մինաս Գափամաճեանին ուրիշներ յաջորդած էին: 1872ին միակ «Անձնուէր» մը կը յիշուի, որուն ատենապետն է Յակոբ Թէսփիեան եւ ատենադպիրը՝ Յակոբ Տէվրիշեան (Մանզումէի էֆքեար, 1872 Թ. 1893: (Հմմտ. Նաթանեան, Տեղեկագրութիւն, անդ, էջ 16):

4. ԹԱՆԳԱՐԱՆԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ(1871-2)

Կը յիշուի 1872 Մարտ 1ին, Վարդանանց տօնախմբութիւնը կատարած է (փետրուարին) «Անձնուէր»ին հետ («Մանզ. էֆքեար», 1872 Թ. 1893): Իր վարչութիւնը կը կազմէին .— Մ. Յովհաննէս Գէրիշեան ատենապետ, Մ. Պօղոս Արապեան ատենադպիր:

Նաթանեան յիշելով ընկերութիւնս կ'ըսէ թէ նպատակն է «Դպրոցի պէտք եղած գրքերը մատակարարել եւ աղքատ տղայոց ձրի գիրք տալ » :

5. ՍԱՆՈՒՑ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ (1897)

Հիմնուած է 1878ին բացուած «Ներսէսեան Ազգ. վարժարանի» (տես «Մանզ. էֆքեար, 1878 Թ. 3850) ուսանողներէն : Կը յիշուի 1901ին, երբ կտակով մը երեք օսմ. լիրա նպաստ կը ստանայ («Արարատ, էջմիածին, 1901, էջ 294):

6. ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ (1900 ?)

Ծագումը անծանօթ է: Նամակագիր մը Սիվրիհիսարէն կը գրէ թէ «տեղւոյս Աղքատախնամ ընկերութեան 50 ոսկի» կտակած է հանգուցեալ Ստեփան աղա Թոսունեան («Արարատ», անդ):

7. ՀԱՅՈՒՀԻՆԵՐՈՒ ԶԱՒԱՐԵԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ (... 1913)

1913էն առաջ անգամ մը հիմնուած եւ միայն կարճատեւ գոյութիւն մը ունեցած ու խանգարուած է, 1913ին կրկին անգամ կազմուած է միութիւնը, ինչպէս կը տեսնուի Յարութիւն Սանտալեանի հետեւեալ գրութենէն.— «Տեղեկացայ թէ Սիվրի Հիսարի մէջ կիները գեղեցիկ գաղափարը ունեցեր են Զաւարեանով վերապրեցնել հայ կինը, կազմելով «Հայուհիներու Զաւարեան Միութիւն» մը, նպատակ ունենալով նպաստել իգական սեռի կրթական բարձրացման: Հայուհիներու այդպիսի միութիւն մը, Սիվրի Հիսարի մէջ երկրորդ անգամն է որ կը կազմուի: Կը մաղթեմ որ այդ գովելի եւ գնահատելի ձեռնարկը չունենայ առաջինին կարճ կեանքը... Հայուհիներու Զաւարեան Միութիւնը պիտի ըլլայ Սիվրի Հիսարի փրկութեան եւ յառաջդիմութեան լուսատու ջահը, քանի որ պիտի պատրաստէ ապագայ մայրերը» («Ժամանակ», Կ. Պ. 1913 Թ. 1651: — (Հմմտ. «Մարմնամարզ», Կ. Պ. 1914, էջ 24):

8. «ԱՐԻՒԾ» ԽՈՒՄԲ (1913)

Մարմնամարզական ընկերութիւն մըն է, կազմուած 1913ի վերջը Սիվրիհիսարի « Սահակ Մեսրոպեան» վարժարանի շրջանակին մէջ: Հիմնադիրն է վարժարանի տնօրէն՝ Վ. Արծրունի, որ կը գրէ.— « ... Յատկապէս այս անունով, որպէսզի Սիվրի - Հիսարի նոր սերունդը զօրանայ, կազդուրուի եւ մօտաւոր ապագային ըլլայ իրապէս առիւծ երիտասարդութիւն մը » (« Մարմնամարզ» , Կ. Պ. 1914, էջ 24):

9. ՍԻՎՐԻՀԻՍԱՐԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ (1925)

Կազմուած է Մարսէյլ, 1925 Փետր. 20ին, նպատակ ունենալով «Բոլոր հայրենակիցներու մէջ փոխադարձ կապ պահպանել, ուժ տալ անոնց բարոյական եւ մտաւոր զարգացման, օգնել նիւթապէս կարօտեալներուն»: 1927ին 75 անդամ ունէր: Սարքած էր ցերեկոյթ - երեկոյթներ եւ թատերական ներկայացումներ : 1927ին վարչութիւնը կը կազմէին, Ա. Կ. Անտոնեան (ատենապետ), Մ. Պալեօզեան (ատենադպիր), Կ. Գլումեան (գանձապահ), Ա. Մինասեան, Յ. Պետրոսեան, Յ. Ուզունեց, Ա. Սանտալեան (Ֆրանսահայ տարեգիրք, Փարիզ, 1927, էջ 246):

Միութիւնը մասնաճիւղ մը ունեցած է Սելանիկ: Իսկ 1939ին լուծուած է՝ անդամները զանազան երկիրներ ցրուած ըլլալով :

Հ. Ե. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

*

— Պ. Գալփերին, ձեր պարախումբին մէջ պակասութիւն մը կը նշմարեմ ...

Այս խօսքերը կ'ուղղէի ռուսական նըւագախումբի ղեկավարին, որ միջին տարիքով, գանգուր եւ կէս ալեխառն մազերով մէկն էր, երբ միջնարարին բեմին ետեւ երթալով կ'ողջունէի զինք: Պ. Մուսաիյեւ բացակայ էր :

Հարցուցի իրեն թէ ինչո՞ւ սովետական պարախումբին մէջ չէր ներկայացուած հայկականը :

Զարմացած այս անակնկալ հարցումէս, հարցուց թէ Հա՞յ էի :

— Այո, պատասխանեցի, աւելցնելով թէ 80 - 100 հազար հայութիւն կար:

Պ. Գալփերին, որուն կուրծքը զարդարուած էր Ստալինեան փոքրիկ ոսկի շքանշանով, պատասխանեց .— Եթէ ուզէինք բեմին վրայ հանել Խ. Միութեան երկիրներու բոլոր ներկայացուցիչները, յաջորդական երեք երեկոյթներ իսկ պիտի չբաւէին ամէնքն ալ ներկայացնելու : Ապա աւելցուց .— Մոսկուայի մէջ, Ֆրանսական յանձնախումբը որ պարերը կ'ընտրէր, այս ժողովրդական պարերուն համար, յարմար գտեց — փարթիզաններու — պալէն, իբրեւ բաւարար ներկայացուցիչ Կովկասի: Անշուշտ պարողներուն մէջ նշմարեցիք ձեր հայրենակից Մարտիկեանցը :

— Այո, նշմարեցի :

Պ. Գալփերին շարունակեց .— Հայկական պարերու մէջ շատ գեղեցիկներ կան, ինչպէս օրինակի համար լեզկինկան, որ Ռուսիոյ մէջ շատ մեծ ընդունելութիւն գտած է: Բայց կարծեմ, հայկական պարերու բացակայութիւնը արդէն չեղաւ ձեզի որ հաճոյք գտաք տրուած «պալէ»ներէն :

Պատասխանեցի թէ, բառին բուն իմաստով, հիացած եմ տեսածներէս : Դիւթական տեսարաններ էին, այդ «պալէ»ներուն մէջ ստուգիւ ամէն բան կախարդիչ էր, լի խանդով եւ զուարթութեամբ, բանաստեղծութեամբ եւ ճշգրտութեամբ, նուրբ սրամտութեամբ եւ երգիծանքով եւ շատ տրամաբանական նկատողութիւններով ...:

Այս «Փոքլորիք» հանդէսը ինծի կը յիշեցնէր Իտալիան, ուր այս տարի գացած էի արձակուրդի համար: Ինչպէս հոն, նոյնպէս հոս կը տեսնուէր Վերածնունդի շունչը, կեանքի հանդէպ միեւնոյն սէրը, գեղեցկութեան հանդէպ միեւնոյն խանդը, միեւնոյն աւիւնը, եւ միեւնոյն փաղփուն եւ այլազան գոյները :

— Սա տարբերութեամբ սակայն, միջամտեց իսկոյն Պ. Գալփերին, ուզելով սրբագրել նկատողութիւններս, որ ռուսական սրտաբաց բնաւորութիւնը կրնայ վերածուիլ որքան տխրական նոյնքան ուրախական զգացումներու ...:

Ղեկավարին այս նուրբ եւ արդար դիտողութիւնը, կը նշմարուի մանաւանդ երկրորդ մասի սկզբնաւորութեան, «Նշանածի մեկնում»ի յուզիչ տեսարանին մէջ, ուր կ'արտացոլայ վշտի ու զուսպ ցաւ մը, մելամաղձոտ երաժշտութեամբ ...:

Պ. Մուսաիյեւի ինքնատպութիւնը եւ մեծն արժանիքն է թատրոնի ինքնուրոյն օրէնքներուն յարմարցնել անծայրածիր Ռուսիոյ ժողովրդական պարերը ու զանոնք ենթարկել դասականի կարգ ու սարքին ու արուեստին: Բոլոր պարողները (33 հոգի) ու պարուհիները (30 հոգի) որոնցմէ իւրաքանչիւրը ինքնուրոյն ոճով եւ հրաշալի կերպով կ'արտայայտեն ի

ԷՋԵՐ ԱԶԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԷՆ

ԲԺ. ՅԱԿՈԲ ԶԱՒՐԵԱՆ

(ԶԱՒՐԻԵՒ)

★

Ոչ ոք չէր յանդգնում յորդոր կարդալ, որ մոռանայ իր մոլութիւնը : Միակ անձը, որի ներկայութեան Անդրանիկը պահում էր չափի զգացումը, դա բժ. Զաւրիեւն էր: Չէր լսում ուրիշների խնդրանքը իսկ, որովհետեւ այդ համարում էր հակակշռի տակ մնալ՝ ուրիշների կողմից իրեն նուաստացնելու միտում : Նման պարագաներին բժ. Զաւրիեւը վերջ կը տար տխուր եւ անպատեհ պոռթկումներին, իր յորդարուն եւ սրտառուչ ապացոյցներով :

Անդրանիկը բնաւ չէր հանդուրժում, որ ռուս հրամանատարութիւնը ռազմական հրամաններ արձակէ: Երբեմն արդար, երբեմն անիրաւ ու քմահաճ ցասումով անտեսում էր կամ բացարձակ մերժումի անխորհուրդ ելոյթների էր դիմում: Ի զուր Զաւրիեւը ճղակոտոր էր լինում Անդրանիկին հեռու պահելու անպատշաճ քննադատութիւններից եւ կծու, հայհոյալից արտայայտութիւններից՝ Ռուսների հանդէպ: Շնորհիւ բժ. Զաւրիեւի կիրթ, կենցաղագէտ բացատրութիւնների, վտանգաւոր թիւրիմացութիւնները փարատւում էին միշտ :

Մի անգամ, Անդրանիկի անդիջող պնդումի վրայ, Զաւրիեւի հետ՝ երկուսով գնում են զօրավար Նազարբէկեանի հետ տեսակցելու: Անդրանիկը կրակ է կտրած. կոշտ, կոպիտ խօսքերով բողոքում է հրամանատարութեան հրահանգի դէմ եւ պահանջում Զաւրիեւից թարգմանել իր ասածը՝ ճշտութեամբ եւ ամբողջովին: Բժիշկը թարգմանում է բողոքի իմաստը պայծառօրէն եւ ճարպիկ դարձուածքներով: Նազարբէկեանը, շատ ուշիմ մարդ, անհամապատասխան է գտնում Անդրանիկի բարկացայտ խօսելակերպը, դէմքի ծամածռութիւնները Զաւրիեւի լուսաբանութիւններին: Զաւրիեւը Անդրանիկի բարկութեան շարժառիթը վերագրում է իր տկար հայերէնին եւ Անդրանիկի այն վախին, թէ ինքը կարող է սխալ հասկընալ նրա միտքը: Զօրավարը կատակում է, թէ իրենք՝ երկու տգէտ Հայեր՝ բընականաբար դժուար պիտի հասկանային իսկական, վաւերական Հային, եւ հաճոյքով սեղմում է Անդրանիկի ձեռքը : Անդրանիկը, սուր հոտառութեամբ մարդ, թէեւ կռահում է, որ մի խաղ խաղացուեց, սակայն համակերպում է եւ հանդարտում ի տես զօր. Նազարբէկեանի ջերմ սիրալիրութեան :

1918ի գարնան էր :

Կարինի անկումից դառնացած, Անդրանիկը քաշուել էր Ալեքսանդրապոլ, Սարիղամիշ ընկած էր եւ Կարսը պաշարուած: Թէն կապած բոլորի դէմ, աղէտի ու ձախողանքի մեղքը բոլորովին փաթաթում էր Ազգային խորհուրդի եւ ղեկավարութեան ճտին:

Հրատապ խնդիրների մասին խորհրդակցելու համար, բազմաթիւ պատասխանատու դէմքեր հաւաքուած էին այնտեղ : Թէեւ Անդրանիկը որոշած էր մարդ չընդունիլ, սակայն չկարողացաւ մերժել Ա. Ահարոնեանը, որի հանդէպ յարգանք ու ակնածանք էր տածում: Առանձինն, գլուխ գլխի խօսակցեցան աւելի քան մէկ ժամ: Ահարոնեանը մեկնելուց յետոյ, դեռ Անդրանիկը չէր խաղաղած: Յաջորդ օրը Կոմսը եկաւ, Ապահովութեան Խորհուրդի նախագահը, որին Անդրանիկը սիրում էր: Գանգատների եւ լուտանքների մի տարափ բոլորի դէմ, որոնք դաւում են իր դէմ եւ ոչ մէկ ճիգ չեն խնայում իրեն վարկաբեկելու եւ նուաստացնելու : Կոմսը անզօր եղաւ իր բացատրութիւններով մեղմել նրա մոլեգնութիւնը : Նա սիրալիր հեռացաւ, սակայն Անդրանիկը դեռ բաւարարուած չէր :

ԲԺ. ԵՐ. ԽԱԹԱՆԱՍԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՊԱՏՆԷՇԻՆ ՎՐԱՅ

●

« Օր »երու եղանակն է որ կը բացուի «Դաշնակցութեան Օր»ով որ արժանի է միշտ առաջին տեղը գրաւելու :

« Օր »եր շատ է տեսեր, հայ ժողովուրդը, բայց այս «Օր»երն ալ ուրիշ նշանակութիւն ունին, ուրիշ դեր պիտի կատարեն իրեն համար : Ամէնէն աւելի հիմա պէտք ունի ան իր ցաւերը ամոքելու, քիչ մը աւելի իւղ լեցնելու իր ճրագին մէջ, որպէսզի չմարի :

Այսպիսի «Օր»երու պէտք ունի ան, միշտ աւելի տոկալու, աւելի ուռճանալու համար : Թեւ ու թիկունք հանդիսանանք, Հ. Յ. Դաշնակցութեան : Որ ինչպէս դարաւոր կաղնի մը, ուռճացաւ իր ժողովուրդին մէջ, անոր պէս ամուր եւ հաստատուն, տոկաց բոլոր փոթորիկներուն եւ քամիներուն, իբրեւ պահակ քաջ ու արթուն :

Ո՞ր գործին մէջ յառաջապահ չէ եղած ան, ո՞ր ձեռնարկին, ո՞ր ազգօգուտ աշխատանքին մէջ ինքը չէ նախաձեռնարկն ու ճամբան բացողը կամ աջակիցը :

Ո՞վ է այնչափ վշտակցեր, կռուեր ու զոհուեր ազգին ազատագրութեան համար, իբրեւ ռահվիրայ ու հաւատարիմ զինուոր :

Ժողովուրդի ծոցէն ելած, ժողովուրդի զաւակ, մնաց միշտ անոր ծոցին մէջ :

Եւ ինչ կամք ու աննկուն հաւատք որ չշեղեցաւ իր ճամբէն, սկզբունքներէն, չընկրկեցաւ որեւէ արգելքի առջեւ : Ամրացած իր առաքելութեան մէջ եւ վստահ իր յաղթանակին, ան պատնէշին վրայ է կրկին, միշտ ներկայ եւ պատրաստ, որպէսզի գործը կէս չմնայ : Այդպէս ուսուցին իր մեծ հիմնադիրները՝ Քրիստափոր որ զոհուեցաւ այդ ճամբով եւ Ռոստոմ, ու Զաւարեան, որոնք ուժասպառ ինկան ազատագրութեան ճամբուն վրայ :

Ժամանակներն ու դէպքերը նշանակութիւն չունին Դաշնակցութեան համար, այլ կայ եւ կը մնայ մէկ նշանաբան, մէկ աւետարան — Հայը ազատ՝ իր երկրին մէջ : Ով որ համոզուած է այդ հաւատամքին ու քարոզութեան կը հետեւի իրեն, կը շնչէ իր շունչով, համոզուած թէ հոդ է իր փրկութիւնը :

Դառն է թէեւ այդ ճամբան եւ փշոտ իր վերելքը, բայց պէտք է մագլցիլ ամէն գնով կատարը ցանկալի ուր բիւրաւոր զոհերու ոգիները կը սաւառնին եթերին մէջ կապոյտ, սպասելով «Մեծ Օր»ուան Արշալոյսին ...

ՄԷՆ–ՍԷ

րենց հայրենիքին բնաւորութիւնն ու հոգին, գիտեն ենթարկուիլ հասարակաց կանոնի մը որ խումբին կուտայ կատարեալ ներդաշնակցութեան տպաւորութիւն մը :

Ժողովրդական արուեստն է որ բարձրանալով գեղեցկագիտական վեհութեան, կազմած է կեդրոնը ընդ մէջ չափազանց արուեստականութեան եւ զգացումի անկատար արտայայտութեան : Այսպիսով փրկելով գործին թէ գիտական եւ թէ ժողովրդական դիմագիծը :

Ուկրայնացի շնորհալի օրիորդները, որոնք ամէնքն ալ ունին միեւնոյն հասակը եւ որոնց մազերու հիւսուածքը զարդարուած է բազմերանգ ծաղիկներով, հինալի ժամանակով մը գետին զարնելով իրենց կարմիր կօշիկները, իրենց շուրջ կը սփռեն ոչ միայն մեքենական գեղեցկութիւն մը, այլ մանաւանդ չափազանց սիրուն հրապոյր մը :

Անոնք շատ լաւ գիտեն ներդաշնակել ժպիտը ճշգրտութեան հետ, նման իրենց մեծ ու խորհրդաւոր Ուկրայինայի, ուր եկեղեցիներու ոսկեղէն կոճղէզ գմբէթները եւ հունձքի ներդաշնակութիւնը, մեծղի գործատուները եւ անթիւ բանակները փոխն ի փոխ իրարու կը յաջորդեն : Այնտեղ անցած եմ, նաեւ իմ առաջին մանկութիւնս ...

ՊՍԱԿՈՒՆԻ

Կ. ԽԱՉԻ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐՈՅ ԿԱԶԴՈՒՐՄԱՆ ԿԱՅԱՆԸ

Աղեքսանդրիոյ Հ. Կ. Խաչի կազդուրման կայանը նախախնամական դեր կը կատարէ : Սիտի Պիշըրի մէջ գեղեցիկ շէնքի մը վրայ կը ծածանի Հ. Կ. Խաչի դրօշը, հայերէն վերտառութեամբ : Քանի մը տարի առաջուան խարխուլ հաստատութեան տեղ այսօր կը բարձրանայ տիպար կազդուրման կայան մը:

1945էն ի վեր գոյութիւն ունի կազդուրման կայանը, ուր առաջին տարին խնամուեցան վաթսուն փոքրիկներ, երկրորդ տարին թիւը բարձրացաւ 120ի : Յարաճուն պահանջներուն գոհացում տալու համար, Հ. Կ. Խաչը տարուէ տարի կ'աւելցնէր հիւղակներուն թիւը : Մանուկներու թիւը 205ի բարձրացած էր, բայց Հ. Կ. Խաչը ստիպուեցաւ իջեցնել 180ի, իբրեւ հետեւանք հիւղակներու տժգոյն վիճակին : Վերջ տալու համար մերժումներուն, Հ. Կ. Խաչը ձեռնարկեց նոր կայանի մը շինութեան որուն հիմը դրուեցաւ 1955 մայիսին : Կազդուրման կայանը յատկացուած է միմիայն չքաւոր եւ վատուժ տղոց : Տղաքը կը բաժնուին երեք խումբերու.— Առաջինը երկսեռ է 7–10 տարեկան եւ մանուկներու համար է : Մընացեալ երկու խումբերէն մէկը աղջիկներու, միւսը տղոց (10–14 տարեկան) : Ամէն խումբ 21–22 օր կը մնայ

Կազդուրման կայանին շէնքը առ այժմ պիտի բաղկանայ երկու յարկէ, ամրաշէն եւ պարզ : Պիտի լրացնէ առողջապահութեան եւ հանգստութեան պայմանները : Առաջին յարկը գրեթէ աւարտած է, ունի ընդարձակ ճաշարան, որ միեւնոյն ատեն կրնայ գործածուիլ իբրեւ հաւաքավայր հանդէսներու համար, փոքրիկ հիւրասենեակ մը եւ այցելու ընդունելու եւ ընթերցասրահ, մանուկներու գիրքերու եւ թերթերու համար, արդիական խոհանոց մը եւայլն: Երկրորդ յարկը պիտի յատկացուի ննջասենեակներու 100 մահճակալներով, 80–85 մանուկներու, մնացածը խնամակալ մարմնի անդամներուն համար: Նիւթական միջակ կարողութիւն ունեցող տղոց եւս պատեհութիւն պիտի տրուի վայելելու ամառնային արձակուրդ մը : Վարչութիւնը յոյս ունի որ պիտի կրնայ ուսուցչուհիներու տրամադրել երրորդ յարկի մը սենեակները ամէն տեսակ յարմարութիւններով :

ՑԻՐՈՒՑԱՆ ԲԵԿՈՐՆԵՐ ԱՆԱՏՕԼՈՒԻ ՄԷՋ

Ճամբորդ մը որ վերջերս զանազան քաղաքներ այցելած էր, կը պատմէ.—

Կեսարիոյ մէջ աշխատաւոր ձեռքեր կան : Ունին անշուք եկեղեցի մը, դպրոց չունին, Կիւրինի մէջ քանի մը հայ ընտանիքներ կան — դերձակ, խանութպան, մանրավաճառ : Բոլորն ալ զգոյշ են : Թուրքիոյ ներքին գաւառներուն մէջ Հայերը գրեթէ բոլորն ալ Թուրքերէն կը խօսին եւ կ'ամուսնանան առանց կրօնական ծէսի : Զիլէի մէջ հայ ընտանիքներ քանի մը տարի առաջ միայն քահանայի երես տեսած են : Ինչպէս Սեբաստիոյ Հայերը հոն ալ բարեկեցիկ են : Սեբաստիոյ մէջ արհեստաւոր են : Տեղւոյն կառավարիչը, ոստիկանապետը հայ դերձակի եւ հայ կօշկակարի կը դիմեն ճաշակաւոր հագուստ եւ կօշիկ ունենալու համար :

× Կեսարիոյ քաղաքին մէջ մօտ 150 հայ ընտանիք կայ : Հայերը հաւաքուած են իրենց եկեղեցիին շուրջ, որուն ժրաջան քահանան է Տէր Հայկազուն : Ան իր քարոզները հայերէն կուտայ, յաճախ թուրքերէնի դարձնելով, որովհետեւ ժողովուրդը թրքախօս է :

Կեսարիոյ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցին Հայերու ձեռքն է, իսկ միւս եկեղեցին, որ գրաւուած էր, ետ առնուեցաւ շնորհիւ Հայկազուն քահանայի ջանքերուն : Ներկայիս ան կ'աշխատի մանկապարտէզ մը բանալու արտօնութիւն ստանալ :

Հայերը իրենց ապրուստը կը ճարեն ապուխտ եւ կամ աղիս շինելով : Հարուստներ չկան, բայց բոլորն ալ միջին ապրուստ մը կ'ապահովեն : Հազիւ երեք-չորս ընտանիք սեփական տունի տէրն են, միւսները՝ վարձակալներ :

Շրջակայ գիւղերուն եւ քաղաքներուն մէջ աւելի քիչ թիւով ամփոփուած Հայեր կան : Օրինակ, Էվէրէկի մէջ 40 – 45 ընտանիք. Ուզունլուի մէջ քանի մը Հայեր, Թէրզիլի՝ 5–6 հայ ընտանիք, Պօղազլեանի մէջ 40–50 հայ ընտանիք :

ԺԸՆԵՒԻ խորհրդաժողովին իտալական գիտողը մեծ գործունէութիւն կը ցուցնէ : Կ'ըսուի թէ առաջարկած է Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարին խորհրդաժողով մը կազմակերպել Միջերկրականեան պետութիւններէն :

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՆԵՆԳԱՄԻՏ ԱՐՇԱՒԻ ՄԸ ԱՌԹԻՒ

●

ՎԱԼԱՆՍ.— Նպատակ չունիմ կուսակցական վէճ ստեղծելու, որովհետեւ աւելի քան վեց եօթը տարի է որ Վալանսի գաղութը իր Ազգ. միութեամբ եւ կուսակցութիւնները հանդարտ եւ համերաշխ կ'աշխատին : Բայց չեմ կրնար լռել, տեսնելով որ կարգ մը մարդիկ վերսկսած են գործել միութեան մէջ :

Ամիսներ առաջ Բարեգործականի երկու պաշտօնեաներ Վալանս եկան քանի մը անգամ կազմուած եւ լուծուած մասնաճիւղը վերակազմելու համար : Դժբախտաբար մասնաճիւղին մէջ միայն երկու երեք խակապէս չէզոք հայրենասէրներ կը գտնուին, մնացեալները մութին մէջ գործողներ են : Աւելի զարմանալին,— ասոնք են որ ռամկավարներուն կը ներկայանան եւ Բարեգործականի անդամ կ'արձանագրեն :

Այս անձերը տարիներ շարունակ պառակտում եւ ատելութիւն սերմանեցին Վալանսի մէջ, եւ եկաւ ժամանակ մը ցանուած սերմը հողին տակ փճացաւ :

Հիմա նոր դրամագլուխ մը գտած են, հողը պարարտ, սերմը նոր : Բարեգործականէն ցորեն պիտի առնեն, բայց դարի պիտի ցանեն :

Այս բերքին արդիւնքը ապագային պիտի տեսնենք : Միայն պիտի թելադրէի որ անկեղծ եւ հայրենասէր անձեր բարեմտօրէն զոհ չերթան անոնց նենգամտութեան

Արթուն պահակ

ԽԱՆԱՔԻՆԻ (Իրաք) ՀԱՅ գաղութը կը բաղկանայ 35 ընտանիքէ (140 հոգի) : Այրերը կ'աշխատին Իրաքի քարիւղի ընկերութեան մէջ : Հայ մանուկները թիւով 17, տեղւոյն պետական դպրոցը կը յաճախեն : Հայերէնի ուսուցումը տեղի կ'ունենայ իրիկունը, օրական երկու ժամ, նախակրթարանի եւ մանկապարտէզի բաժիններով :

Գ. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆԻ գլխաւոր կտակակատարը, լորտ Ռետքլիֆ ընդունած չըլլալով այդ պաշտօնը, կ'ըսուի թէ վարչութեան նախագահութիւնը ստանձնած է հանգուցեալին որդին, Պ. Նուպար : — Լոնտոնի «Փիփըլ» (Ժողովուրդ) շաբաթաթերթը հինգ շաբաթէ ի վեր առասպելական պատմութիւններու շարք մը կը հրատարակէ Գ. Կիւլպէնկեանի անցեալ գործունէութեան մասին :

ՄԱՐՈՔԻ Սետատ քաղաքը, որ Քազապլանքայէն 75 քիլոմեթր դէպի հարաւ կը գտնուի, ահագին վնասներ կրեց ողողումներէն : Առ նուազն քսան հոգի մեռան : Հրէական թաղը ծածկուեցաւ երկու մեթր ցեխով : Եւրոպական թաղն ալ վընասուեցաւ : Շատ մը տուներ փլան :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (63)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

●

Ուշագրաւ էր ամբաստանեալներու վիճակը եւ դէմքի արտայայտութիւնը : Իւրաքանչիւրը զինքը շահագրգռող կէտերը ուշի ուշով մտիկ կ'ընէր : Շիւքրիւ պէյ, գլուխը կախ, իր մասին եղած ամբաստանութեան կ'ունկնդրէր, ջանալով ինքզինքը անմեղ եւ անիրաւուած ձեւացնել : Ապիտին պէյ, որ իր ձեռքի թուղթին վրայ նօթ կ'առնէր, երբ լսեց թէ մահապատիժ կը պահանջուի իր մասին ալ, դադրեցուց նօթագրութիւնը, ձեռքերը մազերուն տարաւ, ապա ջղային շարժումով մը խառնըշտկեց զանոնք եւ ձեռքը ճակտին տարաւ : Յետոյ ձեռքը վար ինկաւ, գլուխը խոնարհեց, փլաւ մնաց :

Զիա Խուրշիտ ժպիտով լսեց իր մասին պահանջուած մահապատիժը : Կը խնդար ու կը հեգնէր ըստ սովորութեան : Նոյնիսկ դատարանէն ելած պահուն, երբ ամէն ոք հետաքրքրութեամբ կը նայէր իրեն, խնդաց եւ անուշ անուշ նայեցաւ առաջին կարգին վրայ նստող գեղեցիկ ու գեռատի կնոջ մը երեսին :

Ահա թէ ինչ ըսաւ ընդհանուր դատախազը :

— Յարգելի դատաւորներ, ուշի ուշով հետեւեցայ այս դատավարութեան, ուր իրարու կը յաջորդեն ազգակործան դաւադրութեան մը բոլոր դերակատարները, նպատակ ունենալով մահափորձ սարքել Հանրապետութեան Նախագահին անձին դէմ, եւ այնուհետեւ կառավարութիւնը տապալել ու երկիրը տանիլ անիշխանութեան եւ անստոյգ խառնակութեան մը : Մի առ մի պիտի թուեմ իւրաքանչիւր ամբաստանեալի մեղսակցութիւնը : Նախ կը տեսնենք որ Զիա Խուրշիտ տարի մը առաջ անպատճառ մահափորձի մը գործադրութեան գաղափարը՝ յղացեր է, վերջ տալու համար երկրին մէջ մենաշնորհեալ քաղաքականութեան եւ ստեղծելու համար ժողովրդային իշխանութիւն մը : Մահափորձի մը անհրաժեշտութիւնը զգալէ վերջ, այսինքն որոշելէ ետք փճացնել Կազի Փաշային նուիրական կեանքը, Զիա Խուրշիտ յարաբերութեան մէջ մտած է Անգարայի նախորդ կուսակալ Ապտիւլգատիրի հետ եւ անոր միջոցաւ կապ հաստատած է Իթթիհատական ծանօթ գործիչ եւ այժմու Իզմիթի երեսփոխան Շիւքրիւ պէյի հետ : Երեքն ալ համաձայն գտնուած են այս ոճրապարտ գաղափարին մէջ եւ խորհրդակցութիւններ ունեցած Փարքին, հասարակաց պարտէզներու եւ մասնաւորաբար Շիւքրիւ պէյի բնակարանին մէջ եւ այս ոճրին մանրամասնութիւնները յատկապէս ճշտած են :

Զիա Խուրշիտ նախ եւ առաջ Լազ Իսմայիլի եւ Կիւրճիւ Եուսուֆի չէ դիմած, այլ Հաֆըզ Մէհմէտ պէյի եղբօրորդին՝ ամբաստանեալներէն Վէհապը գտնելով, իր եղեռնական նպատակը մասամբ պարզած եւ առաջարկած է իրեն հետ միասին Անգարա գալ : Վէհապ ալ Զիա Խուրշիտէ 100 ոսկի առնելով խոյս տուած է : Վէհապի միջոցաւ գտնուած Քէլէշ Մէհմէտ ալ այդ գաղափարին չէ մօտեցած եւ ասոր վրայ գտած են Լազ Իսմայիլ կոչուած վաղեմի արիւնարբու չարագործը : Զիա Խուրշիտ Սամսոնի մէջ գտած է զայն եւ ըսած. «Դուն օր մը ինծի պէտք պիտի ըլլաս» : Անոր միջոցաւ ալ Կիւրճիւ Եուսուֆ գտնուած է, խմբովին գացած են Անգարա եւ հոն Շիւքրիւ պէյի հետ երկար յարաբերութիւններ մշակելէ վերջ, այս անգամ ծանօթացած են նաեւ գնդապետ ու երեսփոխան Արիֆ պէյի հետ, որ Շիւքրիւ պէյի մտերիմը եւ մահափորձի ջերմապէս կուսակից մէկն էր : Այնուհետեւ Զիա Խուրշիտ Արիֆ պէյի բնակարանը գնաց եւ հետեւեալ օր Արիֆ պէյ Թէրաքքըրվէրվէրներու Քլիւպէն Լազ Իսմայիլը առաւ եւ ինքնաշարժով տուն տարաւ : Յայտնի է որ Անգարայի մէջ շատ մը բաներ խորհած ու քննած էին :

Զիա Խուրշիտ կը յայտարարէ թէ դեռ Անգարա չգացած, գիտէր արդէն թէ հոն Արիֆ պէյէ զատ՝ Էրզրումի երեսփոխան Րիւշտիւ փաշա եւ Սվազի երեսփոխան Հալիս Թուրկուտ պէյ ալ այս ցանցին մասնակից էին : Տասը հոգի մաս կը կազմէին այս ցանցին, ահա ինչու Շիւքրիւ պէյի ալ «տասնապետ» մակդիրը տրուած էր, Հալիս Թուրկուտ, Րիւշտիւ փաշա, Արիֆ եւ ընկերութիւն Անգարայի մէջ շատ աշխատած են մահափորձին գործադրութեան : Մահափորձը գործնական գետնի վրա դնելու համար, Արիֆ պէյ եւ Լազ Իսմայիլ Չանգայայի շրջակայ արտերը եւ այգիները պտտած ու քննած եւ յարմար թաքստոց մը գտնելու աշխատած են, բայց այս գաղափարէն հրաժարած են, խորհելով որ երբ զէնք արձակեն ու վրիպին, կրնան ձերբակալուիլ :

«Յետոյ ուզած են մահափորձը գործադրել Անգարա Քլիւպին մէջ ուր երբեմն կուգար Կազին, ապա խորհած են Ազգ. Ժողովի մէջ, Կազի Փաշայի օթեակին վըրայ ռումբ նետել :

(Շար.)

թիւններ :

Այս տեսակցութենէն ետք, Դամասկոսի ազգ. իշխանութիւնները ի պատիւ տեղապահին մեծ ճաշ մը տուին Օրիան Փալասի շքեղ սրահներուն մէջ: Ներկայ էին մօտ 25 ազգայիններ :

Տեղապահը երեկոյեան վերադարձաւ Պէյրութ :

× Կաթող. տեղապահը, որ միեւնոյն ատեն Լիբանանի առաջնորդն է, ընկերակցութեամբ պետական երեսփոխաններ Մովսէս Տ. Գալուստեանն եւ Տիգրան Թոսպաթի, Բերիոյ առաջնորդ Զարեհ եպիսկ.ի եւ կաթողիկոսարանի դիւանապետ Շահէ վարդապետի հոկտեմբեր 28ին պաշտօնապէս այցելեց Լիբանանի հանրապետութեան Նախագահ Քամիլ Շամունի: Նախագահը իր անկեղծ մաղթանքները յայտնեց տեղապահին, որ արժանացաւ զինուորական պատիւներու, պալատէն ներս մտած եւ մեկնած ատեն:

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Իսրայէլի նոր վարչապետը, Պէն Կիւրիոն, որ վերջապէս յաջողեցաւ կազմել դահլիճը, իր ծրագիրը պարզելով, յայտարարեց թէ պատրաստ է տեսակցելու Եգիպտոսի վարչապետին եւ արաբական պետութեան մը ուեւէ վարիչին հետ, համաձայնութեան մը յանգելու համար, առանց նախապայման դնելու: Այս առթիւ յիշելով Իսրայէլի եւ արաբական պետութեանց յարաբերութիւնները, ճաղկեց «պատերազմի թոյնը որ կը սրսկուի արաբական քարոզութեամբ»: Ցետոյ պատասխանատու հռչակեց բոլոր այն երկիրները որ զէնքեր կը յանձնեն Արաբներուն: Յիշեց Չեխոսլովաքիան, «որ գիտէ թէ Եգիպտացիները զէնքեր գնած են Իսրայէլը կործանելու կամեցողութեամբ» : Մեղադրեց նաեւ Անգլիացիները որոնք զէնք ծախած են Եգիպտոսի, ինչպէս եւ Մ. Նահանգները որոնք զէնքեր յանձնած են Իրաքի, «երկիր մը որ միշտ մերժեց ստորագրել զինադադարի պայմանագիրը: Անհրաժեշտ է որ մեր արաբ դրացիները բացորոշապէս պատասխանեն հետեւեալ հարցումին, — իրապէս խաղաղութի՞ւն կ'ուզեն թէ պատերազմ : Իսկ մեր ժողովուրդին կ'ըսեմ — ոչ ծայրայեղ դոհացում, ոչ ալ յուսահատութիւն»:

× Արաբները կը մերժեն որեւէ տեսակցութիւն Իսրայէլի վարիչներուն հետ :

× Սուրիոյ կառավարութիւնը աղդարարութիւն մը ուղղեց Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն, ըսելով թէ « այլ եւս մենք մեզ կապուած չենք սեպեր Իսրայէլի հետ կնքուած զինադադարով»: Ցետոյ կ'աւելցնէ թէ Իսրայէլի կողմէ որ եւ է նոր գրգռութեան անմիջապէս պիտի պատասխանեն արաբական պետութիւնները: Վարչապետը յայտարարեց թէ Սուրիա, Եգիպտոս եւ Արաբիա զինակցութիւն մը կնքած են որ կը գործէ արդէն: Արեւմտեան պետութեանց ալ յիշեցուց թէ չեն հանդուրժեր որ նոր զէնքեր ծախեն Իսրայէլի :

× Թուրքիոյ հանրապետութեան նախագահը Ազգ. ժողովին բացման առթիւ ճառ մը խօսելով, ներբողեց Թուրքեւյոյն գործակցութիւնը որուն հիմը դրած են Աթաթիւրք եւ Վենիզելոս: Բայց եւ այնպէս յիշեցուց թէ անխախտ կը մնայ Թուրքիոյ տեսակէտը Կիպրոսի մասին: Ցետոյ փառաբանելով թրքական դիւանագիտութեան յաջողութիւնը Արեւելքի մէջ, ըսաւ թէ «Իրան ալ յարած ըլլալով Պաղտատի ուխտին, խաղաղութեան ճակատ մը կը կազմուի հիւսիսային շրջանի պաշտպանութեան գծին վրայ, մասնակցութեամբ Թուրքիոյ եւ Փաքիստանի, օղակ մը Ատլանտեան կազմակերպութեան եւ հարաւ - արեւելեան Ասիոյ պաշտպանութեան դաշինքին միջեւ»: Յիշեց նաեւ Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն յարաճուն գործակցութիւնը, մասնաւորապէս հիւլէական ուժի ասպարէզին մէջ, ինչպէս եւ Փաքիստանի, Իրաքի, Իրանի եւ Լիբանանի մէջ գտած ջերմ ընդունելութիւնը :

Նախագահը Ամման կ'երթայ, Յորդանանի վեհապետին հետ ալ տեսակցելու համար :

× Երուսաղէմէն կը հեռագրեն թէ Իսրայէլեան զօրախումբ մը եգիպտական ջոկատի մը վրայ յարձակեցաւ Սինայի անապատին մէջ: 54 հոգի սպաննուեցան, չատեր վիրաւորուեցան :

ՑԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է.— Կեդր. վարժարանի Նախկին Սանուց Միութեան ճաշը, որ տեղի պիտի ունենար այս կիրակի, յետաձգուած է ուրիշ օրուան :

Դ Ա Շ Ն Ա Կ Ց Ո Ւ Թ Ե Ա Ն   Օ Ր Ը

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, կէսօրէ վերջ, ժամը 2·30ին, Իմաքիւլէի շքեղ սրահին մէջ, (24 Ռիւ Տիւնուար):

Կը նախագահէ ընկ. Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ
Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ
Գեղարուեստական բաժին. —

Երգ.— Մարտիրոսեան քոյրեր (Կրընոպլէն), Օր. Ոսզունեան (Վիէնէն), Օր. Լուիզ Բաքէլեան :

Արտասանութիւն.— Օր. Տապաղեան (Տէսինէն), Օր. Սիսլեան (Կրընոպլէն), Զոլաքեան եւ Տէր Յակոբեան :

Կ'երգէ Տիկին Սոնա Թադէոսեան (Վիէնէն) :

Ջութակ.— Պ. Տոստողրուեան :

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԿՐՏԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս կիրակի հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին: Այս առթիւ կաթող. պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ վարդապետական իշխանութեան չորս աստիճաններ պիտի տայ Ա. Նուշաւան աբեղայ Զգջանեանի :

Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Մարսէյլի հրշէջ գունդի պաշտօնի ղլուխ նահատակուող հա՛ գուցեալներու յիշատակին, ներկայութեամբ հրամանատար Պ. Միշէլի եւ իր պաշտօնակից կցորդներուն :

ՁԵԿՈՒՑՈՒՄ ԿԱԹՈՂ. ՊԱՏՈՒԻՐԱԿԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Պոմոնի Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ պիտի զեկուցանէ մանրամասնօրէն Մարսէյլի կաթող. պատգամաւոր Պ. ՎԱՐԴԱՆ ՍԱՐԳՍԵԱՆ, Էջմիածնի Կաթողիկոսին ընտրութեան, Միւռոնի օրհնութեան, եպիսկոպոսներու ձեռնադրութեան եւ Հայաստանի վերելքի մասին : Գեղարուեստական բաժին՝ երգ եւ արտասանութիւն :

Մուտքը ազատ է :

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Իսիի «Խանասոր» խումբի կողմէ, Կիրակի 6 Նոյ., «Խրիմեան» սրահին մէջ, 2 ռիւ տը լաւ Տէֆանս, ժամը 14էն 24 : Կը հրաւիրուին բոլոր երիտասարդները անխտիր, եւ մասնաւորապէս Նոր Սերունդի քոյր մասնաճիւղերը :

Խնամուած գեղարուեստական բաժին : Պար հայկական եւ եւրոպական; Պիւֆէ :

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգնութեան Մարմնի կողմէ:

20 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ԿԻՐԱԿԻ ՕՐ

ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր :

GRAND HOTELի ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Մանրամասնութիւնք յաջորդով :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԳԱՆ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

Բացառիկ թիւ, 1955 Հոկտեմբեր, նոր խմբագրութեամբ եւ հետեւեալ բովանդակութեամբ. —

Հայաստանին, Մարիէտա Շահինեան. — Հայ ժողովուրդին, Համօ Սահեան, Հայաստան (ֆրանսերէն) Մաքս Ժակոպ. — Սասնոյ սուրը կը շողայ դարերու մէջէն, Շ. Նարդունի.— Բազուկն ու բուրը (Թաթուլ Իշխան), Ստ. Կուրտիկեան.— Ո՞վ է ժան Քոքթօ, Շաքէ Սաղըրզ.— Անկախութեան գաղափարը Հ. Յ. Դ. հիմնադիրների մտայնութեան մէջ, Տարագիր.— Մեր տեսակցութիւնները, վկայութիւն մը Խ. Միութեան մասին, Ս. Շ. —Մուսան եւ Երիտասարդութիւնը, Եր. Տ. Անդրէասեան :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 13ին, կիրակի ժամը 16էն 24, Պատերազմի Նախկին Գերիներուն սրահը, 49 ռիւ տը Կօլ :

Նախաձեռնութեամբ «Անտոք» եւ Սէն Շամոնի ենթակոմիտէներու եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդին :

***

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Կը խօսի՝ ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ
Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

***

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 19ին, Շաբաթ իրիկուն :
Մանրամասնութիւնները յառաջիկայի՝ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Գրիւսէլէն Պ. Գէորգ Սահակեան իր քրոջ բանաստեղծուհի ԼԷՅԼԻի մահուան չորրորդ տարեդարձին առթիւ 1500 Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար փոխան ծաղիկի :

× Լիոնահայ մը՝ հազար Ֆրանք :

ԱՅՑ ՓԷՐ ԼԱՇԷԶ

Ողբացեալ ընկերներ՝ Ահարոնեանի, Անդրանիկի, Ռուբէնի, Խատիսեանի, ինչպէս նաեւ Գրիգոր Օտեանի շիրիմներուն: Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի «Ռոստոմ» խումբին կողմէ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2·30ին:

Ծաղկեպսակներու զետեղումէն վերջ կազմակերպուած է թէյասեղան մը ժամը 3ին «Լը Խոիվ» ճաշարանի սրահին մէջ, (մեթրօ Կամպեթա, Փլաս Կամպեթա), ուր պիտի արտասանուին յարգանքի խօսքեր: Հաւաքավայր Փլաս Կամպեթայի դուռը: Մեթրօ Կամպեթա: Ծախքերու մասնակցութիւն: Սիրով կը հրաւիրուին շրջանի հայ հասարակութիւնը եւ ընկերները: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԾԻՍԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՀԱՆԴԷՍ

(Musique rituelle)

Զանազան երկիրներու եւ ժամանակներու

Հայկական, յունական, սուրիական աւանդութեան, ֆրանսական Միջին Դարու, Էնքայի, Հեպրիտի (կեղտական), Ափրիկեան Սեւամորթներու, Հնդկական, Արաբական աւանդութեան, Սպանիական Գրագիլիոյ Սեւամորթներու, եբրայական աւանդութեան:

Սարքուած՝

ԼԻՏԻԱ ԿԱՐԻՆԻ

(Կարին Իչքալացեան, մեցցօ սոփրանօ),

ՆԵԼԼԻ ՔԱՐՈՆԻ

կողմէ (Օնտիստ նուագարան Մարթընօ):

Տեղի կ'ունենայ 21 Նոյեմբեր, երկուշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին, Էքօլ Նորմալ Միւզիքի սրահը: 78, Ռիւ Քարտինէ, Մէթրօ Մալզերպ):

Կը մասնակցին Կէյմէթ Պուայէ (օնտիստ), Մոնիկ Մաթայն (դաշնակ) եւ Լուի Տիլլիէ (ծնծղայ):

Կը ներկայացնէ

ԼԻՒՔ ԱՆՏՐԷ ՄԱՐՍԷԼ (Թարգմանիչ Նարեկի) :

Գին տոմսերու 200էն 600 Ֆրանք:

Մասնաւոր զեղչ ուսանողներու եւ երաժշտութեամբ զբաղողներու :

Տոմսերը կը վաճառուին հանդէսին սրահը, Տիւրան հրատարակչական տունը, եւ Լորա Իչքալացեանի մօտ՝ (73 Ֆօպ. Փուասօնիէր (Փարիզ 9), Հեռ. ՓՌՕ. 64-23 :

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ԴՊՐՈՑԻ ԲԱՑՄԱՆ 26ԱՄԵԱԿԸ

Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղը մեծ պատրաստութեամբ կը տօնէ իր դպրոցի բացման 26րդ ամեակը Արմընօնվիլի սրահին մէջ ա լ'Էքսփօզիսիօն: Այս կիրակի ժամը 15ին :

Կը նախագահէ Տիկ. ՄԱՐԻ ՄԻՔԱՅԵԼԵԱՆ
Կը խօսի Օր. ՀԵՐՄԻՆԷ ՄԻՍՔՃԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին պատրաստուած Կապոյտ Խաչի Սանուհիներու եւ դպրոցի աշակերտներու կողմէ :

Հայկական ջերմ մթնոլորտ: Ճոխ պիւֆէ: Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է: Հանդէսին կը յաջորդեն եւրոպական պարեր: ԺԻԼՊԷՐ ՍՕԼԱ ծանօթ եւ ընտիր նուագախումբով :

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ԲԱՑԱՌԻԿ ԺՈՂՈՎ

Հ. Յ. Դ. Կեդր. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի բոլոր ընկերները եւ Նոր Սերունդի անդամները, այս շաբաթ ժամը 20·30ին, Սոսիէթէ Սավանթի մէջ: Պիտի դասախօսէ ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ, խօսուն ձայնագրութեամբ :

ՓԱՐԻԶ.— Արեւմտեան Եւրոպայի Ուսանողական Միութեան ժողովը այս ուրբաթ ժամը 9ին, Քաֆէ Ռեժան :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Պանկէօ Քաշանի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները այս ուրբաթ ժամը 8·30ին, Պ. Բ. Պասմաճեանի բնակարանը :

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը, այս կիրակի առաւօտ, ժամը 9ին: 7 Պուլվ. տ'Աթէն, Պար տը Կլոպի սրահը :

Օրակարգը տեղւոյն վրայ: Կը խնդրուի վարչութենէն որ իր բոլոր անդամներով ներկայ ըլլայ այս կարեւոր ժողովին :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Խորէն Աննիկեան, Այրի Տիկին Եղիսաբեթ եւ Պ. Սարգիս Պալթաեան, Տէր եւ Տիկին Վ. Փալանճեան (Ասմարա) : Կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին 15 ռիւ Ժան Կուժոն:

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻՑԱ ԱՆՆԻԿԵԱՆԻ
(Ծնեալ Պալթաեան, Արաբկիրցի)

մահուան առաջին տարելիցին առթիւ կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

***

ՎԱԼԱՆՍ.— Այրի Տիկին Հերմինէ Տէր Ղուկասեան եւ Տէր եւ Տիկին Ղուկասեան եւ իր զաւակները կը ծանուցանեն թէ իրենց ամուսնոյն եւ եղբօր՝ Երուանդ Տէր Ղուկասեանի մահուան քառասունքի առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ :

***

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Արտեմիս Ոսկանեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի Փրատոյի մայր եկեղեցիին մէջ, իր ողբացեալ ամուսնոյն մահուան քառասունքին առթիւ, ինչպէս նաեւ իր ծնողաց եւ համայն ննջեցելոց համար:

Կը հրաւիրուին ողբացեալներուն յիշատակը յարգողները :

ՁՄԵՌՆԱՅԻՆ ԵՂԱՆԱԿԻ ԲԱՑՈՒՄ

Օփէրէթի ներկայացում Պոմոնի մէջ

Նախաձեռնութեամբ ՇԱՆԹ գեղարուեստական ընկերակցութեան :

Ղեկավարութեամբ եւ մասնակցութեամբ դերասան ԹՐԱԳՕՇի, նաեւ Տիկին Ռոզա Անդրէասեանի (Վարդիթերի դերով), եւ Կ. Մութաֆեանի ՇԱՆԹ թատերախումբի հիմնադիրներէն:

Այս Շաբաթ ժամը 9ին Պոմոնի սրահը:

ՍՕՍ ԵՒ ՎԱՐԴԻԹԵՐ

Կը ներկայացուի մեծ պատրաստութեամբ յայտնի վիպասան Պերճ Պռօշեանի Հայ կենցաղը պատկերացնող լաւագոյն երաժշտական դրամը:

Ցաւելուածական ժողովրդական երգերով եւ պարերով «Վիճակ»ի եւ «Ջանկիւլիւմ»ի խաղեր, դօտեմարտ (կիւլէշ), տեսարան :

Կը նուագէ սիրուած Ջութակահար Ս. Չէօրէքճեան :

IMPRIMERIE ARAXES 46, Rue Richer. Paris

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — R.C.Seine376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 — Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 5 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

SAMEDI 5 NOVEMBRE 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7819 — 31e ANNEE — խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3230

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԻՍԿ ՄԵՐ ՀՈՂԵ՞ՐԸ

●

Ամէն անգամ որ միջազգային ժողով մը գումարուի եւ սակարկութիւններ կատարուին, Խ. Միութեան վարիչները բարձրաձայն կը յայտարարեն իրենց «առատաձեռնութիւնը»։

Վերջին անգամ ալ մասնաւորապէս յիշեցին երկու «զիջումներ» — Ֆինլանտայի վերադարձուցած են Փորքալայի շրջանը, իսկ Չինաստանի՝ Փորթ Արթիւրը։

Առաջինը բռնի գրաւած էին ուրիշ հողերու հետ, սպառնալով անձար Ֆինլանտային, իսկ երկրորդը պատերազմական աւար էր։

Այս տեսակ «շնորհներ» ծանուցանելով, բոլշեւիկ Ռուսաստանը կ'ուզէ օրինակ հանդիսանալ միւս աշխարհակալ պետութեանց։

Իրականին մէջ, փշրանքներ կը բաշխէ, միշտ իր թաթին տակ պահելով աւելի մեծ պատառներ, — ամբողջ երկիրներ եւ միլիոնաւոր ժողովուրդներ։

Երբեմն ալ, այդ անհաշուելի աւարէն բաժին կը հանէ իր մեծ ու փոքր դրացիներուն, միշտ ի հաշիւ իր անծայրածիր աշխարհակալութեան։

Այսպէս, իր երբեմնի զինակցին՝ Թուրքիոյ շնորհեց ամբողջ արեւմտեան Հայաստանը. իսկ արեւելեանէն ալ թանկագին մասեր, հանդիսաւորապէս յայտարարելով թէ հողային պահանջներ չունին Թուրքիայէն (1953 Մայիս 30)։

Միւս կողմէ, մանր – մունր զիջումներ կատարած ատեն, միշտ ալ յուշատետրը տունը մոռցած կ'ըլլայ։

Կը մոռնայ որ չափազանց նեղ սահմաններու մէջ ամփոփուած Հայաստանը պահանջներ ունի նաեւ իր ներքին դրացիներէն։ Պահանջներ որոնց մասին հանդիսաւոր յանձնառութիւններ կատարուած են, տարիներ առաջ։

Առաջին՝ Ախալքալաք, *որ ունի* 2400 *քառ. քիլոմեթր տարածութիւն։ Այս շրջանին* 120.000 *բնակիչներուն* 75 *առ հարիւրը Հայեր էին, որոնք դարձան «լքեալ գոյք», յանձնուելով կարմիր Վրաստանի։*

Երկրորդ՝ Լեռնային Ղարաբաղ, 4600 *քառ. քիլոմեթր տարածութեամբ եւ* 165 *հազար բնակիչներով,* 95*առ հարիւր հայ։*

Երրորդ՝ լեռնային Գանձակ, 5000*քառ. քիլոմեթր տարածութեամբ եւ* 80.000 *բնակչութեամբ* (88 *առ հարիւր հայ)։*

Չորրորդ.— Նախիջեւան, 5400 *քառ. քիլոմեթր տարածութեամբ։ Հայերը ցիրուցան, իսկ ամբողջ գաւառը Ազրբէջանի յանձնուած,* 1921*ի ռուսեւթուրք դաշնագրով։ Դաշոյն մը՝ Հայաստանի կողին։*

Ուրեմն, համագումար 17.400 *քառ. քիլոմեթր տարածութիւն Հայաստանէն կտրելով բաշխած են դրացիներուն։ Եւ մեր երկիրը իր խեղճը կը տապկուի բոլշեւիկեան իշխանութեան հաստատումէն ի վեր, ջրանցքներ փորելով եւ ելեկտրական կայաններ կառուցանելով։*

Ընկերվարական, մինչեւ անգամ բոլշեւիկեան աշխարհահայեացքին ո՞ր կէտը կ'արդարացնէ այս կոպիտ անարդարութիւնը ի վնաս ժողովուրդի մը որուն կէսէն աւելին կը թափառի Խ. Միութեան տափաստաններուն մէջ եւ ի սփիւռս աշխարհի։

Այս անիրաւութիւնները չէին կրնար դարմանուիլ, կաթող. ընտրութիւն կատարելու եւ միւռոն օրհնելու արտօնութիւն շնորհելով։

Այդ շնորհը ցարդ օրով ալ կը վայելէինք։

Երբ մառեշալ Բուլկանին եւ Խրուշչեւ մինչեւ Պիրմանիա կ'երթան, չե՞ն կրնար քանի մը ժամ ալ Երեւան հանդիպիլ, առաջնորդութեամբ Ա. Միկոյեանի, լսելու համար խեղճ պըոլետար ժողովուրդի մը ձայնը ...

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՕԹԸ ԺԱՄ ԿՌՈՒԻ ԵԳԻՊՏՈՍ - ԻՍՐԱՅԷԼ ՍԱՀՄԱՆԻՆ ՎՐԱՅ

●

350 ՀՈԳԻ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ

Վերջին տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ շատ աւելի ծանրակշիռ հանգամանք ունի Եգիպտոսի եւ Իսրայէլի սահմանին վրայ պատահած ընդհարումը, քան կ'ենթադրուէր։

Ազգաժողովի շրջանակներուն մէջ դիտել կուտան թէ «ամէնէն արիւնալի ճակատամարտն է այս 1948էն ի վեր»։ Կռիւը կը շարունակուի տակաւին։

Պաշտօնապէս կը հաստատուի թէ առաջին յարձակումը կատարած են Իսրայէլացիները, Սինայի անապատին մէջ, գրոհ տալով եգիպտական Սապհա պահականոցին վրայ, հինգշաբթի կէս օրին։ Եգիպտական աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ 200 Իսրայէլացիներ սպաննուած են եւ բազմաթիւ գերիներ բռնուած մեծ քանակութեամբ զէնքերով։ Իրենց կորուստը կը հաշուեն 70 սպաննեալ։ Ուրիշ աղբիւրներու համաձայն, սպաննուած են 120 եգիպտացի, 204 իսրայէլացի զինուորներ։ Եգիպտացիները ետ առած են պահականոցը, Նոյ. 3ին, բուռն հակայարձակումով մը։ Իսրայէլացիները 40 գերիներ բռնած են առաջին յարձակման ատեն, Էլ Սուճայի ապազինեալ շրջանին մէջ, Կազայի հարաւակողմը։ Չորս հարիւր կը հաշուեն այն հրէական զօրախումբը որ առաջին յարձակումը գործեց։ Այն ատեն Իսրայէլի ուժը չորս անգամ աւելի կը հաշուէին։ Ռազմադաշտին տարածութիւնն է հարիւր քառ. մղոն, որ ապազինեալ գօտի հռչակուեցաւ 1949ի զինադադարով։

Իսրայէլի արտաքին գործերու նախարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ բանակը «ստիպուած էր լռութեան դատապարտել եգիպտական յառաջացեալ դիրքերը» եւ թէ այլ եւս եգիպտական զօրք չմնաց Իսրայէլի մէջ։ Նոյն աղբիւրին համաձայն, գերի բռնուած Եգիպտացիներուն մէջ կը գտնուին երկու սպաներ։ Գրաւած են նաեւ թնդանօթներ, հրացաններ եւ գնդացիրներ։ Իսրայէլ 400 կը հաշուէ եգիպտական պահակազօրքը, իսկ Եգիպտոս՝ միայն 125։ Յարձակումը կատարուած է կռնակէն, արեւմուտքէն։ Իսրայէլեան արձակազէնները նախ սողոսկած էին սրընթաց կառքերով, ապա հետիոտն։ Իրենց դէմքերը սեւցուցած էին, լուսնի լոյսէն խուսափելու համար եւ աւազին մէջ սողալով մօտեցան եգիպտական դիրքերուն։ Անակնկալը կատարեալ էր։ Եգիպտացիները յանկարծ նշմարեցին որ պաշարուած են «եւ զէնքերը նետելով ձեռքերը վեր առին», կ'ըսէ իսրայէլեան զեկոյցը։ Յարձակումը կը շարունակուէր բոլոր կողմերէն։ Եգիպտացիներէն շատեր սպաննուեցան ձեռնառումբերով եւ ինքնագործ զէնքերով։

Երբ երկու կողմերն ալ յարձակումի սկսան, կռիւը տեւեց եօթը ժամ։

Երուսաղէմէն կը հեռագրեն թէ Իսրայէլի խորհրդարանը հաւանութիւն յայտնեց կատարուած արշաւանքին։ Ճառախօսները շնորհաւորեցին «Իսրայէլի զինուորներուն գործը՝ երկրին ամբողջութիւնը պահպանելու համար»։ Սպարապետը, Մոշէ Տայան, արշաւանքի մասին տեղեկութիւններ հաղորդեց վարչապետին։ Ուաշինկթընի իսրայէլեան դեսպանը, որ Ժընեւ կը գտնուէր։ Նիւ Եորք մեկնեցաւ։ Այս առթիւ ըսաւ թէ ամերիկեան կառավարութեան պիտի ներկայացնէ անհրաժեշտ զէնքերուն ցանկը։

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ԱՂՕԹՔ ԵՒ ՍՈՒԼՈՑ

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ ժողովուրդը իր խորին վրդովումը կը յայտնէ Անգլիքան կղերին դէմ, այն օրէն ի վեր որ իշխանուհի Մարկարետ յայտարարեց թէ պիտի չամուսնանայ զնդապետ Թաունսէնտի հետ։

Այսպէս, ամէն անգամ որ Քէնթըրպըրիի արքեպիսկոպոսին պատկերը կ'երեւայ շարժանկարի ներկայացումներու ատեն, բազմութիւնը կը սկսի սուլել եւ թշնամական ցոյցեր կատարել։

Ամէնուն համոզումը այն է թէ իշխանուհին զոհ գացած է կղերապետական ճնշումի։

Անգլիքան Եկեղեցւոյ հայրապետը ի զուր կը յայտարարէ թէ որեւէ ճնշում չեն բանեցուցած, եւ թէ իշխանուհին բաժանման որոշումը տուած է իր ազատ կամքով։

Քանի մը օր առաջ ալ, երբ իշխանուհին Ս. Պօղոս մայր եկեղեցին գացած էր աղօթելու, թերթերը գրեցին թէ բազմաթիւ կիներ կուլային։

Մանաւանդ որ, օրուան քարոզիչը իբրեւ նիւթ ընտրած էր «մոլորեալ ոչխար»ին առակը։

Երկու պարագաներն ալ — սուլոց եւ լաց — անգամ մը եւս կը հաստատեն թէ խօսքի եւ կամքի ազատութիւնը որքան խոր արմատ ձգած է Անգլիոյ մէջ, հակառակ այնքան քարացած աւանդութեանց։

Խնդիրը այնքան բարդացեր է որ, պատմագիրներ ալ գործի ձեռնարկած են, ապացուցանելու համար թէ անցեալին մէջ շատ աւելի ծանր մեղքեր գործուած են բրիտանական արքունիքին մէջ։

Դեռ նոր ֆրանսերէնի թարգմանուեցաւ պատմական ուսումնասիրութիւն մը, որ կը յիշեցնէ թէ Հենրի Ը. վեց կիներ ունէր, գիտնալով հանդերձ որ «ամուսնութիւնը անլուծելի է»...

Թերթերը կը շարունակեն կենդանագիրներ հրատարակել, ուր իշխանուհին զուարթ կ'երեւայ, բայց կարծես պիտի փղձկի, մէկ վայրկեանէն միւսը։

Ընդդիմադիրները կը մեղադրեն ոչ միայն կղերը եւ կառավարութիւնը, այլ եւ ծանրաբարոյ *Թայմզը*, որ հրապարակաւ ապարէզ կարդաց Մարկարետի, որպէս զի պետութեան շահերը չզոհէ իր անձնական երջանկութեան։

Այսպէ՛ս է Ալպիոնը, դարերէ ի վեր...

ՎԱՀԷ

ԱՐԱԲՆԵՐՈՒՆ ԶԱՅՐՈՅԹԸ ԻՍՐԱՅԷԼԻ ԴԷՄ

Գահիրէէի անթելը Եչ. օր հաղորդեց վարչապետ Կամալ Նասրի հետեւեալ յայտարարութիւնը.

— «Պէն Կուրիոնի վաւերութիւնը յանդգնեցաւ պատերազմական մեծ գործողութեան մը Եգիպտոսի դէմ, ճիշդ այն պահուն երբ խաղաղութեան հաւատաւքներ կ'ընծայէր արաբական երկիրներուն։ Թշնամին յարձակեցաւ Սապհայի բարձունքներէն մէկուն վրայ, երեք հազար զինուորներով։ Մինչ թշնամի ուժերը յարձակումով կը գրաւէին Սապհան, օդանաւերը կը ռմբակոծէին ամբողջ շրջանը։ Մեր քաջարի զինուորները ստիպուեցան խրամներ փորել։ Այս յարձակումը երկրորդն է 7 օրուան ընթացքին։ Պ. Պէն Կուրիոն ապահովաբար կ'ուզէ խաղաղութիւն պարտադրել զինու զօրութեամբ։ Իր երէկուան իբրեւ թէ խաղաղասիրական յայտարարութիւնները ծուխի վարագոյր մը կը կազմէին, ծածկելու համար գաղտնօրէն սարքուած յարձակումը»։

Եգիպտական կառավարութեան մէկ բանբերն ալ յայտարարեց.— Բացորոշ է որ այս կարգի յարձակումները միայն քարոզչական հանգամանք ունին։ Իսրայէլի կառավարութիւնը կ'ուզէ բարձրացնել իր զօրքին եւ ժողովուրդին բարոյական կորովը։ Եթէ այդպէս չըլլար, ին՞չու այնքան բազմաթիւ զինուորներ պիտի կեդրոնացնէր աննշան դիրքի մը դէմ։ Այժմ բացայայտ է որ Պէն Կուրիոնի կառավարութիւնը յարձակողական եւ դըրգռիչ քաղաքականութեան մը կը հետեւի»։

× Ազգաժողովին եգիպտական պատուիրակութիւնը նամակ մը ուղղեց Ապահովութեան Խորհուրդին, պարզելով իր կառավարութեան տեսակէտները։

× Արաբական մամուլը բուռն բողոքներ կը հրատարակէ Իսրայէլի դէմ։ Գահիրէէի պաշտօնաթերթը կը հեգնէ Պէն Կուրիոնի խաղաղութեան հաւատաւքները, յիշեցնելով թէ «այդ վաղեմի ահաբեկիչը կը խաբէ աշխարհը, խաղաղութեան կոչեր ուղղելով ճիշդ այն պահուն երբ չէ չորցած Պաղեստինի մէջ թափած անմեղ արիւնը»։

× Անգլիոյ արտաքին գործերու նախարարին օգնականը իր մօտ հրաւիրելով Լոնտոնի հրէական դեսպանը, կառավարութեան զայրոյթը յայտնեց կատարուած արշաւանքին համար։ Ուաշինկթընի մէջ ալ մտահոգութիւն կը տիրէ։

× Մոսկուայի կառավարական պաշտօնաթերթը, Իզվեստիա յօդուած մը նուիրելով Մօտաւոր եւ Միջին Արեւելք խնդիրներուն, կ'ըսէ թէ Խ. Միութիւնը երբեք միտք չունի միանալու արեւմտեան պետութեանց 1950ի յայտարարութեան։ Յետոյ համակրութիւն կը յայտնէ Եգիպտոսի, արդար գտնելով անոր ձեռք առած միջոցները, «վասն զի Խ. Միութեան համար թանկագին են արաբական երկիրներուն խաղաղութեան, ազատութեան եւ անկախութեան համար կատարուած աշխատանքները։ Արեւմտեան երեք պետութիւնները ամէն բան կը փորձեն ճնշում բանեցնելու համար արաբական երկիրներուն վրայ։ Մ. Նահանգները եւ Մեծն Բրիտանիա իրենց գաղթավայրերուն մէկ մասը կը նկատեն Մօտաւոր եւ Միջին Արեւելքը»։

ԺԸՆԵՒԻ ԹՆՃՈՒԿԸ

Արեւմտեան երեք նախարարները մերժեցին Մոլոթովի վերջին յուշագիրը, որ միշտ կը ձգձգէ Գերմանիոյ միացման իրականացումը, պնդելով ապահովութեան հարցին վրայ եւ աւելի նոր ծրագիրներ առաջարկելով։ Հակառակ այս աննպաստ կացութեան, Մ. Նահանգները չեն ուզեր խզել բանակցութիւնները, միշտ յուսալով թէ կարելի պիտի ըլլայ ելք մը գտնել։

Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն արտաքին նախարարները խորհրդաժողովին առջի օրուան նիստին մէջ ազդարարեցին թէ Գերմանիոյ բաժանեալ վիճակը կրնայ վերակենդանացնել ծայրայեղ ազգայնականութիւնը, դառնացնելով ամբողջ գերման ժողովուրդը։ Անգլիացի նախարարը յայտարարեց,— «Գերման ժողովուրդը հետզհետէ աւելի յուսախաբութեան պիտի մատնուի, այս բռնադատեալ անջատման հետեւանքով։ Պիտի լարուի այն պետութեանց դէմ որոնք պատասխանատու են այս կացութեան, պիտի դառնայ աւելի անհանգիստ՝ իր ազգային տենչերուն մէջ, պիտի ապրի պայթուցիկ վիճակի մը մէջ»։

Պ. Տըլլըս ալ յայտարարեց.— «Չենք կրնար յաւերժացնել կացութիւն մը որ կրնայ վերակենդանացնել ազգայնականութիւնը Գերմանիոյ մէջ, չենք կրնար միշտ բաժանեալ պահել մեծ ժողովուրդ մը»։

Այս ազդարարութիւնները որեւէ ազդեցութիւն չգործեցին Մոլոթովի վրայ, որ միշտ կը մերժէ Գերմանիոյ միացումը գլուխ հանել ազատ ընտրութիւններով։

ՊԱՅՔԱՐԻ ՃԱԿԱՏՆԵՐ

Ազգային գոյութեան մեր պայքարին մէջ չպարտուելու համար, պարտաւոր ենք կազմակերպուիլ՝ մէկէ աւելի ճակատներու վրայ :

Օտար հորիզոններու տակ, շրջապատուած ենք բազմազան վտանգներէ : Տարուէ տարի կը նուազի մեր դիմադրականութեան ուժը, եթէ չմտածենք աւելցնելու միջոցներուն մասին : Սերունդները կը յոգնին, կը փոխուին հետզհետէ եւ մեր ժողովուրդը, իր արժէքներով, կը մատնուի անստուգութեան, կը խրի մութին ու մշուշին մէջ :

Մեր ազգային ու քաղաքական իրաւունքները ոտնակոխ կ'ըլլան, մեր դատը կ'անտեսուի, իսկ մեր ժողովուրդը կը մնայ ցիրուցան աշխարհի չորս ծագերուն, մաշելով ժամանակի ընթացքին :

Զենք անդրադառնար, կամ շատ քիչերը կ'անդրադառնան, որ այս ընթացքով, շատ չանցած, կրնանք մենք մեզ գտնել ճակատագրական, ահաւոր տագնապներու առջեւ, մեր գոյութիւնն իսկ սպառնալու աստիճան : Փոխելու համար մեզի պարտադրուած ճակատագիրը, մնալու համար մեր ազգային գոյութեան խարիսխներուն վրայ, կոչուած ենք պայքարելու, որպէս զի չմոռցուի մեր դատը :

Պէտք պայքարինք, որպէսզի ճանչնան մեզ աշխարհի հզօրները. ճանչնան մեր իրաւունքները՝ ազգային ազատ զարգացման, հայրենի հողերու վրայ. գնահատեն մեր դերը անցեալին մէջ ու վաղը, ազգային, քաղաքական, մշակութային եւ քաղաքակրթական մարզերէն ներս :

Սակայն, չի բաւեր պայքարը՝ միայն քաղաքական ճակատին վրայ, եթէ աւելի լայն ճակատներ չկազմակերպուին : Ժողովուրդի մը քաղաքական ճակատագիրը սերտօրէն կապուած է իր ներքին, ազգային ուժերուն կազմակերպման, ազգապահպանումի պայքարին հետ : Ո՞վ պիտի մղէ, օրինակի համար, մեր ժողովուրդին քաղաքական ու ազատագրական պայքարը, եթէ ոչ ինքը, հայ ժողովուրդը, իր ազատատենչ ոգիով, իր ազգային յատկանիշներով ու պահանջներով : Ի՞նչ խօսք կրնայ ըլլալ հայրենիքի ու ազատութեան մասին, եթէ Հայը, իր ցիրուցան բեկորներով, տժգունի, տկարանայ իր ազգային գիտակցութեանը մէջ. սառի իր հայրենասիրական զգացումներով :

Հետեւաբար, մեր առաջնակարգ մտահոգութիւնը պիտի ըլլայ՝ պահել մեր ժողովուրդը Հայ, իր ամբողջութեանը մէջ, իր ազգային բոլոր յատկանիշներով, հայրենիք ու ազատութիւն պահանջելու, այլ մանաւանդ ունենալու համար :

Այս ըմբռնումով է որ ազատագրական, քաղաքական մեր պայքարին հետ, կը պայքարինք մեր լեզուին ու գրականութեան պաշտպանութեան համար. մեր մշակոյթին, եկեղեցիին ու դպրոցին պահպանման ու զարգացման համար :

Բազմաթիւ այս ճակատներուն մէջ, առաջին գծի վրայ կուգայ լեզուական ճակատը, զոր պէտք է կազմակերպենք լրջութեամբ. Նախ՝ տարածելու համար զայն, գաղութէ գաղութ, ամենուրեք, տուներէն մինչեւ սրահները, մինչեւ եկեղեցիները, հաւաքավայրերն ու հաւաքոյթները : Հայ մարդն ու կինը, հայ երիտասարդն ու երիտասարդուհին, պէտք է ողողել գիտնանք հայ բառերով ու հայ շունչով, պաշտպանելու եւ Հայ պահելու համար զանոնք : Յետոյ, մշակելու եւ գեղեցկացնելու համար, պահելով զայն իր հարազատութեան ու ճշգրտութեան սահմաններուն մէջ : Հա՞րկ է ըսել, որ ամէնէն անտէր ու լքուած ճակատն է լեզուական, այսինքն հայերէնի ճակատը :

Ոչ միայն գէշ կը խօսուի ան, այլեւ գէշ կը գրուի, նոյնիսկ բանգէտներուն կողմէ, չըսելու համար գրագէտներուն ... Հետզհետէ կը պակսի զուրգուրանքը, կը նուազի գիտութիւնը եւ կը չքանայ բծախնդրութիւնը, ու կը հանդուրժենք որ հայերէնը խօսուի ու գրուի օտարաբանութիւններով լեցուն եւ նոյնիսկ լեզուական սխալներով : Եւ ա՛ս՝ սկսելով մեր հայրենիքէն, ուր լեզուն կը համարուի արտայայտութեան «գործիք» մը միայն, ինչպէս բահն ու բրիչը հողամշակութեան գործիքներ են ...

Արտասահմանի մէջ, մէկ կողմ առնելով քանի մը անուն, նոյն վերաբերումը կայ, իւրաքանչիւր գաղութի յատուկ օտարաբանութիւններով, բառ թէ բա-

ցութիւն, կամ բառակազմութիւն :

Միտք չունինք վերլուծումներ ընելու այս մասին. կը մատնանշենք միայն : Կրնանք յիշել, այս առթիւ, յատկապէս Ամերիկայի մէջ հրատարակուած հայերէն թերթերուն մէկ մեծ մասը, անոնց լեզուն ու գիտութիւնը՝ խմբագրական սիւնակներուն վրայ իսկ, զարմանքի ու ցաւի խառն զգացումներով : Յոգնեցանք այլեւս որոշ թերթերու անփութութիւններուն, անբացատրելի սխալներուն եւ անճաշակ բառերուն ու բացատրութիւններուն մատնանշումով : Անոնք յամառօրէն շարունակեցին լեզուական նոյն «քաղաքականութիւնը», որ փոխանակ առողջանալու, աւելի վարակիչ կը դառնայ, նոր «ուղեկիցներ» ալ գտնելով... Բացէք, օրինակի համար, Նիւ Եորքի «Առաջնորդարան»ին պաշտօնաթերթ՝ «Հայաստանեայց Եկեղեցի»ին վերջին թիւը (Հոկտ. 9, 1955), եւ կարդացէք «խմբագրականը» : Բառերու եւ բացատրութեանց այլանդակութիւններով լի, ուղղագրական ու լեզուական սխալներով ալ ճոխացած : Եւ որպէսզի հեգնութիւնը ըլլայ կատարեալ, աւելցնենք որ խմբագրականը նուիրուած է հայ մշակոյթին ...

Զգոյշ ենք մեր հագուստ կապուստին մէջ. պատռած զգեստով հիւր չենք երթար, ոչ ալ ծակ կօշիկով փողոց կ'իջնենք : Սակայն, կարեւորութիւն չենք տար, երբ կարգը լեզուին կուգայ, մեր ոսկեշող հայերէնին, որուն հետ կը վարուինք դատապարտելի անփութութեամբ, անգիտութեամբ եւ, նոյնիսկ, արհամարհանքով :

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔի)

ՄԵՌԵԼՈՑ

Քաղաքակիրթ Եւրոպան, Ամենայն Սրբոց օր մը հաստատած է Նոյ. 1ին (Մեռելոց) : Եւ երկիւղածութեամբ կը տօնէ :

Նոյեմբեր մէկին յետին անհատէն մինչեւ հանրապետութեան նախագահները, թագաւորները, դիկտատորները, զինուորական եւ քաղաքական կազմակերպութիւնները իբրեւ ուխտաւորներ կը դիմեն գերեզմաննոցները, իրենց յարգանքը մատուցանելու բոլոր մեռելներուն : Այդ օրը նուիրական է բոլորին համար, ոչ մէկ վէճ, կուսակցական կամ անհատական պայքար :

Բոլորին հոգիները կը կսկծան հոգեհատորի մը, հերոսի մը, նահատակի մը անդարձ կորուստով : Կարծես բնութիւնն ալ ազդուած այս հասարակաց սուգէն, կ'անձրեւէ մեղմ, անաղմուկ, ստեղծելով մելամաղձոտ ու խորհրդաւոր մթնոլորտ մը, ճնշիչ տխրութեամբ թափանցելով հոգիներէն ներս : Ծաղիկներուն վրայ մարգարտեայ հատիկներ թառած, քիչ վերջ վերածուելով արցունքներու, թափուելու համար հողաթումբերուն դամբաններուն վրայ :

Խորիմաստ է այդ օրուան լռութիւնը :

Ամէն տեղ ծաղիկներ գոյնզգոյն, իբրեւ մարդկային կեանքն ու կենցաղը ներկայացնող խորհրդանշան : Ճերմակն է կարծես տիրապետող գոյնը : Ամէն շիրիմ շրջապատուած է թաղարներով, ծաղկեփունջերով : Սգահանդէսին կը մասնակցին նաւեր, օդանաւեր, յարգանք մատուցանելով բոլոր ազգային հերոսներուն, զինուորներուն, միշտ ցանելով ծաղկեփունջեր :

Ամէն գերեզմաննոց ունի ազգային նահատակներու բաժինը, ան վերածուած է մահարձանի մը, զարդարուած սգակիր դրօշներով :

Բոլորին գլուխները խոնարհ-տխրամած, բոլոր դէմքերուն վրայ կը կարդաս մահուան խորհուրդը իր մռայլ մանրամասնութիւններով : Գերեզմաննոցներուն մէջ՝ ամէնէն զօրաւոր, գոռոզ եւ դաժանաբարոյ անհատներն անգամ մեռելներու ոգիներով կ'ընկճուին, երեւակայելով կեանքի անխուսափելի վախճանը :

Նոյեմբեր Մէկը այս ապերախտ աշխարհին մէջ, սուգի եւ յիշատակի վերանորոգման միակ օրն է որ մնացած է անեղծ : Այդ օրը մեռելներու գերեզմանները կը խօսին ողջերու սրտին :

Եթէ մտածենք պահ մը մենք մեր մէջ հազար ու հազար դարեր մարդկութիւնը ծնած, ապրած ու մեռած, թաղուած է մեր ոտքին տակի հողին մէջ, ամէն տեղ գերեզման, շիրիմ, մեռել : Հողը կազմուած է մեռելներու միս ու ոսկորով, մեր միս ու ոսկորը կազմուած են այդ հողէն, մայր հողէն : Այսպէս մարդիկ հողին բարիքը հողին կը յանձնեն անգիտակցաբար ու թաքուն հոգեկան գոհունակութիւն մը կը զգան : Այս արարողութիւնը խորհրդաւոր ծիսակատարութեամբ օծուն՝ կը կատարուի հանապազօրեայ անհրաժեշտութեամբ :

Երանի թէ Նոյեմբեր Մէկը իբրեւ հոգին եւ մահուան վերանորոգման օր, մեր մատուցած ծաղիկներուն մէջէն ճառագայթէր եւ մարդիկ վերջ տային պատերազմներու, ահուսարսափի, նախճիրներու եւ եղբայրանան, ինչպէս որ գերեզմաննոցներու խորհրդաւոր լռութեան մը մէջ խաղաղութեամբ կը քնանան բոլոր ցեղերէ, սեռէ, դաւանանքներէ եւ տարիքէ ննջեցեալներ :

Ով սրբազան նահատակներ, դուք ձեր ոգիներէն ցոլացած ճառագայթներով լուսաւորեցէք բոլորը, բոլոր վայրենացած, զազրած հոգիները, որպէս զի ողջերն ալ եղբայրական կեանքի մէջ ու ապրին հաւասարութեամբ, խաղաղութեամբ ու եղբայրութեամբ :

Օհ, որչափ պէտք ունինք մենք հազարամեայ չարչարանքով տառապող Հայերս, ձեր խաղաղութիւն հայցող հոգիներուն, որպէս զի ապրինք մեր շինարար ու ստեղծագործող ձեռներէցութեամբ :

Այո, կարօտն ունինք արդարութեան, ազատութեան եւ հաւասարութեան բոլոր ազատ ու անազատ ազգերուն շարքին :

Յ. ՀԻՍԱՅԵԱՆ

---

400 ՍՈՒԶԱՆԱՒ ունի Խ. Միութիւնը, համաձայն ամերիկեան տեղեկագրի մը :

22 ԱԶԳԵՐ դիմում կատարած են, Ազգժողովին անդամակցելու համար (հինգը՝ խորհրդային ճակատէն) : Ֆրանսա համաձայն չէ խմբովին ընդունելու բոլորն ալ :

ՆՈՊԷԼԻ քիմիագիտութեան մրցանակը շահեցան երկու Ամերիկացի գիտնականներ, որոնց միջեւ պիտի բաժնուի 13 միլիոն Ֆրանքի պարգեւը : Բնագիտութեան մրցանակն ալ Ամերիկացի մը շահեցաւ :

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ» ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Դաշնակցութեան Օրը այս տարի տօնուեցաւ կիրակի գիշեր, 30 Հոկտեմբեր, Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ, որ լեցուած էր խուռն բազմութեամբ : Լուսարձակներու մէջ կը փայլէր Դաշնակցութեան զինանշանը զետեղուած՝ բեմին ճակատը : Բացումը կատարուեցաւ «Մարսէյեզ»ով եւ «Մշակ բանուոր»ով Սարեան նուագախումբի կողմէ :

Օրուան նախագահը, ընկեր Գերասիմ Բալայեան իր բացման ճառով ոգեկոչեց հերոսներու եւ նահատակներու յիշատակը եւ հրաւիրեց յոտնկայս յարգել զանոնք :

« Այս երեկոյ, 65ամեակին առթիւ պահ մը իմ հոգին կ'երթայ դէպի Հայոց աշխարհի հեռաւոր անկիւնները : Կը թուի թէ ձայն մը կը լսեմ, ձայնը մեր հերոսներուն, մարտիկներուն, մտաւորականներուն ու ղեկավարներուն, որոնք ինկան ի սէր հայ ժողովուրդի, ազատագրութեան ճամբուն վրայ : Անոնք իրենց դիակներու կոյտերով ցոյց տուին աշխարհին թէ Հայը գիտէ կռուիլ եւ կանգուն մնալ իբրեւ ազգ : Անոնք ինկան կախաղաններու վրայ, անապատներու եւ աքսորավայրերու մէջ, եւ շատերը ոչ գերեզման, ոչ ալ շիրիմ ունեցան :

«Այսօր կը տօնենք Հ.Յ.Դ.ի 65ամեակը ոչ միայն անոր համար որ յիշենք մեր փոթորկալից անցեալը, այլ եւ յայտարարելու համար թէ, մեր կուսակցութիւնը 65 տարի արիւնի եւ պայքարի ճամբայ կտրելէ վերջ, տակաւին անելիք ունի : Հայկական Դատը ոչ թաղուած է, ոչ ալ հաշուեյարդարի ենթարկուած : Մենք կը հաւատանք մեր պայքարին : Ամէն տարի այս եղանակին, տօնելով Դաշնակցութեան Օրը, կը յիշեցնենք թէ մենք կը մնանք հաւատարիմ՝ Հայոց պատմութեան ձայնին, Հայութեան դարաւոր երազներու եւ ազատ անկախ եւ միացեալ Հայաստանի մը մեծ իտէալին » :

Յետոյ ծափերու մէջ բեմ հրաւիրուեցաւ ընկեր Սողոմոն որ գրաւոր ճառ մը կարդաց բուռն ծափերու մէջ :

Նոր Սերունդի կողմէ Օր. Անահիտ Մկրտիչեան կարդաց ուղերձ մը, յայտնելով երիտասարդներու որդիական սէրը հանդէպ այն մեծ կազմակերպութեան որ իրենց հոգեկան հայրը եղած է և կը կոչուի Հ. Յ. Դաշնակցութիւն : «Նոր Սերունդը, տոգորուած՝ ազգային երազներով, կը պայքարի ճերմակ ջարդին դէմ, կը խոստանանք հաւատարիմ մնալ մեր կոչումին եւ վառ պահել մեր իտէալը — «Հայութիւն» :Կը հրաւիրենք երիտասարդ սերունդը բոլորուիլ այս մեծ նպատակին շուրջ » :

Ապա բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօսը, ընկեր Յ. Եղիազարեան, որ ցոյց տալով Դաշնակցութեան զինանշանը, յայտարարեց .

— Բահ, բրիչ եւ սուր, եղբայրաբար միացած 65 տարի առաջ եւ զօրացած եռագոյնով, խորհրդանիշը մեր արդար պահանջներուն : Ի՞նչ էր Հայոց աշխարհի վիճակը 1890 թուականներուն, «Մեր հայրենիք թշուառ անտէր» : Աքսոր, ջարդ եւ բռնապետութիւն : Վեց դար ենթակայ

ԷՋԵՐ ԱԶԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԷՆ

ԲԺ. ՅԱԿՈԲ ԶԱՒՐԵԱՆ
(ԶԱՒՐԻԵՒ)

*

Մի քանի օր վերջ եկաւ բժ. Զաւրիեւը : Անդրանիկը մէկ ժամ խօսեց, բացեց լուտանքի տոպրակը եւ սրտի թոյնը ամբողջովին թափեց : Զաւրիեւը լսեց նրան սառնարիւն համբերութեամբ լուռ եւ անշարժ : Անդրանիկը յոգնած եւ ուժաքամ կանգ առաւ : Մի քանի րոպէ երկուսն էլ լուռ մնացին .

— Դու յանցաւոր չես, սիրելիս, խզեց լռութիւնը բժ. Զաւրիեւը, որի խօսքի մէջ յանդիմականական մի շեշտ կար : Մեղաւորը ես եմ, որ քեզ բերի զօրավարի ուսադիր : Սասունի Արծիւի փետուրները գոյնզգոյն ներկեցի ու զարդարեցի նրան : Անդրանիկ, դու մեր ժողովուրդի չքեղ հեքեաթն ես, մեր փառքն ու հպարտութիւնն ես :Դու կարիք չունէիր տիտղոսի՝ մեծանալու եւ բարձրանալու համար : Տիտղոսը զրկել է արժանապատւութիւնդ եւ դառել ես գձուձ բաների համար դիւրազգաց : Դու անխոցելի պարծանքն ես Հայութեան : Ի՞նչպէս ես հաւատում, որ կարող է մէկը գոյութիւն ունենալ մեր աշխարհում, որ ուժ ունենայ քեզ վարկաբեկելու : Զե՞ս տեսնում, որ դու այնքան բարձր ես, որ ոչ մէկ նետ քեզ չի հասնի :

Այս իմաստով բժ. Զաւրիեւը խօսեց հոգեզրաւ անկեղծութեամբ : Անդրանիկը լուռ եւ գլխահակ լսում էր իր սիրելի բժիշկին : Այն կատաղի Անդրանիկը, որ շանդալից շանթերով էր պատասխանում իր դէմ առարկողներին, մի քանի վայրկեան լռութիւնից յետոյ, ասաց .

— Բժիշկ, դու քրիստոնեայ մարդ ես. կը հաւատաս, որ Յիսուս Աստուածորդի է. ես ալ կը հաւատամ, որ դու Յիսուսորդի ես. դուն այս աշխարհէն չես :

Ահա այս Յիսուսորդին էր, որ Լ. Նազարեանցի հետ իբրեւ պատանդ՝ Համայնավար կառավարութեան կողմից բանտարկուած լինելով Մոսկուայում, հեռագրում է անկախ Հայաստանի կառավարութեան «Եթէ մեր կեանքը կարող է օգնել ձեր դատին, մենք պատրաստ ենք մեռնելու» :

Ռ. Դարբինեանը իր «Փոթորկի օրերուն» յուշերի մէջ յայտնում է, թէ Զաւրիեւի առողջութիւնը քայքայուած էր, երբ բանտից արձակուեց : Հոգեկան հաւասարակշռութիւնը խախտուել էր բանտի զրկանքի եւ չարչարանքի հետեւանքով : Սկսել էր հագնուել Ֆրանչիսկեան կրօնաւորի նման, մէջքին երկար չուան կապած :

Բծատենդի հիւանդանոցն էր մտել իբրեւ աւագ բժիշկ, խուսափելու համար մի այրի կնոջ խենթ սիրուց եւ այդտեղ էլ յաւիտենապէս փակել էր իր աչքերը :

Չէ մեռել, միայն աչքերն է փակել բժ. Յակոբ Զաւրեանը, հայ ժողովուրդի գերընտիր զաւակը եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան փառքերից մէկը :

ԲԺ. ԵՐ. ԽԱԹԱՆԱՍԵԱՆ

(7րդ եւ վերջ)

երեք պետութեանց: Ի՞նչ զօրաւոր ուժ պէտք էր կարենալ ստեղծելու համար յեղափոխական կազմակերպութիւն մը: Այդ կազմակերպութիւնը ծնաւ սակայն երեք մեծ հիմնադիրներու ջանքերով, Քրիստափոր, Ռոստոմ, Զաւարեան: Իր հիմնարկութեան առաջին օրէն իսկ Դաշնակցութիւնը գիտցաւ խանդավառել հայութիւնը: Ծնունդ առած ժողովուրդի տառապանքներէն, ասպարէզ նետուեցաւ յստակ նպատակով, ազատագրութիւն հայութեան: Կենսատու ուժ, յոյս եւ հաւատք ներշնչեց ու անվերապահօրէն նուիրուեցաւ հայութեան դատին: Ահա 65 տարիէ ի վեր հայ ժողովուրդը կապուած կը մնայ Դաշնակցութեան, որ կերտեց Հայոց հայրենիք, արձանագրեց հերոսամարտեր եւ հպարտացուց Հայոց ժողովուրդը: Անկախութեան անկումէն վերջ, կը սկսէր պայքարի երկրորդ շրջանը, ճերմակ ջարդ եւ ազգային դատի պայքար ներքին թըշնամիներուն դէմ: Հայ ժողովուրդը հրաժարած չէ իր Դատէն որուն ղեկավարը կը ներկայանայ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը: Թուրքը ցոյց տուաւ որ ինքը կը մնայ միշտ նոյն անուղղայ. վկայ Սեպտ. 6ի դէպքերը: Ռուսը կը խօսի ընկերվարական կարգերու մասին եւ մեր հայրենիքին մէջ նստած իր շահուն համար վաճառքի կը հանէ Կարսն ու Արտահանը եւ ամբողջ արեւմտեան Հայաստանը: Կը հաւատանք որ մեր հայրենիքը կը ծաղկի, որուն համար կը հրճուինք, բայց ատիկա կը պարտինք հայ ժողովուրդի շինարարութեան: Երբ Դաշնակցութեան օրուան առթիւ հայ ժողովուրդը կը ծափահարէ Դաշնակցութիւնը, Դաշնակցութիւնն ալ իր կարգին կը ծափահարէ Հայոց ժողովուրդը:

Ընկեր Յովիկ ապա Ֆրանսերէն գեղեցիկ ճառով մը, ներկայացուց Դաշնակցութիւնը եւ անոր մատուցած ծառայութիւնները, ճնշուած հայութեան, ու շնորհակալութիւն յայտնեց Ֆրանսայի ընկերվարական կուսակցութեան որ, այս գիշերուան հանդէսին ղրկած էր իր Կեդր. Կոմիտէին ներկայացուցիչը քաղաքացի Ռենդէր: Ընկերը յայտնեց թէ «ինչ որ ալ ըլլայ լեզուի տարբերութիւնը, մենք պէտք է եղբայրանանք: Քիչ առաջ «Մարսէյեզ»ը եւ «Մշակ բանուորը» եղբայրացան: Ճնշուած ժողովուրդներու ազատագրութեան միակ միջոցն է ընկերվարութիւնը, եւ բնական էր որ Հայոց ժողովուրդը՝ յանձին Դաշնակցութեան աշխարհի չորս ծայրերու մէջ բոլորուէր այդ գաղափարին շուրջ: Ֆրանսայի ընկերվարական կուսակցութեան կեդր. կոմիտէի սրտալի համակրանքը կը բերեմ ձեզ այս գիշեր ձեր 65ամեակին առթիւ»:

Ջութակահար Զաւէն Մելիքեան իր նուրբ ճարտարութեամբ անգամ մը եւս արժանացաւ ջերմ ծափերու, նուագելով Խաչատուրեանի Անտանթը, ընկերակցութեամբ դաշնակի:

Քիւփէլեան յաջողութեամբ երգեց քանի մը հայկական կտորներ: Սիամանթօյէն կտոր մը արտասանեց ընկեր Սեբոբ Մանուկեան:

Սարեան նուագախումբը մէջ ընդ մէջ կը նուագէր հայկական կտորներ:

Անակնկալ մը եղաւ բեմի վրայ յայտնութիւնը, Լիոնի օփերայէն Օր. Տէր Կոմսեան, որ իր հմայիչ ձայնով, ընկերակցութեամբ դաշնակահար Պ. Փափազօղլուի, երգեց կտորներ Ալէմշահէն եւ Հ. Պէրպէրեանէն: Ժողովուրդի բուռն փափաքին վրայ օրիորդը ստիպուեցաւ երգել նաեւ «Հայաստանը»:

Նախագահը կէս գիշերին փակելով հանդէսը, շնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր ներկաներուն: Ներկաները մեկնեցան խոր տպաւորութեամբ:

Պ. ՊԱՐԳԵՒ

ԿԷՆՃ — ՄՈՒՇ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆ

*

Թուրք թերթերը կը գրեն թէ Հոկտ. 26ին տեղի ունեցաւ Կէնճ – Մուշ երկաթուղիին բացումը, ի ներկայութեան Ազգ. Ժողովի նախագահին, հանրօգուտ շինութեանց եւ հաղորդակցութեանց նախարարներուն: Առաջինը ճառ մը խօսելով ըսաւ.

— Մուրատ գետին (Արածանի) ցից ու նեղ հովիտներէն անցնելով այս երկաթուղին որ կը մտնէ Մուշի կայարանը, թէքնիք յաջող քննութեան նմոյշն է: Դաժան բնութեան մը արգելքները հարթելով, երկաթուղիի ցանցը հասցուցինք Մշոյ բարեբեր հովիտը եւ Վանայ լճին ղուռներն ու շրջապատը: Անիկա միլիոնաւոր հայրենակիցներուն ճիգն ու աշխատանքը պիտի արժեւորէ:

Ամբողջական դատի մը մասերն է ճամբաներուն, նաւահանգիստներուն եւ երկաթուղիներուն շինութիւնը: Երկաթուղին Կէնճէն Մուշ հասնելէ առաջ զայն սնուցանող խճուղիները արդէն շինած էինք եւ այսօր Մուշի հովիտն ու Վանայ լճին շրջակայքը Մուշին կապող մայր ճամբաները աւարտած ենք:

Նախարարը յայտնեց, թէ Իսքէնտէրունի նաւահանգիստին արդիացումն ալ այս տարուան վերջը կ'աւարտի ու մանրամասնօրէն Թուրք կառավարութեան կատարած շինարարական գործերը: Ապա կարգ մը տեղեկութիւններ տուաւ երկաթուղիներու մասին:

—Կէնճ – Մուշ գիծը 109 քիլոմեթր է եւ հազիւ չորս տարիէն կարելի եղաւ շինել, երկրամասին դերբուկ եւ խիստ դաժան ըլլալուն համար: 90 միլիոն ծախք եղաւ. այս ձեւով Էլազըղ – Վան երկաթուղիին ամէնէն դժուարին մասը աւարտեցաւ. ասկէ գիծը պիտի հասցնենք Դատուան ու Վանէն ալ դրացի եւ բարեկամ Իրանի սահմանը: Շինուելու վրայ է Այնթապ – Կարկեմիշ գիծը, 94 քիլոմեթր, 45 միլիոնով. իսկ Խորասան – Սարըղամըշ գիծը 74 քիլոմեթր է եւ 45 միլիոն ոսկի պիտի արժէ:

Վարչապետ Մենտէրէս եւս խօսք առնելով ըսաւ.

— Խիստ ու դաժան բնութեան արգելքներն են որ Արեւելքը Արեւմուտքէն զատեցին, մեծ գետեր եւ ցից լեռներ ոչ միայն հոս այլեւ երկրին միւս մասերն ալ իրարմէ կը զատեն: Այս արգելքները բանալ եւ տնտեսական, ընկերային եւ նոյնիսկ քաղաքական տեսակէտով փակ մնացած այս շրջանները փրկել մեր նպատակն էր ու հասանք անոր: Երկրին ամբողջականութիւնը միակտուր եւ հաղուստ կերպասի մը նման բանուած է հիմա եւ այլեւս իրարմէ անջատուած չեն Արեւելք, Արեւմուտք, Հիւսիս ու Հարաւ:

«Այս կարեւոր դէպքին բարոյական դերն ալ մեծ է. այստեղի բնակիչները այլեւս փրկուած են հեռաւոր եւ կապէ ու հաղորդակցութենէ զրկուած մարդոց հոգեվիճակէն: Թուրքիոյ ամէն կողմը հաւասար ապահովութիւն կայ: Մեր ազատութիւնները յաւիտենապէս ապահովելու ճամբուն վրայ ենք»:

Ազգ. Մեծ Ժողովի նախագահն ալ խօսեցաւ ու յայտնեց թէ այսօրուան քսանըչորս միլիոննոց Թուրքիան վաղը 40 – 50 միլիոն Թուրքերու հայրենիքը պիտի ըլլայ:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ

ԼԻՈՆ, 30 Հոկտ.— Երէկ, շաբաթ իրիկուն Ձ. Թաղապետարանի գետնայարկ սրահը լեցուած էր խուռն բազմութեամբ մը: Եկեր էին նոյնիսկ հեռաւոր վայրերէ, լսելու համար Կեդր. Ֆրանսայի կաթող. պատգամաւոր Պ. Ա. Կիւլպէնկեանը, որ վերջերս վերադարձաւ Էջմիածինէն: Տարագիր Հայը միշտ կարօտով կ'ուզէ լսել հայրենի երկրին չարն ու բարին, երգերն ու ճիգերը եւ կաթողիկոսին հոգեպէս, մինչեւ որ ինքն ալ վերադառնայ հայրենիք:

Ժամը 9·30ին, տեղական քայլերգէն վերջ, օրուան նախագահ Պ. Յ. Վարժապետեան, բեմ հրաւիրեց նորակազմ երգչախումբը, որ Պ. Աբրահամեանի ղեկավարութեամբ երգեց «Կուժն առայ ելայ սարը»: Պ. Մ. Բարսեղեան արտասանեց՝ Վահան Թէքէեանի «Եկեղեցին հայկական»ը: Յետոյ պատգամաւոր Պ. Կիւլպէնկեան ականատեսի աչքերով մանրամասնօրէն նկարագրեց Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի ընտրութիւնը եւ Միւռոնի օրհնութիւնը, ի ներկայութեան հազարաւոր հաւատացեալներու, որոնք ուխտաւորներու պէս կը հետեւէին արարողութեանց:

Տասը վայրկեան դադարի միջոցին եղան նուէրներ ի նպաստ Ազգ. միութեան ձեռնարկներուն: Գոյացաւ վաթսուն հազար Ֆրանք: Երկրորդ մասին, երգչախումբը երգեց «Մարտիկին երգը», Բարսեղեան արտասանեց «Սեւ խաւարը», նաեւ Ա. Տօնապետեան ուրիշ մը: Ապա պատգամաւորը մանրամասնօրէն պատմեց իր ճամբորդութիւնը Փարիզէն Փրակա, Մոսկուայէն Երեւան, «Մոսկուայի մէջ մեզ դիմաւորելու եկած էին Երեւանէն վարդապետ մը եւ աշխարհական մը որոնք լաւ ընդունելութիւն մը ըրին: Երեւանի մէջ ալ արժանացանք ջերմ ընդունելութեանց: Ամբողջ երկու շաբաթ մեզ առաջնորդեցին դպրոցները, համալսարանը, ճարտարապետական եւ ճարտարարուեստական հաստատութիւններ, Սեւանայ լճին ելեկտրակայանը, որոնք իսկապէս հրաշալիքներ են, անշուշտ շնորհիւ հայ ժողովուրդի շինարարութեան: Երեւանը դարձած է լուսաւոր փարոս մը 450·000 բնակիչներով: Այո, մեր հայրենակիցները տաղնապալի օրեր անցուցած են, մանաւանդ մարդակեր Բերիայի օրով, բայց այսօր արդէն որոշ մեղմացում կը տեսնուի:»

Զեկուցումը վերջացաւ նախագահին շնորհակալութեան խօսքերով:

Կ. Յովակիմեան

ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԼԵՒՈՆ ԱԶՆԱՒՈՒՐԵԱՆԻ

●

ՄԻԼԱՆ.— Պ. Լեւոն Ազնաւուրեան ծընած է 1889ին: Նախ ուսանող է ճարտարապետութեան ի Լոզան, ուր մտերիմն է եղած է Ռուբէն Սեւակի, ապա ինքզինք նուիրած վաճառականութեան, հուսկ՝ իր կոչումին: Աւարտած է Հռոմայի արքայական բարձրագոյն վարժարանը, տիրանալով նկարչական արուեստին գաղտնիքներուն: Վերջին պատերազմէն առաջ նկարահանդէսներ սարքած է Ռումանիա եւ Եգիպտոս, որոնք մեծ յաջողութիւն գտած են: Հիւսէյին Սուլթանին խալացի ծերունազարդ եւ անուանի Արթուրօ Ծաննիէրի նկարիչը կը գնահատէ եւ կը քաջալերէ երիտասարդ արուեստագէտին սկզբնական փորձերը: Առաջին անգամ է որ կը ցուցադրէ Իտալիոյ մէջ, Միլանօ, Կուսանի պատկերասրահին մէջ, Հոկտեմբեր 21էն 30: Զայն կը ներկայացնէ Մարիօ Լեփորէ արուեստի քննադատը, գնահատական եւ վերլուծական տողերով: Կը ներկայանայ աւելի քան երեսուն կտաւներով, առաւելապէս կենդանի եւ մեռեալ բնութիւններ, ծաղկեփունջներ եւ կենդանագիրներ, որոնց ընդհանուր յատկանիշն է յստակութիւնը, պարզութիւնն ու ճշգրտութիւնը: Նկարիչը ներշնչման եւ արտայայտութեան բարդութիւններ չունի, անոր մէջ յղացումն ու պատկերացումը անմիջական են, քնարական ու ջերմ: Վստահ վրձին մը, որ ճարտարօրէն կը զատորոշէ եւ կը բաշխէ գոյները, լուսաւորելով զանոնք: Լոյսի եւ ստուերի հակադրութիւններէն եւ մերձեցումներէն ծնունդ կ'առնեն ծաւալը, խորութիւնն ու թանձրութիւնը, որոնք նկարին կը շնորհեն ծանրութիւն եւ տարածականութիւն: Բանաստեղծական երեւակայութիւնը հազիւ կ'այլափոխէ իրականութիւնը, զայն դնելով խաբուսիկ շարժման մը մէջ, որ նման է մացառին մէջ բանտարկուած թեւերու բաբախման: Շատ յաջող են Փորթոֆինոյի, Քափրիի եւ Անքափրիի տեսարանները, ինչպէս պարտէզ մը Սթրեզայի մէջը, առաջին ձիւնը, ուր տպաւորապաշտութիւնը կը գտնէ իր առանձնայատուկ միջավայրն ու ոճը: Յիշատակութեան արժանի են բոլոր ծովային եւ բնութեան տեսարանները բնորոշող կտաւները անխտիր, որոնց կարգին քարաժայռը կապոյտ անձաւին վրան, ուր ծովը շունչը բռնած՝ կը հեռանայ ափունքներէն, երթալ հալելու համար հեռաւոր հորիզոնին կապոյտին մէջ: Յիշատակելի են նաեւ արուեստագէտին սեղանն ու տիկնոջ մը կենդանագիրը: Առաջինը կարելի է նկատել բնազանցական ըմբռնումի մը տարրկայականացումը. երկրորդը՝ հայ մեծ մօր դէմքն է, սպիտակահեր, ինքնամփոփ եւ խոհուն:

Նկարահանդէսը կ'արտացոլայ ջերմութիւն եւ կենդանութիւն: Մաղթելի է որ Պ. Լեւոն Ազնաւուրեան սէտք կրկնէ նմանօրինակ ցուցահանդէսներ:

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Պ. Աշոտ Մալաքեան (Անրի Վեռնէօյ) այս միջոցին կը պատրաստէ գրագէտ Սերժ Կրուսարի «Անկարեւոր մարդիկը»: Գլխաւոր դերասաններն են՝ Ժան Կապէն եւ Ֆրանսուազ Առնու: Յառաջիկայ ապրիլին տաղանդաւոր բեմադրիչը պիտի պատրաստէ Շարլ Պուայէի եւ Ֆր. Առնուի հետ «Փարի Փալաս Օթէլ»ը:

× Նկարիչ Տիկին Արմենուհի Քարպոնելի աղջիկը՝ Օր. Կիդեա (Լիզէ Սէն Ժեռմէն) նշանաւոր հանդիսացած է իբրեւ մեր ժամանակի ամէնէն մեծ խեցեգործներէն մին (Սերամիստ), Մէօտոնի Ժ.Ա. Սալոնի մէջ, ինչպէս եւ նկարիչ Յովակիմեան:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (64)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

●

«Մանաւանդ Ջիա Խուրշիտ այս կէտին վրայ այնքան խորհած է որ Հանր. Նախագահի օթեակին եւ ունկնդիրներու տեղւոյն հեռաւորութիւնն անգամ որոշած է: Ասոնցմէ զատ խորհած են նաեւ յարձակիլ Գործավարներու Խորհուրդին վրայ, այն պահուն երբ Կազի փաշան կը նախագահէր դահլիճին մէկ նիստին, եւ կամ Կազին սպաննել հոնկէ դուրս ելած միջոցին: Մինչ այդ ծրագիրներուն վրայ կը խորհէին, Էրզինճանի երեսփոխան Սապիթ պէյ տեղեկանալով Շիւքրիւ պէյի չարաշուք գաղափարներուն, ահազանգ հնչեցուցած եւ իր վրդովումը միւս ընկերներուն ալ զգացուցած է: Այդ ընկերները, սակայն, չեն ուզած տարածել խնդիրը եւ զայն փակած են, վերագրելով զայն Սապիթ պէյի կասկածամիտ բնաւորութեան: Օրտուի երեսփոխան Ֆաիք պէյ ալ, Ջիա Խուրշիտի երէց եղբայրը, յատուկ առաքելութեամբ գացած էր գնդապետ Արիֆ պէյի բնակարանը, ուր գտած էր նաեւ Շիւքրիւն, եւ անոնց երեսին պոռացած էր.— «Շատ սխալ կ'ընէք, այսպիսի եղեռական գաղափար մը աղէտ կրնայ բերել մեր գլխուն»: Իրեն պատասխանած են թէ ծայրէ ծայր երեւակայութիւն է այդ եւ յաջողած են համոզել Ֆաիք պէյը:

«Պարագայ մը կայ սակայն: Արդեօք Րէուֆ պէյի ցոյց տուած վրդովումը, ոճրափորձը արգիլելու համար, անկե՞ղծ էր թէ ոչ: Չէ՞ք խորհիր թէ Րէուֆ պէյ խնդիրը տարածայնուելէն վախնալով Ֆաիք պէյի ղրկած էր: Իմ համոզումս այն է որ եթէ Սապիթ պէյ իրար չանցնէր եւ ահազանգ չհնչեցնէր, Րէուֆ պէյ, որ մահափորձի խմորումէն տեղեակ էր՝ բնաւ ձայն պիտի չհանէր, որովհետեւ Ջիա Խուրշիտի յայտարարութեամբ ալ հաստատուած է թէ ինք լսած է ընկերներուն. «Ես Եւրոպա կ'երթամ, դուք ինչ կ'ուզէք ան ըրէք»: Կը նշանակէ թէ Րէուֆ պէյ այս ոճրապարտ գործին կազմակերպութեան համամիտ գտնուած է որ այս ոճով խօսած է եւ իր այս խօսքերով՝ լռելեայն համակերպած է մահափորձի գործադրութեան:

«Այս մարդիկը Անգարայի մէջ անյաջողութեան մատնուելով Իսթանպուլ գացած են, եւ այդ պահուն Շիւքրիւ պէյ մէկ մէկ ատրճանակ եւ դրամական պարգեւներ տուած է Լազ Իսմայիլի եւ Կիւրճիւ Եուսուֆի: Պուրսայի մէջ ալ մահափորձի քննութիւններ կատարելէ ետք, հոն եւս անպատեհութիւններ տեսած են ու վերջապէս խորհած են մահափորձը Իզմիր գործադրել, օգտուելով Հանրապետութեան Նախագահին Իզմիր ուղեւորութենէն: Սարը Էֆէ Էտիպ պէյ, Իզմիրի մէջ իրենց աջ բազուկն էր, ուստի Ջիա Խուրշիտ, Շիւքրիւ եւ Րասիմ պէյերու կողմէ ստորագրուած ծանօթ նամակը առնելով՝ Իզմիր եկաւ, յարաբերութիւն հաստատեց Սարը Էֆէ Էտիպի եւ Զօփուր Հիլմիի հետ: Մահափորձին յետին մանրամասնութիւնները ճշդեցին, որոշեցին տեղն ու թուականը եւ սպասեցին կազմ ու պատրաստ»:

(Շար.)

ՅԱՆՈՒՆ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ

Լիոնի օգնական քաղաքապետէն «Յառաջ»ի ուղղուած նամակէ մը (29 Հոկտ.) կ'իմանանք թէ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի զանազան հոսանքներուն պատկանող քաղաքական դէմքեր ժողով մը գումարած են քաղաքին մէջ, նախագահութեամբ Ազգ. ժողովի պատուակալ նախագահ Գ. Էտ. Էռիոյի, Ժընեւի նոր խորհրդաժողովին առթիւ։

Ժողովը նկատելով որ ներկայ կացութեան մէջ բանակցութիւնները դժուար եւ տաժանելի պիտի ըլլան եւ պիտի չկրնան վերջնապէս լուծել բոլոր վիճելի խնդիրները, կը հաստատէ թէ գոնէ մէկ հիմնական հարցի մասին — կրճատում եւ հակակշիռ սպառազինութեանց — դիրքերը մօտեցած են, այնպէս որ համաձայնութիւն մը կրնայ գոյանալ անյապաղ։ Գալով եւրոպական ապահովութեան, չորս արտաքին նախարարները պէտք է համաձայնութեան մը յանգին, աւելի արդիւնաւորապէս քննելու համար Գերմանիոյ վերամիաւորման խնդիրը։

Լիոնի մէջ հաւաքուած ժողովականները կը մաղթեն որ կառավարութիւնները նկատի առնելով հանրային կարծիքը, զաղրեցնեն պաղ պատերազմը եւ զարկ տան միջազգային գործակցութեան։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷՆ պաշտօնապէս կը ծանուցանեն թէ երկու ընդհարումներ տեղի ունեցան սուրիացի եւ թուրք պահակախումբերու միջեւ։ Առաջին ընդհարումը պատահեցաւ կիրակի, երկրորդը՝ երեքշաբթի։ Երկու պարագաներուն մէջ ալ թուրք զինուորները սուրիական հողը մտան մինչեւ 600 մեթր։

ԵՐԵՍՓ. ՆՈՐ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ պիտի կատարուին Դեկտ. 11ին կամ 18ին։ Ազգ. ժողովին կողմէ քուէարկուած օրինագիծը յանձնուեցաւ Ծերակոյտին, որ պիտի սկսի քննել Գշ. օր։

ԲՆԱԿԱՐԱՆԻ տագնապը մեղմացնելու համար, վերաշինութեան վերատեսուչը որոշեց. — 1. Բռնագրաւել պարապ շէնքերը, մէջն ըլլալով զօրանոցներ, գրաւել թափուր գետինները, նոր շէնքեր շինելու համար, նոր յարկեր կառուցանել յած շէնքերու մէջ, հսկողութեան տակ առնել վարձքերը, արգիլել գաւառէն Փարիզ խուժումը։ Վերջին տարիներու ընթացքին հազարաւորներ եկած են Փարիզ, առանց բնակարան գտնելու։ Միջոցներ ձեռք պիտի առնուին նաեւ բնակարանի առուծախին դէմ։

ԱԼԺԵՐԻԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ կարգ մը հրոսախումբեր բնաջնջուեցան Օրանի եւ Օրէսի շրջաններուն մէջ։ Ահաբեկումները կը շարունակուին։

ԱՐՄԱՏԱԿԱՆ կուսակցութիւնը բացառիկ նիստի հրաւիրուած է, նոր ընտրութեանց առթիւ։

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Պերլինի ներկայացուցիչը նամակ մը ուղղելով արեւմտեան Գերմանիոյ ներքին գործերու նախարարին, կը պահանջէ անմիջապէս վերադարձնել աւելի քան հարիւր հազար խորհրդային քաղաքացիներ «որոնք վար դրըուած են»։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ նախագահը, Ճելալ Պայար, Ամման հասաւ (Յորդանան)։ Պիտի մնայ վեց օր։

ԿՐԵՍՈՍԻ գանձերէն մաս մը երեւան հանուեցաւ Թուրքիոյ մէջ։ Պեղումներուն կը մասնակցէին 350 հոգի։ Երեւան հանուած են ձոյլ ոսկի, գոհարեղէններ, մանեակներ, օղեր եւ մատնիներ։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիոյ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, Պ. Պլանք, Անգարա երթալով, ջերմ ընդունելութեան արժանացաւ, — Պոնի խորհրդային դեսպան նշանակուեցաւ արտաքին նախարարին օգնականներէն մէկը, Զորին։

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ փախստական նախագահը, Փերոն, որ Փարակուէյ կը գտնուէր, Նիքարակուա ապաստանեցաւ։

ՀԱՐԲՈՒԽԻՆ եւ կրիփին դէմ պատուաստ մը գտած են Մ. Նահանգներուն մէջ, ինչպէս կը ծանուցանէ առողջապահական նախարարութիւնը։

ԵՒՐՈՊԱՅԻ փետուր ծանրութեանց ախոյեանը, Ռէ Ֆամըշոն, հինգշաբթի իրիկուն Փարիզի մէջ կորսնցուց իր տիտղոսը ի նպաստ սպանիացի Կալիանայի։ Այս վերջինը ծանր «քրօշէ»ներով վիրաւորեց Ֆամըշոնը։ Վեցերորդ շրջանին, ախոյեանին աչքն ու շրթունքը վիրաւորուած ըլլալով, դատաւորը դադրեցուց մրցումը։ Ուրեմն փետուր ծանրութեանց Եւրոպայի նոր ախոյեանն է Կալիանա։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, կէսօրէ վերջ, ժամը 2.30ին, Իմաժիւլէի չքեղ սրահին մէջ, (24 Ռիւ Տիւնուար)։

Կը նախագահէ ընկ. Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ
Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին. —

Երգ. — Մարտիրոսեան քոյրեր (Կրընոպլէն), Օր. Ոզունեան (Վիէնէն), Օր. Լուիզ Հաբէլեան։

Արտասանութիւն. — Օր. Տապաղեան (Տէսինէն), Օր. Սիսլեան (Կրընոպլէն), Զոլաքեան եւ Տէր Յակոբեան։

Կ'երգէ Տիկին Սոնա Թադէոսեան (Վիէնէն)։

Ջութակ. — Պ. Տոստողրուեան։

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։
Կը խօսի՝ ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ
Գեղարուեստական ճոխ բաժին։

***

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 13ին, կիրակի ժամը 16էն 24, Պատերազմի Նախկին Գերիներուն սրահը, 49 ռիւ տը Կօլ։

Նախաձեռնութեամբ «Անտոք» եւ Սէն Շամոնի ենթակոմիտէներու եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդին։

***

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 19ին, Շաբաթ իրիկուն։
Մանրամասնութիւնները յառաջիկային։

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԿՐՏԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս կիրակի հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին։ Այս առթիւ կաթող. պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ վարդապետական իշխանութեան չորս աստիճաններ պիտի տայ Անուշաւան աբեղայ Զղջանեանի։

Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Մարսէյլի հրշէջ գունդի պաշտօնի գլուխ նահատակուող հանգուցեալներու յիշատակին, ներկայութեամբ հրամանատար Պ. Միշէլի եւ իր պաշտօնակից կցորդներուն։

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Իսիի «Խանասոր» խումբի կողմէ, կիրակի 6 Նոյ., «Խրիմեան» սրահին մէջ, 2 ռիւ տը լա Տէֆանս, ժամը 14էն 24։ Կը հրաւիրուին բոլոր երիտասարդները անխտիր, եւ մասնաւորապէս Նոր Սերունդի քոյր մասնաճիւղերը։

Խնամուած գեղարուեստական բաժին։ Պար հայկական եւ եւրոպական։ Պիւֆէ։

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ԴՊՐՈՑԻ ԲԱՑՄԱՆ 26ԱՄԵԱԿԸ

Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղը մեծ պատրաստութեամբ կը տօնէ իր դպրոցի բացման 26րդ ամեակը Արմընօնվիլի սրահին մէջ ա լ'Էքսփօզիսիօն։ Այս կիրակի ժամը 15ին։

Կը նախագահէ Տիկ. ՄԱՐԻ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ
Կը խօսի Օր. ՀԵՐՄԻՆԷ ՄԻՍՔՃԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին պատրաստուած Կապոյտ Խաչի Սանուհիներու եւ դպրոցի աշակերտներու կողմէ։

Հայկական ջերմ մթնոլորտ։ Ճոխ պիւֆէ։ Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է։ Հանդէսին կը յաջորդեն եւրոպական պարերը։ ԺԻԼՊԷՐ ՍՕԼԱ ծանօթ եւ ընտիր նուագախումբով։

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբի անդամներէն կը խնդրուի անպայման ներկայ ըլլալ Ա. փորձին, երեքշաբթի գիշեր ժամը 8ին, Ազգ. Տունը։

Այրի Տիկին Արշակուհի Աղամճանեան խորին ցաւով կը ծանուցանէ իր սիրեցեալ ամուսնոյն

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՂԱՄՃԱՄԵԱՆԻ

յանկարծական մահը։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, չորեքշաբթի ժամը 14.30ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Փէր Լաշէզի գերեզմանատունը։

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել։

ԱՅՑ ՓԷՐ ԼԱՇԷԶ

Ողբացեալ ընկերներ՝ Ահարոնեանի, Անդրանիկի, Ռուբէնի, Խատիսեանի, ինչպէս նաեւ Գրիգոր Օտեանի շիրիմներուն։ Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի «Ռոստոմ» խումբին կողմէ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին։

Ծաղկեպսակներու զետեղումէն վերջ կազմակերպուած է թէյասեղան մը ժամը 3ին «Լը Խոփ» ճաշարանի սրահին մէջ, (մեթրօ Կամպեթա, Փլաս Կամպեթա), ուր պիտի արտասանուին յարգանքի խօսքեր։ Հաւաքավայր Փլաս Կամպեթայի դուռը։ Մեթրօ Կամպեթա։ Ծախքերու մասնակցութիւն։ Սիրով կը հրաւիրուին շրջանի հայ հասարակութիւնը եւ ընկերները։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ՋԵԿՈՒՑՈՒՄ ԿԱԹՈՂ. ՊԱՏՈՒԻՐԱԿԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Պոմոնի Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ պիտի զեկուցանէ մանրամասնօրէն Մարսէյլի կաթող. պատգամաւոր Պ. ՎԱՐԴԱՆ ՍԱՐԳՍԵԱՆ, Էջմիածնի կաթողիկոսին ընտրութեան, Միւռոնի օրհնութեան, եպիսկոպոսներու ձեռնադրութեան եւ Հայաստանի վերելքի մասին։ Գեղարուեստական բաժին՝ երգ եւ արտասանութիւն։

Մուտքը ազատ է։

ԱՂՕԹԱԺՈՂՈՎ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Պոմոնի հոգեւոր քոյրերը այս կիրակի, կէսօրէն ետք ժամը 2.30ին աղօթաժողովի կը հրաւիրեն ժողովուրդը Ս. Յակոբ եկեղեցիին մէջ։ Պիտի քարոզէ Տ. Տիգրանուհի Մեսրոբեան։ Մուտքը ազատ է։

IMPRIMERIE ARAXES 46, Rue Richer. Paris

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ԲԱՑԱՌԻԿ ԺՈՂՈՎ

Հ. Յ. Դ. Կեդր. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի բոլոր ընկերները եւ Նոր Սերունդի անդամները, այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Սոսիէթէ Սավանթի մէջ։ Պիտի դասախօսէ ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ, խօսուն ձայնագրութեամբ։

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը, այս կիրակի առաւօտ, ժամը 9ին։ 7 Պուլվ. տ'Աթէն, Պար տը Կլուպի սրահը։

Օրակարգը տեղւոյն վրայ։ Կը խնդրուի վարչութենէն որ իր բոլոր անդամներով ներկայ ըլլայ այս կարեւոր ժողովին։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ Տիկնանց Ընկերութեան ընդհ. ժողովը տեղի ունեցաւ 30 Հոկտ.ին վարժարանին մէջ։ Մանրամասնութիւնները պիտի հաղորդուին մամուլին։

Ժողովի ընթացքին կարդացուեցաւ Ն. Ս. Օծութեան Ամենայն Հայոց Հայրապետին հետեւեալ հեռագիրը որ ստացուած էր նոյն օրն իսկ. —

Էջմիածին, 28 Հոկտ. — Մեր ընտրութեան առթիւ ձեր շնորհաւորութեան խօսքը ընդունեցինք ամենաջերմ գոհունակութեամբ։

Մխիթարուած ենք եւ ուրախ, որ Սփիւռքի հայութիւնը վառ զգացումներով կապուած է Մայր Աթոռին եւ հարազատ Մայր հայրենիքին։

Ընդունեցէք Միածնաէջ Մայր Տաճարէն մեր սերտ ողջոյնը եւ հայրապետական օրհնութիւնը։

ՎԱԶԳԷՆ ԱՌԱՋԻՆ
Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց

ՎԱՍՆ ԱՊԱՔԻՆՄԱՆ

ՎԻԷՆ. — Հ. Յ. Դ. կոմիտէն եւ Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը ընկեր եւ ընկերուհի Մաղաքեանի զաւկին՝ Աստուրի հիւանդութեան առթիւ շուտափոյթ առողջութիւն կը մաղթեն։

Նոյնպէս Տէր եւ Տիկին Տօլմաճեանի իրենց զաւկին ապաքինման եւ վերադարձին համար։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՎԱԼԱՆՍ. — Այրի Տիկին Հերմինէ Տէր Ղուկասեան եւ Տէր եւ Տիկին Ղուկասեան եւ իր զաւակները կը ծանուցանեն թէ իրենց ամուսնոյն եւ եղբօր՝ Երուանդ Տէր Ղուկասեանի մահուան քառասունքի առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ։

ՋՄԵՌՆԱՅԻՆ ԵՂԱՆԱԿԻ ԲԱՑՈՒՄ

Օփէրէթի ներկայացում Պոմոնի մէջ

Նախաձեռնութեամբ ՇԱՆԹ գեղարուեստական ընկերակցութեան։ Ղեկավարութեամբ եւ մասնակցութեամբ դերասան ԹՐԱՊԶՕՇի, նաեւ Տիկին Ռոզա Անդրէասեանի (Վարդիթերի դերով), եւ Կ. Մութաֆեանի ՇԱՆԹ թատերախումբի հիմնադիրներէն։

Այս Շաբաթ ժամը 9ին Պոմոնի սրահը։

ՍՕՍ ԵՒ ՎԱՐԴԻԹԵՐ

Կը ներկայացուի մեծ պատրաստութեամբ յայտնի վիպասան Պերճ Պռօշեանի Հայ կենցաղը պատկերացնող լաւագոյն երաժշտական դրամը։

Յաւելուածական ժողովրդական երգերով եւ պարերով «Վիճակ»ի եւ «Ջան-կիւլիմ»ի խաղեր, զօեմարա (կիւլէշ), տեսարան։

Կը նուագէ սիրուած ջութակահար Ս. Չէօրէքճեան։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — R.C.Seine376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 6 ՆՈՅԵՄԲԵՐ — DIMANCHE 6 NOVEMBRE 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7820 — 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3231

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄՇԱԿՈՅԹ ԵՒ ՄՇԱԿՈՒՄ

•

Ծանօթ գրողներ, նոյն իսկ բանաստեղծներ եւ գրագէտներ կան, որոնք արտադրելու վարժութիւն ունին, բայց չունին կամք՝ շարունակ մշակելու իրենց ոճն ու լեզուն :

Այս պատճառով ալ, կը թուալին միեւնոյն կախարդական շրջանակին մէջ :

Անշուշտ իրենց նպատակն է ծառայել մշակոյթին :

Արդ, երբ ոչ շեշտ, ոչ ալ գոյն կը փոխուի տարիներու ընթացքին, հետեւանքը կ՚ըլլայ լճացում :

Բաղդատեցէք Արշակ Զօպանեանին «Ծաղիկ»ի (1895) եւ «Անահիտ»ներու առաջին շրջանները՝ վերջին շրջաններուն եւ ուրիշ արտադրութեանց հետ, եւ պիտի տեսնէք տարբերութիւնը :

Զարեքը աւելի կը ծաւալի, երբ նոյն մարդիկը լրագրական ասպարէզը կը նետուին :

Այդ պարագային, իրենց «վարժ» լեզուն եւ ուրիշներուն մտաւոր կամ լեզուական մարզանքները իրար կը լրացնեն, վերանորոգման շարժումը կասեցնելու համար :

Ամէն յառաջդիմութիւն նոր ճիգ եւ պաշար կը պահանջէ : Երբ երկուքն ալ կը պակսին, ի՞նչպէս կ՚ուզէք որ եթէ ոչ միտքը, գոնէ լեզուն զարգանայ :

Կը թուի թէ Հայաստանի մէջ ալ մեծ թիւ մը կը կազմեն այն գրողները որ կը խուսափին աշխատանքէ եւ զարգացումէ :

Երեւանի «Գրական Թերթ»ը, որ Գրողներու Միութեան օրկանն է, պարբերաբար կը հարուածէ երիտասարդ արձակագիրներն ու բանաստեղծները, շատ մը մեղքեր վերագրելով :

Այս տեսակէտէն ուշագրաւ է Սեպտ. 30ի խմբագրականը,— « Երիտասարդ գրողներու ստեղծագործական աճի համար » :

Թերթը հետեւեալ թերութիւնները կը մատնանշէ երիտասարդական արձակագրութեան մէջ (պրոզա).

1. Չեն տեսնում իրենց շրջապատող կեանքը, չեն պատկերում մեր մարդկանց առօրեան :

2. Երիտասարդ գրողներից շատերի ստեղծագործութիւններում կեանքի ճանաչողութեան հետ միասին պակասում է նաեւ գրական որոշակի (որոշ) կուլտուրան :

Խմբագրականը այս առթիւ կը բացատրէ թէ երիտասարդ գրողներէն շատերը «քիչ են աշխատում իրենց գրական կուլտուրան բարձրացնելու վրայ » :

— « Շատերի պատմուածքները, բանաստեղծութիւնները, պոէմները մեծ մասամբ գրուած են լինում անփոյթ, չոր, պրիմիտիվ (նախնական) լեզուով, առանձին դէպքերում նոյն իսկ քերականական կոպիտ մեղանչումներով» :

Անշուշտ երէցներուն պարտքն է դասեր տալ նորահասներուն, մանաւանդ որ « գրականութիւնը բարդ եւ դժուարին արուեստ է » :

Ուրիշ խնդիր է թէ անոնք որ այս խրատները կուտան, նոյնքան ուշադրութեամբ կը հետեւի՞ն արուեստի եւ լեզուի պահանջներուն :

Ամէն տեղ ալ, երիտասարդ գրողները անշուշտ կ՚ազդուին միջավայրէն, իրենց տեսած ու կարդացած արտադրութիւններէն, ուր կը վխտան «պրոզայիկ եւ նեգատիվ» երեւոյթները :

Դառնալով մեր ածուն, արտասահմանի տարեց թէ երիտասարդ գրողները ամէն պատեհութիւն ունին թռիչքներ կատարելու, կը բաւէ որ ըմբռնեն թէ կարելի չէ մշակոյթի զարգացման ծառայել քայլ մը յառաջ, երկու քայլ ետ երթալով կամ տեղ – քայլ կատարելով :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ Կ՚ԱՄԲԱՍՏԱՆՈՒԻ ԻՐ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

•

ՍՈՒԼՈՑՆԵՐ, ԾԱՓԵՐ ԵՒ ՓՈԹՈՐԻԿ

Առջի օր փոթորիկ մը պայթեցաւ արմատական կուսակցութեան բացառիկ համագումարին մէջ, դէմ դիմաց հանելով ներկայ եւ նախորդ վարչապետները, Պ. Պ. Էտ. Ֆոր եւ Մենտէս Ֆրանս : Ընդդիմադիրները ծանր մեղադրանքներ ուղղեցին Պ. Ֆորի դէմ, անոր վարած քաղաքականութեան եւ մասնաւորապէս ծրագրած ընտրութեանց առթիւ : Նոյն իսկ պահանջեցին որ վարչապետը եւ միւս արմատական նախարարները հրաժարին կառավարութենէն եւ կուսակցութենէն, եթէ ընտրութիւնները պիտի կատարուին համեմատական դրութեամբ, հիմնուելով 1951ի օրէնքին վրայ : Այս առթիւ պատրաստուած բանաձեւը կը պահանջէր վերահաստատել շրջանային քուէարկութեան դրութիւնը : Պ. Էտ. Ֆոր սրահ մտաւ բանաձեւը կարդացուած ատեն : Անմիջապէս թշնամական կանչեր եւ սուլոցներ արձակուեցան, ինչպէս եւ ծափեր՝ բարեկամներու կողմէ : Վարչապետը խօսք առնելով յայտարարեց .

— Ես տեսած եմ փոթորկալի համագումարներ : Եթէ ժողովը աւելի փոթորկալի դառնայ արմատական համագումար չըլլար : Մեր կուսակցութիւնը ակադեմական չէ, այլ գործի կուսակցութիւն : Մենք հաւանած ենք միշտ գործակցիլ ուրիշ հանրապետականներու եւ ուրիշ հայրենասէրներու հետ : Ե՞ս էի որ պատրաստեցի ընտրական օրէնքը : Ես պահանջեցի քննջել խնամութիւններ կազմելու դրութիւնը : Այստեղ կը փորձեն մշուշ մը ստեղծել, պառակտելու համար արմատական կուսակցութիւնը անոր քողին տակ : Եթէ ուրիշներ սատանայէն այս արգելքները տարբեր կուսակցութեանց մէջ, չեմ կարծեր թէ պիտի պահանջուէր հրաժարիլ : »

Վարչապետը յետոյ բացատրեց իր դահլիճին կատարած գործերը, ներքին թէ արտաքին քաղաքականութեան մէջ : Ակնարկելով Մոսկուայի ճամբորդութեան, յայտարարեց.— « Ես հաւանած էի Մոսկուա երթալ : Պարագաները չյարմարեցան, բայց կը յուսամ թէ պիտի կրնանք երթալ » :

Հիւս. Ափրիկէի մասին ալ խօսելով, դ. հաշուեցիչ դտաւ ձեռք բերուած արդիւնքները :

Յետոյ բուռն ընդհարում մը ունեցաւ Պ. Մենտէս Ֆրանսի հետ : Առաջինն անդամ էր որ երկու բարեկամները ճակատ ճակատի կը պայքարէին : Նախորդ վարչապետին եւ իր կուսակիցներուն կարծիքով, Էտ. Ֆոր պարտաւոր էր Նժարին մէջ դնել իր դահլիճին ճակատագիրը, բարեփոխելու համար ընտրական օրէնքը : Դարձեալ, անոնց պատճառաբանութեամբ, կառավարութիւնը աճապարեց նոր ընտրութիւններ կատարել ժամանակէն առաջ, խուսափելու համար յստակ յայտարարութենէ մը իր քաղաքականութեան մասին : Իրենց գլխաւոր առարկութիւնն այն է թէ ներկայ ընտրական օրէնքով պիտի վերընտրուի պառակտեալ Ազգ. Ժողով մը, անկարելի դարձնելով տեւական մեծամասնութեան մը կազմութիւնը :

Վարչապետը պատասխանեց թէ Ազգ. Ժողովը մերժեց 12 տարբեր բանաձեւեր ընտրական օրէնքի մասին, եւ ինք ստիպուեցաւ վստահութեան քուէ պահանջել կանխահաս ընտրութեանց համար :

Այժմ ընդդիմադիրները իրենց յոյսը դրած են Հանրապետութեան Խորհուրդին վրայ (Ծերակոյտ), որ թէեւ խորհրդակցական հանդամանք ունի, բայց կրնայ որոշ ազդեցութիւն գործել :

× Համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէն ալ բացառիկ ժողովի մը հրաւիրուած է, քննելու համար կացութիւնը : Իր հիւանդութենէն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով ներկայ էր Մորիս Թորէզ, որ մանրամասն տեղեկագիր մը պատրաստած էր : Այս առթիւ ըսաւ թէ համաձայն են ժամանակէն առաջ ընտրութիւններ կատարելու, «որպէսզի յետադիմական մեծամասնութիւնը չկարենայ վեց ամիս եւս շարունակել իր չարաղէտ գործը » : Անդրադառնալով ընտրական օրէնքին, ըսաւ թէ քանի նահանգներու մէջ ընկերվարականները եւ համայնավարները միասին կրնան շահիլ քուէներու մեծ մասը : Յետոյ յայտնեց թէ պիտի չվարանին ի հարկին գործակցութիւն հաստատել կարգ մը հանրապետականներու հետ : Իր յայտարարութենէն կը հետեւի թէ կուսակցութիւնը պիտի աշխատի վերահաստատել 1936ի ժողովրդական ճակատը, մասնակցութեամբ համայնավար, ընկերվարական եւ արմատական կուսակցութեանց :

■ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ■

*

ՀԱՅՐԻԿԸ ՄԵՌԱՒ ...

Երկտող մը՝ գաւառէն.

— « Հայրիկը մեռաւ, թերթը դադրեցուցէք. հայերէն կարդալ – գրել գիտցող չկայ տունին մէջ» :

Հայրիկը առաջին օրէն կապուած էր թերթին եւ մահէն քանի մը ժամ առաջ ալ կը փնտռէր զայն :

Իր մահով, հայերէնի նրագ մը եւս մարեցաւ :

— Այդ լեզուն գիտցող չկայ մեր տունին մէջ...

Դեռ շատ հայրիկներ ու մայրիկներ, երբեմն ալ եղբայրներ եւ քոյրեր պիտի մեռնին, միասին տանելով մայրենի լեզուն :

Եւ հայերէնի նրագները պիտի մարին իրարու ետեւէ, օտարալեզու հրատարակութեանց ելեկտրական լոյսին տակ :

Հայրիկին ժառանգորդները պիտի ժողվեն եւ «հայ գաղթական»ի մը պիտի յանձնեն ինչ որ մնացած է իբրեւ հայերէն հրատարակութիւն, թերթ կամ գիրք :

Ինչո՞ւ պահեն, քանի որ չեն գիտեր այդ «օտար» լեզուն ...

Կը բաւէ ինչքան որ լսեցին հայրիկին կենդանութեան ատեն :

Իրենք ժամանակ չունին հայերէն սորվելու : Հայրիկը կը համոզէր որ սորվին, բայց իրենք չուզեցին : Այլեւս ուշ է :

Եւ յետոյ, ինչո՞ւ յոգնիլ : Հայերէնը հաց կը բերէ՞...

Մայրիկին հաճոյք պատճառելու համար, երբեմն հայկական «տանսինկ» կ՚երթան եւ այդ լեզուն ալ կը լսեն :

— *Լա միւզի՛ք : Ռումպա, Սամպա, չա-չա-չա...*

Մնաց որ, շատ մը հայրիկներ ու մայրիկներ իրենք մթնոլորտ կը ստեղծեն, գիտութեամբ եւ անգիտութեամբ, սառեցնելով հայկականութեան ամէն տրամադրութիւն :

Շատերուն համար ջուրի ձայն կուգայ, երբ կը բացատրես թէ զաւակներուն օտարացումը եւ այլասերումը ամէնէն առաջ իրենց մուխը պիտի մարեն :

Ո՛րքան պերճախօս օրինակներ տեսանք մեր գաղութին մէջ, վերջին քանի տարիներու ընթացքին :

Եւ դեռ պիտի տեսնենք «հայերէն չեմ գիտեր»ի սերունդ մը, որ *ռումպա* եւ *սամպա* պիտի պարէ ազգին գլխուն ...

ՎԱՀԷ

ԿՌԻՒՆԵՐԸ ԴԱԴՐԵՑԱՆ

ԲԱՅՑ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱՆՈՐՈՇ Է

*

Երուսաղէմի հրէական քաղաքամասէն կը հեռագրեն թէ Նոյ. 4ին կռիւները շարունակուեցան Իսրայէլի եւ Եգիպտոսի սահմանապահ ուժերուն միջեւ, թնդանօթներով եւ հրասանդներով : Ազգաժողովի ներկայացուցիչն ալ կը հաստատէ այս լուրը, աւելցնելով թէ ծանր դէպքեր չպատահեցան :

Իսրայէլի արտաքին գործերու նախարարութիւնը հաղորդեց Ազգաժողովին թէ կրակ պիտի չբանան միջազգային սահմանագծին իսրայէլեան ճակատէն, եթէ յարձակում չկրեն կամ Եգիպտացիները սահմանագիծը չանցնին » :

Սուրիա եւ Իրաք բացորոշապէս յայտնեցին թէ պատրաստ են օգնելու Եգիպտոսի, ետ մղելու համար որեւէ յարձակում Իսրայէլի կողմէ : Սուրիոյ կառավարութիւնը շարունակ լուրեր կը ստանայ Եգիպտոսէն՝ կացութեան մասին : Առաջարկուած օգնութիւնը կը բխի Սուրիոյ եւ Եգիպտոսի միջեւ կնքուած գինակցութենէն որ միաձայնութեամբ վաւերացուեցաւ խորհրդարանին արտաքին գործերու յանձնաժողովին կողմէ : Իրաքի արտաքին նախարարը Պաղտատի ֆրանսական, անգլիական եւ ամերիկեան դեսպաններուն յայտնեց իր կառավարութեան բռնելիք դիրքը : Տեսակցութենէն վերջ յայտարարեց թէ Իրաք պիտի չվարանի կատարել իր պարտաւորութիւնները, համաձայն արաբական ապահովութեան դաշինքին :

Նոյն օրը եգիպտական զօրամասը յարձակեցաւ սահմանագծի մէկ կէտին վրայ, Կազայի շրջանին մէջ : Իսրայէլեան դեկոյցը կ՚ըսէ թէ յարձակումը ետ մղուեցաւ հրացանի եւ գնդացիրի հարուածներով : Իսրայէլ կը պնդէ թէ 50 Եգիպտացիներ սպաննուած, 40 հոգի ալ գերի բռնուած են Եչ. օրուան կռիւներուն մէջ : Եգիպտոս ալ երկու հարիւր կը հաշուէ Իսրայէլի սպաննուածներուն թիւը, «բաղմաթիւ գերիներով » :

× Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը ցաւ յայտնեց Իսրայէլի կատարած յարձակման համար : Յետոյ իր գրասենեակը հրաւիրելով Իսրայէլի եւ Եգիպտոսի պատուիրակները, յորդորեց որ ետ քաշեն իրենց զօրքը եւ զգուշանան նոր ընդհարումներէ : Ընդհ. քարտուղարը կարգ մը առաջարկներ յանձնած է երկու կողմերուն, խաղաղութիւնը վերահաստատելու համար :

× Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը կը հաստատէ թէ արդէն քանի մը նաւեր հասած են Եգիպտոս, փոխադրելով Չեխոսլովաքիայէն գնուած

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

«ՄԵՂԱՒՈՐ Է ԲԵՐԻԱՆ»

Միջազգային մամուլի տեղեկութեանց համաձայն, Խ. Միութեան Կեդր. Կոմիտէին Ա. քարտուղարը, Ն. Խրուշչեւ, հաւաստեր է Մոսկուայի Թուրք դեսպանին թէ դաւաճան Բերիան էր պատասխանատուն Ռուսիոյ եւ Թուրքիոյ միջեւ ծագած դժուարութեանց, ինչպէս եւ իրենց փոխադարձ բարեկամութեան դաշինքին խզման : Յետոյ բացատրած է թէ «Թուրքիա յիմարութիւն ըրաւ միանալով Ատլանտեան դաշինքին, վասն զի եթէ որեւէ դժուարութիւն ծագի առաջին հարուածը Թուրքիան պիտի կրէ եւ ձեր բարեկամները պիտի չկրնան օգնել ձեզի » :

Թուրք դեսպանը պատասխանած է թէ իրենք չէին որ դրժեցին դաշինքը : Խրուշչեւ հաստատելով այս պարագան, աւելցուցած է թէ դարձեալ Բերիան էր որ խորհրդային մամուլին միջոցաւ կարգ մը հողեր պահա՛նջեց ի նպաստ Վրաստանի : (ԽՄԲ.— Կ՚ակնարկէ Կարս – Արտահանի հարցին) :

ՀՈՍԱՆՔԻՆ ԱՌՋԵՒ

Անսպասելի հանդիպումներ կան երբեմն, Ֆրանսայի ճամբաներուն վրայ։ Կան Ֆրանսացիներ եւ Ֆրանսուհիներ՝ որ հայերէն կը խօսին յանկարծ։ Հայերէն քանի մը բառեր կ'ըսեն։ «Հայ եմ...», կ'ըսեն ու կ'անցնին։ Կ'երեւան եւ կ'անցնին յայտնութիւններու պէս։ Կ'ակնածեն պահ մը՝ մեր ազգին պատմութիւնը եւ կը հեռանան։ Ուրախ են առ հասարակ։ Բայց տխրութիւն մը ունին կարծէք եւ տխրութիւն մը կուտան։

Օր մը, շոգեկառքին մէջ, ինկած էի խումբ մը Ֆրանսացիներու մէջ, ուր կը խօսէին, կը խնդային, կը պատմէին զանազան քաղաքներու մէջ ունեցած իրենց յաջողութիւնները։ Պարողներ էին եւ պարելու կ'երթային դարձեալ, չեմ գիտեր ուր։ Նոյնթապէս լաւ կ'երեւային բոլորն ալ։ Մէկը, պեխաւոր, գեղադէմ երիտասարդ մը, կը նայէր յաճախ ինծի։ Կը խօսէր իր բարեկամներուն հետ եւ ատեն ատեն աչք մը կը նետէր վրաս։ Մինչ ես զբաղած էի գրելով։ Շոգեկառքին ցնցումները, պատուհանին առջեւէն թաւալող, հոսող հողերը արթնցուցած էին մէջս այն մտածումը՝ որուն կ'երթանք, կը զարնուինք յաճախ — ձուլումը։ Ու քանի մը նօթեր կ'առնէի։ Քանի մը գաղափարներ՝ մեր հայութիւնը պահելու եւ մեր մշակոյթը բարձրացնելու մասին։ Կը խորհէի թէ տեղի պէտք չէ տալ կեանքի հոսանքին առջեւ, այլ ցցուիլ անոր դէմ, մաքառիլ մինչեւ մեր վերջին շունչը։ Պայքարիլ Հայը Հայ պահելու համար։

Բաւական ճամբայ կտրելէ վերջ, նայող երիտասարդը խօսքը ինծի ուղղեց յանկարծ։ Ներողութիւն խնդրեց եւ հարցուց.— «Հայ էք, չէ՞»։ Դրական պատասխան տուի իր հարցումին, գոհունակութեամբ՝ մտածելով թէ կը գտնուիմ Հայերը մօտէն ճանչցող, անոնց հանդէպ համակրութիւն ունեցող Ֆրանսացիի մը դէմ։ Այս մտածումին մէջ էի եւ կը պատրաստուէի իմ կարգիս հարցումներ ուղղել իրեն, երբ հայերէն քանի մը բառեր դուրս եկան իր բերնէն։ Հայերէն բառեր՝ օտար շեշտով, բայց բառեր՝ որ ուրախութիւն մը տուին յանկարծ, հորիզոններ բացին, «ես ալ Հայ եմ...»։

Հա՞յ... Անսպասելի, անհաւատալի էր։ Կը նայէի զարմացած։ Ու մարդը, որ երբեք Հայու չէր նմաներ, Հայու կը վերածուէր պահ մը, եւ սակայն, ջուրի հոսանքին մէջէն տեսնուող պատկերի մը պէս էր։ Կը ծփար, կ'այլափոխուէր ու կը վերադառնէր իր իրական գիծերը։ Տարօրինակ բան մըն էր։ Գեղեցիկ, համակրելի դէմք մը՝ որ կը դառնար խռովիչ։ Ու կը ժպտէր, գոհունակութիւն մը ցոյց կուտար։ Դարերու խորէն եկող հարազատ բան մըն էր, որ սակայն կը դառնար խակոյն օտար, կը թուէր խորթ։ Կը թուէր ցաւալի։

Շուտով յայտնի եղաւ թէ գիտցած հայերէնը այդ քանի մը բառերն էին միայն։ Ֆրանսա ծնած ու մեծցած Հայ մըն էր, մայրը Ֆրանսուհի։ Մեծցած էր բոլորովին կտրուած հայկական շրջանակներէն եւ ամուսնացած՝ Ֆրանսուհիի մը հետ՝ որ նստած էր իր քով, կը խօսէր, մինչ կ'արշաւէր շոգեկառքը եւ կը թաւալէին հողերը դէպի ետ, կը հոսէին յորձանուտ թաւալումներով։

Կան մենէ հեռացածներ որ կ'արհամարհեն մեր ժողովուրդը, չեն ուզեր յիշել իսկ զայն։ Բայց այս մէկը կը յիշէր իր ծագումը եւ տեսակ մը թախծութեամբ կը խօսէր։ Կը ջանար բացատրել թէ յանցանքը իրենը չէր երբ չէր կրցած սորվիլ մայրենի լեզուն։

Կան հեռացածներ որ Հայու դէմք ունին տակաւին, Հայու աչքեր ունին եւ Հայու նայուածք, դարերու խորէն եկող տխուր բայց ուժեղ լոյս մը՝ այդ աչքերուն մէջ։ Բայց երբ կը մօտենանք անոնց, կը տեսնենք թէ հայութիւնը մեռած է անոնց մէջ։ Ազգային ոչ մէկ զգացում՝ այլեւս։ Ուրացում մը փակած է դէպի ցեղը, դէպի դարաւոր անցեալը տանող բոլոր դռները։ Կը մօտենանք, կը տեսնենք այս բոլորը եւ կոնակ կը դարձնենք խակոյն։

Տարբեր էր երիտասարդը՝ որ կը խօսէր շոգեկառքին մէջ։ Հայու չէր նմաներ, բայց հայութիւն մը արթնցած էր իր մէջ՝ զիս տեսնելով։ Պիտի մոռնար զայն դարձեալ անկասկած, բայց կը յիշէր զայն այդ պահուն։ Կը փնտռէր զայն՝ կորուստ մը փնտռողի պէս։

Կարճատեւ եղաւ մեր խօսակցութիւնը։ Շուրջի Ֆրանսացի բարեկամները, կինը եւ կնոջ քով նստող Ֆրանսուհին, որ հետաքրքրութեամբ կը նայէին մեզի՝ ճնշիչ լռութիւն մը կը պահէին։ Եւ ըսելիք չունէինք արդէն կարծէք։ Տարօրինակ կացութեան մը մէջ էինք։ Տաք մերձեցում մը պէտք էր ըլլար։ Բայց անօգուտ, անկարելի կը թուէր այդ մերձեցումը։ Երիտասարդը եւ շուրջինները իջան արդէն յաջորդ կայարանը ու շոգեկառքը հեռացուց զիս շուտով անոնցմէ։

Այսպէս, կան բազմաթիւ հանդիպումներ։ Ֆրանսացիներ եւ Ֆրանսուհիներ որ կ'ըսեն իրենց հայութիւնը եւ կ'անցնին։

Ծովային քաղաք մըն էի այս տարի, քանի մը օրուան համար։ Գեղեցիկ քաղաք մը։ Ծով, կապոյտ երկինք, արեւ, առատ բուսականութիւն, վիլլաներ, շոճիներու անտառներ, խաղաղութիւն։ Ծովը շուկայ մը նաեւ՝ ծովին առատ բերքով։ Ու ձայն մը՝ դարձեալ այդ շուկային մէջ. «Հայ եմ...» Երիտասարդ պաղպաղակավաճառ մըն էր։ Ֆրանսացի մը՝ եթէ նայիք։ Ֆրանսերէն կը խօսէր։ Գիտցած հայերէնը այդ քանի մը բառերն էին։ Ֆրանսական մտայնութիւն ունէր։ Եւ «Հայ եմ», կ'ըսէր...

Արձակուրդէն վերադարձիս, գտայ քարտ մը, որ Հոլանտայէն կուգար։ Գրողը Հանըն էր, հայ տղեկ մը՝ որուն մայրը Հոլանտուհի է։

Հոսանք մը առած կը տանի այս բոլորը։ Յանցաւոր չեն անշուշտ։ Ամէն մարդ, ամէն բանէ առաջ, իր կեանքը նկատի ունի։ Զոհողութիւն մը պէտք է ի հարկէ։ Կրօնքներուն մէջ, արուեստներուն մէջ, մարդերէն կը պահանջուի վեր դալ իրենց անձէն, ճամբայ տալու համար լոյսին։ Կարեւորը այդ լոյսին աճումն է։ Հաւատացեալին համար, երկնային զօրութիւնը աւելի մեծ է քան իր անձը։ Արուեստագէտին համար, իր անձէն աւելի կարեւոր է հաւաքականութիւնը, որուն արտայայտիչն ու առաջնորդն է։ Ազգային զգացումը պէտք է ըլլայ աւելի մեծ՝ քան անձնականը։ Զոհողութիւն մը պէտք է Հայ մնալու համար։ Այդ զոհողութիւնն է որ ապրեցուց մեզ՝ դարերէ ի վեր։ Այդ վսեմ զոհողութիւնը կը տեսնենք մեր վերջին յիսուն տարուան պատմութեան մէջ։ Մարդիկ որ տառապեցան, ինկան, զոհուեցան մեր ժողովուրդին համար։ Զոհողութիւն մը՝ պէտք է այսօր ալ, օտարութեան մէջ։ Բայց կարելի չէ պահանջել զայն բոլորէն, կարելի չէ։ Ամէն մարդ իր կեանքի մասին կը մտածէ նախ, բնական է։

Այսպէս, անսպասելի հանդիպումներ կան Ֆրանսայի ճամբաներուն վրայ։

Կան նաեւ անոնք որ երբեք չեն զբաղիր մեզմով։ Դիրքի հասած մարդիկ, երջանիկ մարդու դէմքով։ Չեն խօսիր։ Չեն նայիր իսկ մեզի։ Բայց գիտենք թէ Հայեր են։ Իրենց դէմքը, իրենց քիթն ու աչքերը կը խօսին, երբ իրենք լուռ կը մնան։ Կ'անցնին երբեմն կառքով։ Կը տեսնենք զանոնք՝ երբեմն հարուստ պանդոկի մը դրան առջեւ։

Ուրախութիւն մը կուտան այս հանդիպումները։ Տխրութիւն մը կուտան։ Երբեմն դառնութիւն մը՝ նաեւ։ Դէմքեր՝ որ կ'անցնին յայտնութիւններու պէս։ Կ'անցնին ջուրին հոսանքին մէջ այլակերպուած պատկերներու նման։ Կ'անցնին վաղանցիկ երեւոյթներու պէս։ Ցեղին ոգին կ'երեւայ պահ մը՝ այդ դէմքերուն ետեւէն։ Կ'երեւայ տարտամ, այլանդակ երբեմն։ Կ'երեւայ, կ'անցնի թափառական, արմատախիլ, կորստեան դատապարտուած բանի մը պէս։ Կը զգանք թէ զոհողութիւնները աւելորդ են...

Բայց եւ այնպէս, կը մտածենք միշտ թէ ինչպէ՞ս կարելի է Հայը Հայ պահել եւ բարձրացնել մեր մշակոյթը։ Կը մտածենք միշտ թէ պէտք չէ որ ըլլանք այդ անցորդներուն պէս, պէտք չէ որ տեղի տանք հոսանքին առջեւ, պէտք է մաքառինք միշտ։

Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԲԱՋՈՒԿՆ ՈՒ ԹՈՒՐԸ

ԽՄԲ.— Վերջերս հրատարակեր էինք Հայաստանի նոր գրողներէն Վիգէն Խեչումեանի այնքան սիրուն պատմութիւնը՝ Թաթուլ Իշխանի աւանդութեան մասին։

Ահաւասիկ նոյն անցքին ուրիշ մէկ նկարագրութիւնը՝ դարձեալ Հայաստանեան գրողի մը կողմէ.—

Երկիրներ նուաճելով եւ ժողովուրդներին ահաբեկելով՝ աշխարհակալ Տուղրիլը հասել էր Հայկական լեռնաշխարհը, գրաւել բազմաթիւ ոստաններ, կործանել Անին եւ, առաջ խաղալով, բանակել Վանայ ծովի ափերին։

Արեւածագից առաջ սելճուկ զօրավարը դիտում էր կապոյտ քողով ծածկուած Աղթամար կղզին եւ որոճում աշխարհակալական նոր ծրագիր, նոր փառք..։

Այս մտորումների պահին լուր բերեցին, որ չնայած կատաղի գրոհներին, Արճէշի բերդն իր մի խումբ կտրիճներով անձնատուր չի լինում եւ որ առիւծի նման է կռւում բերդը պաշտպանող Թաթուլը, որ թէեւ ջահել է տարիքով, բայց հասուն՝ զօրութեամբ։

— Երիտասարդ է Թաթուլը, — պատմում էր բանբերը, — մի հսկայ է նա, որ եօթ գոմէշի ուժ ունի։ Հեծեալի ուսին է հասնում նրա հասակը, անվրէպ է նրա նետը։ Երբ հրաման է արձակում նա, նրա ձայնից երերում են ամրակուռ պարիսպները..։

Մռայլ ու լուռ լսելով բանբերին՝ Տուղրիլը ձեռքը տարաւ թրին եւ, ոտքի կանգնելով, իր միակ ժառանգին՝ քրոջ որդուն հրամայեց.

— Մինչեւ սրբազան արեւածագը, Դաւութ, կը հնազանդեցնես բերդը, Թաթուլին կենդանի կը բերես այստեղ...

— Ձեր վեհութեան հրամանն ի կատար։

Ասաց Դաւութը եւ անմիջապէս մեկնեց Արճէշ։

Երբ Թաթուլը տեսաւ զինուած ախոյեանին, որ նժոյգը խաղացնելով մօտենում էր, գոչեց.

— Տուղրիլի ամենակարող աջ ու ժառանգ, ինչո՞ւ կոտորենք այս անմեղ ժողովրդին, ինչո՞ւ արժանանանք կանանց ու ծերունիների անէծքին։

Գոռոզ Դաւութը ընդհատեց Թաթուլի խօսքը.

— Ողորմութիւն մի հայցի ինձանից։ Թէ չես ուզում արիւն թափուի, անձնատուր եղիր, թուրդ դիր ամենայաղթ Տուղրիլի մեծահզօրութեան առաջ, եւ նա քեզ կը շնորհի ջահել կեանքդ...։

— Թշնամուց ես կեանք չեմ խնդրում, քեզանից էլ՝ ողորմութիւն, — հեգնեց Թաթուլը։ — Թէ քաջ ես, դուրս եկ, երկուսով չափենք մեր թրերի ուժը. Թող յաղթանակը տանի նա, ում բազուկը զօ-

ՍԻՐՏԸ ՍՐՏԻՆ ՈՐ ԿՊԱԻ ԷԼ ՋՈԿԵԼ ՉԻ ԼԻՆԻ

Մարան քուրիկը այն առտուն կանուխ արթնցաւ, արթնցուց նաեւ իր աղջիկը, հորէն ջուր քաշեց, բակն ու դրան առջեւը ջրեց ու աւլեց, երկու հաւ բռնեց, վիզերը կտրեց, փետեց, դրաւ կրակին վըրայ, իսկ աղջիկը, Սաթօն, բակին մէջտեղը զետեղուած քարէ մեծ սանդը մաքրեց, տախտը(*) շտկեց, փսիաթ մը փռեց անոր վրայ, ապա՝ կորկոտցու ցորենը դոյլ առ դոյլ կրեց, լեցուց պարկի մը մէջ, տեղաւորեց սանդին կուշտը։

Աշնան օրեր էին, կորկոտ ծեծելու կը պատրաստուէին։ Արեւը կախուեցաւ երկինքի մէկ ծոցէն՝ ինչպէս ժամու ջահը խորանէն, անոր լոյսը ողողեց գիւղը, տանիքներն ու փողոցները, ինչպէս նաեւ Մարանենց բակը։ Հաճելի ու քաղցր է աշնան արեւը։ Արտերը դունաթափ էին ու սրսփուն։ Այգիները՝ իրենց պերճանքները կորսնցուցած, տխուր դէմքով կիներու կը նմանէին։ Քանի մը շուներ ժամու ետեւի ձորէն կը հաչէին ու նախրորդ Բաղօն՝ նախիրը կը քշէր դէպի Խանոյենց դեռ նոր հնձուած արտը։

Աշունի առտուան բարակ հովը մերթ ընդ մերթ կը փրթէր Օհաննենց թթաստանէն, կը վազէր դէպի գիւղը, կը բերէր աշունի եւ հողի հոտ, կը քսուէր Մարանենց բակի զոյգ բարտիներուն, կը սլսլացնէր անոնց դեղնած տերեւները, կարծես թէ Աղթամարի ոսկեզօծ ու ծանրակիր քշոցները կը շարժէին։ Թրչոյենց մամամ՝ Աւէտ Աղբօր պարտէզին մօտերը ցախ կը ժողվէր, ու երբեմն կը խօսէր Թոռնիկին հետ, աչունը ցատկեր էր բարձր ընկուզենիին կատարը, մտիկ կ'ընէր անոնց զրոյցը...։

Մարանենց մեծ սանդը թակոցներու հարուածներէն կը տքայ, կը փոխէ թեփ ու մրեղ։ Կորկոտ ծեծելու եկած են Խուշխուշենց Ալմօն, Գալուկենց Թագուկը, Արամենց Արթինը, Խաչանենց Սարգիսը, Նանոյենց Ալմաստը, Խուլենց Մկօն եւ Վահանենց Հմայեակը, բաժնուեցան երկու խումբի, մէկ խումբը երբ կորկոտ ծեծէր՝ միւսը պիտի հանգչէր, տախտին վրայ բազմած՝ գինի պիտի խմէր ու զուարճանար։ Սաթօն շարած էր գաւաթները եւ անոնց մէջտեղը դրեր էր գինիին կուժը եւ աղանդերները։

Թաք, թաք, թաք, թաք, ինչքան չէն ու զուարթ են սանդ ծեծողները։ Թակոցները ներդաշնակօրէն կ'ելլեն ու կ'իջնեն, սանդը կը դողայ, գետինը կը թրթռայ հարուածներէն։

Թաք, թաք, թաք թաք, թակոցները արագօրէն կը խաղան միջոցին մէջ, գլուխներէն ու ուսերէն վեր, կ'աւրշակեն արեւուն ոսկի ցանցը. սանդ ծեծողներու կոնակին վրայ օղակ ու ոլորտ կը շինեն, կ'իջնեն սանդին մէջ, Մարանենց սանդը կը ցատկրտէ, «Թամզարա» կը խաղայ, ու բարդիները կը ծափեն։

— Դէհ, տղաք, պահ մը հանգիստ առէք, մօտեցէք տախտին, մէկ երկու գաւաթ գինի խմեցէք, ձայն կուտայ Մարան քուրիկը։

Սանդը կը հանդարտի։ Թակոցները կը կախուին սանդին շրթներէն, գիտես թէ մէյ մէկ հորթ ըլլան, ծարաւէն պապակած՝ փախեր են արտէն ու աշխատանքէն, մօտեցեր են աղբիւրի գուռին, իրենց դունչերը անոր երկարած ջուր կը խմեն։

Սաթօն գինի կը լեցնէ, իսկ Մարան քուրիկ խաշած հաւերը ձեռքով կը բզքտէ, մասերու կը բաժնէ։ Հաւու միս եւ գինի։

— Ձեր կենաց։

— Ձեր անուշ կենաց։

— Ողջ ըլլաք։

— Ցաւ չտեսնաք։

Օ հէ՜յ, սանդ ծեծողներու աչքերը կը բացուին, սիրտերը կը կանաչնան։ Գինիին հոտը կը բարձրանայ երազներուն կատարը, իսկ անոր գոլը՝ դպաւ զգացական թելերուն, յոյզ ու կիրք թափեց անոնց մէջ։

***

Թաք, թաք։ Մարանենց սանդը վեր, վեր կը ցատկրտէ։ Թակոցները այս անգամ աւելի զօրաւոր կ'իջնեն, թեփ ու մրեղ կը ցատկեցնեն, աւելի շատ, ու աւելի խիտ, կարծես թէ նախիրը կ'անցնի աղբիւրի ճամբէն եւ փոշին է որ վեր կը բարձրացնէ ամպի նման։

Սանդ ծեծողները կ'երգեն.

Խումբը.— Խիօ, խիօ, խիօ, խիօ,
Խանէ, խանէ, խանէ, խանէ։

Խուշխուշենց Ալմօն.—
Սանդ կը ծեծեմ ջուխտ մը քարով,
Կ'ելնեմ սարեր ջուխտ մը եարով։

Արամենց Արթին.—
Կ'իջնեմ ձորեր ջուխտ մը եարով,
Ծիլ ու ծաղիկ փունջ կապելով։

Մարանենց բարտիները սլսլացին։ Աշունը թառեր է Խանոենց տանիքը, կը դիտէ գիւղը։ Անթառամ քուրը հաց կը թխէ ու ժամուն զմբէթը փսփսուքի բռնուեր է Աստծուն հետ։

Խումբը.— Խիօ, խիօ, խիօ, խիօ,
Խանէ, խանէ, խանէ, խանէ։

Վահանենց Հմայեակը.—
Մէկ եարս կուտամ չար գրողին,
Մէկն էլ կուտամ զարնան գետին։

Նանոյենց Ալմաստը.—
Երկու եարս ալ տամ կըրակին,
Երթամ, հասնիմ իմ սիրածին։

Դանոյենց այգիին վարի ծոթէն, Մկոյենց գոմէշը, ծանր ու լեցուն օրհներգութեան մը պէս, իր երկար կանչը փռեց հնձուած արտերուն եւ հեղեղատին վրայ, այդ կանչը՝ իբրեւ աշխատանքի յաղթերգութիւն, անցաւ դաշտերէն, փաթթուեցաւ կոյնարկի մօտերը փթիր թխող Խուանիկ մամայի մէջքի կամարին, ապա՝ սահեցաւ Աղաւնիենց փողոցէն, մտաւ տէր Նաթանի տունը։

Օրհնութիւն, օրհնութիւն։

Խումբը.—
Եար մը ունիմ չը կայ նըման,
Եւ ոչ մէկ տեղ, երկրիս վըրան,
Տուն մը ոսկի թէ ինծի տան,
Չեմ տար անոր մէկ մազն անգամ։

ՍՕՍ – ՎԱՆԻ

(Մնացեալը յաջորդով)

(*) Տախտ՝ երկայն նստարան, տախտակաշէն կամ քարակերտ։ (Մէտ)։

րեղ է եւ գործն՝ արդար ...։

Տուղրիլի ժառանգը մտորեց մի պահ, ապա զուռզարար պատասխանեց.

— Առաջարկդ ընդունում եմ. եկ չափուենք, եւ դու կը գտաս իմ թրի զօրութիւնը, ինչպէս ուրիշներն են զգացել Թուրանից մինչեւ Վան։

Քիչ յետոյ երերաց դետինը, ու շրջապատող զօրքը երկիւղով տեսաւ, թէ ինչպէս փայլատակեցին թրերն ու պղնձէ վահանները։

Յանկարծ դադարեց թրերի շառաչը, ամբողջ լեռնաշխարհում խոր լռութիւն տիրեց։ Քարացան ու անշարժացան Վանայ լճի ալիքները եւս, եւ նոր ելնող արեւի գունտը սառեց լերան ուսին։

Այդ միջոցին մի ձիաւոր եկաւ կայծակնավազ, փրփրերախ նժոյգով, երկիւղով չոքեց Տուղրիլի վրանի շեմին, գլուխը խոնարհեց եւ յայտնեց որ մենամարտում երիտասարդ Թաթուլից ծանր հարուած է ստացել ժառանգը։

Տուղրիլը ընդոստ ոտքի կանգնեց, մերկացրեց թուրը։ Զայրոյթից ու յուզումից պղտորուեցին, արիւնակալեցին նրա աչքերը, ամպրոպային թուխպ իջաւ դէմքին, եւ թւում էր, թէ ահա կը փայլատակի վրէժի կայծակը ...։

Սելճուկ աշխարհակալը նետուեց, թռաւ նժոյգի վրայ։ Նժոյգը թեւեր առաւ եւ ճախրեց առաջ։

Բոլորը հետեւեցին նրան եւ կէս ժամ յետոյ հասան Արճէշ։

Բերդի առաջ արիւնլուայ ընկել էր Դաւուտը։

— Թաթուլ, հէյ Թաթուլ, — թնդաց Տուղրիլի ձայնը, — ես այստեղ չեմ եկել կռուելու. բաց արա բերդի դուռը եւ եկ մօտս։

Դուռը ծանր բացուեց, պարթեւահասակ երիտասարդը դուրս եկաւ բերդից եւ գլուխը խրոխտ պահած, մօտեցաւ Տուղրիլին։

— Դու խոցոտեցիր իմ սիրտը, Թաթուլ։ Այսպիսի հարուած արեւի տակ չէր հասցրել ինձ ոչ մի թշնամի։ Երդւում եմ անողոք լինել, եթէ չսպաքինի իմ միակ յոյսը, միակ ժառանգը։ Իսկ թէ սպաքինի, քո քաջութեանդ եմ զիջում եւ բերդը, եւ քաղաքը ու հեռանում եմ Վանայ ծովի ափերից... Ասա, իգիթ, կ'ապրի՞ իմ խոցուած սիրտը։

Թաթուլ օրօրեց գլուխը եւ հատ — հատ արտասանեց.

— Թէ հարուածը իմն է, չի ապրի, բաղկիս զօրութիւնը ես գիտեմ ...

Յուսահատութիւ՜նից մթագնեցին Տուղրիլի աչքերը. նա խուլ մռնչաց։ Քիչ յետոյ վիրաւորն աւանդեց հոգին։

Աշխարհակալը կորցրեց իրեն։ Վրէժի զգացումով լցուեց իր սիրտը։ Իր ժառանգին անշնչացած տեսնելով՝ նա ամէն ինչ մոռացաւ եւ հրաման արձակեց գլխատել մօտը կանգնած Թաթուլին։

Դահիճներն օղապարանով կապեցին քաջին։

Թաթուլն արհամարհանքով նայեց իրեն շրջապատող սելճուկներին եւ աներկիւղ գոչեց.

— Հասարակ աւազակները միայն այդպիսի հրաման կըտան, Տուղրիլ։ Նախ՝ յաղթիր, ապա՝ գլխատիր ...

Դահիճները գործի չէին անցել, երբ Տուղրիլը նոր հրաման արձակեց.

— Սպասեցէք։

Ապա Թաթուլին դառնալով՝ ասաց.

— Իգիթ, տուր քո թուրը, որ սպանել է իմ ժառանգին, եւ ես կը բաշխեմ քո կեանքը ...

Թաթուլն անթարթ նայեց Տուղրիլի անողոք աչքերին.

— Իմ թուրն իմ աջ բազկի հետ կարելի է վերցնել, — հաստատակամ պատասխանեց նա, — իմ նախնիներն աւանդել են կեանքը տալ թշնամուն, բայց թուրը՝ երբեք ...

Փրփրեց, դաղաղեց Տուղրիլը, անմիջապէս մերկացրեց թուրը եւ դահճին պարզելով՝ հրամայեց.

— Իմ թրին է արժանի այսպիսի իգիթը. վերցրու թուրս եւ կտրիր ըմբոստի աջ բազուկը ...

Ապա թիկնապահին դառնալով՝ աւելացրեց.

— Բրոշս ուղարկեցէք սրբազան գլխակը. հետը դրէք բազուկն ու թուրը ...

Պատմում են, որ երբ գլխացուն Թաթուլը հայրենի հողի վրայ ընկաւ նենգութեամբ, բերդում հզօր փոթորիկ բարձրացաւ։ Թուխպը պատեց արեւի երեսը, խաւարեց երկիրը, փայլատակեցին կայծակները։ Երկնեցին երկինքն ու երկիրը, երկնեց եւ ծովը Վանայ։ Եւ պտուտահողմը բռնեց Տուղրիլի ամբողջ բանակատեղին, մոլեգնեց, քանդեց ու տարաւ բարբարոսների վրանները։

Ու վրէժով լցուեցին Հայոց հողի պաշտպանների սրտերը, ու Թաթուլները շատացան, բազմացան եւ, որպէս երկաթէ հեղեղ, յորդեցին բերդից դուրս։ Տէգերի եւ նիզակների շաչիւնից սասանուեց գետինը, եւ Թաթուլի գովքի եւ անմահութեան երգը մարտական շեփորի նման որոտաց աշխարհով մէկ ...

Սելճուկ խանը դողդողաց։ Այրւում էր Հայոց հողը, որի վրայ կանգնել էր նա, եւ այրւում էր ինքը՝ հզօր աշխարհակալը։

— Փչել նահանջի փողը, — հրաման արձակեց երկիւղից սմքած Տուղրիլը։

Իսկ բերդից աւելի ու աւելի ուժեղ էր հնչում քաջերի մարտական երգը ...

Ասում են, որ քաջերի այդ երգը դարնանային հեղեղի պէս տարածուեց Հայկական լեռնաշխարհով մէկ, Հայոց հողից սրբեց — տարաւ թշնամուն։ Ու նորից ծուխ բարձրացաւ շինականների օջախներից, եւ յաւէրժական այդ ծուխը կապոյտ երկինքներով ձգուեց դէպի Թաթուլի սուրբ վեհանիստ ...

ՍՏ. ԿՈՒՐՏԻԿԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՖՐԱՆՍԱՑԻՆԵ՞ՐՆ ԱԼ ԳԻՐՔ ՉԵՆ ԳՆԵՐ

Տեղական թերթ մը կը գրէ թէ Ֆրանսայի մէջ կան 2739 հրատարակիչներ, սակայն այս ընդհանուր թիւին մօտ քառասունը, տարեկան քսան տեսակ գիրքէն աւելի չի հրատարակեր։

1954ին 10622 տեսակ գիրքով առաւել 1259 թարգմանութիւններով, ֆրանսական հրատարակչութիւնը միայն չորրորդ տեղը կը գրաւէր, Մեծն Բրիտանիայէն, Գերմանիայէն եւ Մ. Նահանգներէն ետք։

Եթէ հարիւրի վրայ վաթսուն երկու ֆրանսացի գիրք կարդայ, այս ընթերցողներուն երեսուն առ հարիւրը երբեք չի գներ, կամ փոխ կ'առնէ բարեկամներէ, գրադարաններէ եւ կամ կը բաժանորդագրուի փոխատու գրադարաններու մէջ։ Միջին հաշուով 58 հարիւրը գիրք չի գըներ։

«Անթրփուիզ»ի նշանակած այս քանի մը թիւերը ցոյց կուտան թէ ֆրանսացի հրատարակչական հաստատութեանց վիճակը կարծուածին չափ նախանձելի չէ։ Թերեւս թղթատարական նախարարութեան վերջին որոշումը, որով յիսուն առ հարիւրի զեղչ մը կ'ընէ արտասահման ղրկուած գիրքերու եւ գրքոյկներու վըրայ, նպաստէ ֆրանսական գիրքերու արտածման։

Ֆրանսացի հրատարակիչը կը տատանի անորոշութեան մէջ։ Օրինակ, «Տօն Քամիլօ»ն, բազմաթիւ հեղինակներու կողմէ մերժուելէ ետք, յիսուն հազար օրինակ առաջարկեց Սէօյ հրատարակչականին անօրէնը, իսկ այսօր 800.000 օրինակի արժանացած է։ Մարկարէթ Միչիլի գիրքը՝ «Հովը կ'առնէ կը տանի», Ֆրանսայի մէջ ամէնէն շատ տպագրութեան արժանացած է, բազմաթիւ տպագրիչներու կողմէ մերժուելէ ետք։

Հրատարակիչներու մէկ ուրիշ վտանգաւոր մրցակիցն ալ «Գրպանի գիրքն» է։ Այս տեսակ գիրքերը կը հրատարակուին մինչեւ 70.000 օրինակ, եւ ծախուին հատը 150 ֆրանքի։ Այս տեսակէտով մըրցակցութեան մէջ են «Վաղուան գիրքը», «Պլիյէօթէք Փլօն»ը, «Գրպանի գիրքը»։ Այս հրատարակիչները չեն հրատարակեր անտիպ գիրքեր, այլ կը գնեն վերհրատարակութեան իրաւունքը առաջին հրատարակիչէն։ Բուն հրատարակիչը ինք չի կրնար այդքան մեծ սպառում մը ապահովել, որովհետեւ եթէ մօտ 4000 օրինակը մէկ միլիոն ֆր. կ'արժէ, հարիւր հազարը եօթը — ութ միլիոն պիտի արժէ։ Եթէ այս թիւը բազմապատկուի երկոտասնեակ մը տեսակի գիրքով, պիտի արժէ տարեկան հարիւր միլիոն, միջին ստուհանի հաստատութեան մը համար, որ 70 — 80 տեսակի գիրք կը հանէ տարեկան։ Դժուար է այս հարիւր միլիոնը անմիջապէս ձեռք բերել։ Այս դրամը յամրաբար կը ստացուի, եւ անոր չգոյութիւնը կը ջլատէ հրատարակիչը որ չի կրնար ուրիշ գիրքեր հրապարակ հանել։

Գիրքերու ակումբներն ալ կը մրցին հրատարակիչներուն հետ։ Անոնց գիրքերը իրենց գեղեցիկ կազմով ընթերցողին ճաշակին աւելի յարմար կուգան։ Հրատարակիչները եւ գրատուները հասկնալով այս մրցակցութիւնը, իրենք ալ իրենց կարգին հաստատեցին Ֆրանսայի Գրատուններու Ակումբը։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԿՈՄԻՏԱՍ ԱՔՍՈՐՈՒՄ

●

Ճամբան երկար էր խոհերից,
Ու խոհերը՝ ճամբից երկար,
Թէ կայա՛ն կար ճամբաներին,
Զար խոհերից հանգիստ չկար,
Գնո՛ւմ էր խումբը Հայերի
Ու խմբի մէջ մի վանական,
Աչքը յառած հեռուներին՝
Տխուր երգում էր «շարական»։

Երգում էր նա ու մտածում, —
«Այսքան տարի աւե՛ր — աւար,
Այսքան եղեռն ու մահացում
Հայոց հողում՝ մի բուռ դառած,
Թէ Աստուած կայ՝ նայող վերից,
Ա՞մպ է իջել աչքի առաջ,
Չի՞ հասնում իր ականջներին
Այսքան ողբ ու այսքան հառաչ ...»։ 6

Երգում էր նա ու մտածում,
«Խղճի տեղ՝ քա՛րը կը նաֆէր,
Արագն եղաւ պղտոր արցունք,
Վշտից Մասիսը ներմակեց,

Մնաց մեռնող երկիր մի հին
Ու մի բուռ սուգ անող Հայեր,
Ո՞վ է տեսել սուգ անողին
Մեռելի հետ մէկտեղ թաղին ...»

Երգո՛ւմ էր նա... Վիշտն այդ անափ
Վեղար չէր, որ հագից հանէր,
Ի՞նչ միտք դրան կը դիմանար,
Ի՞նչ սիրտ կարող էր այդ տանել։

Շուրջն ամէն ինչ այնքա՛ն վայրագ,
Այնքան բի՛րտ էր, անկարե՛լի,
Որ թւաց, թէ աշխարհն արար
Խելագարուել է երեւի ...

Գիշերն սպան օսմանական
Թալէաթ բէյին հանգիստ ասաց.
— Խումբն սպանուեց. Մի վանական
Խելագարուեց՝ տեղ չհասած։

ԳԷՈՐԳ ԷՄԻՆ

(Սով. Գրակ. 1955 Սեպտ.)

ԵԹՈՎՊԻՈՅ կայսրը 18 մեթր բարձրութեամբ «Յուղայի առիւծ» մը ապսպրեց ֆրանսացի արձանագործի մը, իր գահակալութեան 25րդ տարեդարձին առթիւ։ Ֆրանսացի ճարտարապետ մըն ալ թատրոն մը շինած է Ատտիս — Ապեպայի մէջ, 12 շաբաթէն։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (65)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

●

Ընդհանուր դատախազը ոճրին գործադրութեան եղանակը երկարօրէն բացատրելէ ետք, անցաւ փաշաներու այս խնդրին մէջ ունեցած մեղսակցութեան։

ՔԵԱԶԸՄ ԳԱՐԱՊԷՔԻՐ ՓԱՇԱ, ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ԵՒ ՀԱՅ ԿՈՄՈՒՆԻՍՏՆԵՐԸ

— Ինչ կը վերաբերի Քեազըմ Գարապէքիր փաշայի, շարունակեց ընդհանուր դատախազը, խօսելէ առաջ այս խնդրին մէջ անոր ունեցած մասնակցութեան մասին կ'ուզեմ եւ պէտք կը զգամ կարեւոր կէտ մը ճշդել։ Փաշան ըսաւ թէ Էրզրումի Համաժողովին մէջ Կազըմ փաշան իրեն կրթնած էր ու եթէ ինք չըլլար, երկրին մէջ անտարակոյս աղէտ մը պիտի պատահէր։ Պատմութեան առջեւ կը փութամ յայտարարել թէ ասիկա սխալ է։ Ես ինքս մասնակցած եմ Սվազի Համաժողովին, երբեւ Տէնիզլիի ներկայացուցիչ, եւ կ'ուզեմ ճշդել թէ Գարապէքիր փաշայի այս խօսքերուն մէջ մեծ թիւրիմացութիւն մը կայ։ Կազըմ փաշան Էրզրում ժամանած ատեն, Գարապէքիր փաշա ալ կասկածով իրեն կը հետեւէր եւ Կազըմ ոչ թէ իրեն, այլ Էրզրումի ժողովուրդին կը կրթնէր։ Նոյնինքն Գարապէքիր փաշա մէկն էր այն անձերէն, որ Կազըմին քուէ տուին, նախագահելու համար Էրզրումի Համաժողովին։

«Գալով Սվազի Համաժողովին՝ կը պնդեմ թէ այդ կէտն ալ հակառակ է իրողութեան։ Իրողութիւն է որ երկիրը դիմադրութեան պատրաստելու համար, նախ Էրզրումի Համաժողով մը գումարուեցաւ։ Յետոյ Սվազի Համաժողովը գումարուեցաւ, նպատակ ունենալով Էրզրումի եւ աւելի ճիշդը, Արեւելեան Նահանգներու պաշտպանութիւնը՝ հայ կոմունիստ գըրաւման մը դէմ։ Սվազի համաժողովին մէջ յայտնի եղաւ որ երբ ամբողջ երկիրը վտանգի մը ենթակայ ըլլար, այսպիսի մասնակի, պաշտպանողական միջոցներ բնաւ կարեւորութիւն պիտի չունենային հետեւաբար ամբողջ երկիրն ու հայրենիքը պէտք է պաշտպանողական միջոցներու ձեռնարկէ։

«Էրզրումի Համաժողովին մասնակցողները սակէ գոհ չմնացին եւ ուզեցին որ պաշտպանողական կազմակերպութիւնը յատուկ ըլլայ միայն Արեւելեան Նահանգներուն։ Այս գաղափարը ունէր նաեւ Քեազըմ Գարապէքիր փաշա, որ իբրեւ երեսփոխան կրնայ Թէրաքքըփէրվէր կուսակցութիւնը կազմել, կամ տարբեր կուսակցութեան մէջ մտնել, ոչ ոք կրնայ միջամտել այս մասին։ Իր խօսքերէն այն տպաւորութիւնը կ'ունենանք թէ՝ փաշան իր սկզբունքներուն եւ գաղափարներուն համաձայն կ'ուզէ վարել երկիրը, ինչ որ անկարելի է, որովհետեւ երկրին մէջ ընդունուած են ռամկավարական սկզբունքները։ Թէ Քեազըմ Գարապէքիր եւ թէ Ալի Ֆուատ փաշաները ըսին թէ բանակէն քաշուելէ վերջ կուսակցութեան մէջ մըտած են, մինչդեռ դատական քննութիւնները հաստատեցին թէ քաղաքական գործունէութեան նպատակով քաշուած են բանակէն։ Իմ կատարեալ խղճի համոզումս այն է որ Գարապէքիր, Րէֆէթ, Ալի Ֆուատ, Ճաֆէր Թայյար փաշաները Րաուֆ պէյ մահափորձի խնդիրէն տեղեկութիւն ունէին, բայց հաւանութիւնչունէին։ Այս է իրողութիւնը ահաւասիկ։

«Պարտք կը զգամ շնորհաւորել Սապիթ պէյը, որ արդէն եղաւ Անգարայի մէջ ծրագրուած մահափորձին։ Նոյն դնահատանքը նաեւ Ֆաիք պէյի։ Ապիտին պէյ վեց ամիս առաջ Րիւշտիւ փաշային ըսած է թէ մահափորձ պիտի սարքուի, երկուքն ալ յանցապարտ են։ Կիւրճիւ Եուսուֆն ալ իբրեւ արիւնարբու, հասարակ ոճրագործ մը կը դատապարտեմ Զիա Խուրշիտի հետ։ Զօփուր Հիլմի առաջին գնդակը պիտի արձակէր Կազըմին։ Գարա Քէմալ եւ Ապտիւլգատիր այս դերակատարներուն ղեկավար ուժն էին։ Իսկ ամէնէն արիւնկզակ դէմքն է Լազ Իսմայիլ։ Շիւքրիւ պէյ, այդ նախկին կրթական նախարարը եւ եղական «քօմիթաճի»ն, արեան ծարաւի մէկն է, եւ շատ մը ոճիրներ կան անցեալին մէջ գործուած ինչպէս Ջէքի պէյ, խեղճ Ահմէտ Սամիմի, Հասան Ֆէհմի պէյի սպանութիւնները, որոնք ուղղակի Շիւքրիւ պէյի գործն են եւ ժամանցումի ենթակայ են։ Ինք այս նողկալի մահափորձին գլխաւոր կազմակերպիչն է»։

Ի վերջոյ ընդհ. դատախազը ճշդեց իւրաքանչիւր ամբաստանեալի ստուհան առ ստուհան մեղսակցութիւնը եւ մահապատիժ պահանջեց Շիւքրիւ, Արիֆի Ապիտինի, Րասիմի, Զիա Խուրշիտի, Լազ Իսմայիլի, Կիւրճիւ Եուսուֆի, Սարը Էֆէ Էտիպի, Զօփուր Հիլմիի եւ Հաֆըզ Մէհմէտի դէմ, փախստական Գարա Քէմալի եւ Ապտիւլգատիրի դէմ, թիապարտութիւն՝ Րիւշտիւ փաշայի, Հալիս Թուրկուտի, Իսմայիլ Ճանպօլաթի, Րէուֆ, Ասնան պէյերու եւ Վէհապի դէմ։

Անպարտութիւն միւս փաշաներուն եւ զանազան երեսփոխաններու, նաեւ կարգ մը ամբաստանեալ երեսփոխաններու մասին դատի անջատում։

(Շար.)

զէնքերը: Ուոշինկթըն այժմ տրամադիր կ'երեւայ զէնք ծախելու Իսրայէլի: Ուրիշ լուրի մը համաձայն, Ամերիկա թելադրած է Լիբանանի եւ Յորդանանի որ փոխանակ Եգիպտոսի կապուելու, միանան Թուրքեւիրաքեան պաշտպանողական զինակցութեան, իրենց շահերը ապահովելու համար ։

Միւս կողմէ, Անգլիա շարունակ չափաւորութեան խորհուրդ կուտայ Եգիպտոսի: Արտաքին նախարարը փոխանորդը իր մօտ հրաւիրելով Լոնտոնի եգիպտական դեսպանը, յայտնեց թէ Իսրայէլի ալ մտահոգութիւն յայտնած է կատարուած արշաւի առթիւ ։

Թէ Անգլիա եւ թէ Մ. Նահանգները մտահոգութեամբ կը կը դիտեն Խ. Միութեան թափանցումը Միջին Արեւելքի մէջ։

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԹՆՃՈՒԿԸ

●

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏԸ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԿԱՏԱՐԵԼ 1956 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻՆ

Անստուգութիւնը դեռ կը շարունակուի Ժընեւի մէջ։ Արեւմտեան երեք պետութիւնները նոյեմբեր 4ին նոր ծրագիր մը յանձնեցին Պ. Մոլոթովի, առաջարկելով ազատ ընտրութիւններ կատարել ամբողջ Գերմանիոյ մէջ, յառաջիկայ 1956 Սեպտեմբերին: Այս առաջարկը խմբագրուած է մէկ էջի վրայ եւ կը խտացնէ Արեւմուտքի ամբողջ ծրագիրը Գերմանիոյ միացման մասին: Այս ծրագրին համաձայն է նաեւ արեւմտեան Գերմանիան, թէեւ Ժընեւի մէջ ունի միայն դիտողներ: Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը յայտարարեց թէ խորհրդաժողովը դառն փորձ մը կը կատարէ: Մոլոթով անմիջապէս պատասխանեց, կրկնելով իր նախորդ առաջարկը,— ժողովի հրաւիրել արեւմտեան եւ արեւելեան Գերմանիոյ ներկայացուցիչները ։

Բոլշեւիկեան յեղափոխութեան տարեդարձին առթիւ, խորհրդաժողովին յաջորդ նիստը պիտի գումարուի երեքշաբթի օր:

× Առջի օր Մոլոթով եւ Պ. Փինէ գլուխ գլխի տեսակցութիւն մը ունեցան օրուան հարցերու մասին: Յառաջիկայ շաբթու նորէն պիտի տեսակցին ։

× Չորս նախարարները իրենց երկիրները պիտի վերադառնան դադարի շրջանին ։

ՄԱՐՈՔԻ ՍՈՒԼԹԱՆԸ

Նախարարական խորհուրդը բացառիկ նիստ մը գումարելով Էլիզէի պալատին մէջ, հաւանութիւն յայտնեց որ Պեն Եուսէֆ վերահաստատուի իբրեւ օրինաւոր Սուլթան ։

Գահընկէց վեհապետը Ռապաթ պիտի վերադառնայ Նոյեմբեր 12–16ին: Շաբաթ իրիկուընէ ի վեր զինուորական պատնէշներ կ'ընծայուին եւ սուլթանական դրօշը պարզուած է իր բնակարանին վրայ, Սէն Ժերմէն ան Լէ ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ զինուորական ատեանը մահապատիժ պահանջեց 31 Սուրիացիներու համար, այն ամբաստանութեամբ թէ դաւեր սարքած էին, սպաննելու համար փոխ – սպարապետ Ատնան էլ Մալքին : Ձերբակալուած են միայն ինը, միւսները փախած են ։

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ վարչապետը, մառէշալ Բուլկանին եւ Ն. Խրուշչեւ պատրաստութիւններ կը տեսնեն, Հնդկաստան, Աֆղանիստան եւ Պիրմանիա երթալու համար, մասնաւոր օդանաւով մը: Ճամբորդութիւնը պիտի տեւէ մէկ ամիս ։

ԼԵՀ ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒ «Կուլտուրա» թերթը, որ կը հրատարակուի Փարիզի մէջ, ժողովի հրաւիրած է խումբ մը մտաւորականներ, քննելու համար հայրենադարձի խնդիրը, ի պատասխան 48 լեհ էլեւլիններու ուղղած կոչին ։

ԱԼԺԵՐԻԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ ահաբեկումները վերսկսած են: Հինգ Ֆրանսացիներ սպաննուեցան Կոստանդինի շրջանին մէջ ։

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

Ֆ. Կ. Խաչի օգնութեան կայանի մանուկները իրենց ծնողներով կը հրաւիրուին հաւաքոյթի մը, այս կիր. ժամը 15 – 20, Ազգ. տան թատերասրահին մէջ, 32 ռիւ տը Թրէզիվ, մէթրօ Քատէ ։

Գեղարուեստական բաժին փոքրիկներու կողմէ, ղեկավարութեամբ աւագ հսկիչ Պ. Լեւոն Մոմճեանի ։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՊՈՐՏՈՅԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Մուրատ խումբի նախաձեռնութեամբ եւ մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի ։

Կիրակի, 13 Նոյեմբեր, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Կրօնաւորներու սրահին մէջ։

Կը նախագահէ ընկ. Կ. ՏՕՆԷԼԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Գեղար. բաժին, երգ, արտասանութիւն, նուագ ։

Մուտքը ազատ է ։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 13ին, կիրակի ժամը 16էն 24, Պատերազմի Նախկին Գերիներուն սրահը, 49 ռիւ տը Կօլ ։

Նախաձեռնութեամբ «Անտոք» եւ Սէն Շամոնի ենթակոմիտէներու եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդին ։

Կը խօսի ընկեր ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

⁂

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 19ին, Շաբաթ իրիկուն ։

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային ։

ՄԻ ՄՈՌՆԱՔ ՆՈՅ. 11Ի ԶԻՆԱԴԱԴԱՐԸ

ՎԻՇԻ.— Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու Միութիւնը այս տարի ալ պիտի մասնակցի Նոյ. 11ի զինադադարի թափօրին, մեր Ազգ. եռագոյն դրօշով, Ֆրանսական ռազմիկներուն հետ ։

Այս առթիւ կը հրաւիրենք հասարակութիւնը ներկայ ըլլալ խուռն բազմութեամբ ոգեկոչելու համար նաեւ մեր աւելի քան մէկ միլիոն նահատակներու յիշատակը, փունջ մը ծաղիկ զետեղելով Անծանօթ Զինուորի դամբարանին վրայ:

ԱՅՑ ՓԷՐ ԼԱՇԷԶ

Ողբացեալ ընկերներ՝ Ահարոնեանի, Անդրանիկի, Ռուբէնի, Խատիսեանի, ինչպէս նաեւ Գրիգոր Օտեանի շիրիմներուն: Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի «Ռոստոմ» խումբին կողմէ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին:

Ծաղկեպսակներու զետեղումէն վերջ կազմակերպուած է թէյասեղան մը ժամը 3ին «Լը Խաւլ» ճաշարանի սրահին մէջ, (մեթրօ Կամպեթա, Փլաս Կամպեթա), ուր պիտի արտասանուին յարգանքի խօսքեր: Հաւաքավայր Փլաս Կամպեթայի դուռը: Մեթրօ Կամպեթա: Ծախքերու մասնակցութիւն: Սիրով կը հրաւիրուին շրջանի հայ հասարակութիւնը եւ ընկերները: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ԾԻՍԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՀԱՆԴԷՍ

(Musique rituelle)

Զանազան երկիրներու եւ ժամանակներու

Հայկական, յունական, սուրիական աւանդութեան, ֆրանսական Միջին Դարու, Ինքայի, Հեպրիտի (կեղտական), Ափրիկեան Սեւամորթներու, Հնդկական, Արաբական աւանդութեան, Սպանիական Պրազիլիոյ Սեւամորթներու, եբրայական աւանդութեան:

Սարքուած՝

ԼԻՏԻԱ ԿԱՐԻՆԻ

(Կարին Իչքալացեան, մեցցօ սոփրանօ),

ԵՒ

ՆԵԼԼԻ ՔԱՐՈՆԻ

կողմէ (Օնտիստ նուագարան Մարթընօ):

Տեղի կ'ունենայ 21 Նոյեմբեր, երկուշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին, էքօլ Նորմալ Միւզիքի սրահը: 78, Ռիւ Քարտինէ, Մէթրօ Մալզերպ):

Կը մասնակցին Կիյմէթ Պուայէ (օնտիստ), Մոնիկ Մաթայն (դաշնակ) եւ Լուի Տիլլէ (ծնծղայ):

Կը ներկայացնէ

ԼԻՒՔ ԱՆՏՐԷ ՄԱՐՍԷԼ (Թարգմանիչ Նարեկի) ։

Գին տոմսերու 200էն 600 ֆրանք:

Մասնաւոր զեղչ ուսանողներու եւ երաժշտութեամբ զբաղողներու ։

Տոմսերը կը վաճառուին հանդէսին սրահը, Տիրան հրատարակչական տունը, եւ Լօրա Իչքալացեանի մօտ՝ (73 Ֆօպ. Փուասօնիէր (Փարիզ 9), Հեռ. ՓՐՕ. 64–23 ։

ՎԵՐԱՄՈՒՏ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի դպրոցները վերաբացուած են արդէն, Հինգշաբթի, կէսօրէ վերջ ժամը երկուքին, վերի դպրոցը՝ (Լաֆայէթ), Կիրակի առաւօտ ժամը 9ին: Ուսուցչուհին է ընկերուհի Սոնա:

Քաղաքի դպրոցը՝ Համօ Օհանջանեան ակումբ, հինգշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, ուսուցչութեամբ ընկերուհի Ովսաննա Խօքխուզեանի: Իսկ Փասգալի շրջանի մասին շուտով կը յայտարարուի ։

Դասաւանդութիւնները ձրի են ։

Կը յանձնարարուի բոլոր ծնողներէն անխտիր ուղարկել իրենց զաւակները ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս Չորեքշաբթի երեկոյ, ժամը 9.15-ին, Քաթէ սրճարանին վերնայարկը ։

Կը խօսի Պ. Լ. ՉՈՐՄԻՍԵԱՆ

Նիւթ ունենալով Կուսակցութիւնները Սփիւռքի մէջ ։ Մուտքը ազատ է ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ս. ԺԷՐՈՄԷՆ ընկեր Գէորգ Կոփոյեան և Տիկ.ը իրենց Ամերիկա մեկնումին առթիւ շնորհակալութիւն կը յայտնեն Հ.Յ.Դ. «Հայաստան» ենթակոմիտէին, Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին, Քղիի Հայր. Միութեան, եւ բոլոր ընկերներուն ու բարեկամներուն որոնք ողջերթի զինեձօներով պատուած էին, զիրենք սրտաբուխ բարեմաղթութեամբ ։

⁂

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Ս. Նշանեանէ (Վիշի) տասը հազար ֆր. կայանի շէնքին նորոգման համար:

⁂

Տէսինէն Յովհաննէս Մանուկեան (այժմ Վիէնի հիւանդանոցը) իր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ իր ընկերներուն, բարեկամներուն եւ բոլոր անոնց որոնք այցելեցին իր հիւանդութեան ընթացքին, ապաքինում մաղթելով ։

⁂

ՌՈԱՆ.— Այրի Տիկին Մարիամ Ժարժաթեան, Տէր եւ Տիկին Խորէն Յովհաննէսեան եւ զաւակները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով կամ հեռագրով իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ հօր՝

ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԺԱՐԺԱԹԵԱՆԻ

մահուան առթիւ ։

IMPRIMERIE ARAXES 46, Rue Richer. Paris

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՔԱՋՆ ՆԱԶԱՐ ԵՒ 13 ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ. գրեց՝ Համաստեղ: Մատենաշար «Յուսաբեր» թիւ 70: Ընտիր տպագրութեամբ, 375 մեծադիր էջերով: Տպ. «Յուսաբեր», Գահիրէ: Գին 700 ֆրանք ։

⁂

LES MEMOIRES DE MGR. JEAN NASLIAN. Evèque de Trébizonde, sur les événements politico-religieux en Proche Orient de 1914 à 1928.

Երկու ստուար հատորներ, կուռ եւ փաստացի բովանդակութեամբ, քարտէսներով եւ բազմաթիւ փաստաթուղթերով, առաջինը 607, երկրորդը 1030 էջ: Տպ. Վիէննա, 1955:

Դիմել Պ. ՕԹՈՆ ՀԷՔԻՄԵԱՆԻ,
74 Ռիւ տը Լուրմէլ, Փարիզ (15):

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Ստեփան եւ Արամայիս Սրապեան եղբայրներէն (Միլան) 7500 Ֆր., ի յիշատակ իրենց ողբացեալ մեծ մօր որ վերջերս մեռաւ Պոլսոյ մէջ ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 20ԻՆ

ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԱՐԱՆԻՆ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Orchestre EDDIE WARNER

et sa MUSIQUE TROPICALE
avec 17 EXECUTANTS

Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգնութեան Մարմնի կողմէ:

20 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ԿԻՐԱԿԻ ՕՐ

ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր ։

GRAND HOTELի ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Մանրամասնութիւնք յաջորդով ։

ՎԱԼԱՆՍ

Մինչեւ որ ՇԱՐԼ ԱԶՆԱՒՈՒՐԸ գայ՝
շուտով ՓԵՐԷԶ ՓՐԱՏՕ

մեր քաղաքի մարզական միութիւնները կը կազմակերպեն խանդավառ հանդիպումները՝

Սպասելով Շարլ Ազնաւուրի որ պիտի գայ Նոյեմբերի վերջը, Նոյեմբեր 8ին քաղաքապետարանին սրահը Փերէզ Փրատօ, Մանպոյի թագաւորը փայլուն ներկայացում մը պիտի տայ 29 հոգիով ։

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբի անդամներէն կը խնդրուի անպայման ներկայ ըլլալ Ա. փորձին, երեքշաբթի գիշեր ժամը 8ին, Ազգ. Տունը ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԿԱՆ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

Բացառիկ թիւ, 1955 Հոկտեմբեր, նոր խմբագրութեամբ եւ հետեւեալ բովանդակութեամբ.—

Հայաստանին, Մարիէտա Շահինեան.— Հայ ժողովուրդին, Համօ Սահեան, Հայաստան (ֆրանսերէն) Մաքս Ժակոբ.— Սասնոյ սուրը կը շողայ դարերու մէջէն, Շ. Նարդունի.— Բազուկն ու քուրը (Թաթուլ Իշխան), Սա. Կուրտիկեան.— Ո՞վ է Ժան Քոքթօ, Շաւ. Սադըղ.— Անկախութեան գաղափարը Հ. Յ. Դ. հիմնադիրների մտայնութեան մէջ, Տարագիր.— Մեր տեսակցութիւնները, վկայութիւն մը Խ. Միութեան մասին, Ս. Շ.—Մուսան եւ Երիտասարդութիւնը, Եր. Տ. Անդրէասեան ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Վիէնի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը 1956 Յունուար 21ին ։

Ֆ. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղի տարեկան ձեռնարկը, նոյեմբեր 26ին, շաբաթ գիշեր:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ
HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C.Seine376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 — Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 8 ՆՈՅԵՄԲԵՐ — MARDI 8 NOVEMBRE 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7821 — 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3232

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԴԵՌ ԿԸ ԴԱՐՊԱՍԵՆ

Խ. Միութեան վարիչները կը շարունակեն զանազան փորձեր կատարել, վերահաստատելու համար իրենց երբեմնի սիրալիր գործակցութիւնը նոր Թուրքիոյ հետ:

Այս առաջադրութեամբ, իրենց մամուլը պարբերաբար կը պարզէ այն չարիքները որոնց ենթակայ է եղեր Թուրքիան, իբրեւ արբանեակը Մ. Նահանգներուն եւ իբրեւ անդամ Ատլանտեան դաշինքին:

Կը յիշուի թէ Մոսկուա 1945 Մարտ 19ին ծանուցագիր մը ուղղեց Թուրքիոյ, չեղեալ հռչակելով 1925 Դեկտ. 17ի ռուս-թուրք բարեկամութեան դաշինքը, որ կնքուած էր Փարիզի մէջ:

Միեւնոյն ատեն Կրեմլին պատրաստակամութիւն կը յայտնէր ուրիշ դաշնագիր մը կնքելու, նոր պայմաններով:

Այդ պայմաններէն մէկն էր վերաքննել Մոնթրէօյի դաշնագիրը՝ Նեղուցներու մասին: (Ծանուցագիր (1946 Օգոստ. 8ի):

Այնուհետեւ, զանազան առիթներով յայտարարուեցաւ թէ Մոսկուան հողային պահանջներ ալ դրած է, յատկապէս յիշելով Կարսը եւ Արտահանը:

Այս մասին յայտարարութիւններ ալ եղան ՄԱԿի Քաղաքական Յանձնաժողովին մէջ եւ Խ. Միութեան ներկայացուցիչը, Վիշինսկի մանուածապատ բացատրութեամբ մը պահանջեց որ Վրաստանի վերադարձուին այդ հողերը:

Իր այս պահանջը հիմնուած էր երկու վրացի ակադեմականներու մէկ յուշագրին վրայ:

Թուրքիա երկու պահանջներն ալ մերժեց, եւ աւելի վճռական դիրք մը բռնեց 1947 Մարտ 12ին, երբ Մ. Նահանգները իրենց ամբողջական աջակցութիւնը կ'ընծայէին Թուրքիոյ եւ Յունաստանի, համաձայն Թրումընի վարդապետութեան:

Այդ օրէն ասդին, Թուրքեւխորհրդային յարաբերութիւնները կը մնան դիւանագիտական: Եւ, ինչպէս ըսինք, Մոսկուա կը փորձէ ձեւ մը գտնել, նախկին սերտ կապերը վերահաստատելու համար:

Այս ճամբուն վրայ, իր վերջին անպատիւ ձեռնարկն եղաւ պաշտօնապէս յայտարարել, Հայաստանի եւ Վրաստանի բերնով, թէ հողային պահանջներ չունին Թուրքիայէն (1953 Մայիս 30):

Անգարա այս յայտարարութիւնը հրատարակեց 1953 Յուլիս 19ին, պարզապէս ի տեղեկութիւն:

Եւ ահաւասիկ նոյնքան անփառունակ նահանջ մը, նոյն ուղղութեամբ:

Ամերիկեան իրազեկ օրաթերթին՝ «Ն. Ե. Հէրըլտ»ի Մոսկուայի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ՝ անցեալ շաբթու, ի պատիւ ասիական պետութեանց ներկայացուցիչներուն տրուած ճաշի մը առթիւ, Կեդր. Կոմիտէին քարտուղարը, Ն. Խրուշչեւ պատմեր է Թուրք դեսպանին թէ Բերիա՛ է պատասխանատուն Թուրքիոյ եւ Խ. Միութեան միջեւ ծագած դժուարութեանց, մէջն ըլլալով իրենց փոխադարձ բարեկամութեան դաշինքին խզումը եւ թէ այժմ կացութիւնը փոխուած է:

Թղթակիցը կ'աւելցնէ թէ Մոսկուայի դիւանագիտական շրջանակները ծանօթ էին այս անցուդարձին, թէ դեսպանները իրենց կառավարութեանց հաղորդած էին զայն, թէ լուրը մինչեւ Ժընեւ հասած էր, բայց թղթակիցները չէին կրցած յայտնել, մինչեւ Նոյեմբեր 3, գրաքննութիւնը նորէն խստացած ըլլալով:

Այս առթիւ, Խրուշչեւ դիտել տուեր է թէ Թուրքիան չարաչար պիտի տուժէ, միացած ըլլալով Ատլանտեան զինակցութեան, թէ իր զինակիցները պիտի չկրնան օգնել, եւայլն:

Դեռ ամէն բան չըսինք:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԱՐՈՔԻ ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ ՎԵՐԱՀԱՍՏԱՏՈՒՄԸ

ՄԵԾ ԽԱՆԴԱՎԱՌՈՒԹԻՒՆ ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

Ինչպէս գրած էինք կիրակի օր, նախարարական խորհուրդը բացառիկ նիստի մը մէջ հաւանութիւն յայտնեց որ գահընկէց եւ աքսորական Սուլթանը, Պէն Եուսէֆ, վերահաստատուի գահին վրայ: Կառավարութիւնը այս նոր զիջումը կատարեց, գաղրեցնելու համար արիւնահեղութիւնը: Որոշումը Սուլթանին հաղորդուեցաւ արտաքին նախարար Փինէի միջոցաւ, որ երկրորդ անգամ տեսակցութիւն մը ունեցած էր վեհապետին հետ: Այս առթիւ Ֆրանսայի ներկայացուցիչը ողջագուրուեցաւ Սուլթանին հետ:

Յետոյ միացեալ զեկոյց մը հրատարակուեցաւ, որ կ'ըսէ թէ սահմանադրական միապետութիւն պիտի հաստատուի Մարոքի մէջ եւ բանակցութիւններ պիտի կատարուին, անկախ պետութեան մը վերածելու համար Մարոքը, որ Ֆրանսայի հետ միացած պիտի ըլլայ ազատօրէն ընդունուած պայմաններով: Սուլթանը երէկ Փարիզ իջաւ Սէն Ժէռմէնէն, Անծանօթ Զինուորի գամբարանին բոցը արծարծելու համար:

Պէն Եուսէֆ գահընկէց եղաւ 1953 Օգոստոս 20ին եւ Քորսիքա կղզին աքսորուեցաւ, յետոյ Մատակասքար փոխադրուելով: Կը կարծուի թէ Ռապաթ պիտի վերադառնայ Նոյեմբեր 16ին, իբրեւ անկախ վեհապետ: Այն ատեն ֆրանսական մարզպանը, զօր. տը Լաթուռ, որ հակառակ էր Սուլթանին վերահաստատման, պիտի փոխուի եւ իրեն պիտի յաջորդէ ուրիշ պաշտօնատար մը:

Քաղաքական շրջանակներու մէջ կը կարծեն թէ Սուլթանին վերահաստատումը, որ մեծ խանդավառութիւն պատճառած է Մարոքի մէջ, շատ կարեւոր հետեւանքներ պիտի ունենայ, միեւնոյն ատեն բարւոքելով Ֆրանսայի եւ Սպանիոյ յարաբերութիւնները: Սպանիական Մարոքի բնիկները միշտ հաւատարիմ են եղած Պէն Եուսէֆի եւ կ'աղօթեն անոր աբեւշատութեան համար: Փարիզ եկած է Մարաքէշի փաշան, Էլ Կլաուի, որ վճռական դեր կատարած էր Սուլթանին գահընկէցութեան մէջ եւ որ յետոյ փոխեց իր կարծիքը:

Սուլթանը շաբաթ օր ունկնդրութեան ընդունեցաւ հրէական պատուիրակութիւն մը եւ յայտարարեց թէ պիտի յարգուին Մարոքի Հրեաներուն հաւասար իրաւունքները եւ ազատութիւնները, երբ գահ բարձրանայ: Պատուիրակութիւնը զեկոյց մը հրատարակեց, երախտագիտութիւն յայտնելով:

× Սուլթանը, որ 41 տարեկան է, տեսակցութեան մը առթիւ յայտարարեց թէ իր վերադարձը պիտի վերահաստատէ վստահութիւնը Ֆրանսացիներուն եւ Մարոքցիներուն միջեւ:

ԱՐՄԱՏԱԿԱՆ կուսակցութեան համագումարը վերջացաւ բուռն տեսարաններով: Ժողովը որոշեց պարտադրել ծերակոյտի արմատական անդամներուն որ ընդունին տան շրջանային ընտրութեան դրութիւնը, մերժելով համեմատականը: Հաւանական է որ վէճ մը ծագի երկու ժողովներուն միջեւ: Կուսակցութեան նախագահ ընտրուեցաւ Պ. Էռիօ, փոխ-նախագահ՝ Մենտէս Ֆրանս:

ԱՆԳԼԻՈՅ արտաքին նախարարը, Իտըն, Մոսկուա պիտի երթայ, մասնակցելու Պուլկանինի եւ Խրուշչեւի Լոնտոն այցելութենէն վերջ:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ԱՌԱՔԵԱԼԸ

Ընկեր եր. խաքանասեանի այնքան պատկերալից յուշերը անգամ մը եւս վերակենդանացուցին ճշմարիտ առաքեալը՝ Բժ. Յ. Զաւրիեւ, այնքան պայծառ՝ իր ինքնատիպ մտածումներով եւ անսահման բարութեամբ:

Զինքը տեսնելու բախտը ունեցայ 1912ի ամառը, երբ Կարինէն Սասուն կ'երթայինք խմբովին եւ հետիոտն, առաջնորդութեամբ Ռոստոմի:

Տեղաւորուած էր Մուշ, սովորական տունի մը մէջ, որ կը ծառայէր իբրեւ բնակարան, իբրեւ հիւրանոց եւ հիւանդանոց:

Դարմանի կարօտ բազմութիւն մը կը սպասէր սենեակի մէջ եւ փողոցը:

Ամէն ինչ ձրի էր, բժշկական քննութիւն թէ դեղ ու դարման:

Կը պատմէին թէ ունեւորներ ալ կ'օգտուէին իր առատաձեռնութենէն, առանց կարմրելու:

Յետոյ աւելի մօտէն ճանչցայ Կարինի մէջ, ուր կուգար ատեն-ատեն, ընկերներուն հետ խորհրդակցելու համար:

Վերջին գալուն տարօրինակ դէպք մը պատմեց, յայտնապէս ազդուած, բայց միշտ փիլիսոփայական ժպիտը դէմքին:

Կարինէն մեկնելու պահուն, կը դիտէ որ ձիապանը իւրացուցած է կարգ մը իրեր,— եթէ չեմ սխալիր՝ ամբողջ ձիասարքը:

Երբ դիտողութիւն կ'ընէ, ձիապանը — Հայ — կը պատասխանէ ամենայն պարզամտութեամբ.

— Ես գողցած չեմ, ասոնք ինծի կը պատկանին:

Բժիշկը ի զուր կը փորձէ համոզել:

Ի վերջոյ, վինաքանութիւնը կարճ կապելու համար, կ'ըսէ.

—Ես գիտեմ որ բոլորն ալ ինձ են պատկանում. բայց քանի որ պնդում ես, թող քոնը լինեն...

Եւ կը ստիպուի նոր սարք մը գնել:

Իր բարութեան չափ բացառիկ էր իր յղացումներուն յանդգնութիւնը:

Առիթով մը իր մօտ հրաւիրելով մեզ՝ երիտասարդներս, հրաշալի ծրագիր մը պարզեց, կատարեալ յայտնատեսութեամբ:

Եւ բոլորս ափ ի բերան մնացինք:

Վաղը կ'իմանաք:

ՎԱՀԷ

ՍՏԻՊՈՂԱԿԱՆ ԿՈՉ ՄԸ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ԵՒ ԻՍՐԱՅԷԼԻ

Արեւմտեան մեծ պետութիւնները արտակարգ ճիգեր կը թափեն Միջին Արեւելքի մէջ, նոր ընդհարումներ արգիլելու համար, միեւնոյն ատեն ձգտելով սահմանափակել Խ. Միութեան թափանցումը:

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարին օգնականը, Ճորճ Ալլէն, որ վերջերս Եգիպտոս եւ Լիբանան գացած էր, իր մօտ հրաւիրելով Ուաշինկթընի եգիպտական եւ իսրայէլեան դեսպանները, յանձնարարեց որ բոնի ուժի չդիմեն, իրենց վէճերը կարգադրելու համար: Այս առթիւ հրատարակուած զեկոյցը կ'ըսէ թէ ամերիկեան կառավարութիւնը մեծ մտահոգութեամբ կը հետեւի յարաճուն դէպքերու ընթացքին: Յետոյ կ'ըսէ թէ Եգիպտոս եւ Իսրայէլ խախտած են զինադադարի պայմանագիրը: «Այդ բախումներուն հետեւանքով արիւն թափեցաւ եւ մարդկային կորուստներ պատահեցան: Մ. Նահանգները ցաւալի կը գտնեն որ երկու կողմերը զինու զօրութեան կը դիմեն, վէճեր կարգադրելու համար: Մ. Նահանգները ուժգնօրէն կ'աջակցին Ազգ. ժողովին ջանքերուն՝ խաղաղ կարգադրութեան մը յանգելու համար եւ մասնաւորապէս գնահատելի կը գտնեն զօր. Պըրնսի առաջարկները:

Տեսակցութենէն վերջ, Իսրայէլի դեսպանը յայտնեց թէ իր կառավարութիւնը պիտի քննէ զօր. Պըրնսի ծրագիրը, դադրեցնելու համար թշնամութիւնները: Եգիպտոսի դեսպանն ալ յայտարարեց թէ «պատճառ չկայ չափաւորութիւն պահանջելու մեզմէ, վասն զի մենք այդ ճամբան բռնած ենք արդէն: Մեր ամբողջ ըրածը ուրիշ բան չէ եթէ ոչ ինքնապաշտպանութիւն: Եգիպտոս կը ջանայ խուսափիլ ընդհարման ծաւալումէն. բայց կարելի չէ այդ արդիւնքին հասնիլ եթէ ստիպուինք ինքնապաշտպանութեան դիմել»:

ԺԸՆԵՒԻ ԺՈՂՈՎԸ

Չորս Մեծերու խորհրդաժողովը կը վերարացուի այսօր, երեքշաբթի, եօրեկայ դադարէ մը վերջ: Խ. Միութիւնը երբեք տրամադիր չէ ընդունելու Գերմանիոյ միացումը՝ Եւրոպայի ընդհանուր ապահովութեան դաշինքէն առաջ: Համաձայն չէ, նաեւ, Երմանիոյ չէզոքացման: Այնպէս որ կը կարծուի թէ ժողովը ձախողման դատապարտուած է:

Բոլշեւիկեան յեղափոխութեան 38րդ տարեդարձին առթիւ, փոխ-վարչապետ Քականովիչ ճառ մը խօսելով, փառաբանեց խորհրդային իշխանութեան կատարած նուաճումները: Ժընեւի խորհրդաժողովին ալ անդրադառնալով, ըսաւ թէ Խ. Միութեան առաջարկները կը ձգտին կանխել նոր պատերազմներ եւ ամրապնդել բոլոր ժողովուրդներու ապահովութիւնը եւ խաղաղ կեանքը:

× Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Տըլլըս, Եուկոսլաւիա երթալով, երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ Թիթոյի հետ: Այս առթիւ հրատարակուած զեկոյցը կ'ըսէ թէ երկու վարիչները «հաստատեցին արեւելեան Եւրոպայի արբանեակ պետութեանց անկախութեան կարեւորութիւնը»: Երկու կողմերն ալ համաձայն են որ գերմանական խնդիրը կարգադրուի անյապաղ, թէեւ տարբեր

(Շար.ը կարդալ Դ. Էջ)

ՎԱԶԳԷՆ Ա. ԿԸ ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԷ ԿԻԼԻԿԻՈՅ ՏԵՂԱՊԱՀԸ

Ամենայն Հայոց կաթողիկոս Վազգէն Ա. Նոյ. 4ին հետեւեալ շնորհաւորական հեռագիրը ուղղած է Կիլիկիոյ Կաթող. Տեղապահ Խորէն եպիսկ.ի.—

«Ընդունեցէք մեր ամենաջերմ մաղթանքները Ձեր գործի յաջողութեան համար՝ ստեղծելու լաւագոյն պայմաններ, որպէսզի Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Աթոռը արժանաւոր դահակալ մը ունենայ մեր Ս. Եկեղեցւոյ միութեան եւ սիրոյ պահպանման նուիրական ոգիով»:

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը շնորհակալութեան հեռագիր մը ուղղած է Բերիոյ (Հալէպ) առաջնորդ Զարեհ եպիսկոպոսի, որ շնորհաւորած էր իր ընտրութիւնը:

× Երուսաղէմի Պատր. տեղապահ Եղիշէ արք. Տէրտէրեան հրաւիրուած է դաղութիւն վարչութեան կողմէ, ներկայ ըլլալու համար Եթովպիոյ կայսեր գահակալութեան 25ամեակի տօնակատարութեանց:

Տարիներ առաջ Եթովպիոյ Եկեղեցին սերտ կապեր ունեցած է Հայ. Եկեղեցւոյ եւ մասնաւորապէս Երուսաղէմի վանքին հետ եւ հայ եպիսկոպոսներ Եթովպիա ղրկուած են մասնաւոր առաքելութեամբ:

× Փարիզի առաջնորդ Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեան կիրակի օր վարդապետութեան աստիճան տուաւ Երուսաղէմի միաբաններէն Անուշաւան աբեղայ Զղջանեանի, որ իր ուսումը կը կատարելագործէ Փարիզի մէջ:

ՀԱՅ ԾՈՎԱԿԱԼ ՄԸ

(ԻՎԱՆ ԻՍԱԿՈՎ)

●

ԽՄԲ. — Ամփոփուած «Սովետական Գրականութիւն» ամսագրի 1955 Սեպտեմբերի թիւէն: Դժբախտաբար միշտ «ադմիրալ» կը գրեն, փոխանակ մեր սքանչելի «ծովակալ»ին, ինչպէս «զօրավար»ն ալ կը կոչեն «գէնէրալ»...

Իվան Ստեփանովիչ Իսակով Խ. Միութեան նաւատորմի ծովակալ էր: Ծնած է 1894 Օգոստոս 22ին Կարսի շրջանի Հաջիքէնդ գիւղը: Կանուխէն կորսնցուցած է հայրը, Ստեփան Տէր Իսահակեան: Եւ կրթութիւնը ստացած է շնորհիւ իր մօր ջանքերուն:

Մեծ փափաք ունէր նաւատորմի մէջ մտնելու: Դիմում կատարեց: Բայց երկու օր ետք «խնդիրքը մերժուած» պատասխանը ստացաւ: Եւ երբ մերժուածներու անունները կը կարդային, իրեն ըսին թէ աւելի լաւ է որ արհեստաւոր դառնայ, այդ գործը աւելի յարմար է ոչ-ազնուական ազքատ մարդոց: — «Նաւատորմին մէջ հայ սպայ չէ եղած եւ չըլլար»: Դուք արդար չէք, ըսաւ Իսակով ցարական պաշտօնեային, «Նաւատորմին մէջ հայ սպայ եղած է եւ կ'ըլլայ: Յիշեցէք հայ ծովակալ Լազար Սերեբրեակովը, որ 52 տարի ազնուաբար ծառայած է Սեւ Ծովու ռուսական նաւատորմին մէջ»:

1914ին Փեթերսպուրկի ծովային դըպրոցը մտաւ իբրեւ ուսանող: Եւ շնորհիւ իր յառաջդիմութեան եւ ուշիմութեան, արժանացաւ պարգեւներու: 1917ին, աւարտական քննութեանց առեն, արդէն աւագ ենթասպայ էր: Իսկ դպրոցը աւարտելէն ետք սպայ եւ պաշտօնի կոչուեցաւ Պալթեան նաւատորմին մէջ: Իր կեանքին մէջ մեծ տեղ կը գրաւէ «Իզեասլավլ» մարտանաւին վրայ կատարած ծառայութիւնը, ուր ստացաւ առաջին մարտական մկրտութիւնը, մասնակցելով Ռիգայի ծոցին համար մղուած կռիւներուն:

Հայրենական Մեծ Պատերազմի առաջին օրերուն ծովակալ Իվան Իսակով նշանակուեցաւ հիւսիս-արեւմտեան զօրքի հրամանատար եւ Վորոշիլովի տեղակալ և Ռազմական Խորհուրդի անդամ: Պալթիկի մէջ մարտական գործողութեան կեդրոնը կը գտնուէր Իվան Իսակով: Գերման հրամանատարութիւնը այդ օրերուն կը փորձէր պաշարել Պալթեան նաւախումբերը: Այդ միջոցին ծովակալ Իսակով անձամբ կը կը գտնուէր Թալին եւ որոշած էր հակահարուած տալ եւ կրցաւ ճեղքել անցնիլ թշնամիին դիծը, կորուստներ պատճառելով:

Ծովակալ Իսակով իր փորձը միացուց Լենինկրատի ընդհանուր պաշտպանութեան հետ, զոր կը գլխաւորէր Կ. Ե. Վորոշիլով, ետքն ալ Ժուկով: Իսակով, Լենինկրատի պաշտպանութեան բոլոր դժուարիններուն պէս եւ անոնց հետ իր աշխատանքը կը կատարէր սառնասիրտ եւ մեթոտիկ կերպով: Երբ պաշարումը աւելի սաստկացաւ, Ջրային Հաղորդակցութիւն կազմակերպեց Լադոկայի լճի սառոյցին վրայ, որ կոչուեցաւ «Կեանքի ուղի»: Այդ ճամբով Լենինկրատ կը ստանար սննդամթերք, ռազմական պաշար եւ զօրամասեր:

Լենինկրատ դիմադրեց ինը հարիւր օր, եւ ի վերջոյ կրցաւ ճեղքելով հիթլերական պաշտպանութեան ամրոցները, ետ մղել թշնամին եւ յառաջ երթալ դէպի արեւմուտք:

1941 Հոկտեմբեր 20ին Իսակով Մոսկուա կանչուեցաւ, աշխատանքի: Եւ ղրկուեցաւ իբրեւ հրամանատարի տեղակալ եւ Ռազմ. Խորհուրդի անդամ դէպի կովկասեան ճակատ:

Ճակատամարտը փոխադրուած էր Սեւաստոփոլ, ուր Իսակով կը վարէր պաշտպանութեան ամբողջ դրութիւնը: Միեւնոյն առեն կը վարէր Ազովի ռազմածովային նաւատորմի գործունէութիւնը:

Սեւաստոփոլի մօտ ամբողջ ութ ամիս շարունակ ետ կը մղէր մառէշալ Մանշթէյնի երկու հարիւր հազարնոց բանակը: Այս բանակը ոչ միայն ետ մղուեցաւ, այլ եւ ամբողջովին ջախջախուեցաւ: Հոն գերմանական զօրքը 300.000 հոգի կորսնցուց:

Գերման զօրքը այս անգամ սկսաւ յառաջանալ Կովկասեան ծովափէն:

Ծովակալ Իսակովի հրամանատարութեամբ ստեղծուած Նովորոսիյսկեան մարտկոցները եւ ծովային հետեւակի զօրամասերը կասեցուցին գերման զօրքը:

Ծովակալին տրամադրութեան տակ էին ծով. վաշտը, Հայկ. հրաձգային զօրամասը (Թաման Թերակղզին ազատագրուելէն ետք հայկական զօրաբաժինը կոչուեցաւ Թամանեան):

Գերմանները կ'աշխատէին գրաւել Գրոզնիի նաւթային շրջանները եւ Կովկասեան նախալեռները՝ դէպի Բագու եւ Անդրկովկաս երթալու համար: Ահեղ վըտանգի օրերուն ծովակալ Իսակովի նաւատորմի գլխաւորները հերոսական քաջագործութիւններ կատարեցին Թաման թերակղզի ափերուն վրայ, Նովորոսիյսկի մօտ եւ Կովկասեան լեռնաշղթայի ստորոտը:

1942ին լեռնանցքի մը մէջ թշնամիէն՝ կը վիրաւորուին Կականովիչ եւ ծովակալ Իսակով որուն վէրքը կը փոխուիփտախտի: Ծովակալը զրկուեցաւ մէկ ոտքէն: Այդ օրերուն Ստալին կը գրէր անոր, — «Մի կորսնցնէք ձեր քաջութիւնը, տոկացէք: Բժիշկներու կարծիքով կրնաք առողջանալ: Ամուր կը սեղմեմ ձեր ձեռքը»:

Մեծ յուզումի կը մատնուին ակադեմականներ, դասախօսներ: Ուրիշ հեռագիր մը տակ գրուած է «Սովետական Միութեան հերոս, օդաչու Նելսըն Ստեփանեան» ուր կ'ըսէ «Թանկագին ծովակալ, սիրելի հայրենակից, ձեր դժբախտութիւնը մեզ Պալթեան օդաչուներուս մեծ վիշտ պատճառեց, իմ նաւախմբակի օդաչուները որոշեցին ամբողջ շաբաթ մը ռումբ թափել թշնամիի նաւերու եւ դիրքերու վրայ ի պատիւ ծովակալ Իսակովի»:

Ծովակալին առողջութիւնը դանդաղօրէն կը բարուքի եւ 1943ին յենակներով Մոսկուա կը վերադառնայ եւ նորէն կ'անցնի պարտականութեան գլուխ:

Իվան Իսակով կ'ուզէր գիտական նոր աշխատութիւններով գրել իր կարգ մը ռազմական դիտողութիւնները եւ եզրակացութիւնները: 1943ին արդէն երեւցան մամուլի մէջ «Գերմանական ծովային արկածախնդրութիւնը», «Արշաւանք դէպի Դիէպ»: Իր «Ռազմածովային նաւատորմը հայրենական մեծ պատերազմում» մեծածաւալ աշխատութիւնը արժանացած է ռուսերէն քանի մը հրատարակութեան եւ թարգմանուած է ուրիշ լեզուներու: Գրած է 67 ծաւալուն աշխատութիւններ ինչպէս «Հայ ծովայինները հայրենական պատերազմում» գրքոյկը:

1944ին ռազմածովային ուժերու նաւատորմի ծովակալի բարձրագոյն տիտղոս ստացաւ: Անոր «Ծովափնեայ ամրոցները» գործը դասական դարձած է: «Ծովային ատլաս»ի գլխաւոր խմբագիրն է: Ներկայիս կ'աշխատի Գ. հատորը պատրաստել: 1955ին իրեն կը յանձնեն «Մարշալական աստղ» շքանշանը:

1953ին Երեւան այցելեց եւ հիացաւ դիտելով անոր տեսարժան վայրերը, Օփերան, տուֆ քարէ շինութիւնները: Այցելեց մատենադարանը: Այս առթիւ յուզիչ հանդիպում ունեցաւ Աւ. Իսահակեանի, Դ. Դէմիրճեանի եւ Մարտիրոս Սարեանի հետ:

ԱՐՄՕ ՄԱԼԽԱՍԵԱՆ

ԵԹՈՎՊԻԱՆ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

●

ԽՄԲ.— Եթովպիոյ ժողովուրդը անցեալ շաբթու արտակարգ շքեղութեամբ տօնեց Հայիլէ Սելասիէ կայսեր գահակալութեան 25ամեակը: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ կայսրը մայրաքաղաքին մէջ պտոյտ մը կատարեց ոսկեզօծ կառքով մը: Այս առթիւ Լը Մոնտի մէջ հրատարակուած ուսումնասիրութենէ մը կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Եթովպիոյ կայսրը, որ 63 տարեկան է եւ ունի իր գեղեցիկ կայսրուհին՝ Մէնէն, քառորդ դարէ ի վեր կը կրէ թագին ծանր բեռը: Կ'ըսեն թէ օրական տասներկեց ժամ կ'աշխատի: Աչալուրջ է ամէն բանի համար, եւ իր հեղինակութիւնը կը տարածուի մինչեւ հեռաւոր գաւառները: Ռաս Թափարին, խնամակալը 1917ին, կրցաւ ամբողջովին մէջտեղէն վերցնել աւատապետութիւնը, որ կը ջլատէր երկրին վարչութիւնը եւ դուռ կը բանար մրցակցութեան ամէն անգամ որ կայսերական յաջորդականութեան խնդիր կը ծագէր:

Վեհապետը՝ Հայլէ Սէլասիէ Ա. (Երրորդութեան Ուժ), իր գահակալութենէն ետք երբ 1931ի սահմանադրութիւնը հըռչակեց, կը յիշեցնէր թէ կայսեր անձը «Աստուծմէ ընտրուած, Յուդայի ցեղէն յաղթական առիւծը» սրբազան է եւ կը հաստատէր ժառանգ. յաջորդականութեան սկզբունքը, որ պէտք է իր տղոցմէն ամէնէն մեծին անցնի, իշխան Սաֆա Վասընի: Սակայն միեւնոյն առեն Մարդու իրաւունքներու սկզբունքներ ալ դրաւ, եւ երկու մեծ ժողովներ հաստատեց, ծերակոյտ եւ երեսփ. ժողով, որոնց անդամները ինք պիտի նշանակէ, մինչեւ որ երկիրը ի վիճակի ըլլայ գիտակցօրէն մասնակցելու ընտրութեանց: Այս երկու ժողովները օրէնսդրութեամբ կը զբաղին: Իրենց շատ յաճախ կ'օգնեն արեւմտեան պետութեանց մասնագէտները: Այս օրէնքները յետադային կը յայտարարուին կայսեր կողմէ: Նուիրապետութեանց մէջ ամէնէն կարեւորը գրչի նախարարն է, ուրկէ կը բխին կայսերական բոլոր հրահանգները, իսկ ամէնէն յետինը ընդօրինակիչները, անոնք ձեռքով կը գրեն, որովհետեւ, նկատի ունենալով եթովպական լեզուին բազմաթիւ գիրերը, դժուար է գրամեքենայ գործածել:

Այս երկրին մէջ անհրաժեշտ կը նկատուի խիստ վարչութիւն մը պահել, որովհետեւ ազատութեան գիտակցութիւնըն ունեցող ժողովուրդ մը կայ որ ընդդիմադիրի դեր կը կատարէ:

Բացի դատական բարենորոգումներէ եւ ազգու օրէնքներէ գիտութեանհամար, բացի դաստիարակութեան եւ երկրին կարգուսարքին համար եղած ճիգերէ, երկրին իշխանութեան յառաջդիմութիւնը պատմական երկու իրողութիւններով կը բացատրուի — մէկը Էրիթրէայի դաշնակցութիւնն է կայսրութեան հետ, գործ մը որուն յաջողութեան նպաստեց արտաքին նախարարը: Պահելով հանդերձ ինքնավար կառավարութիւն մը եւ վարչական մարմիններ, որուն կ'աշխատակցին Իտալացիներ եւ Էրիդրէացիներ, նախկին գաղթավայրը 1952էն ի վեր կայսերական իշխանութեան տակ կը գտնուի: Միւս իրողութիւնը 1948ին տեղի ունեցաւ, երբ Եգիպտոսի Ղպտի պատրիարքին հետ համաձայնութիւն մը գոյացաւ: Կրօնապէս անկէ էր որ, իր ծագումէն ի վեր, եթովպիական Եկեղեցին կը ստանար իր հոգեւոր պետը եւ եպիսկոպոսները: (ԽՄԲ.— Հայ եպիսկոպոսներ ալ ունեցած է): Ասկէ ետք մետրոպոլիտը Եթովպիացի մը պիտի ըլլայ (ձեռնադրուելով հանդերձ Գահիրէէն) եւ ազգային եկեղեցիին համար պիտի կրնայ եպիսկոպոսներ օծել: Հոգեւորական տեսակէտով հիմա գրեթէ անկախ է:

Նկատի առնելով Եթովպացիներու համար Եկեղեցիին կարեւորութիւնը, կրօնական այս անկախութիւնը մեծ նշանակութիւն ունի: Թէեւ Քրիստոնեայ տարրը

ՍԻՐՏԸ ՍՐՏԻՆ ՈՐ ԿՊԱՒ ԷԼ ՋՈԿԵԼ ՉԻ ԼԻՆԻ

●

(Բ. եւ վերջին մաս)

Խաչանենց Սարգիսը, գիւղին ամէնէն ազատղուոր տղան, դեռ նոր մտեր էր ազատներու շարքը, թիկնեղ էր ու հասակաւոր: Անոր հմայիչ քալուածքին հետ կը հոսէր գիտակից հպարտութեան մը գեղեցկութիւնը, անոր աչքերուն մէջ՝ սիրոյ դեռ նոր ձեւ առած արեւը կար: Գեղեցիկ էր եւ ուժեղ: Անոր մէջքն ու բազուկը ծռող մէկը չկար գիւղին մէջ: Տարիէ մը ի վեր, Սարգիսը գիւղի անուանի երիտասարդը դարձած էր, հասուն աղջիկները անոր հետքը կը փնտռէին, գիշերները անոր վրայ երազ կը տեսնէին: Ան՝ հիմա Մարանենց բակին մէջն է, տղոց ու աղջիկներու հետ կորկոտ կը ծեծէ եւ անոնց հետ գինի կը խմէ:

Սաթօն ու Սարգիսը միեւնոյն խումբին մէջ կը գտնուին, դէմ դէմի կեցած, սանդը մէջերնին առած՝ կորկոտ կը ծեծեն: Թակոցը Սարգիսի ձեռքերուն մէջ բամպակի կտոր մըն է կարծես, կ'ելնէ, կ'իջնէ հանդարտ ու թեթեւ, բայց Սաթոյի թակոցը հետզհետէ աւելի կը ծանրանայ, երեսները կը կարմրին, քրտինքին դոլը դուրս կը խուժէ մազերէն, սակայն կը յամառի, տեղի չի տար, չէ՞ որ դէմը Սարգիսը կայ... գիւղին ամէնէն գեղեցիկ երիտասարդը:

Խումբը կ'երգէ.—

Սանդ կը ծեծեմ, բարի լուսնակ,
Խիօ, խիօ, խիօ, խիօ,
Հերիք մընաս, թուխ ամպի տակ,
Խանէ, խանէ, խանէ, խանէ:

Սարգիսը.—

Հերիք մընաս թուխ ամպի տակ,
Խիօ, խիօ, խիօ, խիօ,

Սաթօն.—

Ես քե սիրեմ, ես քե կ'ուզեմ,
Խիօ, խիօ, խիօ, խիօ,

Սարգիսը.—

Նըռան գինին քե խեղ խըմեմ,
Սարխօշանամ քու ծոց պառկեմ,
Խիօ, խիօ, խիօ, խիօ,
Խանէ, խանէ, խանէ, խանէ:

Սարգիսը բռնուած էր սիրոյ տենդէն, կորսնցուց ինքզինքը, մոռցաւ իր շրջապատը, չփոթեցաւ, այլեւս իր հարուածները ներդաշնակ չէին, օ՜, քանի, քանի անգամներ իր թակոցը զարկաւ Սաթոյի թակոցին...:

Խումբը երգեց.—

Եարս է բարտի բոյով-բոսով,
Խիօ, խիօ, խիօ, խիօ,
Ծամերն ըսես ամպերու ծով,
Խանէ, խանէ, խանէ, խանէ:

Խուլենց Մկօն.—

Սանդ կը ծեծեմ, եար, դուն ո՞ւր ես,
Խիօ, խիօ, խիօ, խիօ,
Թէ տուն աշխարհք՝ արեւն եմ ես,
Խանէ, խանէ, խանէ, խանէ:

Գալուկենց Թագուկը.—

Թէ ես աշխարհք՝ արեւն եմ ես,
Խիօ, խիօ, խիօ, խիօ,
Կաթիր, վըրաս, սիրեմ ես քեզ,
Խանէ, խանէ, խանէ, խանէ:

Խումբը.—

Սանդ կը ծեծեմ աշնան օրով,
Սիրտըս կ'այրի սիրուդ կրակով,
Եար, ո՞ւր գացիր, ո՞ր լեռ ու ծով
Ես կը մեռնիմ, չես գար իմ քով:

Սանամենց Լեւոն խուրձ մը ցախ շալկած՝ գիւղը կը մտնէր: Ագռաւները կ'անցնէին գերեզմանատան վրայէն եւ Անիկենց չունը արտերուն եւ աշնան կը նայէր:

Սաթօն՝ Սարգսի դէմ կեցած, անոր շունչին կաթուկին տակ, կը շարունակէր կորկոտ ծեծել, ինչ երջանկութիւն, Սաթօն՝ ինքզինքը կորսնցուցած, երգեց.

Եար, ինձ եկուր կալի ճամբով,
Խիօ, խիօ, խիօ, խիօ,
Քեզ կը սպասեմ օր-ցերեկով,
Խանէ, խանէ, խանէ, խանէ:

Աշուն էր, բայց Սաթոյի սրտին մէջ գարուն մը կը թեւաւորուէր: Սաթօն կը քալէր սիրոյ գարունին մէջէն, ձեռքը բռնած ծաղկեփունջ:

Խաչունենց Սարգիսը երգեց.—

Թէ որ ճամբան բռնէ անձրեւ,
Կարկուտ զարնէ ծիլ ու տերեւ,
Ինչպէս գամ քեզ, ով սիրական,
Ըսէ ինծի, ո՞ր ճամբէն գամ:

Խումբը.—

Պիտի ըլլամ հէքեաթի դեւ,
Պիտի առնեմ թռչունի թեւ,
Որ քեզ հասնիմ, իմ սիրական,
Սիրտըս նետեմ սիրտիդ վըրան:

Մարանենց բարտիները ծափ զարկին: Անթառամենց տան պատին տակ հաւաքուած են տասնեակ մը պզտիկ մանչ ու աղջիկներ, «Հարս ու փեսայ» կը խաղան: Խաչումենց նորէն իր թակոցը զարկաւ Սաթոյի թակոցին, յուզուած էր, աչքը բռներ էր սիրոյ մշուշը, երգեց.

Տանձի ծառէն, տանձ կ'ելնի,
Նուշի ծառէն նուշ կ'ելնի,
Սիրտըս սըրտիդ որ կըպաւ՝
Էլ ջոկելը չի լինի:

Մարանենց բարտիները սըսըլացին, թափեցին տերեւ եւ օրհնութիւն: Թաք, Թաք: Մարանենց բակին մէջ կորկոտ կը ծեծեն: Թըք, Թըք: Սարգիսի թակոցը հեզ մըն ալ զարնուեցաւ Սաթոյի թակոցին: Խումբը երգեց.

Սիրտը սըրտին որ կըպաւ՝
Է՛լ ջոկելը չի լինի...:

***

Աշնան իրիկուն: Մարանենց բարտիները ուրախ են: Աշունը հարսանեկան հինայ կը քսէ Սաթոյենց տան սեմին...:

ՍՕՍ-ՎԱՆԻ

ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԷՆ

*

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հոկտ. 26ին, չորեքշաբթի իրիկուն, Փրանս. Համալսարանի ամփիթատրոնին մէջ, տեղի ունեցաւ Համազգային Ընկերութեան Լսարանի նոր շրջանի առաջին դասախօսութիւնը :

Հրաւիրուած էր խօսելու Պ. Յ. Փափազեան, որ վերջերս Հայաստան այցելած էր իբրեւ շրջիկ :

Ժամանակէն առաջ, գրաւուած էին բոլոր աթոռները, այնպէս որ՝ կազմակերպիչները ստիպուեցան նոր աթոռներ հաւաքել միւս սրահներէն եւ դեռ ոտքի կեցածներ ալ կային :

Պ. Յ. Փափազեան որ իր ծախքով Հայաստան գացած էր, միասին բերած էր Հայաստանի գինիներու 18 տեսակներու շիշերուն պիտակները, «Արարատ» գոնեակ, արձանիկներ, շաքարեղէններ, ծըխիկներ եւ հիւսուածեղէններու նմոյշներ, ինչպէս նաեւ արժէքաւոր գրքեր եւ զանազան հանդէսներու ազդեր, որոնցմով զարդարուած էին պատերն ու ամբիոնը :

Ունկնդիրներու մէջ կային ամէն հոսանքի եւ յարանուանութեանց պատկանողներ: Պ. Կ. Փօլատեան քանի մը խօսքերով ներկայացուց դասախօսը, որ իր դեկուցումը կատարեց մատչելի լեզուով մը: Նկարագրեց Երեւանի շէնքերը եւ Մասիսը մշուշապատ : Դէպի Սեւանայ լիճն ու վանք կատարած իրենց ուղեւորութեան մանրամասնութիւնները եւ հանդիպումները : Առանձնապէս յիշեց վերաշինութեան արդիւնքները. երկրին արդիւնաբերութիւնը. ժողովուրդի աշխատասիրութիւնն ու ճիգերը: Հրճուանքով նկարագրեցին ժողովուրդին հիւրասիրութիւնը, ներգաղթողներու հետ ունեցած հանդիպումները : Տեղեկութիւններ հաղորդեց դպրոցներու եւ Համալսարանի, մանագիտական վարժարաններու մասին :

Իր բերած ազդերուն մէջ աչքի կը զարնէին երգիչներու եւ երգչուհիներու, դերասաններու եւ դերասանուհիներու արժէքները :

Զանազան հարցումներուն պատասխանելով, ըսաւ թէ.— ազատ էին իրենց բարեկամներուն քով երթալու եւ գիշերելու. բայց իրենք չուզեց անհանգիստ ըլլալ զանոնք եւ նախընտրեց տրամադրուած պանդոկին մէջ գիշերել:

Ամէն տեսակ Հայեր կան, բայց մանաւանդ առատ եւ ընտիր պտուղներ : Բնակիչները հագուած են պարզ, բայց մաքուր զգեստներ : Իրադեկներ վկայեցին որ՝ Երեւանը անհամեմատ ընդարձակուած եւ գեղեցկացած է: Քարաշէն շէնքերը բազմացած են: Ամէն տեղ գրադարան – ընթերցարաններ կան: Սրճարաններ գրեթէ չկան: Երիտասարդութիւնը իր ազատ ժամերուն՝ կը յաճախէ թատրոններ. երգահանդէսներ, մարզական հանդէսներ, դասախօսութեանց սրահներ եւ մտաւոր զարգացման նպաստող վայրերը :

Մեր բարեկամը այցելած է քանի մը գործարաններ, կիներու ձեռագործի եւ կարի արհեստանոցներ, ուր՝ մեր քոյրերը ուշադրաւ տեղ գրաւած են :

Հայրենադարձ կարուհիներու կարած զգեստներ գնահատուած են Մոսկուայի փափկաճաշակ տիկիններուն կողմէ, որոնք ապսպրանքներ կուտան Հայուհիներուն :

Բնիկները կ'երեւան իրենց ներկայ վիճակէն եւ Բերիան պատասխանատու կը համարեն անցեալ բռնութեանց եւ անիրաւութեանց :

Զեկուցումէն վերջ ունկնդիրները հրաւիրուեցան տեսնելու Երեւանի մէջ պատրաստուած կաշիներու, հիւսուածեղէններու ալպոմներ եւ զանազան գիրքեր :

Մօտ երեք ժամ, ունկնդիրները ապրեցան կազդուրիչ մթնոլորտի մը մէջ եւ հեռացան հայրենիքի կարօտով :

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՎԻԷՆ.— Դաշնակցութեան Օրուան առթիւ, Կոմիտէին կազմակերպած հանդէսպարահանդէսը տեղի ունեցաւ, Հոկտ. 29ին, շաբաթ իրիկուն, քաղաքապետարանի սրահին մէջ :

Բեմին ճակատը զարդարուած էր հայկական եւ ֆրանսական դրօշներով, իսկ անոնց ծալքերուն տակ կը նշմարուէին Հ. Յ. Դ. հիմնադիրներուն, Քրիստափորի, Ռոստոմի եւ Զաւարեանի խմբանկարը եւ Դաշնակցութեան զինանշանը, նաեւ Ժոռէսի մեծադիր պատկերը :

Սրահը լեցուած էր ընտիր բազմութեամբ: Հիւրեր ունէինք Վալանսէն, Լիոնէն, Սէնթ Էթիէնէն, Շասէն եւ ուրիշ վայրերէ : Հանդիսականներու շարքին մէջ կը նշմարուէին քաղաքապետին փոխանորդը, Պ. Մարսէլ, ընկերվարական մասնաճիւղին ընդհ. քարտուղարը, «Լը Տոֆինէ Լիպէռէ» թերթին թղթակիցը, դպրոցի տնօրէններ, ուսուցիչներ եւ առեւտրականներ :

Հանդէսը բացուեցաւ «Մարսէյեզ»ով եւ «Մշակ բանուոր»ով, զորս երգեց Նոր Սերունդէն եւ Սանուհիներէ բաղկացած երգչախումբը :

Օրուան նախագահը՝ ընկեր Ա. Գալիկեան բացման խօսքէն ետք կարգով բեմ հրաւիրեց, արտասանողներն ու երգողները :

Գեղարուեստական բաժինը կարճ էր եւ խնամուած, այնպէս որ եթէ անունները մի առ մի յիշենք արդէն քանի մը տող կը բռնէ :— Վիէննահայ ծանօթ երգչուհին (Տիկինը մեր ընկեր Ն. Ռստիկեանի), Վ. Ռստիկեան (մեներգ): Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի կողմէ փոքրիկն Տոլմաճեան (արտասանութիւն), Վանուհի Մուրատեան (մեներգ), իսկ Նոր Սերունդականներու կողմէ՝ Սանուհի Գալուստեան (արտասանութիւն): Երգչախումբը երիցս բեմ հրաւիրուելով հետզհետէ երգեց ազգային յեղափոխական երգեր, բուռն ծափերու մէջ :

Առաջին բանախօսն էր ընկերվարական մասնաճիւղին քարտուղարը, որ պարզեց միջազգային ընկերվարութեան հետապնդած նպատակը եւ կատարած նուաճումները: Եզրակացնելով, թելադրեց որ ընկերվարութեան բոլոր ճիւղերը թեւ թիկունք հանդիսանան, որպէսզի յաղթող հանդիսանանք ընտրական պայքարին մէջ:

Երկրորդ բանախօսը, մեր ընկ. Պ. Փափազեանը որ խնամուած ֆրանսերէնով մը յայտարարեց.— Դաշնակցութիւնը իբրեւ մէկ անբաժան մասնիկը միջազգային ընկերվարութեան, բացի իր ազգային քաղաքական դատէն, հաւատարմօրէն ծառայած է նաեւ համաշխարհային ընկերվարութեան իտէալին իրագործման : Եւ շատ լաւ գիտէ թէ որուն ուժ պիտի տայ»: Մեր երիտասարդ ընկերը յետոյ ըսաւ.— «Դաշնակցութիւնը ծնաւ ժողովուրդին դարաւոր տառապանքէն, յեղափոխական տրամադրութեամբ դարձաւ կարիճ պատանի մը: Այս՝ Դաշնակցութեան սկզբնական շրջանն էր : Երկրորդ շրջանին ըմբոստ պատանին, իր պայքարի նեղ սահմաններէն դուրս գալով, ընդարձակեց իր գործելու ասպարէզը, եւ դարձաւ հասուն երիտասարդ, յանդուգն ֆետայի: Քառորդ դար բռնակալներու, հարստահարիչներու դէմ կռուելէ, Խանասորներ, Պանք Օթոմաններ կերտելէ ետք, Ղարաքիլիսէի, Սարդարապատի, դիւցազնական խոյանքներով ստեղծեց Մայիս 28ը : Բայց ափսոս որ կարճ տեւեց : Եւ ահա Գ. շրջանը,— Ազգապահպանում եւ մշակոյթ արտասահմանի մէջ, միեւնոյն ատեն հետապնդելով մեր քաղաքական դատը :

Ճաշը վերջացաւ խանդավառ ծափերու մէջ: Պաշտօնական եւ գեղարուեստական բաժինը լրացած ըլլալով, հանդէսը փակուեցաւ ժամը 11ին եւ սկսաւ պարահանդէսը :

Հանդիսականները բոլորուած սեղաններու շուրջ ուրախ ժամեր անցուցին մինչեւ գիշերուան ժամը երկու : Աճուրդի տրուեցան շիշ մը շամբանեայ ու կարկանդակ մը եւ գոյացաւ կոկիկ գումար մը, երկուքն ալ շահեցաւ մասնաւոր «քոմիտէ»ը որ վերջին պահուն ներկայ էր:

Գնահատելի էր Վիէնի կոմիտէին եւ ընկերներուն կատարած աշխատանքը :

ՆԵՐՍԷՍ

ՀԱՄԵՍՏ ԳԱՂՈՒԹ ՄԸ

*

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վերջերս Լա Սիոթա հանդիպելով, հետեւեալ տեղեկութիւնները քաղեցի հայկ. կեանքի մասին .—

Մատուռը շէնքի մը գետնայարկն է, բաւական կոկիկ եւ յարմար: Կրնայ հարիւր հոգի առնել: Շէնքը կը պատկանի Տէր եւ Տիկին Գր. Յարութիւնեանի, որոնք ազգին տրամադրած են քսան տարուան համար, միայն իբրեւ աղօթատեղի գործածուելու համար:

Այս համեստ մատուռին շուրջը համախմբուած են բոլորը:

Գիտէք անշուշտ, որ, Մարսէյլի առաջնորդարանի Կրօն. ժողովը, մեր խնդրանքին վրայ, իբրեւ ծխական քահանայ, որոշած եւ ղրկած էր՝ Պոմոնի հոգեւոր հովիւ, Հմայեակ քհնյ. Համբարձումեանը 1953ին :

Այդ որոշման շնորհիւ կարելի եղաւ համերաշխութիւն գոյացնել կրօնական ընկերակցութիւն մը կազմելով: Շէնքին հարցն ալ կարգադրուեցաւ շնորհիւ Տէր եւ Տիկին Գր. Յարութիւնեանի: Յետոյ կազմուեցաւ դպրաց դասու տեղ՝ երգեցիկ խումբ մը, ինչպէս եւ Եկեղեցասէր Տիկնանց միութիւն մը որ կ'աշխատի մատուռի պայծառացման համար:

Առաջնորդարանէն կնքուած եւ ժապաւէնեալ տոմարով հանգանակութիւն մը կատարեցինք մեծ յաջողութեամբ: Գաղութը, 70 տուն, անխտիր մասնակցեցաւ: Այս բոլորը մեզի կը պարտադրեն մեր ընդհ. ժողովի օրը (9 փետր. 1953) յիշատակի օր մը ընդունիլ: Այդ օրն էր նաեւ որ մատուռը հիմնուեցաւ :

Այս առթիւ պէտք է շնորհաւորել Լա Սիոթայի հայութիւնը, որ կրցաւ մատուռի գործը գլուխ հանել համերաշխաբար: Մատուռին անունն է Ս. Կարապետ:

Գաղութը իր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ այն բոլոր անցորդներուն եւ այցելուներուն, (Մարսէյլէն, Փարիզէն, Լիոնէն, Վալանսէն եւայլն), որոնք նուէրներ ըրին ներքին բարեզարդումին համար: Մասնաւոր շնորհակալութիւն Պ. Միհրան Աչճեանի (Փարիզ) որ սիրայօժար հոգաց մարմարինէ սեղանին ամբողջ ծախքը:

ԱՆՑՈՐԴ

երկրին մէջ միայն մէկ երրորդէն քիչ մը աւելին կը ներկայացնէ, սակայն ամէնէն գործօնն է: Բազմաթիւ են եկեղեցիները, կղերականները եւ դրոց բրոցները, որոնք պահակներն են աւանդական մշակոյթին, արուեստին (ներկայիս յետադէմ) եւ ազգային գրականութեան :

Ամուսնութիւնը, օրինակ, (բացի փոքրամասնութենէ մը որ եկեղեցիով կը կատարէ), դարաւոր սովորութեան մը համաձայն ժամանակաւոր կապ մըն է, եւ կը կապուի կամ կը քակուի պարզ պայմանադրութեամբ մը: Կինը տան ճշմարիտ տիրուհին է պահանջկոտ, գործունեայ եւ իր ձեռքէն կ'անցնի դրամը :

Եթովպիոյ կեդրոնական մասը նուազ թշուառ է քան Մօտաւոր Արեւելքի երկիրները: Սնունդը լուրջ հարց մը չի ներկայացներ : Մօտ 4200 ֆրանք ամսականը միջին աշխատավարձք մըն է Եւրոպացիի ծառայի մը համար: Ան աւելի պակաս կը ստանայ իր հայրենակիցներէն: Տուները պարզ են, եւրոպական ձեւով են, մեծ ճոխութիւն մը չկայ, կը խուսափին սուղ կառքերէ: Ժողովրդական տուները էւկալիպտուսի ճիւղերով կը շինուին: Կլիման երբեք խիստ չէ, գիշերները ընդհանրապէս զով են: Գիւղացիներու տուներուն մէջ հոսուն ջուր չկայ :

Սնունդը կը ստանան տեղական երկրագործութենէն, որ տարրական միջոցներով կը կատարուի: Շատ շաքար չեն գործածեր, մեղրը անոր տեղը կը բռնէ: Խոզը, նապաստակը, բադը, զոր Հին Կտակարանը իբրեւ աղտոտ կը նկատէ, քրիստոնեաներն ալ չեն ուտեր :

Լուրջ երեւոյթի մը տակ, Եթովպիացին հաճելի է: Բանաստեղծութիւնը եւ երաժշտութիւնը կը ներկայացուին շրջուն աշուղներու կողմէ, թէեւ հետզհետէ ձայնասփիւռը, սկաւառակը կը վտարեն զանոնք քաղաքներէն: Բազմաթիւ անգրագէտներ կան եւ շատ մը լեզուներ հոն գրական ձեւ չեն ստացած տակաւին : Վարչական լեզուն ամհարականն է ինչպէս եւ անգլերէնը եւ ֆրանսերէնը, Էրիթրէայի մէջ իտալերէն :

ԵԹՈՎՊԻՈՅ կայսրը ստորագրեց նոր սահմանադրութիւնը :

ՌՈՒՍ ՕՐԹՈՏՈՔՍ արքեպիսկոպոս Բորիս արտօնութիւն ստացաւ Մ. Նահանգները մտնելու :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (66)

Մ. ՔԵՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

•

Երբ ընդհ. դատախազը լրացուց իր ամբաստանագրին ընթերցումը, նախագահը ըսաւ ամբաստանեալներուն.

— Մինչեւ վաղը ձեզի միջոց կուտամ, պատրաստեցէք ձեր պաշտպանողականները:

Ունկնդիրները երկար ատեն ծափահարեցին դատական կազմը: Նախագահը ի վերջոյ ձեռքի շարժումով մը դադրեցուց այս ծափերը: Ընդհանուր դատախազին ամբաստանագիրը չանթահարիչ ազդեցութիւն մը գործեց դաւադիրներուն վըրայ, որոնք հիմա կախաղանին հեռանկարը կը դնէին իրենց աչքերուն առջեւ:

Մինչ այդ յանցապարտներէն շատեր կը յուսային թէ ներման պիտի արժանանան կամ բանտարկութեան պատիժով պիտի փրկուին: Դատարանէն ելած պահուն Լազ Իսմայիլ ըսաւ Զիա Խուրշիտի ականջին.

— Է՛յ վախ, այրեցանք :

Զիա Խուրշիտ պատասխանեց.

— Կեցիր նայինք, ասոր ներումն ալ կայ:

Ամբաստանագրին ընթերցումէն վերջ, ամբաստանեալները սուիններու տակ դուրս հանուեցան, շատեր՝ գլխիկոր եւ յուսահատ, ուրիշներ ալ, մասնաւորաբար փաշաները, գոհունակ եւ ժպտուն:

ՊԱՇՏՊԱՆՈՂԱԿԱՆՆԵՐԸ

Յաջորդ օր, 12 յուլիս երկուշաբթի, ամբաստանեալները դատարան բերուեցան եւ կատարեցին իրենց գրաւոր կամ բերանացի պաշտպանողականները: Ժամը 12էն սկսեալ խուռն բազմութիւն մը խուժած էր դատարան եւ կը յորդէր մինչեւ փողոցը: Ունկնդիրներու կարգը, օթեակները, պատշգամը, ամէն կողմ լեցուն էր: Ոտքի կենալու տեղ իսկ չէր մնացած: Երբ դատական մարմինը իր տեղը գրաւեց, Զիա Խուրշիտ, Լազ Իսմայիլ, Ջօփուր Հիլմի ձեռնկապերով բերուեցան: Իրենց հրամայուեցաւ որ լսեն իրենց պաշտպանողականները: Զիա Խուրշիտ ձեռքին մէջ ոլորուած թուղթին երբեմն նայելով, բերանացի կը պարզէր իր պաշտպանողականը:

Ա՛ քննադատեց մասնաւորաբար ընդհ. դատախազին պահանջումը իր մասին եւ կ'առարկէր թէ մահուան պատիժը չէր պատշաճեր իր գործած յանցանքին, այլ քանի մը տարի բանտարկութիւն: Զիա Խուրշիտ, այս պաղարիւն եւ արեան ծարաւի երիտասարդը, յայտնի էր որ յօժար չէր իր մահապատիժին, եւ օրինական առարկութիւններով կ'ուզէր փրկուիլ կախաղանէն: Ինք որ դատարանին առջեւ անփութօրէն պատմած եւ նկարագրած էր ոճրափորձին բոլոր մանրամասնութիւնները, երբ թէ սրճարանի մը մէջ ըլլար, եւ ըսած էր թէ ինչպէս պիտի կրակէին եւ պիտի արձակէին ռումբերը, հիմա դունաթափ վիճակ մը ունէր: Հակառակ անոր որ ձեռնակապերով էր, պահ մը ձեռքը երեսին տարաւ, աչքերը շփեց, բայց մը կանգ առաւ: Ու երբ դուրս հանուեցաւ, գլուխը խոնարհած էր :

Իբրեւ երկրորդ «Թիֆ» կոչւար Շիւքրիւ պէյը: Դատասրահ մտած ատեն, կարծես թէ ակամայ քայլ կ'առնէր: Աչքերը կասկարմիր, գոյնը՝ դեղ դեղին: Այդ հսկայ մարդը երբ նստաւ աթոռին վրայ, կարծես կորսնցուցած էր ամբողջովին իր ֆիզիքական ուժը: «Մըլօն» գլխարկը քովը դրաւ, շարունակ կը քրտնէր, բնաւ չորս կողմը չէր նայեր : Անդադար կը սրբէր քրտինքը, եւ երբ լսեց նախագահին հրաւէրը, գրպանէն դէզ մը թուղթ հանեց, եւ սկսաւ կարդալ: Ձայնին մէջ շեշտ չկար եւ կ'ուզէր տեսակ մը գթութիւն հրաւիրել իր վրայ : Իր յանցանքը ժխտելէ առաջ, կեանքը, անցեալը, իր կրթական ծառայութիւնները, պաշտօնները թուեց ու թուեց :

(Շար.)

տեսակէտներ ունին կարգադրութեան մեթոտներու մասին :

Պ. Տըլըս հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ արբանեակ երկիրներու ազատութեան մասին ․

— « Բննեցինք անոնց անկախութեան վերահաստատման մեծ կարեւորութիւնը, յարմար չգտնելով դուրսէն միջամտել անոնց ներքին գործերուն, իրենց ընտրած ընկերային եւ տնտեսական ուղեգծերին» :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԲՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ յեղափոխութեան տարեդարձին առթիւ խօսած ճառին մէջ, Բուլկանին ըսաւ թէ « Խորհուրդ չենք տար որ ուեէ մէկը փորձի ենթարկէ Խ․Միութեան ուժը:Կարելի է առանց չափազանցութեան հաստատել թէ համաշխարհային պատմութիւնը չէ արձանագրած աւելի կարեւոր դէպք մը մարդկութեան ապագային համար քան 1917ի յեղափոխութիւնը » : Բուլկանին ապահով կը նկատէ համայնավարութեան վերջնական յաղթանակը : Եւ պարտք սեպեց յիշեցնել որ արեւմտեան պետութիւնները չկարծեն թէ Խ․ Միութեան ժողովուրդները կը նշանակեն նուազում յեղափոխական տենդի կամ վճռականութեան :

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ ՄԱՐԿԱՐԵՏ կը մտածէր արտասահման փախչիլ եւ ամուսնանալ գնդ․ Թաունզէնտի հետ , կ'ըսեն երկու անգլիական թերթեր․ բայց վերջին պահուն փոխեց միտքը, ծանօթ զեկոյցը հրատարակելով : Իբրեւ ապացոյց կը յիշեն իր զոյգերուն տեղափոխութիւնը :

ՎԻԷՆՆԱՅԻ ՕՓԵՐԱՅԻՆ վերաբացումը տեղի ունեցաւ շաբաթ գիշեր «Ֆիտելիօ»ով : Պեթովէնի այս գործը խորհրդանիշն է ազատագրման եւ Աւստրիացիները մասնաւոր նշանակութիւն մը տուած էին այս ներկայացման :Միայն 2200հոգիկցան ներկայ ըլլալ,— բոլոր օփերաներու տնօրէնները (Փարիզէն Ժաք Իպեռ) , սովետ երաժիշտ Շօսթաքովիչ, Ամերիկայի արտաքին գործերու նախարար Ֆոսթըր Տըլըս եւ միջազգային ականաւոր դէմքեր : Նուագախումբը կը վարէր Քառլ Պէօմ : Ներկայացումը կատարեալ էր : Յաջորդով յօդուած մը՝ այս Օփերայի մասին :

ԻՒԹՐԻԼՕ, Փրանսացի մեծ նկարիչը , մեռաւ Տաքսի մէջ, շաբաթ ցերեկ, թոքատապի հետեւանքով : Մօտ 71 տարեկան էր եւ զաւակը ծանօթ նկարչուհի Սիւզան Վալանտոնի : Փոթորկալից մանկութիւն մը ունեցած է, եւ դպրոցական տարիքէն կը նախընտրէր գինովնալ սըրճարաններու մէջ : Բազմաթիւ անգամներ յիմարանոց փոխադրուած է , դարմանուելու համար : Մայրը առաջին անգամ ձեռքը կուտար վրձինը եւ տղան կը յայտնուէր տպաւորապաշտ հանճարեղ նկարիչ մը, բայց կը շարունակէր խմել : Մոնմարթրի նկարիչը վերջերս ամուսնացած էր պելժիացի կնոջ մը հետ որ իր կարգին նկարչութիւն կ'ընէր Լիւսի Վալոր անունով : Մարմինը պիտի փոխադրուի Փարիզ եւ պիտի թաղուի Մօնմարթրի Սէն Վէնսան գերեզմանատան մէջ: Իր մահը լսած ատեն Քոքթօ ըսաւ ․— «Մօնմարթրը ջաղացք մըն է, իր ջաղացպանը՝ Իւթրիլօ մեռաւ »:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ․— Պասքէթի մէջ Ֆրանսան շաբաթ գիշեր յաղթեց Հունգրիոյ 55ի դէմ 66 կէտով ․— Ֆութպոլի առաջին բաժանումին գլուխն է միշտ Նիս 18 կէտով : Միջազգային հանդիպումներու կարգին, այսօր, երեքշաբթի Մոսկուայի Դինամօն պիտի մրցի անգլիական խումբի մը հետ :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՊՈՐՏՈՅԻ ՄԷՋ

Հ․ Յ․ Դ․ Մուրատ խումբի նախաձեռնութեամբ եւ մասնակցութեամբ Ֆ․ Կ․ Խաչի եւ Նոր Սերունդի :

Կիրակի, 13 Նոյեմբեր, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Կրօնաւորներու սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ընկ․ Կ․ ՏՕՆԷԼԵԱՆ

Կը խօսի ընկ․ ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Գեղար․ բաժին, երգ, արտասանութիւն, նուագ :

Մուտքը ազատ է:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 13ին, կիրակի ժամը 16էն 24, Պատերազմի Նախկին Զինուորներուն սրահը, 49 ռիւ տը Կօլ :

Նախաձեռնութեամբ «Անտոք» եւ Սէն Շամոնի ենթակոմիտէներու եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդին:

Կը խօսի ընկեր ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

***

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 19ին, Շաբաթ իրիկուն :

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆ․ Կապ․ Խաչի, Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղի, այս կիրակի ժամը 16 – 23 , Սալ տը լ'Անսիէն Մէրի տը Սօ, ռիւ Ուտան: Մէթրօ Սօ (ոչ թէ Փարք տը Սօ):

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ Պանեէօ Քաշանի Նոր Սերունդին եւ Կապ․ Խաչի նորակազմ պարախումբին , ղեկավարութեամբ Տիկին Մարժոլէն Սասունիի: Խումբը պիտի պարէ Ա․ Խաչատուրեանէն կտոր մը: Արտասանութիւն Օր․ Սեդա Յակոբեան:

Եւրոպական պարեր , օրքէսթրը Թիփիթ : Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ :

ՄԻ ՄՈՌՆԱՔ ՆՈՅ․ 11Ի ԶԻՆԱԴԱԴԱՐԸ

ՎԻԷՆ ․— Հայ Կամ․ եւ Մարտիկներու Միութիւնը այս տարի ալ պիտի մասնակցի Նոյ․ 11ի զինադադարի թափօրին, մեր Ազգ․ եռագոյն դրօշով, Ֆրանսական ռազմիկներուն հետ :

Այս առթիւ կը հրաւիրենք հաս որ ..., ներկայ ըլլալ խուռն բազմութեամբ ոգեկոչելու համար նաեւ մեր աւելի քան մէկ միլիոն նահատակներու յիշատակը, փունջ մը ծաղիկ զետեղելով Անծանօթ Զինուորի դամբարանին վրայ:

ԱՅՍՕՐ , ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ

Ժամը ճիշդ 20ին, Էքօլ Նորմալ տը Միւզիքի մէջ Անճելօ Էփրիկեան պիտի վարէ Ֆրանսական ձայնասփիւռի «Սենեակի Նուագախումբ»ը: Յայտագիրը — Վիվալտի եւ Պօքերինի : Նուագահանդէսը ձայնասփիւռէն ալ պիտի հաղորդուի ճիշդ նոյն ժամուն :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ․ Կ․ Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղի տարեկան ձեռնարկը, նոյեմբեր 26ին, շաբաթ գիշեր:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՔԱՋՆ ՆԱԶԱՐ ԵՒ 13 ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ․ գրեց՝ Համաստեղ: Մատենաշար «Յուսաբեր» Թիւ 70: Ընտիր տպագրութեամբ, 375 մեծադիր էջերով: Տպ․«Յուսաբեր», Գահիրէ: Գին 700 Փրանք :

ՄՈՒՐԱՍ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԻՆ

Մկրտիչ եւ Մերկեր Դարբինեան եղբարք կը նուիրեն 7000 Ֆր․ իրենց սիրեցեալ մօր մահուան առթիւ:

Տէր եւ Տիկին Ծաղիկեան հազար Ֆր․ իրենց մօր մահուան առթիւ:

Վերջին հանդէսին առթիւ նուիրեցին Հայկ Մատոյեան 600, Հմայեակ Զրաքեան չորս հարիւր, Տէր եւ Տիկին Օզանեան հազար Փրանք :

Տէր եւ Տիկին Խանըմեան 1000 Փրանք :

Պ․ Սարգիս Եղիազարեան, Տէր եւ Տիկին Ազատ Եղիազարեան եւ զաւակները , Պ․ Վռամ Եղիազարեան, Տէր եւ Տիկին Գ․ Զիլինկիրեան, Տէր եւ Տիկին Խաչատուր Եղիազարեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Վ․ Եղիազարեան եւ զաւակները , Տէր եւ Տիկին Յ․ Խօքսիւզեան , Տէր եւ Տիկին Վ․ Խօքսիւզեան եւ զաւակները , Տէր եւ Տիկին Ս․ Խօքսիւզեան եւ զաւակները (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Ա․ Մարգարեան, Պ․ Վրէժ Մարգարեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Լ․ Բաշալեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Յ․ Բաշալեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Եր․ Բաշալեան եւ զաւակները(Թուրքիա», այրի տիկին Զուարթ Փալանճեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Ա․ Զիլինկիրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պ․ Արզումանեան եւ զաւակը, Օր․ Օր․ Լուսիկ եւ Վարսենիկ Արզումանեան, Տէր եւ Տիկին Շերպէթճեան եւ զաւակները, խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր, քրոջ, մօրաքրոջ, զոքանչին

ՏԻԿԻՆ ԵՂՍԱ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ Իսի, Շաբաթ իրիկուն ժամը 23ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր, երեքշաբթի, Նոյ․ 8ին, ժամը 14ին: Հաւաքուիլ իր բնակարանը 85, Ալլէ տը լա Փէ, Իսի լէ Մուլինօ, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Իսիի գերեզմանատունը :

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն, կը խնդրուի ներկայ իբր այն նկատել :

IMPRIMERIE ARAXES 46, Rue Richer. Paris

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ․— Հ․ Յ․ Դ․ Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի դասախօսական ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 9ին, Ազգ․ Տան մէջ: Կը խօսի ընկեր Արա Պիպէրեան: Նիւթը՝ «Հայկական Լեգէոնը»:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ․— Հ․ Յ․ Դ․ Ս․ Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ․ ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ , ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆԻ Ֆ․ Կապ․ Խաչի ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 20․30ին, Պ․ Պասմաճեանի բնակարանը :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 20ԻՆ

ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԱՐԱՆԻՆ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Orchestre EDDIE WARNER

et sa MUSIQUE TROPICALE
avec 17 EXECUTANTS

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգնութեան Մարմնի կողմէ:

20 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ԿԻՐԱԿԻ ՕՐ

Ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր :

GRAND HOTELի ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Մանրամասնութիւնք յաջորդով :

ՎԱԼԱՆՍ

Մինչեւ որ ՇԱՐԼ ԱԶՆԱՒՈՒՐԸ գայ՝ չուտով ՓԵՐԷԶ ՓՐԱՏՕ

մեր քաղաքի մարզական միութիւնները կը կազմակերպեն խանդավառ հանդիպումները՝

Սպասելով Շարլ Ազնաւուրի որ պիտի գայ Նոյեմբերի վերջը, Նոյեմբեր 8ին քաղաքապետարանին սրահը Փերէզ Փրատօ, Մանպոյի թագաւորը փայլուն ներկայացում մը պիտի տայ 29 հոգիով :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ․— Այրի Տիկին Աննա Գուլաքըլեան եւ զաւակները, իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն ամէն անոնց, որոնք իրենց ներկայութեամբ եւ ծաղկեպսակներով, հեռագիրներով կամ փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով բարենպատակ կազմակերպութեանց, ցաւակցութիւն յայտնեցին, իրենց ողբացեալ ամուսնին եւ հօր՝

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ԳՈՒԼԱՔԸԼԵԱՆԻ

տխուր մահուան առթիւ:

***

ՊՐԻՒՍԷԼ․— Պարտականութիւն կը սեպենք հրապարակաւ շնորհակալութիւն յայտնել Օր․ Ա․ եւ Հ․ Թորոսեան քոյրերուն, Տիկին Արշալոյս Սարգիսեանի , Օ․ Թէրլէմէզեան ընտանիքին, Տէր եւ Տիկին Ճիւհէրեանի, Տէր եւ Տիկին Գ․ Կիւրճեանի, Տէր եւ Տիկին Գըլըճեանի , Տէր եւ Տիկին Շահան Ժանի , որոնք Փարիզ բնակութեան, առթիւ ջերմապէս պատուասիրեցին մեզ ,

Յ․ Ճշմարտախօս ընտանիք

ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ

Երգչախումբին փորձերը պիտի վերսկսին, այսօր երեքշաբթի ժամը 8․15էն 10, Ազգ․ Տան մէջ: 32 ռիւ տը Թրէվիզ : Նոր անդամները կ'արձանագրենք ամէն երեքշաբթի երեկոյ, փորձի ընթացքին :

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — R.C.Seine376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 — Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 9 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

MERCREDI 9 NOVEMBRE 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7822 — 31e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3233

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՌԱՋՆՈՐԴ ԵՒ ՆԵՑՈՒԿ

*

Բոլշեւիկեան յեղափոխութեան անջնջելի «պարծանքներէն» մին պիտի կազմէ սրտագին գործակցութիւնը Թուրքիոյ հետ, առաջին օրէն իսկ :

Այդ գինակցութեան շնորհիւ էր որ ոտքի կանգնեցաւ կիսակործան Թուրքիան :

Արեւմտեան Հայաստանը, որ փրկուած էր Սեւ Ծովու ափերէն մինչեւ Վասպուրական, հայկական եւ ռուսական արիւնով, անգամ մը եւս ամայացաւ ու դարձաւ աւար :

Արեւելեան Հայաստանէն լայն պատառներ յօշոտելով կցուեցան Թուրքիոյ, Կարս – Արտահանէն մինչեւ Սուրմալու :

Քարուքանդ եղան եւ պարպուեցան Կիլիկիան ու Փոքր Ասիան :

Մնացեալը լրացուցին յաղթական Դաշնակիցները, Պոլիսն ալ պարպելով :

Այսպէս, «ռեւոլուցիոն» Մոսկուան դարձաւ ոչ միայն հաւատարիմ նեցուկ, այլեւ գործօն առաջնորդ նոր Թուրքիոյ :

Արդէն դաշնագիր մը ունէր 1918 Մարտ 3ին, որով Թուրքիոյ կը ձգէր ամբողջ արեւմտ. Հայաստանը: Մոսկուայի (1921 Մարտ 16) եւ Կարսի (1921 Հոկտ. 13) դաշնագիրներով տապանաքար մը եւս կը դնէր Հայկ. իրաւունքներուն վրայ :

Իսկ 1925 Դեկտ. 17ին կը կնքէր փոխադարձ բարեկամութեան դաշինք մը, որ տեւեց մինչեւ 1945 Մարտ :

Այս դաշինքը խզուեցաւ 1945 Մարտ 19ին, եւ պիտի նորոգուէր նոր պայմաններով, բայց Թուրքիան այս անգամ ալ կռնակը արեւմտ. ճակատին տալով, դիմադրեց յամառօրէն :

Բանից դուրս կուգայ որ Խ. Միութիւնը զղջացա՞ծ է եւ բարեկամութեան դաշինքին խզման պատասխանատու կը հռչակէ « լպրծուն օձը », Բերիան :

Երէկ արձանագրած էինք Խրուշչեւի յայտնութիւնը, այս մասին :

Նոյն աղբիւրին համաձայն, երբ Կեդր. Կոմիտէին Ա. քարտուղարը կը պնդէր որ լաւագոյն յարաբերութիւններ հաստատուին երկու երկիրներուն միջեւ, Թուրք դեսպանը դիտել կուտայ.— «Բայց մենք չէինք որ խզեցինք բարեկամութեան դաշինքը »:

— Ճիշդ է, կը պատասխանէ Խրուշչեւ. յանցաւորը Բերիան է»:

Կը յիշէք անշուշտ որ, անցեալ գարնան երբ Խ. Միութիւնը պատկառելի պատուիրակութիւն մը կը ղրկէր Պելկրատ, նախագահութեամբ վարչապետ Բուլկանինի, Կեդր. Կոմիտէին քարտուղարը նոյն խոստովանութիւնը կ'ընէր Թիթոյի առջեւ, յարաբերութեանց խանգարման ամբողջ մեղքը ձգելով Բերիայի վրայ :

Ուրեմն, «չեկիստ» Բերիա մը կրնար ուզածը կատարել Խ. Միութեան մէջ, — զանգուածային ձերբակալութիւններ, անհաշիւ աքսոր, գնդակահարում, աւազակային արարքներ եւն. :

Կրնա՞ր դաշինքներ պատռել, խզել դանազան երկիրներու հետ հաստատուած բարեկամական յարաբերութիւնները :

Եւ ամենակալ Կրեմլինը անզօ՞ր էր ...

Գոնէ ռուսեւթուրք յարաբերութեանց մասին խօսելով, Խրուշչեւները ի զուր կը կեղծեն :

Ո՞վ ստորագրեց 1953 Մայիս 30ի յայտարարութիւնը, որով կը ժխտէին որեւէ հողային պահանջ Թուրքիայէն :

Խ. Միութիւնը միշտ եղած է միակամ եւ հետեւողական՝ իր թրքանպաստ քաղաքականութեան մէջ, հանդիսանալով անոր գործօն առաջնորդը եւ նեցուկը ամէն ճակատի վրայ: Անշուշտ ի շահ իր աշխարհակալութեան :

Այդ երկդիմի քաղաքականութեան առաջին զոհն եղաւ հայ ժողովուրդը, իր մինուճար Հայաստանով :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԺԸՆԵՒԻ ԺՈՂՈՎԸ ՎԵՐՍԿՍԱՒ

*

ԼԱՒԱՏԵՍ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Երէկ, երեքշաբթի, վերսկսաւ Ժընեւի խորհրդաժողովը, որ ընդհատուած էր երեք օրէ ի վեր: Չորս Մեծերը վերադարձած են արդէն, յաջող ելքի մը յանգելու տրամադրութեամբ :

Ժողովին բացումը կատարուեցաւ Մոլոթովի ճառով, որ պատասխանն էր արեւմտեան նախարարներու վերջին առաջարկին, — ընտրութիւններ կատարել Գերմանիոյ մէջ 1956 Սեպտեմբերին, հարթելու համար միացման ճամբան : Հինգշաբթի օր մասնագէտները պիտի ներկայացնեն իրենց տեղեկագիրը Արեւելքի եւ Արեւմուտքի յարաբերութեանց մասին: Եթէ յաջողին միջին բանաձեւ մը գտնել, չորս նախարարները քանի մը սահմանափակ նիստեր եւս պիտի գումարեն, յառաջիկայ երկուշաբթիէն սկսեալ :

Պ. Մոլոթով, որ Մոսկուա գացած էր բոլշեւիկեան յեղափոխութեան տարեդարձին առթիւ, պատասխանելով Ֆրանսական գործակալութեան թղթակցին, հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ.

—Այստեղ եկայ լեցուն պայուսակով մը և կը վերադառնամ աւելի լաւ պայուսակով մը, վասնզի շատ լաւ բաներ լսեցի հոս :

Բանգէտներ այս յայտարարութենէն կը հետեւցնեն թէ Մոլոթով նոր հրահանգներ ստացած է որոնք բարւոքման յոյսեր կը ներշնչեն: Այս առթիւ դիտել կուտան թէ Մոսկուայի պաշտօնական ընդունելութեան ատեն Մոլոթով տոգորուած էր բարեմոյն տրամադրութեամբ եւ կը ծափահարուէր մեծ ու փոքր պաշտօնատարներու կողմէ: Լրագրական ասուլիսի մը առթիւ, Խ. Միութեան վարչապետը, մարէշալ Բուլկանին եւս հաստատեց թէ Մոլոթով շատ իրաւունք ունի յուսալից երեւալու :

Երբ հարցուցին թէ կարելի կը գտնէ՞ որ համաձայնութեան մը յանգին Ժընեւի մէջ, Մոլոթով պատասխանեց .

— Ինչո՞ւ Ժընեւ պիտի երթայինք, եթէ կարելի չգտնէինք համաձայնութեան մը յանգիլ: Անշուշտ կարգ մը դժուարութիւններ կրնան ծագիլ, բայց գիտէք հին ռուսական առածը.— «Մոսկուան մէկ օրէն չշինուեցաւ»:

Թղթակից մը հարցուց թէ արտաքին նախարարներու նոր ժողովներ կրնա՞ն գումարել : « Այո », պատասխանեց «ոչ»ի հերոսը: Ուրիշ հարցումի մը եւս պատասխանելով, ըսաւ թէ հետզհետէ կը բարւոքին ներկայ խորհրդաժողովին հեռանկարները :

× Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Տըլըս, ունկնդրութեան ընդունելով Գերմանիոյ ընկերվարական կուսակցութեան վարիչը՝ Օլէնհաուըր, նոյնպէս լաւատես արտայայտուեցաւ : Տեսակցութիւնը տեւեց 40 վայրկեան : Պ. Տըլըս ըսաւ թէ իր փորձառութիւնը կը հաստատէ որ դրական արդիւնքները յաճախ վերջին պահուն երեւան կուգան :

ԱԼԺԵՐԻՈՅ մասին ճառ մը խօսելով, Ներքին նախարարը յայտարարեց թէ «Ֆրանսա կը գտնուի իր պատմութեան ամէնէն ծանրակշիռ հարցերէն մէկուն առջեւ: Եթէ քանի մը երիտասարդներ կը ղրկենք, պատերազմելու համար չէ, այլ այն հաստատ յոյսով թէ անոնք իրենց ներկայութեամբ պիտի արգիլեն պատերազմը: Եւ այս՝ հակառակ օտար խորհրդարաններու դրդումներուն որոնց նպատակն է մեզ դուրս նետել այդ երկրէն»:

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ԵՐԲ ԼԵՌ ՈՒ ՁՈՐ ՈՒՆԷԻՆՔ

Ի բնէ լաւատես, բժ. Զաւրիեւ փայլուն հեռանկար մը կը նախատեսէր հայութեան համար :

Տակաւին ընդունուած չէր Բարենորոգումներու ծրագիրը, որ նոր շրջան մը պիտի բանար «արեւելեան նահանգներ»ուն մէջ: Բայց ինք նպաստաւոր կը գտնէր մթնոլորտը :

Եւ ծրագիրներ կ'որոճար, հայ ժողովուրդի անման, զարգացման եւ բարօրութեան համար :

Այդ ծրագիրներէն մէկն էր խնամութիւն հաստատել Քիւրտերու հետ :

Աւելի ճիշդ, հայ առողջ, առնացի երիտասարդներ ամուսնացնել գեղանի քրտուհիներու հետ, որոնք լեռներու վրայ կ'ոստոստէին իբրեւ ազատ եղնիկներ:

— Անոնք ալ արիական են, կ'ըսէր: Թէ մեր թիւը կ'աճի եւ թէ ցեղը կ'ազնուանայ, կը գեղեցկանայ...

Յետոյ կ'աւելցնէր.

— Չի բաւեր միայն այբուբեն հնարել եւ կարդալ – գրել սորվեցնել այս յետամնաց ժողովուրդին: Եթէ ճիշդ է որ Քիւրտերը մեր նախնիքներէն սերած են, պէտք է նոր միջոցներ մտածենք անոնց ազգային գիտակցութիւնը արթնցնելու համար: Այն ատեն թերեւս իրենց բարբառական բնազդն ալ կը մեղմանայ...

Իբրեւ բժիշկ, մեր անզուգական ընկերը կը մտածէր նաեւ ֆիզիքական եւ գեղագիտական ուղղութեամբ :

— Արիւնը խառնուելով, նոր սերունդ մը կ'ունենանք ...

Ասուլիսի միջոցին, տարբեր տեսակէտներ ալ պակաս չեղան :

Եւ սակայն, տեսիլք մըն էր որ կը պարզուէր :

Եւ Զաւրիեւ, որ յաճախ դժուար կը գտնէր համապատասխան բառերը, հարազատ հայերէնով արտայայտելու համար իր մտածումները, խանդավառութեամբ կը նկարագրէր իր ծրագրին առաւելութիւնները:

Այդ օրերուն, սովորական երեւոյթ էր տեսնել արքենի հասակով եւ կրակոտ նայուածքով Քրտուհիներ, որոնք լեռներ կտրելով ուխտի կուգային Մշոյ Սուլթան Ս. Կարապետ վանքը:

Մանաւանդ Վարդավառին անոնց հմայիչ կերպարանքը կ'երեւար բազմութեան մէջ, գլուխները եւ երեսները բաց ու համարձակ, իբրեւ հարազատ զաւակները ազատ բնութեան :

Ինչպէս շատ մը երազներ, բժ. Զաւրիեւի այս տեսիլքն ալ թաղուեցաւ արեւմտեան Հայաստանի սփիւռազանգ փլատակներուն տակ :

Ունինք միայն մէկ սփոփանք .— Արաբատեան Հայաստանի մէջ հաստատուած Քիւրտերը ոչ միայն հայերէն կը սորվին, այլ եւ ունին քանի մը դէմքեր որոնք հայերէն բանաստեղծութիւններ կը գրեն, կամ հայերէն տաղերը քիւրտերէնի կը թարգմանեն :

ՎԱՀԷ

« ՄԻՇՏ ՊԱՏՐԱՍՏ »

Կ'ԸՍԷ ՄԱՌԵՇԱԼ ԺՈՒԿՈՎ

Բոլշեւիկեան յեղափոխութեան 38րդ տարեդարձին առթիւ ճառ մը խօսելով, Խ Միութեան ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, մառէշալ Ժուկով յիշեցուց թէ պարտաւոր են բազմապատկել իրենց ուժերը, վասն զի »Արեւմուտքի յարձակողական շրջանակները տակաւին վտանգ կը սպառնան » :

Տօնակատարութեան առթիւ ամբաձիգներ եւ սրընթաց օդանաւեր կը սաւառնէին Մոսկուայի Կարմիր Հրապարակին վրայ : Զօրահանդէսին ատեն աչքի կը զարնէին 16 արդիական թնդանօթներ հիւլէական զէնքերով: (Մայիս Մէկի տօնակատարութեան ատեն միայն չորս հատ ցուցադրած էին) :

Մառէշալ Ժուկով մանաւորապէս յայտարարեց .

— « Խ. Միութիւնը կը շարունակէ անշէջ եւ տեւականօրէն պայքարիլ խաղաղութեան դատին համար, ամբողջ աշխարհի մէջ: Անցեալ յուլիսին Ժընեւի մէջ ցոյց տրուած բարեացակամութիւնը թուլցուց միջազգային յարաբերութեանց լարումը: Բայց զինեալ ուժերը պէտք չէ թուլցնեն իրենց արթուն պահակի դերը: Խաղաղութեան դատին ուժ տալով հանդերձ, խորհրդային ժողովուրդը չի մոռնար որ յետադիմական ուժեր կան կարգ մը դրամատիրական երկիրներու մէջ որոնք կը ձգտին ոչ թէ յարաբերութիւնները մեղմացնել, այլ սաստկացնել եւ կը ջանան խափանել խաղաղութեան դատը: Մեր մայր – հայրենիքին ապահովութիւնը եւ բոլոր ժողովուրդներու խաղաղ գործակցութիւնը կը պահանջեն տեւականօրէն արթուն կենալ, զօրացնել խորհրդային պետութիւնը եւ անոր պաշտպանողական կարողութիւնը »:

Այս իմաստով կարգախօս մըն ալ ուղղուեցաւ բանակին եւ նաւատորմին :

Ա. ՄԻԿՈՅԵԱՆ «Լեզկինքա» պարած է Կրեմլինի պալատին մէջ, մեծ վարպետութեամբ, յեղափոխութեան տարեդարձի առթիւ սարքուած պարահանդէսին ատեն: Ուրիշ պար մըն ալ՝ մառէշալ Վորոշիլով, որ ամէնէն տարեցն է :

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱՐԱԲ ՎԱՐԻՉՆԵՐՈՒ ՀԵՏ

ՆԻՒ ԵՈՐՔ (Տեղեկատու գիւան). — Ուաշինկթընի լիբանանեան նոր դեսպանը, որ առժամապէս նաեւ պետն է ՄԱԿի լիբանանեան պատուիրակութեան, տոքթ. Վիքթոր Խուրի, Նոյեմբեր 2ին ճաշի հրաւիրած էր Հայկ. Դատի յանձնախումբի նախագահը, ընկեր Եդուարդ Սահակեան : Հանդիպումը տեղի ունեցաւ ՄԱԿի դեսպաններու ճաշարանը: Ներկայ էր նաեւ արաբական մեծ օրաթերթին՝ «Ալ Ահրամ»ի թղթակիցը, Պ. Լ. Քիչիչեան : Տոքթ. Վ. Խուրի, գարմիկը Լիբանանի նախագահ Քամիլ Շամունի, նախ ցաւ յայտնեց, որ առիթ չէր ունեցած հանդիպելու ընկ. Սահակեանին, վերջինիս Պէյրութ կատարած այցելութեան առթիւ : Սակայն, հանդիպած է բազմաթիւ պետական դէմքերու, որոնց հետ եղած էր ընկեր Սահակեան եւ որոնք յատուկ ջերմութեամբ ու գնահատանքով խօսած են իր մասին: «Ուրեմն, որոշած էի անպայման նախ հանդիպում մը ունենալ ձեզի հետ: Մանաւանդ երբ քիչ մը կարգի դնեմ անմիջական եւ կուտակուած գործերս, պիտի ուզեմ հանդիպիլ նաեւ այստեղի հայութեան : »

Տոքթ. Խուրի մեծ հիացումով կ'արտայայտուի հայութեան մասին: Հայերը Լիբանանի մէջ անգնահատելի տարր մըն են իրենց տնտեսական տաղանդով, մշակոյթով եւ Լիբանանի մատուցած ծառայութիւններով: Եւ լաւագոյն Լիբանանցիները կը համարուին :

Ընկեր Սահակեան տեղեկութիւններ կուտայ ամերիկահայութեան մասին: Տեսակցութիւնը կը տեւէ մօտ երկու ժամ, ապա տոքթ. Խուրի ընկեր Սահակեանը կը ներկայացնէ լիբանանեան պատուիրակութեան միւս անդամներուն, որոնք նմանապէս անկեղծ հետաքրքրութիւն կը յայտնեն եւ հարցումներ կ'ուղղեն յատկապէս ամերիկահայութեան մասին :

ՔԱՌՍՈՒՆ ահաբեկումներ կատարուած են Մարոքի մէջ, վերջին 24 ժամուան ընթացքին: Զոհերուն թիւը՝ 21 մեռեալ, 65 վիրաւոր :

ՔՆԱՐԵՐ ԱՌԱՍՊԵԼՆԵՐ

•

ՀԱԼԷՊ (Արեւելք) — Բերիոյ Թեմին Գաւառ. Ժողովը վարկաբեկելու համար, մեր անարժան հակառակորդները աջ–ձախ կը պատմեն թէ կառավարութեան մատուցուած բողոքագիր–հանրագրութեան տակ կը գտնուին եօթը հազար ստորագրութիւններ :

Ասիկա խաբերայութեան գլուխ գործոց մըն է, որովհետեւ Հալէպ քաղաքը ունի շուրջ 35000 հայ լուսաւորչական բնակիչ: Գիտենք որ անցեալ դժբախտութիւններու հետեւանքով իգական սեռը աւելի թիւ կը կազմէ, քան արական սեռը, քանի որ 60–էն վեր տարիք ունեցողներուն միջեւ այր մարդոց եւ կիներու համեմատութիւնը շատ հեռու է բնականոն սահմաններէն :

Այս տեսակէտէն մեկնելով եւ Հալէպի լուսաւորչական այր մարդոց թիւը 16000 ընդունելով, իրականութենէն հեռացած չենք ըլլար :

Այս 16000էն առ նուազն հարիւրին 25ը — չըսենք կէսը, ինչպէս ցոյց տուած են նախընթաց փորձերը — անտարբեր է հանրային գործերու հանդէպ, որ կը ներկայացնէ չորս հազար : Մնացորդ 12000էն նուազագոյն հինգ հազարը ազգային եւ օտար վարժարաններու հայ աշակերտներն կը կազմեն, որոնք ընտրող չեն: Իսկ դպրոցական տարիքէ աւելի փոքր մանուկները կուտան մեզի մինչեւ երեք հազար թիւ: Որով կը մնայ չորս հազար :

Այս չորս հազարէն երեք հազարը, իւրաքանչիւր ընտրութեան քուէարկած է ի նպաստ մեզի. ուրեմն հակառակորդ ճակատը չէր կրնար ունենալ անոնց ստորագրութիւնները: Այնպէս որ հակառակորդը կրնայ պարծենալ առ առաւելն մօտ հազարի թիւով մը, որ ով գիտէ ինչ խաբերայութիւններով եւ սուտ ու պատիր պատրուակներով կորզուած է, մեծ մասամբ իրականութեան անտեղեակ ազգայիններէ :

Ձենք ուզեր պնդել, թէ հակառակորդ ճակատը ոչ մէկ թիւ ունի: Գիտենք որ « նմանն զնման գտանէ»ի ճշմարտութեամբ, այդ ճակատը իր մէջ կը հաշուէ որոշ զանգուած մը, սակայն այդ թիւը չի կրնար անցնիլ Մէկ հազարի սահմաններէն :

Ցիշենք խօսուն օրինակը.—

1932ին տեղի ունեցաւ Գաւառ. Ժողովի ամբողջական ընտրութիւն: Այդ առթիւ, ինչպէս միշտ, հակառակորդ խմժմուժը իր ամբողջ ուժերը լարեց եւ բուռն պայքարի մտաւ: Իբրեւ առաջին ժողովրդական ընտրութիւն, այդ անգամին, ազգային տուրք ալ չկար, քուէարկելու իրաւունքին որպէս նախապայման :

Արդ, այդ ընտրութեան մասնակցեցան ընդամէնը երեք հազար քուէարկողներ, որոնց 2200ը քուէարկեցին մեր ամբողջական ցանկին, իսկ 800ը հակառակորդ ցանկին: Համեմատութիւն առ հարիւր 75 եւ 25: Այս է իրական համեմատութիւնը ամէն անգամ :

Եւ այս համեմատութիւնը լաւապէս գիտնալով է որ այս մարդիկ միշտ կը խուսափին հրապարակ գալէ որեւէ ընտրութեան առեն, նախամեծար կը համարեն, չմասնակցիլ եւ մութի մէջ պահել իրենց ողորմելի ուժը եւ յետոյ աղմկել, ճառելով ժողովրդական «ջախջախիչ» մեծամասնութիւններէ եւ օրէնքի խախտումներէ :

Եւ տակաւին, ինչպէս լսինք, 1932ի ընտրութեան՝ ազգային տուրքի պայմանը գոյութիւն չունէր եւ մեր հակառակորդները իրենց վերջին փամփուշտները արձակեցին, նոյնիսկ հիւանդները մահիճէն հանելով, եւ առաջնորդեցին քուէատուփ, ջախջախելու ? համար մեզ, սակայն յուսախաբ եղան: Իսկ անկից վերջ, երբ ազգային տուրքը դարձաւ պայման քուէարկելու իրաւունքին, այլեւս այս մարդիկ չմօտեցան քուէատուփերուն, նախ խրատուած 1932ի փորձէն, ու ապա՝ որովհետեւ այս մարդոց ձեռքերէն մինչեւ դրպանը գացող ճամբան շատ, շատ է երկար, փշոտ եւ յուսահատեցուցիչ :

Ազգային եւ հանրային նպատակներու համար տալը, նիւթական զոհողութիւնը, այս մարդոց համար անծանօթ զգացում մըն է: Ու մինչեւ այսօր, տուրքի սանթիմ մը իսկ մտած չէ ազգային սնտուկին մէջ, այս ճակատէն :

Ասոնք մակաբոյծներ են : Մենք ու մեր համակիրները պէտք է վճարենք ազգային տուրք, մենք պէտք է քուէարկենք նաեւ իրենց համար եւ բերենք զիրենք նստեցնենք Գաւառ. Ժողովի աթոռներուն վըրայ, տանք իրենց զանազան ժողովներու եւ խորհուրդներու մէջ պաշտօններ, որպէսզի փառաւորուին :

Հարցուցէք Գաւառ. Ժողովի այս ճակատին պատկանող անդամներուն: Ով բերած է զիրենք հոն, ո՞վ դարձուցած է զիրենք Քաղաքականի, Տնտեսականի, Ուսումնականի եւ այլ խորհուրդներու անդամ: Իրենց կուսակից եւ գաղափարակիցները սանթիմ մը նիւթական զոհողութիւն կատարա՞ծ են, կաթիլ մը քրտինք թափա՞ծ են :

Եւ ապերախտութիւնը այնպիսի չափերու հասած է այս մարդոց մէջ, որ ապաժանանալով հանդերձ մեր այս ՇՆՈՐՀԻՆ, բողոքներ կը ստորագրեն, հեռագիրներ կը քաշեն, մինչեւ կառավարական պալատ դանդատի կ'երթան, բողոքելու համար որ « Գաւառական ժողովը ապօրինի է», եւ խնդրելու պետական միջամտութիւն, եւ ստանալու համար պատասխաններ, որոնք պատուազրկած, անհատական և ազգային արժանապատւութիւն ունեցող մարդու մը համար խարանող եւ մահացու բնոյթ ունին :

Ժամանակը պիտի գայ երեւան հանելու համար այս դաւէշտ — ողբերգութեան իսկական դերակատարները եւ հանրութեան ներկայացնելու զանոնք, իրենց ամբողջ պատկերով: Ըլլան անոնք անպաշտօն կամ պաշտօնական անձեր, որ կը կարծեն վարագուրուած տեսնել իրենց եպերելի եւ ազգադաւ արարքները, կռթնած պաշտօնական եւ անպաշտօն հովանաւորութիւններու :

Պաշտօնական հովանաւորութեանց ապաւինողները մե՞նք ենք, թէ այս ստոր–կամիտները :

ՄՀԵՐ

ՎԻԷՆՆԱՅԻ ՕՓԵՐԱՆ

•

Վիէննայի նշանաւոր եւ պատմական Օփերան որ ռմբակոծուած եւ քանդուած էր պատերազմի ընթացքին, վերաշինուած ըլլալով, բացումը կատարեց Նոյեմբեր 5ին, «Ֆիդելիօ»յի ներկայացումով :

Այս դէպքը աննկարագրելի արձագանգ ունեցաւ ոչ միայն Վիէննայի մէջ, որ երաժշտութեան մայրաքաղաքն է, ուր եկած են խառնուիլ իտալական մեղեդիներու քաղցրութիւնը, գերմանական հարուստ ներդաշնակութիւնը եւ դանուբեան հեշտութեան յանկերգները, այլեւ աշխարհի բոլոր մասերուն մէջ :

Շաբաթներէ ի վեր վիէննական կեանքի առանցքը դարձած էր Օփերային բացումը: Գլխարկավաճառները «Օփերա» անունով գլխարկներ կը ծախէին, անուշավաճառները իրենց ցուցափեղկերուն մէջ «Ֆիդելիօ»ն եւ ուրիշ երգախաղեր կը ցուցադրէին, իսկ գրատուններու մէջ սպառած էին Օփերայի մասին գրուած գիրքերը: Ոստիկանները չէին կրնար զսպել Օփերայի սիրահարները, որոնք 70 ժամ անընդհատ սպասելէ ետք տոմսակ գնելու համար, հազարաւոր ֆրանք կը վճարէին վերնայարկի «հաւնոցին» մէջ անկիւն մը կամ կողմնակի դիրք մը գրաւելու համար: Պակաս չէին նաեւ աւազակները, որոնք կը փորձէին բռնել սընտուկները, տոմսակ ճարելու համար :

Այս առաջին ներկայացման նախօրեակին տրուեցաւ Մոցարթի «Տօն Ժուան»ը, որուն ներկայ եղան Հանրապետութեան նախագահը, բարձր պաշտօնատարներ, երեսփոխաններ, մտաւորականներ :

Նախքան ռմբակոծումը, 1944ին, տարօրինակ զուգադիպութեամբ մը կը ներկայացնէին Վակների «Աստուածներու Վերջալոյսը»:

Կարմիր բանակին մտնելէն քանի մը օր առաջ Քլէման Քռաուս կը վարէր համանուագը օդանաւերու շառաչման եւ թնդանօթներու գոռումին մէջ: Օփերային հետ անհետացաւ ոչ միայն շէնքը, որ այնքան երկար ատեն ապաստան տուած էր ականաւոր երգահաններու, երգիչներու, երաժշտագէտներու եւն., այլեւ արհեստագիտական զետեղումները, բեմազարդերը եւայլն: Պէտք էր այդ բոլորը նորէն հնարել, վերակազմել :

Սակայն անկարելին իրականացաւ : 1945 Յունիս մէկէն արդէն, Վիէննա նորութիւններ ունեցաւ իր խաղացանկին մէջ: Ֆրանց Սալմհոֆըր, որ Օփերայի ղեկավարութիւնը ստանձնեց, աշխատեցաւ լուծել այս բարդ հարցը: «Վիէննայի Թատրոնը», որ Ա. աշխարհամարտէն առաջ եւ երկու աշխարհամարտներուն միջեւ շրջանին մեծ յաջողութիւններ արձանագրած էր, ընտրուեցաւ իբրեւ նոր օթեւան Օփերայի: «Ֆիտէլիօ»ն այս նոր Թատրոնին մէջ 1809ին ներկայացուած էր առաջին անգամ նափոլէոնեան սպաներու առջեւ, իբրեւ ժամանակաւոր վայր ծառայեց վիէննական Թատրոնին, եւ այս ժամանակաւորը տեւեց տասը տարի, մինչեւ բացումը վերարդիական Օփերային որ անցեալի շքեղանքը կը յիշեցնէ :

Երկար ատեն վէճի նիւթ դարձաւ թէ աւելի լաւ չէ՞ր ամբողջովին վերաշինել քան թէ վերանորոգել հին շէնքը որ կառուցուած էր 1869ին, մօտ վեց միլիոն ֆիորինով: Բայց նկատելով որ կանգուն մնացած էին գեղեցիկ ճակատը, մարմարէ դաւիթը եւ սանդուղները, եւ մանաւանդ Վիէննացիները մեծ սէր մը կը տածէին դէպի իրենց Օփերան,ստիպուեցան պահպանել նշանաւոր անցեալի մը մնացորդները: Արտաքին զարդը, Շուինդի որմնակարներով, նուազ շքեղ թերեւս, բայց կը պահէ վիէննական կայսրութեան կարմիրի եւ ճերմակի տիրող գոյները:

Օփերային բեմը եւ արհեստագիտական զետեղումները դերարդիական են: Շարժական բեմը վեց հորիզոնական եւ ուղղահայեաց տախտակամած ունի: Ունի նաեւ շարժական բեմ մը: Սրահը կեդրոնական վառարանի մը շնորհիւ ամառը պաղ եւ ձմեռը տաք է: Օդը կը փոխուի հանդիպակաց պարտէզին մաքուր օդին շնորհիւ: 800 քիլովաթով կը լուսաւորուի Օփերան: Կ'ըսուի թէ մաքրելու համար 250 փակոն երկաթ եւ հազար փակոն փըլատակներ փոխադրեցին: Վերաշինութիւնը մօտ երեքուկէս միլիառ ֆրանք արժեց :

Այնքան մեծ թիւով ժողովուրդ խուժեց աշխարհի ամէն կողմերէն որ որոշեցին յաջորդաբար ինը առաջին ներկայացումները տալ: «Ֆիտելիօ»յով սկսաւ Նոյեմբեր հինգին, յաջորդը պիտի ըլլայ «Դօն Ժուան»ը, «Անստուեր Կինը», «Այտա»ն, «Պէթովէն»ի Իններորդ Սէմֆոնին եւն.: Առաջին երկու ներկայացումներուն համար լաւագոյն տեղերը հինգ հազար շիլին նշանակուած են, իսկ վեց հոգինոց օթեակի մը համար տասնըեօթը հազար (70000 եւ 230 հազար ֆրանք): Մինչեւ անգամ կառավարութեան անդամները, երեսփոխանները ստիպուած են վճարել իրենց տեղերը: Պատուակալ անդամները հրաւիրելու համար աւստրիացի մեկենասներ 150 հազար շիլին տրամադրած են օփերային վարչութեան :

Օփերային վերաբացման առթիւ անսահման խանդավառութիւն կը տիրէ Վիէննայի ժողովուրդին մէջ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՄԻԻՍ ՍՈՂՈՄՈՆԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

*

Անցեալ Ուրբաթ առտու կանուխ արթնցայ ու քնաթաթախ աչքիս մէկը բացած՝ նայեցայ սեղանիս վրայ քթքթացող ժամացոյցին: Եօթը քսան բոպէ կ'անցնէր : Ուրախացայ: Պատուհանէն ներս յորդող լոյսը արգիլելու համար վար քաշեցի վարագոյրը, ու միւս կողմիս դառնալով, քնացայ :

Մէկ կտոր քնանալը լաւ բան է, բայց արթննալ, ժամացոյցին նայիլ ու, — օխ, դեռ երկու կամ երեք ժամ ունիմ քնանալու, մտածելն ու աչքերը գոցելը՝ աւելի լաւ բան է. մէկը «լոխում» ուտելու կը նմանի, միւսը՝ «ալիտէ», վայելքը երկար է :

— Պինկ – պօնկ, լսեցի քունիս մէջէն ու նորէն ժամացոյցին նայեցայ: Եօթուկէս էր:

Կանանց բան մը առի ու դժգոհութեան բառեր ծամծմելով, գացի դուռը բանալու :

Ոստիկան մըն էր:

— Բարի լոյս, «օֆիսըր»:

— Բարի լոյս, աս տունը քանի՞ ընտանիքնոց տուն է. երկո՞ւ թէ՝ երեք :

— Երկու :

— Հապա դուրսը երեք աղբաման կայ..

— Այո, «օֆիսըր», կառքերնիս զոյգ է, բայց աղբամանը կառքի չափ սուղ բան մը չըլլալուն ...

Այնպէս ծուռ ծուռ նայեցաւ աչքերուս.

— Տէրը ո՞ւն ես աս տունին:

— Այո, այսինքն ես կը կարծեմ թէ ես եմ տէրը, իսկ վրան «մօրթկէյճ» ունեցող դրամատունը կը կարծէ թէ ինք է տէրը :

Քիչ մը առաջուան ծուռ նայուածքը, քիչ մը աւելի սուր ու ծակող, կրկնուեցաւ :

Նորէն զգջացի :

Գրպանէն կանանչ տետրակ մը եւ մատիտ հանեց :

— Քեզի կոչնագիր մը պիտի տամ :

— Ինչո՞ւ, ի՞նչ ըրի հակօրինական ...

— Աղբամաններուն ծածկոցները չէն գրուած :

Վիզս երկարեցի՝ ու իր լայն ուսերուն վրայէն նայեցայ տան առջեւ, հացի շուքին տակ կարգով շարուած երեք աղբամաններուն :

Ճիշդ էր. բաց էին բոլորն ալ :

— Օֆիսըր, խնդրեմ, սպասէ, մի գըրեր, մենք միշտ կը գոցենք, միշտ կը գոցենք զանոնք, երէկ գիշեր մոռցեր ենք, կը ցաւիմ, այսուհետեւ աւելի ուշադիր կ'ըլլանք, կը խոստանամ :

Գրել սկսաւ :

— Անունդ :

— «Օֆիսըր», հազիւ կիսով լեցուն են անոնք եւ բան մը դուրս չի թափիր :

— Անունդ :

— Արամ :

— Առաջի՞ն թէ երկրորդ անունդ է Արամը :

— Առաջին անունս է :

— Երկրո՞րդը :

Ըսի: Գրեց, վերջացուց: Թուղթին առաջին կէսը, չորսով չորս մատնաչափ կտոր մը, տուաւ ինծի, միւս կէսն ու գըրիչը դրաւ գրպանը ու կռնակը դարձուց: Ես տեղս մնացի քարացած: Երկու քայլ առաւ ու ետ դարձաւ :

— Երեքի տեղ՝ մէկ աղբաման գրեցի: Յունիս մէկին, ժամը տասնին, դատարան եղիր :

— Աղէկ :

Բարկացեր էի: Դուռը շառաչելով փակեցի ետեւէն :

— Պինկ – պօնկ, հնչեց զանգակը :

Դուռը նորէն բացի՝ նայելու համար մինչեւ վիզը կարմրած ոստիկանի դէմքին :

— Ի՞նչ կ'ուզէք, հիմա ինչ ըրի օրէնքի դէմ:

— Փոխանակ շնորհակալ ըլլալու որ երեքի տեղ մէկ օրինազանցութեան դէպք գրեցի, դուռը անկրթօրէն փակեցիք ետեւէս:

— Ի՞նչ կ'ակնկալէիք: Կ'ուզէիք որ երախտապա՞րտ ըլլայի աննշան մէկ թերացումիս ի խնդիր կոչնագիր տալուդ համար: Բացատրեցի ձեզի թէ աղբամանները միշտ կը գոցենք, բայց երէկ մոռցեր էինք... Ասկէ զատ, աղբահաւաքները կափարիչները կը նետեն փողոցին մէջ ու կառքը կը քշեն վրայէն, ամէն ամիս պէտք է նոր մը առնենք եւ զանոնք շըտկենք: Եթէ քիչ մըն ալ շարունակուի այսպէս, կրնամ թիթեղագործներու արհեստակցական միութեան միանալ...

— Այդ բոլորը պահէ քեզի ու երբ դատարան գաս, դատաւորին պատմէ:

Գրիչը ու կանաչ տետրակը նորէն հանեց, սրբագրութիւններ մը ըրաւ թուղթին վրայ ու գնաց:

Գրաւի կուզամ որ մէկը երեքի վերածեց, ըսի ես ինծի, ու վերադարձայ ներս–ջարան,

Ալ քո՞ւն մնաց որ :

Այս դէպքը պատահած էր Մայիս 27ին: Մայիս 27էն մինչեւ 31 չորս օր, հոս ու հոն ինկայ «ձեռքի տակ» հարցը կարգադրելու եւ դատարան չերթալու համար: Ոչ աշխատած թերթիս օգնական խմբագիրը, եւ ոչ ալ քաղաքականութեամբ զբաղող բարեկամ մը կըցան բան մը ընել:

ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶ

(1)

(Շար.)

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ

(Քաղուած Երեւանի թերթերէն)

●

ԵՐԵՒԱՆԻ Թատերական կաղմը մեծ եռուզեռի մէջ է Մոսկուայի հայ արուեստի եւ գրականութեան տասնօրեակին նախապատրաստութեան առթիւ, որ տեղի պիտի ունենայ 1956ին։ Պետական Օփերայի եւ պալախաղի Թատրոնը պիտի ներկայացնէ հոն Արմէն Տիգրանեանի «Դաւիթ Բէկ»ի հերոս. օփերան եւ Տիգ. Չուհաճեանի «Արշակ Բ.» պատմական օփերան երաժշտա – բեմական նոր ձեւաւորումով։ Բեմադիրն է Մ. Թաւրիզեան։ Գեղարուեստական ձեւաւորման վրայ կ'աշխատին նկարիչներ Մ. Սարեան, Ա. Միրզոյեան եւ Խ. Եսայեան։

ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԱԲՈՎԵԱՆԻ ծննդեան 150-ամեակի տօնակատարութեան առթիւ։ «Սով. Հայաստան» օրաթերթը կը գրէ թէ 1830 – 1836ին երբ Աբովեան ուսանող էր Դորբատի մէջ (Էսթոնիա), համալսարանի դասախօս Ֆ. Պարոտի հետ Արարատ բարձրացաւ իբրեւ թարգման, եւ իր արտակարգ ուշիմութեամբ դասախօսին ուշադրութիւնը կը գրաւէր։ Անոր այդ շրջանի թուղթերը կը պահուին Էսթոնիոյ պետական դիւանաթուղթերուն մէջ։ Փրոֆ. Պարոտի միջամտութեամբ Խ. Աբովեան համալսարան ընդունուեցաւ 1830-ին եւ իբրեւ ազատ ունկնդիր հետեւեցաւ դասախօսութեան։ Հոն բոլորին ուշադրութիւնը գրաւեց եւ զարմանք կը պատճառէր իր ընդունակութիւններով։ Դորբատի գլխաւոր գրադարանին մէջ կը պահուին բացի անոր գործերէն, տպուած 1897ին, անոր թանկարժէք նուէրը ԺԳ. դարու հայկական ձեռագրի տաղարան մը։ Գրադարանի այցելուներու մատեանին մէջ կայ Խ. Աբովեանի ձեռագիրը։ Յոբելինական տարեթիւի առթիւ Հայաստանի համալսարանի գլխաւոր գրադարանը պատրաստած է Խ. Աբովեանի ստեղծագործութեանց ցուցահանդէս։ Կազմակերպած է հանդիսաւոր երեկոյթ նուիրուած Խ. Աբովեանի ստեղծագործութեանց։ Կաճառ մը պիտի հաստատուի աբովենագիտութեան զարգացման համար։ Հոն պիտի կեդրոնանան գիտական աշխատութիւններ, գրական ստեղծագործութիւններ եւ գրողի կեանքին ու գործունէութեան մասին նիւթեր։ Յոբելեանի առթիւ հրատարակուած է կաճառի գիտական աշխատութեանց ժողովածու, եւ տեղի ունեցած են դասախօսութիւններ համալսարաններու եւ դպրոցներուն մէջ։ Խ. Աբովեանի կեանքն ու գրական – մանկավարժական գործունէութիւնը խորապէս ուսումնասիրելու համար Ուսանողական Գիտական ընկերութիւնը հաստատած է մրցանակներ։ Կազմակերպուած են արշաւներ դէպի Աբովեանի տուն – թանգարանը։ Կաճառի բակին մէջ դրուած է Խ. Աբովեանի կիսանդրին։

ԱՐՁԱԿԱԳԻՐ Լիւսի Թարգիլ մեռած է հոկտ. 7ին Երեւանի մէջ։ Ծնած էր Վան 1905ին։ Իր ուսումը առած է Երեւանի պետական համալսարանի պատմա – բանասիրական բաժնին մէջ եւ աւարտած 1928ին։ Գրել սկսած է ուսանողական տարիներուն։ 1927ին կը հրատարակուին իր առաջին գործերը։ Իր «Ծաղկաւանը», «Պիոներական խոստում» եւ ուրիշ վիպակներ, ինչպէս եւ քանի մը ժողովածուներ ջերմութեամբ ընդունուած են ընթերցողներու կողմէ։ Իր ստեղծագործութեանց մէջ կ'արտացոլան հայրենասիրութիւնը եւ ընկերվարութեան համար մղուած պայքարը։ Վերջերը գրեց «Կոմիտաս» վէպը, որ շուտով լոյս կը տեսնէ։

ՋԱՐՈՒՀԻ ԴՈՒԼՈՒԽԱՆԵԱՆ, հռչակաւոր երգչուհին, որ Փարիզի մէջ ալ փայլեցաւ, վերջերս Երեւան երթալով, շարք մը ներկայացումներ տուած է։

ԹՈՒՐՔ ԳԻՒՂԵՐՆ ԱԼ ԿԸ ՊԱՐՊՈՒԻՆ

*

Թուրք թերթերը կը գրեն.—

Տեսնուած է որ գիւղերէն դէպի կարգ մը քաղաքներ գիւղացիներուն անընական գաղթը երբեմն այնքան կը շատնայ որ բնակչութեան թիւը տարապայման կ'աւելցնէ, դժուարացնելով թէ թաղապետութեան եւ թէ ապահովութեան կազմակերպութեանց գործը։ Այս պատճառաւ գիւղերաբուսիկ տուներու խնդիրն ալ լուծման ճամբու մէջ չի մտներ։

Այսպէս, օրինակ, ձեռք բերուած վիճակագրութեանց համաձայն, հինգ տարուան մէջ Անգարայի բնակչութեան թիւը 220.000 աւելցած եւ մօտեցած է 500 հազարի, իսկ Իսթանպուլինը մօտ 200.000 աւելնալով հասած է մէկուկէս միլիոնի։ Հինգ տարուան մէջ Իզմիր խուժող ժողովուրդին քանակը 100.000ը անցած է։

Գիւղէն դէպի քաղաք այս անբնական հոսանքին առաջքը առնելու համար կառավարութիւնը լուրջ միջոցներ ձեռք առնելու վրայ է։ Այս նպատակով Անգարայի մէջ կարեւոր ժողով մը պիտի գումարուի։

Ինչպէս յայտնի է, աշխարհիս ամէն կողմ, մանաւանդ պատերազմի տարիներուն, գիւղերէն դէպի քաղաք խուժումը արգիլող օրէնքներ կը դրուին։ Օրինակ, դէպի Հռոմ հոսանքը կարգ մը պայմաններու կապուած է, եթէ գացողը այդ պայմանները չլրացնէ, կը վերադարձուի իր գիւղը։

ՎԵՐՋԻՆ ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐԸ

Թուրք փրոֆ. Էօմէր Լիւթֆի կ'ըսէ թէ առաջին Օսմ. Մարդահամարը տեղի ունեցած է 1326ին, իսկ վերջինը կը զուգադիպի Մուրատ Գ.ի շրջանին։ Բայց գիտականօրէն մարդահամար տեղի ունեցած չէր մինչեւ 1927։ Այս թուականը ընդունուած է իբրեւ սկիզբ պաշտօնական մարդահամարի։

1927ի մարդահամարը հետեւեալ արդիւնքը տուած էր.—

Ընդհ. բնակչութեան թիւ, 13.648.270։ Բայց աւելի վերջ հաստատուած է որ շատեր չեն արձանագրուած եւ այս թիւը հիմ չունի։ Նոյն առթիւ վիճակագրութիւնները ցոյց տուած են որ կիները այրերէն աւելի կը հաշուուին։

1940ի մարդահամարին այս թիւ բարձրացած է 17.820.950ի։

1945ին 18.790.000 եւ վերջապէս՝

1955ին 20.992.628։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Մեր մասնաճիւղը կը բաղկանայ 23 անդամներէ, վարչութիւնը՝ չորս հոգի է։

Անդամներուն 15ը կանոնաւորապէս կը հետեւին հինգշաբթի օրուան դասընթացքներուն։

Անցեալ տարեշրջանի փակման խրնջոյքին առթիւ Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէին ներկայացուցիչ ընկեր Կարօ Երանեան առաջարկեց որ եթէ նոր սերունդը կը փափաքի, ինք պատրաստ է դասաւանդութիւններ կատարել ամէն հինգշաբթի։ Մեծ եղաւ մեր ուրախութիւնը այս յանձնառութեան առթիւ։

Դասաւանդութիւնները կանոնաւորապէս կը շարունակուին։ Ընկերը սիրայօժար կը բացատրէ բոլոր դասերը։

Մեր անդամները եւ անդամուհիները մեծ մասով դերձակ են, իրենց գիշերային աշխատանքը ձգելով կուգան ներկայ ըլլալ հաւաքոյթներուն։ Յաճախ ժողովներ ու դասախօսութիւններ կը կազմակերպուին զանազան նիւթերու շուրջ։ Կ'ունենանք այցելումներ Կեդր. վարչութենէն եւ «Վարդան» ենթակոմիտէի անդամներէն որոնք խրատականներ կուտան մեզի։ Ունինք նաեւ լաւ թատերախումբ մը, որուն շնորհիւ մեր հայերէնը կը զօրացնենք։

Այս միջոցին կը պատրաստենք Գրիգոր Վահանի «Երկու ճամբայ»ն։ Փորձերը տեղի կ'ունենան ամէն կիրակի կէսօրէ վերջ։ Ուրախալի է որ ընկերները կիրակի օրերն ալ կ'աշխատին նոր սերունդի փրկութեան համար։ Ներկայացումը տեղի պիտի ունենայ Յունուար ամսուան մէջ։

Ծնողներ կան որ կ'ըսեն թէ յիսուն տարի է Հայաստանը աշխարհագրութեան քարտէսէն պիտի ջնջուի։ Ինչո՞ւ այդպէս կը մտածեն։ Մենք չարաչար կ'աշխատինք ապագային համար, կը կազմակերպենք հայերէնի դասընթացքներ, դասախօսութիւններ, ժողովներ, թատերական ներկայացումներ, ընկերային հաւաքոյթներ, որպէսզի նորահաս երիտասարդները հայկական շրջանակէն դուրս չելլեն օտար բոյներ կազմելով։

Թող ամէն մարդ իր պարտականութիւնը կատարէ, փոխանակ ողբուկոծ արձակելու։

ԱՐԱՄ ԵՐԱՆՈՍԵԱՆ

Ի ՆՊԱՍՏ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ

●

Ուսանողներու Օժանդակ Տիկնանց Միութիւնը հիմնուած է 1953ին առաջին ժողովի մը մէջ որ տեղի ունեցաւ նոյն տարուան Մայիս 20ին։ Ներքին Գործերու Նախարարութիւնը արձանագրած է Միութեան կազմութիւնը, 1954 Հոկտ. 8ի հրամանագրով։ Միութեան նպատակն է բարոյապէս թէ նիւթապէս օգնել Փարիզի եւ շրջանի հայ ուսանողներուն, ստեղծել կրթական թոշակներ, քաջալերել արժանաւոր արուեստագէտներ եւ մանաւանդ պատեհութիւն ընծայել համալսարանական ուսանողներուն որ գիմեն իրենց համար ստեղծուած կեդրոնի մը։

Միութիւնը գործնական աշխատանքի ձեռնարկած է 1954 ապրիլին եւ այս 18 ամիսներու ընթացքին, շնորհիւ անդամավճարներու, նուէրներու, եւ թատերական ներկայացման մը՝ կրցած է օգնել 15 ուսանողներու անմիջական պէտքերուն։

Յառաջիկայ Նոյ. 26ին Միութիւնը պիտի տայ երեկոյթ մը ի նպաստ ուսանողներուն։ Այս առթիւ տաղանդաւոր դաշնակահարուհի մը, Էլենա Գիւտեան սիրայօժար յանձն առած է տրամադրել իր աջակցութիւնը։

Անշուշտ փարիզահայ գաղութը պիտի փութայ բազմութեամբ մասնակցիլ երեկոյթին, ուր առիթը պիտի ունենայ առաջին անգամ լսելու անգլիահայ արուեստագէտը, միեւնոյն ատեն օգտակար ըլլալով հայ ուսանողներու։

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Հինգշաբթի օր ժամը 5ին Փարիզի քաղաքապետը՝ Ժաք Ֆերոն պաշտօնապէս ընդունեցաւ Պ. Սարգիս Տէր Պալեանը, յանձնելու համար. «Փարիզ Քաղաքի» Վերմեյ (Ոսկեգոյն) շքանշանը, ինչպէս նաեւ պաշտօնական վկայականը։

Մեր ընթերցողները անշուշտ կը յիշեն թէ մեր տաղանդաւոր հայրենակիցը այս տարի Պոլոնիայի մէջ (Իտալիա) ստացաւ կօշիկի արուեստագէտի համաշխարհային բաժակը։ Պ. Սարգիս Տէր Պալեանի յաջողութեան շնորհիւ Ֆրանսան է որ այս տարի առաջնութիւնը շահեցաւ միջազգային այս մրցումին մէջ, քանի որ ան կը մասնակցէր յանուն Ֆրանսայի։

Նոր յաղթանակ մը իր բազմաթիւ փայլուն յաջողութիւններու հետ եւ նոր ապացոյց մը թէ երբ Պ. Տէր Պալեանը կը մասնակցի որեւէ միջազգային մրցումի, ուրիշ արուեստագէտ մը դժուար թէ կարենայ մտածել յաջողութեան մասին։

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (67)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

●

Եւ կերպով մը Իթթիհատի պաշտպանութիւնը ըրաւ։ Ըսաւ թէ երկրին մէջ միութիւն եւ հաւասարակշռութիւն ստեղծողը Իթթիհատն էր։ Շիւքրիւ եւս, Ջիա Խուրշիտի նման քննադատեց իրեն համար պահանջուած օրինական յօդուածը։ Դատական մարմինն ալ մեծ ուշադրութեամբ լսեց իր պաշտպանողականը։

ՍԱՐԸ ԷՖԷ ԷՏԻՊ

Քարտուղարը նախ եւ առաջ կարդաց Սարը Էֆէ Էտիպի գրաւոր պաշտպանողականը, ուր իր ուզած ձեւով ներկայացնելէ վերջ դէպքը, կ'ըսէր թէ ինք ամբողջական մեղսակցութիւն մը չունի սարքուած ոճրափորձին մէջ, հեռաւոր եւ մասնակի կապ մը ունեցած է, հետեւաբար կարելի չէ զինքը դատապարտել իբրեւ առաջին աստիճանի յանցապարտ։

Սարը Էֆէ Էտիպ կը յարէ թէ Իզմիրի մահափորձի նախօրեակին, հեռացած եւ Իսթանպուլ եկած էր նպատակ ունենալով առաջին առթիւ լուր տալ պատկան իշխանութեան։ Հետեւաբար, կ'ըսէր Սարը Էֆէ, ըստ այնմ պէտք է պատիժ սահմանել ինծի։

Ջիա Խուրշիտ, իր պաշտպանողականին մէջ ըսաւ մանաւանդ, բան մը չեմ գրած.— բերանացի ըսեմ։ Ես ճշմարտութիւնը հրապարակեցի, բան մը չծածկեցի եւ չուրացայ։ Ընդհանուր դատախազը ըսաւ թէ մէկ տարիէ ի վեր մտադրած էի մահափորձը, գլխուս մէջ մտասեւեռում մը եղած էր այս գաղափարը։ Չեմ ուրանար այս բանը, ճիշդ է։ Բայց նոյն այդ ընդհ. դատախազը կ'աւարկէ թէ իբր թէ ես պետական վարչաձեւը քանդել ու տապալել ուզեր եմ։ Ասիկա հիմնովին սխալ է, որովհետեւ ես միտքէս իսկ չանցուցի Ազգ. Մեծ Ժողովը տապալել։ Միայն մահափորձի որոշում տուած էի, ինչ որ հաստատուեցաւ արդէն դատավարութեանս ընթացքին։ Հետեւաբար, ընդհանուր դատախազին պահանջած յօդուածը իմ մասիս՝ սխալ է։ Որովհետեւ, կը կրկնեմ, ոչ զինեալ յեղափոխութիւն հանել ուզեցի, ոչ դահլիճը տապալել, ոչ ալ հիմնական կազմակերպութեան օրէնքը փոփոխութեան ենթարկել։ Հետեւաբար, զիս չէք կրնար մահուան դատապարտել։ Այլ զիս կրնաք դատապարտել իբրեւ չգործադրուած մահափորձի մը հեղինակը, ինչ որ պատժական օրէնքին յատուկ տրամադրութեան համաձայն, քանի մը տարի բերդարգելութիւն կը սահմանէ, այլ ոչ մահապատիժ։ Կը մտածէի Սամսոն փախչիլ, հետեւաբար չէի կրնար կառավարութիւնը տապալել, Ազգ. Ժողովը ջնջել։ Օրէնքը այս մասին բացորոշ է, կը խնդրեմ որ յանցանքիս համեմատ պատիժ տնօրինէք։

Կիւրճիւ Եուսուֆ ափեղցփեղ կարգ մը խօսքերէ ետք՝

— Տղէտ եմ, ըսաւ, չէնք–շնորհք թըրքերէն մը անգամ չեմ գիտեր։ Խաբուեցանք։ Մեզի ըսին թէ այս զէնքերը Իզմիր տանելով պիտի վերադառնանք, մենք հոն մարդիկ ունինք, ձեզի պէտք չունինք։ Այսպէս ըսեր էին։ Իրենց նպատակը տարբեր բան է եղեր, խաբեցին մեզ։ Հոս գալէն վերջ հասկցանք թէ բուն նպատակը ինչ է եղեր։ Ներեցէք ինծի... Կալի Փաշան խոստացաւ ինծի ներել, որովհետեւ ճիշդ խօսեցայ իրեն, խոստովանեցայ։

Ընդհ. դատախազ.—Կալի փաշան անձնապէս կրնայ ներել, բայց օրէնքը չի ներեր։

Նախագահը ջղայնանալով Եուսուֆի այս խօսքերէն, ոստիկանազօրքին հրամայեց.

— Տարէք, դուրս հանեցէք սրիկան։

Լազ Իսմայիլ եւս պնդեց թէ անմեղ է եւ Կալի փաշան զինքը հարցաքննած պահուն խոստացած է ներել, Կալիին կ'ապաւինի։

Ջօփուր Հիլմի յուզումով ըսաւ.

— Թիւրք օղլու թիւրք եմ։ Մինչեւ հիմա զինուորական ծառայութենէս զատ տարբեր պարտականութիւն մը չեմ կատարած։ Այս անգամ, հայրենասիրական զգացումներէ մղուած, Ջիա Խուրշիտի առաջարկներուն ընդառաջ գացի։ Ես այդ մարդոց գործիք չէի ըլլար, որոշած էի իմաց տալ կառավարութեան, նոյն իսկ նպատակս ըսած էի Կրետէցի Շէվքիի, որ մեզմէ աւելի ճարպիկ փրթաւ, եւ գնաց լուր տուաւ։ Դաւաճանեց ինծի։ Եթէ միասին կառավարութեան լուր տայինք, ուրտեղը կը պակսէր։ Շէվքիի խօսքերուն մի հաւատաք, փոքրիկ քննութիւն մը բաւական պիտի ըլլայ երեւան հանելու համար անոր ինքնութիւնը։

Շիւքրիւ պէյ իր պաշտպանողականին մէջ կ'ուզէր հանրային գութ հրաւիրել իր վրայ, ըսելով թէ կրթական նախարար եղած ժամանակ բարեկարգած էր Օսմանեան Համալսարանը, բազմաթիւ վարժարաններ բացած, երկրին մէջ լոյս եւ մշակոյթ սփռած։ Կը մերժէր իր դէմ եղած վերագրումները եւ կ'ուրանար ամէն բան։

Գնդապետ Արիֆ նորէն ջղային վիճակ մը ունէր։ Հոս ու հոն, աջ ու ձախ կը դառնար։ Իր պաշտպանողականին մէջ ըսաւ.

(Շար.)

ՆՈՐ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԱՍԻՆ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան Արեւելքի բաժնին վարիչը, Ճորճ Ալէն, ճառ մը խօսելով հեռատեսիլին առջեւ, յայտարարեց թէ կառավարութիւնը ամէն միջոց պիտի փորձէ, օգնելու համար Միջին Արեւելքի ուեւէ երկրի, արաբական պետութիւն ըլլայ թէ Իսրայէլ, եթէ յարձակման ենթարկուի։ «Մ. Նահանգները թշնամական դիրք պիտի բռնեն ուեւէ երկրի դէմ որ կանխարգել կամ նախայարձակ պատերազմի մը կը ձեռնարկէ։ Ընդհակառակն, պիտի օգնեն ուեւէ երկրի որ կը ձգտի պահպանել խաղաղութիւնը»։

Այս յայտարարութեան ծայնակցեցան Գահիրէի արեւմտեան երեք պետութեանց դեսպաններուն ներկայացուցիչները։ Նոյն ազդարարութիւնը պիտի ուղղուի նաեւ Իսրայէլի։ Պ. Ալէնի կարծիքով, Եգիպտոս եւ Իսրայէլ կրնան ընդունիլ Ազգաժողովին խաղաղութեան ծրագիրը, որ կը ստորանկէ հետեւեալ տրամադրութիւնները. —

1. Ազգաժողովը պիտի շարունակէ իր աշխատանքը՝ յստակօրէն սահմանագծելու համար ապադինեալ գօտին.— 2. Երկու կողմերէն ոչ մէկը զօրք պիտի պահէ այդ շրջանին մէջ։

Պ. Ալէն մերժեց ճշդել թէ ի՛նչ պիտի ընեն Մ. Նահանգները, եթէ թշնամութիւնները բաց պատերազմի յանգին։ Այս առթիւ յիշեցուց թէ Մ. Նահանգները չեն կրնար «առանց խոր մտահոգութեան դիտել» Եգիպտոսի եւ Չեխոսլովաքիոյ միջեւ կնքուած համաձայնութիւնը, զէնք ճարելու համար։ Յետոյ բացատրեց թէ Մ. Նահանգները մէկ միլիոն տոլարէն աւելի զէնք ծախած չեն Միջին Արեւելքի երկիրներուն, վերջին չորս տարիներու ընթացքին, մինչդեռ խորհրդային ճակատը մէկ հարուածով Եգիպտոսի կը յանձնէ աւելի քան 75–100 միլիոն տոլարի զէնք։ «Մենք մահուան վաճառականներ չենք։ Ամերիկեան քաղաքականութիւնը կը ձգտի քաջալերել տնտեսական աղբիւրներու օգտագործումը, բարւոքելու համար յետամնաց երկիրներու ապրուստի մակարդակը եւ ճարտարագործութեան զարգացումը, եւ ոչ թէ խրախուսել սպառազինութեան ծախքերը»։

✕ Եգիպտոսի արտաքին նախարարը ունկնդրութեան ընդունեցաւ արեւմտեան երեք պետութեանց դեսպանները, որոնք յաջորդաբար խնդրեցին նկատի առնել ազգաժողովին յանձնարարութիւնները։ Տեսակցութիւններէն ետք, Եգիպտոսի նախարարը յայտարարեց. — Եգիպտոս դերիշխան պետութիւն մըն է եւ որոշումներ կու տայ իր ազատ կամքով, համաձայն իր վեհապետական իրաւունքներուն եւ արժանապատուութեան»։

✕ Իսրայէլի արտաքին նախարարը, Մոշէ Շարեթ, Մ. Նահանգները պիտի երթայ այս շաբթու։ Կառավարութիւնը վերաքննած է իր ռազմական քաղաքականութիւնը, նկատի առնելով Եգիպտոսի վերազինումը։ Այս առթիւ կ'ըսեն. — «Նախապէս մենք համաձայն էինք սպառազինութեանց սահմանափակման, Միջին Արեւելքի մէջ։ Այժմ կը պահանջենք հաւասարակշռել սպառազինութիւնները»։ Կը նշանակէ թէ Իսրայէլ զէնք պիտի պահանջէ Մ. Նահանգներէն, հաւասարելու համար Եգիպտոսի։ Ուաշինկթընի հրէական դեսպանը դիմում կատարեց զէնք ստանալու համար, դիտել տալով թէ աննախընթաց վինարշաւ մը սկսած է Միջին Արեւելքի մէջ։

....

ՄԱՐՈՔԻ Սուլթանը իր երկիրը պիտի վերադառնայ Նոյ. 15ին կամ 16ին։ Առջի օր ծաղկեպսակ մը դրաւ Անծանօթ Զինուորի դամբարանին վրայ, արծարծելով անշէջ բոցը։ Այս առթիւ ալ ցնծութական պատիւներ եղան իրեն։ Արքունի խորհուրդը գործերը պիտի վարէ մինչեւ իր վերադարձը։ Սուլթանին առաջին գործը պիտի ըլլայ առժամեայ կառավարութիւն մը կազմել, նոր սահմանադրութիւնը մշակելու համար։

ՆՈՐ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ խնդիրը երէկուընէ ի վեր կը քննուի ծերակոյտին մէջ։ Վարչապետը եւ ներքին նախարարը բացատրութիւններ տուին քուէարկութեան յանձնաժողովին առջեւ։ Բուռն պայքար մը սկսած է արդէն, մանաւանդ բարեփոխման օրէնքի բարեփոխման մասին։

Դ Ա Շ Ն Ա Կ Ց Ո Ւ Թ Ե Ա Ն   Օ Ր Ը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 19ին, Շաբաթ իրիկուն, ժամը ճիշդ 9ին, «Սալօն Ալհամպրայի» շքեղ սրահին մէջ (340 Պուլ. Շավ) ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ։

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ բոլոր խումբերու եւ ենթակոմիտէներու, Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ մասնաճիւղերու, ինչպէս նաեւ Կ. Խաչի մասնաճիւղերու։

Բարձր հովանաւորութեամբ Մարսէյլի քաղաքապետ՝

M. Gaston DEFFERRE

Կը նախագահէ՝ ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսի՝ ընկ. ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Խօսք կ'առնեն նաեւ ընկերվարական ներկայացուցիչներէն

Leenhard, Jean Masse et *Achile Cini*

Գեղարուեստական բաժնին սիրայօժար կը մասնակցին՝ Տիկին Սիւզան Քիպրիթճեան Սիմօնէ, (Նիւ Եորքի երաժշտանոցէն եւ W.O.R. ի երգչուհին)։

Կ'երգէ նաեւ Պ. Ժ. Գասպարեան։

Կը նուագեն Օր. Սիւզան Պօյաճեան (դաշնակ, Մարսէյլի երաժշտանոցէն, Ամրցանակաւոր) եւ Պ. Սարգիս Չէօրէք-ճեան (ջութակ)։

Կ'արտասանեն Օր. Անիթա Սարգսեան

ՊՈՐՏՈՅԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Մուրատ խումբի նախաձեռնութեամբ եւ մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի։

Կիրակի, 13 Նոյեմբեր, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Կրօնաւորներու սրահին մէջ։

Կը նախագահէ ընկ. Կ. ՏՕՆԷԼԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Գեղար. բաժին, երգ, արտասանութիւն, նուագ։

Մուտքը ազատ է։

⁂

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 13ին, կիրակի ժամը 16էն 24, Պատերազմի Նախկին Գերիներուն սրահը, 49 ռիւ տը Կօլ։

Նախաձեռնութեամբ «Անտոք» եւ Սէն Շամոնի ենթակոմիտէներու եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդին։

Կը խօսի ընկեր ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

եւ ընկեր Գր. Քէնտիրեան եւ ընկերուհի Մարի Սաղրեան։

Հայկական եւ եւրոպական պարեր։

Կը նուագէ «ՍԿՕԹՕ» նշանաւոր նուագախումբը։

Ձոխ եւ մատչելի պիւֆէ։

Մուտքը ազատ է։

ՊԱՏԱՐԱԳ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Այս ուրբաթ Արտակ վրդ. Մանուկեան հրաւիրուած է պատարագ մատուցանելու Սէն Լուի սրահը, Ռիւ Ժէ, զինադադարի տարեդարձին առթիւ։

Պիտի կատարուի հանդիսաւոր հոգեհանգիստ եւ օրհնութիւն դերեզմանի։

ՄԻ ՄՈՌՆԱՔ ՆՈՅ. 11Ի ԶԻՆԱԴԱԴԱՐԸ

ՎԻԷՆ.— Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու Միութիւնը այս տարի ալ պիտի մասնակցի Նոյ. 11ի զինադադարի թափօրին, մեր Ազգ. եռագոյն դրօշով, Ֆրանսական ռազմիկներուն հետ։

Այս առթիւ կը հրաւիրենք հասարակութիւնը ներկայ ըլլալ խուռն բազմութեամբ ողեկոչելու համար նաեւ մեր աւելի քան մէկ միլիոն նահատակներու յիշատակը, փունջ մը ծաղիկ զետեղելով Անծանօթ Զինուորի դամբարանին վրայ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղի տարեկան ձեռնարկը, նոյեմբեր 26ին, շաբաթ գիշեր։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Վիէնի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը 1956 Յունուար 21ին։

ՆՈՒԷՐ

Օր. Նիկողոսեաններ (Մարսէյլ) հազար ֆրանք կը նուիրեն «Հայաստան» ամսագրին, իրենց Ամերիկա մեկնումին առթիւ։

ՄՈՒՐԱՏ ՌՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԻՆ

Մկրտիչ եւ Մերկեր Դարբինեան եղբարք կը նուիրեն 7000 Ֆր. իրենց սիրեցեալ մօր մահուան առթիւ։

Տէր եւ Տիկին Ծաղիկեան հազար Ֆր. իրենց մօր մահուան առթիւ։

Վերջին հանդէսին առթիւ նուիրեցին Հայկ Մատոյեան 600, Հմայեակ Զրաքեան չորս հարիւր, Տէր եւ Տիկին Օգանեան հազար ֆրանք։

Տէր եւ Տիկին Խանըմեան 1000 ֆրանք։

ԿՈՉ ԱՍԼԱՆՊԷԿՑԻՆԵՐՈՒՆ

ՍԵԼԱՆԻԿ.— Գրած եմ Ասլանպէկի ամբողջական պատմութիւնը, սկիզբէն մինչեւ մեր օրերը։ Խնամքով պատրաստուած ձեռագիր, այս գործը հրատարակելու համար կը փափաքիմ նամակով յարաբերութեան մէջ մտնել մեր հայրենակիցներուն հետ։

Հասցէ. —

Bartev Nishan Der Stepanian
Sinikizmos Agion Pavlo 33
Thessaloniki. Grèce.

IMPRIMERIE ARAXES 46, Rue Richer. Paris

— ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ —

●

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի դասախօսական ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 9ին, Ազգ. Տան մէջ։ Կը խօսի ընկեր Արա Պիպէրեան։ Նիւթը՝ «Հայկական Լեգէոնը»։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ, ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ՊԱՆԵԷՕ - ՔԱՇԱՆԻ Ֆ. Կապ. Խաչի ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 20.30ին, Պ. Պասմաճեանի բնակարանը։

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կապ. Խաչի, Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղի, այս կիրակի ժամը 16 - 23, Սալ տը լ'Անսիէն Մէրի տը Սօ, ռիւ Ուտան։ Մէթրօ Սօ (ոչ թէ Փարք տը Սօ)։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ Պանեէօ Քաշանի Նոր Սերունդին եւ Կապ. Խաչի նորակազմ պարախումբին, ղեկավարութեամբ Տիկին Մարժոլէն Սասունիի։ Խումբը պիտի պարէ Ա. Խաչատուրեանէն կտոր մը։ Արտասանութիւն Օր. Սեդա Յակոբեան։

Եւրոպական պարեր, օրքէսթրը Թի-Փիք։ Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անի» կոմիտէն, Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը ցաւակցութիւն կը յայտնեն ընկեր եւ ընկերուհի Կարապետ Մուրատեանի եւ զաւակներուն, իրենց եղբօր, տագրոջ եւ հօրեղբօր Պ. Օննիկ Մուրատեանի մահուան առթիւ, (մեռած Ամերիկա)։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

LES MEMOIRES DE MGR. JEAN NASLIAN. Evèque de Trébizonde, sur les événements politico-religieux en Proche Orient de 1914 à 1928.

Երկու ստուար հատորներ, կուռ եւ փաստացի բովանդակութեամբ, քարտէսներով եւ բազմաթիւ փաստաթուղթերով, առաջինը 607, երկրորդը 1030 էջ։ Տպ. Վիէննա, 1955։

Դիմել Պ. ՕԹՈՆ ՀԷՔԻՄԵԱՆԻ,
74 Ռիւ տը Լուրմէլ, Փարիզ (15)։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C.Seine376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 — Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 10 ՆՈՅԵՄԲԵՐ
JEUDI 10 NOVEMBRE 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7823 — 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3234

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԽԱՂԱՂ ԹԱՓԱՆՑՈՒՄ

*

Արեւմտեան երեք պետութեանց նոր ազդարարութիւնները անգամ մը եւս կ'ապացուցանեն թէ կացութիւնը ծանրացած է Միջին Արեւելքի մէջ :

Առ այժմ հանդարտութիւն կը տիրէ, անցեալ շաբթուան փոխադարձ արշաւներէն ի վեր։ Եւ սակայն, հորիզոնը ամպոտ է եւ անակնկալներ միշտ ալ կրնան պատահիլ :

Միւս կողմէ, զինարշաւը կը շարունակուի չողեցինդ :

Եգիպտոս զբաղած է Չեխոսլովաքիայէն հասած բեռները պարպելով, իսկ Իսրայէլ անձկութեամբ կը զարնէ արեւմտեան պետութեանց դուռները, զէնք պահանջելով։

Իր ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, Շարեթ, այնատեն վարչապետ, որ աճապանդ հնչեցուց Փարիզէն Ժընեւ, այս անգամ ուղղակի Մ. Նահանգները կ'երթայ, զէնք խնդրելու համար, յանուն «ազատաշխնութեանց հաւասարութեան »:

Ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ Խ. Միութիւնը կ'օգտուի արեւմտեան պետութեանց վարանումներէն եւ դանդաղաշարժութենէն, անկախ դերիններ դրաւելու համար :

Վերջին ապացոյց՝ Եգիպտոսի վերազինման պարագան :

Որքան պերճախօս է վարչապետ Կամալ Նասըրի յայտարարութիւնը, այս տեսակէտէն :

Անգլիոյ աշխատաւորական կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, «Տէյլի Հերըլտ», կը պատմէ թէ իր թղթակիցը տեսակցութիւն մը ունեցեր է գնդապետին հետ, որ ըսեր է.

— «Ամերիկեան թերթի մը մէջ կարդացի խոր վերլուծում մը մեր ռազմական կացութեան մասին։ Եզրակացութիւնը այն էր թէ միշտ պիտի պարտուինք Իսրայէլի կողմէ, եթէ զէնք եւ ռազմանիւթ չգնենք Խ. Միութենէն։ Այն ատեն գացի գտայ խորհրդային դեսպանը։ Կը կարծէի թէ պատասխանը ժխտական պիտի ըլլայ։ Չորս օր վերջը դեսպանը եկաւ ըսաւ թէ իր կառավարութիւնը որեւէ առարկութիւն չունի» :

Մնացեալը գիտէք արդէն։ Խ. Միութիւնը յանձն առաւ «Միկ» օդանաւեր ճարել, իսկ իր արբանեակը, Չեխոսլովաքիա, ամէն տեսակ արդիական զէնքեր որոնց մէկ մասը Աղեքսանդրիա հասած է արդէն :

Նոր տեղեկութեանց համաձայն, Մ. Նահանգները պատրաստ են որոշ քանակութեամբ զէնքեր ճարելու Իսրայէլի : Անշուշտ Ֆրանսա եւ Անգլիա եւս կարեւոր բաժին մը պիտի ստանձնեն, միշտ յանուն « հաւասարակշռութեան », ինչպէս կը տրամադրէ 1950ի յայտարարութիւնը :

Այս մրցակցութեան մէջ, արեւմտեան պետութիւնները ուրիշ մտահոգութիւններ ալ ունին :

Այլ եւս տարակոյս չկայ թէ Խ. Միութիւնը խաղաղ թափանցումներ կը կատարէ Միջին Արեւելքի մէջ, փոխադարձ բարեկամութեան դաշինքներով եւ առեւտրական ըսրծառնութիւններով :

Ամենավերջին դաշնագիրը կնքուեցաւ Եմէնի հետ, որ վերջերս բողոքած էր Անգլիոյ կարգ մը ձեռնարկներուն դէմ։

Դաշնագրին ստորագրութենէն անմիջապէս վերջ, Մոսկուայի կուսակցական օրկանը, «Փրաւտա», խմբագրական մը հրատարակեց, հաւաստելով թէ Խ. Միութիւնը «խոր յարգանք ունի արաբ ժողովուրդներուն հանդէպ որոնք պայքար կը մղեն իրենց անկախութեան համար»:

Այսպէս, մրցակցութեան, քաղաքական եւ տնտեսական պայքարի ճակատը Միջին Արեւելքի մէջ ալ կ'ընդարձակուի, աւելի պղտորելով մթնոլորտը :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄՈԼՈԹՈՎ ՆՈՐԷՆ ՄԵՐԺԵՑ

*

ՆՈՐ ՏԱԳՆԱՊ ԺԸՆԵՒԻ ՄԷՋ

Մինչեւ երէկ ընդհանուր տպաւորութիւնն այն էր թէ Խ. Միութեան արտաքին նախարարը, «ոչ»ապետ Մոլոթով, աւելի բարեացակամ տրամադրութիւններով կը վերադառնայ Մոսկուայէն, ուր գացած էր բոլշեւիկեան յեղափոխութեան տարեդարձին առթիւ :

Քսանըչորս ժամ անգամ չտեւեց այս լա[illegible]ութիւ[illegible]

Երեքշաբթի [illegible] ժողովը հազիւ բացուած, Մոլոթով նորէն ժխտական դիրք բռնեց, վճռապէս մերժելով արեւմտեան երեք պետութեանց նոր ծրագիրը — ազատ ընտրութիւններ կատարել Գերմանիոյ մէջ, յառաջիկայ Սեպտեմբերին։

Ահաւասիկ իր ճառին հիմնական մասերը.

— « Գերման ժողովրդավար հանրապետութեան ստեղծումը, որուն շնորհիւ բանուորները, գիւղացիները եւ մտաւորական աշխատաւորները իշխանութեան տիրացան, անկիւնադարձ մը կը կազմէ Գերմանիոյ եւ ընդհանրապէս Եւրոպայի պատմութեան մէջ։ Առաջին անգամ է որ գերման ժողովուրդը կը գտնէ ճշմարիտ հայրենիք մը ուր ազնուականները եւ մենաշնորհեալները չեն տէրերը, այլ աշխատաւորները։ Կարելի չէ ժխտել գերման ժողովրդավար հանրապետութեան (Արեւելեան Գերմանիա) գոյութիւնը : Ուզէք-չուզէք, ան ամրապէս հաստատուած է իր հիմերուն վրայ։ Գերմանիոյ մեքենական վերամիացումը, իբրեւ հետեւանք կարծեցեալ ազատ ընտրութեանց, ի ներկայութեան օտար զինուորներու, ուրիշ ելք չի կրնար ունենալ եթէ ոչ բռնաբարում գերման ժողովրդավար հանրապետութեան աշխատաւոր բնակչութեան շահերուն։ Մենք չենք կրնար ընդունիլ այս ելքը : Գերմանիոյ վերամիացումը ժամանակի խնդիր է։ Գերման ժողովրդավար հանրապետութիւնը փայլուն ապագայ մը ունի, վասն զի կը քալէ յառաջդիմութեան ճամբուն վրայ եւ ունի հզօր ու հաւատարիմ բարեկամներ։ Գերմանական հարցին քննութեան շարունակութիւնը օգտակար կրնայ ըլլալ, երբ Գերմանները հասարակաց լեզու մը գործածեն եւ իրենք ձեռք առնեն խնդիրը : Ուրիշ ելք չկայ »։

Արեւմտեան ներկայացուցիչները այս յայտարարութենէն այն տպաւորութիւնը կրեցին թէ Խ. Միութիւնը պիտի չընդունի Գերմանիոյ միացումը, եթէ ան ամբողջովին համայնավար չդառնայ :

Մոլոթովի ճառին վրայ, Մ. Նահանգներուն արտաքին նախարարը՝ Փ. Տըլըս կարճ պատասխան մը տուաւ, յանուն իր պաշտօնակիցներուն, շեշտելով Մոլոթովի բռնած դիրքին ծանրակշիռ հետեւանքները։ Ահաւասիկ իր խօսքերը.

— « Պ. Մոլոթովի յայտարարութեան հակասութիւնները այնքան ծանր են, թէ անցեալ Յուլիսի ուղեցոյցին եւ թէ մեր սնուցած յոյսերուն տեսակէտով որ, կը նախընտրեմ խնդիրը քննել մինչեւ վաղ առտու, որեւէ մեկնութիւն տալէ առաջ»:

Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ արտաքին նախարարները ձայնակցեցան իրենց պաշտօնակցին, յաջորդ օրուան ձգելով հարցին քննութիւնը :

Մոլոթով առարկութիւն չըրաւ եւ օրուան նախագահը, Տըլըս փակեց նիստը։

Խ. Միութեան արտաքին նախարարին դիրքը տարօրինակ էր, մանաւանդ որ ուրբաթ օրուան նիստին մէջ արեւմտեան ներկայացուցիչները նոր զիջումներ կատարած էին, գրեթէ բարեփոխելով Իտընի ծրագիրը ազատ ընտրութեանց

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ՏԻՏՂՈՍՆԵՐԸ ՋՆՋԵ՞ՆՔ

Նոյ. 8ին շահեկան վիճաբանութիւն մը տեղի ունեցաւ Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ :

Աշխատաւորական երեսփոխան մը առաջարկեց ջնջել շքեղաշուք տիտղոսները։

Այս առթիւ դիտել տուաւ թէ «Մեծն Բրիտանիան աշխարհի միակ երկիրն է որ կը շարունակէ տիտղոսներ գործածել» :

Եւ աւելցուց.

— Վերջերս պահպանողական թերթ մը անգամ կը բացատրէր թէ տիտղոսները « կը յաւերժացնեն չտեսութիւնը եւ դասակարգային խտրութիւնը »։

Վարչապետը, Սըր Էնթընի Իտըն, մերժեց այս առաջարկը, սրամիտ հեգնութիւն մը սահեցնելով.

— « *Ինչպէս ծանօթ է պատուարժան երեսփոխանին — եթէ կրնամ գործածել այս տիտղոսը — շատ մը տարբեր տեսակէտներ եւ ճաշակներ կան այս մասին* »: (Ծիծաղներ) :

Շողշողուն տիտղոսներու գործածութիւնը սովորական երեւոյթ մըն է նաեւ մեր մէջ :

Քեմալական Թուրքիան անգամ ջնջեց «էֆէնտի»ն, « պէյ »ը, «փաշա»ն եւ ուրիշ բազմաթիւ տիտղոսներ որոնք մեր բարքերուն մէջ ալ մտած էին Օսմանեան տիրապետութեան տակ :

Եգիպտոս եւ ուրիշ արաբական երկիրներ եւս ջնջեցին տիտղոսները, հետեւելով եւրոպական ուղղութեան :

Մեր մէջ տակաւին երեւելիներ կան որոնք տհաճութիւն կը զգան, եթէ «պէյ»ը կամ «փաշա»ն պարոնի վերածէք :

Իսկ եթէ «ազնուաշուք»ը եւ «վսեմաշուք»ն ալ զանց առնէք, ձեզ կը մեղադրեն իբրեւ թշնամի կենցաղագիտութեան :

Մնաց որ, շատ քիչեր գիտեն ճիշդ գործածել տիտղոսները։

«*Յառաջ*»ի խմբագիրը յաճախ նամակներ կը ստանայ, «Վսեմապատիւ», «Ամենապատիւ» եւ ուրիշ շողշողուն ածականներով :

Տիտղոսամոլութիւնը մասնաւորաբար զարգացած է կղերական դասին մէջ :

Մինչեւ այսօր ալ «Վեհափառ», «Նորին Վեհափառութիւն » կ'անուանեն մեր կաթողիկոսները : Ոչ միայն պաշտօնական գրութեանց, այլ եւ մամուլին մէջ :

Այդ արքայական բացատրութիւնը — « Սա մաժեսթէ » — կը գործածէին դարեր առաջ, երբ հայկական թագաւորութիւնը կործանեցաւ եւ հովուապետները աշխարհական իշխանութիւնն ալ իրենց անձին վրայ կեդրոնացուցին :

Կը կարծեմ թէ պաշտօնական գրութեանց մէջ. «Ն. Ս. Օծութիւնը » կամ « Շնորհազարդ»ը լիուլի կը բաւեն, կաթողիկոսներուն համար։

«Դեմոկրատիկ » ժողովուրդ ենք, բայց կը թուի թէ կ'ուզենք հետ չմնալ... բրիտանական աւանդամոլութենէն :

Երեւի ըսել կ'ուզեն.

— Թող այս հարցին մէջ ալ մենք հաւասար ըլլանք Զօրս Մեծերէն մէկուն հետ...

ՎԱՀԷ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻՇՏ ՊՂՏՈՐ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Երուսաղէմէն կը հեռագրեն թէ վերջին օրերու յարաբերական հանդարտութիւնը խզուեցաւ Նոյ. 8ին, երբ եգիպտական զինուորներ յարձակեցան իսրայէլեան պահականոցի մը վրայ, Պլաթ քաղաքին մօտ։ Ընդհարումը տեւեց 45 վայրկեան եւ Եգիպտացիները քաշուեցան :

× Ուաշինկթընի իսրայէլեան դեսպանը նորէն այցելեց Մ. Նահանգներու արտաքին գործերու պաշտօնատունը։ Կ'ըսուի թէ խնդրած է որ զէնք ճարեն Իսրայէլի : Ամերիկեան կառավարութիւնը մանրամասն տեղեկագրի մը կը սպասէ, վերջնական պատասխան տալէ առաջ։ Իսրայէլի կառավարութիւնը այժմ զբաղած է զէնքերու ցանկը պատրաստելով։ Առ այժմ ամերիկեան կառավարութիւնը կապուած կը մնայ 1950ի երրեակ համաձայնութեան, որ կ'երաշխաւորէր ուժերու հաւասարակշռութիւնը Միջին Արեւելքի մէջ։ Այդ հաւասարակշռութիւնը պահուած էր հետեւեալ հիման վրայ. — Անգլիա զինամթերք պիտի ճարէր Եգիպտոսի, Ամերիկա՝ Իսրայէլի։ Ֆրանսայի եւ ուրիշ երկիրներու տրամադրելիք զէնքերը հաւասարապէս պիտի բաժնուէին երկու հակառակորդներուն միջեւ։ Այժմ հաւասարակշռութիւնը խանգարուած կը համարուի, քանի որ Եգիպտոս մեծ քանակութեամբ զէնքեր կը ստանայ Չեխոսլովաքիայէն։ Մ. Նահանգները չեն ծածկեր իրենց մտահոգութիւնը Ռուսերու միջամտութեան առթիւ : Միւս կողմէ, ամերիկացի մասնագէտներ կը կարծեն թէ Իսրայէլի ապառազինութիւնը անվթար կը մնայ առ այժմ, բաղդատելով արաբականին հետ։ Այդ պատճառով ալ, Ուաշինկթընի մէջ կը վախնան որ Իսրայէլ կանխարգել պատերազմի մը ձեռնարկէ :

ՆՈՐ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ օրինագիծը քննելով, ծերակոյտը 60ի դէմ 227 ձայնով նախընտրեց շրջանային ընտրութեան ձեւը, որ կը գործադրուէր պատերազմէն առաջ։ Խնդիրը յղուեցաւ Ազգ. Ժողովին որ հակառակ է այս ձեւին :

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱՐԱԲ ՎԱՐԻՉՆԵՐՈՒՆ ՀԵՏ

ՆԻՒ ԵՈՐՔ (Տեղեկատու դիւան). — ՄԱԿի մէջ կատարուած այցելութեան առթիւ, ընկեր Եդ. Սահակեան կը հանդիպի նաեւ իր հին ու սիրելի բարեկամ տոքթ. Ֆատըլ էլ Ճամալիի, Իրաքի նախկին վարչապետ եւ ներկայիս նախագահը իրաքեան պատուիրակութեան։ Ներկայ էր նաեւ զօր. Նուրէտտին Մահմուտ : Հոս եւս, իրաքցի մեր բարեկամները ցանկութիւն կը յայտնեն, որ ընկեր Սահակեան պատեհ առիթ մը ստեղծէ աւելի լայն հանդիպումի մը ամերիկահայութեան ներկայացուցիչներու հետ :

Վերջապէս, հանդիպում նաեւ Պէյրութի ամերիկեան դեսպան Ա. Հիթթի հետ։ Ընկեր Սահակեան ցաւ կը յայտնէ, որ Պէյրութ գտնուած ժամանակ հնարաւորութիւն չէ ունեցած հանդիպելու դեսպանին, որպէս ամերիկեան քաղաքացի իր յարգանքներ մատուցանելու համար։ Պ. Հիթթ կը խնդայ։ «Շատ լսեցի ձեր մասին եւ կը սպասէի, որ հանդիպիք, սակայն հաւանաբար ձեր բազմաթիւ լիբանանցի եւ արաբ բարեկամները ժամանակ չտուին ձեզի »:

Ի դէպ, Լիբանանի նախագահ Քամիլ Շամուն ընկ. Եր. Սահակեանին յայտնած էր, որ եթէ առիթը ստեղծուի եւ Ամերիկա այցելէ, անպայման օր մը պիտի յատկացնէ ամերիկահայութեան։ Դեսպան Խուրի կը հաստատէ այս հաւաստիքը եւ աւելի վստահ ըլլալու համար որ պիտի չմոռնայ, կ'արձանագրէ իր յուշատետրին մէջ։

Ընկեր Սահակեան կը բաժնուի իր բարեկամներէն բոլորի լաւագոյն մաղթանքները փոխանցելով եւ չեշտելով, թէ յաջորդ հրաւէրի հաճոյքն ու պատիւը իրեն կ'իյնայ :

ԽՄԲ. — Առաջին մասը հրատարակուած է երէկուան թիւին մէջ :

ՓԱՐԻԶԻ օդանաւերու ապահովութեան պաշտօնեաները, 3600 հոգի, գործադուլ մը սարքած են այսօր, չորեքշաբթի, անսահման ժամանակով։ Կը պահանջեն ամսական 10.000 ֆրանք պարգեւ :

ԲԱՐԵՆՇԱՆ ԵՐԵՒՈՅԹՆԵՐ

(ԿՐԹԱԿԱՆ ԵՒ ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ)

●

Դպրոցական վերամուտի առթիւ, բարենշան երեւոյթներու կը հանդիպինք կրթական եւ հայագիտական ճակատին վրայ :

Աւելորդ է խօսիլ Միջին Արեւելքի երկիրներուն մէջ հաստատուած գաղութներուն մասին, քանի որ հոն երկրորդական վարժարաններ ունինք, ինչպէս նաեւ բազմաթիւ նախակրթարաններ՝ տարրական, միջին եւ բարձրագոյն դասընթացքներով :

Հայը Հայ պահելու մտահոգութիւնը զօրաշարժի ենթարկած է բոլոր սրտցաւ Հայերը :

Ակնարկուած բարենշան երեւոյթներուն մէջ Հայագիտութիւնը աւելի քան երբեք իր վրայ կեդրոնացուցած է օտարներուն իսկ ուշադրութիւնը : Պարզ ցանկութիւններ չէ որ կը յայտնուին : Խօսքէ ու փափաքներէ աւելի, մխիթարական են առնուած դրական քայլերը :

Մ. Նահանգներուն մէջ կազմուած է Համազգ. Հայագիտական Միութիւն մը, որուն հիմնական նպատակն է մշակել ու զարգացնել հայագիտական ուսումները Ամերիկայի մէջ, զանազան ուսումնասիրութիւններու եւ հրատարակութիւններու միջոցաւ, ինչպէս նաեւ հիմնել Հայագիտական Ամպիոն մը Հարվըրտի Համալսարանին մէջ, ուր անհրաժեշտ կարեւորութեամբ պիտի կատարուի հայերէն լեզուի դասաւանդութիւնը : Այս նպատակին համար հաւաքուած գումարին չափ Համալսարանն ալ իր մասնակցութիւնը պիտի բերէ :

Երկրորդ կարեւոր լուրը կուգայ Սան Փաւլօյէն (Պրազիլիա), ուր տարիներէ ի վեր գոյութիւն ունէր Դուրեան վարժարանը : Երբ Հիւսիսային Ամերիկայի մէջ առ այժմ դժուար կը թուի երկրորդական վարժարանի մը հիմնարկութիւնը, հակառակ մեր հայրենակիցներուն նիւթական դիւրութեան, Սան Փաւլօյի Հայերը իրենց Դուրեան վարժարանին մակարդակը կը բարձրացնեն երկրորդական վարժարանի մը ծրագրով :

Հիւսիսային Ամերիկայի Կրթական Կեդր. Յանձնախումբը այս տարի երկու սաներ ղրկեց, որոնք Պէյրութի Համազգային Փալանճեան Ճեմարանին մէջ պիտի ուսանին, իբրեւ ղեկավարների : Այս նոյն ժամին 1955 – 1956 դպրոցական տարեշրջանը արդիւնաւոր դարձնելու համար ներկայացուցիչներ ղրկած է շրջաններ, հետեւելու համար ձեռնարկուած աշխատանքներուն :

1955 – 1956 դպրոցական տարեշրջանը արդիւնաւոր դարձնելու եւ Փարիզի եկեղեցիին կապուած միօրեայ դասարաններու աշխատանքներուն վրայ հսկելու համար, նորընտիր Կրթական Յանձնախումբը նոյն գործի ձեռնարկած է : Շուտով պիտի վաւերացուի բոլոր դասարաններուն համար կրթական միօրինակ ու արդիական ծրագիր մը : Ամէն թաղ պիտի ունենայ իր կրթական մարմինը :

Քանի մը օր առաջ «Հայրենիք» օրաթերթը շատ այժմէական երկու խմբագրականներ ունէր, — ինչո՞ւ պէտք է սորվիլ հայերէնը խորագրով : Երկուքն ալ տրամաբանական ու գործնական խորհրդածութիւններ կը պարունակէին հրաւիրելով երիտասարդները եւ երիտասարդուհիները լրջօրէն հետեւիլ մեր մայրենի լեզուին ուսուցման : Այդ խմբագրականներէն մէկուն մէջ հետեւեալ յատկանշական պարագան կը յիշատակուէր : Հայ օրիորդ մը կարեւոր Ընկերութեան մը կը դիմէ պաշտօն մը խնդրելով : Բայց կը մերժուի, որովհետեւ հայերէնի ծանօթ չէ եղած այդ օրիորդը : Ընկերութիւնը յայտարարած է թէ անգլերէն գիտցող շատ թեկնածուներ ունին, մինչ իրենք հայերէն գիտող պաշտօնեայ կ'ուզեն :

Թելադրական չէ՞ք գտներ այս պարագան :

Ազգապահպանման համար անշուշտ բազմաթիւ ազդակներ կան : Հայ. Եկեղեցին, հայ գրականութիւնը, հայ արուեստները եւ հայ թատրոնը բայց ամէնէն հիմնականը հայկ. դպրոցն է, հայերէնի ուսուցումը :

Եւ սակայն այս հիմնական ազդակին հանդէպ անտարբերութիւնը հետզհետէ կը նշմարուի մեր գաղութին մէջ :

Առնուած տեղեկութիւններուն համաձայն, միօրեայ դասարաններուն աշակերտներուն թիւը զգալապէս պակսած է այս տարի, բաղդատմամբ անցեալ տարուան :

Երբ Հիւսիսային Ամերիկայի մէջ կը վարանին երկրորդական վարժարան մը բանալ, հոս, Փարիզի մօտիկ երկու արուարձաններու մէջ երկու երկրորդական վարժարան ունինք. — Ռէնսիի դպրոցասէր աղջկանց վարժարանը եւ Սեւրի Մուրատեան մանչերու վարժարանը :

Եթէ այս երկու հաստատութիւնները գոյութիւն չունենային, բարոյական եւ նիւթական գերմարդկային զոհողութիւններու գնով իսկ անկարելի պիտի ըլլար այդ երկու հաստատութիւններու իրականացումը : Հիմա որ ունինք զանոնք, մեր մօտ ու կը հետեւինք անոնց ազգօգուտ գործունէութեան, կը հարցնենք, ինչո՞ւ ծնողները չեն օգտուիր անոնցմէ :

Դպրոցասէրի 1955 – 1956 դպրոցական տարեշրջանը մէկ ամիսէ ի վեր սկսած է արդէն : Անձնուէր տիկիններէ բաղկացած խնամակալութիւն մը իր կարելին կը փորձէ Դպրոցասէրը դարձնելու արդիական աղջկանց վարժարան մը : Աշակերտուհիները կը վայելեն ընտանեկան ամէն խնամք ու կը ստանան հայեցի դաստիարակութիւն : Բացի հայերէնէ, ֆրանսերէնէ եւ սպաներէնէ, աշակերտուհիները ֆրանսերէն լեզուով կը հետեւին պատմութեան, աշխարհագրութեան, գիտութեան եւ ուսողութեան : Երգ եւ երաժշտութիւն, մարզանք եւ ձեռագործ մասը կը կազմեն արդիական դաստիարակութեան : Հայոց պատմութիւնն ու Հայաստանի աշխարհագրութիւնը նմանապէս կ'աւանդուին հայերէնով :

Հակառակ այս բոլոր առաւելութիւններուն, շատ քիչ ծնողներ կ'օգտուին : Խնամակալութիւնը մատչելի տարեթոշակ մը սահմանած է, որպէսզի աւելի մեծ թիւով աշակերտուհիներ օգտուին :

Քանի մը Հայր. Միութիւններ սանուհիներու պաշտպանութիւնը ստանձնած են : Պէտք է վարակիչ դառնայ այս օգտակար գործունէութիւնը : Ծննդավայրի մը յիշատակը տեւականացնելու լաւագոյն եւ նպատակայարմար միջոցներէն մէկն ալ պէտք է ըլլայ, սաներ եւ սանուհիներ պատրաստել, տալով անոնց հայեցի դաստիարակութիւն, հայկական հաստատութեան մէջ :

ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐՍԱՄԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐԻ ՄԸ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԷՆ

●

ԼՈՆՏՈՆ, 5 Նոյ. — Երկու օր առաջ հոս վերադարձաւ Պ. Սարգիս Քիւրքճեան, որ իբրեւ պատգամաւոր Լոնտոնի գաղութին եւ թէ Արգար կտակի ներկայացուցիչ գացած էր Էջմիածին, կաթողիկոսի ընտրութեան առթիւ : Նկատելով որ Պ. Քիւրքճեանը 1945ի կաթող. ընտրութեան առթիւ ալ Հայաստան գացած էր, եւ իբրեւ գործի մարդ աւելի դիտակցաբար կրնայ դատել կացութիւնը, խնդրեցի «Յառաջ»ի ընթերցողներու համար պատմել իր տպաւորութիւններն ու կարծիքը :

— Սեպտեմբեր 21ին կնոջս հետ մեկնեցանք Լոնտոնէն եւ 23ի կէսօրին հասանք Երեւան : Տասը տարի առաջ տեսած էի Երեւանը : Արդար ըլլալու համար պէտք է ըսեմ թէ ամէն տեսակէտով յառաջդիմութիւնը շատ զգալի է : Առաջին տպաւորութեամբ ուրախացայ տեսնելով բազմաթիւ նոր եւ մեծ շէնքեր : Լենինի հրապարակին վրայ շինուած կառավարական պաշտօնատունը պատիւ կը բերէ հայ ժողովուրդին : Գեղարուեստական ճիւղերու մէջ յառաջդիմութիւնը կրնամ ըսել տասնապատկուած է, բաղդատելով 1945ի հետ :

Մեր տեսակցութեան մէջ վարչապետին հետ հարցուցի թէ ո՞րչափ անուս ունինք Հայաստանի մէջ : Պ. Քոչինեան պատասխանեց թէ երկրի ժողովուրդին մէջ անգրագէտ գրեթէ չկայ, հաւանաբար շատեր կան ներգաղթողներու մէջ : Համեմատեցէք մեր համալսարանականներու թիւը մեր բնակած երկիրներու թուին հետ եւ կազմեցէք ձեր կարծիքը :

— Ի՞նչպէս են ապրուստի պայմանները :

— Ապրուստը ընդհանրապէս կրնայ դժուար երեւալ օտար այցելուներու աչքին, մանաւանդ եթէ նկատի առնենք դրամի պաշտօնական սակը : Բայց տեղացիներուն համար պատշաճ եւ դիւրին է : Համեմատելով 1945ի հետ բոլոր առօրեայ պիտոյքները առատ եւ դիւրամատչելի են : Կան զանազան տեսակ հացեր, աժան : 1945ի՛ շաքարը եւ կարագը անմատչելի էին ժողովուրդին, իսկ այժմ առատ են : Երկիրն ըլլալով թէ երկրագործական եւ թէ ճարտարարուեստական, իմ կարծիքով քանի մը տարիէն հարիւր առ հարիւր աւելի պիտի աճի եւ զարգանայ : Երկիրը փոքր է եւ կարելի չէ աւելի մշակելի հող յատկացնել երկրագործութեան : Նոր ճարտարարուեստները, ժամացոյցի, մետաքսի եւ բրդեղէն գործուածքներու, ճզմխէժի, տուֆի, մեքենաշինական եւ այլ գործարանները կ'աշխատին եռանդով եւ կը հոգան ժողովուրդի պէտքերը : 1945ին շատ դժուարին էր երթեւեկը, իսկ հիմա Երեւանի փողոցները լեցուն են կառքերով եւ փոխադրութեան ամէն միջոցներով : Ամէնէն հետաքրքրական պարագան այն է որ կառավարական բոլոր շրջանակները անկեղծօրէն կ'արտայայտուին թէ իրենք ունին շատ թերութիւններ, բայց ամէն ճիգով կը ձգտին դէպի բարւոքում եւ բարձրացում : Իրենք յօժար են ուղղելու իրենց սխալները, պիտի փափաքէին որ արտասահմանի Հայերը աւելի յաճախ եւ մեծ թիւով այցելեն երկիրը, մանաւանդ որ վստահ են թէ քանի մը տարիէն ի վիճակի պիտի ըլլան ընդունելու մեծ թիւով ժողովուրդ, եթէ գալ ուզեն :

Այցելութեանս գլխաւոր նպատակն էր Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի ընտրութիւնը : Ցաւալի է որ որոշ եւ անորոշ պատճառներով մեր բարձրագոյն հոգեւորականներէն շատեր չկրցան գալ, բայց ազգ. եկեղեցական ժողովը գրեթէ միաձայնութեամբ ընտրեց Վազգէն եպիսկոպոսը, լուրջ եւ կրթուած եկեղեցական մը : Ես վստահ եմ թէ կարճ ժամանակէն իր շուրջը պիտի համախմբէ արտասահմանի մեր ժողովուրդը : Կը խորհիմ թէ շնորհիւ նորընտիր կաթողիկոսին գործունէութեան հետզհետէ պիտի լուծուին անհամաձայնութիւնները որ կը տիրեն Լիբանանի եւ Հիւս. Ամերիկայի մէջ :

Հայաստանի կառավարութիւնը եւ Խ. Միութիւնը հիմա մօտէն կը հետաքրքրուին մեր եկեղեցիի գործերով եւ ամէն յոյս կայ որ յարաբերութիւնները աւելի զարգանան : Բայց գաղութները պէտք է գիտնան թէ անհրաժեշտ է օգնել թէ Էջմիածինին եւ թէ ժողովուրդին : Նոր ներգաղթը յաջողութեամբ ի գլուխ հանելու համար, մեր գաղութները պէտք է հոգան նախապատրաստական պայմանները : Ճիշդ է, քանի մը տարի առաջ ներգաղթողներու մէջ կան կարգ մը դժգոհներ, բայց հետզհետէ կ'ընտելանան տեղական պայմաններուն եւ կը միաձուլուին Մայր երկրի ժողովուրդին հետ :

Չեմ ուզեր քաղաքականութիւն ընել, բայց ապահով եմ որ Հայաստանի Սով. կառավարութիւնը գիտէ թէ ինչպէս եւ երբ պէտք է կազմակերպէ ներգաղթը : Էջմիածնի Մայր Տաճարի վերանորոգութեան համար կառավարութիւնը արդէն ծախսած է չորսուկէս միլիոն րուպլի, իսկ ներկայ կաթող. ընտրութեան համար երկու միլիոն րուպլի : Արտասահմանէն եկող պատգամաւորները պէտք է հոգան վերջին ծախքը : Արդէն պատգամաւորներէն ոմանք ըրին նուէրներ եւ խոստումներ : Ինծի շնորհեցին չորս եկեղեցական յանձնախումբերէն երեքին ատենապետութիւնը : Անշուշտ այս պատիւը կը պատկանի Լոնտոնի գաղութին :

— Ի՞նչ նուէր տարիք ձեզի հետ :

— Համեստութիւնս թոյլ չի տար հաղորդելու մանրամասները, խնդրուած էր բրդեղէն հագուստներ ճարել : Երեք օր Մանչեսթր գացի եւ մեր ազգայիններէն կէս գնով գնեցի 500էն աւելի կերպասի կտոր, որ Երեւանի մէջ կ'արժէր կէս միլիոն րուպլի : Այս գումարին մէկ մասը պիտի յատկացուի Գեղարդի մէջ հաստատելու տիպար մեղուի փեթակ մը եւ մնացեալը՝ Գեղարդի նորոգութեան : Ի գիտութիւն մեր համայնքին պէտք է ըսեմ որ մեր հնագոյն պատմական տաճարները Ս. Հռիփսիմեանցը եւ Գեղարդը կարօտ են նորոգութեան եւ կը սպասեն բարերարներու առատաձեռնութեան : Պէտք է աւելցնեմ նաեւ թէ մեր մեկնումէն երկու օր առաջ կառավարութիւնը Մոսկուայի հայ համայնքին վերադարձուց նշանաւոր եկեղեցին որ կիսաւեր վիճակի մէջ է հիմա : Արտասահմանի հայութիւնը պէտք է օգնէ այսպիսի պէտքերու :

ԱՆՑՈՐԴ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՄԻՒՍ ՍՈՂՈՄՈՆԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

★

— Կը վախնամ թէ եթէ դատարան երթամ հեւէ – պակաս կը խօսիմ ու պատիժս կրկնապատկել կուտամ. թերեւս ալ՝ բան տաջնորդուիմ, բացատրեցի բարեկամիս :

— Է, այն ատեն կինդ ղրկէ դատարան, թելադրեց :

— Չըլլար, ըսի մտածկոտ :

— Ինչո՞ւ :

— Եթէ կարգուած ըլլայիր այդպիսի թելադրութիւն չէիր ըներ, ըսի իրեն ու հարցը փակեցի :

— Վերջը կը գզջաս :

— Քանի տոլար է տուգանքը :

— Դատաւորի տրամադրութենէն կախում ունի, հինգէն 25 տոլար :

25 × 3 = 75 մտածեցի ես ու սիրտս փլաւ : Ի՞նչ ընեմ, արդեօք կինս ղրկե՞մ դատարան ...

Յունիս մէկի առաւօտը, ժամը 9.30ին երբ տունը կը ձգէի, կինս պոռաց ետեւէս թէ քովս դրամ ունի՞մ :

— Ունիմ, 27 տոլար ունիմ, բացատրեցի, 25ը դատարանի համար, երկուքն ալ՝ ճաշի եւ այլն, իսկ եթէ աւելի ըլլայ տուգանքը, չեմ վճարեր ու բանտ կ'երթամ. մինչեւ հիմա տուածներուս տեղ սնունդ ու պատսպարան կը ստանամ Նիւ Եորք նահանգէն :

Դատարանէն որ ներս մտայ, ուժասուն հոգի մը կար հոն : Կիներ, մանուկներ, ոստիկաններ, պայուսակները թեւերնուն տակ սեղմած փաստաբաններ ու թափթըփած վրայ – գլխով խեղճ, աղքատ մարդիկ :

Մանր ու արթուն աչքերով 45–50 տարեկան մարդ մըն էր դատաւորը՝ որուն միայն նիհար ուսերն ու գլուխը կ'երեւէին ամպիոնին ետեւէն : Ճաղատ էր՝ տարօրինակ ճաղատութիւնով մը, կարծես բաղնիքի տաք թաս մը դրեր էին գլխուն՝ ու անով խանձեր տակը գտնուող բուսականութեան ամէն հետք : Թասէն դուրս մնացած մասը կը բոլորջէր՝ ու զուարճալի երեւոյթ մը կուտար արդարութեան մարդուն դէմքին. մէկ խօսքով՝ իր երեւոյթը Սողոմոնավայել չէր ...

Զբաղած էր ընտանեկան դատով մը :

Մարդ մը գինովցեր էր ու ծեծեր էր կինը : Կինը «օգնութիւն» էր կանչեր, ու դրացիներն ալ, իրենց կարգին, կանչեր էին ոստիկանները :

— Ի՞նչ կ'ուզես որ ընեմ, բանտ ղրկե՞մ գինքը, հարցուց արդարութեան մարդը գինովին կնոջ, որ, յոգնած ու սրտաբեկ, կայնած էր ամուսնոյն քովիկը :

Կինը գլխով ժխտական շարժում մը ըրաւ, ու ինծի թուեցաւ թէ խօսելու իսկ կարողութիւն չունէր :

— Զաւակ ունի՞ք :

— Այո, եօթը տարու աղջիկ մը :

Դատաւորը բարկացաւ :

— Չե՞ս ամչնար, պոռաց մարդու դէմքին, ի՞նչպէս կ'ակնկալես որ աղջիկդ քեզի, իր հօր հանդէպ սէր ու յարգանք ունենայ՝ երբ գինով կուգաս տուն ու տունը կը դարձնես դժոխք : Չեմ կարծեր թէ մէկ երկու դարեջուրով գինովցող տեսակէն ես, ուրեմն շատ աւելի ուժեղ բան մը կը խմես որ սուղ է, շատ սուղ, չե՞ս կրնար այդ դրամը ընտանիքիդ բարօրութեան համար գործածել.... քանի՞ անգամ կինդ ու զաւակդ առած ճաշարան կամ շարժապատկեր ես տարած հետդ ...

Կեցաւ. մտածեց, յետոյ, կնոջ դառնալով հարցուց.

— Եղբայր, փեսայ կամ ուեւէ ուժեղ ազգական ունի՞ս, ունի՞ս մէկը որ սենեակի մը մէջ փակուի այս մարդուն հետ ու հետը խօսի իր գիտցած լեզուով ...

ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶ

(2) (Մնացեալը յաջորդով)

ԵԳԻՊՏԱՑԻ ՆԱԽԱՐԱՐ ՄԸ «ՅՈՒՍԱԲԵՐ»Ի ՏԱՆ ՄԷՋ

●

«Յուսաբեր»ի մէջ կը կարդանք․—

«Յուսաբեր» Մշակութային Ընկերակցութեան Թատերասրահը, ուր անցեալ տարիներուն ներկայացումներ տրուեցան հայկական, յունական, իտալական եւ եգիպտական թատերախումբերու կողմէ, այս տարուան եղանակին, երեք ամիս յաջորդաբար, տրամադրուած է եգիպտական «Նակմա Իպրահիմ» տրամաթիկ թատերախումբին, որ սկսած է ներկայացումներ տալ:

Երեքշաբթի գիշեր, Նոյեմբեր մէկին տրուեցաւ առաջին ներկայացումը՝ «Բիւ ոճրագործուհիին գաղտնիքը» ի նպաստ բանակի սպառազինումին:

Այս առթիւ մասնաւորապէս հրաւիրուած էր նախարար գնդապետ Անուար Սատաթ, որ բազմաթիւ հետեւորդներով այցելեց «Յուսաբեր»ի Տունը: Մշակութային Ընկերակցութեան անդամներուն կողմէ յարգելի հիւրը հիւրասիրուեցաւ ընդունելութեան սրահին մէջ, ուր ան մտերմական զրոյց ունեցաւ Ընկերակցութեան անդամներուն հետ:

«Նակմա Իպրահիմ» Թատերախումբի տնօրէն Պ․ Ապպաս Եունիս, նախ քան ներկայացումը, բացատրեց իրենց նպատակը, — Թատերական արուեստի միջոցաւ դաստիարակել ժողովուրդը, համաձայն Յեղափոխութեան սկզբունքներուն: Ապա շնորհակալութիւն յայտնեց «Յուսաբեր» Մշակութային Ընկերակցութեան, որ սիրով յօժարած էր իր բաժին աջակցութիւնը բերելու Թատերախումբին:

Մինիստրի պաշտօն գնդապետ Անուար Սատաթ «Յուսաբեր»ի մասնաւոր տոմարին մէջ արձանագրեց հետեւեալը․

«Ուրախ եմ յայտնելու իմ ամենաանկեղծ զգացումներս այս Ակումբի անդամներուն․ կը շնորհաւորեմ իրենց ճիգը: Եգիպտոսի անունով կ'ողջունեմ իրենց ազնուութիւնը եւ անկեղծութիւնը»:

Թատերական ներկայացումի վերջաւորութեան, բուռն ծափահարութիւններու մէջ, բեմ եկան դերասանները, որոնք այնքան յաջող կերպով ներկայացուցած էին իրենց Թատերախաղը:

Դերասանապետ Պ․ Ապպաս Եունիս կրկին անգամ խօսք առնելով՝ իր շնորհակալութիւնները յայտնեց եւ բեմ հրաւիրեց նախարար գնդ․ Անուար Սատաթը:

Պ․ Ապպաս Եունիս ընդհ․ խանդավառութեան մէջ յայտնեց, որ ի նպաստ բանակի սպառազինութեան հետեւեալ նուիրատուութիւնները եղած են․ Զարեհ Սաղաջեան յիսուն եգ․ ոսկի, Տըմլաքեան եղբայրներ 30 եգ․ ոսկի, Թորոս Խաչատուրեան տասը եգ․ ոսկի, Լեւոն Յովհաննէսեան տասը եգիպ․ ոսկի:

Բուռն ծափահարութիւններու եւ ժողովրդական մեծ խանդավառութեան մէջ նախարարը մեկնեցաւ Թատերասրահէն:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ Օր»ը տօնուած է մեծ շուքով Գահիրէի մէջ, խուռն բազմութեամբ «Յուսաբեր»ի Թատերասրահին մէջ: Նախագահած է ընկեր Լեւոն Յովհաննէսեան, ողեւորութեամբ ներկայացնելով Դաշնակցութեան 65ամեայ գործունէութիւնը: Բժ․ Եր․ Խաթանասեան կուռ բանախօսութեամբ մը շեշտած է հայ ժողովուրդի մղած անկախութեան պայքարը, որուն հարազատ արտայայտիչն է Դաշնակցութիւնը:

ՆՈՐ ՋՈՒՂԱՅԻ (Իրան) Հայերու տղոց եւ աղջիկներու դպրոցները վերաբանալու արտօնութիւնը ստացած է․ երեսփոխան Վահրամ Խան Ջօհրապեան, մեծ ուրախութիւն պատճառելով Նոր Ջուղայեցիներուն եւ Իրանահայերուն, ինչպէս կը գրէ «Ալիք»:

ԻՐԱՆԱՀԱՅ բանաստեղծ Արամ Գառոնէի 30ամեայ գրական գործունէութեան յոբելեանը պիտի տօնուի Դեկտեմբեր 22ին: Գառօնէ Սփիւռքի մէջ կը հանդիսանայ ամէնէն հաւատարիմ հետեւողը մեր դասական գրականութեան գծած ուղիներուն: Իր բանաստեղծութիւնները գրուած են անկեղծ շունչով եւ արտայայտութեան պարզ ձեւերով: Կազմուած է յոբելենական յանձնախումբ մը, որուն դիւանին անդամներն են տոքթ․ Գասպար Մաշուրեան (ատենապետ), Պ․ Տաճատ Պօղոսեան (փոխ նախագահ), Պ․ Ալպէր Տէրունեան (քարտուղար), Տիկին Սաթենիկ Ասըրեան (գանձապահ): Յանձնախումբը կոչով մը կը հրաւիրէ Իրանահայ եւ Սփիւռքի հայութիւնը որ իրենց բոլորանուէր մասնակցութիւնը բերեն յոբելեանին: Հասցէ Տոքթ․ Մաշուրեան, Նամակատուփ 422, Թեհրան:

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆ Հոկտեմբեր 30ին Հալէպ գացած է մասնաւոր օդանաւով: Դիմաւորելու գացած են մօտ երկու հազար հոգի, նաեւ նահանգապետը, քաղաքապետը, կառավարական պաշտօնեաներ, Հ․ Մ․ Ը․ Մ․ի եւ այլ միութեանց ներկայացուցիչներ: Դիմաւորողներու թափօրը աւելի քան երեք հարիւր ինքնաշարժներով նախ հանդիպած է Նոր Գիւղ, եւ անցած դրօշարդարդուած յաղթական կամարին տակէն: Հայ կաթողիկէ եկեղեցին մէջ կարդինալ Աղաճանեան նախ Ֆրանսերէն, ապա հայերէն քարոզ մը խօսած է, որուն պատասխանած է Մարոնիներու առաջնորդը: Ապա կատարուած է եկեղեցիին կից առաջնորդարանին բացումը:

ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏ մը՝ Հարրի Տէրտէրեան, Նիւ Եորքի մէջ ցուցադրած է Այզընհաուըրի կիսանդրին, որ կ'արժէ 250․000 տոլար: Կիսանդրին շինուած է 2097․5 քրաթնոց աշխարհիս մեծագոյն շափիւղայէն: Արձանագործը շինած է նաեւ Ամերիկայի ականաւոր անձերու կիսանդրիները — Ճորճ Ուաշինկթընի, Լինքըլնի: Այժմ կը շինէ նաեւ Ճէֆըրսընին կիսանդրին:

ՏԽՐՈՒՆԻ․— Նոյեմբեր մէկին Գոքինիոյ մէջ մեռած է ընկեր Սարգիս Տէր Գրիգորեան: Բնիկ Կիլիկեցի: Ծնած էր 1880ին: Գոքինիոյ Հ․ Յ․ Դ․ եւ Կ․ Խաչի հիմնադիրներէն էր: Երկար ատեն անդամ եղած է «Զաւարեան» վարժարանի խնամակալութեան:

ԵԹՈՎՊԻՈՅ կայսեր գահակալութեան 25րդ տարեդարձին առթիւ Եգիպտոսի առաջնորդը, ընկերակցութեամբ Ներսէս քհնյ․ Փափազեանի նոյ․ 3ին ներկայ եղած է եթովպական դեսպանատան մէջ կազմակերպուած ընդունելութեան, հայ համայնքին շնորհաւորութիւնները եւ մաղթանքները յայտնելով:

ՔԱՆԱՏԱՅԻ հայութեան մասին իր տըպաւորութիւնները գրի առնելով «Յուսաբեր»ի մէջ, ընկեր Գր․ Փափազեան կը գրէ թէ իր հոն գտնուած միջոցին հանդիպած է Ֆրանսայէն ճամբարին մասնակցող հայ արիներուն եւ ընկեր Մուրատեանին, որ օգտակար եղած է բոլոր արիներուն: Հէմիլթընէն քիչ հեռու եկեղեցի մը կայ, որու շրջակայքը կ'ապրին հինգ հարիւր Հայեր: Քահանայ չունին: Դաշնակցութիւնը Հէմիլթընի մէջ ունի ակումբ մը: Թորոնթոյի մէջ կան երկու հարիւր Հայեր, բոլորն ալ բարեկեցիկ են: Մոնրէալի մէջ 250 Հայեր: Վերջիններս շատեր հասած են Ցոունսատանէն, Լիբանանէն, եւ Ֆրանսայէն: Հայրենասէր Հայ մը, Երուանդ Փաստրմաճեան բոլորին օգնութեան կը հասնի: Մոնրէալի մէջ կայ հողաբարձութիւն մը: Կը խորհին մատուռ մը շինել, սպասելով որ թեմական պառակտումը վերջ գտնէ Հիւս․ Ամերիկայի մէջ:

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ կաթողիկոսը Վազգէն Ա․ հոկտ․ 9ին այցելած է վաւաչապետ Ա․ Ե․ Քոչինեանի, ընկերակցութեամբ Ազգ․ եկեղեցական համաժողովին մասնակցող արտասահմանեան եւ ներքին թեմերու արքեպիսկոպոսներուն ու եպիսկոպոսներուն, համաձայն հոկտ․ 9ի Թասի հեռագրին Երեւանէն:

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ հիւանդութեան առթիւ Ամերիկայի Հայոց եկեղեցիին մէջ մասնաւոր աղօթքներ կատարուած են, արագ ապաքինումի մաղթանքներով:

152 ՀՈԳԻ ՎԻՐԱՒՈՐՈՒԱԾ

ՄՐՑՈՒՄԻ ՄԸ ԱՌԹԻՒ

Երկուշաբթի օր Նափոլիի մէջ տեղի ունեցաւ ֆութպոլի սովորական հանդիպում մը, որուն հետեւանքները բաւական ծանր եղան: Տեղական խումբը մրցում մը ունէր Պոլոնիայի հետ: Մինչեւ 90րդ վայրկեանը ամէն ինչ լաւ գնաց եւ Նափոլին յաղթական էր 3 կէտով 2ի դէմ, բայց դատաւորը փոխանակ կեցնելու խաղը, երբ վերջացած էր, ձգեց որ շարունակուի: Այդ միջոցին Պոլոնիա մէկ կէտ ալ նշանակելով, խաղը կը վերջանար հաւասար: Ժողովուրդը անմիջապէս խուժեց դաշտ, չափազանց զայրացած եւ կատաղի կռիւ մը սկսաւ, սուլոցներով, հրացանի կոթերով, քարերով եւ ամէն տեսակ իրերով: Ընդհարումներէն վիրաւորուեցան 152 հոգի, որոնց հարիւրը հիւանդանոց փոխադրուեցան: Կան նաեւ ուրիշ ծանր վիրաւորներ, մէկը մահամերձ: Երկու սարդին վանկը ծակած էին տարճանակի հարուածով մը:

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ՊՈՍԹԸՆ․— Հոկտեմբեր 2ի կիրակին, Հայաստան Քէմփ սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Համախարբերդցիական Վերաշինաց Միութեան տարեկան ընդհանուր ժողովը, բազմութեամբ եւ խանդավառութեամբ:

Կարդացուեցան նամակներ Հալէպի, Մարսէյլի Միութեանց մասնաճիւղերու ընդարձակ տեղեկագրերը, ինչպէս նաեւ բարեկամ անհատներու քաջալերական նամակները:

Ներկայացուեցաւ միութեան երկու տարուան նիւթական հաշուետուութիւնը․ ընդհանուր մուտք եղած է 4․100․45 տոլար․ ընդհ․ ելք 2․061․30 տոլար: Դրամը կար 2․039․15 տոլար: Եղան հետեւեալ բաշխումները․—

Խարբերդ – Մեզիրէի եկեղեցիի ու դպրոցի շինութեան հազար տոլար, (պահ դրուած Պոլսոյ պատրիարքին անունով):

Պոլսոյ Ս․ Խաչ Դպրեվանքի պէտքերուն երեք հարիւր տոլար (հարիւր տոլարը նախապէս ղրկուած):

Հալէպի մասնաճիւղին, որ իր միջոցներով մինչեւ այժմ 22 սան սանուհի կը պահէ ազգային վարժարաններու մէջ հարիւր տոլար:

Հայրենակից Ծատուր Պէրպէրեանի (Ֆրանսա) «Խաչին ճամբան» գրքին համար 25 տոլար:

Գումար՝ 1425 տոլար:

Գանձը կը մնայ 614․15 տոլար:

Ժողովին մէջ եղան նոր նուէրներ Միութեան: Կեդր․ վարչութիւնը վերընտրուեցաւ մէկ տարի եւս շարունակելու:

Կեդր․ վարչութիւն

Ատենադպիր՝ Պետր․ Ա․ Յարութիւնեան, ատենապետ՝ Ս․ Պօյաճեան:

150 Magwood St. Worcester Mass. U.S.A.

Պ․ ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆԿԵԱՆ անցեալ երկուշաբթի իրիկուն ստացաւ Պատուոյ Լէգէոնի Ասպետի շքանշանը, զոր պաշտօնապէս յանձնեց նախկին նախարար Լուի Մառէնի ներկայացուցիչը: Այս առթիւ ընդունելութիւն մը սարքած էր Պ․ Ֆրէնկեան նախագահութեամբ նախկին կրթական նախարար Անրէ Մարիի: Ներկայ եղած էին բազմաթիւ հայ եւ օտար անձնաւորութիւններ, ինչպէս նաեւ Սեբովբէ եպիսկ․:

ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

1755 Մայիս 7ին տեղի ունեցած է Մոսկուայի «Մ․ Վ․ Լոմոնով» Համալսարանի հանդիսաւոր բացումը: Այս համալսարանը աւարտած են նաեւ Հայեր, ինչպէս Միքայէլ Նալբանտեան, Ալեքսանդր Միասնիկեան, Սուրէն Սպանդարեան, բանաստեղծ Յովհաննէս Յովհաննիսեան, Վահան Տէրեան, երաժշտագէտ Ալեքսանդր Սպենդիարեան եւ ուրիշներ: Ներկայիս եւս կ'ուսանին բազմաթիւ Հայ ուսանողներ եւ ուսանողուհիներ եւ կը հետեւին բանասիրական, տնտեսագիտական ճիւղերու, ինչպէս եւ լրագրական ասպարէզին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (68)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

●

— Փաստերը ցոյց կուտան թէ այս մահափորձին գործադրութեան ծրագրին մէջ որեւէ դեր եւ մասնակցութիւն չունիմ: Դոյզն տեղեկութիւն մը անգամ չունիմ կատարուած խորհրդակցութիւններէն, գումարուած հաւաքոյթներէն: Ոչ ալ ուրիշի մը հետ թաքստոց փնտռեցի: Դժբախտաբար Սապիթ պէյի ընթացքը զիս կասկածի մը տակ թողած է, բայց իր խօսքերը որեւէ արժէք չունին: Կը յիշեցնեմ թէ Անգարայի մահափորձը չէ գործադրուած: Լաւ գիտէք թէ Իզմիրի դաւադրութենէն բնաւ տեղեկութիւն չունիմ: Վկաներն ալ սուտ կը խօսին: Բարձր ատեանիդ խղճմտանքին կ'ապաւինիմ:

Արիֆէ վերջ Ապիտին խօսեցաւ․

— Անմեղ մըն եմ, ըսաւ յուզումով, քանի մը չեմ մասնակցած, դրամ ուղեցին, չտուի, տէր նախագահ, լաւ գիտէք թէ կրնայի տալ, չտուի: Պատճառն այն էր որ իրենց ընթացքը ճիշդ չէի գտներ: Գալով այն խնդրին թէ Բիւշտիւ փաշայի խօսեր եմ այսպիսի մահափորձի մը մասին, ես այն ատեն հիւանդ էի, չեմ գիտեր, չեմ յիշեր թէ ինչ ըսած եմ: Պատիւս, բարոյականս ծանօթ են ձեզի: Կրնաք դատապարտել զիս, բայց աչհաւասիկ կը յայտարարեմ թէ ես խղճմտանքիս առջեւ անպարտ եմ:

Հաֆըզ Մէհմէտ բերանը բանալու կարողութիւն անգամ չունէր: Կարգ մը գաղափարներ յայտնելէ վերջ, ըսաւ.

— Կ'ընդունիմ թէ առաջին առթիւ մըտայ այսպիսի ձեռնարկի մը մէջ, բայց յետոյ զգացի վտանգը եւ աղէտը եւ բաժնուեցայ իրենցմէ:

Անասնաբոյժ Րասիմ ալ շուարած եւ ընկճուած, քանի մը բառ թոթովեց․ — Ի՞նչ ըսեմ, ամէն բան ըսի անկեղծութեամբ: Դատարանին մէջ ըսածներէս դուրս, տարբեր պաշտպանողական մը չունիմ:

Վէհապ․— Աղքատ մարդ մըն եմ: Հօրեղբօրս՝ Հաֆըզ Մէհմէտ պէյի դիմելով, խնդրած էի որ ինծի գործ մը գտնէ: Ան ալ զիս Զիա Խուրշիտի ղրկեց, եւ անոր երեսէն հիմա հոս եկած եմ: Ոչ մէկ բանէ տեղեկութիւն ունիմ: Արդէն Զիա Խուրշիտէն բաժնուած, երկիրս գացած էի: Ցանցանք մը չունիմ:

Իսմայիլ Ճանպոլաթ կարդաց իր չափազանց երկար պաշտպանողականը, եւ ըսաւ թէ անմեղ մըն է:

Բիւշտիւ փաշա, արցունքոտ աչքերով ըսաւ.

— Փճացայ, փճանալու վրայ եմ: Այսքան տարի զինուորութիւն ըրի, զոհուեցայ հայրենիքին համար: Մահափորձի խնդրին մէջ որեւէ մասնակցութիւն չունիմ: Բախտը այս է եղեր... Բախտը զիս դէմ առ դէմ բերաւ դաւադիրներու հետ: Ուրկէ՞ եկաւ գլխուս այս փորձանքը, եւ անունս խառնուեցաւ այս գործին: Կ'երդնում, անմեղ մըն եմ: Կոչում կ'ընեմ ձեր խղճին, արդարադատութեան, ձեր բարեգթութեան: Մեղք եմ:

Հալիս Թուրկուտ․— Ոչ խօսքով, ոչ ալ գործքով որեւէ մասնակցութիւն ունիմ այս ոճրափորձին:

Կարգը եկած էր փաշաներուն:

Նախագահը նախ խօսք տուաւ Քեազըմ Գարապէքիր փաշայի: Պաշտպանողական պիտի խօսի՞ք, հարցուց:

— Ոչ, պատասխանեց Քեազըմ Գարապէքիր փաշա:

Յաջորդաբար, նոյն պատասխանը տըւին միւս ամբաստանեալ հրամանատարները, Ալի Ֆուատ, Րէֆէթ, Ճաֆէրթայեար փաշաները, Պէքիր Սամի պէյ եւ միւս ընկերները:

Նախագահը արտասանեց վերջին խօսքը․— Դատավարութիւնը վերջացած է, վաղը ժամը 4ին վճիռը պիտի հաղորդուի:

Ամբաստանեալները մի առ մի դուրս հանուեցան: Բացի Բիւշտի փաշայէն, միւս փաշաները զուարթ եւ ժպտուն էին

15 ՀՈԳԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱՆ ՎՃԻՌՆԵՐԸ ԳՈՐԾԱԴՐՈՒԵՑԱՆ ՆՈՅՆ ԳԻՇԵՐՆ ԻՍԿ ԻՆՉՊԷՍ ԳԱՅԻՆ ԴԷՊԻ ԿԱԽԱՂԱՆ

Դատարանը իր պատմական վճիռը արձակեց վերջապէս 13 Յուլիս 1926ին, երեքշաբթի օր, երկարատեւ խորհրդակցութենէ մը վերջ: Ամբողջ երկիրը յուզումով եւ անդիմադրելի հետաքրքրութեամբ մը կը սպասէր վճիռին, դէպքը եւ դաւադրութիւնը արտակարգ մթնոլորտ մը ստեղծած էին:

Ժամը երկուքէն սկսեալ, ամէն ոք փութացած էր Անկախութեան Դատարան, որուն սրահը կարճ ատենի մէջ ողողուեցաւ մարդկային հեղեղով մը:

(Շար․)

մասին։ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի արտաքին նախարարները պատասխանած էին Խ. Միութեան մտահոգութեանց՝ ապահովութեան մասին, խոստանալով նոր լուսաբանութիւններ տալ։

Իրազեկներու կարծիքով, յաջորդ օրուան նիստը (երէկ, չորեքշաբթի) վերջինը պիտի չըլլայ եւ ժողովը դեռ պիտի շարունակուի շաբաթ մը կամ տասը օր։ Եթէ Մոլոթով պնդէ իր տեսակէտին վրայ, առանց նոր առաջարկներ ներկայացնելու, դժուար է նախատեսել թէ արեւմտեան պետութիւնները ինչ համաձայնութեան կրնան յանգիլ օրակարգի միւս խնդիրներու մասին (ապահովութիւն Եւրոպայի, զինաթափութիւն, յարաբերութիւններ Արեւմուտքի եւ Արեւելքի միջեւ)։

Անգլիական պատուիրակութեան մէջ այն համոզումն ունին թէ Խ. Միութիւնը համաձայն է Գերմանիոյ միացման իբրեւ համայնավար ազդ։ Նոյն աղբիւրին համաձայն, Խ. Միութիւնը ամէն բանէ առաջ շահագրգռուած է ոչ թէ Եւրոպայի ապահովութեամբ ընդդէմ վերագիննալ Գերմանիայի մը, այլ ամբողջ Գերմանիոյ համայնավարացումով»։

Հրատարակուած տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ Մոլոթով իր ճառին մէջ ուղղակի ամբաստանեց արեւմտեան պետութիւնները որ չեն ընդունիր «կեանքի ճշմարիտ իրողութիւնները» եւ չեն ճանչնար արեւելեան Գերմանիան, «բայց իրենց մերժումը բան մը չի փոխեր բուն իրականութենէն»։

× Նիստին յետաձգումէն վերջ Պ. Փինէ ճաշի հրաւիրեց իր պաշտօնակիցները։ Ժողովասրահէն դուրս ելած ատեն, երբ լուսանկարիչները կը փորձէին պատկերը քաշել Մոլոթովի հետ, Տըլըս խուսափեցաւ։

ՄԱՐԱՔԵՇԻ ՓԱՇԱՆ ԾՈՒՆԿԻ ԵԿԱՒ

Մարաքեշի փաշան, Էլ Կլաուի, որ պատճառ եղած էր Մարոքի Սուլթանին գահընկէցութեան, Փարիզ եկած է, ներում խնդրելու համար։ Փաշան 82 տարեկան է եւ առջի օր մէկ ժամ սպասեց Սէն Ժերմէնի պալատին ունկնդիրներուն սրահին մէջ։ Երբ Սուլթանին առջեւ հանեցին, անմիջապէս ծունկի եկաւ, գորգին վրայ, վեհապետին ոտքերը համբուրեց եւ հետեւեալ խօսքերն արտասանեց, հեծկլտալով.

— Ես Էլ Կլաուին եմ զոր կը ճանչնաք, որ միշտ հաւատարմօրէն ծառայած է ձեզի։ Կը խնդրեմ Աստուծմէ պատժել անոնք որ մոլորեցուցին զիս եւ ոչ թէ ներում շնորհել»։

Իր խօսքերը հազիւ կը լուէին։ Սուլթանը հրամայեց որ ոտքի ելլէ, սակայն ծերունի փաշան հինգ վայրկեան ծնրադիր մնաց։ Այն ատեն Պեն Եուսէֆ ըսաւ.

— Անցեալը անցած է։ Մենք բոլորս ալ ապագային զաւակներն ենք։ Անցեալի մասին մի խօսիք ինծի։ Պիտի դատուիք համաձայն այն գործին զոր պիտի կատարէք ապագային։

Ունկնդրութենէն վերջ Սուլթանին որդիներէն մին դուրս ելլելով տեղեկութիւններ հաղորդեց թղթակիցներուն։

× Սուլթանին վերադարձը մեծ խանդավառութիւն պատճառած է Մարոքի մէջ, բայց շատ մը դժուարութիւններ կը նախատեսուին։ Ահաբեկիչները կը ջանան մթնոլորտ ստեղծել, Սուլթանին վերադարձէն առաջ։

× Մարոքի նոր մարզպան նշանակուեցաւ Փարիզի ոստիկանութեան վերատեսուչը, Անտրէ Տիւպուա, որ պաշտօնի կոչուած էր 1954ին եւ նշանաւոր հանդիսացաւ աղմուկի դէմ բացած պայքարով։ Մօտէն ծանօթ է Հիւս. Ափրիկէի գործերուն։

× Ընդհարումները կը շարունակուին Ալժերիոյ՝ զանազան մասերուն մէջ։

ՆՈՐ ԶԻՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ մը պիտի կնքուի Ֆրանսայի, Սպանիոյ եւ Իտալիոյ միջեւ, նկատելով որ Պալքանեան դաշինքը խախտած է, իբրեւ հետեւանք Թուրքիոյ եւ Յունաստանի միջեւ ծագած վէճերու եւ Եուկոսլաւիոյ վերապահ դիրքին։ Այս նոր զինակցութեան նպատակը պիտի ըլլայ զօրացնել Միջերկրականեան ճակատը Խ. Միութեան դէմ։

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ արաբական պատուիրակութիւնները որոշեցին դիմում կատարել, որպէսզի դադրեցնեն ըմբոստներու գնդակահարումը Ալժերիոյ մէջ։ Ութսուն ըմբոստներ սպաննուեցան ընդհարումի մը միջոցին։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 19ին, Շաբաթ իրիկուն.

Ժամը ճիշդ 9ին, «Սալօն Ալհամպրայի» շքեղ սրահին մէջ (340 Պուլ. Շավ) ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ։

Նախագահութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ բոլոր խումբերու եւ ենթակոմիտէներու, Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ մասնաճիւղերու, ինչպէս նաեւ Կ. Խաչի մասնաճիւղերու։

Բարձր հովանաւորութեամբ Մարսէյլի քաղաքապետ՝

M. Gaston DEFFERRE

Կը նախագահէ՝ ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ եւ ՑՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ։

Խօսք կ'առնեն նաեւ ընկերվարական ներկայացուցիչներէն

Leenhard, Jean Masse et *Achile Cini*

Գեղարուեստական բաժնին սիրայօժար կը մասնակցին՝ Տիկին Սիւզան Քիպրիթեան Սիմօնէ, (Նիւ Եորքի երաժշտանոցէն եւ W.O.R. ի երգչուհին)։

Կ'երգէ նաեւ Պ. Ժ. Գասպարեան։

Կը նուագեն Օր. Սիւզան Պօյաճեան (դաշնակ, Մարսէյլի երաժշտանոցէն, Ա. մրցանակաւոր) եւ Պ. Սարգիս Չէօրէքճեան (ջութակ), ինչպէս նաեւ Դամասկոսի նուագախումբի ղեկավար Պ. Եդուարդ Մուրատեան։

Կ'արտասանեն Օր. Անիթա Սարգսեան եւ ընկեր Գր. Քէնտիրեան եւ ընկերուհի Մարի Սաղրեան։

Հայկական պարեր Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին կողմէ եւ եւրոպական պարեր։

Կը նուագէ «ՍԿՕԹՕ» նշանաւոր նուագախումբը։ Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ։

Մուտքը ազատ է։

ՊՈՐՏՈՅԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Մուրատ խումբի նախաձեռնութեամբ եւ մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի։

Կիրակի, 13 Նոյեմբեր, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Կրօնաւորներու սրահին մէջ։

Կը նախագահէ ընկ. Կ. ՏՕՆԻԼԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Գեղար. բաժին, երգ, արտասանութիւն, նուագ։

Մուտքը ազատ է։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 13ին, կիրակի ժամը 16էն 24, Պատերազմի Նախկին Գերիներուն սրահը, 49 ռիւ տը Կօլ։

Նախաձեռնութեամբ «Անտոք» եւ Սէն Շամոնի ենթակոմիտէներու եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդին։

Կը խօսի ընկեր ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

ՊԱՏԱՐԱԳ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցիի հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի կաթող. պատուիրակ Տ. Սերովբէ եպ. Մանուկեան հրաւիրուած է եպիսկոպոսական հանդիսաւոր պատարագ մատուցանելու եւ հոգեւոր քարոզութեամբ մխիթարելու բարեպաշտ հաւատացեալները։

Այս առթիւ Ս. Պատարագը պիտի երգեն խաչակիր մանուկները ընկերակցութեամբ երգեհոնի եւ առաջնորդութեամբ Տոքթ. Համբարձումեանի։ Ժամերգութիւնը կը սկսի ժամը 8.30ին, Ս. պատարագը կը սկսի ժամը 10.30ին։

ՊԱՏԱՐԱԳ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Այս ուրբաթ Արտակ վրդ. Մանուկեան հրաւիրուած է պատարագ մատուցանելու Սէն Լուի սրահը, Ռիւ Ժէ, զինադադարի տարեդարձին առթիւ։

Պիտի կատարուի հանդիսաւոր հոգեհանգիստ եւ օրհնութիւն գերեզմանի։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ՄԵՐ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ

Նոյեմբեր 30ին կը փակուի Համազգ. Նշան Փալանճեան ճեմարանի ի նպաստ կատարուած հանգանակութիւնը։

Անոնք որ ցարդ մասնակցած չեն եւ կը փափաքին՝ պէտք է փութան իրենց նուէրները ղրկել հետեւեալ հասցէին.—

M. Hatzakortzian, 15, Rue Longue des Capucines, Marseille.

Վարչութիւն

ՄԻ ՄՈՌՆԱՔ ՆՈՅ. 11Ի ԶԻՆԱԴԱԴԱՐԸ

ՎԻԷՆ.— Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու Միութիւնը այս տարի ալ պիտի մասնակցի Նոյ. 11ի զինադադարի թափօրին, մեր Ազգ. եռագոյն դրօշով, Ֆրանսական ռազմիկներուն հետ։

Այս առթիւ կը հրաւիրենք հաս որ ս'նուէթիւնը ներկայ ըլլալ խուռն բազմութեամբ ոգեկոչելու համար նաեւ մեր աւելի քան մէկ միլիոն նահատակներու յիշատակը, փունջ մը ծաղիկ զետեղելով Անծանօթ Զինուորի դամբարանին վրայ։

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ի գիտութիւն Սէն Լուկրան Փէնի – Լա Փոմի, Վառպառէլի եւն. հասարակութեան կը ծանուցանենք թէ, անոնք որ իրենց ննջեցեալներու համար, պատարագ եւ հոգեհանգիստ կատարել տալ կ'ուզեն, իրենց թաղի Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ մէջ պէտք է օր առաջ դիմեն թաղականութեան, անհրաժեշտ կարգադրութեանց համար։ Պուլվար Օտտոյի թաղականութեան հետ, համաձայնութեամբ ամիսը մէկ անգամ Պաակ քհնյ. մեր եկեղեցին կուգայ պատարագելու։

Թաղ. Խորհուրդ

ԾԻՍԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՀԱՆԴԷՍ

(Musique rituelle)

Զանազան երկիրներու եւ ժամանակներու

Հայկական, յունական, սուրիական աւանդութեան, ֆրանսական Միջին Դարու, Ինքայի, Հեպրիտի (կեղտական), Ափրիկեան Սեւամորթներու, Հնդկական, Արաբական աւանդութեան, Սպանիական Պրազիլիոյ Սեւամորթներու, եբրայական աւանդութեան։

Սարքուած՝

ԼԻՏԻԱ ԿԱՐԻՆԻ

(Կարին Իչքալացեան, մեցցօ սոփրանօ),

ԵՒ

ՆԵԼԼԻ ՔԱՐՈՆԻ

կողմէ (Օնտիստ նուագարան Մարթընօ)։

Տեղի կ'ունենայ 21 Նոյեմբեր, երկուշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին, Էքօլ Նորմալ Միւզիքի սրահը։ 78, Ռիւ Քարտինէ, Մէթրօ Մալզերպ)։

Կը մասնակցին Կիյմէթ Պուայէ (օնտիստ), Մոնիկ Մաթայն (դաշնակ) եւ Լուի Տիլլիէ (ծնծղայ)։

Կը ներկայացնէ

ԼԻՒՔ ԱՆՏՐԷ ՄԱՐՍԷԼ (Թարգմանիչ Նարեկի)։

Գին տոմսերու 200էն 600 ֆրանք։

Մասնաւոր զեղչ ուսանողներու եւ երաժշտութեամբ զբաղողներու։

Տոմսերը կը վաճառուին հանդէսին սրահը, Տիրան հրատարակչական տունը, եւ Լորա Իչքալացեանի մօտ՝ (73 Ֆօպ. Փուասօնիէր (Փարիզ 9), Հեռ. ՓՌՕ. 64–23։

ՀԱՅ — ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Թիւ 167 – 8 (Նոյ. – Դեկտ.) 48 էջ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.— Բառարան ոտանաւոր։ Մեղուն եւ իր մեղրը (Տոքթ. Այվազեան).— Առաջնորդ թոքախտին դէմ (Ն.).— Բժշկութիւնը երէկ եւ այսօր (Տոքթ. Սերոբեան).— Աննդառութեան գիտութիւնը (Տոքթ. Գալուստեան).— Կրիփ (Տոքթ. Ղազարեան). — Սեռային հիւանդութիւններ (Տոքթ. Պ. Միսաքեան).— Բժշկութիւն թանկագին քարերով։ Հակաճառութեան սխալ (Քաղիան).— Արգնի (Միրաքեան). — Հաւկիթ (Շ. Նարդունի).— Արտաքին գործոց նախարարութիւն (Տոքթ. Շ. Օհան).— Հարբուխ (Տոքթ. Աշճեան). — Ի փառս կաղամբին (Ազատեան). — Առողջապահութիւնը անհրաժեշտ (Բժշկապետ Քօլօլեան).— Խլիրդը երկրէ երկիր։

Բաժանորդագրութիւն՝ տարեկան 1000 ֆրանք, (արտասահման՝ 1200 ֆրանք)։ Դիմել . Նարդունի, 32 Ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ (9)։

IMPRIMERIE ARAXES 46, Rue Richer. Paris

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Օգոնէն Տէր եւ Տիկին Կարօ Ժամկոչեան իրենց մօր Վիքթորիա Սարտարեանի եւ նախկին կամաւոր Յովսէփ Տարաեանի մահուան տարելիցի առթիւ կը նուիրեն. — Հինգ հազար ֆրանք Ֆրանսահայ Նախկին Կամաւորներու Միութեան։ Երկու հազար ֆրանք «Յառաջ»ի բարգաւաճման։

Ստանալ «Յառաջ»էն։

— ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի դասախօսական ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 9ին, Ազգ. Տան մէջ։ Կը խօսի ընկեր Արա Պիպէրեան։ Նիւթը՝ «Հայկական Լեգէոնը»։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ, ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆԻ Ֆ. Կապ. Խաչի ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 20.30ին, Պ. Պասմաճեանի բնակարանը։

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ, ԺԱՄԸ 16.30էն 23

Սալ տը լ'Անիւէն Մէրի տը Սօ, ռիւ Ուտան։ Մէթրօ Սօ (ոչ թէ Փարք տը Սօ)։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ Պանեէօ Քաշանի Նոր Սերունդին եւ Կապ. Խաչի նորակազմ պարախումբին, ղեկավարութեամբ Տիկին Մարժոլէն Սասունիի։ Խումբը պիտի պարէ Ա. Խաչատուրեանէն կտոր մը։ Արտասանութիւն Օր. Սեդա Յակոբեան։

Եւրոպական պարեր, օրքէսթրը Թի–Փիք։ Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. Կ. Խաչի Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հազար ֆրանք Տիկին Հաքիմեանէ, Օր. Ֆլորա Հաքիմեանի ամուսնութեան առթիւ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այս կիրակի հանդիսաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Պոմոնի Ս. Եկեղեցւոյ մէջ, հանգուցեալ Գէորգ Զ. Հայրապետին համար եւ ապա անդրանիկ յիշատակութիւնը պիտի կատարուի Ամենայն Հայոց նորընտիր կաթողիկոսին՝ Ն. Ս. Օ. Վազգէն Ա.ի համար։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Բարգէն Սիւնի խումբը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Սէն Շամոնի ընկերներէն Պօղոս եւ Պետրոս Գուլաքսըզեաններուն՝ իրենց սիրեցեալ հօր՝ ընկեր Համբարձում Գուլաքսըզեանի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆրանք կը նուիրէ Փարիզի Մշակոյթի տան ֆոնտին։

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 20ԻՆ

ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԱՐԱՆԻՆ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Orchestre EDDIE WARNER

et sa MUSIQUE TROPICALE
avec 17 EXECUTANTS

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգնութեան Մարմնի կողմէ։

20 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ԿԻՐԱԿԻ ՕՐ

ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր։

GRAND HOTELի ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Մանրամասնութիւնք յաջորդով։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ս. Խաչի ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը 1956 Փետր. 19ին։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — R.C.Seine376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 — Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 11 ՆՈՅԵՄԲԵՐ • VENDREDI 11 NOVEMBRE 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7824 — 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3235

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԶԻՆԱԴԱԴԱՐ...

*

Անոնք որ տեսան առաջին Աշխարհամարտին սարսափները, կը հաւատային թէ մարդկութիւնը փրկուած է, թէ այլեւս ուրիշ պատերազմ չի կրնար ըլլալ ...

Տեսանք երկրորդն ալ, առանց յիշելու խալքեթովպականը եւ ուրիշ միջանկեալ ընդհարումներ, յեղափոխական ալիքներով։

Եւ ահաւասիկ ամէնքն ալ անձկութեամբ կը հարցնեն.— Երրո՞րդ մըն ալ պիտի տեսնենք ...

— Ո՛չ, ո՛չ, կը պատասխանեն լաւատես եւ խաղաղասէր հոսանքներ։ Հիւլէական այս դարուն, նոր աշխարհամարտ մը պիտի նշանակէր կործանում ամբողջ մարդկութեան եւ իր դարաւոր քաղաքակրթութեան։

Աւելի ուժ տալու համար «ոչ»ին, գիտնականներ եւ ամէն կարգի մասնագէտներ պարբերաբար կը նկարագրեն հիւլէական պատերազմի մը Արհաւիրքը։

Ուրիշներ կ'արծարծեն խաղաղասիրական շարժումը։ Իսկ բարեպաշտներն ալ կ'աղօթեն։

Եւ սակայն, ամէնէն յետամնաց երկիրն ալ առատ-լիրկուն կը հնչեցնէ ահազանգը.— «Արթուն կա՛ց եւ պատրաստ»։

Նոյն ահազանգը աւելի ուժգնօրէն կը հնչեցնեն Մեծերն ու Հզօրները, անոնք որ միլիոնաւորներու ճակատագիրը կը վարեն զանազան անուններով։

Դեռ քանի մը օր առաջ էր որ արթնութեան կոչ մը կ'ուղղէր Խ. Միութեան ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, բոլշեւիկեան յեղափոխութեան տարեդարձին առթիւ։

Նոյն ազդանշանը Անգլիայէն, աւելի մեղմ, բայց եւ այնպէս խօսուն։

Եւ վերջապէս յարաճուն զինարշաւ Միջին Արեւելքի մէջ, ուր մոխիրի տակ պահուած կայծերը կրնան բռնկիլ որեւէ անզգուշութեան հետեւանքով։

Քսան միլիոն կը հաշուէին առաջին Մեծ պատերազմին զոհերուն թիւը, դուրս ձգելով մեր աւելի քան մէկ միլիոնը, որ ջարդուփշուր փոշիացաւ Արեւելքի ճամբաներուն վրայ։

Կրկնապատիկ աւելի մեծ էր եւ զարհուրելի՝ երկրորդ Աշխարհամարտին ողջակէզը։

Դեռ հազարաւոր հաշմանդամներ կը յածին ձեր շուրջը, մէկ զինադադարէն միւսը։

Բայց եւ այնպէս, ոչ ախորժակները յագեցած են, ոչ ալ բոլոր հաշիւները փակուած։

Ազատութիւն՝ ու արդարութիւնն ալ մաս կը կազմեն հաշմանդամներու բազմութեան։

Ո՛վ որ կըցաւ ոտքի կանգնիլ դղրդագին փլուզումներէն, կը տիրէ միլիոնաւոր բազմութիւններ, ապարէկ կարգալով թէ հպատակին եւ թէ հարեւանին։

Իսկ անոնք որ ափ մը հողի կարօտով կը տոչորին, ի զո՜ւր հրաշքի մը կը սպասեն, տարիներէ ի վեր։

1918 Նոյ. 11ի զինադադարը նոր շրջան մը պիտի բանար, Ազգերու Դաշնակցութեան հաստատումով։

Իրականին մէջ դարձաւ շրջան մը փոխադարձ ատելութեան եւ սպառազինութեանց մրցակցութեան։

1945 Մայիս 8ի զինադադարը նոյնպէս փայլուն արշալոյս մը կը խոստանար։

Ահա կը տեսնէք որ յաղթականներն անգամ հրաբուխի մը վրայ նստած են։

Չորս-հինգ Մեծեր իրենց ափին մէջ առնելով հանդերձ աշխարհի ճակատագիրը, նոյնքան մտահոգ են այսօր, որքան ամէնէն անճարը։

Զինադադա՞ր թէ զինարշաւ։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ ՅԵՏԱՁԳՈՒԵՑԱՒ

•

« ՄԵՐ ՎՍՏԱՀՈՒԹԻՒՆԸ ԽԱԽՏԵՑԻՔ »

Մոլոթովի ժխտական դիրքին հետեւանքով, Ժընեւի խորհրդաժողովը Նոյ. 9ին որոշեց յետաձգել Գերմանիոյ վերամիացման եւ ընդհ. ապահովութեան խնդիրները, եւ քննել օրակարգին յաջորդ հարցը, զինաթափութիւն։ Այս առթիւ ճշդուեցաւ թէ Գերմանիոյ եւ ապահովութեան խնդիրները անգամ մը եւս պիտի քննուին, ներկայ բանակցութեանց փակումէն առաջ։ Վերջին պահուն Պ. Մոլոթով նոր առաջարկներ ներկայացուց որոնք պիտի քննուին ըստ կարգի։ Արեւմտեան նախարարները դիտել կուտան թէ այդ նոր առաջարկները բան չեն փոխեր Մոլոթովի բռնած դիրքէն։

Վիճաբանութեանց ընթացքին Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարները հանդիսաւոր կոչ մը ուղղեցին Մոլոթովի, որպէսզի փոխէ իր ժխտական դիրքը։

Մասնաւորապէս խիստ լեզու մը գործածեց Անգլիոյ նախարարը, Մէքմիլըն, դիտել տալով թէ Խ. Միութեան ներկայացուցիչը երբեք նկատի չառներ անցեալ Յուլիսին ընդունուած ուղեցոյցը, մերժելով ազատ ընտրութիւններ կատարել Գերմանիոյ մէջ։ « Շատ ծանր պարագայ մըն է այս, ըսաւ, եւ չեմ գիտեր թէ ինչպէս պիտի կրնանք արդիւնաւորապէս շարունակել օրակարգի Ա. կէտին քննութիւնը »։ Յետոյ յայտարարեց թէ Խ. Միութեան ներկայացուցիչին ճառը խորտակեց այն վստահութիւնը զոր կրնայինք տակաւին ունենալ ապագայի մասին։ Եւ քանի մը կծու բառեր ալ գործածելով, ըսաւ թէ Խ. Միութիւնը կ'ուզէ «խառնելի զրութիւն մը» պարտադրել Արեւմտեան Գերմանիոյ հանրապետութեան եւ թէ « խամաճիկներով» կը կառավարէ արեւելեան Գերմանիան։

Մ. Նահանգներու ներկայացուցիչը, Ֆ. Տըլլըս, նոյնքան խիստ լեզու մը գործածեց։ Նախ յիշեցուց վարչապետներուն յանձնարարութիւնները անցեալ յուլիսին, ինչպէս եւ Ատլանտեանի յայտարարութիւնը որ իրարու կը կապէր Գերմանիոյ վերամիացման եւ հաւաքական ապահովութեան խնդիրները։ Ապա հետեւեալ ազդարարութիւնն ուղղեց Պ. Մոլոթովի.

— Գերմանիոյ վերամիացման մերժումը կը նշանակէ խզում չորս վարչապետներուն համաձայնութեան։ Խ. Միութեան այս ժխտական դիրքը պիտի ազդէ Խ. Միութեան եւ միւս երկիրներու յարաբերութեանց վրայ, մէջն ըլլալով Մ. Նահանգները։ Ինչ որ տեղի ունեցաւ երէկ, խախտեց Չորս Մեծերու խորհրդաժողովէն ծնած վստահութիւնը։ Անշուշտ խաղաղութիւնը կրնայ տեւել այն ազգերուն միջեւ որոնք վստահութիւն չունին նոյն իսկ ամենաբարձր աստիճանի մը վրայ կնքուած համաձայնութեանց մասին։ Բայց եւ այնպէս, յարաբերութիւնները դատապարտուած են դժուարին եւ սահմանափակ վիճակի մը մատնուելու, այս պայմաններուն մէջ։ Այժմ որոշած ենք նախ քննել զինաթափութեան խնդիրը։ Բայց ստիպուած եմ ըսել թէ կը վախնամ որ այս վիճաբանութիւնները օգտակար պիտի չըլլան, երբ գիտենք որ չենք կրնար համաձայնութիւններ կնքել որոնք սերտ կապ ունին իրարու հետ »։

Ֆրանսայի արտաքին նախարարը, Պ. Փինէ, վերջին յորդորը կարդաց, համոզելու համար Մոլոթովը։ Անգամ մը եւս կէտ առ կէտ հերքեց Խ. Միութեան առարկութիւնները իրեն ընծայուած երաշխիքներու մասին։ Ապա եզրակացնելով հետեւեալ հարցումը ուղղեց Պ. Մոլոթովի.

— Խոհեմութի՞ւն է եւ ապահովութեան շահերուն կը ծառայէ՞ անչանջենաւորել պառակտումը որ պատճառ մըն է անապահովութեան եւ երկու գերմանական բանակներ առաջարկել առանց սահմանափակման եւ հակակշռի։ Պ. Մոլոթով մտահոգութիւն կը յայտնէ Ֆրանսայի, ինչպէս եւ Գերմանիոյ դրացի երկիրներու ապահովութեան մասին։ Պարտականութիւն կը սեպեմ բացորոշապէս ըսել իրեն թէ այդ ապահովութիւնը լրջօրէն վտանգուած է, եթէ ընդունուի Խ. Միութեան տեսակէտը »։

ՄՈԼՈԹՈՎ Կ'ԱՌԱՐԿԷ ՄԻՇՏ

Պ. Մոլոթով այս ազդարարութեանց պատասխանեց երկար բանախօսութեամբ մը, կրկնելով Մոսկուայի տեսակէտները։

1.— Գերմանական ընտրութիւններէն առաջ հարկ է քննել Եւրոպայի ապահովութեան խնդիրը։ 2.— Ազատ ընտրութիւններու կազմակերպումը անցեալ յուլիսի ուղեցոյցին ամէնէն կարեւոր խնդիրը չէ։ 3.— Փոխացուցիչ չէ արեւմտեան առաջարկը ապահովութեան մասին։ 4.— Դեռ չէ քննուած խորհրդային առաջարկը նոյն հարցի մասին։ 5.— Գերմանիոյ վերամիացումը ապահովելու լաւագոյն միջոցն է Գերմաններուն ձգել անոր իրականացումը։ 6.— Ազատ ընտրութիւններ կատարելու պայմաններ չկան Գերմանիոյ մէջ։ Կացութիւնը հասունցած չէ։ 7.— Արեւմուտքն է որ չի համակերպիր անցեալ յուլիսի ուղեցոյցին եւ չի յարգեր Ժընեւի ոգին։

Կարճ դադարէ մը ետք, Անգլիոյ ներկայացուցիչը ուժգնօրէն հակաճառեց, յիշեցնելով անցեալ Յուլիսի ուղեցոյցին տրամադրութիւնները եւ պնդելով թէ Գերմանիոյ վերամիացումը կրնայ կատարուիլ ազատ ընտրութիւններով »։

Մոլոթով տեսնելով որ Արեւմուտքի ներկայացուցիչները վճռական դիրք մը բռնած են, ներկայացուց իր նոր առաջարկները որոնք ոչ մէկ նորութիւն կը պարունակեն։

Արեւմուտքի մայրաքաղաքներուն մէջ ընդհանուր տպաւորութիւնն այն է թէ Խ. Միութիւնը պարզապէս կ'ուզէ սովետացնել ամբողջ Գերմանիան։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ՀԱՄԵՍՏ ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐ

Ա. Մեծ Պատերազմի զինադադարին, աննկարագրելի էր ցնծութիւնը՝ Պոլսոյ փողոցներուն մէջ։

Յաղթականները իրենց ամէն օր առիթ մը կը ստեղծէին, բազմութիւնները ոգեւորելու համար։

Իրենց մէկ ներկայացուցիչը, մառեշալ Ֆրանշէ Տէփրէ, առտու մը զօրահանդէս կը սարքէր, յաղթանակած բազմած եռմակ ձիու մը վրայ։

Եւ թերթերը սիւնակներով մանրամասնութիւններ կը հրատարակէին, կեր նարելով ամբոխին։

Ցուշիկ-յուշիկ խմբագրատունէն ներս մտաւ նախատակ Արմաշէս Յարութիւնեանի եղբայրը, Վահան, նոյնքան հասուն մտաւորական եւ մասնագէտ մեղուաբոյծ։

Մտերմական ասուլիսէ մը վերջ, յանկարծ հարցուց, տեսակ մը տհանութեամբ արտասանելով բառերը.

— Կը հաւատա՞ք թէ այս անգամ իրապէս բան մը պիտի շահինք ...

— Կարելի՞ է չհաւատալ, աշխարհադղորդ յաղթանակէ մը վերջ, երբ օսմանեան կայսրութեան մայրաքաղաքն անգամ ոտքի տակ առած են ...

— Երանի՜ թէ նորէն չխաբուէինք...

Խեղճ Վահան, տեսաւ խաբէութեանց ամենավերջինը, մեր վարդավառ յոյսերուն խորտակումը, իր տառապանքը թաղելով Թրակիոյ լեռներուն մէջ։

Ապահովաբար մեղուներու խայթոցը այնքան սուր չէր եղած որքան այս անլուր յուսախաբութիւնը ...

Երկու տարի վերջ, 1920ին, երբ յաղթականները Հայաստանի դաշնագիրն ու քարտէսը կը մշակէին Փարիզի մէջ, դարձեալ առտուն խմբագրատուն մտաւ ուրիշ մտաւորական մը, բժ. Ս. Քէֆլիկեան։

Այն ատեն լրագրական պայքար մը բացուած էր և հակառակորդները կը մեղադրէին թէ Դաշնակցութիւնը հրաժարած է ծովէ ծով Հայաստանի ծրագրէն եւ կը գոհանայ երեք նահանգներով։

Պատասխանը կը տրուէր անմիջապէս, հակափաստերով։

— Ուշադրութեամբ կը հետեւիմ այս բանաձեւին, ըսաւ յարգելի բժիշկը։ Դուք իսկապէս կը հաւատա՞ք թէ այս ժողովուրդը կրնայ հայրենիք մը կազմել Ղարաբաղէն մինչեւ Կիլիկիա...

Եւ յիշեց Պելժիան, որ 7.650.000 բնակիչ կը պահէ 28-30.000 քառ. քիլոմեթր տարածութեան վրայ։

= Երկու պատուիրակութիւնները միացեալ յուշագիր մը ներկայացուցած են, չենք ուզեր նակատ նեղել ...

— Ես այդպէս չեմ ըմբռներ քաղաքական կուսակցութեան մը պարտականութիւնը։

... Որո՞ւ միտքէն կ'անցնէր թէ յաղթականները իրենց Լոզանի ջուրերուն մէջ պիտի թաղէին Սեւրի յախնապակիները, հոգեւոր հոտի մը վերածելով Թուրքիոյ հայութեան մնացորդը ....

ՎԱՀԷ

ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆԻ ՀԱՅԿ. ԴՊՐՈՑՆԵՐԸ ԿԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԻՆ

Տասնեակ մը տարիներ առաջ, երբ Իրանի հայկ. դպրոցները պետականացան, փակուեցան նաեւ Ատրպատականի Հայոց դպրոցները։ Առաջն. տեղապահ Կարապետ Ա. քահանայ պաշտօնապէս կը ծանուցանէ թէ կրթական նախարարութիւնը ընդառաջ երթալով Թեմական Խորհուրդի դիմումներուն, արտօնած է որ վերաբացուին դպրոցները եւ հայ համայնքին վերադարձուին կալ-կարասիները։ Հայերէնի եւ կրօնի ուսուցումը պիտի շարունակուին դպրոցներուն մէջ։ Նախարարը այս հրամանը հաղորդած է Ատրպատականի կրթական տեսուչին, յանձնարարելով տնօրէն մը նշանակել։

ԶԻՆԱՐՇԱՒԸ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

ԱՆԳԼԻՈՅ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԿԸ ՄԵՂԱԴՐԷ ՄՈՍԿՈՒԱՆ

Անգլիոյ վարչապետը, Սըր Էնթ. Իտըն, ճառ մը խօսելով Լոնտոնի քաղաքապետին կողմէ սարքուած ճաշի մը առթիւ, նախ բացատրեց թէ կարելի չէ տեւական խաղաղութիւն մը ապահովել Եւրոպայի մէջ, առանց Գերմանիան վերամիացնելու ազատ ընտրութիւններով։ Յետոյ անդրադառնալով Միջին Արեւելքի կացութեան, յայտարարեց թէ Խ. Միութիւնն է որ կը քաջալերէ զինարշաւը։ Իր կարծիքով, ցնդաբանութիւն է ըսել թէ պարզապէս «առեւտրական անմեղ գործառնութիւններ են» զէնք ծախել Եգիպտոսի եւ ուրիշ երկիրներու։ Խ. Միութեան այս ձեռնարկը երբեք չի համապատասխաներ յարաբերութեանց մեղմացման սկզբունքին։ Իրենք ազդարարած են Եգիպտոսի եւ Իսրայէլի թէ ամէն բան կը կորսնցնեն եւ ոչինչ կը շահին, եթէ տեղի տան բռնութեան։ Անհրաժեշտ է տեւական խաղաղութիւն հաստատել Միջին Արեւելքի մէջ։ Մեծն Բրիտանիա պատրաստ է միջնորդելու։

× Լրագրական ասուլիսի մը առթիւ կարդացուեցաւ նախագահ Այզընհաուըրի գրաւոր յայտարարութիւնը, որ կ'ըսէ թէ Մ. Նահանգները պիտի չքաջալերեն Միջին Արեւելքի զինարշաւը, բայց պատրաստ են քննելու զէնքի այն խնդրանքներ-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԲԱՐԵՆՇԱՆ ԵՐԵՒՈՅԹՆԵՐ

(ԿՐԹԱԿԱՆ ԵՒ ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ)

●

(Բ. եւ վերջին մաս)

Մեր նախորդ յօդուածով ակնարկ մը ըրած էի Հայագիտութեան մասին : Կ'արժէ որ ուրիշ մասնաւոր պարագայ մը, իբրեւ դրական եւ լուսաւոր երեւոյթ, խորհրդածութեան նիւթ ընենք :

Տարի մը առաջ, 17 Հոկտ. 1954 թուակիր նամակ մը կը ստանայի հայերէն լեզուով, Ֆինլանտայի մայրաքաղաքէն՝ Հելսինկիէն: Նամակագիրն էր Էրիք Էրիքսոն, «Մագիստրոս արեւելեան գրականութիւններու»: Բայց բովանդակութենէն, աչքի կը զարնէին գրին գեղեցկութիւնը եւ խնամքը Օտարականի մը կողմէ խմբագրուած այդ նամակը, իր ուշագրաւ բովանդակութեան համար, ընթերցողներուս ուշադրութեան պիտի յանձնեմ, հրաւիրելով մեր երիտասարդները, որ քիչ մը մտածեն այս մասին : Եւ խորհիլ որ այդ օտարականը իր երեք էջէ բաղկացած նամակին մէջ ուղղագրական միայն մէկ սխալ ունի :

— « Ներկայ ստորագրեալը Ֆինլանտացի մի բանասէր (մասնագիտութեամբ արեւելագէտ) է, որ մի քանի տարիների ընթացքում ուսումնասիրել է հայերէն լեզուն եւ հայոց գրականութիւնը— առանց որեւէ ղեկավարութեան, քանի որ Հայոց լեզուն (ձեռնհաս ուսուցիչներ չունենալու պատճառով) այս տեղի բարձրագոյն ուսումնական հիմնարկների ծրագիրներում չէ գտնւում, այն հանգամանքի հետեւանքով, որ Ֆինլանտիայում, որքան ինձ յայտնի է, հայերէն խսսող (միակ սխալը) անձեր չկան, իմ հայերէն լեզուի գիտութիւնը աւելի տեսական քան գործնական է, բարեբախտաբար Հելսինկի մայրաքաղաքում գտնուող պետական Համալսարանի գրադարանը բաւական բազմաթիւ հայկական հրատարակութիւնների մի հաւաքածու ունի (մօտ 3000 օրինակ), որի օժանդակութեամբ ես հնարաւորութիւն ունէի Հայոց գրականութեան մեծ հեղինակների գլխաւոր երկասիրութիւնների հետ ծանօթանալ: Այս հաւաքածոն գրեթէ բացառապէս Ռուսիայում յեղափոխութիւնից առաջ հրատարակուած գրքերից կազմուած է. բայց Հայոց նորագոյն գրականութիւնը (թէ արեւելահայ, թէ արեւմտահայ) ինձ համար գրեթէ բոլորովին անծանօթ է. Սովետական Հայաստանից միայն մի պարբերականի մի քանի համարներ ստացել եմ, Մխիթարեան Միաբանութեան եւ Պոլսահայերի հրատարակութիւններից — բացի մի քանի գրքերից — ոչինչ չեմ ձեռք բերել: Այս պատճառով դիմում եմ ձեզ հետեւեալ խոնարհագոյն խնդրով : Խիստ ցանկալի կը լինէր ինձ համար ստանալ մի կատալոգ (գրացուցակ) ձեր հրատարակութիւնների եւ առհասարակ Պարիզում (վերջին ժամանակներում) հրատարակուած հայերէն գրքերի, առանձնապէս հայագիտական ուսումնասիրութիւնների, ոսկեդարեան եւ ուրիշ հին հեղինակների գիտական հրատարակութիւնների (գրաբար լեզուով) պատարագամատոյցների եւ ուրիշ եկեղեցական — ծիսակարգական գրքերի, դաւանաբանական ձեռնարկների, գրական, գիտական եւ կրօնական հանդէսների եւայլն, ձեր ամենահետաքրքրական հրատարակութիւնները հետզհետէ պատուիրելու համար »:

Հետաքրքրական այս նամակէն կ'իմանանք թէ Ֆինլանտայի մայրաքաղաքին համալսարանը իր մատենադարանին մէջ 3000 հատոր հայերէն գիրքեր ունի, թէ հոն հայագիտական ամպիոն մը պիտի հաստատուի :

Քանի մը ամիսէ ի վեր Էրիք Էրիքսոն Փարիզ կը գտնուի արդէն, իբրեւ պետական ուսանող: Կը հետեւի Փարիզի արեւելեան լեզուներու վարժարանին Հայագիտութեան դասընթացքին, մատենադարաններու մէջ պրպտումներ կը կատարէ, կ'ուսանի, անդադար կ'աշխատի, պաշար կը հաւաքէ, նուիրուելու համար իր նախասիրած մասնագիտութեան, Հայագիտութեան :

Ահաւասիկ բարենշան ու մխիթարական երեւոյթ մը եւս :

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

ԲՈՂՈՔ ՄԸ

ՍԵՊՏ. 6Ի ԴԷՊՔԻՆ ԱՌԹԻՒ

(ՈՒՂՂՈՒԱԾ Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ)

●

ՆԻՒ ԵՈՐՔ, 2 Նոյ. (Յառաջ).— Մ. Նահանգներու մէջ կան բազմաթիւ մարմիններ, որոնք ամերիկեան բնոյթ ունենալով հանդերձ, քանի որ ամերիկացի քաղաքացիներէ են կազմուած, կը հետապնդեն Ամերիկայէն դուրս գտնուած ժողովուրդներու ազատութեան եւ անկախութեան դատը: Այս աշխատանքը, այդ կարգի ամերիկեան կազմակերպութիւններ կը կատարեն ջանալով իրենց երկրորդ հայրենիքին՝ Ամերիկայի արտաքին քաղաքականութիւնը պատշաճեցնել իրենց պատկանած ժողովրդի արդար դատի հետապնդման :

Այդպիսի կազմակերպութիւն մըն է Հայաստանի Անկախութեան Ամերիկեան Կոմիտէն, որ հայ շրջանակներու մէջ ծանօթ է Հայկ. Դատի յանձնախումբ անունով :

Հայաստանի Անկախութեան Ամերիկեան Կոմիտէն վերջին երեք տարիներու ընթացքին կրցած է շահիլ համակրանքը ամերիկեան թէ պաշտօնական շրջանակներու եւ թէ հասարակութեան որոշ խաւերու, միշտ հետապնդելով այն բացայայտ ճշմարտութիւնը, թէ առողջ ամերիկեան արտաքին քաղաքականութիւն մը, որ կը ծառայէ Միացեալ Նահանգներու ԻՐԱԿԱՆ շահերուն, հիմնուած պիտի ըլլայ պաշտպանութեանը վրայ նաեւ փոքր ժողովուրդներու արդար դատերուն :

Թուրքիոյ մէջ Սեպտ. վեցին տեղի ունեցած անորակելի դէպքերու առթիւ Հայաստանի Անկախութեան Ամերիկեան Կոմիտէն գրութիւն մըն էր յղած, Միացեալ Նահանգներու արտաքին գործերու նախարար Ճան Ֆոսթըր Տալըսին, որուն ի պատասխան նախարարութիւնը ընդարձակ նամակ մըն է յղած բացատրելով, թէ ամերիկեան կառավարութիւնը որքան վրդովուած է տեղի ունեցած ցոյցերու առթիւ եւ ինչ քայլերու է դիմած :

« Մեր կառավարութիւնը Թրքական կառավարութեան արտայայտած է իր լուրջ մտահոգութիւնը այս դէպքերու առթիւ, «կ'ըսէ Հայաստանի Անկախութեան Ամերիկեան Կոմիտէին յղուած պատասխանը :»

Ստորեւ կուտանք թարգմանութիւնը այն գրութեան, որ Հ. Ա. Ա. Կոմիտէն ղրկած էր արտաքին գործերու նախարարութեան.

«Յարգելի պարոն Տալըս,

Բացի այն կոչէն, որ դուք յղեցիք հաւասարապէս Թուրքիոյ եւ Յունաստանի, չվտանգելու ՆԱԹՕյի կազմակերպութիւնը, արտաքին գործերու նախարարութիւնը հրապարակաւ արտայայտուած չէ վերջերս Թուրքիոյ մէջ տեղի ունեցած դէպքերու մասին :

Եւ սակայն, այս առթիւ երեւան եկած բարբարոսութիւնը չունի իր նմանը արեւմտեան ժողովրդապետութեանց արդի պատմութեան մէջ: Տասնեակ եկեղեցիներու, հազարաւոր խանութներու քանդումը, գերեզմաններու պղծումը, մարդկային էակներու խողխողումը 1915 թուականը կը յիշեցնեն:

Կ'անդրադառնանք անշուշտ, որ այսօրուան աշխարհին մէջ, դաշնակիցներ անհրաժեշտ են ընդդէմ Կրեմլի համաշխարհային դաւադրութեան: Սակայն այս դաշնակիցներու իրական արժէքը նման առիթներով է, որ կը ճշդուի: Մենք առաջնորդներն ենք ազատ աշխարհի ոչ միայն մեր նիւթական զօրութեամբ, այլ եւ անոր համար որ բարոյական նկատումները վճռական դեր կը կատարեն մեր քաղաքականութեան մէջ :

Յոյն մամուլը չչմած է «ամերիկեան անտարբերութեան» առջեւ: Իսկ Միջին Արեւելքի միւս երկիրները, որոնցմէ իւրաքանչիւրը իր յուշերը ունի նախորդ Թուրքիայէն, անպայման նշած է, որ Ամերիկան չըսաւ դատապարտութեան իր պաշտօնական խօսքը: Իրողութիւնը կը մնայ այն, որ չնչին չարժառիթով մը, Թուրք աւանդական օտարատեցութիւնը բռնկեցաւ նոյնքան մոլի, որքան անցեալին եւ ոչ միայն Յոյներու դէմ, ուր իբր թէ կարելի էր արդարացուցիչ պարագայ մը գտնել, այլ եւ նաեւ հայ եւ հրեայ քաղաքացիներու դէմ, որոնց կորուստները, ըստ մեր ստացած տեղեկութեան, անհնար է հաշուցանել :

Մեր թէ դաշնակից ըլլալու հանգամանքը պիտի նշանակէ, որ պիտի չըսենք մեր դաշնակցին թէ երբ եւ ուր յանցաւոր է :

Իրապէս ժողովրդավար Թուրքիա մը անհրաժեշտ է, ոչ միայն որովհետեւ կայ սովետական վտանգը, այլ որպէս աշխարհաքաղաքական մնայուն ստորոգելի մը, որուն վրայ հիմնուած այդ շրջանի կայունութիւնը եւ աշխարհի խաղաղութիւնը :

Կը կարծենք, թէ յիշեցում մը մեր արտաքին գործերու նախարարութենէն ուղղուած իր դաշնակցին, պաշտօնական դիտողութեան մը բարոյական բովանդակ կշիռով, ապացոյցը պիտի ըլլայ, որ Ամերիկան կ'առաջնորդէ իր դաշնակիցները ոչ միայն նիւթական օժանդակութեամբ, այլ եւ մատնանիշ ընելով ժողովրդապետութեան սկզբունքները եւ զանոնք զործադրելու անհրաժեշտութիւնը :

Նման յիշեցում մը, որ պիտի նշէ, թէ որքան տրամագծօրէն Թուրքիան շեղած է ժողովրդապետութենէ, որուն կը յաւակնի նուիրուած ըլլալ, ոչ միայն դրական հետեւանք պիտի ունենայ Թուրք պաշտօնական եւ հանրային կարծիքին վրայ, այլեւ վստահութիւն պիտի ներշնչէ Թուրքիոյ այն դրացիներուն, որոնք կ'ուզեն աւելի սերտ կապեր հաստատել ընդհանուր վտանգին եւ յարձակումի վախին դէմ կռուելու համար :

Սակայն հիմնականը այն է, որ այդպիսի քայլ մը պիտի ծառայէ մեր երկրի կենսական եւ վախճանական շահերուն »:

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ ԴԻՒԱՆ

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

*

Ահաւասիկ ամփոփումը այն ճառին զոր խօսեցաւ Թուրքիոյ հանրապետութեան նախագահը, Ճէլալ Պայար, Նոյ. 1ին, Ազգ. ժողովին նստաշրջանին վերաբացման առթիւ.—

ՍԵՊՏ. ՎԵՑԻ ԴԷՊՔԸ

Տարակոյս չկայ թէ ազատ ազգերու պաշտպանութեան համար շատ օգտակար է հզօր Թուրքիա մը, որ կը գտնուի համաշխարհային ռազմագիտական կարեւոր կէտի մը վրայ, ուր իրար կը հանդիպին ընկերային ու տնտեսական երկու մրցակից սիսթէմներ : Եւ ստոյգ է նաեւ որ նուաճողական նպատակներ սնուցանողներ կը փորձեն արգելք ըլլալ Թուրքիոյ զօրացման :

Հետեւաբար բնական է որ խաղաղութեան ճակատի թշնամիներ փորձեն օգտուիլ բոլոր առիթներէն Թուրքիոյ ընկերային եւ տնտեսական դիրքը տկարացնելու համար: Անհրաժեշտ է որ մեր ազգն ու մեր բարեկամները զգոյշ եւ արթուն կենան այս կարգի քարոզութեանց հանդէպ եւ ամէն ինչ ընեն զանոնք անզօր դարձնելու համար :

Մեր երկրին անդորրութեան եւ ապահովութեան տեսակէտով այս տարուան կարեւորագոյն դէպքը անվիճելի կերպով Սեպտեմբեր վեց եօթի պարսաւելի դէպքերն են:

Կիպրոսի հարցն ու Սելանիկի մէջ մեր ազատարար Աթաթիւրքին տան եւ հիւպատոսարանին վրայ նետուած ռումբը պատրուակելով, հանրային շահերու դէմ յարձակումներ կատարուեցան Իսթանպուլի, Իզմիրի եւ Անգարայի մէջ: Կառավարութիւնը ստիպուեցաւ պաշարման վիճակ հռչակել այս երեք քաղաքներու մէջ, իսկ հիմնական օրէնքին 19րդ յօդուածին տրամադրութեան համաձայն, ձեր բարձր ժողովը նիստի հրաւիրեցի :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՄԻԽՍ ՍՈՂՈՄՈՆԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

*

(Գ. եւ վերջին մաս)

Կինը ժխտական շարժում մը ըրաւ :

— Լսէ, պարոն, ըսաւ այն ատեն դատաւորը ամբաստանեալին, կրնայ ըլլալ որ անունդ մոռնամ, բայց դէմքդ բնաւ պիտի չելլէ մտքէս... Ուրիշ անգամ, երբ հոս բերեն, կը խոստանամ ահա այդ, օրէնքի տրամադրած ամենածանր պատիժով պիտի պատժեմ քեզ. եթէ հիմա ներողութիւն խնդրես կնոջմէդ ու խոստանաս ալ ձեռք չբարձրացնել անոր վրայ, քեզ ազատ կ'արձակեմ :

Մարդը, որ մինչ այդ պահը արձանի մը պէս ուղիղ ու անշարժ կեցած էր, դարձաւ քովը կեցող ոստիկանին ու ըսաւ.

— Զիս բանտ տար:

Յաջորդը երկու դրացիներու միջեւ երեխաներու կռուէն ծագած վէճ մըն էր: Ներկայ էին հայրերն ալ, մայրերն ալ, երախաներն ալ :

Ու մինչ դատաւորը կողմերը լսելով հանդուրժողութեան եւ ներողամտութեան յորդորներ կուտար անոնց, բացատրելով թէ « խաղալն ու աղմկելը երեխաներու անկապտելի իրաւունքն է», երեխաները, իրարու լեզու հանելէ ու իրարու փէշ քաշելէ ձանձրացած, սկսան իրենց զրպաններու պարունակութիւնը դուրս բերել եւ իրարու ցոյց տալ :

— Ամչցէք, վերջացուց դատաւորը զանոնք ցոյց տալով, անոնք արդէն հաշտուեր կը խաղան. դուք էք որ հարցը կը մեծցնէք ու կը բարդացնէք: Յաջորդը :

Յաջորդը սեւամորթ մըն է որ գինովցած էր ու զինքը կարգի հրաւիրող ոստիկանին հայհոյած :

— Տասը տոլար կամ երկու օր բանտ, կը վճռէ դատաւորը ու մուրճը սեղանին կը զարնէ :

— Յաջորդը :

Յաջորդը ուրիշ գինով մըն է. մե՞ղքը. « հանրային անդորրութիւնը վրդոված է» պատի՞ժը, 25 տոլար կամ հինգ օր բանտ:

— Յաջորդը :

Մեքենագործ մըն է յաջորդը, որ աղբի ծրար մը նետած է բակի մը մէջ :

— Քսանըհինգ տոլար կամ հինգ օր բանտ, կ'ըսէ դատաւորին ձայնը, ու մուրճը նորէն կ'իջնէ սեղանին :

— Յաջորդը :

Յաջորդը կին մըն է: Աղբամանին ծածկոցը, մեղի պէս բաց է ձգած: Նիհար է, սպիտակ, վատառողջ մորթով ու կլոր ուսերով երիտասարդ կին մը: Հետը բերած է շատ կապոյտ աչքերով ու շէկ, ուղիղ մազերով աղջնակ մը :

— Զաւակդ ինչո՞ւ հետդ բերեր ես, կը հարցնէ դատաւորը :

— Ձգելու մէկը չունէի :

— Երկու տոլար տուգանք, եթէ չունիս՝ ես կը վճարեմ :

— Յաջորդը :

— Յաջորդը ես եմ :

Դատարանի քարտուղարը հանդարտ, միօրինակ ձայնով մը կը կարդայ ամբաստանագիրը :

Երեք աղբաման, առանց ծածկոցի փողոցն եմ դրած :

Կը վճարեմ հինգ տոլար ու կուգամ դուրս :

Սովորական մարդոց համար հարցը հոս կը փակուի, բայց որովհետեւ ես սովորական մարդ չեմ, հարցը ինծի համար գրեթէ նոր կը սկսի: Օրուան մնացեալ մասը եւ գիշերը, եւ յաջորդ օրը եւ աւելի յաջորդ օրը, ամէն տեսած մարդուս, ամէն բարեկամիս ու ամէն ծանօթի կը պատմեմ թէ՝ ի՞նչպէս անիրաւօրէն, աղբամանը չծածկելու նման մանր յանցանքի մը համար, տխմար ոստիկան մը զիս դատարան քաշեց ու ես ինչպիսի ճարտարութեամբ դատարանին մէջ վեր հանեցի այդ անհեթեթ օրէնքին ծիծաղելի կողմերը, վիճեցայ ու պայքարեցայ, մինչեւ որ, դատաւորը, յուսահատ ըսաւ.

— Բարեկամս, ես չէ որ օրէնքները կը շինեմ, այդ բանին համար մենք Ուաշինկթըն կամ Ալպընի նստող մարմիններ ունինք, ես միայն օրէնքը կը պարզաբանեմ ու անոր գործադրութեան կը հսկեմ, եթէ այդ օրէնքներուն դէմ ըսելիքներ ունիս, դիմէ անոնց ...

Եթէ անոնց դիմեմ, գիտեմ, ջղայնոտի մը կամ կէս խենթի մը տեղ պիտի դնեն զիս, այնպէս որ նորէն կորսնցնողը ես պիտի ըլլամ :

Զէ միւս Սողոմոնին օրերուն կեանքն ու արդարութիւնը տարբեր էին....

ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶ

Պաշարման վիճակի հրամանատարութիւնը լայնօրէն կը զբաղի այս խնդրով եւ իր պարտականութիւնը կը կատարէ :

Միւս կողմէ Ներքին գործոց Նախարարութեան քննիչներն ալ այս գործին մէջ դեր ունեցող պատասխանատու պաշտօնեաներուն եւ պաշտօնական անձերուն մասին քննութիւնները կը խորացնեն :

Ստիպուած ենք սպասել քննութեանց արդիւնքին եւ դատարաններու վճիռին : Տարակոյս չկայ որ կարճ ատենէն ամբողջ ճշմարտութիւնը երեւան պիտի գայ եւ ձեզի պիտի հաղորդուի :

Սակայն ճշմարտութիւն մը կայ, զոր կրնամ հիմակուընէ ձեզի պարզել. սա է թէ արժանի պատիժը պիտի կրեն բոլոր անոնք որ սահմանադրութեամբ ապահովուած քաղաքացիներու մարդկային ու քնական իրաւունքներուն, նուիրականութեանց եւ ստացուածքներուն դէմ յարձակում գործեցին :

Թուրքիա երկիր մըն է, ուր որեւէ պատրուակով եւ պատճառով օրինաւոր չի կրնար նկատուիլ հայրենակիցի իրաւունքներուն դէմ յարձակում մը :

Այս ցաւալի դէպքերը, որոնք անգամ մըն ալ պիտի չկրկնուին, արդէն հարուածներ են մեր ազնիւ ազգին, որ մարդկային զգացումներով լեցուած է : Նիւթական վնասներու դարմանումին մէջ երեւան եկած ազգային համերաշխութիւնն ու դիւրազգածութիւնը ապացոյցն են զգացուած խոր ցաւին ու յուզումին :

ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐԸ

Ջանազան նախարարութեանց գործունէութեան անդրադառնալէ առաջ կ'ուզեմ մատնանշել ամենակարեւոր դէպք մը՝ մարդահամարը : Երջանիկ եմ ձեզի եւ ազգին հաղորդելու որ ըստ մարդահամարի Թուրքիոյ բնակչութիւնը կը հասնի քսանըչորս միլիոն 109·641ի ուրեմն 1950էն ի վեր մեր երկրին բնակչութիւնը 3·162·453 հոգիով աւելցած է : Տարեկան յաւելման միջինն է 632·491, այսինքն ընդհ. առմամբ հազարին երեսուն : Ասիկա ազգային ու միջազգային մրցանիշ մըն է եւ ցոյց կուտայ թէ որքան կապուած ենք ընտանեկան կեանքին, որ մեր ընկերային կազմակերպութեան հիմն է եւ թէ Թուրք կինը ինչպէս կը ցանկայ աւելի շատ զաւակ ունենալ : Արդար է ըսել որ այս յաւելումը արդիւնք է մեր տնտեսական եւ առողջապահական միջոցներու կատարելագործման : Այս պայմաններն ու ազդակները եթէ շարունակուին, 1960ին պիտի ունենանք երեսուն միլիոն բնակիչ, ինչպէս կը յուսանք :

ԵԼԵՒՄՈՒՏՔԸ

Մեր կրթական պիւտճէն Ազգ. Պաշտպանութեան պիւտճէէն անմիջապէս վերջ կուգայ : 1950ին 177 միլիոն էր, այսօր 372 միլիոն : 3394 վարժարան շինուած են եւ մօտ երեք հազար շինութիւններն ալ լրանալու վրայ են : Երկրորդական ուսումին ալ մեծ կարեւորութիւն տրուած է : Այսօր ունինք 87 լիսէ եւ 420 միջնակարգ : Միայն երեք կուսակալութիւն դեռ լիսէէ զրկուած կը մնան : Պատրաստութիւններ կը տեսնենք Աթաթիւրքի Համալսարանը հիմնել, ինչպէս նաեւ Թէքնիք համալսարանը՝ Տրապիզոնի մէջ :

Մեր երկրին բնակչութեան հարիւրին 82ը կը կազմեն գիւղացիք, 1954ին հողագործ 198700 ընտանիքի տասնըհինգ միլիոն 589–000 արտավար հող, իսկ 1955 մինչեւ Սեպտեմբեր՝ 710 գիւղի 10·500 ընտանիքի տրուած է 673 արտավար հող :

Մեր վերականգնումին ուրիշ մէկ հիմն ալ կը կազմեն հանրօգուտ շինութիւնները. 1950ին հարիւր յիսուն միլիոն պիւտճէ յատկացուցած էր, այս տարի 663 միլիոնը անցաւ : 1950ին 15·000 քիլոմեթր ճամբայ ունէինք, այսօր 27·885 քիլոմեթր : 1300 քիլոմեթրնոց նոր գիծ մըն ալ շինելու վրայ ենք : Առաջին ելեկտրական կառախումբը այս տարի պիտի բանի Սիրքեճի – Քիւչիւքչէքմէճէի միջեւ : Նաւահանգիստներու շինութիւններն ալ կը շարունակուին :

1950ի պիւտճէն մէկ միլիառ 487 միլիոն էր : Այսօր երկու միլիառ 940 միլիոն է. կրկնապատկուած : Մինչեւ Սեպտեմբերի վերջ 276 միլիոնի հասոյթի աւելցութիւն մը ունինք բաղդատմամբ անցեալ տարուան :

Մեր դրամը արժեզրկելու բնաւ խնդիր չկայ : Ոմանք կը վախնային տարուելով անհիմն զրոյցներէ : Արժեզրկումը ուղղակի կործանումի պիտի տանէր մեր տնտեսութիւնն ու ելեւմուտքը :

Մեր հերոս բանակը որ կը պաշտպանէ մեր անկախութիւնն ու կը կազմէ համաշխարհային խաղաղութեան ամէնէն ամուր կռուաններէն մին՝ կատարելագործութեան այնպիսի աստիճանի մը հասած է, որ իրաւամբ կրնանք անով հպարտանալ : Ամէնէն արդիական զէնքերով զինուած են մեր ուժերը : Բանակին կազմակերպութիւնը կը կատարուի նկատի ունենալով վերջին պատերազմներու մէջ մեր ձեռք բերած փորձառութիւնը եւ ատոմ. զէնքերուն զարգացումը : Անկարգելաւորներուն գունդերն ալ սկսած ենք կազմել :

ԱՐՏԱՔԻՆ ՀՈԳԵՐ

Անցեալ տարուընէ ի վեր չենք տեսներ նախանշան մը որ ցոյց տար թէ նուազած են ազատութեան եւ խաղաղութեան սպառնացող վտանգները : Ճիշդ է որ խաղաղութեան արշաւը կը շարունակուի ու երկու ճակատներու ղեկավարներուն հանդիպումները յաճախակի դարձած են : Կը մաղթենք որ Ժընեւի Խորհրդաժողովը յանգի ընդհանուր ապահովութեան եւ համաձայնութեան :

Պետութիւնները տակաւին չընդունեցին սպառազինութեանց կրճատումը կամ սահմանափակումը. ընդհակառակն ամէն օր աւելի սարսափազդու լուրերը կուգան ու մեր շրջապատին մէջ կարգ մը շարժումներ բնաւ ապահովիչ չեն : Այս կացութեան առջեւ խաղաղութեան կուսակից երկիրներուս պարտքն է աւելի ամրացնել այս ճակատը : Մենք այս մտածումով դրացի երկիրներուն հետ հաւաքական պաշտպանութիւնը ապահովելու համար աշխատեցանք : Մեծագոյն արդիւնքը եղաւ Պաղտատի Ուխտը : Մատնանշենք անոր մեծ կարեւորութիւնը սա իրողութեամբ որ մեր դաշնակից բարեկամ Անգլիան յարեցաւ անոր, յետոյ եղբայր Փաքիստանը :

Երախտագիտութեամբ յիշեմ մեր մեծ բարեկամ ու դաշնակից Ամերիկան որ մեզ քաջալերեց այս ուղղութեամբ եւ Իրանն ալ յարեցաւ ուխտին : Այս ձեւով Հարաւային Եւրոպայի, Պալքաններու եւ Միջերկրականի ու Միջին Արեւելքի ապահովութիւնը ամրապնդող երեք կազմակերպութիւնները ամբողջացած կ'ըլլան :

Այս առթիւ յայտնեմ թէ Թուրք կառավարութիւնը չվարանեցաւ իր ցաւը յայտնել հելլէն կառավարութեան, Սեպտ. վեցի ցաւալի դէպքերուն համար, որոնք ներշնչուեցան օտարներէ եւ թշնամի տարրերէ : Երկու երկիրներուն գերագոյն շահերը կը պահանջեն լաւ յարաբերութիւններ մշակել : Թուրքիա մտքէն չանցըներ հրաժարիլ այս սկզբունքէն եւ շատ գոհ պիտի մնայ տեսնելով որ Յունաստանն ալ նոյն ճամբէն կը քալէ :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՄՄԱՆԻ (Յորդանան) դպրոցներու բացման առթիւ, մեծ մտահոգութիւն կը տիրէ գաղութին մէջ թէ ով պիտի հոգայ դպրոցական ծախքերը, մանաւանդ անոնց որոնք կը հետեւէին երկրորդական կրթութեան : Վերջապէս դարձեալ դիմեցին Հայ Օգն. Միութեան, որ ընդառաջ երթալով ստանձնեց քսան հայ սաներու ծախքը զանազան հայ դպրոցներու մէջ, (իսկ երեք ուսանողներ քաղաքին երկրորդական վարժարաններու մէջ) : Ասկէ զատ ՀՕՄը պտոյտի տարաւ չքաւոր աշակերտները Ռըսէյֆայի մէջ : Այս գեղեցիկ գիւղը 16 քիլոմեթր հեռու է Ամմանէն եւ ունի մօտ յիսուն ընտանիքէ բաղկացած գաղութ մը : Մեր հայրենակիցները որ գաղթականութենէն ի վեր հոն հաստատուած են, անապատը վերածած են դրախտի : Հոն քսան – երեսուն աշակերտներու համար բացած են ծաղկոց մը որ քսան տարիէ ի վեր կը պահէ իր գոյութիւնը, որոշ օժանդակութեամբը Ս. Յակոբայ վանքին եւ Բարեգործականին : Պաղեստինեան դէպքերէն ետք, թէ վանքը, թէ Բարեգործականը դադրեցնելով իրենց նպաստը, դպրոցը մնաց երեսի վրայ : Դարձեալ դիմեցին Հ. Օ. Մ.ին որ ընդունեց այս դպրոցին խնամակալութիւնը եւս եւ նիւթապէս կ'օժանդակէ անոր բարելաւման :

ԳԻՏԷ՞Ք...

●

Կովկասի ամենամեծ եւ աշխարհի ամենաբարձր լիճը Սեւանն է, որ կը գտնուի ծովու մակերեսէն 1925 մեթր բարձրութեան վրայ. երկայնութիւնը 72 քիլոմեթր է, ամենալայն տեղը՝ 37 քիլոմեթր, իսկ ամենախոր տեղը՝ 95 մեթր է : Մակերեսին տարածութիւնը 1415 քառակուսի քիլոմեթր է : Ունի վճիտ եւ քաղցր ջուր, ուր կ'ապրին քանի մը տեսակ համեղ ձուկեր : Ասոնց կարգին է եւ հռչակաւոր «Իշխան» ձուկը : Սեւանի մէջ կը թափին երեսունի չափ գետակներ, իսկ Սեւանէն կը բխի Հրազդան կամ Զանգու գետը, որուն եզերքը հիմնուած է Հայաստանի մայրաքաղաք Երեւանը :

× Հայաստանի ամէնէն հին գետը Արաքսն է : Անոր ակունքը կը գտնուին Բիւրակնեան կամ Պինկէօլ լեռներուն մէջ : Արագածի մօտ իր մէջ առնելով Ախուրեանը՝ ան կը կտրէ Արարատեան դաշտը եւ կ'երթայ կը միանայ Կուրին՝ Կասպից ծովուն մօտ : Արաքսը հայ ժողովուրդի սիրական եւ ամէնէն շատ երգած գետն է :

Արաքսի երկարութիւնը 914 քիլոմեթր է, մօտ 250 քիլոմեթր այժմ Թուրքերու ձեռքն է : Աւազանի մակերդակը հաւասար է Կուրին, մօտ յիսուն հազար քառակուսի քիլոմեթր : Արաքս աշխարհի ամենապղտոր գետերէն մէկն է : Ամրան եւ ձմրան ընթացքին 65 քառակուսի քիլոմեթր տիղմ կը տանի Կասպից ծով : Այս տեսակէտէն միայն Նեղոսը կրնայ մրցիլ Արաքսի հետ : Արաքսի տիղմը մեծ հարստութիւն է, իբրեւ հողի պարարտացման նիւթ : Արարատեան դաշտի մեծ մասը Արաքսով կ'ապրի, այդ պատճառով ժողովուրդը զայն կոչած է Մայր Արաքս :

× Քսենոփոն Դ. դարուն երբ Հայաստան կ'անցնէր, գիւղերու մէջ տեսաւ, որ Հայերը գարեջուր կը գործածէին : Գարեջուրը կը պահէին մեծ կարասներու մէջ եւ կը խմէին ուղղակի կարասէն՝ եղեգէ երկար խողովակով :

ՋԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՓԱՔԻՍՏԱՆ որոշեց միջամտել, եթէ Իրաք յարձակում կրէ Իսրայէլի կողմէ :

ԿԻՊՐՈՍԻ խնդիրը լրջօրէն կը քննուի անգլիական կառավարութեան կողմէ : Զինուորական հրամանատարը, մարեշալ Հարտինկ, որ Լոնտոն կը գտնուի, նոր ծրագիր մը յօրինած է, համաձայնութեան մը յանգելու համար :

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ խորհուրդը երրորդ անգամ փորձեց ընտրել երկու նոր անդամները, բայց դարձեալ մեծամասնութիւն չգոյացաւ, 21 քուէարկութիւններէ վերջ : Թեկնածուներն են Եուկոսլաւիա եւ Փիլիպպեան կղզիները :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (69)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

●

Ոստիկանները եւ ոստիկան զինուորները պարտաւորուեցան սրահին դուները կղպել : Ոտքի կենալու անգամ տեղ չէր մնացած : Ներկաները ականջէ ականջ կը փսփսային. — Արդեօք ո՞վ պիտի կախուի, ո՞վ պիտի փրկուի : Վայրկեանը աննկարագրելի էր :

Ամբաստանեալներուն համար երեք կարգ աթոռներ շարուած էին, ետեւը կեցած էին սուինաւոր ոստիկան զինուորներ : Պահ մը վերջ, դատարանի քարտուղարները եւ օրագրողները իրենց տեղերը գրաւեցին : Յանկարծ, սուիններու չխաշիւնը լսուեցաւ :

Նոյն պահուն, Իզմիրի օտար հիւպատոսները մտան իրենց օթեակները : Ներկաներուն մէջ խլրտում մը ծայր տուաւ, բոլոր ակնարկները սրահին աջակողմին յառեցան : Քառորդ մը վերջ պատմական որոշումը պիտի հաղորդուէր : Ամէն ոք անհամբերութեան նշաններ ցոյց կուտար : Սիրտերը կը տրոփէին եւ կը սպասուէր դատական մարմնին ժամանման : Ոստիկանութեան տնօրէնը դատական մարմնին գտնուած տեղէն յայտարարեց.

— Յարգելի ներկաներ, երբ Անկախութեան Ատեանի վճիռը հաղորդուի, պէտք է որ պահէք ձեր հանդարտութիւնն ու չափաւորութիւնը : Այս է ընդհ. դատախազութենէն տրուած հրահանգը :

Յանկարծ, ներկաները ոտքի ելան, սուիններու, զէնքերու ձայնը եւ ոտնաձայներ լսուեցան :

Ամբաստանեալներն էին որ կուգային : Ամէնէն առաջ բերուեցաւ Րէֆէթ փաշա, որուն յաջորդեցին Պէքիր Սամի, Քեազըմ Գարապէքիր, Ալի Ֆուատ, Ճէմալ, Ճաֆէր Թայեար փաշաները, Սալիհ, Ֆախք, Ֆէրիտուն Ֆիքրի, Մինիր Հիւսրէվ պէյերը, եւն. : Խոր լռութիւն տիրեց սրահին մէջ : Աթոռներուն վրայ նստան : Այս անձերը գիտէին թէ ընդհանուր դատախազը իրենց անպարտութիւնը պահանջած է, ապահով էին եւ յուզման նշան մը չկար իրենց դէմքերուն վրայ : Րէֆէթ փաշա խնդալով իր քովը գտնուող Պէքիր Սամի պէյի հետ կը տեսակցէր : Գարապէքիր փաշա կը խաղար ձեռքի գդակին հետ, Ալի Ֆուատ եւ Ճաֆէր Թայեար փաշաները կը տեսակցէին իրարու հետ :

Հինգ վայրկեան վերջ եկաւ ամբաստանեալներու երկրորդ խումբը, բայց անոր մէջ չկային դատավարութեան ամենակարեւոր դերակատարները, ճիշդ 13 հոգի, այսինքն Շիւքրիւ պէյ Զիա Խուրշիտ, Ճամպուլաթ, գնդապետ Արիֆ, Րիւշտիւ փաշա, Հալիս Թուրկուտ, Րասիմ, Ապտիւն, Սարը էֆէ էտիպ, Զօփուր Հիլմի, Լազ Իսմայիլ, Կիւրճիւ Եուսուֆ եւ Հաֆըզ Մէհմէտ : Այո, այս 13 հոգին դատարան չէին բերուած :

Ներկաները ի զուր փնտռեցին այն ամբաստանեալները, որոնք բանտ էին եւ կը սպասէին իրենց վախճանին : Նոյն պահուն, դատաւորները, գլխաւորութեամբ Ալի պէյի, մտան ներս եւ գրաւեցին իրենց տեղերը : Ճակատագրական ժամը կը հնչէր այլեւս :

Դատաւորները ամբողջ գիշերը խորհրդակցած էին եւ առտուն միայն վճռագիրը ստացած էր իր վերջնական ձեւը :

Ամէն ոք շունչը բռնած կը սպասէր երբ լսուեցաւ նախագահին ձայնը.

— Վճիռը պիտի կարդացուի, մտիկ ըրէք :

Դատարանին աւագ քարտուղարը սկսաւ կարդալ քանիերեք մեծադիր էջերէ բաղկացեալ վճռագիրը, որուն ընթերցումը մէկուկէս ժամ տեւեց : Ամբաստանեալներու դիմագիծերուն վրայ յուզումը եւ վրդովանքը ակներեւ էր :

Քարտուղարը կը շարունակէր վճռագրին ընթերցումը, հետզհետէ հանդիսաւոր շեշտ մը տալով իր ձայնին : Վճռագրին մէջ մանրամասնօրէն բացատրուած էին Իզմիրի մահափորձին բոլոր պարագաները, անկէ առաջ պատահած եղելութիւնները, վկաներու եւ ամբաստանեալներու յայտարարութիւնները, քննութիւնները, խոստովանութիւններն ու հակասութիւնները ապացուցեր՝ որոնցմով կը ճշդուէր իւրաքանչիւր ամբաստանեալի մեղսակցութեան աստիճանը եւ կատարած դերը՝ մահափորձին ու պետական հարուածի ձեռնարկներուն մէջ :

Երբ այս մանրամասնութիւնները լրացան, նախագահը յայտարարեց.

— Հիմա վճիռները պիտի կարդացուին, ոտքի ելէք :

Ամէն ոք ոտքի ելաւ, մինչ յուզումն ու հետաքրքրութիւնը հասած էին գագաթնակէտին : Քարտուղարը շարունակեց կարդալ.

— Շէյխ Սայիտի ըմբոստութեան զսպումէն վերջ, դաւադրական ծածկամիտ խմբակը տեսնելով որ ձեռնթափ եղած է օրէնքի թաթին տակ իր կիրքը յագեցնելու համար որոշած էր մեր անկախութեան մեծագոյն խորհրդանշանին՝ Նախագահ Կազի Փաշայի կեանքին դաւել, փճացնել զայն եւ կառավարութիւնը տապալել ու երկիրը առաջնորդել աններեւակայելի աղէտի մը : Յետ դատավարութեան ստուգուած ըլլալով այս եղեռնական դէպքը եւ ամբաստանեալներու գործօն մեղսակցութիւնը, դատարանս միաձայնութեամբ մահուան կը դատապարտէ :

(Շար.)

« ՅԱՌԱՋ »Ի ՅԱՋՈՐԴ ԹԻՒԸ

Լոյս կը տեսնէ կիրակի օր, Զինադադարի տարեդարձին պատճառով :

ըը որոնք անհրաժեշտ են օրինաւոր ինքնապաշտութեան համար :

× Իսրայէլի վարչապետը, Պէն Կիւրիոն, տեսակցութիւն մը ունեցաւ զինադադարի յանձնախումբի նախագահին՝ զօր. Պըրնսի հետ : Այս առթիւ ալ կրկնեց թէ Իսրայէլ «աչք չունի մէկ թիզ օտար հողի, բայց թոյլ պիտի չտայ որ մէկ թիզ հող գրաւեն իր երկրէն : Մենք խաղաղութիւն կ'ուզենք, բայց երբեք անձնասպանութիւն » :

× Մ. Նահանգները պիտի առաջարկեն Ապահովութեան Խորհուրդին արգիլել զէնքերու առաքումը դէպի Միջին Արեւելք :

× Եգիպտոսի վարչապետը յայտարարեց թէ իրենց գնած զէնքերը պիտի ծառայեն երկրին պաշտպանութեան : Եւ աւելցուց. — «Սուրիա եւ Եգիպտոս միացեալ ճակատ կազմած ըլլալով, իսլամական աշխարհը պիտի ազատեն Սիոնականութենէն » :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

Ինչպէս գրած էինք երէկ, ծերակոյտը ջախջախիչ մեծամասնութեամբ որոշեց շրջանային դրութեամբ կատարել նոր ընտրութիւնները : Օրինագիծը Ազգ. ժողովին վերադարձուած ըլլալով, այս վերջինը առջի գիշեր 293ի դէմ 298 ձայնով մերժեց այդ բանաձեւը : Այժմ բուռն պայքար մը բացուած է երկու ժողովներուն միջեւ : 13 ժամուան վիճաբանութենէ մը ետք, վարչապետը վստահութիւն պահանջեց երէկ առտու ժամը 5ին : Պիտի քուէարկուի չարաթ կէս օրէն վերջ :

× Արտաքին նախարարը, Պ. Փինէ, Պոն պիտի երթայ կիրակի օր, տեսակցելու համար Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետին հետ, Գերմանիոյ միացման, Սարի եւ ուրիշ խնդիրներու մասին :

× Ազգ. ժողովը նոր օրէնք մը քուէարկեց ալքոլամոլութեան դէմ : Վիճաբանութեանց ատեն երեսփոխան մը դիտել տուաւ թէ Ֆրանսայի մէջ մէկ ըմպելարան կը գտնուի 44 չափահաս մարդու համար : Շատ մը սահմանափակումներու կարգին որոշուեցաւ թոյլ չտալ որ մարզական եւ երիտասարդական միութեանց հաւաքատեղի ծառայեն այն ըմպելարանները ուր ոգելից ըմպելի կը գործածուի : Արգիլուած է պատանիներ իբրեւ սպասեակ վարձել գինետուններու մէջ, ոգելից ըմպելի հրամցնել անչափահասներու եւն. : Մասնաւոր հիմնադրամ մը պիտի հաստատուի, ալքոլամոլութեան դէմ պայքարելու համար, եւն. ;

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԺԱՆԹԻՆԷՆ կը հեռագրեն թէ երեք հարիւր կասկածելիներ ձերբակալուեցան Պուէնոս Այրէսի մէջ, դաւ մը երեւան հանուած ըլլալով : Խստօրէն կը հետապնդուին փախստական նախագահ Փերոնի կուսակիցները :

ՄԱՐՈՔԻ «Իսթիքլալ» (Անկախութիւն) կուսակցութիւնը յայտարարութիւն մը հրատարակելով, աջակցութիւն կը խոստանայ Սուլթանին եւ կը պահանջէ վերաքննել 1912ի դաշնագիրը : Ահաբեկումները իրարու կը յաջորդեն Քազապլանքայի մէջ : — Տեղական թերթերը կը գրեն թէ Սուլթանին կենդանագիրները վար առնուած են Մեքնէսի եւ Մարաքէշի մէջ

:ՓԱՐԻԶԻ ոստիկանութեան վերատեսուչ նշանակուեցաւ Պ. Ժընեպրիէ, Սէն է Ուազի նահանգապետը :

ՆՈՅ. 11Ի ԶԻՆԱԴԱԴԱՐԻ աւանդական հանդիսութիւններն սկսան երէկ իրիկուն : Այսօր, ուրբաթ, ժամը 11ին հանրապետութեան նախագահը պիտի արծարծէ Անծանօթ Զինուորի դամբարանին բոցը :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 19ին, Շաբաթ իրիկուն. ժամը ճիշդ 9ին, « Սալօն Ալհամպրայի» շքեղ սրահին մէջ (340 Պուլ. Շավ) ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ բոլոր խումբերու եւ ենթակոմիտէներու, Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ մասնաճիւղերու, ինչպէս նաեւ Կ. Խաչի մասնաճիւղերու :

Բարձր հովանաւորութեամբ Մարսէյլի քաղաքապետ՝
M. Gaston DEFFERRE

Կը նախագահէ՝ ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ եւ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ :

Խօսք կ'առնեն նաեւ ընկերվարական ներկայացուցիչներէն
Leenhard, Jean Masse et Achile Cini

Գեղարուեստական բաժնին սիրայօժար կը մասնակցին՝ Տիկին Սիւզան Քիպրիթճեան Սիմօնէ, (Նիւ Եորքի երաժշտանոցէն եւ W.O.R. ի երգչուհին) :

Կ'երգէ նաեւ Պ. Ժ. Գասպարեան :

Կը նուագեն Օր. Սիւզան Պօյաճեան (դաշնակ, Մարսէյլի երաժշտանոցէն, Ա. մրցանակաւոր) եւ Պ. Սարգիս Չէօրէքճեան (ջութակ), ինչպէս նաեւ Դամասկոսի նուագախումբի ղեկավար Պ. Եդուարդ Մուրատեան :

Կ'արտասանեն Օր. Անիթա Սարգսեան եւ ընկեր Գր. Քէնտիրեան եւ ընկերուհի Մարի Սաղրեան :

Հայկական պարեր Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին կողմէ եւ եւրոպական պարեր :

Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ :

Մուտքը ազատ է :

ՊՈՐՏՈՅԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Մուրատ խումբի նախաձեռնութեամբ եւ մասնակցութեամբ Յ. Կ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի :

Կիրակի, 13 Նոյեմբեր, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Կրօնաւորներու սրահին մէջ :

Կը նախագահէ ընկ. Կ. ՏՕՆԷԼԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Գեղար. բաժին, երգ, արտասանութիւն, նուագ :

Մուտքը ազատ է :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 13ին, կիրակի ժամը 16էն 24, Պատերազմի Նախկին Գերիներուն սրահը, 49 ռիւ տը Կօլ :

Նախաձեռնութեամբ «Անտոք» եւ Սէն Շամոնի ենթակոմիտէներու եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդին :

Կը խօսի ընկեր ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ԱՆԻԷՌԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Անիէռի մասնաճիւղը կազմակերպած է ծնողներու համար թէյասեղան մը՝

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ

ժամը 16էն 20, 149պիս, Ավընիւ տ'Արժանթէօյլ :

Կը հրաւիրուին ծնողները եւ Նոր Սերունդի անդամները :

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Ս. Մուրատի եւ Ռափայէլի յիշատակին

Նախաձեռնութեամբ Մուրատ – Ռափայէլեան, Նախկին աշակերտներու միութեան :

Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Նորմանտիի սրահը :

Կը խօսի ԳԵՐԱՊԱՅԾԱՌ ԱՄԱՏՈՒՆԻ
(Մխիթարեան միաբան)

Գեղարուեստական ընտիր յայտագիր :

ՊԱՏԱՐԱԳ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցիի հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի կաթող. պատուիրակ Տ. Սերովբէ եպ. Մանուկեան հրաւիրուած է Եպիսկոպոսական հանդիսաւոր պատարագ մատուցանելու եւ հոգեւոր քարոզութեամբ մխիթարելու բարեպաշտ հաւատացեալները :

Այս առթիւ լուսարարի եւ ուրարակիրի պաշտօն պիտի տայ դպրապետի փոխանորդ Աւետիս Քիւփէլեանի :

Այս առթիւ Ս. Պատարագը պիտի երգեն խաչակիր մանուկները ընկերակցութեամբ երգեհոնի եւ առաջնորդութեամբ Տոքթ. Համբարձումեանի : Ժամերգութիւնը կը սկսի ժամը 8.30ին, Ս. պատարագը կը սկսի ժամը 10.30ին :

ԾԱՆՕԹՈՒՄ

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Ի գիտութիւն Սէն Լուկրան Փէնի – Լա Փոմի, Վառպառէլի եւն. հասարակութեան կը ծանուցանենք թէ, անոնք որ իրենց ննջեցեալներու համար, պատարագ եւ հոգեհանգիստ կատարել տալ կ'ուզեն, իրենց թաղի Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ մէջ պէտք է օր առաջ դիմեն թաղականութեան, անհրաժեշտ կարգադրութեանց համար : Պուլվար Օտտոյի թաղականութեան հետ, համաձայնութեամբ ամիսը մէկ անգամ Պասկ քհնյ. մեր եկեղեցին կուգայ պատարագելու :

Թաղ. Խորհուրդ

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Ֆասոնիէռ մը ժամ. 5 կամ 7 որ գիտնայ փուէնսօնաժ : Դիմել՝ անձամբ թերթիս վարչութեան :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Հրանդ Յակոբեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Գոչունեան եւ զաւակը, եւ ազգականները խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք ծաղկեպսակով, անձամբ կամ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր, մեծ մօր եւ ազգականին Այրի Տիկին Նեկտար Գոչունեանի մահուան առթիւ :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Իսսի մասնաճիւղը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Պ. Սարգիս Եղիազարեանի, զաւակներուն եւ իր ընտանիքին եւ պարագաներուն, ընկերուհի Եղսա Եղիազարեանի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի հազար Ֆր. կը նուիրէ Խրիմեան դպրոցին :

× Խրիմեան դպրոցի հոգաբարձութիւնը Տիկին Եղսա Եղիազարեանի մահուան առթիւ իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Պ. Սարգիս Եղիազարեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն :

ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԻ վարչութիւնը շնորհակալութեամբ կը յայտնէ թէ տարեկան թատերահանդէսին մասնակցած են Կարօ Օսմանեան (դիմայարդարում) եւ Օր. Ա. Փիլիկեան, որոնց անունները մոռցուած էին թղթակցութեան մէջ :

IMPRIMERIE ARAXES 46, Rue Richer. Paris

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Ողբացեալ ընկեր Մինաս Ալթունեանին օրերու ընկերներէն մին երեք հազար ֆրանք կը տրամադրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար, անոր յիշատակին :

Տէր եւ Տիկ. Արամ Պասմաճեան հազար ֆրանք կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար, իրենց հօր՝ Մանուկ Ասլանեանի մահուան 11րդ տարեդարձին առթիւ :

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ԱԼՖՈՐՎԻԼ .— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ, ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆԻ Ֆ. Կապ. Խաչի ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 20.30ին, Պ. Պասմաճեանի բնակարանը :

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ, ԺԱՄԸ 16.30էն 23 Սալ տը լ'Անսիէն Մէրի տը Սօ, ռիւ Ռուտան : Մէթրօ Սօ (ոչ թէ Փարք տը Սօ) :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ Պանեէօ Քաշանի Նոր Սերունդին եւ Կապ. Խաչի նորակազմ պարախումբին, ղեկավարութեամբ Տիկին Մարժոլէն Սասունիի : Խումբը պիտի պարէ Ա. Խաչատուրեանէն կտոր մը : Արտասանութիւն Օր. Սեդա Յակոբեան :

Եւրոպական պարեր, օրքեսթրը Թիփիք : Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ :

ՊԱՏԱՐԱԳ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ .— Այս ուրբաթ Արտակ վրդ. Մանուկեան հրաւիրուած է պատարագ մատուցանելու Սէն Լուի սրահը, Ռիւ Ժէ, զինադադարի տարեդարձին առթիւ :

Պիտի կատարուի հանդիսաւոր հոգեհանգիստ եւ օրհնութիւն գերեզմանի :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Տէր եւ Տիկին Յակոբ Տալաքլըբէեան եւ զաւակները՝ Նազարէթ, Սարգիս եւ Ռոպէրթ կը ծանուցանեն թէ՝ այս կիրակի, հոգեհանգիստ եւ պատարագ պիտի կատարուին Փրատոյի Մայր եկեղեցին, իրենց բոլոր ննջեցեալներուն համար :

Կը հրաւիրուին ողբացեալներուն յիշատակը յարգող ազգականները եւ բարեկամները :

***

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Այս կիրակի հանդիսաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Պոմոնի Ս. Եկեղեցւոյ մէջ, հանգուցեալ Գէորգ Զ. Հայրապետին համար եւ ապա անդրանիկ յիշատակութիւնը պիտի կատարուի Ամենայն Հայոց նորընտիր կաթողիկոսին՝ Ն. Ս. Օ. Վազգէն Ա.ի համար :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 20ԻՆ

ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԱՐԱՆԻՆ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Orchestre EDDIE WARNER

et sa MUSIQUE TROPICALE
avec 17 EXECUTANTS

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգնութեան Մարմնի կողմէ :

20 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ԿԻՐԱԿԻ ՕՐ

ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր :

GRAND HOTELի ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Մանրամասնութիւնք յաջորդով :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ս. Խաչի ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը 1956 Փետր. 19ին :

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 13 ՆՈՅԵՄԲԵՐ • DIMANCHE 13 NOVEMBRE 1955

31րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7825 31e ANNEE · Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ · ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3236

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵԹԷ ՈՒԶԵՆ ԼՍԵԼ

*

Այս տարի բաւական թիւով այցելուներ եղեւցան Հայաստանի մէջ, իբրեւ կաթող. ընտրութեան պատգամաւոր կամ իբրեւ պարզ շրջիկ :

Ամէնքն ալ իրենց տպաւորութիւնները կ'արտայայտեն զանազան ձեւերով :

Կան լուրջ եւ սակաւախօս դիտողներ, ինչպէս եւ շռայլաբան մոմնետիկներ :

Իբրեւ ընդհանուր երեւոյթ, ամէնքն ալ խորապէս ազդուած են վերաշինութեան աշխատանքէն, որ կերպարանափոխած է մանաւորապէս Երեւանը եւ ուրիշ կեդրոն քաղաքներ :

«Յառաջ»ի հրատարակած զեկուցումներուն մէջ, ուշագրաւ պարագայ մը կը կազմէր Լոնտոնի պատգամաւորին հետեւեալ յայտարարութիւնը ․

— «Ամէնէն հետաքրքրական պարագան այն է որ կառավարական բոլոր շրջանակները անկեղծօրէն կ'արտայայտուին թէ իրենք շատ թերութիւններ ունին, բայց ամէն նիգով կը ձգտին դէպի բարւոքում եւ բարձրացում: Իրենք յօժար են ուղղելու իրենց սխալները: Պիտի փափաքէին որ արտասահմանի Հայերը աւելի յաճախ եւ մեծ թիւով այցելեն»:

Աւելորդ է ըսել թէ պատգամաւորներէն ոչ մէկը համարձակած է քաղաքական հարցումներ ուղղել : «Դա դիւանագիտական հարց է» եւ որեւէ պատասխան չէին կրնար ստանալ :

Գալով մշակոյթի վերաբերեալ հարցերու, թերեւս ոմանք խօսած են խորթ եւ հակագիտական ուղղագրութեան եւ սանձարձակ օտարաբանութեան մասին :

Արդ, եթէ կառավարական շրջանակները իսկապէս կ'ընդունին որ «շատ մը թերութիւններ ունին» եւ «յօժար են ուղղելու իրենց սխալները», ինչպէս կը հաւաստէ Լոնտոնի պատգամաւորը, թող սկսին տարրականէն :

Թող միանգամ ընդ միշտ պատմութեան թանգարանը նետեն բռնի պարտադրուած եւ տառապէս ռէակցիոն ուղղագրութիւնը, իբրեւ ֆորմալիստական մնացուկ մը «ռազմական կոմունիզմ»ի շրջանէն, որ կը ծառայէ անդարմանելի ճեղքեր բանալու մշակոյթի ճակատին վրայ :

Հայկական Արտասահմանը միացեալ ճակատ մը կը ներկայացնէ այս հարցին մէջ, սկիզբէն ի վեր :

Բացառութիւն կը կազմեն տգէտները, իմաստակները եւ այն թութակները որ կուրացած են կուսակցական մոլեռանդութեամբ եւ կամ իրենց կարգին ենթակայ են բռնութեան, քանի մը երկիրներու մէջ:

Նոյնքան տարրական խնդիր մըն է օտարաբանութեան պարագան :

Երբ օտար բառի մը համազօր բառը ունինք — երբեմն քանի մը հատ — տխմարութիւն կամ չտեսութիւն է օտարին ապաւինիլ:

Ինչո՞ւ «նեգատիվ», երբ ունինք «ժխտական»ն ու «բացասական»ը :

Գիտական յատկաբանութի՞ւն են «պեսսիմիստ»ը (յոռետես), «օպտիմիստ»ը (լաւատես), «վիցէ-պրեզիդենտ»ը (փոխ կամ դեր-նախագահ), «պրեմյեր-մինիստր»ը (վարչապետ կամ նախարարապետ), ադմիրալը (ծովակալ) եւն.:

Եւ դեռ հազարաւոր օրինակներ, մէկը միւսէն ընդվզեցուցիչ :

Միջանկեալ, — մենք ալ գիտենք որ «նախարար» եւ «նախարարութիւն» ուրիշ իմաստ ունէին, դարեր առաջ :

Բայց, բոլոր լեզուներուն մէջ ալ, բառերը ձեւ ու իմաստ կը փոխեն, համաձայն ժամանակին եւ պարագաներուն :

Երեւանի Ակադեմիաները կրնա՞ն ապացուցանել թէ «մինիստր» բառը ճիշդ ու ճիշդ իրենց տուած իմաստն ունի: Թող բառարան մը ճարեն եւ պրպտեն :

Դեռ կը խօսինք, եթէ ուզեն լսել: Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԺԸՆԵՒԻ ԺՈՂՈՎԸ ԿԸ ՓԱԿՈՒԻ ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕՐ

•

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՅՈՒՍԱԽԱԲՈՒԹԻՒՆ

•

Ուրբաթ օր Չորս Մեծերը սահմանափակ նիստ մը գումարելով, համաձայնութեան մը յանգեցան գոնէ մէկ անգամ. — Որոշեցին Նոյ. 16ի նիստը (չորեքշաբթի) յատկացնել վերջնական զեկոյցի մը խմբագրութեան. ուրիշ խօսքով՝ փակել խորհրդաժողովը: Արեւմտեան երեք նախարարները նախապէս Մոլոթովի յայտնած էին իրենց մտադրութիւնը, տեսնելով որ Խ. Միութեան ներկայացուցիչը նոյնքան ժխտական դիրք մը բռնած է օրակարգի Բ. կէտին՝ զինաթափութեան մասին :

Հինգշաբթի օր, երբ կը քննուէր այս վերջին խնդիրը, Պ. Մոլոթով դիտել տուաւ թէ զինաթափութեան առաջին քայլը չի կրնար կազմել նախագահ Այզընհաուըրի ծրագիրը, — օդանաւային միջազգային հետազօտութիւններ կատարել փոխադարձաբար եւ զինուորական տեղեկութիւններ փոխանակել: Անցեալ Յուլիսէն ի վեր, երբ Այզընհաուըր այս ծրագիրը ներկայացուց Ժընեւի խորհրդաժողովին, առաջին անգամ էր որ Խ. Միութեան ներկայացուցիչը խիստ քննադատութեան մը կ'ենթարկէր զայն: Թէեւ, նախապէս ընդունելի կը գտնէին զայն: Այս անգամ ալ Մոլոթով բոլորովին չմերժեց զայն, եւ ըսաւ թէ Խ. Միութիւնը պատրաստ է ապագային քննելու փոխադարձ հետազօտութիւնը, լուսանկարներ քաշելով. պայմանաւ որ վերջնական համաձայնութիւն մը գոյանայ զինաթափութեան ծրագրի մասին, գոհացում տալով Մոսկուայի պահանջներուն :

Յետոյ առաջարկեց քննել հետեւեալ պահանջները. — 1. Սահմանափակել Մ. Նահանգներուն, Խ. Միութեան եւ Կարմիր Չինաստանի զինեալ ուժերը, իւրաքանչիւրին արտօնելով մէկէն մէկուկէս միլիոն զինուոր: Ֆրանսա եւ Անգլիա պիտի ունենան իւրաքանչիւրը 650.000 զինուոր, միւս պետութիւնները՝ 150.000էն 200.000ական: Երբ կրճատումը 75 առ հարիւրի հասնի, բոլորովին արգիլել հիւլէական եւ ջրածին զէնքերը :

Այս ձեռնարկէն վերջ, պիտի քննուին : 1.— Այզընհաուըրի առաջարկը՝ փոխադարձ ստուգումներու եւ զինուորական տեղեկութեանց փոխանակութեան մասին: 2.— Իտընի ծրագիրը՝ զինեալ ուժերու եւ զէնքերու սահմանափակման մասին: 3.— Ֆրանսական ծրագիրը՝ զինուորական ծախքերու կրճատման եւ տրամադրելի գումարներու օգտագործման մասին:

Ինչպէս դիտել կուտան արեւմտեան շրջանակներու մէջ, այս առաջարկները ոչ մէկ նորութիւն կը պարունակեն :

Արեւմտեան բանաձեւը կը տրամադրէր: 1.— Անմիջապէս գործադրել Այզընհաուըրի ծրագիրը: 2.— Քննել Ֆրանսական եւ անգլիական ծրագիրներուն կարգ մը կէտերը: 3.— Անմիջապէս վերսկսիլ Ազգաժողովի զինաթափութեան մասնախումբին աշխատանքները :

Յաջորդ օրը, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Տըլըս իր «դառն յուսախաբութիւնը» յայտնեց Մոլոթովի ժխտական դիրքին առթիւ, զայն համարելով մերժում Այզընհաուըրի ծրագրին: Ուաշինկթընի մէջ թաղուած կը նկատեն այդ ծրագիրը. բայց եւ այնպէս Պ. Տըլըս ուզեց անգամ մը եւս փորձել, յանձն առնելով որ Խ. Միութեան օդանաւերը զննութիւններ կատարեն նոյն իսկ արտասահմանի ամերիկեան խարիսխներուն վե-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԶԻՆԱՐՇԱՒԸ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

•

ՆՈՐ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ԵՒ ԻՍՐԱՅԵԼԻ

Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը պաշտօնապէս ազդարարեց Եգիպտոսի եւ Իսրայէլի թէ «ուժգնօրէն պիտի ընդդիմանայ այն կողմին որ պատերազմի կը ձեռնարկէ. բայց նպաստաւոր դիրք մը պիտի բռնէ այն կողմին հանդէպ որ կրնայ ապացուցանել թէ խաղաղութիւն կը փնտռէ »:

Արտաքին գործերու նախարարութեան ներկայացուցիչը, Հուայթ, հաստատեց թէ այս ազդարարութիւնը ուղղուած էր վերջերս, բայց չուզեց ճշդել թուականը: Երբ հարցուցին թէ հաւանական կը գտնէ՞ն պատերազմը Եգիպտոսի եւ Իսրայէլի միջեւ, Պ. Հուայթ պատասխանեց .

— Անշուշտ յայտնած ենք մեր ընդդիմութիւնը եւ ամէն միջոց կը փորձենք համոզելու համար երկու կողմերը թէ կատարեալ յիմարութիւն պիտի ըլլայ պատերազմի ձեռնարկել »:

Ամերիկացի պաշտօնատարը ուրիշ հարցումի մը պատասխանելով հաստատեց թէ առաջին ազդարարութիւնը չէ այս եւ թէ Անգլիա եւ Ֆրանսա եւս համաձայն են Մ. Նահանգներու բռնած դիրքին: Յետոյ յայտարարեց . — «Ամէնքն ալ կը յուսան թէ կարելի պիտի ըլլայ ելք մը գտնել Միջին Արեւելքի մէջ»:

× Անգլիոյ արտաքին նախարարութիւնն ալ կը հաստատէ թէ կառավարութիւնը պատրաստ է միջնորդելու, որպէս զի հաշտութիւն գոյանայ Եգիպտոսի եւ Իսրայէլի միջեւ: Միջին Արեւելքի անգլիական դեսպանները այս պատրաստակամութիւնը հաղորդած են պատկան պետութեանց :

× Իսրայէլի արտաքին գործերու նախարարը, որ այժմ Ուաշինկթըն կը գտնուի, դժգոհութիւն յայտնեց անգլիական միջնորդութեան առաջարկին առթիւ: «Եթէ այդ ձեռնարկին թաքուն նպատակն է հողային զիջումներ փնտռել, կը վախնամ որ յուսախաբութեան յանգի »:

× Մոսկուայի հեռագրական գործակալութիւնը կը քննադատէ Անգլիոյ վարչապետը որ ըսած էր թէ Խ. Միութիւնը կը խախտէ Միջին Արեւելքի հաւասարակշռութիւնը՝ զէնք ճարելով Եգիպտոսի եւ ուրիշ երկիրներու: Այս առթիւ դիտել կուտայ թէ Անգլիոյ վարչապետը կը փորձէ ահաբեկել արաբական երկիրները — որոնք Արեւմուտքէն անկախ քաղաքականութիւն մը կը վարեն — ըսելով թէ համայնավար տիրապետութեան տակ պիտի իյնան :

× Իսրայէլի արտաքին նախարարը, Մոշէ Շարեթ, հազիւ Նիւ Եորք հասած, լրագրական ասուլիս մը սարքելով յայտարարեց . — «Եթէ մեզ նեղը դնեն եւ մեր գոյութիւնը վտանգուի զէնք պիտի փնտռենք եւ ընդունինք որեւէ երկրէ: Ամբողջ Իսրայէլ այժմ կը ջանայ ինքնապաշտպանութեան օրինաւոր միջոցներ ճարել: Իսրայէլի պետութիւն մը կայ, նոյնքան իրական որքան Եգիպտոսը, Լիբանանը, Սուրիան կամ Յորդանանը: Ցնդաբանութիւն է թելադրել որ Եգիպտոս, Սուրիա կամ Լիբանան լքեն իրենց հողին մէկ մասը. Նոյնպէս ցնդաբանութիւն է սպասել որ Իսրայէլ խաղաղութիւն գնէ իր հողերուն գնով: Իսրայէլ սիրով կ'ընդունի որեւէ միջնորդութիւն որ կրնայ օգնել քով քովի բերելու Արաբները եւ Իսրայէլը, խաղաղ կարգադրութեան մը համար:

ԱԹԱԹԻՒՐՔԻ մահուան 17րդ տարեդարձին առթիւ, Նոյ. 10ին ամէն աշխատանք դադրեցաւ ամբողջ Թուրքիոյ մէջ: Երթեւեկը եւ ուրիշ ամէն գործունէութիւն ընդհատուեցան մահուան ժամէն (9.05) մինչեւ 9.10:

ՏԻԿԻՆ ՔՈԹԻ ՅԱՆԿԱՐԾԱՄԱՀ

Ցաւով կ'իմանանք թէ Հանրապետութեան նախագահին կինը, Տիկին Ռընէ Քոթի, յանկարծամահ եղած է երէկ առտու (շաբաթ), ուղեղային արիւնահոսութեան մը հետեւանքով :

Տիկ. Քոթի, որ 70 տարեկան էր եւ սրտի հիւանդութենէ կը տառապէր, տկարութիւն մը զգաց Ելիզէի պալատին մէջ, զինադադարի ընդունելութեանց մասնակցած ատեն: Երկրորդ տագնապ մը ունեցաւ Ռամպույէի դղեակին մէջ, ժամը 23ին եւ հոգին աւանդեց, հակառակ երկու մասնագէտ բժիշկներու դարմաններուն : Քանի մը օր առաջ ներկայ եղած էր մանուկներու համար սարքուած հանդէսի մը: Միշտ կը հետաքրքրուէր թշուառներով :

ՍՈՒՐԻՈՅ ՎԱՐԶԱՊԵՏԻՆ ՋԵՐՄ ԽՕՍՔԵՐԸ ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂ. ՏԵՂԱՊԱՀԻՆ

Ինչպէս հաղորդած էինք Նոյ. 4ին, Կիլիկիոյ կաթող. տեղապահը, Խորէն Եպիսկ. Սուրիոյ Հանրապետութեան նախագահին ներկայանալով, շնորհաւորած էր անոր ընտրութիւնը :

Կաթողիկոսարանի դիւանէն հաղորդուած պաշտօնական զեկոյցէն կը քաղենք հետեւեալ խօսքերը, որոնք փոխանակուած են նախագահին եւ տեղապահին միջեւ, այս այցելութեան առթիւ . —

Կաթող. Տեղապահը.— «Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան տեղապահի ընտրութեան առթիւ ինծի համար բաղդը պարտականութիւն նկատեցի այցելել սուրիական մայրաքաղաք եւ Ձերդ Վսեմութեան ներկայացնել իմ հաւատարմական զգացումներուս եւ յարգանքներուս հետ միասին իմ եւ Սուրիոյ ու Լիբանանի հայ ժողովուրդին ջերմ շնորհաւորութիւններն ու սրտագին մաղթանքները ձեր նախագահական բարեբաստիկ ընտրութեան համար: Հայ ժողովուրդը խանդավառութեամբ եւ մեծ հրճուանքով ողջունեց ձեր Վսեմութեան ընտրութիւնը որպէս նախագահի, որովհետեւ ձեր մեծոգի անձին մէջ ան տեսած է իր մեծ բարեկամը եւ պաշտպանը »:

Ապա Նորին Սրբազնութիւնը շնորհակալութիւն յայտնեց Նորին Վսեմութեան այս անկեղծ ընդունելութեան համար եւ մաղթեց իրեն՝ արեւշատութիւն եւ քաջառողջ կեանք, Սուրիոյ՝ յարաճուն վերելք եւ բարգաւաճում եւ երջանկութիւն:

Նախագահ Շիւքրի Քուաթլի. — «Խորապէս շնորհակալ եմ եւ ուրախ Ձեր Սրբազնութեան այս օրհնաբեր այցելութեան համար: Կը շնորհաւորեմ Ձեզ՝ Ձեր տեղապահական ընտրութեան համար եւ կը շնորհաւորեմ նաեւ Ձեզ ընտրողները : Երբ տեսայ՝ անմիջապէս յիշեցի Ձեզ, եւ ուրախութիւնը ունեցայ այն մարդուն, որ կորսուած բան մը կը գտնէ: Շնորհակալ եմ այն ազնիւ զգացումներուն համար, զորս յայտնեցիք ինծի իմ ընտրութեան առթիւ: Ինծի համար մեծ պատիւ կը նկատեմ կոչուիլ Ձեր եւ Ձեր ժողովուրդին բարեկամը, ես ինքզինքս կը նկատեմ մին Ձեր համայնքէն. Հայը ամէն տեղ եւ ամէն երկրի մէջ կը գրաւէ պատուոյ տեղ մը, եւ ես պատիւ կը զգամ ըլլալու անոնցմէ մէկը: Ես շարունակ գնահատած եմ Հայը որպէս աշխատունակ եւ հաւատարիմ քաղաքացի. եւ ի սրտէ յաջողութիւն կը յղեմ Ձեզի՝ Ձեր բարձր եւ պատասխանատու պաշտօնին մէջ, որպէս զի ի մօտոյ ընտրէք Ձեր կրօնական պետը»:

ՈՒ. ՍԱՐՈՅԵԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼՈՎ

Ամերիկեան «Տէյլի Նիւզ» թերթը կը գրէ թէ Ուիլեըմ Սարոյեան, պայմանաւորուած է ամերիկեան հեռատեսիլի վարչութեան հետ (թելէվիզիոն), շարք մը հաղորդումներ կատարելու համար: Հայազգի գրագէտը անմիջապէս վիրաբոյժի մը դիմած է, որպէս զի քիթը շտկէ, հեռատեսիլին առջեւ երեւալէ առաջ :

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ

●

ԽՄԲ.— Խ. Միութեան ականաւոր գրագէտներէն Մ. Ա. Շոլոխով վերջերս կոչ մը ուղղած էր յանուն խորհրդային գրողներու, որով կը հրաւիրէր արտասահմանի գրողները.—

1. Ունենալ իրենց կլոր սեղանը.— 2. Սերտացնել բարեկամական կապերը.— 3. Փոխադարձաբար յարգել իրար:

Գահիրէի մեր պաշտօնակիցը, *Յուսաբեր*, որ հոկտ. 22ին խմբագրական մը նուիրած էր այս հարցին, երկրորդ խմբագրականով մը եւս հրատարակած է հետեւեալ խորհրդածութիւնները (5 Նոյեմբեր).—

Քանի մը «աղնիւ խնդիրներ» ալ մենք ունինք, — կ'ըսէինք մեր Հոկտեմբեր 22ի խմբագրականը եզրափակելով:

Հիմա ատենն է, որ այդ խնդիրները, «աղնիւ»՝ իրենց խորքին մէջ, մենք ալ դնենք վերջապէս «կլոր սեղան»ին վրայ եւ «սեղանակից»ներուն առջեւ: Չենք կարծեր, որ մեր ձայնը կը հասնի Պ. Շոլոխովի, բայց կը կարծենք, թէ տեղ մը, ի վերջոյ, կը հասնի: Եւ մեզի համար կարեւորը այս «տեղ»ն է: Եթէ, սակայն պատահմամբ մեր «Բաց Նամակ»ը անցնի նաեւ «խաղաղ Դոնը»ի անուանի հեղինակին ձեռքը, աւելի լաւ:

Ա.— Մենք անգամ մը արդէն խօսած էինք նոր ուղղագրութեան մասին, «Աբեղեան ուղղագրութիւն» կոչուած այն բարբարոսութեան, որ շուրջ քառորդ դարէ ի վեր աւեր կը գործէ մեր մեծասքանչ լեզուին մէջ:

Գաղթաշխարհը, ճիշդ մէկ երրորդը համայն հայութեան, ԴԷՄ է այս ուղղութեան, գայն ոչ հարազատ, ոչ ալ հաւատարիմ նկատելով մեր լեզուի ոգիին: Չենք իսկ հաշուի առներ այն պարագան, որ պուլկարահայ եւ ռումանահայ գաղութներուն մէջ հարկադրաբար կը գործածուի արդէն նոր ուղղագրութիւնը: Տուրք մըն է ասիկա, զոր կամայ թէ ակամայ, — աւելի ճիշդ՝ ակամայ, — տըւած են այդ գաղութները օտար իշխանութեան:

Նահանջելը երբեմն աւելի մեծ յառաջդիմութիւն է, քան առաջ երթալը: Հին ուղղագրութիւնը փոխելով, գայն ձեւադեղծելով, գրեթէ անճանաչելի բանի մը վերածելով մենք առա՞ջ գացինք թէ ետ գացինք: Կրնանք անվարան պատասխանել.— Ետ գացինք:

Բոլշեւիզմը թող սոցիալիզմ կառուցանէ ուր որ կ'ուզէ, բայց թող հանգիստ ձգէ մեր այբուբենը իր Մեսրոպեան ձեւին մէջ: Այդ 36 գիրերուն վրայ տասներհինգ դարերու կնիքը կայ, անքակտելի կնիք, որուն ոչ ոք դպած էր մինչեւ ասկէ քանըհինգ տարի առաջ:

Նոր ուղղագրութիւնը մեզ ոչ թէ կը մօտեցնէ իրարու, այլ մեզ գրեթէ կը հեռացնէ իրարմէ: Ոչ միայն չի զօրացներ կապը հայութեան երկու «կէս»երուն միջեւ, այլ եւ կը տկարացնէ զայն:

Եթէ իրապէս կ'ուզենք զօրաւոր բան մը դարձնել այս կապը եւ սերտացնել, ամբողջել յարաբերութիւնները Գաղթաշխարհի եւ Մայր Հայրենիքի միջեւ, պէտք է վերահաստատուի հին ուղղագրութիւնը, Մեսրոպեան կոչուած ուղղագրութիւնը:

Այս է Գաղթաշխարհի առաջին պահանջը Հայրենիքէն:

Բ.— Շատ խօսուած է եւ հաւանաբար դեռ շատ պիտի խօսուի օտար բառերու անխնայ գործածութեան մասին: Չենք ուզեր կրկնել, ինչ որ ըսուած է մինչեւ հիմա: Այո, չենք ուրանար, օտար բառերը երբեմն անթարգմանելի են, եւ հարկ կ'ըլլայ զանոնք գործածել պարտադրաբար: Բայց մենք ունինք յատկութիւն մը, որ ցեղային է մեր մէջ,— կ'ազգայնացնենք, կը հայացնենք, ինչ որ կ'առնենք օտարէն: Ազգայնացուցած ենք քրիստոնէութիւնը, ազգայնացուցած ենք եկեղեցին, ազգայնացուցած ենք մշակոյթը, ազգայնացուցած ենք նաեւ բազմաթիւ բառեր ու բացատրութիւններ:

Կայ ուրիշ պարագայ մը,— նախ ճաշակով, այսինքն ընտրանքով կատարել որ եւ է փոխառութիւն, եւ կատարել միայն այն ատեն, երբ չունինք, չենք ունեցած, թերեւս նաեւ չենք կրնար ունենալ օտար բառերուն համարժէքը մեր լեզուին մէջ:

Տանք օրինակ մը միայն:

Լոնտոնի մէջ գիրք մը լոյս տեսեր է վերջերս: «Սովետական Գրականութիւն» ամսագիրը, «Օրգան Հայաստանի Սովետական Գրողների Միութեան», իր 1955 Յուլիսի թիւով ... հայերէնի թարգմանած է այդ գրքին անունը. «Էտյուդներ սոցիալիստական ռեալիզմի եւ բրիտանական կուլտուրայի տրադիցիաների մասին»: *Այստեղ միայն «մասին»ը հայերէն է, եթէ չհաշուենք «բրիտանական»ը, որ հայակերպ է ...*

Ուղղագրական բարբարոսութեան վրայ եթէ աւելցնենք նաեւ օտար բառերու այս սանձարձակ արշաւը, կրնանք ըսել Գրիգոր Օտեանի պէս. «Մեր ունեցածը այլեւս լեզու մը չէ, այլ լեզուի պէս բան մըն է»:

Ցանկանքը մերն է, եթէ մեր լեզուն, օր մը, «լեզուի պէս բանի մը» վերածուի դարձեալ:

Բայց մենք կ'ուզենք, որ մեր ունեցածը ըլլայ ոչ թէ «լեզուի պէս բան մը», այլ կատարեալ լեզու մը, անկախ, ինքնուրոյն եւ ինքնիշխան:

Մարդ մը սպաննողը իր մեղքը կը քաւէ կախաղանի վրայ: Ո՞ւր եւ ի՞նչ ձեւով մենք կրնանք քաւել մեր մեղքը, երբ գիտենք, կը տեսնենք աչհաւասիկ, որ մարդ մը չէ մեր սպաննածը, այլ գրեթէ ամբողջ ժողովուրդ մը, հազար հինգ հարիւր տարուան մէջ միլիոնաւոր մարդոց կողմէ խօսուած, գրուած, օրհներգուած լեզու մը:

Դուրս վտարեցէք օտար «սուրբ»երը մեր սրբալոյս տաճարէն, որ մեր լեզուն է: Մեր «սուրբ»երը կը բաւեն մեզի. եթէ չբաւեն իսկ, մենք գիտենք կերպը ընտրելու եւ մեր ընտրածը հայացնելու:

Այս է Գաղթաշխարհի երկրորդ պահանջը Հայրենիքէն:

Գ.— Յաճախ, խիստ յաճախ կ'ըսեն ու կը կրկնեն, Խ. Միութեան մէկ ծայրէն միւսը, թէ Լենինեան կայսրութիւնը աշխարհի մէջ միակ երկիրն է, ուր ազատութիւնը կը թագաւորէ, ինչպէս Աստուած կը թագաւորէ երկինքի մէջ: Իբր թէ չկայ ուրիշ երկիր մը այս մոլորակին վրայ, ուր մարդիկ ըլլան այնքան ազատ, որքան Խ. Միութեան մէջ:

Այս նոյն յանկերգը գոց սորված են եւ տեղի - անտեղի կը կրկնեն նաեւ մեր «հայաստանասէր»ները: Արդ, ի՞նչ է ազատութիւնը: Այս հարցումին գերման քաղաքագէտ մը պատասխանած է.— Ազատութիւնը ձգել երթալն է, գործը ձգել երթալն է, քաղաքը ձգել երթալն է, երկիրը ձգել երթալն է: Ազատութիւնը ազատ երթեւեկն է, ազատօրէն դուրս գալ երկրէ մը եւ ազատօրէն մտնել ուրիշ երկրէ մը ներս:

Կա՞յ այս ազատութիւնը Լենինի ստեղծած կայսրութեան մէջ: Կը հարցնենք՝ կա՞յ: Ու կը պատասխանենք՝ ոչ, չկայ:

Ոչ ոք կրնայ ազատօրէն դուրս ելլել Ռուսաստանէն, եւ ոչ ոք կրնայ ազատօրէն ներս մտնել հոնկէ:

Այստեղ, Գաղթաշխարհի մէջ, հարիւր հազարաւոր հայրենաբաղձ Հայեր կ'ուզեն գէթ անգամ մը աչքով տեսնել եւ «ձեռօք» շօշափել իրենց հայրենի հողը: Սակայն անոնց արգիլուած է մուտքը իրենց երկրէն ներս:

Այնտեղ, Հայրենիքին մէջ, ապահովաբար նոյնպէս կան հարիւր հազարաւորներ, որոնք կ'ուզեն գէթ անգամ մը այցելել Հայաշխարհի միւս կէսը, տեսնել իրենց ժողովուրդին «հողմացրիւ» բեկորները, եթէ ոչ «կլոր սեղան»ի մը շուրջ նստելու անոնց հետ, գոնէ «բարեկամական կապերը սերտացնելու» համար, ինչպէս կ'ուզէ նոյն ինքն Պ. Շոլոխով:

Երեսունըհինգ տարիէ ի վեր խզուած են ուղղակի կապերը արտասահմանի հայ գրողներուն եւ Երեւանի հայ գրողներուն միջեւ: Ոչ ոք եկած է մեզի մեր հայրենիքէն, եթէ չհաշուենք քանի մը «պատուիրակ»ներու կամ «ագիտատոր»ներու պարագայական այցելութիւնները:

Ինչո՞ւ պիտի չկրնան Գաղթաշխարհի մէջ շրջապտոյտ մը կատարել, օրինակ, Դերենիկ Դեմիրճեանը, Ստեփան Զորեանը, Գուրգէն Մահարին, Մկրտիչ Արմէնը, Յովհ. Շիրազը, Սիլվա Կապուտիկեանը եւայլն, եւայլն: Եւ ինչո՞ւ պիտի չկարենան հայրենիք այցելել Գաղթաշխարհի նաեւ ոչ - «պրոգրեսիւ» գրողներէն աս ու ան ...

Կարելի՞ է, առանց ուղղակի շփումներու, մշակութային գործակցութիւն ըստեղծել կամ բոլորուիլ «կլոր սեղան»ի մը շուրջ:

ԱՍԱՏՈՒՐԻՆ ՄԱՀԸ

●

Արցունքի մի քանի կաթիլները թերեւս աւելին կ'ըսեն, քան մի քանի տողերը մեռած բարեկամի մը մասին: Մօտիկ բարեկամդ մեռնելէն յետոյ, կարծես աւելի կը զգաս անոր ներկայութիւնը, ձայնին երանգը, բառերուն շեշտը, ժպիտը, ուրախութիւնը, վիշտը եւ այն բոլորը՝ որ կեանքինն են: Երբ կը մեռնի բարեկամդ, մահուան հետ կը սկսիս աւելի հաշտուիլ, նոյնիսկ մտերմանալ ու լսել թեւերուն թափումը: Բարեկամդ քեզմէ բաւական բան կը տանի, միեւնոյն ատեն ալ կը շարունակէ ապրիլ քու մէջ, իր շարժուձեւերով, իր ձայնով ու մտերմիկ արտայայտութիւններով:

Կորսուած բարեկամ մը կորսուած տարիներու պէս է, որ կը մնայ որպէս արժէք:

Վստահ եմ որ իր մօտիկներուն համար Ասատուրը իր ջերմ հոգիով պիտի շարունակէ ապրիլ, որովհետեւ ան կեանքի առողջ մէկ արտայայտութիւնն էր, իր մըտածումով եւ մանկական խանդավառութիւնով: Այդ խանդավառութիւնը անոր մէջ շատ էր բնական եւ այդ բնականութիւնն էր պատճառը, որ ան բնաւ ալ չգիտակցեցաւ, թէ ինք տաղանդաւոր մէկըն էր: Այդ շնորհքը անոր համար այնքան բնական էր, որքան զգայարանքներն էին եւ սակայն շատ անփոյթ էր եւ անտարբեր իր տաղանդին հանդէպ, որովհետեւ ճիգով եւ աշխատանքով ձեռք բերուած չէր: Շատ երիտասարդ տարիքին մէջ արդէն կազմուած էր եւ որեւէ ճիգ չըրաւ աւելի մշակելու իր տաղանդը: Ոչ մէկ ճիգ՝ մտածելու ձեւին, մանաւանդ իր ոճին մէջ: Ոճին չափ յատակ էր նաեւ անձնաւորութիւնը եւ առանց դժուարութեան կարելի էր ըմբռնել:

Ասատուրը առաւելապէս օրուան հետ էր եւ վաղը իրեն համար մտահոգութիւն եւ կամ վիշտ չէր դարձներ: Օրուան հետ էին նաեւ անոր խանդավառութիւնները: Կը հաւատար, կը յափշտակուէր, կիրք կը դնէր իր աշխատանքներուն մէջ նոյն անմիջական խանդավառութեամբ: Առաւելապէս իր խոհուն աչքերուն մէջ էր որ կը զգացուէր Հայու հաւատքը, որ իր մըտերմութիւնը պահած էր իր բնատուր տաղանդին հետ, այլապէս ան կրնար իր տաղանդին հետ անծանօթ մնալ: Կրնար մոռնալ ինքզինք, մոռնալ՝ որ մտաւորական էր, կամ լրագրող ու խմբագիր: Կրնար մոռնալ թէ ինք կանչուած էր կարեւոր դեր կատարելու: Ասատուրը իրմէն հեռանալու, ինքզինք մոռնալու վտանգին մէջ էր միշտ: Այդ էր պատճառը, որ թէեւ վարպետ քանդակագործ՝ արձանը մեր եւ մասնաւորապէս իր ուզած լրիւ ձեւը եւ կամ կատարելութիւն չստացաւ:

Իրերը, խնդիրները շատ պարզ էին անոր համար: Բարդութիւն չունէր նաեւ իր ըմբռնումը կեանքին մասին: Իր լրագրա-

ՈՐՍՈՐԴԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԱՅՐ ԱՐՋԸ

●

ԽՄԲ.— Հատուած մը եւս այս ինքնատիպ գրողէն, որուն շատ մը պատկերալից նկարագրութիւնները հրատարակած ենք նախապէս.—

Աշունն եկաւ, եւ մեր անտառն ու նորից նախշուն շորեր հագաւ:

Քոչը սարից իջաւ, ձմեռանոցները նորից կենդանացան կովերի բառաչից ու ոչխարների մայիւնից:

Գոմէշներն անտառ մտան եւ փնչոցով սկսեցին խժռել տանձ, կաղին ու այլ վայրի մրգեր:

Մեզ՝ հօտաղներիս համար սկսուեց հետաքրքիր մի շրջան՝ թէժ խարոյկների շրջանը: Կրակը բորբոքում էինք անտառում, շուրջը նստոտած հէքեաթ լսում ու կեծացած մոխրի մէջ կարտոֆիլ խորովում:

Այն ժամանակ ես մի նիհար պատանի էի՝ ոչխարի մորթու մեծ փափախը գըլխիս, արեխները հագիս, կեռ չոմբախը ուսիս: Շորերս կտրուած էին տանը գործուած կոշտ շալից, արմունկներս ու ծնկներս միշտ կարկատած: Նրանի՞ց էր, որ ծառ շատ էի բարձրանում պտուղ քաղելու, թէ՞ նրանից, որ ամէն օր-կոխ էի բռնում ընկերներուս հետ՝ ինձ հագուստ չէր դիմանում:

Ծնողներս գիւղում էին ապրում: Իսկ ես իմ ընկերների հետ տաւար էի պահում ձմեռանոցում, որ գիւղից հինգ - վեց քիլոմեթր հեռու, մի անտառոտ ձորում էր, Խալ - խալըու սարից եկող գետակի ափին:

Դա մի արեւոտ ու մեղմ ձոր էր, քամիներից պաշտպանուած: Ամառը սարերում եւ անտառի բացատներում հնձած խոտը գիւղ տանելու փոխարէն դարսում էինք ծառի ճիւղերի վրայ, եզները լծում ու քարշ տալիս դէպի այդ ձորը, դիզում ցանկապատի մէջ եւ ձմռան բուք օրերին մեր անասունները կերակրում դրանով:

Ձմեռանոցում ամէն տնտեսութիւն ունէր իր խոտի դէզը՝ աղքատներինը փոքր, արագիլի զգզուած բնի նման, իսկ հարուստներինը՝ մեծ: Անծանօթ մարդը հէնց հեռուից՝ դէզերի տեսքից որոշում էր, թէ մեր գիւղացիներից ով ինչ ապրուստի տէր է:

Ամէն տնտեսութիւն ունէր մի գոմ, ուր կապուած էին լինում անասունները, եւ նրան կից գետնափոր մի խրճիթ, որի մէջ ապրում էր անասուններ պահողը: Հարուստների գոմը մեծ էր, բայց դարձեալ խրճիթ էր մերի նման, որովհետեւ այդտեղ նրա բանուորներն էին ապրում, իսկ տէրը գիւղում էր ձմեռում:

Մեր ձմեռանոցը բաղկացած էր 35-40 խրճիթներից: Սարի միւս երեսի ձորում էլ մի այդպիսի ձմեռանոց կար: Նրանից դէնն էլ՝ մէկ ուրիշը: Այդպէս, այդ լեռների մէջ, անտառոտ ձորերում, գետակների ափերին ցրուած էին մեր եւ հարեւան գիւղերի ձմեռանոցները:

Ձմեռանոցում ապրում էինք մինչեւ գարուն, մինչեւ որ սարերը կանչում էին եւ մեր անասունների հետ սար էինք բարձրանում, իսկ աշնան սկզբին նորից իջնում ձմեռանոց. այնպէս որ մեր անասուններն իրենց կեանքում երբեք գիւղը չէին տեսնում:

Այդ տարին ձմեռանոցում հացի նեղութիւն էինք քաշում, բայց կաթ եւ կարտոֆիլ ամէն տնտեսութիւն ունէր: Լուցկի, նաւթ, շաքար այդ տարիներին չկար: Ամէնից դժուարը հագուստի հարցն էր: Մեր շորերն այնքան էին կարկատել, որ չէր հասկացւում, թէ ինչ կտորից եւ ինչ գոյնի է եղել հագուստի հիմքը:

— Այ կապդ կտրած, ախր քեզ շոր չի դիմանում, — նախատում էր ինձ մայրըս, շորերս կարկատելիս:

Դէ ո՞նց դիմանար, գնում ես անտառ փայտ բերելու, փշերը բռնում են փէշերից ու քաշում: Փայտը շալակում ես բլուրի մէջքն է մաշեցնում: Գայլն ընկնում է հօտի մէջ, «հայ - հարայ» կանչելով, սայթաքելով, ընկնելով ու վեր կենալով վազում ես հետեւից եւ երբ ուշքի ես գալիս, տեսնում ես շալւարիդ ծունկը պատռուել է: Բարձրանում ես ծառը, հաճար թափ տալիս: Իջնում ես սողալով ու նայում շալվարիդ՝ փողքերը քըքրուել են: Իսկ դիմացդ դեղին տերեւների միջից վայրի սալորներն են կարմրին տալիս, դէ արի ու դիմացիր, մի բարձրանայ սալորենուն ...

Ժայռերն ես բարձրանում, քայլում ես կածաններով, խոտ կըում շալակով, գոմաղբն ես կողովներով դուրս տանում գոմից, — այդ բոլորին շո՞ր կը դիմանայ:

⁂

Ձմեռանոցում ես մի ընկեր ունէի՝ Սիմոն անունով: Ինձնից վեց - եօթ տարով մեծ էր: Մի լուրջ ու հեզ տղայ էր Սիմոնը, միշտ լուրջ, աշխատասէր ու տըխուր, մանուկ հասակից զրկուել էր ծընողներից եւ ծառայութիւն էր անում գիւղի հարուստներից մէկի՝ Աթոյի տանը: Նա էլ ինձ նման կարկատած շալէ շորեր էր հագնում ու գլխին դնում Աթոյի հնամաշ փափախը: Սրտակից ընկերներ էինք մենք եւ այն նեղ տարիներին վերջին կտոր հացը կիսում էինք իրար հետ:

Սիմոնի հետ ցերեկներն անասուններն արածացնում էինք հանդում, երեկոները մաքրում էինք գոմը, խոտը բաժանում մսուրներում եւ քնում գետնին դցած թաղիքի վրայ, բուխարու առաջ:

(1)

Վ. ԱՆԱՆԵԱՆ

(Շար.)

կան կարեւոր յօդուածներուն մէջ ի– գիտէր որոշ բարդութիւններ պարզացնել եւ պարզ ճանապարհով վերլուծել ։

Լաւատեսութիւն կար իր լեցուն աչքերուն մէջ։ Կոտրուած տրամադրութեան մէջն իսկ կրնար անմիջապէս խորունկէն երեւը գալ, կը տեսնէր «հիւմօրը» ու կը խնդար յորդահոս։ Ինչքան ճոխութիւն եւ ինչքան կենսունակութիւն կար անոր այդ արձակ խնդուքին մէջ։

Զգիտէինք ի՞նչ կը կարդար, ե՞րբ կը կարդար։ Աղնուական տանուտէրին նման ցուցական, փառասիրական ոչինչ ունէր։ Մենք կը տեսնէինք անոր տաղանդը՝ իր լրագրական յօդուածներուն մէջ, երբ կը գրէր ազգային, քաղաքական եւ դրական հարցերուն մասին։ Այդ բոլորին մէջ ա–ռողջ գիծ մը կար միշտ։

Ասատուրը ունէր աշխատելու տենդ, երբ կը կանչուէր պաշտօնի եւ կամ պարտականութեան։ Ան պէտք էր կանչուէր, այլապէս կրնար մոռնալ ինքզինքը եւ տարուիլ առօրեայով։ Կ՚արտադրէր ա–ռանց ճիգի եւ՝ արագ։ Անոր լրագրական յօդուածներն ալ կապուած էին իր օրուան ապրումներուն հետ եւ օրուան նոյն ապ–րումներուն խանդավառութեամբ կրնար խաղալ «նարտ»ի մը եւ կամ «փրնէքըլ»ի խաղ մը։ Խաղի մէջ կը դնէր նոյն եռանդը ու յափշտակութիւնը ու կը խանդա–վառուէր մանկան մը ժպտական արտա–յայտութեամբ։

— Ասատուր, դուն պէտք է լուրջ աշ–խատանքի սկսիս։ Յաճախ կը խօսէինք անոր, որովհետեւ կը հաւատայինք, որ ան ընդունակ էր պրպտել, նիւթին մէջ խորանալ եւ տալ կարեւոր գործ մը ։

Ան կը վիճէր, թէ աղբիւրներ չկան, որ որեւէ աշխատանք երկար չի դիմանար ։ Կ՚ընէր բոլոր յոռետեսական արտայայ–տութիւնները ինքզինք արդարացնելու, մանաւանդ աշխատանքէ խուսափելու հա–մար ։

Այդ վէճին ընթացքին կը նկատէինք, որ Ասատուրի աչքերուն մտածկոտ արտա–յայտութիւնը համաձայն չէր յարուցած վէճին։ Ասատուրը կը զգար որ պէտք էր աշխատիլ կանոնաւոր գործի մը վրայ ։ Առաւելապէս այդ էր զինք անհանդստա–ցնողը եւ կ՚ուզէր հեռանալ, թափառիլ․ կը զգար որ պակաս մը կար լրացնելիք․ — զնաց արտասահման ։

Վերադարձին իր հետ բերաւ վանքերու հրատարակութիւններէն, հայագիտա–կան գրադարան մը։ Կ՚ուզէր լրացնել այդ պակասը, հաւաքել աղբիւրներ՝ պեղելու համար իր մէջ իսկապէս թաղնուած քան–քարները։

Ու օր մըն ալ իմացանք որ Ասատուր ա–մուսնացեր է, իր ճամբորդութեան, իր գրադարանի նման նոյնպէս շատ կարեւոր պակաս մը լրացնելու համար։ Ամուսնա–նալէ վերջ Ասատուր փակուեցաւ իր հան–գստաւէտ տան մէջ ու մոռցաւ որ ինք կանչուած էր գրական կարեւոր աշխա–տանք մը ընելու, որ մտիկ պիտի ընէր իր տաղանդի թելադրանքներուն ։

Մէկ տարի առաջ իմացայ, որ Ասա–տուրը իր գրադարանը արդէն Պէյրութի ճեմարանը ղրկած է։ Մեղադրեցի ակա–մայ, որ այլեւս պիտի չաշխատի եւ ար–դէն նորէն խուսափեցաւ, վանդակէն փախչող թռչունի մը պէս ։

Երբեք չէի կրնար երեւակայել որ այնքան կենսունակ, այնքան լաւատես մեր Ասատուրը իր հաշիւները կը փակէր։ Գու–ցէ ան զգաց, որ շուտով պիտի փակուէր իր կեանքը։ Ան չլրացուց իր աշխատան–քը, չլրացուց իր աշխատանքը ու դարձաւ յուշ իր բարեկամներուն մէջ իր մտերմիկ արտայայտութիւնով, մանաւանդ իր յորդ, կենսուրախ խնդուքով ։

ՀԱՄԱՍՏԵՂ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՄՈՐԻՍ ՈՒԹՐԻԼՕ

●

Ֆրանսացի մեծանուն նկարիչը որ մե–ռաւ անցեալ շաբաթ Տաքսի մէջ, ծնած էր 1883ի Ծնունդին։ Իր մայրն էր տաղան–դաւոր նկարչուհի Սիւզան Վալատոն, հայրը չէր ճանչցած զինքը։ Տղան որդե–գրուեցաւ վերջը մօրը ամուսինին՝ Անտո–րէ Ութէրի կողմէ։

Ութրիլօ տաղտկալի մանկութիւն մը եւ պատանութիւն մը ունեցած է։ Խմելը ի–րեն համար կարեւորագոյն գործն էր եւ ամէն գիշեր սրճարանի բարեկամներ զին–քը գինով վիճակի մէջ տուն կը փոխա–դրէին։ Մինչեւ 1903 քանի մը անգամ Սէնթ Անի բուժարանը փոխադրուած էր ։ Անօգուտ։ Վերջին անգամ բժիշկը կը թե–լադրէր մօրը որ փորձէ նկարչութեան մօ–տեցնել, նոյնիսկ եթէ տաղանդ չունի։

Առաջին փորձերը յուսահատական ե–ղան, բայց յանկարծ, որոշեց բացօդեայ երթալ գծել եւ բերաւ մօրը ինքնատիպ եւ կարեւոր գործեր։ Վալատոնի մեծագոյն ուրախութիւնն եղաւ այս յայտնութիւնը, տղան նկարիչ էր ։

Բայց եւ այնպէս արուեստը բաւարար պատճառ մը չեղաւ որ նկարիչը հրաժարի խմելէն։ Գինի ճարելու համար կը վաճա–ռէր գործերը։ Գիշերները տուն երթալու ի վիճակի չէր եւ կը մնար սրճարանի ըն–կերոջ մը տունը ։

Ութրիլոյի նկարչական ասպարէզի գըլ–խաւոր թուականներն են՝ 1903 – 1908՝ նկարիչը շատ ազդուած է տպաւորա–պաշտներէն, բայց կը յայտնէ արդէն մեծ անհատականութիւն մը։ 1909 – 1914, զոր կը կոչեն «Ճերմակ շրջանը»։ Նկարիչի մը լաւագոյն շրջանը ։ 1915 – 1930 գործերը աւելի ճշգրիտ են։ Գոյները զօրաւոր ։

Եւ վերջապէս 1930էն մինչեւ մահը յա–ճախ անհաւասար կտաւներ ուր սակայն միշտ ներկայ է հանճարեղ նկարիչ մը ։

Ութրիլօ ունի մօտ տասը հազար գոր–ծեր, որոնց հինգ հարիւրը գլուխ գոր–ծոցներ են, ըստ Ռընէ Պառոթի։ Դի–մանկար չէ գծած, բացի մէկ հատէ որ յաջող գործ մը չի համարուիր։ Ինք չէր հետաքրքրուեր մարդկային դիմագիծով ։

Ամուսնացած էր պելժիացի կնոջ մը հետ որ իր կարգին ծանօթ է իբրեւ նը–կարչուհի, Լիւսի Վալոր անունով։ Այս ամուսնութիւնը որ տեղի ունեցաւ 1935–ին, փրկութիւն մը եղաւ Ութրիլոյին համար որուն մայրը, երբ մահը մօտեցած էր, չէր գիտեր թէ այլեւս ո՞վ պիտի հսկէ իր հանճարեղ եւ մոլորած տղուն վը–րայ։

Ութրիլոյի գլխաւոր գործերն են՝ Միլէն տը լա Կալեթը, Ռիւ Պերլիօզը, Սաքրէ – Քէօրը, Լափէն Աժիլը եւն. եւն.։

Ութրիլօ թէեւ Տաքս մեռաւ, բայց ո–րովհետեւ ամբողջ կեանքը եղած էր Մոն–մարթրի մարդը, թաղեցին իր ծննդա–վայրը ։

ՆՈՊԷԼԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿԸ

Ինչպէս հաղորդեցինք, այս տարի Նո–պէլի գրական մրցանակին արժանացաւ իսլանտացի գրագէտ մը, Ալտօր Լաքս–նէս ։

Այս գրագէտը ժամանակ մը զայրացու–ցած էր իր հայրենակիցները, գրելով .— « Իսլանտայի մէջ մեր կերած միսը, ու–րիշ տեղ շուներուն կուտան»։ Բայց եւ այնպէս կըցաւ պարտադրել իր յանդուգն կարծիքները, շնորհիւ իր մեծ արժէքին ։ Արտասահմանի մէջ ալ, Լաքսնէս նկատ–ուած է իբրեւ վարպետ մը։ Իր ծանօթ գործն է՝ Սալքա Վալքա որ շարժանկարի ալ վերածուած է։ Պատմութիւնն է աղ–ջկան մը որ կը տառապի իր մօրը հետ, այս վերջինին գինով ամուսինին ձեռքը ։ Վէպին իբրեւ վայր ծառայած է ձկնոր–սական գիւղ մը։ Այդ ընտանեկան կեանքի դժխոքի մէջ, Սալքա Վալքա, աղջիկը, պիտի ունենայ մէկ երջանիկ ամառ մը շնորհիւ հոն եկող տղու մը որ վերջը կը մեկնի։ Վէպը, երկու հատոր, լոյս տե–սած է 1932ին։

Իսլանտերէնի թարգմանած է նշանաւոր «Քանտիտ»ը, բայց ինք կը խոստովանի թէ թարգմանութենէ աւելի ուզած է Վոլ–թեռի գլուխ գործոցը վերածել իսլանտա–կան վէպի մը ։

« Հիւլէական կայան» կը կոչուի ուրիշ մէկ վէպը, տեսակ մը երգիծանք՝ Իս–լանտայի քաղքենի դասակարգին որ Ամե–րիկացիներուն տրամադրելով Քեֆլավիքի խարիսխը, ծախած կ՚ըլլայ երկիրը ։

Գրագէտը ունի ուրիշ զգայուն եւ յատ–կանշական գործ մը, «Երկինքի գեղեցկու–թիւնը» ուր հերոսը, դժբախտ բանաս–տեղծ մը, ամենօրեայ տառապանքներէն կը բարձրանայ ազդուելով իրերու գեղեց–կութենէն ։

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Արուեստագէտ Խաչիկ Ճամպազեան ա–ռաջին ըլլալով հաստատած է Աղեքսան–դրիոյ մէջ ուսուցիկ գրերով բազմագոյն գեղակերտ նշանատախտակ թիթեղներ պատրաստող գործարանը։ Արուեստագէ–տը յաջողած է այս գործին մէջ շնորհիւ իր կատարած ճամբորդութեան, Եւրո–պա, մասնաւորաբար Տանըմարքա։ Լոն–տոնէն գնած է արհեստին վերաբերեալ մեքենաները եւ դրած Աղեքսանդրիա ։

ՄՇՈՒՇԱՊԱՏ ԱՌԱՒՕՏ

Առաւօտ մշուշապատ,
Թանձրախոս մըրայլ գիծի,
Ջոր ցընորքն իմ երբեմնի
Կը գեղուր միշտ լիառատ ։

Պատանիքիդ մէջ պարուրուած՝
Ես կ՚անցնիմ այս նոյն ճամբէն ,
Հին ձայներ զիս կը կանչեն
Մրմունջով աղօթասաց ։

Երբ Լեռնէն ժընըրիեւի
Լուսաղբիւր կ՚իջնէի ես,
Արցունքովդ կը ցօղէիր
Իմ ճակատըս հըրայի ,
Որբուհիի քըրոջ մը պէս ․․․

Արդեօք ո՞ւր գտնեմ նորէն
Աղբիւրն այդ, սուրբ առաւօտ ,
Արբեցնել անոր ջուրէն
Իմ հոգին լուսակարօտ ․․․

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՇԱՏՐՈՒԱՆԻ ՄՕՏ

●

Դու շրջում ես ինձ հետ շուրջը շատրուա–
Փոքրիկ թաթիկը քո իմ ափի մէջ նի,
Ու գալիս ես ինձ հետ,իմ անուշիկ բալիկ,
Ինչպէս երգի քաղցր մի ելեւէջ։

Ինչպէս սրտիս մօտիկ մի մտերիմ ընկեր,
Որ հասկանում է ինձ առանց խօսքի,
Ու կարկաչում ես դու, ու երգում ես
երգեր ,
Ու վերջ չկայ մաքուր քո հրճուանքին ։

Ու քրքջում ես դու, ձեռքս բաց չես թող–
նում ,
Վախենում ես, որ ետ մնաս յանկարծ
Եւ դու այստեղ այնպէ՛ս երկիւղով ես
նայում,
Մեր տան ծանօթ բակը հեռւում թողած։

Կը մեծանաս, բալիկ, եւ կը շրջես մենակ
Քո հայրենի, ազա՛տ հողի վրայ ,
Միշտ կը լինի քեզ հետ, ձեռքի նման իմ
տաք,
Հայրենիքի ձեռքը որպէս զրահ ։

⁂

Երբ անցնում եմ ձեր դռնով ,
Երբ չեմ ուզում նայել քեզ,
Ես չգիտեմ, թէ ինչու
Մի հին երգ եմ մրմնջում ,
Քայլերս չեն լսում ինձ ,
Քեզ եմ փնտռում ես նորից
Ամէն, ամէ՛ն առաւօտ։

Ու ես գնո՛ւմ եմ, գնո՛ւմ
Զգիտեմ ո՛ւր եմ գնում ,
Ես կարօտով մի անհուն
Սիրտս բռնում եմ ջրին ,
Արեւին ու աշխարհին ,
Մարդուն, հողին ու քարին
Ու ձեր դռան ծիծառին
Ամէ՛ն, ամէն առաւօտ ։

ՎԱՀԱԳՆ ԴԱՒԹԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (70)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

●

Իզմիրի երեսփոխան Շիւքրիւ, Սարուխանի երեսփոխան Ապիտին Էսկիշէհիրի երեսփոխան գնդապետ Արիֆ, Էրզրումի երեսփոխան Րիւշտիւ փաշան, Սվազի ե–րեսփոխան Հալիս Թուրկուտ, Լազիստա–նի նախկին երեսփոխան Զիա Խուրշիտ , Տրապզոնի նախկին երեսփոխան Հաֆըզ Մէհմէտ, անասնաբոյժ գնդապետ Րա–սիմ, Իսթանպուլի երեսփոխան Իսմայիլ Ճանպոլաթ, Սարը Էֆէ անունով համբա–ւաւոր Էտիպ , հանդստեան կոչուած բա–պայ Ջօփուր Հիլմի, Լազ Իսմայիլ եւ Կիւրճիւ Եուսուֆը, ի ներկայութեան ։ Ի բացակայութեան մահուան կը դատա–պարտէ նոյնպէս Անգարայի նախկին կու–սակալ Ապտիւլգատիրը եւ Իթթիհատի եր–բեմնի պարենաւորման նախարար Գարա Քեմալը ։

Դատարանս տասը տարի բանտարկու–թեան կը դատապարտէ Հաֆըզ Մէհմէտի եղբօրորդին Վէհապը, իբրեւ երկրորդա–կան մեղսակից, իսկ անպարտ կ՚արձակէ մնացեալ ամբաստանեալները, որոնց մէջ կան երեսփոխաններ Ֆաիք (Զիա Խուր–շիտի եղբայրը), Սապիթ, Պէքիր Սամի , Ֆէրիտուն Ֆիքրի, Միւնիր Հիւսրէվ պէ–յերը եւ ուրիշ անձեր։ Անպարտ կ՚ար–ձակուին նոյնպէս Քեազըմ Գա–րապէքիր, Րէֆէթ, Ալի Ֆուատ, Ճաֆէր Թայեար, Մերսինցի Ճէմալ փաշաները, պարտիզպան Իտրիս, եւայլն։

Դատարանը որոշած էր նաեւ Անգարա–յի մէջ շարունակել Րաուֆ (Օրպայ) եւ Ատնան պէյերու դատը, ինչպէս նաեւ հոն դատել Իթթիհատական պարագլուխները, ելմտական նախկին նախարար Ճավիտ, Տօքթ. Նազըմ, Նայիլ, Հիլմի պէյերը, Գարա Վասըֆ, Իզմիրի նախորդ կուսա–կալ Րահմի (փախստական), Հիւսէյին Ավնի, Զօլաք Սէլահէտտին, Իհսան, եւն։ Այս անձերը արդէն իսկ Անգարա ղրկուած էին։

Երբ լրացաւ այս ահեղ դատավճռին ըն–թերցումը, որ ամբողջ արինոտ պատ–մութեան մը հաշուեյարդարն էր, խեղա–յեղ ծափեր թնդացին եւ շատեր կը պո–ռային. կեցցեն մեր փաշաները ։

Նախագահը ոստիկան զօրքին հրամա–յեց որ անպարտները ազատ թողուն։ Ծա–փերը վերսկսան եւ այս անգամ Գարա–պէքիր, Րէֆէթ, Ալի Ֆուատ , Ճաֆէր Թայեար փաշաները ելան դատաւորներուն սենեակը, ուր դատաւորներուն եւ երես–փոխաններուն ձեռքերը սեղմեցին ։ Ո–մանք ողջագուրուեցան եւ իրար շնորհա–ւորեցին ։

Ֆաիք պէյ, որ լսած էր իր կրտսեր եղ–բօր մահուան դատապարտուիլը, չափա–զանց մտածկոտ կ՚երեւէր։ Սապիթ պէյ կ՚ըսէր լրագրողներուն.

— Եթէ անցեալ տարի չկռահէի խըն–դիրը, քիչ մնաց պիտի գործադրէին չա–րաշուք ծրագիրը ։

Իսկ 13 մահապարտները դեռ ամէն բա–նէ անտեղեակ, բանտի խցիկներուն մէջ կը սպասէին իրենց ժամուն։ Առջի իրի–կուն, դատարանէն բանտ վերադառնալէ ետք, իրենցմէ շատեր տրտում տխուր անկիւն մը ինկած էին։ Շիւքրիւ բան մը չէր կերած, շարունակ կը շրջագայէր խցիկին մէջ։ Զիա Խուրշիտ թուղթերով բախտը նայած էր եւ իր եղբօրը ուղ–ղուած նամակ մը գրած ։ Յետոյ ըսած էր բանտապահներուն ․

— Զիս մժեղներէն ազատեցէք որ այս գիշեր հանգիստ քնանամ ։

Սարը Էֆէ Էտիպ այն համոզումը ունէր որ կատարեալ պաշտպանողական մը ը–րած է եւ պիտի կրնայ փրկուիլ։ Լազ Իս–մայիլ կը յուսար ներման արժանանալ եւ միշտ կը կրկնէր թէ Կազին կը ներէ իրեն։ Կիւրճիւ Եուսուֆ լացած էր եւ միւսին պէս ներում կը յուսար։ Ապիտին պէյ քանի մը ժամ ջղային տագնապ ունեցած էր եւ դեղ առած։ Արիֆ վերջին պահուն Կազիէն փրկութիւն կը յուսար։ Հաֆըզ Մէհմէտ եւ Րասիմ մտահոգ վիճակի մէջ էին։ Իսմայիլ, Ջօփուր Հիլմի, Կիւրճիւ Եուսուֆ եւ Հաֆըզ Մէհմէտ իրենց կտա–կագիրները պատրաստած էին։

ԴԷՊԻ ԿԱԽԱՂԱՆ

Անկախութեան Ատեանի վճիռները գոր–ծադրուեցան նոյն գիշերն իսկ, Իզմիրի զանազան թաղերուն մէջ, ուր ժամը 23էն սկսեալ ծայր տուած էր տենդագին գոր–ծունէութիւն մը եւ արտակարգ եռուզեռ մը։ Նոյն ժամուն աննկարագրելի իրա–րանցում մը սկսած էր Իզմիրի բանտին մէջ ։ Բոլոր լոյսերը վառած, բանտա–պահները գործի վրայ, սուինաւոր ոստի–կան զինուորները կրկնապատկուած , ա–մենուրեք ոստիկաններ ու պահակներ կը շրջէին ։

(Շար.)

րեւ։ Նախարարը հերքեց Մոլոթովի այն տարկութիւնը թէ Այգընհաուըրի ծրագիրը պիտի աւելցնէ յարաբերութեանց լարման վտանգը։ Ապա դիտել տուաւ թէ երբ Այգընհաուըր իր առաջարկը ներկայացուց անցեալ յուլիսին, «ծափերով ընդունուեցաւ ամբողջ աշխարհի մէջ»։ Եզրակացնելով, յոյս յայտնեց թէ Ռուսերը կրնան փոխել իրենց դիրքը Այգընհաուըրի ծրագրին եւ ուրիշ արեւմտեան առաջարկներու մասին։

Հեռագիրը կ՚ըսէ թէ այս բացատրութիւնները եւ ուրիշ լուսաբանութիւններ ոչ մէկ ազդեցութիւն գործեցին Մոլոթովի վրայ։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

Ազգ. Ժողովը նիստի հրաւիրուած էր երէկ, շաբաթ, իրիկուան ժամը 3ին։ Օրակարգի գլխաւոր խնդիրն էր վարչապետին պահանջած վստահութեան քուէն։ Ինչպէս գրած էինք, Պ. Էտ. Ֆոր նորէն վստահութիւն պահանջեց, երբ Ազգ. Ժողովը մերժեց Ծերակոյտին բանաձեւը՝ ընտրական օրէնքի բարեփոխման մասին։ Եթէ Ազգ. Ժողովը ընդունի վարչապետին առաջարկած միջին բանաձեւը, օրինագիծը նորէն պիտի յղուի ծերակոյտին որ կրնայ ընտրութեան տարբեր ձեւ մը առաջարկել։

Աջակողմեան հոսանքները կը կարծեն թէ համայնավարները կրնան 150 երեսփոխան ընտրել, եթէ համեմատական դրութիւնը չբարեփոխուի։

× Տասնմէկ մահապարտներ փախան Կոստանդինի բանտէն (Ալժերիա)։ Փախստականներէն մէկը Օրէսի ապստամբներուն նախկին վարիչն է։ Տեղական թերթերը կը գրեն թէ ուրիշ 19 դատապարտեալներ դիւրացուցած էին մահապարտներուն փախուստը։

× Նոյ. 11ի զինադադարին 37րդ տարեդարձը տօնուեցաւ ուրբաթ օր, աւանդական հանդիսաւորութեամբ։ Հանրապետութեան նախագահը ծաղկեպսակներ դրաւ Անծանօթ Զինուորի դամբարանին եւ Քլեմանսոյի շիրիմին վրայ։

ԿԱՐԳԸ ԵԿԱՒ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏՆԵՐՈՒՆ

Խ. Միութեան վարչապետ մառեշալ Բուլկանինի եւ Կեդր. Կոմիտէին Ա. քարտուղար Խրուշչեւի ստորագրութեամբ հրատարակուած որոշմնագիր մը կը պատուիրէ «պայքար մղել ճարտարապետութեան եւ շինութեանց ասպարէզին մէջ կատարուած զեղծումներու դէմ։

Կուսակցութիւնը եւ կառավարութիւնը այս որոշմնագրով կը դատապարտեն շինութիւններու ծրագրին մէջ գործուած մսխումները եւ ծայրայեղութիւնները։ Այս պատճառով պաշտօնանկ եղած եւ իրենց շքանշաններէն զրկուած են Մոսկուայի երկու գլխաւոր ճարտարապետները, Զիչուլին եւ Վլասով։ Ուրիշ երկու ծանօթ ճարտարապետներ ալ. Պոլակով եւ Բորեցքի, որոնք Լենինկրատ պանդոկը շինած են (28 յարկ), կը զրկուին Ստալինի մրցանակէն զոր ստացած էին ժամանակին։

Հրատարակուած պաշտօնական զեկոյցէն կը հետեւի թէ Կրեմլին որոշած է ճարտարապետական նոր ոճ մը պարտադրել, առանց աւելորդ զարդարանքներու, ինչպէս աշտարակներ եւ շքեղ սիւնաշարքեր։ Ճարտարապետները պարտաւոր են ամէն բանէ առաջ հանգստաւէտ պայմաններ ապահովել բնակարաններու մէջ եւ ոչ թէ արտաքին զարդարանքներ որոնք տեղի կուտան մսխումներու։ Զեկոյցը դիտել կուտայ թէ Լենինկրատի պանդոկը, որ 354 սենեակներ կը պարունակէ, նոյնքան սուղի նստած է որքան հազար սենեակներով խնայողական պանդոկ մը։

Հրամանագիրը կը հրահանգէ մինչեւ երկու ամիս ամբողջովին վերակազմել շինութեանց եղանակը եւ ծրագիրները։ Միեւնոյնատեն մրցանակ մը կը հաստատէ նոր շէնքերու կառուցման համար, մինչեւ 50.000 րուբլի պարգեւ խոստանալով։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ, որ սրտի տագնապէն ի վեր կը դարմանուէր Տենվըրի զինուորական հիւանդանոցին մէջ, Ուաշինկթըն վերադարձաւ արտակարգ հանդիսաւորութեամբ։

ՊՐԱԶԻԼԻՈՅ բանակը ապստամբելով տապալեց առժամեայ նախագահը։ Այս

Դ Ա Շ Ն Ա Կ Ց Ո Ւ Թ Ե Ա Ն   Օ Ր Ը
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 19ին, Շաբաթ իրիկուն, ժամը ճիշդ 9ին, «Սալօն Ալհամպրայի» շքեղ սրահին մէջ (340 Պուլ. Շավ) ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ։

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ բոլոր խումբերու եւ ենթակոմիտէներու, Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ մասնաճիւղերու, ինչպէս նաեւ Կ. Խաչի մասնաճիւղերու։

Բարձր հովանաւորութեամբ Մարսէյլի քաղաքապետ՝

M. Gaston DEFFERRE

Կը նախագահէ՝ ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ եւ ՑՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ։

Խօսք կ՚առնեն նաեւ ընկերվարական ներկայացուցիչներէն

Leenhard, Jean Masse et Achile Cini

Գեղարուեստական բաժնին սիրայօժար կը մասնակցին՝ Տիկին Սիւզան Քիպրիթճեան Սիմօնէ, (Նիւ Եորքի երաժշտանոցէն եւ W.O.R. ի երգչուհին)։

Կ՚երգէ նաեւ Պ. Փ. Գասպարեան։

Կը նուագեն Օր. Սիւզան Պօյաճեան (դաշնակ, Մարսէյլի երաժշտանոցէն, Ա. մրցանակաւոր) եւ Պ. Սարգիս Չէօրէքճեան (ջութակ), ինչպէս նաեւ Դամասկոսի նուագախումբի ղեկավար Պ. Եդուարդ Մուրատեան։

Կ՚արտասանեն Օր. Անիթա Սարգսեան եւ ընկեր Գր. Քէնտիրճեան եւ ընկերուհի Մարի Սաղրեան։

Հայկական պարեր Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին կողմէ եւ եւրոպական պարեր։

Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ։

Մուտքը ազատ է։

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ԱՆԻԷՌԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Անիէռի մասնաճիւղը կազմակերպած է ծնողներու համար թէյասեղան մը՝

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ

ժամը 16էն 20, 149պիս, Ավընիւ տ՚Արժանթէօյլ։

Կը հրաւիրուին ծնողները եւ Նոր Սերունդի անդամները։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ս. Խաչի ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը 1956 Փետր. 19ին։

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Փոքրիկն Արմենուհի Պագըրճեան իր մօր ապաքինման առթիւ 5000 Ֆր. կը նուիրէ իր դանձանակէն։

Նուարդ Եաղճեան, Պետրոս Մամբրէեան, Շուշան Պետրոսեան, Ժիրայր Թորոսեան, Իսէն Աճէմեան, Ատոմ, Արփս եւ Մանուկ Ադամեաններ, Տիկ. Շ. Ինճէեան 500ական, Պ. Յովնան Աբրահամեան 1000, Տիկ. Փափազեան իր աղջկան Տիկ. Պագըրճեանի ապաքինման առիթով 1000 ֆրանք։ Ընդհանուր գումար 15,000 Ֆր.։

շարժումին հակառակ են ծովային եւ օդային ուժերը։ Կռիւները կը շարունակուին երկու կողմերուն միջեւ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ արտաքին նախարարին օգնականներէն Սեմիյոնով, որ մեծ համբաւ կը վայելէ իբրեւ դիւանագէտ, մասնաւորապէս պիտի զբաղի Միջին Արեւելքի գործերով։

ՄԱՐՋԱԿԱՆ.— Ուրբաթ կէսօրէ վերջ 65.000 հոգի խռնուած էին Քոլոմպի մարզարանին մէջ, ուր տեղի կ՚ունենար Ֆրանսա – Եուկոսլաւիա ֆութպոլի մրցումը։ Առաջին կիսախաղէն խսկ Եուկոսլաւները կը տիրապետէին եւ 24րդ վայրկեանին նշանակեցին առաջին կէտը։ Ֆրանսացիներուն խաղը շատ տկար էր եւ բազմաթիւ անդամներ սքանչելի առիթներ կորսնցուցին։ Խաղին վախճանէն երեք վայրկեան առաջ փինթոնի նշանակեց Ա. կէտը ի Ֆրանսան ի Եուկոսլաւիան մնացին հաւասար։ Տեղական թերթերը կը գրեն թէ 18 միլիոն ֆրանքի հասոյթ գոյացած էր եւ թէ մինչեւ 5000 ֆրանքի տոմսակ ծախուած էին սեւ շուկայով։

× Ֆութպոլի Ֆրանսական բաժակի հիմնադիր եւ Ֆրանսական Ֆութպոլի դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղար Անրի Տըլոնէ մեռաւ անցեալ օր։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՏԷՍԻՆ.— Ֆր. Կ. Խաչի Ազգ. վարժարանի հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ գումարները, փոխան ծաղկեպսակի, ՍՏԵՓԱՆ ՄԻԼՏՈՆԵԱՆԻ դառնաղէտ մահուան առթիւ.—

Օր. Քնարիկ Կամիտեան	1000
Պրն. Կարօ Պօտուրեան	1000
Տեղւոյս Հ. Մ. Ը. Մ.	2000
Պրն. Գուրգէն Տապաղեան	1000
Պրն. Կարօ Օհանեան	1000
Պրն. Սարգիս Առաքելեան	1000
Պրն. Արտէն Սիւզմէճեան	500
Պրն. Տըլապըը	500

Ընդհանուր գումար՝ 8000 Ֆր.։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «Ահարոնեան» խումբի դասախօսական ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 9ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ։ Նիւթը.— «Արտասահմանի երիտասարդութեան դերը այսօրուան Հայաստանի հանդէպ»։ Դասախօս՝ Եդ. Մավեան։

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ
ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ
ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ, ԺԱՄԸ 16.30էն 23

Սալ տը լ՚Անսիէն Մէրի տը Սօ, ռիւ Ուտան։ Մէթրօ Սօ (ոչ թէ Փարք տը Սօ)։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ Պանեէօ Քաշանի Նոր Սերունդին եւ Կապ. Խաչի նորակազմ պարախումբին, ղեկավարութեամբ Տիկին Մարժոլէն Սասունիի։ Խումբը պիտի պարէ Ա. Խաչատուրեանէն կտոր մը։ Արտասանութիւն Օր. Սեդա Յակոբեան։

Եւրոպական պարեր, օրքէսթրը Թիփիք։ Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ, ՄԱՐՍԷՅԼ

Հերթական դասախօսութիւնը, 16 Նոյեմբեր, չորեքշաբթի ժամը 21ին, Ֆրանս. Համալսարանի ամփիթատրոնը, 40 Ալէ Լէօն Կամպէթա։

Կը խօսի Պ. ՄԻՀՐԱՆ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

Նիւթ՝ Ի՞նչ է Մշակոյթը եւ անոր արժէքը ժողովուրդի մը համար։

Մուտքը ազատ է։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս Չորեքշաբթի ժամը 21ին, Քատէի սրճարանին վերնայարկը, կը խօսի՝ Տիկ. ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ։ Նիւթը՝ Կինը եւ սէրը Եղիշէ Չարենցի գրականութեան մէջ։

Մուտքը ազատ է։

ԾԻՍԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՀԱՆԴԷՍ

(Musique rituelle)

Զանազան երկիրներու եւ ժամանակներու

Հայկական, յունական, սուրիական աւանդութեան, Ֆրանսական Միջին Դարու, Էնքայի, Հեպրիտի (կեղտական), Ափրիկեան Սեւամորթներու, Հնդկական, Արաբական աւանդութեան, Սպանիական Գրագիլիոյ Սեւամորթներու, եբրայական աւանդութեան։

Սարքուած՝

ԼԻՏԻԱ ԿԱՐԻՆԻ

(Կարին Իչքալացեան, մեցցօ սոփրանօ),

ԵՒ

ՆԵԼԼԻ ՔԱՐՈՆԻ

կողմէ (Օնտիստ նուագարան Մարթընօ)։

Տեղի կ՚ունենայ 21 Նոյեմբեր, երկուշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին, Էքօլ Նորմալ Միւզիքի սրահը։ 78, Ռիւ Քարտինէ, Մէթրօ Մալզէրպ)։

Կը մասնակցին Կիյմէթ Պուայէ (օնտիստ), Մոնիկ Մաթայն (դաշնակ) եւ Լուի Տիլլէ (ծնծղայ)։

Կը ներկայացնէ

ԼԻՒՔ ԱՆՏՐԷ ՄԱՐՍԷԼ (Թարգմանիչ Նարեկի)։

Գին տոմսերու 200էն 600 ֆրանք։

Մասնաւոր զեղչ ուսանողներու եւ երաժշտութեամբ զբաղողներու։

Տոմսերը կը վաճառուին հանդէսին սրահը, Տիւրան հրատարակչական տունը, եւ Լորա Իչքալացեանի մօտ՝ (73 Ֆօպ. Փուասօնիէր (Փարիզ 9), Հեռ. ՓՌՕ. 64-23։

IMPRIMERIE ARAXES 46, Rue Richer. Paris

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — R.C.Seine376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 — Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 15 ՆՈՅԵՄԲԵՐ • MARDI 15 NOVEMBRE 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7826 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3237

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՒՐ ՄՆԱՑ «ՈԳԻՆ»

*

Վաղը, չորեքշաբթի, կը փակուի Ժընեւի երկրորդ խորհրդաժողովը, առանց որ եւ է հիմնական խնդիր լուծած ըլլալու:

Առաջինը գումարուած էր ամենաբարձր աստիճանի վրայ, գլխաւորութեամբ Չորս Զօրերու վարչապետներուն:

Եւ ստեղծուեցաւ «Ժընեւի ոգին», շնորհիւ փոխադարձ բարեացակամութեան մը որ աննախընթաց կը համարուէր:

Մթնոլորտը ստեղծուած էր Մոսկուայի մէջ, Մ. Նահանգներու եւ Ֆրանսայի ազգ. տօներուն առթիւ, որոնց մասնակցեցան Խ. Միութեան երեւելիները, ջերմագին արտայայտութիւններով:

Ընդունելութեանց շարքը շարունակուեցաւ Ժընեւի ժողովէն վերջն ալ:

Մասնաւորապէս ուշագրաւ էր մառեշալ Բուլկանինի սարքած դաշտահանդէսը, իր ամառանոցին մէջ, ուր օտար դիւանագէտները իրարու հետ կը մրցէին պարելով, թիավարելով եւ արեւշատութեան բաժակներ պարպելով:

Չորս վարչապետներուն ժողովը նախատօնակ մըն էր, ձեռնարկելու համար բուն աշխատանքին:

Մասնագէտներ մշակեցին օրակարգը եւ ուրիշ գործնական խնդիրներ, եւ երկրորդ խորհրդաժողովը հրաւիրուեցաւ հոկտեմբեր 27ին:

Օրակարգին առաջին հարցն էր Գերմանիոյ վերամիացումը ազատ ընտրութիւններով: Այս մասին յուշագիր մը պատրաստած էին արեւմտեան երեք պետութեանց նախարարները:

Բացման ճառերէն անմիջապէս ետքը, երբ նախագահը կ'առաջարկէր քննել այդ յուշագիրը, Մոլոթով արտասանեց իր հերթական «ոչ»ը:

Իր առաջարկն էր նախ քննել Եւրոպայի հաւաքական ապահովութեան խնդիրը:

Այդ օրէն իսկ, ժողովը դարձաւ քաշքշուք մը: Տեսակ մը լսարան՝ ակադեմական հակաճառութեանց:

Զայն խափանելու համար, արեւմտեան պետութիւնները յանձն առին առժամապէս յետաձգել գերմանական թնճուկը եւ քննել օրակարգին Բ. հարցը,— զինաթափութիւն եւ յարակից խնդիրներ:

Մոլոթով այս անգամ ալ պատ քաշեց, առաջարկելով նախ քննել Խ. Միութեան ծրագիրը: յետոյ «Պրեզիդենտ» Այզընհաուըրի թելադրութիւնները որոնք նպաստաւոր ընդունելութիւն գտած էին նախապէս:

Անշուշտ «ոչ»երու վարպետը ինքնագլուխ չէր գործեր, միշտ ժխտական դիրք բռնելով: Մանաւանդ որ յեղափոխութեան տարեդարձին առթիւ Մոսկուա գնաց եւ անշուշտ նոր հրահանգներ ստացած էր:

Արեւմուտքի ներկայացուցիչները, որոնք համբերութեան փորձ մը կը կատարէին սկիզբէն ի վեր, դառն խօսքեր արտասանեցին: Ըսին թէ Խ. Միութիւնը խախտեց իրենց վստահութիւնը, շեղելով Ժընեւի ոգիէն:

Արեւմուտքի մէջ այն համոզումն ունին թէ Մոսկուա կ'ուզէ միշտ բաժան-բաժան պահել Գերմանիան, որպէս զի արեւելեան մասը (բոլշեւիկ) զօրանալով, խաղաղօրէն վարակէ նաեւ արեւմտեանը:

Այս իմաստով ակնարկ մը ուղղեց Ֆրանսայի արտաքին նախարարը, Պ. Անթուան Փինէ, որուն համար ամերիկեան թերթերը գիտել կուտան թէ աւելի վճռական դիրք մը բռնեց քան Ֆ. Տըլլըս:

Արդարեւ, նորէն երկու աշխարհահայեացքներ են որ կ'ընդհարին, միշտ մղձաւանջի մը տակ պահելով խաղաղասէր մարդկութիւնը:

Քանի համաձայնութիւն չի գոյանար, այնքան թափ կը ստանայ զինարշաւը:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԴԱՀԼԻՃԸ ՆՈՐԷՆ ՎՍՏԱՀՈՒԹԻՒՆ ՇԱՀԵՑԱՒ

●

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ՝ ՅԱՌԱՋԻԿԱՅ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻՆ

●

Ազգ. Ժողովը շաբաթ իրիկուն վստահութիւն յայտնեց դահլիճին, 247ի դէմ 285 ձայնով: Տեղական թերթերը գիտել կուտան թէ թեր քուէարկած էին 94 համայնավարներ եւ յառաջդիմականներ: Այս առթիւ ժողովը քուէարկած եղաւ, նաեւ, ընտրութեան եղանակը: Այժմ օրինագիծը յղուած է Ծերակոյտին, որ պիտի քննէ զայն այսօր, երեքշաբթի:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, կացութիւնը անորոշ է տակաւին եւ կրնայ ըլլալ որ վարչապետը նորէն վստահութեան քուէ պահանջէ, քանի որ Ծերակոյտը կ'առաջարկէ փոխել քուէարկութեան եղանակը եւ ընդունիլ շրջանային ընտրութեան ձեւը:

Կառավարութեան համար կարեւորը այն է որ ընտրութիւնները կատարուին յառաջիկայ դեկտեմբերին: Երկու ժողովներն ալ համաձայն են այս մասին: Այդ պարագային ներկայ Ազգ. Ժողովը պիտի լուծուի 1956 Յունուար 2ին:

Հանրապետութեան նախագահին կողջը մահուան առթիւ, Ազգ. Ժողովին պատուակալ նախագահը, Պ. Էռիօ առաջարկած էր յետաձգել շաբաթ օրուան վիճաբանութիւնը: Բայց Պ. Ռընէ Քոթի խնդրեց շարունակել, որպէսզի կացութիւնը պարզուի: Կիրակի օր ալ Թելադրեց վարչապետին շարունակել իր պաշտօնը, հակառակ Ազգ. Ժողովի մեծամասնութեան պառակտումին: Վարչապետը նախարարական խորհուրդին մէջ բացատրեց թէ չուզեր պաշտօնի վրայ մնալ միայն համայնավարներու քուէներով: Շաբաթ օր վստահութեան քուէ չտուին ընկերվարականները որոնք հակառակ են վարչապետին ընդհանուր քաղաքականութեան: Դէմ քուէարկեցին նաեւ շատ մը արմատականներ, գլխաւորութեամբ նախորդ վարչապետ Մենտէս Ֆրանսի, որ կուսակից է չափաւոր ձախակողմեան կառավարութեան մը:

ՈՒՐԻՇ ՀՈԳԵՐ

Արտաքին նախարարը, Պ. Ա. Փինէ, կիրակի օր Պոն երթալով, երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետին հետ: Տեսակցութիւնը արդիւնաւոր կը համարուի: Երկու նախարարները լրագրական միացեալ ասուլիսի մը առթիւ յայտարարեցին թէ նոր ելք մը պիտի փնտռեն Սարի հարցին լուծման համար, քանի որ մերժուեցաւ եւրոպականացման ծրագիրը: Ֆրանսա ամէն բանէ առաջ կ'ուզէ ապահովել իր տնտեսական շահերը, միեւնոյն ատեն ամբաստանելով Ֆրանքեւգերման մերձեցումը: Պ. Փինէ հերքեց այն լուրը թէ նոր ծրագիր մը պիտի ներկայացնէ Տոքթ. Ատընաուըրի: Միայն թէ համաձայնութիւն գոյացած է որ խնդիրը յետաձգուի մինչեւ դեկտ. 18ի ընտրութիւնները: Սարի գերմանասէր հոսանքները վստահ են թէ մեծամասնութիւն պիտի շահին նոր խորհրդարանին մէջ:

× Մարոքի Սուլթանը կիրակի օր հիւրընկալուեցաւ Պ. Էտ. Ֆորի կողմէ, վարչապետական պաշտօնատան մէջ: Ընդունելութեան ներկայ էին Սուլթանին երկու որդիները եւ Ֆրանսայի բարձր անձնաւորութիւններ: Սուլթանը նախապէս Ռամպուլէի դղեակը երթալով, ցաւակցութիւն յայտնած էր Տիկին Ռընէ Քոթիի մահուան առթիւ: Սուլթանը իր իսկ խնդրանքով առաջնորդուեցաւ այն սենեակը ուր կը հանգչէր Տիկին Քոթիի մարմինը: Յետոյ մօտ մէկ ժամ խօսակ-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ԿԸ ԽԱՅՏԱՅ ...

«Քէյֆ անողին քէյֆ չի պակսիր», կ'ըսեն Կովկասի եւ ամբողջ Ռուսաստանի մէջ:

Կը թուի թէ այս առածին կը հետեւին Խ. Միութեան վարիչները, անցեալ Յուլիսէն ի վեր, երբ կարգ մը խրախճանքներ սարքուեցան Մոսկուայի մէջ:

Դեռ անցեալ շաբթու, թերթերը պատկերազարդ մանրամասնութիւններ կը հրատարակէին բոլշեւիկեան յեղափոխութեան տարեդարձին առթիւ կատարուած խրախճանքներու մասին:

Խանդավառութիւնը գագաթնակէտին հասած էր, այնպէս որ, ոչ միայն Ա. Միկոյեան եւ Ն. Խրուշչեւ, այլ եւ ծերունին Վորոշիլով կ'երգէին ու կը պարէին:

Թղթակից մը կը պատմէր թէ հայազգի նախարարը «լեզկինքա» պարած ատեն, յարմար ընկեր մը չգտնելով, յառաջ քաշած էր Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը:

Երէկ համով-հոտով պատմութիւն մը եւս կը հաղորդէր միջազգային մամուլը:

Մոսկուայի մէջ ընդունելութիւն մը սարքուած էր Նոյ. 13ին, Նորվեկիոյ վարչապետին (պրըմյեր-մինիստր?) այցելութեան առթիւ:

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ գինարբուքի պահուն Ն. Խրուշչեւ աւետեց թէ հաւանօրէն յառաջիկայ տարուան սկիզբը Անգլիա պիտի երթայ մառեշալ Բուլկանինի հետ, «առեւտրական օդանաւով մը, ընկերակցութեամբ ռմբաձիգ օդանաւի մը որ կրնայ հինգ հազար քիլոմեթր կտրել»:

Յետոյ աւելցուց.

— Բայց մարդու բան չըսէք, որպէս զի զօր. Կրունթըր չիմանայ... (Ատլանտեան կազմակերպութեան սպարապետը):

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, ամբողջ ընդունելութեան ընթացքին Խրուշչեւ կը խայտար եւ կը շաղակրատէր:

Միջանկեալ, պատասխանելով Ֆրանսայի մասին եղած հարցումի մը, Կեդր. Կոմիտէին քարտուղարը յայտարարեց.

— Ֆրանսացիները պատուական մարդիկ են, բայց վարանոտ. չեն յաջողիր դիրք բռնել աշխարհի մէջ: Ես կը սիրեմ այն մարդիկը, որ կա՛մ մեզի հետ են կամ մեզի դէմ: Չեմ սիրեր վարանոտները:

Եւ նորվեկեան օղի մը եւս պարպելով առաջարկեց անգլիացի թղթակցի մը որիր բաժակէն խմէ, թէեւ ինք համտեսած էր:

«Երբ թղթակիցը հաւանեցաւ, ֆրանսացի թղթակից մը այս առթիւ յիշեցուց առած մը, որուն համաձայն երբ մէկը ուրիշի մը բաժակէն կը խմէ, գիտէ թէ ինչ կը մտածէ»:

Այդ պահուն հարցուցին թէ ի՞նչ տարբերութիւն կայ իրեն եւ վարչապետին միջեւ:

— Միայն մէկ տարբերութիւն, պատասխանեց Խրուշչեւ: Ես ճաղատ եմ, իսկ մառեշալը՝ չէ:

Մեղք պատմողին վիզը ...

ՎԱՀԷ

ՅԱՋՈՐԴ ԺՈՂՈՎԻ ՄԱՍԻՆ ԿԸ ՄՏԱԾԵՆ

Խ. Միութեան եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարները, Մոլոթով եւ Տըլլըս սիրալիր տեսակցութիւն մը ունեցան կիրակի օր, լման երկու ժամ, առանց համաձայնելու որեւէ կէտի մասին: Ամերիկեան աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ մթնոլորտը սիրալիր էր, բայց կարելի չեղաւ դրական արդիւնքի մը յանգիլ, «Ժընեւի ոգին փրկելու համար»:

Բուն խորհրդաժողովէն զատ, երկու նախարարները քննեցին զանազան խնդիրներ: 1.— Նոր անդամներ ընդունիլ Ազգ. Ժողովին մէջ, խմբովին: Միայն այս հարցին քննութիւնը տեւեց կէս ժամ: 2.— Ինչպէս փակել խորհրդաժողովը չորեքշաբթի օր (վաղը): Պ. Տըլլըս բացատրեց թէ Մ. Նահանգները բացորոշապէս պիտի յայտնեն իրենց դիրքը օրակարգի հարցերու մասին (գերմանական խնդիր, ապահովութիւն Եւրոպայի եւն.): Առաջին հարցը բոլորովին ձախողած է: Ապահովութեան եւ զինաթափութեան խնդիրներն ալ առկախ կը մնան: Արեւմտեան պետութեանց 17 առաջարկներէն ոչ մէկն ընդունուած է:

Երկու նախարարները խօսեցան նաեւ Միջին Արեւելքի մասին: Պ. Մոլոթով յայտնեց թէ պատերազմի վտանգը նուազած է վերջին տասը օրերու ընթացքին: Յետոյ կարծիքներ փոխանակուեցան, նոր ժողով մը գումարելու համար յառաջիկայ գարնան:

× Նոյն օրը խորհրդաժողովը քննեց զինաթափութեան խնդիրը, որ երեք նիստ գրաւած էր: Ոչ մէկ արդիւնք. ոչ ալ խզում: Մասնագէտները զեկոյց մը պիտի խմբագրեն, կցելու համար վերջնական յայտարարութեան:

Նոյն օրը Մոսկուայի անթենը յորդոր կը կարդար որ Չորս Մեծերը յանձն առնեն զինու զօրութեան չդիմել, նոր շրջան մը բանալով միջազգային օրէնքի մէջ:

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ վարչական ընտրութիւնները պիտի կատարուին հինգշաբթի օր: Բուռն պայքար մը բացուած է աջ եւ ձախ հոսանքներու միջեւ:

ԲՈՂՈՔ ՄԸ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 6ԵՑԻ ԴԷՊՔԵՐՈՒՆ ԱՌԹԻՒ

Շաբաթ օր, Մարդու Իրաւունքներու Դաշնակցութեան նախագահը, Պ. Էմիլ Քան, Փարիզի անթենին վրայ խօսելով Սեպտ. 6եցի դէպքերուն վրայ (Պոլիս, Իզմիր եւ Անգարա), կարդաց ընկերակցութեան քուէարկած բողոքի բանաձեւը զոր պիտի հրատարակենք յաջորդով:

ՓԱՐԻԶԻ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՆՈՐ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

ԽՄԲ.— Փարիզի եկեղեցւոյ վարչութենէն ստացանք հետեւեալ զեկոյցը.—

Փարիզի եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան նորընտիր վարչութեան նիստը տեղի ունեցաւ Նոյեմբեր 10ին, ժամը 7ին, եկեղեցւոյս խորհրդարանին մէջ, նախագահութեամբ Սրբազան հօր: Ներկայ էր նաեւ ներկայացուցչական ժողովի ատենապետ Պ. Վահէ Ֆրէնկեան:

Կատարուեցաւ դիւանի ընտրութիւնը կանոնագրի 21րդ յօդուածի համաձայն: Ընտրուեցան Պ. Ս. Քարեան՝ ատենապետ, Պ. Յակոբ Տէր Յակոբեան, Բ. ատենապետ, Պ. Պատրիկ Կէնճեան ատենադպիր, Պ. Կարապետ Յակոբեան գանձապահ: Վաւերացուեցաւ Կրթ. առժամեայ յանձնաժողովը որ կազմուած էր Սեպտեմբեր 30ի նիստին մէջ:

Կազմուեցաւ Պ. Պ. Վահէ Ֆրէնկեանէ, Պարէտ Բամպուքճեանէ եւ Մեթր Արմէն Բարսեղեանէ բաղկացեալ յատուկ յանձնախումբ մը որպէս զի զբաղի Ազգ. Տան խնդրով: — (Դիւան):

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ նախագահը, զօր. Լոնարտի, որ իշխանութեան գլուխ անցած էր անցեալ Սեպտեմբերին, փախուստի մատնելով Փերոնը, հրաժարեցաւ հիւանդութեան պատճառով: Իրեն յաջորդեց Սպարապետը, զօր. Արամպուրու: Ուրեմն բանակին կ'իյնայ կազմել նոր կառավարութիւնը: Նոր նախագահը առժամեայ իշխանութիւն մը կազմած է մէկ մէկ նախարար առնելով բանակէն, նաւատորմիղէն եւ օդատորմիղէն: Կ'ըսուի թէ նոր նախագահը աւելի թոյլատու է Փերոնի կուսակիցներուն հանդէպ

ՆԵՐՔԻՆ ՃԱԿԱՏՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ

●

Մեր ազգային գոյութեան պահպանման ու զօրացման առանցքը՝ մեր ազգային ներքին ճակատն է․ անոր կազմակերպումը ։

Այս բարդ ու բազմաճիւղ ճակատին գոյութեամբն է որ կրնանք դիմագրաւել արտաքին մեծագոյն դժուարութիւնները․ նոյնիսկ փոթորկալից դժբախտութիւնները ։ Տկարութիւն մը՝ մեր ներքին կեանքին մէջ, պառակտուած ու հիւանդագին կացութիւն մը, անմիտ ու ապարդիւն վիճաբանութիւններու երկարաձգում մը՝ այնպիսի երեւոյթներ են, որոնք կրնան կերպարանափոխել արտաքին ամէնէն նպաստաւոր դէպքերը․ չարափոխել զանոնք ։

Ինչ նշանակութիւն կրնայ ունենալ մեզի համար դէպքերու նպաստաւոր դասաւորում մը, եթէ մենք պատրաստ չըլլանք օգտուելու անկէ, մեր ջանքերով, ուժերու համախմբումով, զոհաբերութեամբ եւ վճռականութեամբ ։

Եւ ինչ նշանակութիւն կ՚ունենայ վարդագոյն կացութեան մը ստեղծումը, եթէ այդ կացութեան տէր կենալու եւ զայն տեւական դարձնելու ոչ գիտակցութիւնը ունենանք, ոչ ալ ուժը ։ Ձի բաւեր բերդի մը ապաւինումը, եթէ չկրնանք զայն պաշտպանել ։ Կարելի չըլլար ամրոցի մը պաշտպանութիւնը, եթէ չունենանք անհրաժեշտ քանակով զէնքն ու զինուորը ։

Ազգապահպանման պայքարը շահելու համար, անհրաժեշտ է որ կազմակերպուի ազգային ներքին ճակատը, թարմ ու նոր ուժերու յաւելումով ։ Նոր եռանդ թափուի ու նոր բազուկներ անցնին գործի ։ Ուրիշ խօսքով, երիտասարդութիւնը զայ խառնուելու երէցներուն հետ, իր ուժերը միացնելու համար անոնց ուժերուն ։

Մեր գերագոյն նպատակը՝ երիտասարդութեան պահպանումն է․ նոր սերունդին փրկութիւնը, ազգային ոգիով ու ձգտումներով ։ Սակայն, երիտասարդութիւնը կը պահուի գործի մղելով զայն, աշխատանքի ու պայքարի մէջ առնելով ։ Սերունդները իրարու հետ եւ խառն․— այս ըմբռնումով է որ ջանքեր կը թափուին ամէն տեղ, հանրային կեանքի զանազան մարզերէն ներս, կազմակերպութիւններու, մշակութային ու կրթական հաստատութիւններու եւ եկեղեցական մարմիններու մէջ ։ Ոչ միայն մեր ժողովուրդին, այլեւ օտար ու մեծ ժողովուրդներու կեանքին մէջ ալ նոյն հասկացողութիւնը կայ ու կը մշակուի ։ Հինները նորերուն հետ, ձեռք ձեռքի եւ խելք խելքի ։

Սխալ, վտանգաւոր ճամբայ մըն է, երբ գործ մը կը յանձնուի բացառապէս միայն մէկ սերունդի, երէցներուն կամ երիտասարդներուն ։ Ընդհակառակն․ մեր ջանքը թող ըլլայ սերունդները իրարու խառնել, իրարու միացնել, ոչ թէ բաժնել իրարմէ․ ձուլել զանոնք լեզուով, մտածումներով, աշխատակցութեամբ ու գործակցութեամբ ։ Ոչ հին սերունդը կրնայ քաշուիլ հրապարակէն, ոչ ալ նոր սերունդը կրնայ գրաւել ասպարէզը ։ Մեզի նման ժողովուրդի մը համար մանաւանդ, կենսականը՝ բոլոր գործօն, աշխատանքի ընդունակ տարրերու համախմբումն է, հին ըլլան անոնք թէ նոր, տարեց թէ երիտասարդ ։

Այսպէս է կեանքի ու գործունէութեան բնական ընթացքը, առհասարակ ։ Մեզի համար տարբեր չի կրնար ըլլալ գործունէութեան ուղին, որովհետեւ երէցներ կան, որոնք երիտասարդ են եւ երիտասարդներ՝ որոնք հին են ու տարեց··· Կեանքի իմաստութիւնը կը թելադրէ, որ հինները իրենց փորձառութիւնը բերեն եւ նորերը իրենց աւիւնն ու եռանդը ։

Սակայն, իրականացնելու համար սերունդներու այս համագործակցութիւնը, պարտաւոր ենք փոխել, յեղաշրջել նախ՝ մտածելու մեր եղանակը․ սրբագրել զայն, արդիւնքի հասնելու համար ։ Զունի՞նք գրողներ, որոնք իրարու կը հակադրեն սերունդները, զաւակները՝ հայրերուն, ոչ միայն իրենց հոգեբանութեամբ ու մտածման ճամբաներով, այլեւ իրենց ոգիով ու հասկացողութիւններով ։ Զունի՞նք ճառախօսներ, որոնք «իմաստութիւններ» կը սփռեն, յայտարարելով չարունակ, թէ հին ու նոր սերունդները անհաղորդ են իրարու ոչ միայն իրենց դաստիարակութեամբ, այլեւ ազգային հիմնական յատկանիշներով․ լեզուով, պատմութեամբ, հայրենիքի գաղափարով, ազգային զգացումներով, մակերեսէն դատելով միշտ երեւոյթները ։

Ստեղծուած է, այսպէս, տարօրինակ, անհարազատ ու դժբախտ հոգեվիճակ մը, ուր սովորական դարձած է երիտասարդի մը համար՝ հայրենիքի գաղափարին աղճատումը ։ Նոր Սերունդէն շատերուն մտքին մէջ արդարեւ, այնքան շփոթ է ան, հայրենիքի գաղափարը, որ Հայաստանը անոնց համար իրենց հօր կամ մօր «երկիրն» է «անոնց» ծննդավայրը ։ Մայրենի լեզուն, հայերէնը, իրենց ծնողաց լեզուն է, հետեւաբար, եթէ ուզեն սորվիլ, «անոնց» հաճոյք պատճառելու համար է որ կը սորվին․ կը սորվին, որովհետեւ «անոնք» կ՚ուզեն որ սորվին ···

Ասկէ աւելի արտառոց եւ վնասակար բացատրութիւն չի կրնար ըլլալ ։ Ասկէ աւելի վտանգաւոր, սերունդները իրարմէ բաժնող մտայնութիւն չի կրնար գոյութիւն ունենալ․ մտայնութիւն մը՝ որ վարակած է թէ նոր սերունդը, եւ թէ հիներէն շատերը ։ Ազգապահպանման մեր պայքարին մէջ, առաջին գծի վրայ կու գայ այս մտայնութեան ջախջախումը ։ Մեր հայրենիքը, Հայաստանը, հայրերու կամ մայրերու «երկիրը» չէ․ որոշ սերունդի մը յատուկ չէ ան, այլ հայրենիքը բոլոր Հայերուն եւ բոլոր սերունդներուն, որոնք նոյն ծագումը, նոյն արիւնը եւ նոյն պատմութիւնն ու լեզուն ունին եւ պիտի ունենան ։ Կրնան, այս Հայերէն շատերը օտար հորիզոններու տակ ծնած ըլլալ, տարբեր երկիրներու քաղաքացի ըլլալ, սակայն հայ ժողովուրդին անբաժան ու հարազատ մասը կը կազմեն, ճիշդ այնպէս, ինչպէս կրնան տարբեր դաւանանքներ ունենալ, առանց դադրելու հայ ու հայ ժողովուրդի զաւակ ըլլալէ ։

Հայրենիքը բոլոր Հայերունն է, իսկ հայերէնը՝ բոլորին մայրենի լեզուն, հոգ չէ թէ շատեր տարբեր լեզուներ գիտնան կամ օտար լեզուներով արտայայտուին ։ Շատեր կը խօսին անգլերէն, ֆրանսերէն, արաբերէն, թուրքերէն, ռուսերէն կամ թաթարերէն, սակայն իրենց մայրենի լեզուն հայերէնն է ու կը մնայ, ինչպէս որ անոնք կրնան ապրիլ բազմազան երկիրներու մէջ, հայրենիք ունենալով միայն Հայոց հայրենիքը ։ Ի՞նչ պիտի պատահէր, եթէ «մայրենի լեզու» դառնային անգլերէնը, ֆրանսերէնը, արաբերէնը, թուրքերէնը, թաթարերէնը եւ «հայրենիք» դառնային մեր ժողովուրդին ապրած բոլոր երկիրները ··· Ո՞ւր պիտի մնար հայութիւնը, ո՞ւր պիտի ապաստանէր ան ։

Այնքան ապահով է ժողովուրդ մը, որքան ներդաշնակ են անոր հին ու նոր սերունդները, իրենց գործերով ու մտածումներով, իրենց հայրենիքի գաղափարով ու հայրենի լեզուի հանդէպ պաշտամունքով ։ Անոնց պաշտպանութեամբ ։

Կը շահինք մեր պայքարը, եթէ գիտնանք ցրուել մտքերու շփոթը ։

Եւ եթէ գիտնանք համախմբել ազգային մեր բոլոր ուժերը, հաւատքով ու ամուր խարիսխներու վրայ կեցած ։

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔի)

ՍԵՒ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

●

Ձեմ գիտեր թէ ուրկէ կուգայ աշխատանքը սեւցնելու սովորութիւնը որ կ՚երեւայ ատեն ատեն մեր թերթերուն մէջ, եւ բեմերու վրայ, ճառախօսներու կողմէ ։ Դեռ վերջերս ամսաթերթի մը խմբագիրը, սեւով կ՚որակէր խմբագրական աշխատանքներէ դուրս իր կատարած ձեռական աշխատանքները ։

Բնաւ չեմ հասկցած թէ այստեղ սեւը փոխաբերակա՞ն իմաստով կը գործածեն թէ իսկական իմաստով ։ Եթէ փոխաբերական իմաստով է, անարգանք մըն է աշխատանքին հանդէպ, իսկ եթէ իսկական իմաստով է գործաւորին ձեռքերը աղտոտելուն եւ երեսը քիչ մը մրոտելուն պատճառաւ, չարժեր սեւ պիտակը փակցնել աշխատանքին ։

Ֆրանսացի հանքագործները իրե՛ք իրենց «կէօլ նուառ» անունը կուտան, բայց անոնք իրաւունք ունին, որովհետեւ իրենց դէմքերը եւ ձեռքերը սեւամորթի պէս կը սեւնան, փոշին ալ հագուստներէն ներս թափանցելով մարմինն ալ կը սեւնայ ։

Երբ սեւ աշխատանք կ՚ըսենք փոխաբերական իմաստով՝ հոս սեւը միեւնոյն իմաստը ունի, ինչպէս սեւ շուկայ ասացուածքին մէջ ։

Իսկ եթէ ծանր եւ դժուար աշխատանք ըսել կ՚ուզեն, վերջապէս հայ գործաւորը վերի արտին ցորենը չէր որ իրեն յատկացնէին միայն ճերմակ և թեթեւ աշխատանք ։

Ես չորսուկէս տարի Ռընօ աշխատած եմ եւ տեսած եմ որ ազգութեան խտրութիւն չկայ․ ամէն բանուոր, ինչ ազգի ալ պատկանի, մէջն ըլլալով Ֆրանսացին, իր ընդունակութիւններուն եւ պարագային համեմատ գործի մը կը դնէին ։

Վազգէն Շուշանեանի մահէն ետքը, ծանօթ մտաւորական մը իր մասին գրեց թերթի մը մէջ, անոր Ռընօ աշխատած ըլլալն ալ յիշելով ։ Այս առթիւ ունէր յուզիչ խօսքեր, որովհետեւ Վազգէնը ստիպուեր էր գործարանի մէջ աշխատիլ ։ Բնականաբար անխուսափելի «սեւ աշխատանքն» ալ իր պատուաւոր տեղը ունէր այդ յուզիչ խօսքերուն մէջ ։

Վազգէնը եւ ես 1923 Յունուարին միեւնոյն օրը Ռընօ մտած ենք ։ Երբ իրիկունը գործէն վերջ զինքը տեսայ, ըսաւ թէ կառքերու վաճառման սրահին մէջ շատ թեթեւ գործ մը տուած են իրեն ։ Եւ չզարմացայ, որովհետեւ ան իբրեւ որբ ներկայացուած էր պաշտօնեային եւ բարի մարդը ազնուօրէն վարուած էր, թեթեւ գործի մը կապելով զայն ։ (Ուրիշ առթիւ մը կը գրեմ իմ եւ Վազգէնին Ռընօ ընդունուելու պատմութիւնը այնպիսի ատեն մը երբ գրեթէ օտար բանուոր չէին առներ) ։ Ես այս մտաւորականը չմեղադրեցի, որովհետեւ գրողը աւելի շատ կ՚երեւակայէ քան կը տեսնէ ։

Հինէն ի վեր ունեցած ենք յառեւս գրողներ, թէեւ այսօր նուազ, որոնք եղբայր բնոյթկուտան հայ բանուորներուն գործարանային կեանքին եւ զայն կը նկատեն մեր ողբերգութեան շարունակութիւնը ։ Ընդհակառակն, հայ բանուորը ինքզինքը բախտաւոր կը սեպէր, որ ապրուստ ճարելու ճամբան գտած էր հիւրընկալ երկրին մէջ ։

Անշուշտ գործարանին մթնոլորտը հրապուրիչ չէ ։ Բայց աշխատանքը կարծուածին չափ ալ ծանր չէ, աւելի թեթեւ է քան դաշտային աշխատանքը, շատ աւելի թեթեւ քան շինութեանց աշխատանքը ։

Մեր ծննդավայրերուն մէջ գործարաններ չկային, հետեւաբար մեզի անծանօթ էր բանուորական կեանքը, բայց աւելի՞ երջանիկ էինք ։ Կը կասկածիմ ։ Լաւ կը յիշեմ, երբ մեծերը տնտեսական հարցերու մասին կը խօսակցէին, փափաք կը յայտնէին որ Եւրոպացիները գան, գործարաններ բանան եւ ժողովուրդին գործ ճարեն ։ Քանի որ խօսքի կարգ եկաւ,

---

ՈՐՍՈՐԴԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԱՅՐ ԱՐՋԸ

●

Սիմոնի վարձը տարեկան մի մողի էր ու մի ձեռք շոր ։

Տասնեակ ժամանակս ինձ հետ շատ բաներ են պատահել, բայց այդ աշնանը մի զարմանալի, մի հրաշք բան պատահեց, որ մինչեւ մահս չեմ մոռանայ ։

Աթոն Գառնաքարի հանդում վարձով խոտհարք էր վերցրել ։ Խոտը հնձել – դիզել էինք եւ եւ տաւար – ոչխար տեղափոխել Գառնաքար ։ Դէ, Ղազախին ծանօթ մարդը գիտի, որ տարուայ այդ պահին անտառը շողշողում է ամէն գոյնի սալորների, տանձի, խնձորի տեսքից, իսկ հողերում՝ կարտոֆիլ դեռ կայ ։ Տաւարածին էլ դա է պէտք ։ Քանի աշուն է՝ խժռիր ճանկդ ընկածը, որ ձմեռը դրանդ չոքեց՝ վայ քո օրին ։

Մեր ձմեռանոցի մօտի անտառապատ բլրի միւս երեսին, մի մռայլ ձորում, հազար տարի է, որ երկու կիսաւեր վանքեր են կանգնած ։ Այդ ձորը Ջուխտ վանքերի ձոր է կոչւում ։ Ձմեռը ես եւ Սիմոնը մեր անասուններն այդ ձորն էինք տանում արածացնելու ։

Մի օր էլ Ջուխտ վանքերի ձորում կարտօֆիլը թաղեցի մոխրի մէջ ու նստեցի ժայռի գլխին ։ Դիմացս ծիրանի հագած անտառն է, որ ձորի երկու կողմերից բարձրանում է մինչեւ ծեր Խալխալլուի «Գոտկատեղը» ։

Նայում եմ ձորին, նայում եմ նախշուն անտառին, նայում եմ քչքչացող առուին, ու մի տեսակ սիրտս լցւում է ։ Միտք եմ անում, թէ՝ էս ինչ ձեռք է ստեղծել էս սիրուն – շարմաղ բնութիւնը, էս չահմար օձի գոյները ։ Մի խօսքով, գլուխներդ ինչ ցաւացնեմ, մարդ եմ էլի, ինձ ու ինձ խօսում եմ քարի հետ, ծառի հետ, տերեւի հետ, եւ հազար ու մի բան է անց կենում մտքովս ու ամէնից շատ սիրտս լցւում է այն բանից, որ դպրոցական պարապմունքները նորից սկսուել են, Աթոյենց երեխաները կոկիկ հագնուած նորից դպրոց են գնում, իսկ ես ուսման կարօտը սրտիս մէջ՝ դեռ տաւարած եմ եւ յոյս էլ չունեմ, թէ բախտ կ՚ունենամ կեանքումս երբեւէ դպրոց մտնելու ։

Այդ մտքերով տարուած ։ Մոլորուած ու պղտոր հայեացքով ցած նայեցի ու հայեացքս կանգ առաւ մի սեւ բանի վրայ ։ Մտքերս ցրուեցին ։ Մէկ էլ մտիկ անեմ, տեսնեմ ժայռի տակին մի արջի քոթոթ պորտն արեւին է արել ու քնել ։ Սիմոնին ձեռքով նշան արի, որ շուտ անի, մօտ գայ ։ Նա առաջ եկաւ կիսախորով կարտոֆիլը բերանում, աչքերից արցունք թափելով ու մոխրոտ ձեռներով ։ Նշան արի, որ չխօսի ու մատով ցոյց տուի ցած ։ Տեսաւ որսն ու ապշութիւնից աչքերը պսպղացին ։ Մի քար վերցրեց ուղում է ցած գցի ։ Տատա՞ւուեց, քարը մի կողմ դրեց եւ ուղղութիւնը ճշդելու համար ոչխարի կտիտ գցեց ։ Քոթոթն ականջը շարժեց, թաթով խփեց երեսին, կարծելով, թէ ճանճերն են անհանգստացնում, եւ էլի քուն մտաւ ։

Սիմոնը մի մեծ քար վերցրեց եւ զգուշութեամբ ցած թողեց կտիտի բաց թողած ուղղութեամբ ···

Կակուղ թրխկոց լսուեց, եւ ջախջախուած քոթոթն սկսեց ոտքերը ջղաձգօրէն ցնցել օդում ։ Մենք, չնայած մեր կատարած սարսափելի անխղճութեանը, ուրախութեան ճիչ ու աղաղակով վազեցինք, որ քարափի միւս ծայրով իջնենք ցած ։

Ցանկարծ անտառից մռնչիւն լսուեց ։ Թաւուտի միջից, տանձը բերանին խժռելով, դուրս եկաւ վիթխարի մի արջ ։ Նա փնչացնելով ու թափուած ճիւղերը ջարդելով արագ վեր բարձրացաւ եւ իր ձագին արիւնաթաթախ տեսնելով, այնպէս ալխողորմ գոռոց բարձրացրեց, որ անտառը թնդաց ։ Ցաւագար հայեացքով նա մեզ նայեց եւ ծառս եղաւ ժայռն ի վեր ։

Մենք կարտօֆիլն ու տաւար - ոչխարը թողած, լեղապատառ մինչեւ ձմեռանոց մի շնչում փախանք ···

***

Այդ երեկոյ ձմեռանոցի բնակիչները հաւաքուել էին որսկան Մուկուչի տանը ։ Սիմոնի հետ միասին, նրան հաւասար Աթոյի ծանր ղաղանակի համն առնելուց յետոյ, ուռած աչքերով մտայ Մուկուչի տուն ։ Ձմեռանոցի ջահէլներն այնտեղ էին ։ Ասատուրանց Ներսէսը մի ծակ դոյլ թմբուկ էր դարձրել, իսկ Ակոյենց Գրիգորը ջութակով (*) իր հնարած երգն էր նուագում ։ Դա մի կատակ – երգ էր, որ նա կապել էր սարում այդ ամառ «ճիլ» պանիր գողացած մի մարդու վրայ ։ Երգի մի տունն այսպէս էր ։

Ամէն վերջին երկու տողն ասելիս, Վասոյենց Ենոքը թեւերը վեր էր բարձրացնում, չուխի ծայրերը գօտին խրում ու պար գալիս ։

Այսպէս զուարճանում էին մեր ձմեռանոցի հովիւներն ու տաւարածները, երբ ես ներս մտայ ու նօթերս կախած կանգնեցի չէմքում ։ Բուխարու մէջ մի քոթուկ այրուեց, փուլ եկաւ, ու կրակը թէժացաւ, լոյսն ընկաւ իմ երեսին ։ Նրա ու պար դադարեց․ երեւի աչքերս շատ էին ուռած ։

(*) Հոռոմիսիմ հօքիր, վեր կալ ուռը
Կոտրի էդ անամօթի կուռը,
Որ չբացէր ձեր դագի(*» դուռը ։
Վա՛յ տարել են թել - թել ճիլը,
Ջան, տարել են թել –թել ճիլը ···

Վ․ ԱՆԱՆԵԱՆ

(2) (Շար․)

«ԹՈՒՐՔԻԱՆ ՄՆԱՑԵՐ Է ՀԱՅԿ. ԿՈՏՈՐԱԾՆԵՐՈՒ ԹՈՒՐՔԻԱՆ»

ՆԻՒ ԵՈՐՔ, (Ցառաջ).— Մ. Նահանգներու ամենալուրջ չաբաթաթերթերէն «Տէր Քրիսչըն Սենչըրի» անդրադառնալով Պոլսոյ Սեպտեմբեր վեցի դէպքերուն, Հոկտեմբեր 26ի իր խմբագրական սիւնակին մէջ կ՚ընէ հետեւեալ խորհրդածութիւնները.—

«Այժմ, երբ հրապարակի վրայ է Սեպտեմբեր վեցի գիշեր (Իսթանպուլի մէջ) պատահածներուն ամբողջ պատմութիւնը՝ մարդկային միտքը կ՚ընդվզի այն փաստին դէմ թէ մարդը կարող է գործել սադայէլի մը պէս:

«Թրքական դրաքննութիւնը սկիզբէն փորձեց խեղդել այդ պատմութիւնը, ապա՝ տարածել այն միտքը թէ յունական տեղեկութիւնները անամօթօրէն չափազանցուած էին: Բայց, այժմ, երբ ամէնուն սեփականութիւնն են Լոնտոնի «Տէյլի Մէյլ»ի աշխատակից Նօէ Պարպըրի, ծերակուտական (ամերիկեան) Քէյփհարթի, եւ «Ուըրլտ Քաունսիլ աֆ Չըրչըզ»ի ներկայացուցիչ Վէր. Րէյմոնտ Մէքուէլի ականատեսի վկայութիւնները, ոչ մէկ տարակոյս կը մնայ այն մասին թէ՝ մահմետական ամբոխներու ծրագրուած ու համաղէպ յարձակումը այդ մէկ գիշերուան մէջ կործանեց ու աւերեց Իսթանպուլի մէջ գտնուող օրթոտոքս ութսուն եկեղեցիներէն վաթսունը, եւ փճացուց ու կողոպտեց ստացուածքները Յոյներուն, որոնց կորուստին արժէքը կը հասնի հարիւրաւոր միլիոններու, մահմետական ամբոխներ նոյնիսկ փորեցին քրիստոնեաներու գերեզմանները, կոտրեցին շիրմաքարերը եւ նետեցին դիակները խրամներու եւ փոսերու մէջ: Աւելի վատ էին այն խոշտանգումները, որոնք գործուեցան մարդկային էակներու վրայ, սկսած օրթոտոքս եկեղեցականներէն, որոնք սպաննուեցան, խեղդուեցան ու ծեծուեցան, մինչեւ մանկանոցի մը փոքրիկ աղջիկները, որոնք զոհերն եղան ամբոխին խենէշ, գազանային կիրքերուն:

«Թուրք կառավարութիւնը խոստացած է վճարել վնասները եւ կ՚ըսէ թէ այլեւս պիտի չկրկնուի ոստիկանութեան անտարբերութիւնը, որ խրախուսեց ամբոխները, բայց Րիլիճիըս Նիուզ Սըրվիսը (Կրօնական Լրատու Սպասարկութիւնը) Հոկտեմբեր չորսին հաղորդեց թէ (դէպքերէն ամիս մը վերջ) Յունաց պատրիարքը բոլորովին կորուած է աշխարհէնային գին. պահակային շղթայով, որ քաշուած է արգիլելու Թուրք երիտասարդներու կազմակերպութիւնը գործադրելէ իր երդումը թէ՝ պիտի հիմնայատակ քանդէ Յունաց պատրիարքարանը:

«Պատմութիւնը եղած է անագորոյն, անասնային եւ յաճախ չար բան մը Պալքաններու մէջ եւ Միջերկրականի արեւելեան ափերուն վրայ:

«Արդիական Թուրքիան այդ մէկ գիշերուան մէջ ցոյց տուաւ թէ ինք տակաւ հայկական կոտորածներու Թուրքիան է:

«Սակայն, Միացեալ Նահանգները ողջունած են զայն իբրեւ իրենց ամէնէն արժէքաւոր եւ վստահելի Դաշնակիցներէն մին»:

Նոյն շաբաթաթերթը իր նոյեմբեր 2ի թիւին խմբագրական սիւնակին մէջ կը գրէ.—

«Թուրքիա վճարած է 106.880 լիրա (38.000 տոլար՝ պաշտօնական սակով) Սեպտեմբեր վեցի գիշերը քանդուած 40 յոյն եւ չորս հայ դպրոցներու նորոգութեանց համար, մինչ 49 եկեղեցիներու եւ 15–20 մատուռներու վնասը գնահատուած է 1.600.067 լիրա (357.000 տոլար): Օրթոտոքս եկեղեցւոյ իշխանութիւնները զայրացած են այս նախատական հատուցման դէմ:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ.— Նոյ. 6ի կիրակին, նորակառոյց «Իմաքիւլէ»ի շքեղ սրահը, ուր, առաջին անգամ հայկական հանդէս տեղի կ՚ունենար, հայկական տաքուկ մթնոլորտ մը ստեղծուած էր, երբ ընկեր Միրզէ բեմ բարձրացաւ եւ բեմ հրաւիրեց օրուան նախագահը, ընկեր Սիսլեան: Նոր Սերունդի անդամները երգեցին «Մշակ բանուոր»ը: Ընկեր նախագահը իր բացման խօսքով պարզեց Հ. Յ. Դաշնակցութեան անցեալը եւ եզրակացուց.— «Վաթսունը հինգ տարի ծառայեց ամփոփելու համար հայ ժողովուրդին ցաւերը եւ ձեռք ձգեց անոր ազատութիւնը: Ազնիւ զգացում է անաչառ ըլլալ եւ քննել Հ. Յ. Դ. գործունէութիւնը, տեսնելու համար թէ ան իր կոչումին ծառա՞յած է: Խաթարուած էր ազգային գիմագիծը, Դաշնակցութիւնը ներշնչեց անոր իր արժէքներու գիտակցութիւնը, կորիզը դրաւ հայրենիքի մը, որուն համար կը հրճուինք բոլորս: (Ծափեր):

Գեղարուեստական բաժինը շատ ճոխ էր եւ կարգով բեմ հրաւիրուեցան Նոր Սերունդի անդամներ, Վահէ Տէր Յակոբեան (արտասանութիւն), Լուիզ Հարէլեան, Օր. Ուզունեան, Օր. Խաչերեան, Աւիս Գզըլեան (երգ), ամէնքն ալ շատ յաջող: Օրիորդներ Տապաղեան (Տէսինի Կ. Խաչի դպրոցի աշակերտ), Սիսլեան (Կրընոպլէն), որպէս կրտսերներ ջերմապէս գնահատուեցան իրենց յաջող արտասանութիւններուն համար: Պ. Տոստողբուեան երկու անգամ բեմ եկաւ նուագելու համար ջութակով Խաչատուրեանի «Գայեանէ»էն մաս մը զոր հաճոյքով լսեցինք: Տիկին Ս. Թադէոսեան որ այս անգամ եւս եկած էր, սիրայօժար, իր հըմայիչ ձայնով, երգեց «Իղձեր»,, «Գարուն – Երեւան» եւ բուռն ծափերու վրայ «Իմ երգը»:

Կարգը եկած էր լսելու օրուան բանախօսը, ընկեր Ժիրայր Դատուրեան, որ առաջին անգամ կ՚երեւար լիոնահայութեան: Ընկերը խօսեցաւ խանդավառ ճառ մը, գովեց Հ. Յ. Դաշնակցութեան ընկերվարական գաղափարները, որուն խորհրդանիշն է բահ, սուր եւ գրիչ, «Դաշնակցութիւնը եղած է պաշտպանը մեր դատին, մեր լեզուին, հայրենիքին, մշակոյթին: Ան դէմ է բոլոր տեսակի փաշականութեանց: Ապա խօսքը ուղղելով Նոր Սերունդի անդամներուն, որոնք սրահին առաջամասը գրաւած էին, շարունակեց, — «Ձեր բոլոր կարողութիւնները ոչինչ պիտի արժեն, եթէ չպահէք ձեր հայկական ծագումը, սիրեցէք ձեր լեզուն, հայրենիքը, հայ ժողովուրդը մէկ սիրտ է, Սփիւռքի թէ Հայաստանի մէջ: Վարչաձեւերը տեւական չեն, հայրենիքն է յաւերժական: Պատրաստուինք Ազատ եւ Անկախ Հայաստանի քաղաքացիներ դառնալու»: Ոգեւորիչ այս խօսքերը խոր տպաւորութիւն ձգեցին բոլոր ներկաներուն վրայ:

Նախագահին փակման խօսքէն վերջ, Նոր Սերունդին անդամները երգեցին «Յառաջ Նահատակ» քայլերգը եւ ժողովուրդը բաժնուեցաւ սրահէն անգամ մը եւս վերանորոգուած ազգային զգացումներով:

Վարանդեան կոմիտէն, որ ջանք չէր խնայած հանդէսին կազմակերպութեան համար, գինեձօն մը տուաւ, յարակից փոքր սրահին մէջ այն բոլոր երիտասարդներուն, երիտասարդուհիներուն որոնք մասնակցած էին գեղարուեստական բաժինին: Տօնակատարութիւնը շարունակուեցաւ երգերով, ճառերով եւ խրատականներով: Իրիկուան ժամը 7 էր, երբ բաժնուեցանք սիրով, զուարթ տրամադրութեամբ: Յ. Հ.

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ԱՅՑ

Անցեալ կիրակի (6 Նոյ.) կէսօրէ վերջ տեղի ունեցաւ Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբին կողմէ կազմակերպուած յիշատակի այցելութիւնը դէպի Փէր Լաշէզ, Անդրանիկի, Ահարոնեանի, Խատիսեանի, Ռուբէնի եւ մեծ հայրենասէր Գրիգոր Օտեանի շիրիմներուն: Ստուար բազմութիւն մը փութացած էր իր յարգանքի բաժինը բերել այս յիշատակի հանդիսութեան:

Իւրաքանչիւր շիրիմի վրայ ծաղկեփունջ մը զետեղուելով, Ռոստոմ խումբի կողմէ ընկեր Երուանդ Ճանկէօզեան ամփոփ կերպով ոգեկոչեց ամէն մէկուն յատկանիշը եւ արժանիքը:

Այցէն վերջ ներկաները հաւաքուեցան մօտակայ սրահի մը մէջ՝ թէյասեղանի մը շուրջը, ուր Ռոստոմ խումբի կողմէ հաւաքոյթը բացաւ Ս. Սէլթիկեան եւ հրաւիրեց ընկեր Ճանկէօզեանը նախագահելու թէյասեղանին: Յաջորդաբար խօսեցան Շաւարշ Միսաքեան, Վ. Մելիքեան, Խաչիկ Մկրտիչեան, Բենօ եւ Բարունակ Զիլճեան (Մարսէյլէն), վերապրեցնելով յիշատակը եւ գործը մեր անմոռանալի ընկերներուն: Յաջող արտասանութիւններ ըրին Տիկին Ա. Վարպետեան, Երուանդ Գրիգորեան, Հ. Մաճառեան եւ Արտաւազդ: Ստեղծուած հայրենաշունչ մթնոլորտին ազդեցութեան տակ երգեցին Բաղոսեան, Տիկ. Սէլթիկեան, Պաակեան, Քրմոյեան, Էֆխանեան, Լ. Տօնիկեան խոր տպաւորութիւն ձգելով ներկաներուն վրայ:

Ընդհ. խանդավառութեան մէջ երգուեցաւ «Իբրեւ արծիւ»ը եւ հանդէսը փակուեցաւ «Մշակ բանուոր»ով:

Տրչուն Թղթակից

զուարճալի պատմութիւն մը պատմեմ աւելի ճիշդ եղերակատակերգական:

Երբ Իզմիրի կայարանը կը շինեն (գերմանական ընկերութիւն) եւրոպացի գործաւորներ կը բերեն, գլխաւորաբար Իտալացիներ: Հայ վարպետներ ալ կը գործածեն՝ երկաթագործ, որմնադիր եւն.: Հայերուն հետ միեւնոյն գործը կատարող Եւրոպացիներուն կրկին օրական կը վճարեն: Հայերը կը բողոքեն: Եւ հետեւեալ պատասխանը կ՚առնեն,— Դուք տեղացիներդ կրնաք միայն սոխ եւ լուբիա ուտելով ապրիլ, բայց Եւրոպացիները պէտք է որ ամէն օր միս ուտեն եւ գինի խմեն:

Անուրանալի է որ Արեւելքցիներուն ապրուստի մակարդակը անհամեմատօրէն ցած է եւրոպականէն: Թէեւ Արեւելքցիները Պալքաններէն մինչեւ Ճափոն գիտեն լաւ կերակուրներ պատրաստել, բայց քանի՞ հոգի եւ ամիսը քանի՞ անգամ կրնան ուտել այդ լաւ կերակուրները:

Հնդկաստան այցելող Ֆրանսացի թղթակից մը կը գրէր թէ հոն կան մարդիկ որոնք ոսկեայ պնակներու մէջ ոսկեայ պատառաքաղով կը ճաշեն, եւ կան ուրիշներ ալ որոնք հողէ ամաններու մէջ հացի քանի մը դգալ բրինձ ունին, իրենց փորը կշտացնելու համար:

Իսկ մենք այստեղ Եւրոպայի մէջ մեր սեղաններուն վրայ ժողովրդական «պիֆթէք»ին շատ ալ կարեւորութիւն չենք տար, պէտք է հաւ ունենք որպէսզի լաւ բան մը կերած ըլլանք, իսկ գինին պէտք է որ ընտիր ըլլայ, որպէսզի գիտնանք թէ գինի կը խմենք:

Եզրակացնելու համար, պիտի թելադրէի միանգամ ընդ միշտ հրաժարիլ սա սեւ աշխատանք ասացուածքէն որ կը հակասէ աշխատասէր հայ ժողովուրդին նկարագրին:

ՎԱՀՐԱՄ ՄՈՍԿՈՎԵԱՆ

ԽՄԲ.— Մեր աշխատակիցը ի զուր վարկաբեկիչ կը նկատէ «սեւ աշխատանք» բացատրութիւնը, որ կը նշանակէ հասարակ, սովորական գործ, ոչ-որակեալ, կամ ոչ-ստեղծագործ, ընդհանրապէս ձեռական եւ մաշեցնող: Օրինակ, սեւ աշխատանք է, երբ գրագէտ մը լուր կը թարգմանէ, փորձեր կը սրբագրէ, կամ հաշուակալութիւն կը կատարէ, երբ հեղինակ մը տափատ կը կարէ ապրուստի համար: Բառը փոխաբերական իմաստ ունի:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (71)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

Բանտ եկած էին նաեւ Անկախութեան Ատեանի իրաւագէտ խորհրդական Նաիլ պէյ, վճիռները հաղորդելու համար: Բոլորը հաւաքուած էին բանտի տեսչութեան սենեակը, եւ հեռաձայնով անընդհատ հրամաններ կը տրուէին:

Իզմիրի կարեւոր ճամբաները պաշարուած էին ոստիկանական զօրաւոր ցանցով մը: Հակառակ այս շղթային, հետաքրքիրներու խուռն բազմութիւն մը հետըզհետէ կը յորդէր, տեսնելու համար մահապարտներուն վախճանը: Ժամ մը վերջ, Պաշ Օթուրաքէն Քորտոն երկարող պողոտային զանազան կէտերուն մէջ 13 կախաղաններ պատրաստուած էին: Կառավարչատան հրապարակը կառափնատներով լեցուած, մահափիտ տեսարան մը կը պարզէր: Իսկ դատապարտեալներէն շատեր չէին գիտեր թէ նոյն օրն իսկ վճիռ տրուած է, եւ իրենց խցիկներուն մէջ կը քնանային:

Վերջապէս բոլոր պատրաստութիւնները լրացան եւ ժամը 2ու կէսին մահավճիռներու գործադրութիւնը սկսաւ: Դատապարտեալները ձեռնակապերով իրենց խցիկներէն մի առ մի առնուելով կը բերուէին բանտի տեսչութեան սենեակը, ուր կը հաղորդուէր վճիռը: Ցարակից սենեակին մէջ, իմամը կրօնական թելադրութիւններ կ՚ընէր եւ մեղա՛յ ըսել կուտար մահապարտին, որ կը հագնէր ճերմակ շապիկը եւ ինքնաշարժով մը կը փոխադրուէր կախաղան: Հոն, դահիճէն եւ իր օգնականներէն զատ զիրք բռնած էին նաեւ բազմաթիւ ոստիկաններ եւ ոստիկան-զինուորներ, ինչպէս նաեւ Անկախութեան Ատեանի հեղինակաւոր անդամներէն Գըլըճ Ալի, որ կը հսկէր մահավճիռներու գործադրութեան, աջ ու ձախ հրամաններ կուտար:

ՇԻՒՔՐԻԻ ՋՈՒԱՆԸ ՓՐԹԱՒ

Տեսարանը թէ՛ եղերական էր եւ թէ զարհուրելի: Առաջին անգամ իր խցիկէն առնուեցաւ թիւ մէկ յանցապարտը, Իթթիհատի յայտնի գործիչ եւ նախարար Շիւքրիւ պէյը, որ մինչեւ վերջը քաջութիւն պահած էր: Երբ իր խցիկին դուռը զարկին, Շիւքրիւ այլայլեցաւ եւ ըսաւ զինքը արթնցնող տասնապետին.

— Առաջին անգամ ինծմէ՞ սկսաք:

Շիւքրիւ պէյ փութով հագուեցաւ, բայց աճապարանքով մոռցաւ հագնիլ կօշիկները, եւ բանտի տեսչութեան սենեակը իջաւ մուճակներով: Անմիջապէս որ խցիկէն դուրս ելաւ, ձեռքերը ետին կապելով ձեռնակապերով կաշկանդեցին: Այսպէս ներկայացաւ Շիւքրիւ պէյ տեսչութեան սենեակը հաւաքուած մարդոց, ուր ընդհանուր դատախազը կարդաց մահավճիռը: Շիւքրիւ լուռ մնաց եւ ըսաւ.

— Բան մը չեմ կրնար ըսել: Ան լուռ մնաց նաեւ իմամին կրօնական թելադրութիւններուն եւ ապաշխարանքի առաջարկին: Կարծես թէ քար կտրած էր, կեկիծէն կամ յամառութենէն անհոգի մարդ մը դարձած, եւ այդ վիճակով, մեքենաբար հագաւ սպիտակ շապիկը: Երբ զինքը անկիւն մը տարին, որպէսզի բան մը խոստովանի եւ զաղտնիք մը կորզեն բերնէն, Շիւքրիւ պէյ ըսաւ ցուրտ եւ անդուլ ձայնով մը.

— Դատարանի յայտարարութիւններէս զատ, տարբեր բան մը չունիմ ըսելիք: Ըրէք ինչ որ պիտի ընէք:

Շիւքրիւ պէյի մահավճիռը գործադրուեցաւ չափազանց եղերական պարագաներու տակ:

Փոխանակ զինքը ինքնաշարժով մը կախաղան տանելու, բանտէն մինչեւ կառավարչատան հրապարակը տարին հետիոտն, ճերմակ շապիկով եւ դաստակները ետին կապուած, սուինաւոր պահակներու մէջտեղ: Այսպիսի վախճան մը վերապահուած էր Շիւքրիւ պէյի, որ պիտի կախուէր կառավարչատան մեծ դրան առջեւ: Երբ կախաղանը տեսաւ, գլուխը անմիջապէս անդին դարձուց եւ հազիւ կրցաւ ըսել.

— Վա՛հ, վա՛հ, վա՛հ...:

Ցետոյ բերանը կղպուեցաւ եւ ինքզինքը յանձնեց դահիճին, այս անգամ անուշ լեզուով մը ըսաւ անոր.

— Շատ կը խնդրեմ, պարտականութիւնդ լաւ կատարէ եւ զիս մի՛ տանջեր:

— Հոգ մի՛ ընէք, պէյ էֆէնտի, բնաւ պիտի չտանջեմ ձեզ, պատասխանեց դահիճը:

Բայց դահիճը չկրցաւ յարգել իր խոստումը եւ երբ չուանը անցուց Շիւքրիւի ճիտին ու սեղանը տապալեց, ահաւոր բան մը պատահեցաւ. չուանը փրթաւ եւ մահապարտը իր ամբողջ ծանրութեամբ գետին փռուեցաւ: Ծանր էր, 105–110 քիլօ կը կշռէր, եւ չուանը փրթած ու գետին տապալած էր:

(Շար.)

ցեցաւ Հանրապետութեան նախագահին հետ, որ իրեն ընկերացաւ մինչեւ դղեա-կին դուռը։

Տիկին Քոթիի յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի վաղը, չորեքշաբթի, Մատլէնի եկեղեցին ուր փոխադրուած է մարմինը։ Ամէն օր հազարաւոր այցելու-ներ կ'երթան իրենց յարգանքը յայտնե-լու։ Պատարագը պիտի մատուցանէ պա-պական նուիրակը, օրհնութիւնը պիտի կատարէ Փարիզի արքեպիսկոպոսը, կար-դինալ Ֆելթէն։ Յետոյ մարմինը պիտի փոխադրուի հանգուցեալ տիկնոջ ծննդա-վայրը, Լը Հավր։

Տեղական թերթերը կը շարունակեն ներբողել Տիկին Քոթին, իբրեւ «մարմ-նացում բարութեան եւ ազնուութեան»։ Մահը տեղի ունեցաւ Ս. Ռընէի տօնա-խմբութեան օրը (Նախագահին անունը)։ Աշխարհի բոլոր մասերէն ցաւակցական հեռագիրներ կը տեղան Փարիզ։

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Իսրայէլի կառավարութիւնը կը ծա-նուցանէ թէ երկու նոր միջադէպեր պա-տահեցան Յորդանանի սահմանին վրայ, մէկ ալ՝ Եգիպտոսի։ Հանրային կարծիքը գրգռուած է Անգլիոյ վարչապետին դէմ, որ կը թելադրէ Իսրայէլի բանակցու-թիւններ կատարել, կարգ մը հողային զի-ջումներով։ Այս առթիւ գրել կուտան. — «Եգիպտոս զէնքեր կը գնէ համայնա-վարներէն, իսկ մեզմէ կը պահանջեն ձգել մեր երկրին մէկ մասը, խաղաղութիւնը պահպանելու համար»։

× Իրաքեան շրջանակներէ կը հաւաստեն թէ մօտերս պիտի վերսկսին ֆրանքեւե-գիպտական բանակցութիւնները, մաս մը զէնքեր ճարելու համար Գահիրէի։ Ե-գիպտոս ալ յանձն պիտի առնէ դադրե-ցնել հակաֆրանսական քարոզութիւն-ները։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՐԱԶԻԼԻՈՅ նոր կառավարութիւնը վե-րահաստատեց անդորրութիւնը, չանթա-հարիչ յեղաշրջումէ մը ետք

1500 ԳԵՐՄԱՆ պատերազմի ոճրագործ-ներ ազատ արձակուեցան Զեխոսլովաքիոյ կողմէ։

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ արտօնեց որ քաղա-քացիները բաժանորդագրուին կարմիր Չինաստանի եւ արբանեակ երկիրներու թերթերուն։

ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ 3600 մասնագէտ պաշ-տօնեաներու գործադուլը կը շարունակ-ուի տակաւին։ Երթեւեկը ջլատուած է Օրլիի եւ Պուռժէի օդակայաններուն մէջ։

ՊԱՂՏԱՏԻ ուխտին անդամները ժողո-վի հրաւիրուած են նոյեմբեր 24ին։ Պիտի մասնակցին Իրաքի, Թուրքիոյ, Իրանի եւ Փաքիստանի վարչապետները։

ՅԱՒԱԼԻ ԱՐԿԱԾ ՄԸ

ՎԱԼԱՆՍ.— Մալաթիացի Պետրոս Ա-լաչաեանի զաւակը, Հայկազ, հազիւ 20 տարեկան, որ աւելի քան երկու տարի է կ'ուսանէր Թուլուզի զինուորական վար-ժարանին մէջ եւ ենթասպայի աստիճան ստացած էր, զոհ գացած է հեծելանիւի արկածի մը։

Երկու զինուոր ընկերներ, մէկը դժ-բախտ Հայկազը, որ ետեւը նստած էր, ե-րեկոյեան ժամը ութին երբ զօրանոց կը վե-րադառնան, ճամբան ինքնաշարժի մը կը զարնուին 140 քիլ. արագութեամբ։ Ոչ միայն Հայկազը իր ընկերոջ հետ, այլեւ ինքնաշարժի վարիչն ալ վայրկենապէս կ'անշնչանան։ Շաբաթ օր դիակը Վալանս բերին։ Բազմաթիւ հայրենակիցներ եւ խումբ մը զինուորներ դագաղին հետեւե-ցան մինչեւ գերեզմանատուն։

Թաղումը կատարեց Սահակ քհնյ. Պա-պիկեան ընկերակցութեամբ սարկաւագ-ներ Ի. Կիւրեղեանի եւ Յ. Խաչատուրեանի որոնք երգեցին «Ի վերին Երուսաղէմ»։ Ծաղկեպսակներ ղրկած էին զինուորական իշխանութիւնը, միութիւններ եւ բարե-կամներ։ Մեր խորին ցաւակցութիւննե-րը դժբախտ երիտասարդին ընտանեկան պարագաներուն։ — Ն. Թ.

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՔԱՋՆ ՆԱԶԱՐ ԵՒ 13 ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ-ՆԵՐ. գրեց՝ Համաստեղ։ Մատենաշար «Յուսաբեր» Թիւ 70։ Ընտիր տպագրու-թեամբ, 375 մեծադիր էջերով։ Տպ. «Յու-սաբեր», Գահիրէ։ Գին 700 ֆրանք։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 19ին, Շաբաթ իրիկուն, ժամը ճիշդ 9ին, «Սալոն Ալ-համպրայի» շքեղ սրահին մէջ (340 Պուլ. Շավ) ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ։

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ բոլոր խումբերու եւ ենթակոմիտէներու, Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ մասնա-ճիւղերու, ինչպէս նաեւ Կ. Խաչի մաս-նաճիւղերու։

Բարձր հովանաւորութեամբ Մարսէյլի քաղաքապետ՝

M. Gaston DEFFERRE

Կը նախագահէ՝ ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔ-ԵԱՆ եւ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ։

Խօսք կ'առնեն նաեւ ընկերվարական ներկայացուցիչներէն

Leenhard, Jean Masse et Achile Cini

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ.Յ.Դ. Զաւար-եան կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ տե-ղական քոյր կազմակերպութեանց։ Այս կիրակի, կէսօրէն վերջ ժամը 3էն մինչեւ 10, Խրիմեան սրահին մէջ, 2 ռիւ տը լա Տէֆանս։ Գլխաւոր բանախօսութեամբ

Գեղարուեստական բաժնին սիրայօժար կը մասնակցին՝ Տիկին Սիւզան Քիպրիթ-ճեան Սիմօնէ, (Նիւ Եորքի երաժշտանոցին եւ W.O.R. ի երգչուհին)։

Կ'երգէ նաեւ Պ. Ժ. Գասպարեան։

Կը նուագեն Օր. Սիւզան Պօյաճեան (դաշնակ, Մարսէյլի երաժշտանոցէն, Ա. մրցանակաւոր) եւ Պ. Սարգիս Չէօրէք-ճեան (ջութակ), ինչպէս նաեւ Դամաս-կոսի նուագախումբի ղեկավար Պ. Եդ-ուարդ Մուրատեան։

Կ'արտասանեն Օր. Անիթա Սարգսեան եւ ընկեր Գր. Քէնտիրեան եւ ընկերուհի Մարի Սաղրեան։

Հայկական պարեր Հ. Յ. Դ. Նոր Սե-րունդին կողմէ եւ եւրոպական պարեր։

Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ։

Մուտքը ազատ է։

ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆԻ։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին մասնակցութեամբ տեղական կարող ու-ժերու, երգ, արտասանութիւն եւ այլն։ Ճոխ պիւֆէ խիստ դիւրամատչելի գինե-րով։ Մուտքը ազատ է։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտ-նէ ընկեր Սարգիս Եղիազարեանի եւ պա-րագաներուն, ՏԻԿԻՆ ԵՂԻՍԱԲԷԹի դառ-նագէտ մահուան առթիւ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Սեր. Մուրատ Ռսսոմնասիրացը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Պ. Սարգիս Եղիազարեանի եւ պարագաներուն, իր կնոջ ԵՂՍԱ ԵՂԻԱ-ԶԱՐԵԱՆի մահուան առթիւ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ս. Խաչի ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը 1956 Փետր. 19ին։

IMPRIMERIE ARAXES 46, Rue Richer. Paris

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ. Սարգիս Եղիազարեան եւ զաւակ-ները՝ Տէր եւ Տիկին Ազատ եւ Պ. Վռամ, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Զիլինկիրեան, ինչ-պէս նաեւ ընտանեկան պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր, ծաղկե-փունջով կամ նուէրներով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց կնոջ եւ մօր՝ ԵՂՍԱ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆի մահուան առթիւ։

Այս առթիւ Պ. Սարգիս Եղիազարեան 1000 ֆրանք կը նուիրէ Իսիի Խրիմեան դպրոցին եւ 500ական ֆրանք Սեբաստիոյ Մուրատ Ռսսոմնասիրացին, Իսիի եկե-ղեցւոյ շինութեան, Համազգայինին, «Յառաջ»ին եւ «Հայ-Բոյժ»ին։

Օր. ԼՈՒԻԶԷԹ ՄԷԼՄԷԹՃԵԱՆ
Պ. ԿԱՐԳԻՍ ՍԱՐԱՖԵԱՆ

Նշանուած

ՄԱՐՍԷՅԼ, Կիրակի 13 Նոյեմբեր, 1955, կնքահայրութեամբ՝ Տէր եւ Տիկին Յա-րութիւն Արքնեանի։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «Ահարոն-եան» խումբի դասախօսական ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 9ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ։ Նիւթը.— «Արտասահմանի երիտասարդութեան դեր-քը այսօրուան Հայաստանի հանդէպ»։ Դասախօս՝ Եդ. Մավեան։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ
ՄԱՐՍԷՅԼ

Հերթական դասախօսութիւնը, 16 Նո-յեմբեր, չորեքշաբթի ժամը 21ին, Ֆր-րանս. Համալսարանի ամփիթատրոնը, 40 Ալէ Լէօն Կամպէթա։

Կը խօսի Պ. ՄԻՀՐԱՆ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

Նիւթ՝ Ի՞նչ է Մշակոյթը եւ անոր ար-ժէքը ժողովուրդի մը համար։

Մուտքը ազատ է։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Անգամ մը եւս կը խնդրենք մեր գոր-ծակալներէն, բաժանորդներէն եւ բարե-կամներէն «Յառաջ»ի չէք-փոսթալի թիւը գործածել ՄԻԱՅՆ «ՅԱՌԱՋ»ի հաշիւնե-րուն համար։

Թերթին հետ կապ չունեցող գումար-ները ղրկել մանտա-քարթով։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս Չորեքշաբթի ժամը 21ին, Քաէի սրճարանին վերնայարկը, կը խօսի՝ Տիկ. ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ։ Նիւթը՝ Կինը եւ սէրը Եղիշէ Չարենցի գրականութեան մէջ։

Մուտքը ազատ է։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Ողբացեալ ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՆԵԿՏԱՐ ԳՈ-ՉՈՒՆԵԱՆի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Շաւիլէն Տէր եւ Տիկին Հմայեակ Տողրամաճեան հազար եւ Տէր եւ Տիկին Տաճատ Տողրամաճեան 500 Ֆր. կը նուիրեն Անթիլիի ծերանոցին։ Ստա-նալ «Յառաջ»էն։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Շաւիլի դպրոցի վարչութիւնը եւ Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած են հազարական ֆրանք Տէր եւ Տիկին Գալուստ Մինասեանէ, իրենց մօր մահուան երկրորդ տարելիցին առթիւ։

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Փոքրիկն Արմենուհի Պագըրճեան իր մօր ապաքինման առթիւ 5000 Ֆր. կը նուիրէ իր դանձանակէն։

Նոյնպէս իրենց դանձանակէն 1000ա-կան ֆրանք կը նուիրեն հետեւեալ փոք-րիկները.—

Նուարդ Եաղճեան, Պետրոս Մամբրէ-եան, Շուշան Պետրոսեան, Ժիրայր Թո-րոսեան, Իւէն Աճէմեան, Ատոմ, Արփս եւ Մանուկ Աղամեաններ, Տիկ. Շ. Ինճէ-եան 500ական, Պ. Յովնան Աբրահամեան 1000, Տիկ. Փափազեան իր աղջկան Տիկ. Պագըրճեանի ապաքինման առիթով 1000 ֆրանք։ Ընդհանուր գումար 15,000 Ֆր.։

× Տէր եւ Տիկին Մանուկ Յովակիմ-եան գնահատելով իրենց զաւկին վայե-լած գուրգուրանքը Ֆր. Կ. Խաչի կայա-նին մէջ, 1000 Ֆր. կը նուիրեն կազմա-կերպութեան։

ԽՄԲ.— Այս նուէրներու ցանկը որ տպուած էր կիրակի, կը վերահրատարա-կենք այսօր կարգ մը վրիպումներու պատճառով։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — R.C.Seine376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր․, վեցամս․ 1600

Արտասահման տարեկ․ 3500 ֆր․ կամ $ 10 — Հատը 12 ֆր․

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 16 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

16 NOVEMBRE MERCREDI 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7827 31e ANNEE — խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3238

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

*

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, պառակտումը կը շարունակուի Թուրքիոյ կառավարական կուսակցութեան մէջ ։

Թերեւս կը յիշէք որ քանի մը շաբաթ առաջ ինը ականաւոր դէմքեր վտարուած, տասը հոգի ալ հեռացած էին։

Այս գլխաւոր ըմբոստները — այժմ 20 — միեւնոյն ատեն երեսփոխան են։ Ոմանք նախարար ալ եղած են ։

Ատեն մը գրոյց կը հրջէր թէ կառավարութիւնը պիտի առաջարկէ որ Ազգ․ Մեծ ժողովը եա առնէ անոնց երեսփոխանի հանգամանքը ։

Իսկ վերջերս կ'ըսէին թէ կուսակցութիւնը ներում պիտի շնորհէ, եթէ գլխում յայտնեն ու վերադառնան ։

Մինչ այս մինչ այն, ըմբոստները կը շարունակեն պայքարը, մասնաւորապէս վարչապետին դէմ, զոր կը մեղադրեն իբրեւ դիկտատոր ։

Եթէ հաւատանք վերջին լուրերուն, ըմբոստները որոշած են նոր կուսակցութիւն մը կազմել ։

Անոնք հրապարակային ժողովներ կը գումարեն եւ լրագրական ասուլիսներ կը սարքեն, պարզելով իրենց բողոքները եւ տեսակէտները։

Միեւնոյն ատեն կը հեղնեն վարչապետին՝ Ատնան Մենտերէսի կողմէ եղած հրաւէրը ։

Այսպէս, Լութֆի Գարաօսմանօղլու, որ նախարար ալ եղած է, խօսելով յանուն իր ընկերներուն, գիտել կուտար Նոյ․ 6ին խօսած ճառի մը մէջ․

— « Դեմոկրատ կուսակցապետը օր մը « գարշելի » կոչեց մեզ․ յետոյ ըսաւ թէ կուսակցութեան դուռները բաց են մեր առջեւ։ Շատ չանցած, «մեր մօրը արգանդէն մայրը դաշունահարող զաւակ » անուանեց մեզ։ Դարձեալ նոյն օրը կ'ըսէր թէ «թող գղջում յայտնեն, ներս կ'առնենք»։ Ո՞ր խօսքը իր բուն մտադրութիւնը կը յայտնէ»։

Այս կարգի արտայայտութիւններ սովորական են ժողովներու մէջ եւ երբեմն ծեծի ալ կը յանգին ։

Կուսակցութեան վերջին համագումարին մէջ, որ տեղի ունեցաւ անցեալ հոկտեմբերին, Թուրք թերթերը գրեցին թէ «բերան չառնուելիք հայհոյանքներ փոխանակուեցան »։

Պահ մը ժխորը այնքան սաստկացած էր որ, վարչապետը աղաղակեց ․

— « Եթէ դուրս ելլողները իրենց պոչերը այս կուսակցութեան մէջ ձգած են եւ սկսած են շարժիլ, այդ պոչերն ալ կը կտրենք կը նետենք»։

Ինչպէս կ'երեւայ, «պոչերը սկսած են շարժիլ», առանց կարդալով գլուխին ։

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Ատանայի հարուստներէն մէկը խոստացած է հարիւր հազար ոսկի տրամադրել, եթէ նոր կուսակցութիւն մը հիմնեն։ Ուրիշ խոստումներ ալ եղած են։

Իսկ Մ․ Քեմալի հիմնած կուսակցութիւնը, Հալք, որուն գլուխը կը գտնուի Լօզանի Իսմէթը, աչք ու ականջ լարած է, առիթէն օգտուելու համար ։

Արդէն իսկ հրաւէր կ'ուղղէ որ ըմբոստները իրեն միանան, հաւատալով թէ իշխանութեան գլուխ պիտի անցնին ։

Այս կուսակցական պայքարները հետեւանք են տնտեսական տագնապի եւ ուրիշ ներքին հողերու։ Անձնական փառասիրութիւններն ալ իւղ կը լեցնեն կրակին վրայ ։

Ամէն պարագայի մէջ, անոնք չեն կրնար ազդել Թուրքիոյ հիմնական քաղաքականութեան վրայ, որ կը ներշնչուի պապերու դարաւոր պատմութենէն ։

Ցեղին Թուրքը պիտի միացնել ճակատ կազմել, վտանգի պահուն, դաս տալով մեր գոյնզգոյն դպիրներուն ։

Շ․

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԲՈՒՌՆ ՊԱՅՔԱՐ ՆՈՐ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ ԱՌԹԻՒ

●

ԴԱՀԼԻՃԸ ՊԻՏԻ ԿՐՆԱ՞Յ ԴԻՄԱՆԱԼ

Տեղական մամուլը յոռետես կ'երեւայ երէկ, նոր ընտրութեանց առթիւ բացուած պայքարին առթիւ ։

Ծերակոյտը երէկ նորէն պիտի քննէր ընտրական օրէնքի բարեփոխման խնդիրը, որ քար գայթակղութեան դարձած է։ Իր յանձնաժողովը հաստատ կը մնայ նախորդ որոշման վրայ — ընտրութիւնները կատարել Թաղային շրջանակի մէջ, երկու յաջորդական քուէարկութիւններով ։ Եթէ բուն ծերակոյտն ալ հաստատէ այս որոշումը, նորէն պիտի ընդհարի Ազգ․ ժողովին հետ, որ բոլորովին տարբեր տեսակէտ ունի։ Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, ժողովը երեք օր միջոց ունի, ընտրութիւն մը կատարելու համար հետեւեալ երկու հարցերուն մին — ջեւ, — նոր ընտրութիւններ՝ Դեկտ․ 18ին, կամ նախարարական տագնապ ։

Ինչպէս գիտէք, Ազգ․ ժողովը շաբաթ օր 38 ձայնի մեծամասնութեամբ համամտութիւն յայտնեց որ նոր ընտրութիւնները կատարուին համեմատական դրութեամբ, սակայն կարգ մը բարեփոխումներով։ Ծերակոյտին ընդհ․ քուէարկութեան յանձնաժողովը երեքի դէմ 24 ձայնով հաստատեց Թաղային դրութեան բանաձեւը, աւելի ստուար մեծամասնութեամբ ։ Թէեւ երկու ժողովներն ալ համաձայն են որ ընտրութիւններ կատարուին օրինական պայմանաժամէն առաջ, բայց միշտ կը վիճին ընտրական կանոնի մասին։ Ազգ․ ժողովը զանազան մասերու բաժնուած է այս հարցին առթիւ։ Պառակտում կը տիրէ նոյն իսկ միեւնոյն կուսակցութեան մէջ։ Ծերակոյտը այն համոզումն ունի թէ Ազգ․ ժողովին մեծամասնութիւնն ալ համաձայն է Թաղային կամ շրջանային ընտրութեան ձեւին։ Եթէ պայքարը շարունակուի երկու ժողովներուն միջեւ, կը վախցուի որ կարելի չըլլայ ընտրութիւնները կատարել Դեկտ․ 18ին, ինչպէս կը պահանջէ կառավարութիւնը։ Կը հաստատուի թէ վարչապետը իր հրաժարականը ներկայացուցած էր կիրակի օր, բայց հանրապետութեան նախագահը մերժեց ։

ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ

Վերջին լուրերու համաձայն, օդնաւային մասնագէտ պաշտօնեաներու գործադուլը հետզհետէ կը ծանրանայ։ Կարգ մը սենտիքաներ կ'ուզեն շարժումը տարածել բոլոր օդակայաններուն մէջ։ Փոխադրութեանց նախարարութեան հետ կատարուած բանակցութեանց ընթացքին, սենտիքայի մը ներկայացուցիչները յայտնեցին թէ հրաման տուած են իրենց անդամներուն աշխատանքը դադրեցնել Գշ․ առաւօտէ սկսեալ։ Միեւնոյն ատեն, ուրիշ սենտիքան մը կ'որոշէր գործադուլը տարածել ամբողջ Ֆրանսայի եւ Ֆրանսական Միութեան մէջ։

Տեղական թերթերը անտանելի կը գտնեն կացութիւնը, պարզելով անոր հետեւանքները միջազգային հաղորդակցութեանց տեսակէտով։ Արդարեւ, մեծ դժուարութեանց կը հանդիպին այն ուղեւորները որ Փարիզ գալ կ'ուզեն կամ Փարիզէն պիտի անցնին ։ Հարիւրաւոր ուղեւորներ կը ստիպուին Պրիւքսէլ, Ամսթերտամ կամ Ջուիցերիա իջնել, եւ ճամբան շարունակել կառախումբով ։

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը ըմբոստանալով նոր կառավարութեան դէմ, որոշեց ընդհ․ գործադուլ մը հրաւիրել իր վեց միլիոն անդամները, անսահման ժամանակով ։

▪ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ▪

*

ԱՅԼԱՆԴԱԿ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Ամէն տարի, երբ գրական մրցանակներու շրջանը կը վերաբացուի, զարմանազան պատմութիւններ կը շրջին, գրաւոր թէ բերանացի ։

Այդ առթիւ երեւան կուգան բախտաւորներ եւ անբախտներ։ Աւելի ճիշդ՝ անմեղ զոհեր ։

Այս անգամ զոհը Հայ մըն է, երիտասարդ գրագէտ Վահէ Քաչա (Խաչատուրեան)։

Խնդիրը կը դառնայ իր վերջին վէպին՝ «Ակն ընդ Ական»ի շուրջը (ֆրանսերէն), որու մասին քանի մը յօդուածներ երեւցան *Յառաջ*ի մէջ։

Հրատարակուած տեղեկութիւններէն կ'իմանամ թէ հայ հեղինակին այս գործն ալ ներկայացուած է Կոնքուրի մրցանակին ։

Ուրբաթ օր երկտող գրոյց մը արձանագրած էր «Ֆրանս – Սուար»։

Երէկ՝ *Ֆիկառօ* կը բանար վարագոյրը։

Մեր պաշտօնակիցն ալ կը հաստատէ թէ բռի-բռաներու վերջին զոհն է Վահէ Քաչա ։

Եւ կը հրատարակէ իր մէկ աշխատակցին խօսակցութիւնը հայ հեղինակին հետ։

Վահէ Քաչա կը պատմէ թէ որեւէ ակնարկ չէր եղած Կոնքուռներու ատեանդական ճաշին ատեն ։

Բայց, Կոնքուռի սալոնէն մեկնած ատեն, անդամներէն Ֆիլիփ Էռիա կը յայտարարէ ․

— *Ստիպուեցանք մէկզի դնել վէպ մը։ Արդարեւ, գիտենք որ այդ գիրքը ստորագրողին գործը չէ․․․ Գիտենք, նաեւ, թէ ո՛վ է բուն հեղինակը ․․․*

— Երեք - չորս օր ետքը հասկցայ այս յայտարարութեան իմաստը, կ'ըսէ Վահէ Քաչա։ Ականջիս հասաւ գրոյց մը որուն համաձայն զոհը ես եմ․․․

Նոյն գրոյցին համաձայն, «Ակն ընդ Ական»ի հեղինակն է Միշէլ Տէոն, համեստ վիպագիր մը որ Փլոն հրատարակչական Տան «ընթերցող»ն է — ան որ կը կարդայ, կը վերլուծէ եւ տեղեկագիր կը պատրաստէ ներկայացուած գործերու մասին։

Միշէլ Տէոն կը յայտարարէ ամենայն պարկեշտութեամբ․

— *Ափ ի բերան մնացի։ Ես որեւէ դեր չունիմ այս գործին մէջ, հաւատացէք։ Ես կարդացի Վ․ Քաչայի ձեռագիրը, երբ յանձներ էին Փլոնի, շատ լաւ գտայ եւ միայն քանի մը բառերու թեթեւ սրբագրութիւններ մատնանշեցի․․․ Եւ հիմա կ'ըսեն թէ վէպը ես գրած եմ արձակուրդի ատեն․․․ Մինչդեռ ես միայն մէկ գիրք գրած եմ, — «Սալվատոր Տալիի Ցիշատակները», բայց ոչ «Ակն ընդ Ական»ը․․*

Ահա թէ ի՛նչ խաղեր կը սարքուին, մոռնալով որ Վահէ Քաչա ուրիշ գիրք մըն ալ գրած էր, «Կիրակի օրուան կեանքերը», որ հրատարակուեցաւ նոյնքան մեծ Հրատարակչականի մը, Կալիմառի կողմէ.

Յիշեցնէ՞ի թէ այս տղան Լիբանանէն Փարիզ եկած է 18 տարեկանին, ուշադրութիւն գրաւելով իր առաջին ստեղծագործութենէն իսկ ։

ՎԱՀԷ

ՄԱՐՈՔԻ ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ ԿՈՉԸ

Մարոքի Սուլթանը, Պէն Եուսէֆ, իր երկիրը կը վերադառնայ այսօր, 16 Նոյեմբեր, գրաւելու համար գահը իբրեւ օրինաւոր վեհապետ։ Այս առթիւ կոչ մը ուղղեց իր ժողովուրդին, հետեւեալ բովանդակութեամբ․

— *Մեր սիրելի եւ ազնիւ ժողովուրդին, երկու տարուան աքսորէ մը վերջ քեզի կ'ուղղենք մեր խօսքը՝ յայտնելու համար մեր անհուն ուրախութիւնը։ Մեր աքսորի ընթացքին բաժնեցինք քու ցաւերդ ու տխրութիւններդ, ունեցանք փորձութիւններ, որոնք մեր ներկայ ու ապագայ գործունէութեանց համար ուղղութիւն պիտի տան մեր քայլերուն ։ Ահա այժմ, վերադարձի ճամբուն վրայ ենք․ յոյսերը կը վերածնին ։ Քեզի կը վերադառնանք ահա, ազնիւ ժողովուրդ, քու բարօրութեանդ համար հաւատարմօրէն աշխատելու վառ հաւատքով ու եռանդով ։ Քու օգնութիւնդ, մեր անձին շուրջ քու համախմբումդ, ազգային գիտակցութեան զարթօնքը քու մէջ, մեզի համար կը ներկայացնեն անհուն քաջալերանք մը, մեր սուրբ առաքելութիւնը գլուխ հանելու համար։ Մեր բոլորին համար պիտի սկսի նոր շրջան մը, զոր պիտի կերտենք ձեռք ձեռքի եւ որուն իրագործման համար այնքան ճիգ թափեցինք ։ Կը յուսանք որ մեր կերտած նոր, ազատ եւ անկախ Մարոքին մէջ պիտի տիրեն հանդուրժողութեան ոգին ու համերաշխութիւնը, որ —*

(Շար․ը կարդալ Դ․ էջ)

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Առջի օր խմբագրատուն այցելեց Տքթ․ Եղիկ Գոնեալեան, որ յանուն Լիբանանի Ֆրանսական համալսարանին (ատամնաբուժական բաժնին) կը մասնակցի ատամնաբուժական միջազգային Համագումարին ։

Հմուտ մասնագէտ, մեր ընկերը դասախօս է Պէյրութի Ֆրանսական համալսարանին մէջ։ Նաեւ անդամ Համազգային ընկ․ Կեդր․ վարչութեան, ինչպէս եւ ընդհ․ քարտուղար յոբելենական կեդր․ յանձնախումբին ։

ՄԱՐԴԱՍԻՐԱԿԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ

●

Մարդու Իրաւունքներու Դաշնակցութեան դիւանը զանազան դիմումներ ստացած ըլլալով Սեպտ․ 6ի դէպքերուն առթիւ, բանաձեւ մը քուէարկած է, հետեւեալ բովանդակութեամբ․ —

Նկատելով որ կազմակերպուած եւ ծաւալուն յարձակումներ տեղի ունեցան Սեպտեմբեր 6ին Թուրքիոյ կարգ մը քաղաքներուն մէջ, մասնաւորապէս Պոլիս եւ Իզմիր Հայերու, Յոյներու եւ Հրեաներու դէմ ։

Նկատելով որ յարձակողները կրցան ժամերով աւարի տալ, զարնել աւերել, հրկիզել եւ երկու քաղաքներուն Թուրք իշխանութիւնները եւ ոստիկանութիւնը ոչինչ ըրին զոհերը պաշտպանելու համար,

Նկատելով որ Թուրք կառավարութիւնը, քաղաքակրթուած աշխարհի դայրոյթին եւ Յունաստանի ու Իսրայէլի դեսպաններու միջամտութեան առջեւ որոշեց ներում խնդրել այս երկու պետութիւններէն եւ խոստացաւ դարմանել անոնց հպատակներուն կրած վնասները ։

Նկատելով, որ Հայերը պետութիւն մը չեն կազմեր եւ չունին դիւանագիտական ներկայացուցիչները իրենց իրաւունքները արժեցնելու համար, ոչ ալ ներողութեան խօսք եւ հատուցում ստացած են եւ կը մնան անպաշտպան։

Մարդու Իրաւունքներու Դաշնակցութիւնը իր զառն բողոքը կը յայտնէ եւ կ'որոշէ․ —

1․— Դիմել Մարդկային Իրաւունքներու Միջազգային Դաշնակցութեան, որ պէտք Թուրքիոյ Հայերուն տրուի ապահովութեան միջազգային երաշխիք մը ։

2․— Խնդրել Ֆրանսայի կառավարութենէն, որպէսզի վեհանձնօրէն ընդունի այն Հայերը որոնք աշխատանքի պայմանագիր ունին ։

ԿԻՊՐՈՍԻ Նիկոսիա քաղաքին մէջ ձերբակալուեցան 11 հոգի, որոնք ցոյց մը սարքած էին Յոյնի մը դէմ տրուած մահավճիռին առթիւ։ Մահապարտը սպաննած էր անգլիացի սպայ մը ։

ՃԻԳԵՐ ԵՒ ԱՐԴԻՒՆՔՆԵՐ

Ֆ. Կ. Խաչը հանդիպում մը սարքած էր Նոյեմբեր վեցի կիրակի օրը, Ազգ. տան մէջ, օդափոխութեան կայանի տղոց համար: Ոչ միայն ծնողքները այլ եւ բոլոր ներկաները հպարտութեամբ եւ հաճոյքով ունկնդրեցին պզտիկներուն երգերը եւ արտասանութիւնները: Նոյնքան գնահատելի էին պարերը, ինչպէս եւ փոքր տրամախօսութիւնները, խրարմէ սիրուն, յաջող եւ այնքան յատկանշական: Կայանի իրենց ուսուցիչը, Պ. Լ. Մոմճեան կը վարէր այս «գեղարուեստական» բաժինը, որ տղոց առօրեայ զբաղումը եւ զբօսանքը եղած էր Ժիւրայի բարձունքին թառած կայանին մէջ, մէկ ամիս՝ իւրաքանչիւրին համար:

Մենք, գիտողներս երբ կ'ուզէինք անդրադառնալ կայաններուն սահմանուած դերին, անշուշտ տարբեր կ'ըլլար իւրաքանչիւրին տպաւորութիւնը:

Երբ տղաքը տուն վերադարձան կայանէն, ծնողներուն ուշադրութիւնը գրաւեցին նախ անոնց կարմրուկ թուշերը, աճումը, կշիռը, մէկ խօսքով այն ֆիզիքական կազդուրումը զոր կրած են իրենց զաւակները: Աստիճանաբար կը տեսնէին ուրիշ փոփոխութիւններ ալ որոնք նոյնքան հրճուանք կը պատճառէին: Տղաքը մանկունակ խանդով մը կ'երգէին իրենց սորված «Ձինարի եարը» կամ «Սիրուն Երեւան»ը օրն ի բուն: Կամ կ'ուզե՞ս, մամա, քեզի արտասանութիւն մը ընեմ» կը գոչէին յանկարծ առաջ նետուելով: Հայերէնն ալ բան մը շահած էր անկասկած: Ան ալ բարձրացած էր, քիչ մը դժուարաւ անշուշտ, լեռնալանջին ի վեր: Ի՜նչ լաւ կ'ըլլար եթէ չարունակէր բարձրանալ, բարձրանալ տուներէն ներս ալ:

Այսպիսի կայաններ մեր միւս գաղութներն ալ ունին, ինչպէս Եգիպտոսը, Յունաստանը, Լիբանանը, Սուրիան, բնորոշ անուններով.— «Կազդուրման կայան»:

Ճիշդ է անուանակոչումները: Այդ կայաններուն գոյութեան նպատակն է տղոց մարմնական կազդուրումը: Միջին Արեւելքի մէջ ընդհանրացած չէ արձակուրդը, որ առաւելապէս ունեւորներու մենաշնորհն է: Այնպէս որ չքաւոր տղաք մեծ մասով զրկուած են արեւին, օդին, բնութեան պարգեւներէն: Կազմակերպութիւններ, ինչպէս Օգնութեան, Գթութեան կամ Կարմիր Խաչեր, կ'աշխատին լրացնել պակասը՝ տղոց պարգեւելով բնութեան բարիքները վայելելու առիթ: Անշուշտ մնացեալն ալ անտեսուած չէ:

Ուրիշ են սակայն հոս, Ֆրանսայի համար, մեր մտահոգութիւնները: Եթէ ծնողքները միայն իրենց տղոց առողջութիւնը նկատի ունենան, կրնան որեւէ ֆրանսական կայան զրկել իրենց զաւակները: Անթիւ ու անհամար ամէն տարիքի յարմար եւ իւրաքանչիւրին նիւթական պայմաններուն համապատասխան քոլոնիներ ունին պետութիւննալ, կազմակերպութիւններն ալ: Բայց մերիններուն «ցաւ»ը ուրիշ է, գիտենք բոլորս, եւ այդ ազգային ցաւին մասնակի դարմանն է որ ըստանձներ են մեր օդափոխութեան կայանները:

Նոյնքան կարեւոր նշանակութիւն մը ունի մանուկներու եւ պատանիներու հաւաքական կեանքին, անոնց ապրումներու ու տպաւորութիւններու խնդիրը:

Արտասահմանի եւ մասնաւորաբար բարձր մշակոյթով օժտուած երկիրներու մէջ հասնող մեր սերունդը երեսուն տարի վերջն ալ կը տառապի «ստորադասութեան» զգացումէն: Անշուշտ արտաքին զանազան ազդակներ իրենց դերը ունին այդ զգացումին մէջ:

Օտարները յաճախ հաւաքոյթներ կը սարքեն տղոց համար: Մեր նորերը մասնակցելով անոնց, կ'ազդուին «փոքր ազգի» մը, պատկանելու երեւոյթներէն:

Ասկէ տարիներ առաջ Ֆ. Կ. Խաչն էր որ մտածեց Մանուկներու Օրուան մասին, ինքն էր որ մտածեց 1935ին օդափոխութեան կայաններու համար: Իր մեծագոյն մտահոգութիւնը եղած է, դեռ այն օրերէն, մեր տղոց մէջ արթնցնել արժանաւոր ազգի մը ամբողջութեան պատկանելու զգացումը: Երբ կ'ըսենք.— Այս ալ մեր կայանն է «Մեր Մանուկներու Տօն» է եւ ուրիշ ձեռնարկներ կը կատարենք, չէ՞ք կարծեր թէ հպարտութեան զգացումով կը լեցուի մեր մանուկներուն սիրտը, փարատելով անոնց «նուաստութեան» զգացումը:

Այս կրկնակ տեսակէտները անգամ մը եւս կ'արժեւորեն Ֆ. Կ. Խաչի ձեռնարկները, ինչպէս ուրիշ նման աշխատանքներ:

Տ. Մ.

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԳՈՒՐԱՆԸ ԿԸ ԴԻՄԱԴՐԷ ԿՈԼԽՈԶԻՆ

Տեղական թերթ մը խորհրդային աղբիւրներէ քաղելով երեւան կը հանէ կարգ մը պերճախօս իրողութիւններ՝ իսլամական երկիրներու մէջ:

Մոսկուայի Երիտ. օրկանը, «Կոմսոմոլսքայա Փրաւտա» ուսումնասիրութեամբ մը դիտել կուտայ թէ ինչպէս քրիստոնէական նոյնպէս եւ իսլամական շրջաններու մէջ կրօնական ծէսերու եւ աւանդական սովորութեանց աշխուժացում մը կը նշմարուին, որ վնաս կը բերէ ազգային տնտեսութեան, հեռացնելով մարդիկ իրենց աշխատանքէն:

«Գուրպան Պայրամի» օրը Տաճիկիստանի՝ Սթալին կոլխոզին մէջ ոչ խմբապետը, ոչ ալ խումբը կարելի էր տեսնել: Ռամազանին ոչ միայն ծերերը, այլեւ երիտասարդները չերեւցան իրենց աշխատանքի գլուխը, ծոմ պահելով 30 օր:

Թիֆլիսի «Զարիա Վոստոքա» թերթին մէջ, գիտնական մը կը բացատրէ թէ վերջին տարիները «յետշրջական քարոզութիւնը» կ'օգտագործէ իսլամական եւ կաթոլիկ դաւանանքները, զոր կը քաջալերէին Պապը եւ Գահիրէի կղերական համալսարանը, էլ Ազհար: Իսլամ կղերին օժանդակութեամբ, աշխարհականները կը հրահրեն ատելութիւնը Իսլամին եւ միւս կրօնքներուն պատկանող հաւատացեալներուն միջեւ. այսպէս էր որ տեղի ունեցաւ Հնդկաստանի բաժանումը:

Սմրղանդ պատմական քաղաքը, ուր կը գտնուին Թիմուրի մզկիթը, մինարէները եւ Զինտա Շահին դամբարանը, տակաւին ուխտատեղի մըն է: Մզկիթին բակին մէջ ուր կը կանգնի հսկայ կրանիթեայ պատուանդանը նուիրուած Գուրանի փառքին, ճերմակ մօրուքով ծերունի մը նուէրներ կը ստանայ: Երիտասարդ կին մը որ զաւակ չէ ունեցած կը մօտենայ եւ ծերունին կ'ըսէ. — «Դպիր Սուրբ քարերուն, աղջիկս, անցուր քու ամուլ մարմինդ այս պատուանդանի ճեղքին մէջէն եւ Ամենակարողը քեզի զաւակ մը պիտի ղրկէ»: Քաղաքին մէջ դամբարանի մը մօտ, ուրիշ ծերունի մը կայ եւ ջուր կը ծախէ որպէսզի աղիքի հիւանդութենէ տառապողները բուժուին:

«Լիտերատուրնայա Կազէտա»յի մէկ թղթակիցը Թաշքէնտի մէջ կը բացագանչէր թէ այս ամէնը տեղի կ'ունենան Իւզպէքիստանի ամէնէն մեծ կեդրոններէն մէկուն մէջ, քաղաք մը ուր կը գտնուին բարձրագոյն վարժարաններ, գիտական հետազօտութեանց կաճառները»... իսկ ամէնէն զարմանալին, այն է որ «չառլաթան»ները, որոնք կը շահագործեն միամիտ հաւատացեալները պահապաններն են Սմրղանդի մզկիթներուն, այսինքն Խ. Միութեան պետութեան պաշտօնատարները:

Այս ասիական եւ կովկասեան հանրապետութեանց մէջ, յաճախադէպ են աղջիկներու առեւանգումը եւ ամուսնութիւնը անչափահաս աղջիկներու, որոնք դպրոցէն կը զրկուին ամուսնացնելու համար: Մամուլը կը մատնանշէ հակընկերային վերաբերումը կիներու հանդէպ — բազմակնութիւն, քողարկում, արգելափակում ամուսնացած կիներու, կը գործադրուի նաեւ «քալիմ»ը, այսինքն նշանուած աղջիկներու առուծախը: Աւանդական այս բարքերը գոյութիւն ունին տակաւին Իսլամին ոչ թէ յետամնաց խաւերուն մէջ, այլեւ համայնավար կուսակցութեան անդամներուն մօտ: Բազմակնութիւնը գոյութիւն ունի կոմսոմոլի կուսակիցներուն եւ կոլխոզի տնօրէններուն, կուսակցութեան տեղական պաշտօնեաներուն մէջ: Տակաւին համայնավարներ կան որոնք իրենց կիները կը փակեն հարեմներու մէջ, մինչեւ անգամ երբ անոնք սովետի նախագահ կամ գործակցականի տնօրէնուհի դարձած են: Աղջիկներու դպրոցէն հեռանալը: սովորական երեւոյթ է: Դպրոցը բացուելէն քանի մը շաբաթ ետք կը լքեն դպրոցը: Շատ հազուադէպ է որ աղջիկ մը իր տասը տարուան դասընթացքը լրացնէ, 14 – 15 տարեկանին կ'երթան կ'ամուսնանան:

Դպրոցներու տնօրէնները շատ յաճախ կը նպաստեն այս ամուսնութեանց եւ իրենք իսկ ընտրելով իրենց կիները այս դպրոցական աղջիկներէն: «Փրաւտա»ն պատմութիւնը կ'ընէ Համզինի մը, որ Խազախստանի մէջ տնօրէնի եւ ամուսնացնողի պաշտօններ կը կատարէր: Աշակերտուհիները իր գրասենեակը կը կանչէր, ոչ թէ մանկավարժական խնդիրներ բացատրելու, այլ ամուսնական գործեր նփելու համար: Այս Համզինը օր մը աչք տնկեց անոնցմէ մէկուն վրայ: Դժուար հարց էր, կար նախ իր կինը որ չէր ուզեր ուրիշ կին մը տեսնել, եւ երկրորդ աղջիկը, փոքրիկ Քուլիաշ վճռապէս կը մերժէր: —Բայց ինչո՞ւ չես ուզեր տնօրէնդ: կը հարցնէր:

— Որովհետեւ դուք տարիքոտ էք, իսկ ես երիտասարդ եմ:

— Երիտասարդութիւնդ ի՞նչ պիտի ընես:

— Ուսումս շարունակել կ'ուզեմ:

— Ո՞վ կ'արգիլէ, ես հոս եմ քեզի օգնելու համար, ես աւատապետ մը չեմ:

Քուլիաշ հաստատ կեցաւ իր որոշումին վրայ եւ տնօրէնը սկսաւ ուրիշ «կին» մը փնտռել իր աշակերտներուն մէջ:

Հակառակ Խրուշչեւի վերջին հրահանգներուն, կարգ մը խորհրդային թերթերու մէջ տակաւին յարձակումներ կ'երեւան կրօնի դէմ: «Խաթոնի Սովետիկ» թերթը կը պայքարի աշխատաւորներուն, մասնաւորաբար երկրագործութեան մէջ աշխատողներուն դէմ, որոնք վնաս կը հասցնեն պետական տնտեսութեան, լայն ժամանակ յատկացնելով իրենց կրօնական տօներուն:

Մոսկուայի պատրիարքը Լենինկրատի եւ Քիեւի մետրոպոլիտներուն հետ կոչ մը հրատարակեց, դովաբանելով Խ. Միութեան հաւաքական ապահովութեան դրութիւնը: Թէեւ Արեւմուտք ապաստանած օրթոտոքսները խստօրէն քննադատեցին ռուս օրթոտոքս Եկեղեցին:

ԱՆԺԻՄ ԴԱՏ ՄԸ

«Յուսաբեր»ի մէջ կը կարդանք (7 Նոյ.).

— Ռամկավար «կուսակցութեան» վարիչներէն Է. Փափազեան, Հ. Գարայեան, Մ. Գույումճեան, ու նաեւ նոյն շրջանակի «չէզոք»ներէն տոքթ. Խ. Սողիկեան դատ բացած էին «Յուսաբեր»ի արտօնատէր Օն. Մաճառեանի եւ խմբագիր Վ. Նաւասարդեանի դէմ, «իրենք գիրենք,— ինչպէս մեր հարեւանը կը գրէր իր 1955 Յունիս 16ի թիւով,— «Յուսաբեր»ի 4 եւ 5 Յունիս 1954ի թիւերուն մէջ անուանարկուած եւ հայհոյուած ըլլալնուն համար»:

Այս դատը մեզի դէմ վերոյիշեալ պարոնները բացած էին պետական ապահովութեան դատախազութեան միջոցաւ, հիմ առնելով սակայն ոչ թէ «Յուսաբեր»ի խմբագրականները, ինչպէս որ «Արեւ» կը գրէր, այլ «Հանրային Դատաստանին» խորագրով լոյս տեսած մեր այն գրքոյկը, ուր տեղ գտած էին այդ խմբագրականները:

Թէեւ չափազանց հետաքրքրական այս վերջին պարագան, սակայն այլեւս աւելորդ կը նկատենք անդրադառնալ անոր:

Դատախազութիւնը հարցը քննելով՝ մեզի դէմ բացուած դատը վարչականօրէն կը կարճէ: (ԽՄԲ.— Մերժել):

Դժգոհ այս ելքէն՝ յիշատակուած պարոնները վերաքննութեան համար կը դիմեն Ամբաստանիչ Ատեանին:

Ատեանը 1955 Հոկտ. 15ին մեր ընկերները լսելով՝ իր 1955 Հոկտեմբեր 31ի

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՅՐ ԱՐՋԸ

— Էդ անասունը էլի՞ է թակել,— հարցրեց իմ ընկեր Գրիգորը:

Ես մի քիչ սուս արի, յետոյ արտասուքըս հալիւ զսպելով, ասացի, որ այս անգամ Սիմոնի տէրը մեղաւոր չի, քանի որ անասունները թողել ենք հանդում, փախել:

— Ինչի՞ էք փախել, այ տղայ:

— Արջն էնպէս գոռաց, որ լեղաճաք եղանք, ասացի ես ու պատմեցի մեր գլխի եկածը:

Մեծ հետաքրքրութիւն առաջ բերեց իմ պատմութիւնը:

— Համա, տղերք, զգոյշ կացէք, քոթոթի արիւնը քթներից հանելու է,— անկիւնից խօսեց տաւարածներից մէկը:

— Չէ, չէ պողեր, նա հօ մարդի պէս չի հասկանում, թէ ով է իր թշնամին, ամասուն է էլի, իրեն որսով կ'ընկնի կը մոռանայ, կարծիք յայտնեց Ենօքը:

— Տօ, չաշ ճիպրօ, էն հաւը, որ հաւ է, հէնց որ ճուտի կողքով անց ես կենում՝ արծիւ է դառնում, ուզում է երեսդ ծըւատի: Բա մէրը ճուտի արինը կը մոռանայ, կարծիք յայտնեց Գրիգորը:

Որսկան Մուկուչը չիբուխից մի թանձր ծուխ արձակեց եւ դանդաղ ու հեղինակաւոր ասաց.

— Ամէն կենդանի ջիգեար ունի: Անջիգեար ծնչաւոր չկայ աշխարհքում: Զասես թէ անլեզու է, բան չի հասկանում: Անլեզու է, բայց մայր աստուած էն տեսակ փափուկ սիրտ ունի, որ դարդից իրան քարափից վեր կը գցի: Մօր սիրտը մէկ է, կ'ուզէ մարդ լինի, կ'ուզէ կենդանի: Մօր աչքը հանիր, ճակատին կրակիր, միայն թէ նրա ջիգեարին ձեռք մի տալ, նրա ճուտին ձեռք մի տալ...

Ես որսկան Մուկուչը չլինեմ, թէ արջը թողնի, որ մարսէք ձեր անխիղճ արարմունքը...

*

Ահը սրտներումս, Ջուխտ վանքերի ձորում, անտառի խորքում ընկած գերաններից տաշտ ու թիակներ էինք շինում:

Այդ ձմեռ Սիմոնի հովուութեան ժամկէտը լրանում էր: Ուզում էր նոքարութիւնից դուրս գար ու տուն գնէր: Անտառում համ տաւար էինք պահում, համ տաշտ ու թիակ էինք շինում, որ տանենք անտառից զուրկ Սեւանի շրջաններում հացի հետ փոխենք ու դրանով մի փոքրիկ տնտեսութիւն կազմենք իմ ընկեր Սիմոնի համար:

Այնպիսի արեւոտ աշուն էր, խաշամն այնպէս էր խշխշում մեր ոտքերի տակ, գկեռն ու սալորն այնպէս էին քաղցր մըրթիկ անում ծառերի վրայից, որ մարդի խելք էր գնում: Դէ, մեր Ղազախի աշունն էլ հօ գիտէք: Անտառը հօ անտառ չի, հեքիաթներում ասած «Գիւլիբաղ» է:

Ասում էի:

— Սիմոն, սա հօ աշուն չի, աղքատի ամառ է սկսուել: Երկինքն սկսել է աղքատ մարդկանց վրայ քաղցր աչքով մըրթիկ անել: Քանի եղանակը լաւ է, շուտ անենք, մի սէլ տաշտ ու թի շինենք, տանենք կոյի երկիրը:

Ասում էր.

— Շինենք, բա բաններս ինչ է, որ չշինենք...

Եւ Սիմոնը տաշում էր ամբողջ օրը առանց հանգստանալու, քրտինքի մէջ կորած ու քթի տակ մի քաղցր երգ էր վեր քաշում:

Այդ տաշտերի հետ ոչ միայն կապուած էր նրա ապրուստը այլեւ սէրը, աչք ունէր Մաղոնց Թունիի աղջկայ վրայ:

— Կարկատան ենք, մարդ հօ չենք, ասում էր նա դառնացած, նայելով տասը տեղով կարկատած իր արխալուղին:— Քեզ եմ ասում, բա մեզ աղջի՞կ կ'տան... Հիմի էլ ես եմ աղջիկը, քո աղի տղին թողած, քեզ պէս ջլատին կ'առնե՞մ...

Եւ նա տնքում էր ցաւից, աւելի արագ էր խփում գերանին, տաշեղները թռցնում չորս կողմ ու իրեն – իրեն գանգատւում.

— Մէջքդ կոտրի բախտ փայ անող...

Ես սիրտ էի տալիս նրան, թէ՝ վերջը լաւ կը լինի: Եւ նա սիրտ էր առնում, մանաւանդ երբ տեսնում էր, որ բարձրանում է կոկիկ տաշտերի եւ թիակների կոյտը: Նրանց մէջ նա տեսնում էր եւ ձմեռուայ հացը, եւ իր նշանի սիրուն արխալուղը, եւ իր նշանածի նախշուն չորերը...

Արեւը մայր էր մտել, երբ վերջացրի թեղի փայտից շինած մի մեծ տաշտ եւ Սիմոնին յանձնելով, ասացի.

(3) (Շարյ.)

Վ. ԱՆԱՆԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Ց. Կ. ԽԱՉԻ ԴՊՐՈՑԻ ԲԱՑՄԱՆ 25ԱՄԵԱԿԸ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ, 8 Նոյեմբեր.— Կապոյտ Խաչի այս պարզ ազդը բաւական եղաւ, որ Ամընովիլի մեծ սրահը լեցուի հայկական չէնչող բազմութեամբ: Այս հարազատ մթնոլորտի մէջ կը տեսնենք պապիկն ու թոռնիկը, ծնողքն ու զաւակը միացած եւ բոլորուած իրենց դպրոցի շուրջ, որու վրայ կը գուրգուրան սրբութեան մը պէս:

Ժամը 4.30ին նախագահը՝ Տիկին Մ. Միքայէլեան, նախկին հիմնադիրէն մէկը Կ. Խաչի եւ վաստակաւոր ուսուցչուհին, կը բանայ հանդէսը, եւ պատմականը կ'ընէ Կրընոպլի Կապ. Խաչի կազմութեան: Կը թուէ այն դժուարութիւնները եւ անյարմարութիւնները, որոնք արգելք կ'ըլլային դպրոցի յարատեւութեան: Ու սրտառուչ կոչ մը կ'ուղղէ Կրընոպլի հայութեան. «Երբ 1930ին դպրոցը բացուեցաւ, մեր նպատակն էր փրկել մեր զաւակները: Շատ յուսահատ վայրկեաններ ունեցանք, բայց չընկճուեցանք: Երբ այսօր մենք յոգնած՝ ետ ենք քաշուած, կը տեսնենք որ մեր հասցուցած աշակերտները գործը ձեռք են առած եւ գիտակցութեամբ ու զոհողութեամբ կ'աշխատին վառ պահել լոյսի փարոսը: Խօսքս ձեզի կ'ուղղեմ, սիրելի հայրենակիցներ եւ ծնողներ, ուժտանք մեր դպրոցին, սորվեցնենք մեր սակեղինիկ լեզուն եւ մեր փառաւոր պատմութիւնը այստեղ ծնած մեր զաւակներուն, որպէսզի հայութիւնը յարատեւէ, որպէսզի մեր ազնիւ ցեղը յաւիտեան ապրի մեր հայրենիքին համար:

Շնորհակալութիւն ձեզ բոլորիդ, ձեր զոհողութեան շնորհիւ դպրոցը 25 տարի շարունակուեցաւ, ձեր շնորհիւ Կապ. Խաչի բոլոր ձեռնարկները յաջողութեամբ պսակուեցան: Մեր նշանաբանը թող ըլլայ, Սէր, Միութիւն, Աշխատանք եւ զոհողութիւն յանուն մեր զաւակներու փրկութեան (ծափեր):

Աշակերտներու երգեցիկ խումբը ղեկավարութեամբ Մարալեանի կ'երգէ «Ի զէն, Հայեր»ը, կ'արտասանեն նախկին աշակերտուհիներէն օրիորդներ Պ. Քէչիշեան «Արագած»ը, Ալիս Թորոսեան՝ «Հայ Մայրերուն», Ս. Ալիքեան «Դրօշակին» եւ Տիկին Ազատուհի «Խօսք իմ որդուն», բոլորն ալ շատ յաջող եւ զգայունով:

Փայլուն յաջողութեամբ դպրոցի աշակերտները ներկայացուցին «Անառակ Որդին», մանկական ողբերգութիւն մը հինգ պատկերով, որ տեւեց քան վայրկեան: Դերակատարներէն չորսը՝ 9 – 10 տարեկան էին, միւս երեքը՝ քիչ մը մեծ: Այնքան բնական կը խաղային, որ յուսախաբութեան, զղջումի, վշտի եւ հայրենական տան կարօտի խօսքերը արցունք խլեցին մեր աչքերէն: Դերերը զոյգ սորված էին եւ յուշարարը չէին փնտռեր: Հետ ի հետ կը հետեւէինք գործողութեան: Երբ վերջացուցին, սրահը սիրոյ եւ գնահատանքի կանչերով դղրդաց:

Մայրական համբերութեամբ եւ գուրգուրանքով զինուած մայր մըն էր վարժեցնողը:

Կապ. Խաչի վարչութիւնը երախտագիտութեան պարտք մը կատարելու համար իբրեւ բանախօս հրաւիրած էր Նիսէն Օր. Հերմինէ Միսքճեան, որ դժբախտաբար ներկայ չկրցաւ ըլլալ եւ ղրկած էր երկար գրութիւն մը: Օր. Հերմինէն այն անխոնջ եւ նուիրուած հայուհին էր, որմէն զոհողութիւն յանձն կ'առնէր դպրոցը կանգուն պահելու համար: Շատ անգամ սինեմայի դուռներու առջեւ պզպզակ ծախած է, դպրոցին ծախքերը հոգալու համար, Կրընոպլի գաղութը երախտապարտ է այս համեստ եւ մեծահոգի աղջկան եւ երբեք պիտի չմոռնայ իր գործը: Աշակերտները հպարտութեամբ կը յիշեն իրենց սիրելի ուսուցչուհին, որ փրկեց սերունդ մը, զայն վարժեցնելով շարունակել ազգապահպանման ծանր, բայց նուիրական պարտականութիւնը: Կ'ամփոփեմ Օր. Հերմինէի գրութիւնը որ լեցուն է յուզումով, զոհաբերութեան թելադրանքով եւ յաջողութեան մաղթանքներով:

«1928 Ապրիլ 29ին կազմուեցաւ Ց. Կ. Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղը: Ամենահին մասնաճիւղերէն մէկն է, 26 տարիէ ի վեր երբեք չէ լուծուած եւ պատուով ծառայած է ժողովուրդին: 1930 Մարտ 1ին կը բանայինք հայերէնի դասընթացք մը մեր փոքրերու համար, դպրոցը կօշկակարի մը խանութի մէկանկիւնն էր: Երկու ամիս եւ արդէն մեր աշակերտները բազմապատկուեցան: Անցանք Հայոց Թաղ, մեծ սրահի մը մէջ:

1934ի տեղեկագիրի մէջ աշակերտներու թիւը ցոյց կուտայ՝ Կրընոպլը 38, Լանսէ 23, ուրեմն 61 պզտիկներ, ինչ ուրախութիւն եւ սփոփանք մեզի համար: Պիտի յիշեմ մեզմէ յաւէտ բաժնուած գանձապահուհին, տիկին Սրբուհի Օնպաշեանը, որ ոչ ցուրտը գիտէր, ոչ տաքը, իր տունին գործը թողած դռնէ դուռ ինկած դրամ կը հաւաքէր (3 ամիսը 5 ֆրանք): Մեծ վիշտ կը զգար երբ կը մերժուէր: Կը վերյիշեմ այս ամէնը անոր համար, որ ըսեմ թէ բոլոր Խաչուհիները, գօտեպնդուած՝ սիրով, անձնուիրութեամբ եւ գիտակցութեամբ մեր միութիւնը պահեցին անսասան եւ կենսունակ, Դուք, անոնց յաջորդները քալեցէք այդ նուիրական ճամբէն, մեր գործը, մարդասիրական եւ ազգապահպանման սուրբ գործ է: Տիեզերքի օրէնքն է՝ ամէն ցեղ իր ցեղակիցներու հետ: Մենք ալ Հայ ենք ծներ եւ Հայ պէտք է ապրինք: Ուժ տանք մեր լեզուի ուսուցման, որովհետեւ այն է իսկական եւ հոգեկան կապը ծնողքի եւ զաւակի միջեւ, եթէ այդ կապը կտրի, մենք կորսուած ենք: Կը մաղթեմ ձեզ համերաշխութիւն, եռանդ եւ յարատեւութիւն յանուն մեր զաւակներու փրկութեան»:

Այս ճառը կարդաց Տիկին Ազատուհին եւ աւելցուց.— «Ինչպէս չյուզուիմ այս տողերը կարդալով, ես իր աշակերտուհիներէն մէկն եմ եղած, իմ գիտցած հայերէնս նոյն դպրոցին կը պարտիմ, ինչպէս այս սրահի տիկիններէն շատերը: Տարիները կ'անցնին, իրար կը մոռնանք, բայց ազնիւ գործը միշտ կը մնայ, պէտք է երախտապարտ ըլլանք այն նուիրեալներուն, որոնք դժուարին պայմաններու մէջ, երբ գաղթականի ցուփը հազիւ վար դրած էինք, դռնէ դուռ ինկած սուերով, ֆրանքներով դպրոց բացին եւ մեզ Հայ պահեցին: Ծնողներ, մի մոռնաք մայրենի լեզուն, թանկագին ժառանգ, որ պիտի ձգէք ձեր զաւակներուն: Կրընոպլի Կապ. Խաչի վարչութիւնը խորին շնորհակալութիւն կը յայտնէ մեր դպրոցի օժանդակ անդամներուն եւ ձեզ, որ խուռներամ եկած էք տօնելու 25ամեակը եւ քաջալերելու մեր աշխատանքը»:

Տեղի ունեցաւ մրցանակի բաշխում 1954 – 55ի աշակերտներուն, շահեցան Ա. եւ Բ. մրցանակ Մանուկ Քիւրքճեան, Մարի Կիւմիւշեան, Սոնիա Աբրահամեան, Վարդգէս Անտոնեան, Էլիզ Մուրատեան: Ջութակեցին Ս. Կիւմիւշեան եւ Օր. Քիւրքճեան: Երգեցին Տիկիններ Մարաշլեան, Վարդուհին եւ Օր. Մարտիրոսեան, ծափեր խլելով:

Տեղի ունեցաւ աճուրդ մը եւ նուէրներ եղան դպրոցին, ապահովելով կոկիկ գումար մը:

Կարգը երիտասարդներուն էր, պարեցին եւ զուարճացան մինչեւ առտուան ժամը 2:

ԱՆԹՕ

***

Հ. Յ. Դ. ՕՐԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

ՏԷՍԻՆ.— Շաբաթ երեկոյ (5 Նոյ.), մենք ալ տօնեցինք Դաշնակցութեան Օրը, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. կոմիտէին, մեր տան սրահին մէջ: Դարձեալ ակներեւ էր երիտասարդութեան անփառունակ բացակայութիւնը ... Տարեցներն ալ ցնցումի մը կը կարօտին, իրենց անհամբերութիւնը թօթափելու համար: Դաշնակցութիւնը այդ դերը ստանձնած է 65 տարիէ ի վեր: Պէտք է շարունակել պայքարը աւելի ուժգնութեամբ:

Կը նախագահէր ընկեր Սիսակ Սիսլեան, Կրընոպլէն: Հանդէսին բացումը կատարուեցաւ դպրոցին աշակերտներուն եւ նախկին սաներուն «Մշակ բանուոր» խմբերգով: Ընկեր Նախագահը պատմական ակնարկ մը նետելով ԺԷ. եւ ԺԸ. դարերու ընթացքին Ջուղայեցի Յակոբ կաթողիկոսի, Իսրայէլ Օրիի եւ Յովսէփ արք. Արղութեանի կատարած տքնաջան ձեռնարկներուն վրայ, պարզեց Դաշնակցութեան մղած արիւնալի պայքարը՝ Համիտներու, ցարերու եւ իթթիհատական հրէշներու դէմ: Այդ երկար ճանապարհը յանգեցաւ հայրենիքի մը կորիզը հիմնելու: Ընկերը հրաւիրեց ներկաները յոտնկայս յարգել յիշատակը Դաշնակցութեան եւ հայրենիքի ազատագրութեան անձնուէր զոհերուն:

Մէջ ընդ մէջ արտասանեցին Օրիորդներ Սոնա Փանոսեան, Բրաբիոն Տապաղեան եւ Մարի – Լուիզ Առաքելեան: Երեքն ալ արտասանեցին զգացումով ու գնահատուեցան ծափերով: Նորութիւն մը կը կազմէր պատանիներ Մարտիրոսեան – Յակոբեան, Պառաւեան երրեակը իրենց նուագով: Թէեւ սկսնակներ էին եւ արուեստի նրբութիւն չկար իրենց նուագածութեան մէջ, բայց կրնան աշխատութեամբ մեր բեմերը գոհացնել յետագային: Նուագեցին «Դաշնակցական խումբը» եւ «Երբ որ բացուին»ը:

Երգեցիկ խումբը եռանդով երգեց «Ձէյթունցիներ»ը իսկ Օր. Մարգրիտ Տէր Պօղոսեան երգեց քաղցր ձայնով: Բոլորն ալ ջերմօրէն ծափահարուեցան: Յետոյ բեմ բարձրացաւ օրուան բանախօսը, ընկեր Ժիրայր Դատաւորեան: Երիտասարդ ընկերը նախ իր յուսախաբութիւնը յայտնեց երիտասարդութեան բացակայութեան համար: Յետոյ ամփոփ բանախօսութեամբ մը ծանրացաւ Դաշնակցութեան վերապահուած ներկայ թէ ապագայ փափուկ դերին վրայ: Ներկայիս Դաշնակցութիւնը ծանր պարտականութիւնն ունի օտարութեան մէջ ծնած ու մեծցած նոր սերունդը Հայ պահելու: Ան հարուստ է եղած մտաւորական ուժերով ու գիտակից ղեկավարութեամբ, որոնց շնորհիւ կրցած է յարատեւել ու պահել իր կենսունակութիւնը: Երիտասարդութիւնն ալ պէտք է հրապարակ նետուի նոր աւիւնով ու ըմբռնումներով իրագործելու համար Դաշնակցութեան իտէալները: Դաշնակցութիւնը եղած է ընկերվարական իր գործելակերպով եւ գաղափարներով: Բանախօսը ձաղկեց հակառակորդներու պառաւական բամբասանքները: Դաշնակցականը ուրիշ որեւէ հոսանքէ աւելի կը հրճուի մեր հայրենիքին վերելքով, այդ յառաջդիմութիւնները մեր ցեղային առաքինութեանց արդիւնքը նկատելով, այսօր հայրենիքի թէ արտասահմանի Հայը կ'արձանագրէ միջազգային չափանիշով տաղանդներ ամէն տեսակ ասպարէզներու մէջ: Իսկ թշնամին կը մնայ նոյն վայրենին՝ հակառակ արտաքին խաբուսիկ բարեփոխութեանց, ինչպէս տեսանք Սեպտ. վեցին:

Յետոյ յոյս յայտնեց թէ ինչպէս բոլոր տեսակի բռնապետութիւնները, համայնավարութիւնն ալ պիտի հեռանայ մեր երկրէն իբրեւ խորթ վարդապետութիւն մը: Թելադրեց երիտասարդութեան պատրաստուիլ լաւագոյն օրերու համար (ծափեր):

Երգչախումբին «Յառաջ նահատակ»ով եւ ընկեր Նախագահի փակման խօսքով վերջ գտաւ տօնակատարութիւնը:

Գ. Պ.

վճռագրով ամբաստանեալներուն կը յայտնէ, թէ ինք կը հաստատէ Պետական Ապահովութեան Դատախազութեան կարճման որոշումը, այլ խօսքով՝ ինք եւս կը կարճէ մեր ընկերներու դէմ բացուած դատը՝ զայն անհիմն գտնելով:

Ընկեր Մեթր Օննիկ Մաճառեան ամբաստանեալ ատեանին առջեւ ստանձնած էր իր եւ ընկեր Վ. Նաւասարդեանի պաշտպանութիւնը: Հակառակորդ կողմը ներկայացուած էր Մեթր Իսմայիլ Աուատի կողմէ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (72)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

●

Դահիճը եւ իր օգնականները դժուարութեամբ վերցուցին Շիւքրին, որուն քիթը կ'արիւնէր եւ կոկորդէն ընդհատ հոնդիւն մը կ'ելլէր:

Դահիճը նոր չուան մը անցուց կախաղանի ճախարակին եւ երկրորդ անգամ կախեց Շիւքրին: Բայց նորէն սոսկալի բան մը պատահեցաւ, ճախարակը տեղէն ելաւ եւ ինկաւ Շիւքրիի գլխուն: Նախորդ շրջաններու մէջ, երբ այսպէս մահապարտին չուանը փրթէր, դատապարտեալը կը ներուէր եւ կեանքը իրեն կը շնորհուէր: Բայց հիմա անկարելի էր այս բանը:

Դահիճը շուարած մնացած էր, Շիւքրիի որ երկու անգամ մահուան ձեռքէն անցած էր, այս անգամ բացաւ կիսախուփ աչքերը եւ մրմռաց.

— Ալ կը բաւէ, այս որքան տանջեցիք զիս:

Դահիճը ստիպուեցաւ զինքը գրկել ու տանիլ քովի կախաղանը, որ յատուկ էր մահապարտ Հաֆըզ Մէհմէտի: Շիւքրիի պէյ աչքերը գոց կը սպասէր մահուան: Այս նոր կախաղանին վրայ իր գործը շուտ լրացաւ, դահիճը փութով անցուց հանգոյցը եւ տապալեց սեղանը: Շիւքրի պէյ իսկոյն փչեց հոգին:

Շիւքրիէն վերջ արթնցուցին Հաֆըզ Մէհմէտը, որ դրեթէ ուշակորոյս էր: Արդէն իսկ փոքրամարմին այդ մարդը, հալումաշ եղած, խլեակի մը երեւոյթը ունէր: Համրիչը քաշելէն, դրեթէ քաշկռտելով, ելաւ խցիկէն ու երբ ձեռնակապը անցուցին, հասկցաւ ամէն բան: Իրեն ըսուած էր թէ դատարան պիտի տարուի, վճիռը լսելու համար, բայց հիմա ըմբռնած էր ահաւոր կացութիւնը.— Ի՞նչ, չըլլայ թէ զիս կախելու տանիք:

Բանտի տեսչութեան սենեակը, երբ իրեն հաղորդուեցաւ մահավճիռը, Հաֆըզ Մէհմէտ իսկապէս խղճալի վիճակ մը ունէր: Էյ վահ, մրմնջեց, դողդողաց, ջուր տուին, հազիւ թէ զաւաթը շրթներուն տարաւ, քանի մը կաթիլ թափթփելով խմեց, փլաւ ինկաւ: — Կը խեղդուիմ, կ'ըսէր, եւ խմամին քով քաշկռտուեցաւ, գետինը նստաւ եւ զինքը գրկելով դուրս հանեցին:

Ճամբան ինքնաշարժին մէջ, Հաֆըզ Մէհմէտ բնաւ չխօսեցաւ, դէմքը հողի գոյն էր, աչքերը՝ թաց ու կարմրած: Բայց երբ կախաղանին առջեւ հասաւ եւ տեսաւ կառափնատէն կախուած Շիւքրիին, Հաֆըզ Մէհմէտ ինքզինքէն ելաւ այլեւս եւ ըսաւ դահիճին.

— Ո՛չ, այսպէս չըլլար, զիս չէք կրնար կախել, Անմիջապէս Գըլըճ Ալի պէյը տեսնել կ'ուզեմ, անպատճա՛ռ:

Իրեն փափկօրէն ըսուեցաւ թէ անկարելի էր ատիկա, բայց խեղճ մարդը կը պնդէր ու կը կանչէր իր շուրջի մարդոց.— Անպատճառ տեսնել կ'ուզեմ զինքը, ըսելիքներ ունիմ: Ո՛չ, ո՛չ, չէք կրնար կախել զիս:

Մինչ այդ, յամրօրէն եւ անգիտակցաբար մօտեցած էր սեղանին, ուր զինքը հանեցին եւ անմիջապէս անցուցին չուանը: Հաֆըզ Մէհմէտ յանկարծ բացաւ գոց աչքերը եւ պոռաց.— Զուլո՛ւմ, զուլո՛ւմ է ատիկա, ձեր ըրածը զուլում է պարզապէս: Երբ սեղանը կը տապալէր, Հաֆըզ Մէհմէտ աղաղակեց.— Զուլումով կարելի չէ շէնք մը կանգուն պահել...:

Աղաղակը կոկորդին մէջ խեղդուեցաւ: Հաֆըզ Մէհմէտէն ետք, կարգը եկաւ Զիւիւր Հիլմիի: Երբ իր բանտին դուռը զարկին, Հիլմի խելագարի մը պէս ընդոստ արթնցաւ «ի՞նչ կ'ուզէք» պոռալով ելաւ անկողինէն: Պահ մը վերջ հասկցաւ ամէն բան: «Այո, ըսաւ, պիտի կախէք զիս»:

Տեսչութեան սենեակին մէջ լսեց վճիռը, իրեն ըսուեցաւ թէ կախաղան պիտի ելլէ: Հիլմիի ականջին ետին ծխիկ մը կար: «Կը խնդրեմ, ըսաւ, ձեռնակապերով եմ, ականջիս ետեւի ծխիկը բերանս դրէք ու վառեցէք: Գոնէ հատ մը ծխեմ»:

Ծխիկը վառեցին եւ հարցուցին.— Ի՞նչ պիտի ըսես:

—Բան մը չունիմ ըսելիք: Ըրի եւ գտայ:

— Կտակ ունի՞ս, հարցուցին:

Հիլմի գրպանէն կարմիր թուղթի մը մէջ փաթթուած կտակագիրը հանեց.— Ահա, եղբօրս տուէք:

Պահ մը վերջ, երբ խմամը «Մեղա» ըսէ յանձնարարեց, Հլմի սրտնեղեցաւ.— Ես մեղայ ըսի, պատասխանեց, անգամ մըն ալ պէտք չկայ, Աստուած մէկ է եւ նմանը չունի:

(Շար.)

պէտք է բոլոր ազգերու եւ դաւանանքներու պատկանող բնակիչները ունենան կեանքի, ինչքի եւ ազատութեան ապահովութիւն մը։ Կը մաղթենք որ մեր վերադարձը առիթ մը ըլլայ Մարոքցիներուն եւ Մարոքի մէջ բնակող Ֆրանսացիներուն համար՝ բարեկամական եւ փոխադարձ վստահութեան մթնոլորտ մը ստեղծելու համար»։

× Անգլիական թերթի մը հարցումներուն պատասխանելով, Սուլթանը յայտնեց թէ երբ օրինաւոր կառավարութիւն մը կազմուի, պիտի վերաքննէ ամերիկեան խարիսխներու մասին կնքուած համաձայնութիւնները։

× Վերջին քանի մը օրերու ընթացքին ահաբեկումներու զոհ գացին 18 հոգի, սպաննուելով կամ վիրաւորուելով։ Քազալանքայի մէջ չորս ահաբեկիչներ երկու ռումբեր նետեցին Ֆրանսական սրճարանի մը վրայ եւ փախան։

ԶՕՐԱԿՈՉ

Պաշտօնաթերթը զեկոյց մը հրատարակեց կիրակի օր, նոր զօրակոչի մասին։ Այդ զեկոյցին համաձայն, մեծապէս պիտի աւելնայ 1955ի զօրադասին Բ. չարքը, որ դրօշի տակ պիտի առնուի Դեկտ. 15էն սկսեալ (ցամաքային բանակ) եւ 1956 Յունուար մէկէն սկսեալ (ծովային)։ 1955ի զօրադասի չարքին կը պատկանին. — Այն երիտասարդները որ ծնած են 1934 Յուլիս 16ի եւ 1934 Դեկտ. 31ի միջեւ (Գ. չարք), ինչպէս և 1935 Յունուար 1ի եւ 1935 Մարտ 15ի միջեւ (Ա. չարք 1955ի զօրադասին)։

Հրամանագիրը ուրիշ մանրամասնութիւններ ալ կը պարունակէ։ Այս առթիւ «Փառի — Փռէս» կը գրէ թէ ցարդ վար գրուած կամ վերակոչուած են 178.200 զինուորներ եւ թէ դեռ 400.000 երիտասարդներ կրնան զօրակոչի ենթարկուիլ։

ԺԸՆԵՒԻ ԺՈՂՈՎԸ ԿԸ ՓԱԿՈՒԻ ԱՅՍՕՐ

Զորսերու խորհրդաժողովը չկրցաւ համաձայնութեան մը յանգիլ օրակարգի երրորդ եւ վերջին հարցին առթիւ (աւելի լայն փոխանակութեան Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ)։ Համաձայնութիւն չգոյացաւ, նոյնպէս, նոր խորհրդաժողովի մը գումարման մասին։ Այս պատճառով ալ, մասնագէտները մեծ դժուարութիւններ կը կրեն, վերջնական զեկոյցը խմբագրելու համար։ Լուրի մը համաձայն, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը յայտներ է իր Ֆրանսացի եւ անգլիացի պաշտօնակիցներուն թէ վճռապէս հակառակ է նոր ժողով մը գումարելու Ռուսերուն հետ եւ թէ ինք պիտի չմասնակցի այդպիսի ժողովի մը, յառաջիկայ տարուան ընթացքին։

Երկուշաբթի օրուան նիստին մէջ, Պ. Մոլոթով ուժգնօրէն քննադատեց Արեւմուտքի ծրագիրը՝ տեղեկութեանց, գաղափարներու փոխանակութեան յաւելման մասին։ Ըսաւ թէ իր կառավարութիւնը երբեք չէ փորձած արտաքին աշխարհէն կտրել իր ժողովուրդը։ Եւ աւելցուց. — «Մենք չենք հաւկեր թէ Խ. Միութիւնը նախապէս թոյլ չէր տար եւ պիտի չտայ գաղափարներու փոխանակութեան այնպիսի ազատութիւն որ պիտի նշանակէր, ազատութիւն պատերազմ կամ ատելութիւն քարոզելու եւ հիւլէական յարձակում գործելու։ Այդպիսի փոխանակութիւն մը պիտի հակառակէր խաղաղութեան»։

Ֆրանսական պատուիրակութիւնը նոր ծրագիր մը առաջարկած էր, բայց Պ. Մոլոթով նորէն դոհ չմնաց, դիտել տալով թէ արեւմտեան պետութիւնները կ'ուզեն միջամտել Խ. Միութեան ներքին գործերուն. Պ. Փինէ ուժգնօրէն բողոքեց, յիշեցնելով թէ ինք Ազգաժողովին մէջ ընդդիմացաւ կարգ մը պետութեանց փորձերուն որոնց նպատակն էր միջամտել Ֆրանսայի ներքին գործերուն։

ՃԱՄԲՈՒ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈԼՍՈՅ Յունաց պատրիարքը, Աթենագորաս արք. մերժեց ընդունիլ քրիստոնէական եկեղեցիներու միջեկեղեցական խորհուրդին օգնութիւնը, որ հաւաքուած էր Սեպտ. 6ի դէպքի զոհերուն համար։

44 ՈՒՂԵՒՈՐՆԵՐ զոհ գացած էին օդանաւային արկածի մը, Տէնվըրի մէջ (Մ. Նահանգներ)։ 23 տարեկան ուսանող մը, Ճօն Կիլպըրթ, խոստովանած է թէ պայթուցիկ մը զետեղած էր օդանաւին մէջ, ստանալու համար իր մօր ապահովագրութեան գինը, 37.500 տոլար (15 միլիոն ֆրանք)։ Մայրն ալ զոհ գացած էր այս քրէական արարքին։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 19ին, Շաբաթ իրիկուն, ժամը ճիշդ 9ին, «Սալօն Ալհամպրայի» շքեղ սրահին մէջ (340 Պուլ. Շավ) ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ։

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ բոլոր խումբերու եւ ենթակոմիտէներու, Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ մասնաճիւղերու, ինչպէս նաեւ Կ. Խաչի մասնաճիւղերու։

Բարձր հովանաւորութեամբ Մարսէյլի քաղաքապետ՝

M. Gaston DEFFERRE

Կը նախագահէ՝ ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ եւ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ։

Խօսք կ'առնեն նաեւ ընկերվարական ներկայացուցիչներէն

Leenhard, Jean Masse et Achile Cini

Գեղարուեստական բաժինին սիրայօժար կը մասնակցին՝ Տիկին Սիւզան Քիպրիքեան Սիմոնէ, (Նիս Օփէրի երաժշտանոցէն եւ W.O.R. ի երգչուհին)։

Կ'երգէ նաեւ Պ. Ժ. Գասպարեան։

Կը նուագեն Օր. Սիւզան Պօյաճեան (դաշնակ, Մարսէյլի երաժշտանոցէն, Ա. մրցանակաւոր) եւ Պ. Սարգիս Չէօրէքեան (ջութակ), ինչպէս նաեւ Դամասկոսի նուագախումբի ղեկավար Պ. Եդուարդ Մուրատեան։

Կ'արտասանեն Օր. Անիթա Սարգսեան եւ ընկեր Գր. Քէնտիրեան եւ ընկերուհի Մարի Սաղըեան։

Հայկական պարեր Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին կողմէ եւ եւրոպական պարեր։

Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ։

Մուտքը ազատ է։

ԽՍԻԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ.Յ.Դ. Զաւարեան կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ տեղական քոյր կազմակերպութեանց։ Այս կիրակի, կէսօրէն վերջ ժամը 3էն մինչեւ 10, Խրիմեան սրահին մէջ, 2 ռիւ տը լա Տէֆանս։ Գլխաւոր բանախօսութեամբ ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆԻ։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին մասնակցութեամբ տեղական կարող ուժերու, երգ, արտասանութիւն եւ այլն։ Ճոխ պիւֆէ խիստ դիւրամատչելի գիներով։ Մուտքը ազատ է։

ՊԵՐՃՈՒՀԻ ՎԷՎԷԵԱՆ
ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ
Ամուսնացած

Պէյրութ, 10, Նոյեմբեր 1955

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Մարսէյլի եւ շրջանի ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն բոլոր ընկերները այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3ին, Ահարոնեան ակումբը։ Կարեւոր օրակարգ։ Կը զեկուցանէ՝

Ընկ. ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «Ահարոնեան» խումբի դասախօսական ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 9ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ։ Նիւթը.— «Արտասահմանի երիտասարդութեան դերը այսօրուան Հայաստանի հանդէպ»։ Դասախօս՝ Եդ. Մավեան։

ՊԱՆԵԽՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Յոյներու սրահը։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ՀԱՅ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆՆԵՐՈՒ եւ Մշակութային Միութեան հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ այս ուրբաթ ժամը 21ին, Ազգ. տան մէջ։ Դասախօս, Բժ. Ն. ԱՂԱՋԱՆԵԱՆ, նիւթը « L'Arménien est-il un romantique ? » Կը հրաւիրուին անդամները եւ հասարակութիւնը։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։ Մուտքը ազատ է։

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Կարտանի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Բարեգործականի սրահին մէջ։ Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր Խարբերդցիները, անդամ եւ ոչ անդամ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ
ՄԱՐՍԷՅԼ

Հերթական դասախօսութիւնը, 16 Նոյեմբեր, չորեքշաբթի ժամը 21ին, Ֆրանս. Համալսարանի ամփիթատրոնը, 40 Ալէ Լէօն Կամպէթա։

Կը խօսի Պ. ՄԻՀՐԱՆ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

Նիւթ՝ Ի՞նչ է Մշակոյթը եւ անոր արժէքը ժողովուրդի մը համար։

Մուտքը ազատ է։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս Չորեքշաբթի ժամը 21ին, Քաղէի սրճարանին վերնայարկը, կը խօսի՝ Տիկ. ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ։ Նիւթը՝ Կինը եւ սէրը Եղիշէ Չարենցի գրականութեան մէջ։

Մուտքը ազատ է։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԼԻՈՆ.— Տէր եւ Տիկին Սահակ Նաճարեան իրենց ցաւակցութիւնները կը յայտնեն ընկեր Սարգիս Եղիազարեանի (Իսի) եւ զաւակներուն իրենց կնոջ եւ մօր Տիկին Եղսա Եղիազարեանի մահուան առթիւ։

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղը շուտափոյթ ապաքինում կը մաղթէ ընկեր Աստուր Մաղաքեանի անակնկալ հիւանդութեան առթիւ։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՎԱԼԱՆՍ, Ն. Թ.— Մի քրքրէք այս խնդիրները։ Իրադեկները գիտեն թէ ինչ կ'ընեն։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Անգամ մը եւս կը խնդրենք մեր գործակալներէն, բաժանորդներէն եւ բարեկամներէն «Յառաջ»ի չէք–փոսթալի թիւը գործածել ՄԻԱՅՆ «ՅԱՌԱՋ»ի հաշիւներուն համար։

Թերթին հետ կապ չունեցող գումարները ղրկել մանտա–քարթով։

IMPRIMERIE ARAXES 46, Rue Richer. Paris

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 17 ՆՈՅԵՄԲԵՐ
JEUDI 17 NOVEMBRE 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7828 31e ANNEE | Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3239

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՒՐՈՊԱՑԻՆ ԿՈՎԿԱՍ

*

Թուրքիոյ Հանրապետութեան նախագահը ձեռնունայն վերադարձաւ Յորդանանէն :

Գացած էր համոզելու որ այդ երկիրն ալ միանայ Պաղտատի ուխտին, բայց առայժմ յետաձգեցին :

Ծիշդ այն պահուն երբ արաբական պետութիւնները ամէն միջոց կը փորձեն, անկախ քաղաքականութիւն մը վարելու եւ իրենց ինքնապաշտպանութիւնը ապահովելու համար, Անգարա չէր կրնար դրական արդիւնքի մը յանգիլ :

Բայց եւ այնպէս, Ճելալ Պայար վերադարձին յուսալից ճառ մը խօսեցաւ Ատանայի մէջ, պարզելով Թուրքիոյ տեսակէտները՝ արեւմտեան ճակատի պաշտպանութեան մասին :

Նոյն իմաստով խօսած էր Ազգ. Ժողովի նստաշրջանին բացման առթիւ :

Թուրք նախագահը յայտնապէս դոհ կ'երեւայ երկրին ներկայ վիճակէն, միջազգային տեսակէտով :

Գոհ է, մանաւանդ, անոր վայելած պաշտպանութենէն :

— « Առաջ Թուրքիան գրեթէ մինակ էր : Այս պատճառով մտանք աշխարհի ամենահզօր կազմակերպութեան ՀԱԿի մէջ (Նաթօ = Ատլանտեան դաշինք) եւ բախտակից եղանք աշխարհի տասնըչորս ազգերու : Կը նշանակէ թէ ո՛ր կողմէն ալ յարձակում գործուի Թուրքիոյ հողերուն, մեր սիրելի ազգին ազատութեան եւ անկախութեան դէմ, զանոնք պիտի պաշտպանենք քաղաքակիրթ աշխարհի ամենահզօր ազգերուն հետ » :

Աւելի ընդլայնելով այս յայտարարութիւնը, Ճելալ Պայար կ'աւելցնէր .

— « Առեն մը կը վիճէին թէ Թուրքիան եւրոպակա՞ն երկիր է թէ ասիական : Այս վէճը լուծեցինք ճալելով Աթաթիւրքի գծած ճամբէն : Թուրքիա հողեր ունի թէ Եւրոպայի եւ թէ Ասիոյ մէջ, բայց սրտով ու համոզումով քաղաքակիրթ ազգերուն հետ է : Մեր բարեկամները ու դաշնակիցները այս ճշմարտութիւնը ըմբռնելով է որ Թուրքիան պաշտպանութեան արժանի գտան : Եւ այսօր կը յայտարարեն թէ Եւրոպայի սահմանները Կովկասի վրայ կը գտնուին եւ Թուրքիան ալ պիտի պաշտպանուի Եւրոպայի նման » .

Այնքան վճռական եւ լաւատես լեզու մը գործածելով հանդերձ, Թուրք նախագահը կը խոստովանի թէ ամէն վտանգ անհետացած չէ տակաւին :

Մասնաւորապէս անհրաժեշտ կը գտնէ որ իր աջ կողն ալ՝ Միջին Արեւելքի շրջանը նոյնպէս «անանցանելի միջնաբերդի մը վերածուի » :

Այս պատճառով ալ, մեծ յոյսեր դրած է Պաղտատի ուխտին վրայ, ուրուն անդամ են Անգլիա, Թուրքիա, Իրաք, Փաքիստան եւ Իրան : Ճելալ Պայար վստահ է թէ «Ամերիկան ալ պիտի միանայ» :

Գաղտնիք չէ որ արեւմտեան պետութիւնները Թուրքիան յառաջ քշեցին եւ ամէն միջոց փորձեցին, որպէս զի Միջին Արեւելքն ալ միանայ այս ուխտին : Սակայն ձախողեցան :

Այս հարցին մէջ վճռական դեր մը բռնած է Եգիպտոս : Այն աստիճան որ, Թուրքիոյ վարչապետը եւ արտաքին նախարարը չկրցան Գահիրէ հանդիպիլ :

Արաբական երկիրներուն ընդդիմութիւնը շատ աւելի զօրացած է այժմ : Եգիպտոս եւ Սուրիա զինուորական դաշինք մը կնքեցին : Լիբանան եւ Յորդանան վերապահ դիրք մը բռնած են, իսկ Խ. Միութիւնը հին յիշատակներ կը քրքրէ, եւ հայկական հողերը կը բաշխէ, Թուրքիան դարձի բերելու եւ նորէն իրեն կապելու համար :

Խորհրդածութեան նիւթ կը պակսի, այս երերուն կացութեան մէջ :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԱՏԱՐԵԱԼ ՁԱԽՈՂԱՆՔ ԺԸՆԵՒԻ ՄԷՋ

●

ՆՈՐ ԺՈՂՈՎ ՄԸ ԿՐՆԱՆ ՀՐԱՒԻՐԵԼ ՎԱՐՉԱՊԵՏՆԵՐԸ

Չորս մեծ պետութեանց արտաքին գործերու նախարարներուն խորհրդաժողովը փակուեցաւ երէկ, չորեքշաբթի, կատարեալ ձախողանքի մը յանգելով : Արեւմտեան պետութեանց ներկայացուցիչները որոշեցին այլեւս նոր խորհրդակցութիւն չկատարել Խ. Միութեան հետ, յառաջիկայ տարուան ընթացքին, այդ խնդիրը ձգելով իրենց վարչապետներուն :

Ժողովին փակումէն ետք, պաշտօնական զեկոյց մը պիտի հրատարակուի, առանձին յայտարարութեան մը հետ : Բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ այս ձախողանքին պատասխանատուն է Պ. Մոլոթով, որ միշտ ժխտական դիրք բռնեց օրակարգի երեք հիմնական հարցերու մասին, — գերմանական խնդիր, զինաթափութիւն եւ ազատ փոխանակութիւններ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ :

Երեքշաբթի օր աղի-լեղի խօսքեր փոխանակուեցան երկու կողմերուն միջեւ, ազատ փոխանակութեանց մասին : Ֆրանսայի արտաքին նախարարը, Պ. Փինէ, չափաւոր ծրագիր մը յօրինած էր այս մասին. բայց Պ. Մոլոթով սկիզբէն իսկ ընդդիմացաւ, ուրիշ ծրագիր մը առաջարկելով : Իբրեւ թէ Ֆրանսականէն ներշնչուած էր, բայց կը ձգտէր խափանել « որեւէ միջամտութիւն Խ. Միութեան ներքին գործերուն մէջ» : Այս վերջին պարագան անմիջապէս պղտորեց մթնոլորտը : Մոլոթով ջղագրգռուելով ամբաստանագիր մը ուղղեց արեւմտեան պետութեանց դէմ : Ահաւասիկ իր գլխաւոր առարկութիւնները . —

« Արեւմտեան երեք պետութեանց առաջարկները մեծ մասով ուղղուած են Խ. Միութեան դէմ եւ այնպէս մը ձեւակերպուած են որ կրնան թիւրիմացութիւններ ստեղծել : Դուք կը խօսիք ազատութեան, անձերու եւ գաղափարներու ազատ շարժման մասին : Աքանչելի, բայց մենք հակառակ ենք «Փաշական գաղափարներու» ազատ արտադրումին : Դուք մեզի կ'առաջարկէք տեղեկատու կեդրոններ հաստատել չորս պետութեանց մայրաքաղաքներուն մէջ : Այդ ալ ուղղուած է Խ. Միութեան դէմ : Դուք անոր կ'ակնարկէք, երբ կը պահանջէք որ այսինչ կեդրոնին մուտքը ազատօրէն բացուի բոլոր քաղաքացիներուն առջեւ : Պէտք է պարզամիտ ըլլալ, խաբուելու համար . Ձեր ուզածն լրտեսութեան կեդրոններ ստեղծել : Մենք չենք կրնար լըջօրէն նկատի առնել, ի բացակայութեան ուեւէ մասնադէտի, առաջարկ մը որ կը ձգտի օդանաւային ուղղակի գիծեր հաստատել Խ. Միութեան եւ արեւմտեան երեք երկիրներուն միջեւ» :

Մոլոթովի ճառը տեւեց մէկ ժամ : Պ. Ֆ. Տըլլըս, խորապէս վիրաւորուելով դիտել տուաւ թէ չի կրնար անտեսել այս ամբաստանութիւնը, որ այն տպաւորութիւնը կը ձգէ թէ Մ. Նահանգները նենգամտութեամբ կը գործեն : «Ձեր արժեր որ հարիւրաւոր մարդիկ ամիսներով յոգնէին յօրինելու համար առաջարկներ որոնք պիտի մերժուէին : Խորին զայրոյթով կը մերժեմ այն վերագրումը թէ մենք նենգամտութեամբ կը շարժինք այս հարցին մէջ» :

Երէկուան նիստին մէջ, Մոլոթով կրկնեց իր նախորդ առաջարկները, պահանջելով յիսուն առ հարիւր կրճատել Գերմանիոյ մէջ տեղաւորուած օտար զինուորները, ցեղչել Չորս Մեծերուն զինեալ ուժերը, սահմանափակել արեւմտեան եւ արեւելեան Գերմանիոյ զինեալ ուժերը եւն. : Յետոյ նորէն առաջարկեց ոչ-յարձակման դաշնագիր մը կնքել Ատլանտեանի դաշինքին եւ Վարշաւայի զինակցութեան պատկանող պետութեանց միջեւ :

Արեւմտեան ներկայացուցիչները կարճ կապելով, մերժեցին նկատի առնել Մոլոթովի ծրագիրը Եւրոպայի ապահովութեան մասին, քանի որ ան մերժեց Գերմանիոյ միացումը ազատ ընտրութիւններով : Մոլոթով առաջարկեց նաեւ յայտարարութիւն մը հրատարակել, հըրաժարելով զինու զօրութեան դիմելու քաղաքականութենէն : Պ. Տըլլըս պատասխանեց թէ Մ. Նահանգները իրենց պարտաւորութիւնները պիտի կատարեն համաձայն Ազգաժողովի ուխտին, բայց տրամադիր չեն ուրիշ յայտարարութիւն մը ստորագրելու Խ. Միութեան հետ : Մոլոթով առաջարկեց նաեւ յայտարարութիւն մը հրատարակել զինաթափութեան մասին :

Չորս նախարարները յետոյ սահմանափակ նիստ մը գումարեցին, հրատարակելի զեկոյցին ձեւը որոշելու համար : Արեւմտեան նախարարները առանձին նիստ մը գումարելով, քննեցին նոր ժողովի մը խնդիրը : Ֆրանսայի ներկայացուցիչը առաջարկեց նոր խորհրդաժողով մը հրաւիրել յառաջիկայ գարնան : Իտըն առաջարկեց գոնէ գուռը բաց թողուլ : Ընդունուեցաւ Տըլլըսի բանաձեւը, որուն համաձայն երեք նախարարները իրենց վարչապետներուն պիտի հաղորդեն խորհրդաժողովին ձախողումը : Անոնց կը մնայ որոշել թէ պէ՞տք է նոր խորհրդակցութիւններ կատարել Խ. Միութեան հետ եւ ե՞րբ :

Խորհրդաժողովին ձախողումը մեծ յուսախաբութիւն պատճառեց Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն մէջ, ուր դիտել կուտան թէ արեւմտեան պետութեանց ներկայացուցիչները հազիւ կրցան պարտկել իրենց դառնութիւնը, դիւանագիտական բարեկրթութեամբ :

ՆՈՐ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ ԹՆՃՈՒԿԸ

Ծերակոյտը առջի օր 50ի դէմ 233 ձայնով քուէարկեց նոր բանաձեւ մը, որ կը նախընտրէ թաղային կամ շրջանային ընտրութեան ձեւը, երկու քուէարկութիւններով : Բանաձեւը կրկին յղուեցաւ Ազգ. Ժողովին : Տեղական թերթերը — կը կարծեն թէ կարելի պիտի չըլլայ նոր ընտրութիւնները կատարել դեկտեմբերին, եթէ ընտրական օրէնքի բարեփոխման խնդիրը չլուծուի մինչեւ շաբաթ : Վարչապետը յայտարարեց թէ կառավարութիւնը պատրաստ է Ազգ. Ժողովին փակումը յետաձգելու մինչեւ յունուար 25, եթէ Ազգ. Ժողովն ընդունի Ծերակոյտին առաջարկը : Յարդ որոշուած էր ընտրութիւնները կատարել Դեկտ. 18ին, իսկ ժողովը փակել յունուար 2ին :

Ազգ. Ժողովը անցեալ շաբթու ընդունած էր ժամանակէն առաջ ընտրութիւններ կատարելու առաջարկը, համեմատական դրութեամբ : Եթէ պնդէ այս տեսակէտին վրայ, հաւանական է որ վարչապետը նորէն վստահութեան քուէ պահանջէ : Երէկ անհամբեր կը սպասուէր ժողովին որոշման, որմէ կախում ունի կացութեան պայծառացումը :

Ծերակոյտին առջի օրուան նիստին մէջ, վարչապետը առաջարկեց անմիջական որոշում տալ քուէարկութեան եղանակի մասին, որպէսզի կարելի ըլլայ ընտրութիւնները կատարել դեկտեմբերին :

Կացութիւնը դժուարացած է նաեւ անոր համար որ պառակտում կայ տիրէ վարչապետին կուսակցութեան մէջ եւ քանի մը նախարարներ կը սպառնան հրաժարիլ : Պ. Էտ. Ֆոր առջի օր ցաւով դիտել տուաւ թէ ամբողջ չորս տարի ոչ ոք մտածեր է բարեփոխել ընտրական օրէնքը : Ծերակոյտին մէջ ալ բաւական բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան :

× Ազգ. Ժողովը 52ի դէմ 452 ձայնով պարտաւորիչ հռչակեց քուէարկութիւնը : Տասը հազար ֆրանք տուգանքի պիտի դատապարտուին այն քաղաքացիները որոնք կը խուսափին այդ պարտականութենէն : Կարգ մը երեսփոխաններ դիտել տուին թէ ազատութեան բռնաբարում է այդպիսի օրէնք մը հաստատել : Ուրիշներ ալ անգործադրելի գտան, բայց եւ այնպէս ժողովը մեծամասնութեամբ քուէարկեց : Ծերակոյտը անմիջապէս մերժեց :

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՏԱԳՆԱՊԸ

Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ պատասխանելով նախկին նախարարի մը հարցումին, վարչապետը յայտարարեց թէ անպատեհ կը գտնէ ժողով մը հրաւիրել ՄԱԿի հովանաւորութեամբ, լուծելու համար Եգիպտոսի եւ Իսրայէլի վէճը :

« Այսպիսի ժողով մը ապարդիւն պիտի ըլլար ներկայիս, որովհետեւ կրնայ յաջողիլ այն ատեն երբ արաբական երկիրներն ու Իսրայէլ համաձայնութեան յանգելու կամքն ունենան » :

Վարչապետը կրկնեց թէ ինքը սկզբունքով հակառակ չէ հարցը միջազգային ժողովի նիւթ դարձնելու, բայց վստահ է որ այդ ժողովը պիտի ձախողի ներկայ պարագաներուն մէջ :

× Իսրայէլի վարչապետը մերժեց Իտընի առաջարկը, որ կը թելադրէր Անգլիոյ միջնորդութիւնն ընդունիլ, վէճը լուծելու համար : Պէն Կիւրիոն դիտել տուաւ թէ՝ Անգլիոյ առաջարկին նպատակն է Իսրայէլի հողերը բաժնել Արաբներուն, հետեւաբար չեն կրնար նկատի առնել :

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ԹՈՒՆՈՒԶ

Նոր-Եորքի համագումարին մէջ դէմ դիմաց ելան չափաւոր եւ ծայրայեղ ազգայնականները : Առաջին հոսանքին ներկայացուցիչը, Պուրկիպա, ջերմապէս պաշտպանեց Ֆրանսայի հետ կնքուած համաձայնութիւնը, դիտել տալով թէ պէտք չէ միշտ ետ նայիլ, այլ եւ ըմբռնել կատարուած յառաջդիմութիւնը : « Մեր աշխարհագրական դիրքը կը պարտադրէ գործակցիլ ոչ-իսլամ պետութեանց հետ : Անկարելի էր յաղթել Ֆրանսական բանակին : Հարկ էր բանակցիլ կամ ուրիշ պետութեան մը դիմել» : Յետոյ հարցուց ծայրայեղ թեւի ներկայացուցչին՝ Պէն Սալահի. — Համաձա՞յն էք շարունակելու կռիւը, նորէն լեռը բարձրանալով» : Ժողովականները «ոչ» կը պատասխանէին :

500.000 ՄԱՐՈՔՑԻՆԵՐ ԿԸ ԴԻՄԱՒՈՐԵՆ ՍՈՒԼԹԱՆԸ

Մարոքի Սուլթանը Փարիզէն մեկնեցաւ չորեքշաբթի օր : Հեռագիրը կ'ըսէ թէ 500.000 բնիկները համախմբուած էին Ռապաթ, ողջունելու համար վեհապետը : Երկուքուկէս ժամ տեւեց ճամբան՝ օդակայանէն մինչեւ պալատ : Աննկարագրելի էր ժողովուրդին ցնծութիւնը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՏԻԿԻՆ ՔՈԹԻԻ յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ երէկ, չորեքշաբթի, Մատլէնի եկեղեցին : Անհամար բազմութիւն մը խռնուած էր ներսը եւ դուրսը : Նախընթաց գիշեր եւ ցերեկ հազարաւոր այցելուներ գացին իրենց յարգանքը յայտնելու : Հանրապետութեան նախագահն ալ պահ մը ծնրադրեց տանենին մէջ եւ աղօթեց : Պ. Քոթի հրամայեց Ծնունդի տօնածառը սարքել նոյն շքեղութեամբ, Էլիզէի պալատին մէջ, ինչպէս կ'ընէր ողբացեալ տիկինը, ամէն տարի : Ֆրանսացի մանուկներն ալ ցաւակցական հեռագիրներ ուղղած են երկրին բոլոր մասերէն : Յուղարկաւորութեան ատեն առատօրէն անձրեւ կը թափէր :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ետ առին Բոլիս արք.ի եւ քարտուղարին տրուած վիզաները, այն պատճառաբանութեամբ թէ չեն կրնար հանդուրժել որ աւելի լայն գործունէութիւն կատարեն :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԱՅՍ ԱԼ ՄԵՐ ԲԱԺԻՆԸ

ԽՄԲ․— «Յուսաբեր» անգամ մը եւս անդրադառնալով «Բիւթանիոյ պատմագիրք»ը պատրաստելու ձեռնարկին, հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ (3 Նոյեմբեր) .—

... Մեր ատափազարցի հայրենակիցները նեղացեր են, որ մենք գիրենք կը նկատենք «աս ու ան», իսկ իրենց ընելիքը՝ «քանի մը էջ գրել բան մը ըսելու կամ չըսելու համար» : Սակայն փութանք աւելցնել, որ միմեանց հաճելի ըլլալու կամ չըլլալու մտահոգութիւնը չէ հիմա կարեւորը մեզի եւ իրենց համար ալ : Կարեւորը այն է, որ գրուի լիակատար պատմութիւնը համայն Բիւթանիոյ, մասնաւորաբար Ատափազարի, չէ՞ն ու պայծառ այս քաղաքին, զոր «Աստուածարեալ քաղաք» կը կոչէր Բիւթանիոյ երբեմնի շինարար Առաջնորդը՝ Ստեփաննոս արք․ Յովակիմեան :

Իրազեկները, անոնք որ մեզմէ քիչ մը աւելի բան գիտեն, անհետացած երեւելիներու եւ անհետացած քաղաքներու մասին, կը հաւատան, թէ այսօր դեռ կարելի է ձեռք բերել եւ օգտագործել «Աստուածարեալ քաղաք»ին պատմութեան վերաբերեալ աղբիւրները : Ուզել, որ փոքրիկներու տակէն դուրս հանուին եւ լայնօրէն օգտագործուին այդ աղբիւրները, ոչ ուրացում է, ոչ անգիտացում, ոչ ալ անտեսում այն յամառ ու յարատեւ ճիգերուն, աշխատանքին ու հետաքրքրութեան, որոնց շնորհիւ կարելի պիտի ըլլայ — կը յուսանք, թէ կարելի պիտի ըլլայ — հաւաքել ինչ որ կապ ունի Բիւթանիոյ շրջանի պատմութեան հետ :

Հիմա մենք ի վիճակի ենք քանի մը յաւելեալ տեղեկութիւններ տալու «Բիւթանիոյ Պատմագիրք»ի պատրաստութեան համար տարուած աշխատանքներու մասին :

Փարիզի Յանձնախումբը, կազմուած միայն Ատափազարցիներէ, տենդագին կերպով լծուած է արդէն նիւթեր հաւաքելու աշխատանքին : Հաւաքումի այս աշխատանքէն ետք պիտի սկսի բուն գործը, — հաւաքուած նիւթերը զտել, դասաւորել, խմբագրել եւ հրատարակութեան տալ :

Պիտի մշակուին, բացի բուն պատմութենէն, հետեւեալ գլխաւոր նիւթերը․

Ա) Ընկերութիւններ, միութիւններ, ակումբներ :

Բ) Թերթեր եւ գիրքեր :

Գ) Կուսակցութիւններ եւ կուսակցական շարժում :

Դ) Կրթական կեանք (Կեդրոնական վարժարան եւ այլ վարժարաններ) :

Ե) Թատերական եւ գեղարուեստական շարժում :

Զ) Հանրային եւ հանրօգուտ ձեռնարկներ :

Է) Հանրային դէմքեր :

Ը) Եկեղեցիներ եւ եկեղեցականներ :

Թ) Բարք եւ բարբառ :

Ժ) Շինարարութիւններ եւ բնապատկեր : Եւայլն, եւայլն :

Յանձնախումբը,— ժրաջան եւ ձեռներէց Ատափազարցիներ,— արդէն իսկ դիմում կատարած է զանազան հայրենակիցներու ի սփիւռս աշխարհի, որպէսզի գրի առնեն ինչ որ գիտեն, ինչ որ լսած են եւ ինչ որ կրնան հաւաքել մեր յիշատակած, նաեւ չյիշատակած նիւթերու մասին :

Դիմում կատարուած է նաեւ Վիէննայի Մխիթարեաններէն Հ․ Եփրեմ Պօղոսեանի, խնդրելով պրպտել հին թերթերու հաւաքածոները եւ արտագրել Բիւթանիոյ հետ կապ ունեցող ամէն տեղեկութիւն՝ պատմական, մշակութային, տեղագրական եւ այլ նիւթերու շուրջ :

Հայր Եփրեմ Փարիզի Յանձնախումբին ղրկած է 60 աղբիւրներու ցանկ մը, 1850–ական թուականներէն սկսեալ : Անձնական նամակի մը, մէջ քաջարի վանականը կը գրէ, ի միջի այլոց․— « Այս աղբիւրներուն մէջ կան Ատափազարի պատմութեան, տեղագրութեան, դպրոցներու, ընկերութիւններու, եկեղեցիներու, առաջնորդներու, տեղական վարչութեանց, ազգագրական նիւթերու, ժողովուրդի կենցաղի, սովորութեանց, տօներու, ուխտագնացութեանց, 1895ի եւ 1915ի դէպքերու, ջարդի եւ վերապրողներու, հանրային կեանքի մէջ ակնառու անձերու կեանքին եւ գործունէութեան մասին բազմազան տեղեկութիւններ » :

Բիւթանիոյ «Պատմագիրք»ին գաղափարը յղացող եւ զայն իրականացնելու հետամուտ ատափազարցի մը՝ Արտաշէս Պիպէրեան, որ շուրջ տարիէ մը ի վեր լծուած է այս գործին անխոնջ եռանդով, իր հայրենակիցներուն եւս փոխանցելով մաս մը իր անհուն խանդավառութենէն, անձնական նամակի մը մէջ կը գրէ մեզի․

« Ձեռագիր աշխատութիւն մը կայ Ատափազարի բարբառի, առածներու, առակներու, ասութիւններու, «գովք»երու, երգերու, բարքերու, սովորութիւններու եւայլնի մասին : Հետամուտ եմ ձեռք բերելու այդ անտիպ աշխատութիւնը :

«Փարիզի Նուպարեան մատենադարանին մէջ տեսայ «Ատափազար» մակագրուած փոքր թղթածրար մը, որ ութ կտոր նամակներ կը պարունակէ 1847 թուականէն սկսեալ, գրուած կրօնական եւ աշխարհական զանազան անձերու կողմէ եւ ուղղուած օրուան պատրիարքներուն : Մաս մըն ալ կը կարծուի, թէ ղրկուած է Երուսաղէմի վանքը : Որո՞ւ պէտք է դիմենք վանքի ձեռագիրներուն մէջ փնտռել գտնելու համար այդ «մաս»ը :

« Մտադիր ենք, Ատափազարի բարբառը անկորուստ պահելու համար, իրենց լեզուն դեռ նոյնութեամբ պահած քանի մը հայրենակիցներ իրարու քով բերել եւ անոնց խօսակցութիւնը երգապնակի վրայ առնել :

« Երբ օր մը լրանայ հաւաքումի գործը, Յանձնախումբը պիտի գտնէ անշուշտ հաւաքուած նիւթերը զտելու, դասաւորելու եւ խմբագրելու յարմար մարդը կամ մարդիկը : Այդ աշխատանքին համար նըկատի ունինք երեք հոգի : Բայց դեռ ժամանակ կայ մտածելու այս եւ այլ խնդիրներու մասին » :

Ս․ Յակոբեանց վանքի ձեռագիրներուն մէջ կա՞յ թէ չկայ մեր հայրենակիցին ակնարկած թղթածրարը : Ատկէ զատ կա՞ն արդեօք ուրիշ ձեռագիրներ, որոնք կապ ունենան Բիւթանիոյ շրջանին պատմութեան եւ տեղագրութեան հետ,— չենք գիտեր :

Որո՞ւ պէտք է դիմենք գիտնալու համար :

Թերեւս մեզ կարենայ լուսաբանել Երուսաղէմի բարեջան միաբաններէն Նորայր եպիսկ․ Պօղարեան, որ լծուած է ձեռագիրներու յիշատակարանները վերծանելու եւ հաւաքելու երախտաշատ գործին եւ որ մինչեւ հիմա երեք պատկառելի հատորներ լոյս ընծայած է արդէն այդ նիւթին շուրջ :

Ահա հրապարակով կոչ կ'ուղղենք բազմաշխատ միաբանին եւ յոյս ունինք, որ մեր այս կոչը կ'արժանանայ իր բարեհաճ ուշադրութեան :

Բիւթանիոյ պատմութիւնը մէկ մասն է Հայոց պատմութեան : Ճիշդ է, Բիւթանիան Հայաստան չէ, բայց Հայաշխարհի մէկ անկիւնն է, մէկ անկիւնն էր...

Աշխատինք, մենք ալ մեր կարգին, սատարել ձեռնարկուած գործին : Նիւթեր հաւաքենք, վաւերաթուղթեր փնտռե՛նք գտնենք, նկարներ ճարենք, անտիպ վկայութիւններ ձեռք բերենք եւ ղրկենք Փարիզի Յանձնախումբին : Վերջապէս ընենք մեր կարելին, նոյնիսկ անկարելին, «Աստուածարեալ քաղաք»ի անունին, փառքին եւ կարեւորութեան արժանի գործ մը պատրաստել կարենալու համար :

Այս ալ թող ըլլայ մեր կոչը, նաեւ մեր ...բաժինը Բիւթանիոյ Պատմագիրքին մէջ :

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՈՒԺԸ ԻԲՐԵՒ ԲԱՐԻՔ

Հիւլէական ուժը մինչեւ այժմ համազօր էր բնաջնջումի եւ աւերածութեան : Ժընեւի միջազգային խորհրդաժողովը եկաւ շրջելու այդ կարծիքը : Թէեւ «Յառաջ» օրը օրին կը հաղորդէր ժողովին աշխատանքները եւ տեղեկագիրները, բայց աւելորդ չեմ նկատեր պարզել կարգ մը հիմնական գիտելիքներ կատարուած հետազօտութեանց մասին :

Հիւլէական ուժի մարդկային բարօրութեան ի նպաստ օգտագործման գլխաւոր նպատակակէտը եղած է հիւլէական ելեկտրակայաններու հաստատումը : Որովհետեւ, հասկնալի է ելեկտրականութեան կարեւոր նպաստը քաղաքակրթութեան յառաջդիմութեան, հետեւաբար մարդոց տնտեսութեան բարւոքման համար : Այլ եւս հաստատուած է հանքածուխի պաշարին մօտալուտ սպառումը : Քարիւղի պաշարը եւս անսպառ չէ, նկատի ունենալով հրանիւթի յարաճուն սպառումը : Երկիրներ կան, որ ոչ հանքածուխ ունին, ոչ քարիւղ եւ ոչ ալ ջրային հոսանքներ՝ ելեկտրականութիւն յառաջ բերելու համար : Որով բնական նոր ուժի մը յայտնուիլը, ոչ միայն այժմէն պիտի նպաստէ այդ երկիրներուն վերելքին, այլ եւ պիտի ապահովէ ապագայ լաւագոյն կեանք մը : Այդ նպատակին մասամբ հասած են արդէն փորձառական առաջին հանգրուանը հասնելով : Շատ շուտով ատոնց ճարտարարուեստականացումը իրականութիւն պիտի դառնայ, շնորհիւ Ժընեւի մէջ բացուած վստահութեան մթնոլորտին ու համագործակցութեան :

Մինչեւ այժմ հիւլէական հետազօտութիւնները կատարուած են իւրաքանչիւր երկրի մէջ անջատաբար, համաձայն իւրաքանչիւրին հնարամտութեան, գիտական ըմբռ՞ումներուն եւ նիւթական կարելիութեանց : Այս դետնի վրայ աւելորդ է հաստատել Մ․ Նահանգներու եւ Խ․ Միութեան նիւթական անսպառ աղբիւրները, որոնց շնորհիւ կրնան իրականացնել մեծածախս ծրագիրներ :

Այժմ տեսնենք թէ իւրաքանչիւր երկիր որ սահման եւ ինչ հիմերու վրայ յաջողած է կառուցանել հիւլէի ուժը օգտագործող ելեկտրակայաններ : Անշուշտ ատոնք նախատիպարներ են միայն ու հետզհետէ պիտի բարեփոխուին, վերջնական ձեւ մը ստանալէ առաջ : Նախ ծանօթացնենք այն տարրերը, որոնցմէ կ'արտադրուի հիւլէական անսպառ ու ահռելի ուժը : Այդ ուժին գլխաւոր տարրը կը կազմեն տեսակարար ծանրութեամբ ամենածանր մարմինները, դրեթէ բոլոր շողարձակ մարմինները, որոնց գլխաւոր ներկայացուցիչն ու գործածելին ուրանիումն է : Ատոնք անկայուն վիճակ մը կը ներկայացնեն եւ հակամէտ են կորիզային հերձումի կամ անջատման, ծնունդ տալու համար աւելի թեթեւ եւ կայուն հասարակ մարմիններու, որոնց վերջնական վիճակն է կապարը :

Հիւլէին կորիզի անջատման ընթացքին յառաջ կուգայ ջերմութիւն մը որ մօտաւորապէս 50 միլիոն ելեկտրոնվոլթ ուժի կը հաւասարի : Ահա այդ ջերմութիւնն է որ կ'օգտագործուի : Սակայն հիւլէի կորիզին անջատումը բնութեան մէջ կը կատարուի շատ դանդաղ : Ուրանիոմ 238ի (238ը իր տեսակարար ծանրութեան յատկանիշն է) կէս անջատումը կը կատարուի 4400 միլիոն տարուան ընթացքին : Իսկ փլուտոնիոմին եւ ուրանիոմ 235ինը 2400 տարիէն : Այս վերջինը հասարակ ուրանիոմին (238) ֆիզիքական մէկ տարբերակն է : Հազուագիւտ մարմին մը որ հասարակ ուրանիոմին հարիւրին 1,4ը միայն կը կազմէ : Փլաթոնիոմը եւ ուրանիոմ 235ը կը ներկայանան իբրեւ խայծեր՝ հիւլէական վառարանը բոնկցնելու համար :

Արուեստականօրէն հիւլէի անջատումը յառաջ բերել ւ համար ուրանիոմը կամ փլուտոնիոմը նէօթրոններու միջոցաւ ռմբակոծութեան կ'ենթարկեն : Նէօթրոնները ելեկտրականութեան անհաղորդ, կորիզային չէզոք տարրեր են, որոնք ելեկտրամագնիսական շատ զօրաւոր հոսանքի մը ազդեցութեամբ երկվայրկեանը մինչեւ յիսուն հազար քիլոմեթր արագութիւն մը կ'ունենան : Որով հետապնդուած նըպատակին հասնելու համար պէտք է սանձել այդ արագութիւնը՝ չափաւորող նիւթերով, որոնք առանց կատարեալ խոչընդոտ մը ըլլալու պարզապէս կը դանդաղեցնեն արագաթռիչ նէօթրոնները, ատոնց արագութիւնը իջեցնելով երկվայրկեանը տասը հազար քիլոմեթրի : Այդ չափաւորող նիւթերէն յիշենք ծանր ջուրը, կրաֆիթը եւն․ :

Այժմ արագ ակնարկ մը նետենք զանազան երկիրներու հիւլէական ծրագիրներու կամ կառուցումներու վրայ : Առաջին հիւլէական ելեկտրակայանը հինգ հազար քիլովաթ ուժի արտադրութեամբ իրականացուցած են Ռուսերը 1954ին, Մոսկուայի մէջ : Այժմ ուրիշ մը կը կառուցանեն հարիւր հազար քիլովաթ ուժով որ հաւանաբար աւարտի գալիք տարի :

Անգլիացիները եւս յառաջիկայ տարի պիտի ունենան իրենց հիւլէական ելեկտրակայանը 60 հազար քիլովաթ ուժով : Ֆրանսան իր կարգին մօտերս կ'աւարտէ իր կառուցումը Մարգուլի մէջ : Իսկ Ամե–

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՑՐ ԱՐՋԸ

— Իմ կողմից քեզ նուէր :

Նա կարմրեց եւ, ինչպէս երեւում էր, ուրախացաւ :

Տաշտերն ու թիերը ծածկեցինք խաշամով․ նախիրը հաւաքեցինք ու շուշուտացնելով գնացինք ձմեռանոց :

★

Թունիի աղջիկ Անահիտը աղջիկ չօ չէր, մարալի պէս մի արարած էր, նրա պէս սիրուն, նրա պէս խրտնած ու վախկոտ :

Այդ ամառ Վարդավառի տօնին, երբ նա մեր սարը հիւր եկաւ, իմ ընկեր Սիմոնին թուաց, թէ մեր քարափներն էլ ալ ու ալուան ծաղիկներով զարդարուեցին : Խեղճը մինչեւ ականջների ծայրը սիրահարուած էր այդ աղջկայ վրայ, մըկտում, վառւում էր նրա համար, բայց յոյս չունէր, քանի որ ունէր այն ժամանակուայ աշխարհում ամենամեծ պակասութիւնը՝ չքաւոր էր ...

Ամէն իրիկուն Արխաջի մօտ նստում էր Սիմոնն ու իր սրինգով լացացնում սարւոր կանանց : Ես մանուկ հասակից նրա ընկերն էի ու նրա սէրն ինձ վիշտ էր դարձել՝ մաշում էր : Շատ համոզեցի, որ եա կանգնի իր խելագար սիրուց : Ասացի՝ «Սիմոն, դա գլուխ գալու բան չի, ձեռք քաշիր : Աչքերը լցրեց ու սիրտը կոտրուած պատասխանեց՝ «Ես էլ գիտեմ, որ կորած եմ, բայց դէ չի լինում, սրտից դուրս չի գալիս... Առ, խանչալի ծէրով հանիր, ուրիշ կերպ դուրս չի գայ», — ասաց նա՝ դաշոյնն ինձ մեկնելով :

Մեղք եկաւ, բայց սիրտ չէի տալիս, օր – օրի աշխատում էի նրան սառեցնել իր սիրուց : Գիտէի, որ Թունին որոշել է իր աղջկան անտառապահ Արտեմի տղին տալ, քանի որ այն ժամանակ անտառապահն առաջին մարդն էր համարւում մեր կողմերում :

Մի օր սարում, երբ Անահիտը գնաց ձորը ծաղիկ քաղելու, առաջը կտրեցի ու ասացի․

— Անահիտ, ես քեզ իմ քոյրն եմ հաշւում, ինձնից չվախենաս... Այ աղջիկ, ասացի, քեզ շատ եմ սիրում, բայց իմ ընկեր Սիմոնին քեզնից էլ, աշխարքից աւել եմ սիրում ... Ինչի՞ ես մըկտացնում էն տղին, այ աղջի, բա մեղք չի՞ էն սոր տղէն ...

Անահիտը ծիծաղեց :

— Նրան ո՞վ է ասում, որ մըկտայ ... Իսկի էլ թող չմըկտայ ուրիշի համար :

Ասում է ու ծիծաղում :

— Ախր ո՞նց չմըկտայ, դու դեռ ես, հօ աղջիկ չես, քեզ տեսնողը բա քուն ու դադար կ'ունենա՞յ ...

— Դէ, դէ, շաչ – շաչ խօսալ մի, — չարացաւ նա :

Ես ծիծաղեցի : Ասի՝

— Ես հօ Սիմոնի տեղակ եմ ասում, նրա սրտից եմ խօսում ... Անահիտ ջան, արի կը լինի, խիղճ ունեցիր, Սիմոնին խօսք տուր... Սիմոնը աղքատ է, ոսկի սիրտ ունի, մեր կողմերում նրա պէս տղայ քիչ կայ, դու նրա աղքատութեանը մտիկ մի անի :

Անահիտը լռջացաւ, չփոթուեց ու լռեց :

— Ես գիտեմ, ասաց, նա կամաց, աչքերը խոնարհած, գիտեմ նրա սիրտը... Թող մի քիչ իրեն կարգի բերի, տուն – տեղ դառնայ, որ հէրս ...

Այդ խօսքի վրայ խիստ կարմրեց, չփոթուեց ու կխտարի նման վազեց – փախաւ դէպի վրանները :

Սիրտս թնդաց ուրախութիւնից, — կարծես այդ հուրի փերի աղջիկն ինձ խօսք տուեց : Վազեցի բարձրացայ դիմացի սարի գլուխն ու ձորերը դմբդմբացրի :

— Սիմոն հէյ,... Սիմոն... Ըչխարը դէպը թեքիր՝ քեզ համար լաւ լուր եմ բերում... Գառը մորթիր՝ ուրախ լուր եմ բերում, հէյ ...

Գառան մասին ասածս կատակ էր, բայց մինչեւ տեղ հասայ, Սիմոնն արդէն գառը մորթել էր ու չոքած կրակ էր անում :

Նստեցինք կանաչի վրայ, խորոված կերանք ու հետոն էլ զրոյց էինք անում :

Վ․ ԱՆԱՆԵԱՆ

(4) (Շար․)

ընկացիները ունին քանի մը կայաններ, խորաքանչիւրը կառուցուածքի մեծ տարբերութեամբ:

Ֆրանսական, անգլիական եւ ռուսական կառուցումները շատ փոքր տարբերութեամբ նոյն ֆիզիքական հիմերը կը ներկայացնեն: Գիտենք որ ուրանիոմի կամ փլութոնիոմի կորիզային անջատման փափուկ եւ վտանգաւոր գործողութիւնը կը կատարուի յատուկ հրմուղներու կամ հնոցներու (րէաքթէօր, նախապէս փիլ = բարդ): Ֆրանսական եւ անգլիական հրմուղներու ներքին գործունէութեան տարբերն են ուրանիոմն ու կրաֆիթը, հարստացած՝ փլութոնիոմի եւ ուրանիոմ 235ի կորիզով մը, ապահովելու համար հակազդեցութեանց յարատեւութիւնը:

Հիւլէական այդ հնոցին հետ հաղորդակցութեան մէջ են կազի խողովակներ որոնք կը քաղեն հնոցին արտադրած ջերմութիւնը եւ զայն կը փոխանցեն ջուրի շրջագայութեան մը որ իր կարգին կապուած է ելեկտրածին փոթորակներու (թիւրպին), որոնց շարժիչ ուժը կը հանգիստանայ: Անգլիացիներու հնոցին փոխանցած ջերմութիւնն է 350 աստիճան, իսկ Ֆրանսացիներունը 220 աստիճան: Անշուշտ հետզհետէ պիտի բարձրանայ այդ ջերմութիւնը, երբ նոյն երկիրներուն փլութոնիոմի պաշարը աւելնայ Անգլիացիները ջերմութեան փոխանցման համար կը գործածեն բնածխային կազը: Մինչ Ֆրանսա կ'օգտագործէ պարզ օդը:

Ռուսականը, ինչպէս ըսինք, նոյն տարրերը գործածելով, իբրեւ ջերմութեան փոխադրիչ կը գործածէ ջուրը: Եւ որովհետեւ ջուրը այդ աստիճանին պիտի չոգիանար մթնոլորտային ճնշումի տակ, այդ պատճառաւ զայն կը գործածեն 100 մթնոլորտային ճնշումով: Ամերիկեան հնոցները այնքան այլազան են որ կարելի չէ զանոնք ներկայացնել մէկ յօդուածով: Հետեւաբար զանց կ'առնեմ: Թերեւս ուրիշ առթիւ անդրադառնամ:

Ուրեմն, ինչպէս կը տեսնենք, հիւլէն իր վտանգաւոր դիմագիծը փոխելով, կը դառնայ բարերար ուժ մը մարդկութեան համար:

ԳՈՒՐԳԷՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Պատարագի երգեցողութեան սկաւառակ մը հրապարակ ելաւ ֆրանսական Վօկ ընկերութեան կողմէ ։Մ իէքօսիյոն 33 բուռ, որուն վրայ արձանագրուած են քսան եկեղեցական երգեր, ղեկավարութեամբ Արա Պարթեւեանի, եւ մասնակցութեամբ Փարիզի եկեղեցւոյ երգչախումբին:

Փափաքողներ կրնան ստանալ զայն եկեղեցւոյ դիւանատունէն:

× Հայկ. եւ կովկասեան ֆօքլօրային երաժշտութեան մեծ սկաւառակը որ հրապարակ ելած էր նոյն ընկերութեան կողմէ, իր գտած յաջողութեան վրայ վերարտադրուած է ամերիկեան ընկերութեան մը կողմէ ,Փէրիօտ Միւզիք եւ ընկ. Նիւ Եորք, բացատրականը անգլերէն:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԲՆԱԿԻՉՆԵՐՈՒ ԹԻՒԸ

11·300·000 Է ԵՒ ՈՉ ԹԷ 24·109·640

●

Թուրքիա նոր մարդահամար կազմակերպեց Հոկտ. 23ին ամբողջ երկրին մէջ: Ըստ պաշտօնական ցեկոյցին, նախորդ մարդահամարները հետեւեալ արդիւնքը տուած էին.

1927ին 13·648·270 բնակիչ:
1935ին 16·158·018 բնակիչ:
1940ին 17·820·950 բնակիչ:
1945ին 18·790·174 բնակիչ:
1950ին 20·934·670 բնակիչ:

Իսկ այս անգամ, 1955 Հոկտ. 23ին կազմակերպուած մարդահամարը ցոյց կուտայ 24·109·640 բնակիչ, յայտարարած է Թուրքիոյ Հանրապետութեան նախագահ Ճելալ Պայար:

Այս առթիւ մասնագէտ մը աթենական մամուլին մէջ ցոյց կուտայ, թէ Թուրքիոյ բնակիչներու թիւը ներկայիս հազիւ 11·300·000ի կը հասնի: Վիճակագրագէտը կը հիմնուի որոշ տուեալներու վրայ, աւելցնելով, թէ 1927ի մարդահամարը անճիշդ էր: Այդ ատեն կուսակալութիւններու ցուցակները հիմ ծառայեցին, եւ կանոնաւոր կազմակերպութիւն տեղի չունեցաւ: Փոխանակ 7·800·000ի, ներկայացուած էր 17·800·000:

1904ին, սուլթան Համիտի օրով, օսմանեան կայսրութեան մէջ եւրոպացի մասնագէտներու կողմէ վիճակագրութիւն կազմակերպուեցաւ եւ 1906ին մարդահամարի արդիւնքը եղաւ 38·800·000: Ազգութիւններու կարգով պատկերը հետեւեալն էր. —

	Միլիոն
Արաբներ, մօտաւորապէս	9
Յոյներ, մօտաւորապէս	6
Հայեր, մօտաւորապէս	3·5
Ալպանացիներ, մօտաւորապէս	3
Եզօրիքներ, մօտաւորապէս	2·8
Թուրքեր, մօտաւորապէս	2·5
Քիւրտեր, մօտաւորապէս	2
Հրեաներ, մօտաւորապէս	1·5
Սլաւներ, մօտաւորապէս	1·5
Գաղթականներ, մօտաւորապէս	1·5
Սուրիացի ղպտիներ, մօտաւորապէս	1
Տէրվիշներ, մօտաւորապէս	0·8
Եւրոպացիներ, մօտաւորապէս	0·8
Ղըպտիներ, մօտաւորապէս	0·8
Թաթարներ, Պարսիկներ, մօտաւորապէս	2·1
Ընդհ. գումար՝	38·800·000

Թուրքերը փոքրամասնութիւն ըլլալով, հետզհետէ, պատերազմներու եւ ջարդերու հետեւանքով, երկրին տարածութեան եւ բնակչութեան հարիւրին 80ը պակսեցաւ:

Միւս կողմէ՝ հաստատուած է, որ Թուրքերու մէջ մանուկներու մահը շատ մեծ համեմատութիւն ունի:

Օսմանեան կայսրութենէն բաժնուեցան արաբական ընդարձակ երկիրները եւ Պալքանները, իսկ Լօզանի դաշնագրով Թուրքիոյ մնաց իր նախկին հողերու հարիւրին քանը միայն: Բնակչութիւնը եւս այդ համեմատութեամբ պակսեցաւ: 1927ի Թուրքիան պէտք է ունեցած ըլլար միայն 7·800·000 բնակիչ եւ ոչ թէ մարդահամարի մէջ ցոյց տրուած 17·800·000, որ անճիշդ է:

Աթենական թերթին աշխատակիցը կ'եզրակացնէ, թէ այսօրուան Թուրքիան 11·300·000էն աւելի բնակիչ չունի:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

●

Ֆ. Կ. Խաչի Պանեէօ Բաշանի ցերեկոյթ պարահանդէսը տեղի ունեցաւ կիրակի իրիկուն խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ:

Նախքան հանդէսին հայկական գեղարուեստական մասը, օրքէսթր Թիֆլիքի նուագախումբով սկսան դառնալ զոյգերը:

Ընկ. Սաթենիկ Տակառեան կարդաց 1954ի տարեշրջանին գործունէութեան տեղեկագիրը, որ կը հաստատէր թէ մասնաճիւղը Կապոյտ Խաչի գործօն մարմիններէն մէկն է: Անոնք կ'օգնեն տեղւոյն չքաւորներուն, կ'այցելեն Պրեւանի հիւանդներուն եւ ուժ կուտան Նոր սերունդի հայեցի դաստիարակութեան:

Պանեէօ Բաշանի մասնաճիւղին կարեւորագոյն ձեռնարկներէն մէկն ալ իր հայկական պարախումբն է, որ ազգապահպանման կարեւոր ազդակներէն մէկը կը հանդիսանայ, արթնցնելով երիտասարդին մէջ իր տոհմիկ պարերուն եւ կէնոյթին գիտակցութիւնը եւ սէրը: Նախորդ տարիները այս պարախումբը ճարտարօրէն կը վարէին ընկ. Ալիս Գուէգեան (Կապոյտ Խաչ) եւ ընկ. Թորոսեան (Նոր Սերունդ): Այս տարի Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի միացեալ պարախումբը կը վարէր ընկերուհի Մարժոլէն Բ. Սասունի: Փոքրերու եւ մեծերու պարախումբերը, հայկական տարազներով մեծ խանդավառութիւն ստեղծեցին իրենց հեզաճկուն եւ ատնական պարերով: «Զեմ ու չեմ» խմբապարին մէջ, այնքան խօսուն եւ սիրուն պար մը, ուր Օր. Աշխէն Գըրգեան իր պարողի եւ երգողի շնորհները երեւան կը բերէր: Արամ Խաչատուրեանի «Քրտական պարը» գեղեցիկ նորութիւն մըն էր Փարիզահայ բեմին վրայ, որուն մէջ այնքան կենսունակութիւն դրին Գըրգեան եղբայրներ, Հ. Թորոսեան եւ Յակոբեան, իրենց ատնական պարով: Գեղեցիկ էին նաեւ փոքրերուն եւ միջիններուն պարերը: Այս պարերը սորվեցուցած էր ընկերուհի Մարժոլէն Սասունի, որ նաեւ դաշնակով կ'ընկերանար պարողներուն, եւ որուն առ ի գնահատութիւն ծաղկեփունջ մը նուիրեց մասնաճիւղը:

Ուրիշ հաճելի անակնկալ մըն էր ընկերակցութեամբ իր «պանժօ»յին, Մոմճանի երգերը: Ան հայկական հարազատ շեշտերով երգեց «Լորիկ»ը, «Նուպար»ը եւ «Վարդանուշը»: Իսկ Օր. Սեդա Յակոբեան խոր յուզումով արտասանեց Զարենցի «Ես իմ Անուշ Հայաստանը», ինչպէս եւ ֆրանսերէն կտոր մը: Յուզիչ էր լսել «Թիֆլիք» նուագախումբին դաշնակահարին երգը՝ Երեւանը (ֆրանսերէն):

«Սուտ է, սուտ է» նուայլն:

Յաջող ձեռնարկ մըն էր այս ցերեկոյթ-պարահանդէսը եւ հաւանական է որ կոկիկ հասոյթ մը ապահովեց Պանեէօ Բաշանի մասնաճիւղին:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՆՈՅ. 11Ը ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

ՎԱԼԱՆՍ.— Այս տարի եւս քաղաքապետութիւնը հրաւիրած էր մեր Ազգ. Միութեան վարչութիւնը մասնակցելու Նոյ. 11ի արարողութեանց: Տօնակատարութիւնը սկսաւ ժամը 9ին պատարագով մը, նախաձեռնութեամբ Ֆրանս. Կարմիր Խաչի Վալանսի մասնաճիւղին, Մայր Եկեղեցւոյ մէջ: Յուզիչ էին քարոզիչին ըղձային խօսքերը: «Եթէ մեր զոհերը «ներկայ» գոչելով յառաջ չնետուէին, ի՞նչ պիտի ըլլայինք մենք այսօր»: Զարժե՞ր այս հարցումը ուղղել մենք մեզի: Ի՞նչ պիտի գրէր Հայոց պատմութիւնը, եթէ մեր անձնազոհ նահատակները չաղաղակէին. — «Մահ կամ ազատութիւն»: Անոնք զոհուեցան, որպէսզի մենք չարունակենք ապրեցնել իրենց փրկած կտոր մը հայրենիքը եւ մեր անվթար մայրենիքը:

Պատարագի արարողութենէն վերջ թափօրը ուղղուեցաւ դէպի գերեզմանատուն ուր հոծ բազմութիւնը յարգանքի կեցաւ շեփորի ազդանշանին վրայ: Ապա, թափօրը շարժեցաւ դէպի Անծանօթ Զինուորի դամբանը: Թափօրին կը մասնակցէին Սահակ քհնյ. Պապիկեան, Ազգ. Միութեան կողմէ Պ.Պ. Անտոնեան, Մ. Ճերմնեան, Մաքսուտեան, Լեւոն Տէր Սարգիսեան ու երկու սեւաչեայ սիրուն աղջիկներ որոնք կը կրէին Վալանսի հայ գաղութի ծաղկեփունջը: Երբ հասանք ծաղկազարդ հանրային պարտէզը որուն կեդրոնը կը գտնուի Վալանսի նահատակներու յուշարձանը, քաղաքապետը իր օգնականներով յառաջ անցաւ, ծաղկեփունջ մը զետեղելու համար: Ապա յառաջ եկաւ նահանգապետը: Պ. Անտոնեան եւս դրաւ հայ գաղութին ծաղկեփունջը: Շեփորը նորէն հնչեց, մէկ վայրկեան լռութիւն, վերյիշելու համար Մառնի, Աֆրիկէի, Արեւելեան Ասիոյ եւ Ֆրանսայի զոհերը: Այս առթիւ մենք ալ ոգեկոչեցինք մեր նահատակները, արեւմտեան Հայաստանէն մինչեւ Արարատեան դաշտ: Նախկին Ռազմիկներու ներկայացուցիչը նկարագրեց պատերազմի զոհերուն անձնուիրութիւնը եւ ողջ մնացողներուն պարտականութիւնը, «Կեցցէ Ֆրանսան» գոչելով:

Մինչ «Մարսէյեզ»ը կը հնչէր, մենք ալ վերյիշեցինք մեր մաղթանքները յանուն ազատութեան եւ խաղաղութեան:

Լ. Տ. Ս.

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

(ԿՈՉ ՄԱՐԶԱՍԷՐ ՀԱՅԵՐՈՒ)

Երկու հեծանուորդներ, Սիղիրճեան եւ Փափազեան, կը մտածեն արհեստավարական ընկերութիւն մը կազմել 1956ի համար, հովանաւորութեամբ հայկ. առեւտրական մեծ տունի մը:

Երկու երիտասարդները դիմելով «Յառաջ» ի հետեւեալ մանրամասնութիւնները հաղորդեցին. —

1956էն սկսեալ այն առեւտրական տունը (մածունի, հիւսուածեղէնի եւն.) որ նիւթապէս կ'օժանդակէ այս ընկերութեան, փոխարէն պիտի վայելէ պատեհութիւնը ծանուցումներ տալու: Իր անունը պիտի գրուի շապիկներուն վրայ, ծանօթացնելով ամբողջ Ֆրանսայի մէջ: Միեւնոյն ատեն հայ մարզիկները պիտի կրնան մասնակցիլ յառաջիկայ տարուան Ֆրանսայի Շրջանին կամ շահիլ մեծ վազքեր, ինչ որ պատուաբեր պիտի ըլլայ գաղութին համար:

Այս ընկերակցութեան համար նկատի առնուած են հետեւեալ մարզիկները. — Փափազեան, Սիղիրճեան, Զամասանեան, Մուրատեան (Լիբանան), Հոպճանեան (Մարսէյլ), Սավուրեան (Մարսէյլ) եւ ուրիշներ:

Անոնք որ կը փափաքին ուրիշ տեղեկութիւններ ստանալ կամ քաջալերել այս օգտակար ձեռնարկը, կրնան դիմել հետեւեալ հասցէին. —

Paul Sighirdjian
99, Ave. de Verdun, Issy-les-Moulineaux
Seine

Յաջորդով՝ կարգ մը տեղեկութիւններ Փափազեանի եւ Սիղիրճեանի մարզական գործունէութեան մասին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (73)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

●

Զափուր Հիլմի պաղարիւնով բարձրացաւ: Ճամբան, ինքնաշարժին մէջ լուռ եւ անխօս մնաց, միայն սաստիկ կը քրտնէր եւ իր ձեռքերը կաշկանդուած ըլլալուն, չէր կրնար սրբել: Զինքը պիտի կախէին այն փողոցին անկիւնը, ուր որոշած էր կրակել Կազիին վրայ, ծխավաճառ Նուրիի խանութին առջեւ: Ինքնաշարժը հոն կանգ առաւ, Հիլմի սառած ակնարկով մը նայեցաւ կախաղանին: Վերջապէս ըսաւ. — Այս վճիռը անիրաւ է, ապօրէն է, խղճմտանքով տրուած չէ:

Դանդաչելով ելաւ սեղանին վրայ, շուրջը նայեցաւ, կարծես թէ մէկը, բարեկամ մը կը փնտռէր, յետոյ գլուխը կախեց, սպասելով դահիճին: Մահը վայրկենական եղաւ:

Հակառակ կատաղի ոճրագործ մը ըլլալուն, Լազ Իսմայիլ ամէնէն շատ վախցաւ: Բաւական դժուար եղաւ զինքը բանտի խցիկէն հանել: Մահապարտը ըսաւ.

— Մի աճապարէք, «ապտէսթ» առնեմ, աղօթքս ընեմ եւ ապա կախեցէք զիս:

Արտօնուեցաւ, «նամազ»ը կատարելէ վերջ, թեւերէն մտնելով տարին տեսչութեան սենեակը, եւ սկսան կարդալ վճիռը: Լազ Իսմայիլ կուլար եւ ողիկ ողիկ կուլար:

— Ես, կ'ըսէր, գիշերը բախտս նայեցայ եւ եկաւ ելաւ: Կազի փաշան ներած էր արդէն ինծի: Աստուծոյ սիրոյն մի ընէք, ես տղէտ մարդ մըն եմ: Խաբեցին, համոզեցին զիս, այրեցին:

Լազը չկրցաւ աւելի տոկալ ու գետին փռուեցաւ, նուաղած: Անմիջապէս ջուր բերին, երեսին սրսկեցին: Երբ սթափեցաւ, այս անգամ փարեցաւ Իմամին ոտքերուն.

— Հոճա էֆէնտի, պաղատեցաւ, ինչ կ'ըլլայ, դուք բարեխօսեցէք: Կազի փաշան թող ներէ ինծի: Ես բնաւ յանցանք չունիմ: Կը պաղատիմ ձեզի:

Հոճան շուարած մնացած էր, ի՞նչ ըսէր: Ի՞նչ կրնար ընել: Դժուարաւ ինքնաշարժ նստեցուցին Իսմայիլը, որ կը քաշկռտուէր ու երթալ չէր ուզեր:

Կ'ընդդիմանար ու կը պոռար. — Զգեցէք զիս, մի կախէք, անմեղ եմ, յանցանք չունիմ:

Ինքնաշարժը կանգ առաւ կախաղանին մօտ, բայց Իսմայիլ իր տեղը գամուած էր եւ չէր ուզեր իջնել: Անընդհատ կը ծեծկուէր, քովի մարդոց կից կը զարնէր, գլխու հարուածներ կուտար եւ կը մաքառէր յուսահատօրէն: Իր քով կեցող դահիճին ալ քանիցս աքացի տուաւ, մինչեւ որ դահիճը իր օգնականներուն հրամայեց բոնի ուժի դիմել: Բոլորը մէկ ոտքերէն, թեւերէն բռնեցին Իսմայիլը, որ բերանը բացած, կը պոռչտար. — Չէք կրնար կախել, ես Կազիին նամակ գրեցի, թող պատասխանը գայ, ձգեցէք զիս: Ան ներեց մեզի:

Այդ միջոցին Իսմայիլը գրկած եւ կախաղանին վրայ հանած էին: Ան դեռ կը պոռչտար, բայց դահիճը ճարտարօրէն անցուց հանգոյցը, եւ ահա լռութիւն: Ոչ պոռչտուք մնաց, ոչ ալ պաղատանք: Իսմայիլ մեռած էր ու կը ճօճէր:

Նոյն վիճակին ենթարկուեցաւ նաեւ մարդասպան Կիւրճիւ Եուսուֆը: Երբ խցիկին դուռը զարկին, ուրախացաւ եւ հարցուց.

— Ներուեցա՞նք արդեօք, կ'ենթադրէի որ այդպէս պիտի ըլլայ:

(Շար.)

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ վարչապետը, մառեշալ Բուլկանին, Հնդկաստան կը սպասուի ուրբաթ օր, Խրուշչեւի հետ :

ԿԻՊՐՈՍԻ կուսակալը օդնական զօրք պահանջեց սուրհանդակաւ. Նիկոսիայ մէջ անդլ. զօրքը արտասուաբեր ռումբեր գործածեց խումբ մը ցուցարարներու դէմ, մեծ մասով ուսանողներ: Փակուեցաւ կարեւոր ճեմարան մը, «Սամուէլ» :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ քաղաքապետական ընտրութեանց մէջ ձեռնպահ մնացած են քուէարկուներու 85 առ հարիւրը, հետեւելով ընդդիմադիրներու հրահանգին :

ԱԼԺԵՐԻՈՅ մէջ մաքրագործումները կը շարունակուին մեծ խստութեամբ: Օրանի շրջանին մէջ ձերբակալուեցան 266 կասկածելիներ :

ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ մասնագէտ պաշտօնեաներու գործադուլը հետզհետէ կը ծաւալի ամբողջ երկրին մէջ: Տեղական թերթերը կը պահանջեն վերջ տալ այս տագնապին, որ կ'ամայացնէ Ֆրանսայի օդակայաններ :

ԼԵՆԻՆԿՐԱՏԻ նորաշէն փապուղիին բացումը տեղի ունեցաւ առջի օր: Փապուղին պիտի կոչուի Լենինի անունով :

ՓԱԽՉԻ՞Լ Կ'ՈՒԶԷՐ.— Մոսկուայի դըլխաւոր ճարտարապետը Վլասով, որ Ամերիկա գացած էր եւ անցեալ շաբթու պաշտօնանկ եղաւ, Փարիզ հասած ատեն տեղի տուաւ կարգ մը ցոյցերու: Բազմաթիւ սպիտակ Ռուսեր կայարանը խուժելով պահանջեցին ապաստանի իրաւունք շնորհել: Հարկ եղաւ պահականոց մը փոխադրել ճամբորդը: Ցուցարարները համախմբուեցան շէնքին առջեւ, բայց օգնական ուժեր հասան եւ խորհրդային դեսպանատունէն ինքնաշարժ մը գալով առաւ տարաւ Վլասովը :

ԿԱՐԵՒՈՐ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 12ին Ռիւ Տանթոնի նամակատունէն 3500 Ֆր.ի մանտա մը ղրկողէն կը խնդրուի անմիջապէս իր անունը եւ հասցէ յայտնել վարչութեան: Կտրօնին վրայ սխալմամբ թերթին անունը գրուած է կրկին անգամ, փոխանակ ղրկողին անունին:

Հ. Յ. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Տէր եւ Տիկին Գէորգ եւ Թերեզա Սահակեաններէ (Պրիւսէլ) իրենց սիրելի բանաստեղծուհի Լէյլիի յիշատակին մէկ օրինակ « Հին Հայկական Մանրանկարչութիւն» թանկարժէք ալպոմը եւ մէկ օրինակ « Հին Հայկական ճարտարապետութիւն» 192 նկարներով: (Հրատարակութիւն Հայպետհրատի) :— Վարչութիւն

ԵՊԻՍԿ. ՊԱՏԱՐԱԳ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ.— Այս կիրակի Կաթողիկոսական Պատուիրակ Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեան իր եպիսկոպոսական անդրանիկ պատարագը պիտի մատուցանէ Լիոնի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյն մէջ:

Կը հրաւիրուի Լիոնի եւ շրջանի հայութիւնը:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՎԻԷՆ.— Տէր եւ Տիկին Կ. Մուրատեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ իրենց եղբօր եւ հօրեղբօր

ՕՆՆԻԿ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ

(Մեռած Ամերիկա)

մահուան քառասունքի առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, Սէն-Մարթէնի եկեղեցին:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է տիկին Շնորհիկ Նաւասարդեանէ երկու հազար Ֆրանք:

***

Ֆր. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը իր մասնաւոր շնորհակալութիւնը կը յայտնէ Պ. Թաթուլ Ինճէեանի, որ սիրայօժար տրամադրեց շարժանկարի իր գործիքը եւ սկաւառակի վրայ առաւ խմբերգները, Նոյմ. 6ի հաւաքոյթին առթիւ:

IMPRIMERIE ARAXES 46, Rue Richer. Paris

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 19ին, Շաբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, « Սալոն Ալհամպրայի» շքեղ սրահին մէջ (340 Պուլ. Շավ) ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ բոլոր խումբերու եւ ենթակոմիտէներու, Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ մասնաճիւղերու, ինչպէս նաեւ Կ. Խաչի մասնաճիւղերու :

Բարձր հովանաւորութեամբ Մարսէյլի քաղաքապետ՝

M. Gaston DEFFERRE

Կը նախագահէ՝ ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ եւ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ :

Խօսք կ'առնեն նաեւ ընկերվարական ներկայացուցիչներէն

Leenhard, Jean Masse et *Achile Cini*

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ տեղական քոյր կազմակերպութեանց: Այս կիրակի, կէսօրէն վերջ ժամը 3էն մինչեւ 10, Խրիմեան սրահին մէջ, 2 ռիւ տը լա Տէֆանս: Գլխաւոր բանախօսութեամբ ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆԻ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին մասնակցութեամբ տեղական կարող ուժերու, երգ, արտասանութիւն եւ այլն: Ճոխ պիւֆէ խիստ դիւրամատչելի գիներով: Մուտքը ազատ է:

Գեղարուեստական բաժնին սիրայօժար կը մասնակցին՝ Տիկին Սիւզան Քիպրիթեան Սիմօնէ, (Նիւ Եորքի երաժշտանոցէն եւ W.O.R. ի երգչուհին):

Կ'երգէ նաեւ Պ. Ժ. Գասպարեան :

Կը նուագեն Օր. Սիւզան Պօյաճեան (դաշնակ, Մարսէյլի երաժշտանոցէն, Ամրցանակաւոր) եւ Պ. Սարգիս Չէօքէճեան (ջութակ), ինչպէս նաեւ Դամասկոսի նուագախումբի ղեկավար Պ. Եդուարդ Մուրատեան:

Կ'արտասանեն Օր. Անիթա Սարգսեան եւ ընկեր Գր. Քէնտիրեան եւ ընկերուհի Մարի Սաղըեան :

Հայկական պարեր Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սէն Լուի մասնաճիւղին կողմէ, ղեկավարութեամբ Օր. Կոշկարեանի, եւ եւրոպական պարեր :

Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ :

Մուտքը ազատ է:

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ 17էն 24

GRAND HOTEL ի շքեղ սրահներուն մէջ

ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ ՀԱՄԲԱՒԱՒՈՐ ՍԱՎԱ ՆԷԱԿՈՒԻ

Գեղարուեստական ընտիր բաժին: ԹՕՄՊՕԼԱ՝ նոխ պարգեւներով, օդանաւային նամբորդութեան տոմսով եւ ուրիշ արժէքաւոր նուէրներով: Կը յանձնարարուի նախապէս ապահովել սեղանները, հեռաձայնելով՝ **Passy 64-90**

Մասնաւոր գին ուսանողներու համար:

ԾԻՍԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՀԱՆԴԷՍ

(Musique rituelle)

Զանազան երկիրներու եւ ժամանակներու

Հայկական, յունական, սուրիական աւանդութեան, ֆրանսական Միջին Դարու, Ինքայի, Հեպրիտի (կեղտական), Աֆրիկեան Սեւամորթներու, Հնդկական, Արաբական աւանդութեան, Սպանիական Պրազիլիոյ Սեւամորթներու, եբրայական աւանդութեան:

Մարքուած՝

ԼԻՏԻԱ ԿԱՐԻՆԻ

(Կարին Իչքալացեան, մեցցօ սոփրանօ),

ԵՒ

ՆԵԼԼԻ ՔԱՐՈՆԻ

կողմէ (Օնտխատ Նուագարան Մարթընօ):

Տեղի կ'ունենայ 21 Նոյեմբեր, երկուշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին, Էքօլ Նորմալ Միւզիքի սրահը: 78, Ռիւ Քարտինէ, Մէթրօ Մալզերպ):

Կը մասնակցին Կիյմէթ Պուայէ (օնտխատ), Մօնիկ Մաթայն (դաշնակ) եւ Լուի Տիլլիէ (ծնծղայ):

Կը ներկայացնէ

ԼԻՒՔ ԱՆՏՐԷ ՄԱՐՍԷԼ (Թարգմանիչ Նարեկի) :

Գին տոմսերու 200էն 600 Ֆրանք:

Մասնաւոր զեղչ ուսանողներու եւ երաժշտութեամբ զբաղողներու :

Տոմսերը կը վաճառուին հանդէսին սրահը, Տիւրան հրատարակչական տունը, եւ Լորա Իչքալացեանի մօտ՝ (73 Ֆօպ. Փուասօնիէր (Փարիզ 9), Հեռ. ՓՌՕ. 64-23 :

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Մարսէյլի եւ շրջանի ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն բոլոր ընկերները այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3ին, Ահարոնեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Կը զեկուցանէ՝

Ընկ. ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «Ահարոնեան» խումբի դասախօսական ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 9ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ: Նիւթը.— «Արտասահմանի երիտասարդութեան դիրքը այսօրուան Հայաստանի հանդէպ»: Դասախօս՝ Եդ. Մավեան :

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Յոյներու սրահը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՀԱՅ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆՆԵՐՈՒ եւ Մշակութային Միութեան հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ այս ուրբաթ ժամը 21ին, Ազգ. տան մէջ: Դասախօս, Բժ. Ն. ԱՂԱՋԱՆԵԱՆ, նիւթը « L'Arménien est-il un romantique ? » Կը հրաւիրուին անդամները եւ հասարակութիւնը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Մուտքը ազատ է :

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Կարտանի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Բարեգործականի սրահին մէջ: Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր Խարբերդցիները, անդամ եւ ոչ անդամ :

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴԻ միութեան Լիոնի մասնաճիւղին անդամական ժողովը այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8,30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴԻ Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8ին, հայրենակից Միքաէլ Սարգիսեանի բնակարանը: Բոլոր անդամներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Mlle Alice PAPAZIAN

Une des brillantes élèves des Cours de M. René SIMON

ՕՐ. ԱԼԻՍ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Թատերական ուսումը լրացուցած առաջին անգամ ըլլալով հայ բեմի վրայ Այս շաբաթ գիշեր, ժամը 9ին

SALLE d'IÉNA — 10, Av. d'Iéna - PARIS

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ

ՄՆԿԼՁԱԿՑԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Երեք արարնոց կատակերգութեան մէջ փարիզահայ դերասաններու կատարեալ կազմով

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ՍԻԱՄԱՆԹՕ խումբին :

Այս կիրակի ժամը 15էն մինչեւ 23, Յոյներու սրահին մէջ, Ռիւ Պօնֆուա, 5: Հասարակութիւնը սիրով կը հրաւիրուի:

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C.Seine376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 18 ՆՈՅԵՄԲԵՐ • VENDREDI 18 NOVEMBRE 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7829 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3240

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՉԱՊԱՏՈՒՄ

*

Ժընեւի երկրորդ խորհրդաժողովը «ոչ»ով սկսաւ, «ոչ»ով ալ վերջացաւ:

Ուրեմն, «ոչապատում», եթէ կարելի է գործածել այս նորաբանութիւնը:

Նիստը բացուած ատեն (27 Հոկտ.), երբ նախագահը, Պ. Փինէ յայտնեց օրակարգի առաջին խնդիրը, Գերմանիոյ վերամիացումը, Մոլոթով արտասանեց իր առաջին «ոչ»ը:

— Նախ քննենք Եւրոպայի հաւաքական ապահովութեան խնդիրը:

Եւ ներկայացուց իր ծրագիրը, որ կը առաջարկէր ապահովութեան դաշինք մը կնքել յիսուն տարուան համար, մասնակցութեամբ 15 եւրոպական պետութեանց եւ Մ. Նահանգներուն:

Միջին ճամբայ մը գտնելու համար, արեւմտեան ներկայացուցիչները յանձն առին Գերմանիոյ ազատ ընտրութիւնները յետաձգել 1956 Սեպտեմբերին:

Աւելի վերջը, հաւանեցան առժամապէս յետաձգել գերմանական հարցը եւ քննել օրակարգին երկրորդ խնդիրը, — զինաթափութիւն (9 Նոյ.):

Կը կարծուէր թէ Մոլոթով նոր հրահանգներ ստացած է, եռօրեայ դադարի միջոցին, երբ Մոսկուա գացած էր:

Մոլոթով կը մնար միշտ անհաշտ: Այն աստիճան որ, Արեւմուտքի ներկայացուցիչները հարկադրուեցան ըսել. — «Մեր վստահութիւնը խախտեցիք»:

Խ. Միութեան արտաքին նախարարը այս անգամ ալ կ'առարկէր թէ ծրագրուած զինաթափութեան առաջին քայլը չի կրնար կազմել նախագահ Այզընհաուըրի ծրագիրը (օդանաւային ստուգումներ կատարել փոխադարձաբար):

Ամէն յոյս կորսուած էր այլեւս, երբ սկսան քննել օրակարգի Գ. խնդիրը, — ազատ փոխանակութիւն երթեւեկի, գաղափարներու, ռատիօ - հաղորդումներու եւայլն:

Այլեւս ձեւականութիւն մըն էր որ կը կատարէին: Որոշուած էր ժողովը փակել Նոյեմբեր 16ին:

Այս երրորդ եւ վերջին հարցի մասին ալ նոյնքան վճռական «ոչ» մը արտասանեց Մոլոթով, դիտել տալով թէ արեւմտեան պետութիւնները կ'ուզեն «փաշական գաղափարներ» տարածել Խ. Միութեան մէջ, լրտեսական կեդրոններ հաստատել», եւայլն:

Եւ նորէն տարբեր ծրագիր մը ներկայացուց:

Ֆրանսայի արտաքին նախարարին չափաւոր ծրագիրն ալ չփարատեց իր կասկածները:

Եւ ժողովը փակուեցաւ մռայլ մթնոլորտի մը մէջ, ինչպէս կը հաստատէ պաշտօնական յայտարարութիւնը: Արեւմուտքի ներկայացուցիչները խորապէս ազդուելով այս ոչապատումէն, որոշեցին իրենց վարչապետներուն հայեցողութեան ձգել ուրիշ խորհրդաժողովի մը գումարման խնդիրը:

Այս հարցին մէջ մասնաւորապէս վճռական դեր մը բռնած էր Մ. Նահանգներու ներկայացուցիչը, այլեւս աւելորդ գտնելով որեւէ խորհրդակցութիւն Խ. Միութեան հետ, ցորչափ հիմնական փոփոխութիւն մը չի տեսնուիր:

Ուրեմն, վարագոյրը կ'իջնէ նորէն, եթէ ոչ նոյն ծանրութեամբ, գոնէ նոյն թանձրութեամբ:

Անցեալ Յուլիսի տաքերէն վերջ, աշնանային հովեր, որոնք բարեբեր անձրեւներու յոյսն ալ չեն ներշնչեր, առ այժմ:

Անգամ մը եւս հաստատուեցաւ թէ Մոսկուա չուզեր որեւէ բան կորսնցնել իր գրաւած դիրքերէն, միշտ ձգտելով հիմնական նպատակին, — խաղաղ թափանցում, ամէն ուղղութեամբ:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՅՍՕՐ ՊԻՏԻ ՎՃՌՈՒԻ ՆՈՐ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ ԽՆԴԻՐԸ

•

Ազգ. ժողովին ընդհ. քուէարկութեան յանձնախումբը ԴՇ. օր 19ի դէմ 24 ձայնով մերժեց այն բանաձեւը որով ծերակոյտը կ'առաջարկէր նոր ընտրութիւնները կատարել թաղային կամ շրջանային դրութեամբ, երկու յաջորդական քուէարկութիւններով:

Այսօր, ուրբաթ, Ազգ. ժողովը նորէն պիտի քննէ խնդիրը, վերջնական ելքի մը յանգելու համար: Կառավարութիւնը կ'առաջարկէ. — Եթէ թաղային ընտրութեան ձեւն ընդունուի, ընտրութիւնները կատարել յառաջիկայ յունուար 8ին կամ 15ին: Իսկ եթէ նոր ձեւ մը չգտնուի, ընտրութիւնները կատարել Դեկտեմբերին, 1951ի դրութեամբ: Վարչապետը յայտարարեց թէ նորէն վստահութեան քուէ պիտի պահանջէ, եթէ ժողովը համաձայնութեան մը չյանգի, ժամանակէն առաջ ընտրութիւններ կատարելու համար:

Համայնավարները, Ժողովրդական Շարժումը (կաթոլիկ) եւ կարգ մը չափաւոր հոսանքներ վճռապէս հակառակ են թաղային կամ շրջանային ընտրութեան եղանակին: Ուրեմն դարձեալ բուռն վիճաբանութիւններ կը սպասուին այսօրուան նիստին մէջ: Ինչ որոշում ալ առնուի, խնդիրը նորէն պիտի յղուի Ծերակոյտին:

Հանրային կարծիքը անձկութեամբ կը սպասէ վերջնական որոշման մը, վնասակար գտնելով նախարարական նոր տագնապ մը:

ՄԱՐՈՔԻ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ ՑՆԾՈՒԹԵԱՄԲ Կ'ՈՂՋՈՒՆԷ ՍՈՒԼԹԱՆԸ

Մարոքի Սուլթանը ԴՇ. օր Ռապաթ հասնելով, ողջունուեցաւ արտակարգ խանդավառութեամբ: Հարիւր յիսուն հազար հոգի շարուած էին ճամբուն վրայ, օդակայանէն մինչեւ պալատ, երբ կայսերական թափօրը անցաւ իր հետեւորդներով, որոնց մէջ կը գտնուէին իր վեց զաւակները, երկու կիները եւ քանի հարճերը: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ Ֆրանսացիները մեծ մասով փակուած էին իրենց տուներուն մէջ, զգուշութեան համար: Բայց ամէն բան հանդարտ անցաւ: Տասնեւհինգ հազար Ֆրանսայի զինուորներ կը հսկէին բարեկարգութեան, պողպատէ սաղաւարտներով, գնդացիրներով, հրասայլերով եւ զրահապատ կառքերով:

Ճամբուն վրայ խռնուած բազմութեան մէջ կը նշմարուէին բնիկներ ամէն դասակարգէ, երեւելիներ, ցեղապետներ եւ գիւղացիներ, ցնծութեան կանչեր արձակելով ու նշանախօսքեր արտասանելով: Ամբողջ ընդունելութեան մէջ կրօնական շունչ մը կը տիրապետէր, քանի որ Սուլթանը միեւնոյն ատեն Ալլահի ներկայացուցիչն է երկրի վրայ:

Սուլթանը պալատ մտած ատեն ճառ մը խօսեցաւ 30.000 ունկնդիրներու առջեւ: Ըսաւ թէ Ալլահը վարձատրեց յարատեւութիւնը, վերջ տալով իր փորձութեան: Բանախօսութենէն վերջ տանիքներէն արձակուած բարձրախօսներով ազդարարուեցաւ որ բազմութիւնը ցրուեն ամենայն հանդարտութեամբ:

Սուլթանը իր ճառին մէջ ըսաւ թէ կ'ուզէ որ Ֆրանսացիները սերտօրէն գործակցին նոր բայց միշտ աւանդական Մարոքի մէջ: Երկիրը այժմ անկախ պիտի դառնայ, պահելով կարգ մը կապեր: Իրազեկներու կարծիքով, դեռ 1-2 տարի պիտի անցնի, մինչեւ որ վերջնական բանաձեւ մը գտնուի փոխադարձ յարաբերութեանց մասին: Սուլթանը հետեւեալ յորդորը ուղղեց ունկնդիրներուն, որոնցմէ շատեր բոպիկ էին, կիներն ալ՝ իրենց երախաները շալկած:

— «Սիրելի ժողովուրդ, փառք Աստուծոյ, որ վերջ տուաւ մեր տառապանքներուն եւ վարձատրեց մեր ջանքերը: Իմ հաւատարիմ ժողովուրդս, ցորչափ հաստատապէս կապուած կը մնաք ձեր հաւատքին, ոչ մէկ բան կրնայ վնասել ձեզի, վասն զի ոչինչ յաւիտենական է այս աշխարհին մէջ: Իմ կառավարութիւնս ապատօրէն պիտի բանակցի Ֆրանսայի հետ, փոխադարձ յարաբերութեանց մասին: Մենք վճռած ենք դառնալ սահմանադրական վեհապետը արդիական, ժողովրդավար եւ անկախ պետութեան մը»:

Ֆրանսական նոր մարզպանն ալ ճառ մը խօսելով, բացատրեց թէ իր կառավարութիւնը վճռած է Մարոքը առաջնորդել անկախ պետութեան մը դիրքին, Ֆրանսայի հետ միացած՝ փոխադարձ կախման տեւական կապերով: Ֆրանսա կ'ըմբռնէ Մարոքի ժողովուրդին տենչերը եւ վճռած է գոհացում տալ, ապահովելով իր և հըպատակներուն օրինաւոր շահերը»:

■■ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ■■

*

ԾՈՒՌՆ ՈՒ ՇԻՏԱԿԸ

Նորէն *պատգամ* եւ *պատգամաբեր*, ծիծաղելի դառնալու աստիճան:

«Թուրքիոյ վարչապետը պատգամ մը ուղղեց Յունաստանի վարչապետին», կը գրեն Պոլսոյ թերթերը:

Ֆրանսերէն «մեսաժ» բառն է, որ այստեղ կը նշանակէ *գիր*, *նամակ*, երբեմն ալ հեռագիր, ինչպէս յիշեցուցի քանի մը անգամ:

Երբե՞ն ի վեր վարչապետ մը կամ վեհապետ մը պատգամ կը դրկէ ուրիշ երկրի մը վարչապետին կամ վեհապետին...

× Դարձեալ պոլսական թերթէ մը — *տորպազարգացեալ* երկիրներ: Տառական թարգմանութիւնը «սու - տէվըլօփէ» բառին, որ կը գործածուի Ազգաժողովին զանազան ձեռնարկներուն առթիւ: Մեր «յետամնաց»ը ամէն բան կը բացատրէ:

× Զինուորական լուրերու մէջ, «*խինիթէ*»ն *միութիւն* չէ, այլ զօրամաս: «Ծովայիններ» կոչուած այլանդակութեան դիմաց ալ ունինք երկու բառ, *նաւազ* (ռազմական) և *նաւաստի* (քաղաքային):

× *Ուշացում* բառը շինծու է: Պարզ հայերէնով կ'ըսենք՝ *յապաղում*:

× Դեռ պիտի շարունակուի՞ն սա կոպիտ սխալները. — խուճապ *յառաջացուց*, տագնապ *յառաջացուց*, գայրոյթ *յառաջացուց*: Ճիշդը՝ *յառաջ բերաւ*, *պատճառեց*, *առիթեց* եւն.:

× Սաղիմական վարդապետի մը կոչին մէջ կը կարդամ (Հիւս. Ամերիկա). — Իսրայէլի դրամին *տարապարհակ* անկումը:

Ուրիշ ատեն ալ *Սիոն*ի մէջ սպրդած էր այս բառը, որ կը նշանակէ *քուրվէ*: Անշուշտ վարդապետը ըսել կ'ուզէ — *տարապայման*:

× Հարիւր գրոց - բրոցներէ հազիւ հինգը ճիշդ կը հոլովեն *ծանուցանել*, *զեկուցանել*, *ապացուցանել*, *մատուցանել* եւն. բառերուն անցեալ կատարեալը:

Մեր թերթերը իրարմէ օրինակելով կը գրեն, — *ծանուցանեց* (ծանոյց), *ապացուցանեց*, զեկուցանեց (զեկոյց): Պատաբագ *մատուցեց* ? (մատոյց): Երեւակայել որ շատ մը խմբագիրներ եւ յօդուածագիրներ եկեղեցի ալ կ'երթան, կը լսեն ու կը կարդան, վարդապետը պատարագ *մատոյց*:

Առաջարկ մը — քանի որ բան սորվելու միտք չունին, թող միանգամ ընդ միշտ հրաժարին այդ բառերուն գործածութենէն, եւ գրեն — *հաղորդեց* (ծանուցանեց ?), *հաստատեց* (ապացուցանեց ?), զեկուցում տուաւ եւն.:

× Կրթնօպլէն ընթերցող մը սխալ գտնելով շարժակ բառը, որ արտատպուած էր ուրիշ թերթէ մը, «մոթէօր»ի համար կ'առաջարկէ «շարժածին»:

Ունինք ուրիշ բառեր ալ — *շարժանիւ*, *ուժանիւ*:

Սխալ կը գտնէ նաեւ «անուագօտին», որ կը գործածուի կառքերու «փնէօ»ներուն համար: Եւ կ'առաջարկէ «օդախցիկ» բառը:

Կը կարծեմ թէ կը շփոթէ ուրիշ բառի մը հետ: Անուագօտին այն ձգախէժն է որ կը փաթթուի անիւին եւ որմէ միշտ մէկերկու հատ պահեստի կ'ունենան, որպէսզի փոխեն, եթէ մէկը պայթի: Վ.ԱՀԷ

ՉՈՐՍԵՐԸ ԲԱԺՆՈՒԵՑԱՆ ԱՌԱՆՑ ՈՐԵՒԷ ԽՆԴԻՐ ԼՈՒԾԵԼՈՒ

Չորս մեծ պետութեանց արտաքին նախարարները Ժընեւէն մեկնելէ առաջ կարճ զեկոյց մը հրատարակեցին, հաստատելով խորհրդաժողովին ձախողումը: Զեկոյցը կ'ըսէ թէ՝ համաձայն չորս վարչապետներուն կողմէ անցեալ յուլիսին տրուած ուղեցոյցին, չորս պետութեանց արտաքին նախարարները ժողով գումարեցին Ժընեւի մէջ, Հոկտեմբեր 27էն Նոյեմբեր 16, լայնօրէն եւ սրտաբաց քննեցին իրենց յանձնուած երեք խնդիրները, — 1. Ապահովութիւն Եւրոպայի մէջ եւ Գերմանիա. — 2. Զինաթափութիւն. — 3. Ընդլայնում Արեւելքի եւ Արեւմուտքի շփումներու: «Չորս նախարարները որոշեցին իրենց պատկան կառավարութեանց վարչապետներուն հաղորդել իրենց վիճաբանութիւնները եւ յանձնարարել որ յետագայ քննութիւնները կարգադրուին դիւանագիտական ճամբով»:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՏԻԿԻՆ ՌԸՆԷ ՔՈԹԻԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Տիկին Ռընէ Քոթիի դառնակսկիծ մահուան առթիւ հայրապետական պատուիրակ եւ Փարիզի Առաջնորդ Սերովբէ եպիսկ. առաջին օրը ցաւակցական հեռագիր մը ուղղեց Հանրապետութեան նախագահին:

Իսկ չորեքշաբթի օր, ընկերակցութեամբ Թովմաս քհնյ. Մինասեանի, եկեղեցւոյ վարչութեան ատենապետ Պ. Ս. Քարեանի եւ անդամ Պ. Պ. Բամպուքճեանի ներկայ եղաւ յուղարկաւորութեան արարողութեանց, Մատլէնի եկեղեցին:

ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒՆ ՄՈԼՈԹՈՎՆ Է

Արեւմտեան երեք նախարարները առանձին յայտարարութիւն մըն ալ հրատարակեցին, ուր կ'ըսեն. — Մ. Նահանգներուն, Ֆրանսայի եւ Մեծն Բրիտանիոյ արտաքին նախարարները ժողով գումարելով Ժընեւի մէջ, ջանացին համաձայնութեան մը յանգիլ Խ. Միութեան արտաքին գործերու նախարարին հետ, Գերմանիոյ վերամիացման եւ Եւրոպայի ապահովութեան մասին, խնդիրներ որոնք սերտօրէն կապուած են իրարու հետ, ինչպէս որոշած էին չորս վարչապետները անցեալ Յուլիսին:

Այս նպատակով, անոնք առաջարկեցին Գերմանիոյ միացումը կատարել 1956ին, ազատ ընտրութիւններով եւ ապահովութեան դաշնագիր մը կնքել, կարեւոր երաշխիքներ տալով Խ. Միութեան՝ որեւէ նախայարձակման դէմ, երբ Գերմանիոյ վերամիացումը կատարուած ըլլայ:

«Մառեշալ Բուլկանին անցեալ Յուլիսին ընդունած էր թէ Գերմանիոյ վերամիացումը հասարակաց պատասխանատուութիւն մը կը կազմէ չորս պետութեանց համար եւ թէ պէտք է կատարուի ազատ ընտրութիւններով: Հակառակ չորս վարչապետներու ուղեցոյցին, Խ. Միութեան արտաքին նախարարը բացորոշապէս հաստատեց թէ խորհրդային կառավարութիւնը կը մերժէ ընդունիլ

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՅՈՒՆԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

●

ԽՄԲ.— Յունահայ գաղութին Ազգ. Կեդր. վարչութիւնը բացառիկ ժողով մը սարքած էր հոկտ. 30ին, հրաւիրելով ազգային մարմինները, յարանուանութիւնները եւ բոլոր Միութիւնները: Այս առթիւ կազմուած էր մանրամասն տեղեկագիր մը որ կը պարզէ գաղութին հոգերը: Ահաւասիկ ամփոփումը.—

Ազգ. իշխանութիւնը, հիմնուած վերջին պաշտօնական մարդահամարի տուեալներուն վրայ, կը հաւաստէ՝ թէ յունահայ գաղութի թիւը կը հասնի շուրջ 11 հազարի: Այս թիւը կասկածի չենթարկուիր, նկատելով որ մարդահամարը տեղի ունեցած է կարելի ճշգրտութեամբ:

Գաղութին գործերը, ըստ Ազգ. Կեդր. վարչութեան, դասաւորուած են հետեւեալ գլուխներով.— Կրթական, եկեղեցական, խնամատարական, կազմակերպչական, յարաբերական եւ զետեղման հարցեր:

ԿՐԹԱԿԱՆ.— Ազգ. վարչութեան գլխաւոր ուշադրութիւնը կեդրոնացած է նոր սերունդի հայեցի դաստիարակութեան վրայ: Հարկ եղած նիւթա-բարոյական զոհողութիւնները չեն խնայուած կանգուն պահելու համար Ազգ. Միացեալ վարժարանները, մանկապարտէզի եւ նախակրթարանի բաժիններով: Միացեալ Ազգ. վարժարաններ ըսելով կը հասկցուին Տուրղութիի եւ Գոքինիոյ գաղթակայաններու երկու վարժարանները, ուր կ'ուսանին մօտ 450 հայորդիներ, ստանալով տոհմային դաստիարակութիւն: Տարեկան պիւտճէն է 600–650 հազար տըրախմի (մօտաւորապէս երկու հազար հնչուն ոսկի): Վարժարաններու ելեւմտացոյցը հաւասարակշռելու համար նիւթական կարեւոր յանձնառութիւններ ստանձնած են Հ. Բ. Ը. Միութիւնը, տարեկան ինը հազար տոլար եւ Հ. Կ. Խաչը, 3500 տոլար: Ասոնցմէ զատ, Հայր. Միութիւնները եւս, սաներու որդեգրութեամբ իրենց օժանդակութիւնը կը բերեն կրթական գործին: Ելեւմտացոյցի մնացեալ բացը կը գոցուի աշակերտական ամսաթոշակներով, Թաղային Մարմիններու տարեկան սակերով եւ նուէրներով: Հաւլըրտ Գարակէօզեան Հաստատութիւնը եւս մեծ օգտակարութիւն կ'ունենայ, ստանձնելով աշակերտներու սնունդի եւ բժշկական խնամատարութեան գործը:

Ազգ. Կեդր. վարչութիւնը իր դառնութիւնը կը յայտնէ՝ որ ընդհանրապէս ծնողները, յարգելի բացառութիւններով, միշտ կը ձգնին նուազագոյն ամսաթոշակ վճարել իրենց զաւակներու կրթութեան համար, աւելորդ դժուարութիւններու առջեւ դնելով Կրթական Խորհուրդը, որ բխած նոյնինքն Ազգ. Կեդր. վարչութենէն, ստանձնած է վարժարաններու նիւթա-բարոյական մատակարարութեան պատասխանատուութիւնը:

Ազգ. Կեդր. վարչութիւնը ցաւ կը յայտնէ նաեւ՝ որ մինչեւ այսօր կարելի չէ եղած համոզել մեր աւետարանական հայրենակիցները՝ միացնելու իրենց վարժարանները՝ Ազգ. վարժարաններուն, թէ նիւթական խնայողութիւն ընելու եւ թէ սերունդին տալու համար տոհմային միօրինակ դաստիարակութիւն: Ցոյս կը յայտնէ թէ ի վերջոյ անոնք եւս պիտի հետեւին օրինակին կաթողիկէ արեւակիցներուն, որոնք առաջին օրէն ոչ միայն յարգեցին միացման գաղափարը, այլեւ Տուրղութիի իրենց վարժարանին շէնքը տրամադրեցին, բոլոր պիտոյքներով եւ սարքաւորումներով:

Ըստ Ազգ. Կեդր. վարչութեան, բացարձակ անհրաժեշտութիւն է շինութիւնը ազգապատկան դպրոցական շէնքի մը, որ ունենայ նաեւ գիշերօթիկներու բաժին, հոն հաւաքելու հայ մանուկները այն շրջաններուն, ուր ազգ. վարժարան չկայ:

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ.— Մալըմեան արք.ի վախճանումէն ասդին, յունահայ գաղութի առաջնորդական աթոռը կը մնայ թափուր: Առժամեայ կերպով առաջնորդ նըշանակուած Սիրունեան արք., երկու տարի պարբերական այցելութիւններով հովուելէ վերջ գաղութը, 1955ի Մարտին, ներկայացուցած է իր վերջնական հրաժարականը: Ազգ. Կեդր. վարչութիւնը բազմիցս հետամուտ եղած է արտասահմանէն բերելու յարմարագոյն եւ ձեռնհասեկեղեցական մը, վարդապետ կամ եպիսկոպոս, բայց մինչեւ այսօր կարելի չէ եղած լուծում մը տալ Առաջնորդի հարցին: Նիւթական դժուարութիւնները գլխաւոր խոչընդոտը կը հանդիսանան: Հարցին հետապնդումը չէ լքուած եւ ուշ կամ կանուխ պիտի յանգի իր լուծման: Այսօր գաղութին հոգեւոր պահանջները կը մատակարարեն եօթը քահանաներ, որոնց չորսը՝ մայրաքաղաքի շրջանին մէջ, մէկը՝ Կրետէ եւ երկուքը՝ Թեսաղոնիկէ եւ Հիւս. Յունաստանի շրջանին մէջ: Ըստ Ազգ. Կեդր. վարչութեան, 2–3 նոր քահանաներու պէտքը զգալի է:

ԽՆԱՄԱՏԱՐԱԿԱՆ.— Ազգային եւ եկեղեցական գործերու տնտեսական մատակարարութիւնը ստանձնած է Կեդր. վարչութենէն բխած Տնտեսական Խորհուրդը: Առաջնորդարանի, անոր պաշտօնէութեան եւ ազգային զանազան հարցերու հետապնդման համար սահմանուած ելեւմտացոյցը կը հաւասարակշռուի ազգ. տուրքերով, կալուածներու հասոյթներով, Թաղային Խորհուրդներու սակերով, Առաջնորդարանէն տրուած զանազան հաստատագրերէ գանձումներով եւ նուէրներով:

Ազգ. Կեդր. վարչութեան գլխաւոր մըտահոգութիւններէն մէկը եղած է ծախել ազգապատկան կալուածները այն շրջաններուն, ուր ժամանակին հոծ հայութիւն կար, բայց այսօր հազիւ մատի վրայ համրուող հայրենակիցներ մնացած են:

Ազգ. Կեդր. վարչութիւնը կը մտածէ, որ յիշեալ կալուածներու ծախումը եւ անոնց փոխարժէքի կեդրոնին մէջ ամփոփումը հրամայական պահանջ է, եթէ կ'ուզենք զանոնք փրկել յետագայ հաւանական կորուստէ: Այս գործի հետապնդումին մէջ, սակայն, Ազգ. Կեդր. վարչութիւնը հանդիպած է ընդդիմութեանը յիշեալ շրջաններու հայրենակիցներուն, որոնք կը մտածեն՝ տեղացիական եսասիրութենէ տարուած: Կը յուսացուի որ ի վերջոյ կարելի պիտի ըլլայ տարհամոզել զանոնք՝ առաջնորդուելու համար գաղութի ընդհ. շահերէն:

(Մնացեալը յաջորդով)

ՍԵՒԱՆԻ ԱՒԱԶԱՆԸ

(Ամփոփուած *Սովետական Հայաստան* ամսագրի Սեպտեմբերի թիւէն)

●

Արարատեան դաշտավայրէն արեւելք, ծովու մակերեւոյթէն մօտ երկու հազար մեթր բարձրութեան վրայ կը գտնուի Խ. Հայաստանի գեղեցիկ բնապատմական շրջաններէն մէկը՝ Սեւանի աւազանը: Երեք կողմէն շրջապատուած այդ եռանկիւնաձեւ գոգաւոր ամէնէն ցած մասը ծածկուած է լճին ջուրերովը:

Հիւսիսէն եւ արեւելքէն Սեւանի աւազանին եզերքները կը գտնուին Արեգունիի, Սեւանի եւ Զանգեզուրի լեռները, հարաւէն Վարդենիս եւ Գեղամի, իսկ արեւմուտքէն միայն Գեղամի լեռները: Իր բնական պայմաններով Սեւանի աւազանի շարունակութիւնն է Մարմարիկ գետի գեղատեսիլ հովիտը, որ կը գտնուի Փամբակի եւ Ծաղկունեաց լեռներու միջեւ:

Փամբակի լեռնաբազուկը Սեւանէ կը հասնի աւազանի հիւսիս-արեւմտեան ծայրէն՝ Արջանոց գագաթով Մարմարիկ հովիտը լիճի հիւսիս-արեւմտեան վերջաւորութենէն կը տարածուի դէպի արեւմուտք:

Սեւանի հիւսիս-արեւմտեան կողմէ բաց ելք ունի դէպի Արարատեան դաշտավայրը, ուրկէ կը հոսի Սեւանէն սկիզբ առնող միակ գետը՝ Հրազդան:

Սեւանը եզերող լեռներուն ամէնէն բարձրն է Գեղամայ լեռնաշղթան, որու Աժդահակ կոչուած գագաթի բարձրութիւնը 3600 մեթր է: Գեղամի, ինչպէս եւ Վարդենիսի լեռները ունին հրաբխային ծագում:

Սեւանի լիճը եզերող լեռներուն ամէնէն ցածը Արեգունի լեռնաշղթան է, լիճի մակերեւոյթէն հազիւ 750 մեթր բարձր:

Հարաւ-արեւելեան ուղղութեամբ լեռները աստիճանաբար կը հեռանան լիճէն, ուր Մասրիկի հարթութեան վրայ, լիճի ափերը ցած են եւ հարթ: Երկրաբանական անցեալին մէջ այդ հովիտը նոյնպէս եղած է լիճի տակ: Մասրիկի հովիտի երկարութիւնը քառն քիլոմեթր է, իսկ լայնութիւնը 15:

Սեւանի հարաւ-արեւմտեան մասին վըրայ Արգիճի գետը հարթութիւն յառաջ բերած է: Սեւանի ափին հարթութեանց կը յաջորդեն քարքարոտ բլրաշարքերը:

Սեւանի աւազանը ունի ցուրտ լեռնային կլիմայ: Լիճը իր շրջակայքի վրայ որոշ մեղմացնող ազդեցութիւն կը ձգէ, սակայն ոչ շատ հեռու: Տեղումները ըստ բարձրութեան կ'աւելնան, հասնելով տարեկան 800 մմ.:

Ձմեռը շատ ցուրտ է, առատ ձիւն կը տեղայ եւ լեռնալանջերը կը ծածկուին տեւական հաստ ձիւնաշերտերով: Բացառիկ պարագաներու տակ Սեւանայ լիճը կը սառի: 1832էն մինչեւ մեր օրերը Սեւանայ լիճը սառած է 11 անգամ:

Այստեղ ամառը մեղմ է, լեռնալանջերը կը ծածկուին փարթամ, կանաչ բուսականութեամբ: Տաք եղանակներուն յաճախակի ամպրոպներ կ'ըլլան ու կարկուտ կը տեղայ: Տաքը բացառիկ երեւոյթ է, ցերեկը կը փչէ մեղմ քամի, գիշերը լեռներէն փչող հովը համեմատաբար ուժեղ է, որու հետեւանքով լիճը կ'ալեկոծի: Բարձրադիր լեռներուն վրայ (3000 մեթրէն բարձր) ցրտաշունչ, տեւական ձմեռ է եւ կարճատեւ զով ամառ:

Սեւանի աւազանին ցած մասերուն մէջ տիրապետող են սեւ հողերը, իսկ բարձրադիր մասերուն մէջ՝ լեռնամարգագետնային հողեր: Հակառակ ծովի մակերեւոյթէն իր բարձրութեան, կան շագանակագոյն, իսկ անտառային կիրճերու շրջանին նաեւ գորշ հողեր:

Լճափնեայ շրջանին մէջ կայ տափաստանային բուսականութիւն որ տարածուելով լեռներու լանջերն ի վեր կը հասնի մինչեւ 2400 մեթր բարձրութեան:

Արեգունիի եւ Սեւանի լեռնաշղթաներու լանջերուն վրայ կարելի է տեսնել միայն արեւելեան կաղնիի եւ գիհիի փոքրիկ պուրակներ:

Անտառներով հարուստ է Մարմարիկի հովիտը, մասնաւորաբար Ծաղկունեաց լեռներու լանջերը, ուր կը գտնուի Ծաղկաձորի հանգստավայրը:

Սեւանայ լիճը ունի բազմազան կենդանական աշխարհ: Այս լիճը յայտնի է իր ձուկերով, որոնցմէ հռչակաւոր է «Իշխանը»:

Սեւանի գոգաւորութեան ամէնէն ցած մասը լիճն է, որ աշխարհի բարձրադիր լեռնային լիճերու մէջ մեծերէն մէկն է (1916 մեթր բարձրութեամբ): Երկայնութիւնը 75 քիլոմեթր է, մակերեսը 1416 քառ. քմ.: Ամէնէն խոր տեղը 99 մեթր է, ամէնէն լայն մասը 37 քմ.:

Սեւանի ջուրը քաղցրահամ է, փափուկ ու թափանցիկ: Գոյնը կը փոփոխուի կապոյտէն մինչեւ մուգ կապտականի: Ջուրի ջերմաստիճանը լճի մակերեւոյթին վրայ տարուան ընթացքին կը տարուբերի 1·6 աստիճանէն մինչեւ 17·1:

Սեւանի մէջ կը թափին 28 գետ եւ գետակ, որոնցմէ նշանաւոր են Գաւառագետ...

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՅՐ ԱՐՋԸ

●

Նստեցինք կանաչի վրայ, խորոված կերանք ու հետն էլ զրոյց էինք անում:

— Էն ի՞նչ աչքալուսանք էր... ի՞նչ էր պատահել, — հարցրեց Սիմոնը:

Անահիտից խօսք եմ առել, — ասացի ես, երեւում է, որ նա էլ քեզ է հաւանում...

Սիմոնը այնպէս ալեկոծուեց այդ խօսքից, աչքերն այնպէս լցուեցին, որ խղճալուց քիչ մնաց լացս գար:

Պատմեցի իմ զրոյցն Անահիտի հետ, շատ ուրախացաւ:

Եւ երբ աշնանամտին իջանք ձմեռանոցն ու սկսեցինք տաշտերը շինել, Անահիտի մօրաքոյրը գաղտնի լուր ուղարկեց Սիմոնին, թէ զոչաղ աշխատիր, կարգին շորեր առ քեզ համար, հագիր ու արի ինձ մօտ՝ բան ունեմ ասելու:

Ահա թէ ինչպիսի բախտաւորութիւն պիտի բերէին Սիմոնին մեր շինած տաշտերը:

★

Անտառապահ Արտեմի տղայ Ռուբէնը ձմեռանոց եկաւ սեւ ձին հեծած, հրացանը վիզը գցած, արծաթապատ դաշոյնը արաթէ գօտուց կախած: Ձին քշեց ուղիղ անտառի խորքը, զատւ մեզ եւ բարեւեց:

Աշխատանքը դադարեցրինք, բարեւին պատասխանեցինք: Երեսը քոսա, քիթը փոքր, աչքերը մանր, շորերը սիրուն մի գոռոզ տղայ էր Ռուբէնը:

Ձիու վրայից մտրակը խաղացնելով ու ցանցառ բեղերի տակ ծաղրական ժպիտով հարցրեց.

— Լսել եմ հարսանիքի պատրաստութիւն ես տեսնում, Սիմոն, խէր լինի, ի՞նչ ես իմացել...

Սիմոնը հասկացաւ, զգուեց:

— Թէ որ հարսանիք էլ՝ կաշառքով չի հարսանիքը, խայթեցի ես՝ անտառապահ Արտեմի կաշառակերութիւնը յիշեցնելով: Ռուբէնը քմծիծաղ տուեց:

Թոյլտուութիւն ունէ՞ք, որ տաշտ էք շինում, հարցրեց նա պաշտօնեայի տոնով:

Սիմոնը արխալուղի գրպանից հանեց անտառապետութիւնից գնուած տոմսը եւ մեկնեց.

Հա... մըլաց Ռուբէնը՝ կծու ժպտալով, էդ թուղթը որ կայ՝ անպայման կը հարսանաք...

Ու ձիու գլուխը շուռ տուեց գնաց:

Միւս օրն եկանք եւ ինչ տեսանք. մեր շինած տաշտերն ու թիերը ջարդած-թափած, ցրիւ տուած: Տասն օրուայ մեր աշխատանքը ջուրն էր ընկել: Կարգին ապրելու մեր յոյսերը փուլ եկան: Սիմոնըն այնպէս լաչակուեց, այնպէս կուչ եկաւ վշտից, որ կարծես իր հարսանիքի հագուստներն էին պատառոտուած-ցրըուած անտառում մէկ:

— Աղքատի ասած, ես քո էն, էն, էն, էն... մռնչում էր Սիմոնը: Աղա, սուտ է, սուտ: Արդարութիւն էլ չկայ, աստուած էլ: Բռածը նրանց համար է, աստուածը միշտ եղը դմակին է քսում: Գէլն եկաւ՝ վայ մէկի տիրոջը, ցաւն ու չորը եկաւ՝ վայ մէկի տիրոջը, կարկուտն եկաւ՝ վայ մէկի տիրոջը, սուտ է, սուտ...

Սիմոնին մի կերպ հանգստացրի:

— Տարի աչունք է, այ տնաշէն, մեր կռներում էլ ուժ կայ, էլի կը շինենք, ինչ ես մտածում:

Կոտրուած սրտով նորից գործի կպանք:

Այդ օրը չորս տաշտ եւ վեց թի շինեցինք:

Միւս օրը եկանք, տեսանք բոլորը ջարդած, թափած:

«Նահլաթ քեզ, չար սատանայ: Այ տղայ, էս ո՞վ է մեզ թշնամութիւն անում...»:

Մտածում ենք, մտածում ենք ու չենք գտնում:

Տեղներս փոխեցինք: Ծմակի միւս երեսին, մի խուլ ձորում նորից տաշտեր շինեցինք եւ թաքցրինք թափուած տերեւների շեղջի տակ:

Միւս օրը եկանք՝ անվնաս են մնացել: Ազատ շունչ քաշեցինք:

Անցաւ հինգ օր: Տաշտերն ու թիակները կոկիկ-կոկիկ նորից դարսեցին իրար վրայ:

Վեցերորդ օրը Սիմոնը թէ՝

— Այ տղայ, էլի մի փորձանք կը գայ, սէլին բարձենք գիւղ տանենք:

Համաձայնուեցի: Արեւը դեռ դուրս չէր եկել, երբ մեր սայլը կանգ առաւ անտառի խորքի մեր «արհեստանոցի» մօտ: Սարսափով տեսանք, որ տաշտերը ջարդոտած, ցրիւ են տրուած անտառով մէկ:

Սայլը թողեցինք այդտեղ, եզներն արձակեցինք ու սեւակնած սրտով վերադարձանք ձմեռանոց:

Այդ դէպքերը ձմեռանոցում ասելիք էին դարձել:

— Կայ-չկայ դա Արտեմի տղի գործն է. խրխինը ձին նստած գնում էր էդ կողմերի վրայ, — ասաց Ենոքը:

Սիմոնը գոյնը գցեց, բարկութիւնից չրթունքները կապտել-դողդողում էին:

Ենոքի այդ խօսքը գնդակի նման ծակեց սիրտս, ուրեմն անտառապահի տղան թշնամութի՞ւն է անում: Լաւ, որ այդպէս է: Տեսնենք ո՞ւմ մէբը լաց կը լինի: ... Էլ ուր եմ ապրում, որ իմ Սիմոնը պէտք է մղկտայ այդ հարուստի երես առած լակոտի ձեռից:

Ու մտքովս ինչ մեծաւոր բան ասես, որ չի անցնում...

Վ. ԱՆԱՆԵԱՆ

(Շար.)

Հ·Մ·Ը·Մ·Ի ՀԻՄՆԱԴԻՐՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

●

Անոնք որ տեսած են Քեալըտհանէի, Կըզըլթերու սկաուտական արշաւանքները, Թալիմհանէի միջազգային չքերթը, ազգային եւ միջազգային ողիմպիականները, ինչպէս նաեւ միջմասնաճիւղերու եւ միջազգային ֆութպոլի մրցումները Պոլսոյ մէջ, չեն կրնար մոռնալ Հ·Մ·Ը·Մ·ի պանծալի օրերը ։

Հայ սկաուտները բարենպատակ որեւէ ձեռնարկի համար, միշտ կազմ ու պատրաստ, վսեմ ոգիով մը տոգորուած, երգում ըրած էին ծառայել ազգին ու հայրենիքին ։

Քաղաքական դէպքերը արգելք եղան Հ·Մ·Ը·Մ·ի ծրագրին գործադրութեան ։ Ղեկավարներ, մարզիկներ, սկաուտներ ցիրուցան եղան աշխարհին չորս կողմը ։

Չեմ ուզեր առանձին յիշել այն արժէքաւոր հիմնադիրները (կրնայ ըլլալ որ յիշողութենէս վրիպողներ ըլլան) որոնք զոհողութիւններով ու անխոնջ աշխատանքներով հիմը դրին, Թանկարժէք ժողովրդական մեծ կազմակերպութեան ։

Նպատակը պարզ էր, մարզել նորահաս սերունդը, պատրաստելով առողջ մարմիններով առողջ միտքեր ։

Մօտաւորապէս 38 տարիէ ի վեր Հ·Մ·Ը·Մ·ի դրօշը հպարտութեամբ պարզուեցաւ շատ մը երկիրներու քաղաքներուն մէջ, ուր որ կայ հայկական գաղութ մը ։

Հ·Մ·Ը·Մ·ը ապրեցուց այդ գաղութները հաճելի եւ պգտօգուտ ձեռնարկներով, խումբերով ժողովուրդ մարզադաշտեր հաւաքելով, մարզական հանդէսներով ։

Վառարան մը որուն ջերմութիւնը Թափ տուաւ նորահաս սերունդին ազգային զգացումներուն, ստեղծելով միեւնոյն ատեն մարզական տաք մթնոլորտ մը եւ եղբայրական սէր ու ոգի ։ Մարզիկի ոգին իտէալ մըն է, ուր ազգութիւն եւ դաւանանքի խտրութիւն գոյութիւն չունի ։ Նըպատակն է պայքարիլ, տոկալ, հնազանդիլ եւ յաղթել, ծառայելով ազգին ։

Պարտութեան պարագային ալ գլուխ խոնարհիլ ։ Կը ջանայ յառաջդիմել, յաղթանակի բաժակը շահելու ։

Հ·Մ·Ը·Մ·ականը ոխակալ չէ, ներող է, որուն մէջ արձանագրուած ըլլալով «սիրելը եւ յարգելը» ինչպէս նաեւ միութեան նշանաբանը — «Բարձրացիր ու բարձրացուր» ։

Ինչպէս ուրիշ գաղութներ, Ֆրանսահայ գաղութն ալ կրնայ հպարտանալ իր Հ·Մ·Ը·Մ·ներով, որոնք մօտաւորապէս 32 տարիէ ի վեր, ապրեցուցին հայ ոգին ու կամքը շատ մը քաղաքներու մարզադաշտերուն վրայ ։

Գոհունակութեամբ կրնանք ըսել թէ՝ Հ·Մ·Ը·Մ·ը երկրորդ դպրոց մը եղաւ նոր սերունդին համար, դպրոց մը որ կրնայ միեւնոյն ատեն օգնել կեանքի պայքարին մէջ ։

Նուիրական պարտականութիւն մըն է յարգել յիշատակը այն բոլոր Հ·Մ·Ը·Մ·ական երեց եղբայրներուն, որոնք ծնունդ տուին այս պգտօգուտ միութեան ։

Կազմակերպութիւն մը որ կաղնիի մը նման, հպարտ կանգնած, կուրծք տալով բոլոր դժուարութիւններուն, իր հովանիին տակ, գուրգուրանքով եւ նախանձախնդրութեամբ պաշտպան հանդիսացաւ նոր սերունդին Ֆիզիքապէս թէ բարոյապէս ։

Սիրելի Հ·Մ·Ը·Մ·ականներ, յիշենք եւ յարգենք մեր ողբացեալ հիմնադիրները, անոնք կորիզներ դրին մարզիկներու սիրտերուն մէջ, ուղղնոր ծաղկին եւ ըլլան տիպար Հայեր ։

Ցարդանք իրենց անմոռանալի յիշատակին ։

ՀՐԱՆԴ ԱԹԹԱՐԵԱՆ

տը, Արփաճին, Զանգեզուր, Մասրիկը եւայլն ։ Սեւան իր ամբողջ աւազանէն տարեկան կը ստանայ մէկ միլիառ 312 միլիոն խորանարդ մեթր ջուր որուն 110 միլիոն խորանարդ մեթրը Հրազդանի միջոցով դուրս կ'երթայ · իսկ մնացեալը կը շոգիանայ մակերեսէն եւ կը կորսուի ։

Այս մեծ կորուստը բերած է այն համոզման թէ փոքրացնելով լիճին մակերեսը, կարելի է պակսեցնել շոգիացումը եւ մնացեալ ջուրը օգտագործել ելեկտրական ուժի եւ Արարատեան դաշտավայրի հողերը ոռոգելու ։ Այս ծրագիրը արդէն կ'իրագործուի ։

Սեւանի աւազանը անասնապահութեան, հացահատիկի եւ գետնախնձորի մշակութեան շրջան է ։ Վերջերս կը մշակեն նաեւ ծխախոտ ։ Նախապէս Սեւանի աւազանը այգիներ չունէր, ներկայիս պտղաբուծութիւնը ընդհանրացած է ։ Ջուրերը ցածցնելով կ'ունենան աւելի քան հարիւր հազար հեկտար նոր հողեր, որոնք կ'օգտագործուին հացահատիկներու, ծխախոտի, շաքարի ճակնդեղի մշակման, նաեւ այգիներու եւ անտառներու համար ։

Սեւանի աւազանի տնտեսութեան մասնաւոր ճիւղերէն են նաւագնացութիւն եւ ձկնորսութիւն ։ Բնակավայրերէն նշանաւոր է Նոր Բայազիտը, ուր կան ձկնարուծարան, հիւսուածեղէնի գործարան եւն · ։ Այս քաղաքը մշակութային կեդրոնն է ։ Միւս կեդրոններն են Սեւան, Մարտունի, Բասարգեչար եւ Ախտա, Ծաղկաձոր ։ Հանքաւանի եւ Նոր Բայազիտի հանքային ջուրերն ալ մեծ նշանակութիւն ունին ։

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԲԱՂԴԱՍԱՐԵԱՆ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Պ· Սարգիս Քաջեան, որ քանի մը տարիէ ի վեր կը հետեւի էքոլ Նորմալի ջութակի դասընթացքին, այս տարի ընդունուած է Սաքրէ Քէօր, իբրեւ մեներգու (սոլիստ) ։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԳԱՀԻՐԷԻ Հ· Կ· ԽԱՉԸ իր տարեկան Թէյասեղանը տուած է Նոյեմբեր 6ին «Յուսաբեր»ի Տան Նաւասարդ սրահին մէջ ։ ի ներկայութեան հոծ բազմութեան ։ Հանդէսը բացած է ընկեր Լեւոն Յովհաննէսեան ։ Ատենապետուհին տիկին Վերժին Խաթանասեան մանրամասն տեղեկութիւններ տուած է իրենց գործունէութեան եւ կազդուրման կայանի մասին ։ Ընկեր Գ· Լազեան շեշտած է թէ Հ· Կ· Խաչի աշխատանքը ազգային նշանակութիւն ունի ։ Թէյասեղանին հրաւիրուած էր նաեւ առաջնորդ Մամբրէ արք· Սիրունեան որ նոր վերադարձած ըլլալով Հայաստանէն պարզած է իր տպաւորութիւնները ։ Հոն այցելած է 1933ին ,1945ին եւ այս տարի ։ Բարգաւաճութիւնը ըրած է հին եւ նոր շրջաններուն եւ գտած որ ժողովուրդը մեծ յառաջդիմութիւններ կատարած է ։ Ներգաղթողները նախ դժգոհ մընացած են, բայց ներկայիս մեծ մասը գոհ է իր վիճակէն ։ Բերիայի մահէն ի վեր ժողովուրդը սկսած է շունչ առնել ։ Մամբրէ արք· գնահատելով Կ· Խաչի գործունէութիւնը, յաջողութիւն մաղթած է իր ազգօգուտ ձեռնարկներուն համար ։

ԼԻԲԱՆԱՆԻ եւ Սուրիոյ Գաւառ· ժողովներու լրացուցիչ ընտրութիւնները տեղի պիտի ունենան մօտերս, առաջինը՝ Դեկտ· 11ին, իսկ երկրորդը՝ Դեկտ· 25ին ։

ԱԻՍՏՐԱԼԻՈՅ Մելպըրն քաղաքին հայ գաղութը հոկտեմբեր 22ին գումարած է անդամական ընդհ· ժողով, նախագահութեամբ առաջնորդ Ասողիկ Ծ· Վ·Ղազարեանի, որ բացատրած է թէ միայն Հայ· Եկեղեցին է որ հեռաւոր այս ափերուն վրայ Հայը Հայ պիտի պահէ ։ «Աւստրալիոյ 400 Հայերս կրնանք կանգնել մեր տաճարը եթէ համախմբուինք անոր շուրջ» ։ Այս առթիւ հանգանակութիւն մը կատարուելով, առատաձեռնօրէն մասնակցած են բոլորը եւ գոյացած է եկեղեցիի հիմնադրամին մէկ հինգերորդը ։ Առաջնորդը Հոկտ· 23ին պատարագ մատուցած է քաղաքին Անկլիքան եկեղեցիին մէջ, հոգեհանգիստով ։ Ընդհ· ժողովի ընտրութիւնները տեղի ունենալով ընտրուեցան Պ· Պ· Ռուբէն Բարսեղեան, Ս· Կինեան, տիկին Սիմիթեան, Պ· Խաչախեան, Ա· Տէր Պօղոսեան ,Գանդաշեան Ն· ։ Ապա տեղի ունեցած է ընդունելութիւն Պ· Խ· Ակինեանի բնակարանը, ուր Թաւ ջութակի վրայ նուագած է Տիկին Ակինեան որ Պըրմինկհըմ ծնած Անգլուհի մըն է եւ նուագած է հայկական եղանակներ ։

ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ Բարսեղ Կանաչեան Պէյրութէն Պաղտատ գացած է եւ երգչախումբ մը կը կազմակերպէ, երգահանդէսներ տալու համար Ֆէյսալ սրահին մէջ ։

ՅԱՅՏՆԻ իրաւաբան Ակոբ Գաբրիէլ մեռած է Հոկտ· մէկին, Պասրայի մէջ ։ Տիգրանակերտցի էր Քաղդէացի ծնողքէ, բոլորովին հայացած ։ Եղած է Պասրայի Թաղական խորհուրդի անդամ եւ հայ վարժարանին ալ վերատեսուչ՝ մեծ օգտակարութեամբ ։

ԱՐՓԱՔՍԱԴ Սեդրակեան որ Զամիչի Դաշնակցային վարիչ Յանձնախումբին ատենապետն է եւ վճռական դեր կը կատարէ Քալիֆորնիոյ տնտեսական կեանքին մէջ, ճառ մը խօսած է հեռատեսիլի առջեւ, պարզելով շամիչի համաշխարհային հրապարակին արդի վիճակը ։

ՏԽՐՈՒՆԻ ․— Ամերիկայի մէջ մեռած է ծանօթ դաստիարակուհի եւ մանկավարժութեան դասախօս Արուսեակ Ագաթեան ։ Աւարտած էր Գոլըմպիա համալսարանը, եւ 1921ին ստացած է «Ա· Մ· Մագիստրոս Արուեստից» տիտղոսը ։ Երկար ատեն պաշտօնավարած է ամերիկեան ուսուցչանոցներու եւ կրթական բարձրագոյն հաստատութեանց մէջ ։ Պաշտօնավարած է նաեւ Իզմիրի եւ Տարսոնի մէջ ։ Աշխատակցած է «Անահիտ»ին, «Հ· Կոչնակ»ին եւ ամերիկեան պարբերականներու ։ Թարգմանած է փրոֆ· Ճան Տիւի մէկ գործը, — «Շահագրգռութիւն եւ Ջանք դաստիարակութեան մէջ» ։

✕ Ամերիկայի մէջ Սեպտ· 8ին վախճանած է Վեր· Միհրան Թ· Գալայճեան, վարիչ – քարտուղարը Ազոնիէի ազգ· բուժարանի Ամերիկայի յանձնաժողովին, վերջերս հանգանակած էր երեք հարիւր հազար տոլար եւ ղրկած բուժարան ։ Բընիկ Եվէրէկցի, Տարսոնի գոլէճը աւարտելէ ետք կ'անցնի Մ· Նահանգներ ։ 1905ին Եէյլ համալսարանէն Աստուածաբանութեան պսակաւորի տիտղոսը կը ստանայ եւ կը ձեռնադրուի վերապատուելի ։

«ՌԱՀՄԱՆԻՆՈՎԻ ՆԱՄԱԿՆԵՐԸ» խորագրով վեց հարիւր էջնոց արժէքաւոր գիրք մը հրատարակած է Զ· Ցարէթեանց ։ Հայ հեղինակը այս ռուսերէն գիրքով կը փորձէ լուծել «հանճարեղ յօրինողին «կեանքի հանելուկը » ։ Մարիէտտա Շահինեան եղած է Ռահմանինովի մեծ սէրը եւ մեծ բարեկամուհին ։ Անգլիացի երաժշտական քննադատներ «Թանկարժէք» կը նկատեն Ցարէթեանի այս գործը ։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ ․— Նոյեմբեր 13ին Հայ Մարզականը այցելեց դրացի խումբին Ա· ԷՍ· Ամիքալի, Մէզոն Ալֆորի դաշտին վրայ ։

Երկու հազարէ աւելի բազմութիւն մը ներկայ էր մրցումին ։ Երկու խումբերը դաշտ ելան ժամը 15·45ին ։

Խաղարկութիւնը մինչեւ վերջ իր արագութիւնը պահեց, բայց երկու կողմէն ալ կարելի չեղաւ կէտ նշանակել ։ Արդիւնքը՝ 0 – 0 ։

Ինչպէս հակառակորդը, նոյնպէս մենք կը գոհանանք այս ելքով, մանաւանդ որ նախորդ երկու կիրակիները, այս երկու խումբերը պարտութիւններ կրած էին ։

Այս կիրակի մեր դաշտին վրայ կ'ընդունինք Սէն Ժերմէնի խումբը ։

Ընդհ· դասաւորման մէջ այժմ հինգերորդ ենք ։

Զ· ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (74)

Մ· ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

●

Բայց երբ դրան առջեւ ցուրտ ձեռնակապերը զարկին դաստակներուն, կացութիւնը փոխուեցաւ ։ Դէմքը մեռելի գոյն էր, ու երբ տեսչութեան սենեակէն հաղորդուեցաւ վճիռը , սկսաւ ոռնալ · —

— Մեղք չէ՞ ինծի, կ'աղերսէր, ինչո՞ւ այդպէս կ'ընէք, ներեցէք ինծի ։ Պիտի տեսնէք Կովկասի բոլոր Իսլամները ձեզ իրենց գլխուն Թագ պիտի ընեն ։ Ներեցէք ··· ներեցէք ···

Շուրջի մարդիկը ջանացին մխիթարել Կիւրճիւ Եուսուֆը, որ երբ քիչ մը հանդարտեցաւ, հարցուց ·

— Մինակ ե՞ս պիտի կախուիմ ։

— Ոչ, պատասխանեցին, ընկերներդ ալ միասին ։

— Ես ··· ըսաւ Եուսուֆ, եւ կարծես թէ սփոփուեցաւ ։ Գրպանիս քառասուն ոսկին Պաթում ղրկեցէք, Թող տղաքս կարդան, խեղճերը ։ Թող ուսում առանան, տգէտ չմնան ։

Եուսուֆ կատարեց Հոճային կրօնական Թելադրանքը, հագաւ ճերմակ շապիկը , « Աստուած հաւատքէ չզրկէ մարդ» ըսաւ, եւ յանկարծ մոլեգնութեան նշաններ ցոյց տուաւ ։

Կարելի չէր այլեւս զինքը զսպել , դըժուարաւ ինքնաշարժ նստեցուցին , կառքին մէջ ալ հանդարտ չէր մնար եւ սոսկալի հայհոյանքներ կ'արձակէր ։ Զինքը բռնի քաշկռտեցին եւ կախաղան հանեցին ։ Վերջին խօսքը եղաւ «Աստուած ամէնուդ ալ «պէլան» տայ ···» ։

Դեռ պիտի հայհոյէր, բայց չուանը դրաւ մահացու վերջակէտը ։

Մահապարտներէն գնդապետ Արիֆ պէյ, Կազիին այդ քան տարուան ընկերը եւ բարձրաստիճան զինուորականը, բանէ մը լուր չունէր եւ կը քնանար խցիկին մէջ ։ Զինքը արթնցուցին եւ ըսին թէ դատավճիռը պիտի հաղորդուի ։ Սկսաւ հագուիլ խնամքով, հանդարտ եւ յուսալից էր ։ Ծխիկը բերնին դուրս ելաւ, սակայն երբ ձեռնակապերով դաստակները եռին կապեցին, ամէն ինչ ըմբռնեց եւ հարցուց ·

— Ի՞նչ, զիս կախելո՞ւ կը տանիք, կախաղա՞ն կը տանիք ։

Ձայն չհանեցին եւ առաջնորդեցին տեսչութեան սենեակը ։ Արիֆ պէյ մեծ արիութեամբ եւ հանդարտութեամբ մը լսեց մահավճիռը ։ Աչքերը լեցուն էին , շրթները՝ չորցած, չէր գիտեր թէ ինչ պիտի ըսէր ։ Գլուխը սեղանին կրթնցուց, յայտնի էր որ սաստիկ կը տառապէր, դէմքին փոփոխական գիծերը կը մատնէին տառապանքը ։ Վերջապէս գլուխը վեր առաւ ու խնդրեց ·

— Հանեցէք սա ձեռնակապերս , հարկաւ պիտի չփախչիմ, գլուխս սաստիկ կը ցաւի, բանեյ կ'ուզեմ ։ Իրեն ըսուեցաւ թէ կարելի չէր ձեռնակապերը քակել ։

— Ես այսպէս լլրճուկ ձեւով մը մեռնիլ չէի ուզեր, ռազմաճակատին վրայ պէտք է մեռնէի ։ Ինչ կ'ըսեմ ըսել, անգամ մը վճիռը տրուեր է Գրպանս 400 ոսկի կայ՝ եղբօրս յանձնեցէք ։

Արիֆ պէյ նորէն կանգ առաւ, չէր կըրնար հաշտուիլ կախուելու գաղափարին հետ ։ Այս անգամ կարծես թէ բան մը մտաբերեց եւ ըսաւ ·

— Լաւ յիշեցի, ես Կազիին քսան տարուան ընկերն եմ , ան կը ներէ ինծի, շուտ քակեցէք ձեռնակապերս, նամակ պիտի գրեմ ։

— Չենք կրնար քակել, պատասխանեցին ։

— Այն ատեն ես ըսեմ , դուք գրեցէք , հեռագիր քաշեցէք Կազիին ։

Արիֆ պէյի Թելադրած նամակը սա էր · «Ձեր քսան տարուան ընկերն եմ , շատ մը ճակատներու վրայ անձնուիրաբար ծառայեցի ձեզի ։ Համոզ ւեմ թէ սա պահուս, ուր այնքան մօտիկ եմ մահուան, պիտի ներէք ինծի» ։

Կազիին ուղղեալ այս հեռագիրը ներկաներէն մին տարաւ , յարգելու համար մահապարտին վերջին կամքը ։

Արիֆ պէյ կարծես թէ շունչ մը առաւ ։

— Մինչեւ որ Կազիէն պատասխան գայ սպասեցէք, կ'ըսէր, յետաձգեցէք վճիռը, ինչ որ անկարելի էր բնականաբար ։

Ջուր ուզեց, ու երբ խմամը մօտեցաւ մեղայ ըսել տալու համար, Արիֆ ջղայնացաւ խմամին ·

— Քաշուէ, հեռացիր, պոռաց · քու գործիդ նայէ, դո՞ւն պիտի ըլլաս ինծի խելք սորվեցնողը ···

Այս հոգեվիճակին մէջ զինքը տարին կախաղան ։ Ծամբան բնաւ չխօսեցաւ , միայն դուրսը, շուրջը կը նայէր, կարծես սպասելով Կազի փաշային պատասխանին, որ միշտ կ'ուշանար ։

— Հեռագիրը քաշուեցա՞ւ, հարցուց ։

(Շար·)

վերամիացումը, վասն զի հետեւանքը պիտի ըլլայ Գերմանիոյ արեւելեան շըր– ջանի վարչաձեւին լուծարքը: Անոր ներ– կայացուցած առաջարկները կը ձգտէին բաժանուած պահել Գերմանիան եւ ի վեր– ջոյ կազմալուծել Արեւմուտքի ապահո – վութեան կարգուսարքը: Բանակցութիւն– ները ձախողեցան այս պատճառով: Երեք նախարարները գիտեն որ այդպիսի ար – դիւնք մը յուսախաբութեան պիտի մատ– նէ գերման ժողովուրդը, սահմանագծին արեւելեան թէ արեւմտեան շրջանին մէջ, սահմանագիծ մը որ այսօր երկիրը երկու մասի կը բաժնէ անարդարօրէն: Անոնք կը հաւատան թէ խորհրդային կառավարու – թիւնը ի վերջոյ պիտի ըմբռնէ որ ցորչափ կը յամառի խափանել գերման ժողովուր– դին միացումը եւ այսպէս բաժնել կը պահէ Եւրոպան, տեւական ապահովու – թիւն չի կրնար ըլլալ Եւրոպայի, ինչպէս եւ աշխարհի մէջ: Արեւմտեան երեք պե – տութիւնները պիտի շարունակեն իրենց ճիգերը՝ վերջ տալու համար գերման ժո ղովուրդին եղած անիրաւութեան »:

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Այս երկուշաբթի օր Պաղտատի մէջ պի– տի բացուի Միջին Արեւելքի պաշտպա – նութեան կազմակերպութեան անդրանիկ ժողովը :

Անցեալ տարի էր, որ Թուրքիան ու Ի– րաքը բարեկամական դաշինք մը կնքե – ցին, հիմը դնելով այս կազմակերպու – թեան, որուն յաջորդաբար յարեցան նա– եւ Անգլիա, Փաքիստան եւ վերջերս ալ՝ Իրան: Ժողովին պիտի մասնակցին Անգ – լիոյ արտաքին նախարարը եւ միւս դաշ – նակիցներուն վարչապետները: Ներկայ պիտի ըլլայ նաեւ ամերիկացի դիտող մը:

× Եգիպտացիները պաշարեցին հրէա – կան էյլաթ նաւահանգիստը, կտրելով Իս– րայէլի եւ Արեւելքի նաւային յարաբե – րութիւնները: Սուէզի ջրանցքն ալ արդէն արգիլուած ըլլալով հրէական կամ Իս – րայէլէն անցնող նաւերուն, Իսրայէլ կը զրկուի Պարսից ծոցէն փոխադրուած քա– րիւղէն :

× Ուաշինկթընի եգիպտական դեսպա – նը ազդարարեց Մ. Նահանգներուն թէ իր կառավարութիւնը պիտի հարկադրուի նոր զէնքեր գնել, եթէ ամերիկեան զէն – քեր ծախուին Իսրայէլի : Դեսպանը այս յայտարարութիւնը հրատարակեց, երբ հաստատուեցաւ թէ Իսրայէլ դիմում կա – տարած է Մ. Նահանգներուն, գնուելիք զէնքերու ցանկ մը ներկայացնելով եւ թէ խոստում ստացած է :

ՀԱՅ ՀԱՐՍ ՄԸ, տիկին Արաքսի Պաս – քաճեան–Զարխուտեան օգտուելով ամուս– նոյն բացակայութենէն Նոյեմբեր 12 – ին չարաչար սպաննեց իր կեսուրը ; Տիկին Սիմա Զարխուտեան, Պէյրութի մէջ: Ոստիկանութիւնը յետ քննութեան հաստատելով ոճիրը, բանտարկեց Արաք– սին որ կինն է երիտասարդ գրագէտ Նու– պար Զարխուտեանի: (Ազդակ):

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ
ԸՆԿ. ԱՆԴԱՄՆԵՐՈՒՆ

Համազգայինի վարչութեան անդամնե– րը ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրուին այս շաբաթ ժամը 18ին Քաֆէ Ռեժանի վերնայարկը : ԿԱՐԵՒՈՐ ՕՐԱԿԱՐԳ :

Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Ներկայ կ'ըլլայ Տոքթ. Ե. Գոնեալեան, (Ընդհ. քարտուղար Կեդր. վարչութեան):

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Թաթուլ (Րիպօլլու) Օրթագիւղցի, Տէր եւ Տիկին Ս. Մինասեան եւ զաւակ – ները, Տէր եւ Տիկին Հ. Էմիրճեան եւ զա– ւակները, Տէր եւ Տիկին Պ. Մարգարեան, Այրի տիկին Համըմիկ եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Բ. Էմիրճեան եւ զաւակ – ները, ինչպէս նաեւ բոլոր ազգականները կը ծանուցանեն թէ՝ այս կիրակի առա – ւօտ, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կա– տարուի Ալֆորվիլի Ս. Պ. Պետրոս եկե – ղեցին, իրենց ողբացեալ կնոջ, մօր, մեծ մօր՝ զոքանչին, քրոջ եւ ազգականին ՏԻԿԻՆ ՆԱԶԼՈՒԻ՝ մահուան քառասուն – քին առթիւ:

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգող ազգականները եւ բարեկամները ;

IMPRIMERIE ARAXES 46, Rue Richer. Paris

Դ Ա Շ Ն Ա Կ Ց Ո Ւ Թ Ե Ա Ն Օ Ր Ը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 19ին, Շաբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, «Սալօն Ալ - համպրայի» շքեղ սրահին մէջ (340 Պուլ. Շավ) ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ բոլոր խումբերու եւ ենթակոմիտէներու, Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ մասնա - ճիւղերու, ինչպէս նաեւ Կ. Խաչի մաս - նաճիւղերու :

Բարձր հովանաւորութեամբ Մարսէյլի քաղաքապետ՝

M. Gaston DEFFERRE

Կը նախագահէ՝ ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔ – ԵԱՆ եւ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ :

Խօսք կ'առնեն նաեւ ընկերվարական ներկայացուցիչներէն

Leenhard, Jean Masse et Achile Cini

Գեղարուեստական բաժնին սիրայօժար կը մասնակցին՝ Տիկին Սիւզան Քիպրիթ – ճեան Սիմօնէ, (Նիւ Եորքի երաժշտանո – ցէն եւ W.O.R. ի երգչուհին):

Կ'երգէ նաեւ Պ. Ժ. Գասպարեան :

Կը նուագեն Օր. Սիւզան Պօյաճեան (դաշնակ, Մարսէյլի երաժշտանոցէն, Ա. մրցանակաւոր) եւ Պ. Սարգիս Չէօրէք – ճեան (ջութակ), ինչպէս նաեւ Դամաս – կոսի նուագախումբի ղեկավար Պ. Եդ – ուարդ Մուրատեան :

Կ'արտասանեն Օր. Անիթա Սարգսեան եւ ընկեր Գր. Քէնտիրճեան եւ ընկերուհի Մարի Սաղըեան :

Հայկական պարեր Հ. Յ. Դ. Նոր Սե – րունդի Սէն Լուի մասնաճիւղին կողմէ, ղեկավարութեամբ Օր. Կոշկակարեանի եւ եւրոպական պարեր :

Ծոխ եւ մատչելի պիւֆէ :

Մուտքը ազատ է:

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ.Յ. Դ. Զաւար– եան կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ տե – ղական քոյր կազմակերպութեանց: Այս կիրակի, կէսօրէն վերջ ժամը 3էն մինչեւ 10, Խրիմեան սրահին մէջ, 2 ռիւ տը լա Տէֆանս: Գլխաւոր բանախօսութեամբ ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆԻ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին մասնակցութեամբ տեղական կարող ու – ժերու, երգ, արտասանութիւն եւ այլն: Ծոխ պիւֆէ խիստ դիւրամատչելի գինե – րով: Մուտքը ազատ է:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 20ԻՆ; ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԱՐԱՆԻՆ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ RUE VOLTAIRE

ORCHESTRES RAPHA BROGIOTTI

Avec ses TZIGANES

ET

PEPE LUIZ

et sa musique TROPICALE

TIRAGE de la TOMBOLA 1e Lot 1 Poste de Télévision et de nombreux lots dont 1 Poste de RADIOportatif

ՄՈՒՏՔ 500 ՖՐԱՆՔ

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ 17էն 24

GRAND HOTEL ի շքեղ սրահներուն մէջ

ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ ՀԱՄԲԱՒԱՒՈՐ **ՍԱՎԱ ՆԷԱԿՈՒԻ**

Գեղարուեստական ընտիր բաժին: ԹՕՄՊՕԼԱ՝ նոխ պարգեւներով, օդանաւա– յին ճամբորդութեան տոմսով եւ ուրիշ արժէքաւոր նուէրներով: Կը յանձնարար– ուի նախապէս ապահովել սեղանները, հեռաձայնելով՝ **Passy 64-90**

Մասնաւոր գին ուսանողներու համար :

SALLE GAVEAU, 45, Rue la Boëtie (Métro Miromesnil)

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ Երկուշաբթի Նոյ. 21, ժամը 21ին

ՋՈՒԹԱԿԱՀԱՐ

ՋԱՒԷՆ ՄԵԼԻՔԵԱՆԻ

ՅԱՅՏԱԳԻՐ.— Թարթինի, Պախ, Պռամս, Տըպիւսի, Փականինի, Ռավել

Դաշնակով կ'ընկերանայ ՎԵՐՆԷՐ ԿԻԿԻՌ Տոմսերու գին 200էն 800:

Դիմել սրահը, Տիւրանին եւ ՅԱՌԱՋի վարչութեան :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Մարսէյլի եւ շրջանի ենթա– կոմիտէներուն եւ խումբերուն բոլոր ըն – կերները այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3ին, Ահարոնեան ակումբը: Կարեւոր օ – րակարգ: Կը զեկուցանէ՝

Ընկ. ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

ՊԱՆԵԽՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմի – տէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերնե – րը այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Յոյ– ներու սրահը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլ – լալ :

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴԻ միութեան Լիոնի մասնաճիւղին անդամական ժողովը այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8,30ին, սովո - րական հաւաքատեղին:

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴԻ Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8ին, հայրենակից Միքա – յէլ Սարգիսեանի բնակարանը: Բոլոր անդամներուն ներկայութիւնը անհրա – ժեշտ է:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ
ՄԱՐՍԷՅԼ

Այս չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 21ին Ֆրանսական համալսարանի սրահին մէջ, Ալէ Լէոն Կամպեթա :

Կը խօսի ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

SALLE CHOPIN, 252 Fg. St. Honoré

ԴԱՇՆԱԿԻ ԵՐԵԿՈՅ

ԷԼԵՆԱ ԳԻՒՑԵԱՆ

Շաբաթ, 26 Նոյեմբեր, ժամը 21ին

Մանրամասնութիւնները յաջորդով

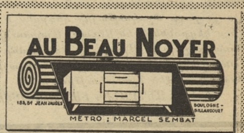
ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ՍԻԱՄԱՆԹՕ խումբին :

Այս կիրակի ժամը 15էն մինչեւ 23, Յոյներու սրահին մէջ, Ռիւ Պօնփուա, 5: Հասարակութիւնը սիրով կը հրաւիրուի:

ԱՂՕԹԱԺՈՂՈՎ ԿԱՐՏԱՆ ՊԻՎԷՐ ԱԿՈՒՄԲԻՆ ՄԷՋ

Պոմոնի Լուսաւորչ. Հոգեւոր քոյրերը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, աղօթաժողովի կը հրաւիրեն հայ հաւա – տացեալ ժողովուրդը Կարտան Պիվէր Ա – կումբին մէջ: Պիտի քարոզէ քոյր Տիգրա– նուհի Մեսրոբեան :

Salles de séjour Penderies - literie
Chambres - cosys Cuisines laquées
Salons-tapisserie Fauteuils-canapés lit

ՀԱՅԵՐԷՆ ԿԸ ԽՕՍԻՆՔ

185, Bd. Jean Jaurès

Boulogne - Billancourt

Métro MARCEL SEMBAT

ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ՍԿԱՒԱՌԱԿԸ

Chants Liturgiques de l'Eglise Arménienne Apostolique

Disque Microsillon 33 Tours 1/3 Contrepoint - Vogue No. 20.114

ՊԱՏԱՐԱԳ, ՏԱՂԵՐ ԵՒ ՇԱՐԱԿԱՆՆԵՐ

Մասնակցութեամբ՝ Փարիզի Եկեղեցւոյ Դպրաց Դասու երգեցիկ խումբին

Ղեկավարութեամբ՝ **ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ**

46 վայրկեանի տեւողութեամբ այս սկաւառակին վրայ արձանագրուած են 20 կտորներ, Պատարագէն հատուածներ․ — (Ով զերահրաշ ծաղիկ, Գովիա' Երուսաղէմ զՏէր, Սուրբ Աստուած, Փառք, Մարմին Տէրունական, Հրեշտակային, Սուրբ, Ցամենայնի, Հոգի Աստուծոյ, Ամէն եւ ընդ Հոգւոյդ քում, Միայն Սուրբ, Օրհնութիւն, Տէր Ողորմիա, Հայր Մեր, Եղիցի): Շարական եւ Տաղեր՝ (Արծաթափրութեամբ, Սարսափելի Հողմոյ նման, Ով զարմանալի, Աչքն ծով, Այսօր ձայնն Հայրական):

Մեներգած են Օր. ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆ, Պ. ԽԱՉԻԿ ՆՇԱՆԵԱՆ

Կողքը ունի երկար բացատրական մը Հայ Եկեղեցւոյ ծագման, իր երաժշտութեան, Հայկ. նօթագրութեան մասին, ինչպէս նաեւ ֆրանս. թարգմանութիւնը բոլոր կտորներուն :

Գին 2600 ֆրանք: Ստանալու համար դիմել *The Record Shop*, 36 Rue de Moscou, LAB. 85-23

Ա. ՊԱՐԹԵՒԵԱՆի, 14, Rue Petit (BOt. 99-22)

Բոլոր երաժշտ. մեծ վաճառատուները․

Փնտռել նաեւ Հայ ժողովրդ. երաժշտութեան սկաւառակը որ մեծ յաջողութիւն ունեցաւ միջազգային հրապարակին վրայ : Թիւ 20.103 (16 կտոր):

կամ եկեղեցւոյ դիւանատունը :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 19 ՆՈՅԵՄԲԵՐ • SAMEDI 19 NOVEMBRE 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7830 31e ANNEE | Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3241

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՏՆԱՔԱՆԴ ԺԽՈՐԸ

*

— Ամէն անգամ որ Միջին Արեւելքի կացութեան մասին խօսիք, արթնութեան եւ լրջութեան կոչեր կ'ուղղէք, եւ կամ խորհրդածութեան նիւթ մը կը ճարէք ։ Ի՞նչ ըսել կ'ուզէք ...

— Շատ պարզ է ։ Երբ կը տեսնենք որ կացութիւնը հետզհետէ կը պղտորի, պարտաւոր ենք արթուն պահել հանրային կարծիքը ։

Սովորական ժամանակներու մէջ իսկ, մասնաւոր ուշադրութիւն կը պահանջէ աշխարհի այդ շրջանը, ուր տեղաւորուած է տարագիր բազմութեանց մեծագոյն մասը ։

Աւելի քան երեսուն տարուան պատմութիւն մը ունինք այդ ափերուն վրայ, եւ դառն դասեր ալ առած ենք ։

Շատ բան փոխուեցաւ վերջին տարիներու ընթացքին ։

Դուռ – դրացի շատ աւելի դժուար են այսօր ։ Ինչքան ալ բարեացակամ ըլլան, չեն կրնար հանդուրժել որ օտարոտի ժխոր մըն ալ պղտորէ զիրենք ։

Վերջին ամիսներու ընթացքին, սանձակոտոր խուժանավարութեան մը վերածուեցաւ կարգ մը թերթերու գռեհիկ պայքարը Դաշնակցութեան դէմ ։ Տեսակ մը ճիհատ, որ կը շարունակուի տակաւին, կողմնակի քութիններով, քնարեր առասպելներով եւ զրպարտչ, ստայօդ ու չինծու, չուշրթապատում նամակներով ։

Իրենք ալ գիտեն որ ոչինչ կրնան շահիլ այս խժալուր խաչակրութեամբ ։

Եւ սակայն կը շարունակեն միշտ իւղ լեցնելով կրակին վրայ, առանց մտածելու հետեւանքներու մասին ։

Որո՞ւ հոգին չի խռովիր, տեսնելով այս անզօր կատաղութեան մարդանքները, ճիշդ այն պահուն երբ հիւրընկալ երկիրները զբաղած են ծանրակշիռ հոգերով ։

Մանաւանդ որ, օտար աչքեր ու ձեռքեր առիթի մը կը սպասեն, կամ եւ պատրաստ, Ժուրերը պղտորելու համար, ներսէն թէ դուրսէն ։

Արծարծուած խնդիրներէն ոչ մէկը այնքան արժէք ունի որքան տարագիր բազմութեանց ապահովութիւնը ։

Հաւասարակշռութիւնը խանգարուած է անտեղի պատրուակներով եւ անճոռնի վերագրումներով ։ Պարզապէս չափուելու մարմաջ մը, որ ամբոխին կեր կը ճարէ բթամտութեամբ եւ նենգամտութեամբ ։

Այս տեսակ պարագաներու մէջ, «խելքի աշկէք», պիտի ըսէր աշուղ Ջիւանի, իր բնածին ողջմտութեամբ ։

Խելքը տուն կանչելու փորձ մըն է որ կը կատարենք մենք ալ, պարբերաբար յիշեցնելով կացութեան ելեւէջները ։

Ո՛վ որ արժանիք եւ ուժ ունի, անհատ ըլլայ թէ հոսանք, չի կրնար ապարէզէն քշուիլ ամբոխային ցոյցերով կամ լրագրական «ղալմաղալ»ով ։

Թող չըսեն թէ չանատակ Թալէաթը իրաւունք ունէր, երբ կը պատուիրէր ճեմալ փաշայի, որ այն ատեն Պոլսոյ զինուորական հրամանատարն էր (1913).

— Կրցածիդ չափ իրաւունք տուր հայերէն թերթ հրատարակելու ։ Իրար կը զգեն, մեզ կը մոռնան...

Այդ օրերո՞ւ պիտի հասնինք, օտար ափերու վրայ ...

Երբ օրուան հզօրներն անգամ բացառիկ ճիգեր կը փորձեն, որոշ ներդաշնակութիւն մը պահելու համար, ներքին պառակտումնե՞րն են որ պիտի ապահովեն մեր ինքնապաշտպանութիւնը ։

Զափազանց երկար տեւեց տնաքանդ ժխորը, որ ամէն բանէ առաջ կը ծառայէ թշնամին խնդացնելու, արդահատելի դարձնելով մեզ, ամէն ճակատի վրայ ։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՕՐԷՆՔԻ ԹՆՃՈՒԿԸ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌՋԵՒ

•

ՀԱԿԱՍԱԿԱՆ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐ — ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ՆԻՍՏԻ ՀՐԱՒԻՐՈՒԵՑԱՒ

Հինգշաբթի առտու ժամը 10ին Ազգ. ժողովը 286ի դէմ 311 ձայնով տրամադրութիւն յայտնած էր քննելու Թաղային կամ շրջանային ընտրութեան ձեւը, ինչպէս կ'առաջարկէր ծերակոյտը ։ Նոյն օրը իրիկուան ժամը 10ին, 270ի դէմ 339 ձայնով որոշեց յետաձգել քննութիւնը ։

Տեղական թերթերը վրդովիչ կը գտնեն այս հակասական եզրակացութիւնները ։ Երէկ արտակարգ նիստի հրաւիրուած էր կառավարութիւնը, քննելու համար այս հարցը եւ ուրիշ հրատապ խնդիրներ ։

Հանրային կարծիքն ալ դժգոհ է, նկատելով որ ամուլ վիճաբանութիւններ կը շարունակուին երեք շաբաթէ ի վեր ։ Երկրորդ քուէարկութեամբ յետաձգելով Թաղային ընտրութեան ձեւը, Ազգ. ժողովը կ'առաջարկէր որ կառավարութիւնը նոր օրինագիծ մը ներկայացնէ, բարեփոխելու համար ընտրութեան եղանակը ։ Բանաձեւը կը տրամադրէ ապահովել արդար ներկայացուցչութիւն մը՝ վերջին մարդահամարի հիման վրայ ։ Վիճաբանութեանց ընթացքին վարչապետը կոչ մը ուղղեց, բայց անօգուտ ։ Պ. Ֆոր միշտ կ'ուզէ որ նոր ընտրութիւններ կատարուին յառաջիկայ դեկտեմբերին կամ յունուարին ։ Այս առաջադրութեամբ, ուրիշ բանաձեւ մը պիտի ներկայացնէր երէկ, միեւնոյն ատեն վստահութեան քուէ պահանջելով ։ Տեղական թերթերը ծանր կը գտնեն տագնապը նաեւ անոր համար որ, կառավարութեան անդամներուն միջեւ ալ անհամաձայնութիւն կը տիրէ ։ Վարչապետը վստահութեան քուէ պահանջած ատեն, կ'առաջարկէ որ ընտրութիւնները կատարուին դեկտեմբերի կիսուն եւ ներկայ Ազգ. ժողովը փակուի 1956 յունուար 2ին ։

Եչ. առտուան նիստին մէջ, փոթորիկ մը պայթեցաւ, երբ Ազգ. ժողովը կ'որոշէր նկատի առնել Թաղային ընտրութեան եղանակը, որ հիմնուած է բացարձակ մեծամասնութեան վրայ ։ Այդ եղանակին համաձայն, իւրաքանչիւր ընտրական շրջան մէկ երեսփոխան կ'ընտրէ բացարձակ մեծամասնութեամբ, իսկ եթէ պէտք ըլլայ երկրորդ քուէարկութիւն մը կատարել, ձայներու առաւելութեամբ ։ Վարչապետն ալ տրամադիր է ընդունելու այս ձեւը, բայց դահլիճին անդամներէն ոմանք հակառակ են ։

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Նոյն օրը 11 միլիոն աշխատաւորներ եւ գործատէրեր քուէարկութիւն կատարեցին, ընտրելու համար ընկերային ապահովութեան 3534 վարչական պաշտօնեաները ։ Մեր թաղամասին (9րդ) քուէարկութիւնը տեղի ունեցաւ Ազգ. Տան մէկ սրահին մէջ ։ Այս ընտրութեան արդիւնքով պիտի ճշդուի երեք մեծ սենտիքաներուն ուժը — Աշխատանքի Դաշնակցութեան (համայնավար), Քրիստոնեայ աշխատաւորներու Միութիւն եւ Բանուորական Ուժ (ընկերվարական) ։ Երեքն ալ իրենց մասնաւոր թեկնածուներն ունէին ։ Քուէարկութեան մասնակցեցաւ նաեւ Հանրապետութեան նախագահը ։

Ընկերային ապահովութեան ցանցին մաս կը կազմէ նաեւ ընտանեկան նպաստը ։ Երկուքն ալ ենթակայ են պետական հսկողութեան, բայց ինքնավար են եւ ունին իրենց յատուկ սնտուկը որուն հասոյթը կը գոյանայ աշխատաւորներու եւ գործատէրերու անդամավճարներով ։ Իւրաքանչիւր նահանգի մէջ ընտրուած փարիչները անօրէններու խորհուրդ մը կը կազմեն ։ Տեղական թերթերը կը գրեն թէ վարչական խորհուրդը 27 միլիառ ֆրանք ծախսած է ամբողջ Ֆրանսայի մէջ, հազար միլիառ ֆրանքի եկամուտի մը վրայ (հիւանդանոցներու շինութիւն, բժշկական խնամք եւն.) ։

Քուէարկութիւնը այնքան բարդ էր եւ թեկնածուները այնքան բազմաթիւ էին որ, քուէխօսները անբաւական կուգային ։

■■ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ■■

*

ԱՒԵՏԱՐԱՆ ԸՍՏ ԼՈՒՏՖԻԻ

Յունաստանի Ազգ. Կեդր. վարչութեան տեղեկագիրը, որ այսօր կ'աւարտի, այս տարի եւս կ'ողբայ, արդար դառնութեամբ.

— Մինչեւ այսօր կարելի չէ եղած համոզել մեր աւետարանական հայրենակիցները՝ միացնելու իրենց դպրոցները ազգ. վարժարաններուն, թէ նիւթական խնայողութիւն ընելու եւ թէ նոր սերունդին տալու համար տոհմային միօրինակ դաստիարակութիւն ։ Կը յուսանք թէ ի վերջոյ անոնք եւս պիտի հետեւին կաթողիկէ արենակիցներուն, որոնք ոչ միայն յարեցան միացման գաղափարին, այլ եւ տրամադրեցին Տուրզութիլի իրենց վարժարանին շէնքը» ։

Ինչո՞վ բացատրել այս մոլեռանդութիւնը, որ կը տեւէ տարիներէ ի վեր ։

Չեմ գիտեր թէ ո՛վ է Աթէնքի աւետարանական պատուելին եւ կամ ո՛ր չար ոգին կը խանգարէ ներդաշնակութիւնը ։

Որո՞ւ դիմէ Աթէնքի Ազգ. վարչութիւնը, վերջ տալու համար այս անբնական կացութեան ։

Փարիզի վերապատուելին՝ Սիսլեան, Մարսէյլի գերապատուելին՝ Խայիկեան կ'արդարացնե՞ն այս հակազգային «ինքնավարութիւնը» ։

Աւելի հեռուն, համակրելին Գիւակի որդին՝ պատուելի Անդրանիկ Պետիկեան, որ յայտնապէս ժառանգած է իր հօրը լայնամտութիւնը, հետաքրքրուա՞ծ է այս հարցով ։

Սիրտ չունիմ դաւանական խնդիրներ քրքրելու ։

Բայց, կը կարծեմ թէ Աթէնքի աւետարանական եղբայրներուն այս ժխտական դիրքը երբեք չի համապատասխաներ ոչ իրենց հաւատքին, ոչ ալ իրենց փառաբանութեան երգերուն ։

Երբ «Իջիր արքայ հզօր» կ'երգեն կամ «Ա՛լ մօտ ըլլամ քեզի», անշուշտ կը յիշեն ուրիշ պարտականութիւն մը եւս —

Տէրը կ'ուսուցանէ թէ իրեն աւելի մօտ ըլլալու համար, տարրական պայման է աւելի մօտ ըլլալ իրարու, այս Արցունքի հովիտին մէջ ։

Ի՞նչ կը նշանակէ ազգ. դպրոցներէն հեռու պահել իրենց զաւակները, անջրպետ մը բանալով միեւնոյն ժողովուրդին եւ սերունդին մէջ ։

Եթէ իրենց տղաքը ազգ. վարժարան երթան, կը վախնան որ չե՞ն կրնար զոց սորվիլ Աստուածաշունչին բոլոր գլուխները, եւ ամէն օր արտասանել, առտուան աղօթքին հետ ։

Կիրակնօրեայ դպրոցները չե՞ն բաւեր, այդ վարժութեան համար ։

«Յիսուսի եկ» երգած ատեն, տղան ինչո՞ւ պիտի չլսէ միւս «եկ»ը, — Ազգ. վարժարան եկուր...

ՎԱՀԷ

ՉԻՆԱՐՇԱՒԸ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

★

Եգիպտոսի թերթերը կը գրեն թէ Աղեքսանդրիա հասած չեխական առաջին զինամթերքին մէջ կը գտնուին հարիւր միջակ մեծութեամբ հրասայլեր, հարիւրէ աւելի «Միկ 15» օդանաւեր եւ քանի չափ ալ ռմբաձիգ օդանաւեր ։

Կ'ըսուի թէ շուտով պիտի հասնին նաեւ տասնեակ մը սուզանաւեր եւ ռուս զինուորական մարզիչներ ։

× Անդրադառնալով այն զրոյցներուն թէ Իսրայէլ զէնք պիտի գնէր Մ. Նահանգներէն, Եգիպտոսի վարչապետ Նասր յայտարարեց. — «Իսրայէլի վաճառուած իւրաքանչիւր գնդակ համազօր է արաբ քաղաքացիի մը մահուան, մեզի կը մնայ ուրեմն աւելի մեծ քանակութեամբ զէնքեր գնել» ։

Նոյնիմաստ յայտարարութիւն մըն ալ Ուաշինկթընի եգիպտական դեսպանը ըրած էր առջի օր ։

× Եէմէնի արտաքին նախարարը յայտարարեց թէ իր երկիրը պիտի ընդունի Խ. Միութեան կամ ուրիշ պետութիւններու կողմէ եղած առաջարկները՝ զէնքեր գնելու համար ։

× Պէյրութէն կը հեռագրեն թէ սուրիկանութիւնը երեւան հանեց համայնավար լրտեսական ցանց մը, որ կը ձգտէր վաւերաթուղթեր գողնալ Սուրիոյ եւ Լիբանանի արեւմտեան պետութեանց դեսպանատուններէն ։ Կ'ըսուի թէ ցանցին ղեկավարը Դամասկոսի լեհական հիւպատոսն է ։

× Վերջին լուրերու համաձայն, արեւմտեան պետութիւնները կը խորհրդակցին, զէնք ճարելու համար Իսրայէլի ։ Ուաշինկթընի մէջ գարմանքով իմացան որ Իսրայէլի վարչապետը կը մերժէ Անգլիոյ միջնորդութիւնը ։

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Փարիզ եկած է Էլմասեան երրեակը (երկու քոյր եւ մէկ եղբայր), որ ծանօթ է Լիբանանի, Իտալիոյ եւ Զուիցերիոյ մէջ, պուպրիկներու ցուցադրութեամբ ։ Կ'իմանանք թէ Փարիզի մէջ ալ ցուցահանդէս մը պիտի սարքեն եւ յետոյ Ամերիկա պիտի երթան ։

ՄԱՀԱՓՈՐՁ

ԻՐԱՆԻ ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ԴԷՄ

Թեհրանէն կը հեռագրեն թէ մոլեռանդ մը Նոյ. 17ին վիրաւորեց 72 տարեկան վարչապետը, Հուսէյն Ալա, գլխաւոր մզկիթին մէջ, աղաղակելով. — «Ինչո՞ւ համար այսքան պոռնիկներ կան այս քաղաքին մէջ» ։

Վարչապետը, որ կարճահասակ է, նոր հանած էր կօշիկները, մզկիթ մտնելու համար, երբ ահարեկիչը իրեն մօտենալով կրակ բացաւ ։ Գալտնի ստրկան մը գարկաւ թեւին, բայց գնդակ մը արձակուած էր արդէն, թեթեւապէս վիրաւորելով Հուսէյն Ալան, վիզէն ։ Թեհրանի զինուորական կառավարիչը մասնաւոր յայտարարութեամբ մը կ'ըսէ թէ վարչապետը մըզկիթ եկած էր ներկայ ըլլալու համար երեսփոխան Քաշանիի յուղարկաւորութեան, երբ անծանօթ մոլեռանդ մը կրակ բացաւ ։ Հուսէյն Ալա հիւանդանոց փոխադրուեցաւ ։ Ահարեկիչը 32 տարեկան գիւղացի մըն է, Մուզաֆֆէր Ալի ։ Կ'ըսուի թէ նախընթաց օրը եկած էր, «պայքար մը սկսելու համար անհաւատներուն դէմ, նկատելով որ իսլամական կանոնները չեն գործադրուիր» ։

Հուսէյն Ալա վարչապետ եղած էր 1951ին, միայն մէկ ամիս, երբ սպաննուեցաւ իր նախորդը, զօր. Ռազմարա ։ Իրեն յաջորդեց Տոքթ. Մոսատեղ, որ այժմ բանտարկուած է ։ Կրկին վարչապետ նշանակուեցաւ անցեալ ապրիլ 7ին, յաջորդելով զօր. Զահիտի ։ Հակառակ իր ստացած վէրքին, Պաղտատ պիտի երթայ, ներկայ ըլլալու համար Թուրքեւիրաքեան դաշինքի ժողովին ։

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ որոշեց տասը առ հարիւր աւելցնել ծեր աշխատաւորներուն եւ «տնտեսապէս տկար» քաղաքացիներուն նպաստը ։

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՅՈՒՆԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

●

(Բ. եւ վերջին մաս)

ՅԱՐԱԲԵՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾ.— Յարաբերական գործ ըսելով՝ Ազգ. Կեդր. վարչութիւնը կը հասկնայ Հելլէն շրջանակներու եւ մանաւորաբար պետական սպասարկութիւններու հետ շփում եւ կապ հաստատել, լուսաբանել զանոնք մեր ցաւերու եւ պահանջներու մասին ու կարելի պարագային՝ օգտագործել մեզի ի նպաստ բարեացակամ տրամադրութիւնները:

Այս մարզին մէջ Ազգ. Կեդր. վարչութիւնը գործած է իր կարելիութիւններուն ներած չափով, բազմաթիւ պարագաներու մէջ ազդու դիմումներ կատարելով եւ յուշագրեր ներկայացնելով պետական սպասարկութեանց, ի խնդիր գաղութի շահերու պաշտպանութեան եւ մեր իրաւունքներու արժեցման:

Եթէ մինչեւ այսօր շօշափելի արդիւնք մը ձեռք չէ ձգած կարգ մը էական հարցերու հետապնդումին մէջ, յանցաւորը ինքը չէ:

Այդ էական հարցերուն մէջ առաջին գծի վրայ կուգայ կազմական կանոնագրի հարցը: Քառորդ դարէ ի վեր կը հոլովուի այս բառը շրթներու վրայ եւ մամուլի սիւնակներուն մէջ:

Ի՞նչ է մեր պահանջածը կառավարութենէն:

Կ'ուզենք որ գաղութը ունենայ հիմնական կանոնագիր մը, ճանչցուած եւ վաւերացուած կառավարութենէն, որպէսզի անոր հիման վրայ եւ պետութեան հակակշռին տակ իրաւունք ունենանք մատակարարելու մեր գաղութի ազգային գործերը.— ընտրովի մարմիններ ստեղծել, մեր եկեղեցական եւ կրթական գործերը դնել հաստատ հիմերու վրայ, երկրին եւ պետութեան օրէնքներու սահմաններուն մէջ: Ամփոփ, կ'ուզենք՝ որ կառավարութիւնը իրաւականօրէն մեզ ճանչնայ իբրեւ կրօնական համայնք:

Մեր այս պահանջը ներկայացուցած ենք բազմաթիւ անգամներ, չեշտելով միանգամայն՝ որ փոքրամասնութեան իրաւունքներ չենք պահանջեր:

Քառորդ դարէ ի վեր, սակայն, հակառակ տրուած խոստումներուն եւ յայտնուած բարեացակամ տրամադրութիւններու, հարցը կը մնայ հոն՝ ուր կը գտնուէր իր ծնունդ առած օրերուն: Լռելեայն աչք գոցելով մեր ազգային հաստատութիւններու, եկեղեցիներու եւ կրթական յարկերու հանդէպ, պետութիւնը չուզեր օրինականացնել անոնց գոյութեան իրաւունքը: Եկող ու գացող բոլոր կառավարութիւնները, միշտ խոստումներ շռայլած են՝ ընթացք տալու համար մեր բաղձանքին, բայց երբ հարցին հետապնդումը հասած է պատկան սպասարկութեանց մնայուն պաշտօնատարներու սեղանին վրայ, միշտ մատնուած է անելի: Կը նշանակէ թէ օտարականներու հանդէպ գոյութիւն ունի պետական ընդհանուր ուղեգիծ մը, որ կը կիրարկուի նաեւ մեզի համար:

Ուրիշ ցաւ մը մեր գաղութին համար՝ հպատակութեան հարցն է: 33 տարիէ ի վեր կը գտնուինք այս երկրին մէջ, առանց սակայն տեղական հպատակութիւնը ստացած ըլլալու, հակառակ բազմիցս եղած դիմումներուն: Մինչեւ անգամ հոս ծնած եւ մազը – մօրուքը ճերմկիլ սկսած սերունդը հելլենահպատակ չէ այսօր: Անոնք որ կրցած են կողմնակի միջոցներ կամ բաց պատուհան մը գտնել, յաջողած են հպատակութիւն ձեռք ձգել, իսկ գաղութին ջախջախիչ մեծամասնութիւնը կը մնայ իբր հայմաքլոս:

Ոչ միայն այդ, այլեւ վերջին երկու տարիներուն, Օտարականներու Սպասարկութիւնը մեր ինքնութեան թուղթերուն վրայէն ջնջեց «Նանսէնեան» հպատակութիւնը եւ զայն փոխարինեց «Թրքական»ով:

Կատարուած դիմումներուն եւ ազդու բողոքներուն ի պատասխան տրուած բացատրութիւնները ոչ մէկ իրաւական հիմք ունին: Այս պարագան գիտեն նաեւ իրենք՝ պատկան սպասարկութեանց պաշտօնատարները. բայց եւ այնպէս, մինչեւ այսօր կը յամառին մեզ «հպատակ» դարձնել պետութեան մը, որուն «բարիքները» տակաւին 40 օր առաջ վայելեցին Հելլէնները եւ Հայերը, հաւասարապէս:

Յուսահատած չէ Ազգ. Կեդր. վարչութիւնը այս հարցի հետապնդումին մէջ եւ մտադրած է դիմումներն ու բողոքները շարունակել, մինչեւ որ մեր ինքնութեան թուղթերու վրայէն մաքրուի «Թրքահպատակութեան» արատը:

Ուրիշ վէրք մըն ալ Նէա Զմիւռնիի Հայաւանի տուներու պարագան է:

Թագաւորական հրովարտակով ձրիաբար տրամադրուած հողամասի մը վրայ՝ Բարեգործականի կողմէ կառուցուած եւ 14 հազար հնչուն ոսկի արժողութեամբ 133 տուներէն այսօր միայն 48ը հայաբնակ են, իսկ մնացեալները գրաւուած եւ սեփականութիւնը դարձած են մեծ մասամբ շրջաններէ մայրաքաղաք եկած հելլէն գաղթականներու:

Ընդունինք, որ այս հարցին մէջ գլխաւոր պատասխանատուն է Բարեգործականը, որ հսկայ գումար մը ծախսած է Հայաւանի շինութեան համար, առանց սակայն անոր սեփականատիրութեան իրաւունքը դնելու ամուր հիմերու վրայ:

Չենք ուզեր մանրամասնութիւններու մէջ մտնել: Մեր գանգատն հոն է՝ որ խնամատարական նախարարութիւնը կառչելով օրէնքի տառին, չուզեր լսել մեր արդար պահանջը, մանաւանդ այս օրերուն, երբ բազմահարիւր հիւղաբնակ հայ չքաւորներ կը գտնուին փողոց նետուելու վտանգին տակ, գաղթակայաններու մաքրագործման հետեւանքով:

Ազգ. Կեդր. վարչութիւնը, ապարդիւն բազմաթիւ դիմումներէ վերջ, առաջարկած է ըսելու խնամատարական նախարարութեան.— Կամ վճարեցէք շէնքերու փոխարժէքը եւ ձեր սեփականութիւնը դարձուցէք զանոնք եւ կամ ընդունեցէք որ մենք վճարենք հողին փոխարժէքը եւ տէր դառնանք Հայու դրամով կառուցուած տուներուն:

Արդիւնք չէ տուած սակայն այս առաջարկն ալ եւ հարցը յղուած է պետական խորհուրդին, որուն որոշումին կը սպասուի:

ՉԵՑԵՂՄԱՆ ՀԱՐՑ.— Ամէնէն հրատապ հարցը: Մայրաքաղաքի շրջանին մէջ գտնուող գաղթակայանները փլցնելու կառավարական որոշումին հետեւանքով՝ բազմահարիւր հայ ընտանիքներ կը գտնուին անապաստան մնալու մղձաւանջին առջեւ:

Ազգ. Կեդր. վարչութիւնը նախատեսելով տխուր հեռապատկերը, կը մտածէ հիմն. լուծումի մասին: Մայրաքաղաքի շրջանին մէջ գտնել ընդարձակ հողամաս մը, մօտաւորապէս 150 արտավար տարածութեամբ: Կազմել ընկերակցութիւն մը (սինէթերիզմոս) եւ անոր ծրագիր – կանոնագիրը վաւերացնել տալ պատկան սպասարկութենէն: Նախապատրաստական աշխատանքները լրանալէ վերջ, հրապարակ հանել բաժնեթուղթեր՝ 500, 1000, 2000 եւ 4000 տրախմի արժողութեամբ: Ընկերակցութեան մասնակցողներէն գանձել հարիւր տրախմի իբր մուտքի դրամ եւ յիսուն տրախմի ալ իբր ամսավճար: Այս բոլոր գումարներուն համագումարով, Ազգ. Կեդր. վարչութիւնը, հիմնուած մանրամասն հաշիւներու վրայ, կը յուսայ ճարել գնուելիք հողամասին փոխարժէքը, որ շուրջ իննը հազար հնչուն ոսկի կը նախատեսուի: Հողին տէր դառնալէ վերջ, տուներու շինութիւնը յանձնել ընկերութիւններու, որոնք մասնավճարի դրութեամբ յանձնառու պիտի ըլլան գործը ստանձնելու:

Ազգ. Կեդր. վարչութիւնը կ'ընդունի՝ թէ պետական գործ մըն է ասիկա: Բայց եւ այնպէս, կը հաւատայ միաժամանակ՝ թէ կարելի է իրագործել: Կը բաւէ որ, անկախ արտաքին օժանդակութիւններու վրայ դրուելիք յոյսերէ, ունենանք կորով եւ մանաւանդ հաւատք՝ մեր սեփական ուժերուն վրայ: Այս հարցին մէջ, Ազգ. Իշխանութիւնը կեցած է իրատեսութեան գետնին վրայ:

Ա. ՇԱՀԱՆ

Խ. ԱԲՈՎԵԱՆ ԻԲՐԵՒ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺ

(Ամփոփուած «Սովետ. Հայաստան» օրաթերթի Սեպտ. 24ի թիւէն).

●

1930ին Խ. Աբովեան Դորպատ գնաց մանկավարժութիւն ուսանելու: Մինչեւ իր եղերական վախճանը, հայրենիքի վերադառնալով տասնըմէկ տարի զբաղեցաւ մանկավարժութեամբ: Իբրեւ մեծ գրող, իբրեւ հիմնադիր հայ նոր գրականութեան, Խ. Աբովեան յայտնի դարձաւ իր մահուընէն ետք միայն:

Խ. Աբովեան բացառիկ երեւոյթ էր այն ատենուան Անդրկովկասի եւ Հայաստանի պայմաններուն մէջ:

Ան օժտուած էր բազմակողմանի եւ խոր գիտելիքներով, մանկավարժական նոր գաղափարներով, նուիրուած փոքրերու դաստիարակութեան: Աշխատեցաւ իբրեւ ուսուցիչ եւ տեսուչ Թիֆլիսի եւ Երեւանի գաւառական դպրոցներուն մէջ, ինչպէս եւ Թիֆլիսի իր մասնաւոր տան մէջ: Իբրեւ մանկավարժ խոր տպաւորութիւն ձգած է թէ սաներուն եւ թէ իր ժամանակակիցներուն վրայ: Գերմանացի յայտնի գիտնական – բուսաբան Կ. Կոխ կը գրէ.— «... Անկասկած, մինչեւ հիմա Անդրկովկասը չէ տեսած այնպիսի ուսուցիչ մը, որ այնքան սիրով եւ զոհաբերութեամբ նուիրուած ըլլայ մանուկներու դաստիարակութեան ինչպէս Աբովեան... Եթէ անոր գործօն աջակցութիւն ցոյց տան... Սպասելի է, որ Երեւանէն նոր լոյս մը կը ծագի դժբախտ ու մոռցուած, դարերով ստնահարուած հայ ժողովուրդի համար»: Սակայն աշխարհիկ եւ հոգեւոր իշխանութիւնները աջակցութիւն ցոյց չտուին անոր, եւ թշնամական վերաբերում ունեցան:

Հետեւելով ուսեւարեւմտաեւրոպական մանկավարժական նուաճումներուն, Աբովեան ստեղծեց այնպիսի մանկավարժական դրութիւն մը, որ նոր խօսք եւ յայտնութիւն էր այն ատենուան համար: Ան վճռական պայքարի ելաւ միջնադարեան կրօնա – վարժապետական դպրոցի եւ դաստիարակութեան դէմ, առոնց հակադրելով, քարոզելով եւ գործադրելով դաստիարակութեան եւ կրթութեան նոր սկզբունքներ՝ բազմակողմանի, աշխարհիկ, իրատես կրթութիւն, տղոց եւ աղջիկներու համար հաւասար ուսուցում եւայլն:

Աբովեան մեծ նշանակութիւն կուտար ժողովուրդի ուսուցման: Հայ ժողովուրդի դարաւոր տառապանքներու հիմնական պատճառներէն մին կը նկատէր խաւարն ու տգիտութիւնը, որոնց դէմ անխնայ պայքարի կոչ կ'ընէր: Կը ժխտէր միջնադարեան մանկավարժութեան այն տեսակէտը թէ կան փոքրեր որոնք ճակատագրականօրէն անյուսալի եւ անուղղայ են, եւ ատոր կը հակադրէր մարդասիրական լաւատեսութիւն, դէպի մանուկը եւ մարդը:

Աբովեան իր ամբողջ գրական, մանկավարժական եռանդը եւ տաղանդը ի սպաս դրաւ նոր սերունդին մէջ հայրենասիրութեան գաղափարը քարոզելու եւ արմատաւորելու: Իր «Վէրք»ին մէջ կ'ըսէ մանուկներուն.

— «Էրեխէք, ձեր ջանին մեռնիմ, ձեզ եմ ասում իմ դարտը, ձեզ համար եմ գրում... թէ ազգասիրութիւնն ու հայրենասիրութիւնը ձեզ վնաս տայ, անիծեցէք ինձ, թէ օգուտ ... աստծնէրս մտքերնիդ բերէք»:

Գիտակից հայրենասէր լինելու համար պէտք է լաւ ճանչնալ իր հայրենիքը, ժողովուրդը, անոր անցեալը, մշակոյթը եւ լեզուն, մինչդեռ Աբովեան դառնութեամբ եւ զայրոյթով կը յիշէ որ Հայերէն շատեր, հետաքրքրուելով միայն ուրիշ ժողովուրդներու պատմութեամբ կ'անտեսեն եւ կը թերագնահատեն իրենց ժողովուրդը եւ անոր պատմութիւնը:

Սակայն Աբովեանի հայրենասիրութիւնը հեռու է ազգամոլութենէ: Ան ժողովուրդներու համերաշխութեան, ժողովրդասիրութեան եւ մարդասիրութեան ջատագով է եւ կ'աշխատի պատուաստել այդ ոգին մատաղ սերունդին: Կ'աշխատի փոքրերուն մէջ զարգացնել բարոյական բարձր յատկութիւններ, — ազնուութիւն, ուղղամտութիւն, բարոյական քաջութիւն, համեստութիւն, մարդկային արժանապատուութիւն գիտակցութիւնը եւն.:

Խ. Աբովեան առաջինն էր որ քարոզեց եւ իրագործեց բարոյական դաստիարակութեան մեթոտներու եւ միջոցներու ամբողջ դրութիւն մը, որու հիմքերն են զարգացող մանուկին հոգեբանախօսական մասնայատկութիւնը, հոգատար, ծնողական վերաբերմունքը դէպի խնամքի եւ գուրգուրանքի կարօտ մանուկը, դաժան

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՅՐ ԱՐՋԸ

●

Բայց այդ իրիկուն որսկան Մուկուչը համոզուած ասաց, որ արջն է ջարդում տաշտերը:

— Բա, որ ասում էի չէք մարսի՞... Հիմի հաւատացի՞ք, — ասաց նա խորհրդաւոր:

Եւ տխուր «ախ» քաշեց: Բանն էն էր, որ անտառապահ Արտեմը նրա հրացանը խլել էր եւ սպասում էր կաշառքի, որ վերադարձնի: Ծեր որսկանն էլ կողի էր ընկել, թքել էր աշխարհի կեղտոտ օրէնքներին ու ձեռք վերցրել հրացանից էլ, որսից էլ:

— «Կը մեռնեմ, նամարդ մարդու դուռը չեմ գնայ», — ասում էր նա, կաշառակեր ու անխիղճ անտառապահին ակնարկելով:

— Այ ջահելներ, դուք գնացէք մի քանի տաշտ էլ չինեցէք, գանք տեսնենք, էդ ով է ձեզ թշնամութիւն անողը, պատուիրեց նա մեզ: Զգիտէր Սիմոնի ու անտառապահի տղայ Ռուբէնի միջեւ սիրոյ պատմութիւնը, չգիտէր որ գաղտնի կռիւ գնում Սիմոնի եւ անտառապահի տղայ Ռուբէնի միջեւ՝ Թամիի աղջկայ համար: Զգիտէր, այդ էր պատճառը, որ միմիտ ենթադրութիւններ էր անում, թէ իբր տաշտերը ջարդողը մայր արջն է:

Ծեր որսկանի պատուէրի համաձայն, այդ օրը մի քանի տաշտ ու թիակ շինեցինք եւ կողքին էլ թէժ կրակ արինք:

Բայց ես էլ, Սիմոնն էլ համոզուած ենք, որ սա անտառապահի տղայի արածն է. ով է լսել, որ արջը մարդի նման վրէժ լուծի...

Երեկոյեան դէմ որսկանն եկաւ կացինն ուսին, ահագին դաշոյնը գօտուց կախ:

— Ծառը բարձրացէք ու ձէն – ձուն չհանէք, որ չիմանի, մօտ գայ, — կարգադրեց նա:

— Քեռի Մուկուչ, մենք մեր դուշմանը գիտենք, սա արջի արած բանը չի, առարկեցի ես:

Ծեր որսկանը թաւ յօնքերի տակից խէթ խէթ նայեց ինձ ու բեղերի տակ փնթփնթաց.

— Փիէ, էս փալքաթի խելքին մտիկ.. Ուրեմն ես խոտ եմ ուտում էլի՞:

Հնազանդուեցինք, դէ ո՞վ կարող էր մեծի առաջ խօսել...

Խարոյկից քիչ հեռու տերեւները դեռ եւս չթափած մի կաղնի ծառ կար: Բարձրացանք այդ ծառն ու թաղնուեցինք այնպէս, որ ներքեւից բոլորովին չէինք երեւում:

Մթնեց: Անտառի խորքում մի թռչուն սկսեց տխուր կանչել: Ներքեւից վշվշացող առուի ձայնն էր լսւում, մէկ էլ կրակն էր ճարճատում ու իրեն շողքերը խաղացնում մթին անտառում:

Այնքան մնացինք, որ խարոյկն իջաւ, արդէն կէս գիշեր էր: Մէկ էլ վերեւից խշխշոց լսեցինք: Ծառերի տակ թափթփուած չոր ճիւղերը ինչ որ ծանր բանից ճարճատելով փշրւում էին: Եկողն անասուն է, ուրեմն Արտեմի տղէն է՝ ձին տակին: «Նամարդ, նամարդ սրիկայ..»: Արիւնս եռում է, բարկութիւնից քունքերիս է խփում, քիչ է մնում ինձ ներքեւ շպրտեմ ու կտոր – կտոր անեմ իմ ընկերոջ դուշմանին... Իսկ նա մեղմից անտեղեակ գալիս է առանց կանգ առնելու:

Եկաւ, մօտեցաւ՝ մայր արջն է, արջ մի ասի, մի դէզ ասա: Եկաւ կանգնեց, խոժոռ հայեացքով նայեց կրակին ու խուլ բաւացրեց: Կարծես ձայնը եօթ սարի հետեւից էր գալիս: Շուրջը նայեց, թաթերով շօշափեց կուտակուած խաշամը, գտաւ տաշտերն ու վրդովուած փնչացրեց, իրար խփեց, ջարդեց: Առաջին թաթերով վերցնում էր մեր շինած փայտէ իրերը եւ յետեւի ոտքերին կանգնած՝ խփում էր ծառի բնին փշրում: Վերջում մի տաշտ վերցրեց, յետեւի ոտքերի վրայ նորից կանգնեց ու ինչքան ուժ ունէր, շպրտեց ձորը: Հետո էլ տնքում էր, վրնջում, կարծես դաղուած սիրտը հովացնում էր: Մի թիակ վերցրեց, երկու թաթով կոթից բռնեց ու սկսեց խփել սայլի ակներին:

Վ. ԱՆԱՆԵԱՆ

(6) (Մանցեալը յաջորդով)

պատիժներու վերացումը, եւայլն :

Խ. Աբովեանի համար դաստիարակութեան մէջ շատ կարեւոր է դաստիարակին կենդանի օրինակը: «Թուրքի աղջիկը» պատմուածքին մէջ, «Հազար անգամ թուք ու մուր, մէկ անգամ օրինակ տուր, էս մէկը շատ բան կը տեսնի, քանց մէկ կարաս խրատ ...»: Իսկ տարիքոտ աղոց համար Աբովեան կ՚ըսէ թէ կարեւոր է դաստիարակի կենդանի խօսքը եւ պատմութեան ուսումնասիրութեան նշանակութիւնը :

Աբովեան առաջին օրէն իսկ մերժեց մարմնական պատիժները, որոնք դարերով սրբագործուած էին, մինչեւ անգամ պետական դպրոցներուն մէջ:

Խ. Աբովեան մերժելով կրօնական-վարժապետական կրթութիւնը, կ՚աշխատէր կրթութիւնը հիմնել գիտական մտքի պատուանդանին վրայ :

Ան մեծ նշանակութիւն կուտար լեզուին: «Մէկ ազգի պահողը, իրար հետ միացնողը լեզուն ա...»: Լեզուի մէջ, ինչպէս մաքուր հայելու մէջ, ցոլանում է մի ազգի առանձնայատկութիւնը, նրա կուլտուրան, մինչեւ անգամ նրա քաղաքական վիճակ»ը, կը գրէր :

Մեծ են Խ. Աբովեանի ծառայութիւնները լեզուի եւ քերականութեան դասագիրքերու ստեղծման, հայերէնի եւ ռուսերէնի դասաւանդման մէջ: Իր յայտնի «Նախաշաւիղը» իսկական յեղաշրջում էր հայկական ուսումնական գրականութեան մէջ, ունի բնագիտական բովանդակութիւն, գրուած է աշխարհաբար: Դարերով սրբագործուած տառահեղական մեթոդի տեղ, «Նախաշաւիղը» կազմուած է գրագիտութեան ուսուցման հնչական մեթոդով: Աբովեան կը հանդիսանայ այդ մեթոդին առաջին քարոզողը եւ կիրառողը Անդրկովկասի, Հայաստանի եւ առաջիններէն մէկը Ռուսիոյ մէջ առհասարակ :

Իբրեւ գաւառական ուսումնարանի տեսուչ. իբրեւ ռուսերէնի դասատու, իբրեւ «Հայերի համար Ռուսաց լեզուի նոր տեսական ու գործնական քերականութիւն» մեծածաւալ աշխատութեան հեղինակ, Աբովեան մեծ դեր կատարած է ռուսերէնի սէրը արթնցնելու, այդ լեզուի դասաւանդման մեթոդի մշակման մէջ :

Աբովեան աշխատաւորներու դաստիարակութեան առաջին մունետիկն էր: Երեւանի գաւառական ուսումնարանի դպրոցամերձ հողամասին վրայ եւ Սարտարի այգիին մէջ աշակերտներու համար կը կազմակերպէր եւ անձամբ կը վարէր երկրագործական եւ այգեգործական աշխատանքներ :

ՊՐՈՖ. Մ. ՍԱՆԹՐՈՍԵԱՆ

ՓԱՍԵՆ կը հեռագրեն թէ «Ազատ Եւրոպայի ռատիօն» հրաժարեցաւ հայոց կայան մը հաստատելու ծրագրէն, որու մասին բանակցութիւններ կը կատարուէին երկու տարիէ ի վեր: Այս կայանը պիտի գործէր Պոլսէն :

ՎԱՐԱԳՈՅՐ ՄԸ ԵՒՍ ԿԸ ԲԱՑՈՒԻ

●

ՌՈՒՍ ԳՆԴԱՊԵՏԸ Մ. ՔԵՄԱԼԻ. — «ՁԵԶԻ ԿՈՒՏԱՆՔ ԶԷՆՔ ԵՒ ՈՍԿԵ-ԴՐԱՄ, ՍՊԱՆԵՐ ԱԼ...»

ԽՄԲ.— Օսմ. կայսրութեան տխրահռչակ «Թէշքիլաթը Մախսուսա»ի (Մասնաւոր կազմակերպութիւն) նախագահ գնդ. Հիւսամէտտին Էրթիւրք, որ մասնակցած է նաեւ Թուրքիոյ ազգ. պայքարին, կարգ մը պատմական դէպքեր պատմեր է «Ճիւմհուրիյէթ»ի խմբագրին: Պոլսոյ թերթերէն կը քաղենք հետեւեալ ամփոփումը.—

... Տարիներ անցան: Ա. Ընդհ. պատերազմին էր եւ Էնվէր փաշա, զիս իբրեւ իր ամենավստահելի մարդը ղրկեց Գերմանիա: 45 օր գերման ընդծովեաններու գործողութեանց մասնակցեցայ. անկէ անցայ Ափրիկէ ու վերադարձայ: Մեծ պատերազմը վախճանին կը մօտենար եւ Օսմ. Կայսրութիւնն ու իր դաշնակիցները շատ գէշ կացութեան մատնուած էին: Աւստրիոյ եւ Գերմանիոյ կայսրերը մեր երկիրը այցելած էին եւ գահաժառանգ իշխան Վահիտէտտին փոխ-այցի գացած էր Էնվէր փաշայի նշանակած երկու փաշաներուն, Մուսթաֆ Քեմալի ու Նաճիի հետ :

Վերադարձին օր մը Մուսթաֆա Քեմալ փաշա զիս հրաւիրեց Պէշիքթաշ, իր վարձած տունը եւ նախընտրած էր խօսիլ ինծի հետ իբրեւ Էնվէր փաշայի ամէնէն մտերիմը ու սիրտը բացաւ.

— Գերմանիայէն նոր վերադարձայ. բոլոր ճակատները պտտեցայ ու քննեցի: Գերման սպայակոյտին ըսածներուն եւ իրականութեան միջեւ մեծ տարբերութիւն կայ: Մեր զինակիցը ալ դիմադրելու կարողութիւն չունի, կրնայ յանկարծ զինադուլ կնքել առանց մեզ նկատի առնելու: Կրնա՞ք համոզել Էնվէր փաշան որ ուղղակի մեր թշնամիներուն հետ բանակցի, աւելի նպաստաւոր զինադադարի մը համար :

Սուլթան Րէշատ պնդեր է. գահաժառանգ Վահիտէտտին բռնակալութեան հակումներ ունի: Լաւ չըլլա՞ր որ Սուլթանին գերդաստանէն բանիմաց մէկը գործի գլուխ բերենք ու աւելի նպաստաւոր պայմաններով զինադադար կնքենք :

Գիշերը այսպէս խօսակցելով լուսցուցինք: Այս տեսակէտը սակայն հաճոյ չեկաւ Էնվէր փաշային, որ կը հաւատար թէ Գերմանք ի վերջոյ պիտի շահին :

... Աթաթիւրք շատ մտացի եւ կարող էր, թշնամիներն անգամ գովեստով խօսած են իր մասին եւ ամէնէն առաջ Սովետները: Մուսթաֆա Քեմալ Սամսոնէն Հավզա եկած էր քանի մը ընկերներով եւ մօտ ամիս մը մնաց, Անատոլուի մէջ գործադրուելիք ծրագիրներուն մասին խորհելու համար :

Ճիշդ այդ շրջանին է որ Մուսթաֆա Քեմալ, ընդունեց ռուս պատուիրակութիւն մը գլխաւորութեամբ գնդապետ Բուդիէնիի (յետագային մարշ.): Ռուս գնդապետը սա հարցումը ըրաւ Աթաթիւրքին.

— Փաշաս, ինչո՞ւ եկար Անատոլու:

Մուսթաֆա Քեմալ պաղարիւնով սա պատասխանը տուաւ.

— Համաձայնական պետութիւնները կը ճգնին արեւելեան ճակատի վրայ հաստատել հայկական եւ քրտական պետութիւններ: Միւս կողմէ Պաթումէն ալ մէջը մինչեւ Սամսոն ամբողջ Սեւ Ծովու եզերքները յանձնել Պոնտոսցիներուն: Այս փոքր պետութիւնները այսօրուան յաղթականներուն յառաջապահ դիրքերն են: Արդ, մենք ալ ատոնց դէմ պայքարելու եկած ենք: Իբրեւ Գ. Բանակի քննիչ, այս պետութեանց կազմակերպութեան դէմ եմ, բնականաբար դաղտնի պայքար մը պիտի մղեմ :

Գնդ. Բուդիէնի այս պատասխանին առջեւ Մուսթաֆա Քեմալին դարձաւ ու ըսաւ.

— Շատ լաւ փաշաս, ձեր այս բոլոր ծրագիրները գեղեցիկ են Համաձայնականներուն եւ դրամատիրական պետութեանց դէմ պայքարողները մեր դատին ծառայած կ՚ըլլան: Միայն կը տեսնեմ որ ոչ թնդանօթ ունիք, ոչ հրացան, ոչ ալ ռազմանիւթ եւ նոյնիսկ ուտելիք կամ դրամ: Այս չքաւորութեան մէջ ինչպէ՞ս պիտի գործէք : Այս բոլորէն զատ փատիշահն ալ այսօրուան յաղթականներուն կը գործակցի :

Ռուս գնդապետին այս կարեւոր խորհրդածութեան դիմաց Մուսթաֆա Քեմալ ըսաւ.

— Այո, բարեկամս, իրաւունք ունիք, այսօր շատ դժուարին կացութեան մէջ ենք սակայն Թուրք ազգը ի վիճակի է այս բոլորը գլուխ հանելու :

— Փաշաս, մենք Սովետներս, ձեզի տանք թնդանօթ, հրացան, ռազմանիւթ եւ մետաղ ոսկի: Քանի որ թշնամին մեր երկուքին ալ թշնամին է: Ձեզի ձեռնհաս սպաներ ալ ղրկենք. միայն մէկ պայմանով :

Մուսթաֆա Քեմալ ուշադրութեամբ նայեցաւ գնդապետին ու հարցուց.

— Ի՞նչ է ձեր պայմանը, գնդապետ :

— Սուլթանութիւնն ու Խալիֆայութիւնը ջնջեցէք, փատիշահը վտարեցէք եւ միացէք Սովետ Միութեան: Դուք ալ եղէք դաշնակցային հանրապետութիւն մը: Այդ ձեւով հիւսիսէն հարաւ, Մուրմանսքէն մինչեւ Սուէզ ճակատ մը յարդարած կ՚ըլլանք դրամատիրական ծաւալապաշտ պետութեանց դէմ :

Մնացի Մուսթաֆա Քեմալ անմիջապէս ժխտական պատասխան չտուաւ: Եւ ամենայն պաղարիւնով ու ժպտելով սա պատասխանը տուաւ.

— Շատ լաւ գնդապետ, շատ գեղեցիկ. այդ բոլորը ընենք, սակայն նախ եւ առաջ թշնամին մեր հայրենիքէն դուրս նետելու է: Անատոլուի այսօրուան կացութիւնը թոյլատու չէ Սուլթանութեան եւ Խալիֆայութեան ջնջումին: Յաղթանակէն վերջ միայն այս մասին կրնանք խորհիլ: Ձեր արժէքաւոր սպաները իրենց երկրին մէջ կարեւոր գործեր ունին: Մենք Թուրքերս կը նախընտրենք մեր իւղովը տապկուիլ. Աստուած մի արասցէ, աւելի ծանրակշիռ պայմաններու տակ կը խորհինք ձեր ըսածի մասին: Գալով սովետ հաւաքականութեան մէջ հանրապետութիւն դառնալու խնդրին, ատիկա Թուրքերուն ազգայնական զգացումներուն հակառակ է: Եկէք հաւաքական թշնամիին դէմ մեզ ընդունեցէք իբրեւ հաւասարազօր պատերազմիկ, կը բաւէ ...

Մտերմութիւնը շուտով զարգացաւ եւ նոյնիսկ Մուսթաֆա Քեմալին թշնամիները յայտարարած էին թէ փաշան բոլշեւիկ եղած է .

Իսկ Մուսթաֆա Քեմալ սա պատասխանը կուտար.

— Ի՞նչ ընենք. ծանօթ է ասութիւնը, մինչեւ կամուրջը անցնիս ստիպուած ես արջուն քեռի ըսել (քէօփրիւյիւ կէչինճէ գատար այըյա տայը տէմէք զօրունտայըզ):

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՋԵԿՈՅՑ ՆԱԽԿԻՆ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

●

Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութեան Վարչութիւնը, բոլոր անդամներուն ուղղեց շրջաբերական մը եւ Միութեանս դասական հարցարանը, որպէսզի ճշդէ գործօն անդամներու թիւը :

Ցղուած նամակներէն 40էն աւելին ետ վերադարձած անծանօթ կամ մեկնած առանց հասցէի մակագրութեամբ: Հետեւաբար կը խնդրենք մեր բոլոր այն ընկերներէն որոնք մեր ղրկած նամակները չեն ստացած, հաճին իրենց նոր հասցէն մեզ ուղարկել:

Բոլոր այն ընկերները, որոնք չեն վերադարձուցած հարցարանները եւ չեն վճարած իրենց յետնեալ անդամավճարները մինչեւ 30 Նոյեմբեր, կը կորսնցնեն իրենց գործօն անդամի հանգամանքը զոր կրնան վերստանալ միայն երբ վճարեն յետնեալ անդամավճարները, պատասխանելով իրենց ուղղուած հարցարաններուն եւ ստանալով նոր անդամատետրեր.

Վարչութիւնս վեց Պատուոյ Լեգէոնի մէկ զին. չքանշանի, վեց Պատերազմական Խաչի համար անհրաժեշտ դիմումները կատարեց պատկանեալ իշխանութեանց մօտ եւ այսուհետեւ ամէն տարի աւելի կամ նուազ թիւով առաջարկութիւններ պիտի ներկայացնէ: Հետեւաբար կրկին ու կրկին կը խնդրենք մեր ընկերներէն որ հաճին մեզ տեղեկացնել իրենց իրաւունքներն ու պահանջները:

Միութեանս Պատուոյ նախագահ Պ. Նուրհան Ֆրէնկեան ստացաւ Պատուոյ Լեգէոնի չքանշանը, որուն հանդիսաւորութեան ներկայ եղաւ Վարչութեանս պատգամաւորութիւնը եւ խօսք առաւ Հայ Նախկին Ռազմիկներու կողմէ :

Անձամբ ներկայ էին նախկին վարչապետ Անտուան Մարի եւ Տոքթ. Պ. Լաֆէի եւ ուրիշ նախարարութեանց ներկայացուցիչները:

Միութիւնս վստահ է որ պետական այս գնահատանքէն վերջ, Պ. Նուրհան Ֆրէնկեան աւելի մեծ թափով ուժ պիտի տայ մեր Միութեան եւ հայկական բոլոր օրինաւոր ձեռնարկներուն:

Անմիջապէս որ աւարտին Միութեանս գործօն անդամներուն թիւին ճշդումի գործողութիւնները, պիտի գումարուի ընդհանուր ժողովը, ուրտեղ պիտի քննուին բոլոր խնդիրները : (Կ.Հ.Ֆ)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (75)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

●

— Անշուշտ, բնականաբար, պատասխանեցին :

Արիֆ պէյ այս անյոյս սպառումով իջաւ ինքնաշարժէն, եւ դէպի կախաղան յառաջացած պահուն, հարցուց վերջին անգամ :

— Ո՞ւր է, փաշայէն պատասխան չկա՞յ: Ան կը պատասխանէ, անպատճառ կը պատասխանէ ինծի, գիտեմ:

Դահիճը արդէն իսկ անցուցած էր չուանը եւ Արիֆի աչքերը սառած էին, գլուխը քովնտի ինկած:

Անասնաբոյժ գնդապետ Րասիմ պէյ, այդ վաղեմի Իթթիհատական գործիչը եւ զինուորականը, որ Շիւքրիւ պէյի անբաժանելի գործակիցն էր, մինչեւ վերջը իր պաղարիւնը պահեց: Երբ վերջին անգամ իր բանտին դուռը զարկին եւ ըսին թէ դատարան պիտի տարուէր, Րասիմ չհաւատաց եւ հասկցաւ ամէն բան: Գլուխը օրօրեց եւ շուտով հագուեցաւ ու երբ դրան առջեւ ձեռնակապերը դրին, ըսաւ.

— Գիտեմ, մի ծածկէք, զիս կախելու կը տանիք:

Րասիմ պէյ տեսչութեան սենեակին մէջ ալ պահեց իր պաղարիւնը: Դէմքին վրայ բնաւ արիւն չէր մնացած, աչքերը կաս-կարմիր էին: Հարցուցին թէ կտակ մը ունի՞ :

— Գրպանս քառասուն ոսկի կայ, կնոջս ղրկեցէք: Ի՞նչ ըսեմ, հայրենիքին բարօրութիւն կը մաղթեմ :

Րասիմ մտաւ իմամին սենեակը, ուր ճերմակ շապիկը հագաւ եւ մեղայ ըսաւ: Շապիկին մէջ կարծես աւելի հալած, կքած էր :

Երբ կախաղանին առջեւ հասան, Րասիմ պէյ արտայայտութենէ զուրկ նայուածք մը ձգեց չուրջը, մօտեցաւ կառափնատին եւ ըսաւ.

— Ահա, գիշերը երազիս մէջ տեսած էի, դէմս ցցուած է հիմա....:

Առանց դժուարութիւն յարուցանելու, սեղանին վրայ ելաւ, իր վերջին խօսքը աս էր.

— Ժամբուղը իր ուղեւորութիւնը պէտք է լրացնէ: Իրաւացի կամ անիրաւ, կը մեկնինք ահաւասիկ, բան մըն է եղաւ:

Րասիմ պէյ ալ չուրջը չէր նայեր: Կարծես կ՚ամչնար: Հոգին ալ դիւրաւ փչեց:

Իսմայիլ Ճամպոլաթ եւս, այդ հռչակաւոր Իթթիհատականը, ոստիկանական անօրէնը եւ հետագային Իսթանպուլի երեսփոխանը, մինչեւ վերջ պահեց իր պաղարիւնը:

Երբ զինքը արթնցուցին, անմիջապէս ըմբռնեց որ մահուան պիտի երթայ: Ընդհ. դատախազը իր մասին թիապարտութիւն պահանջած էր, բայց դատարանը մահուան դատապարտած էր:

— Արտօնեցէք որ պատրաստուիմ, ըսաւ քաղաքավարութեամբ: Չէր խօսեր, բայց յաճախակի կը հառաչէր: Ճամպոլաթ հագաւ խնամքով կարուած, փայլուն հագուստ մը, կօշիկները նոյնքան խնամքով կապեց, ակնոցը դրաւ եւ ըսաւ.

— Պատրաստ եմ :

Դրան առջեւ, թեւերը ինքնաբերաբար ետին տարաւ, բայց երբ ցուրտ ձեռնակապերը զգաց, սարսուռ մը անցաւ ամբողջ մարմնէն:

Տեսչութեան սենեակին մէջ երբ կը կարդացուէր մահավճիռը, Ճամպոլաթ պահեց իր լռութիւնը:

— Գրպանս 150 ոսկի ու երկու եգիպտական ոսկի կայ, ըսաւ, հաճեցէք զանոնք ընտանիքիս ղրկել ժամացոյցիս եւ մատանիիս հետ:

Հասցէն ալ տուաւ: Մահապարտը ճամբան ալ լուռ մնաց: Զինքը պիտի կախէին զօրանոցի դրան առջեւ: Ինքնաբերաբար յառաջացաւ դէպի կախաղան, սեղանին վրայ ելաւ, կարծես ունկնդիր խղճմտանքի ձայնին: Այն պահուն որ չուանը ճիտին պիտի անցնէր, դահիճը ուզեց Ճամպոլաթի ակնոցները առնել, բայց ան թոյլ չտուաւ:

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՐՈՔԻ Սուլթանը արդէն գործի ձեռնարկած է եւ իր պահանջը կը պատրաստէ :

18 ՆՈՐ ԵՐԿԻՐՆԵՐ խմբովին Ազգաժողովին անդամագրելու առաջարկ մը ներկայացուած է : Թեկնածուներէն հինգը պոլշեւիկեան պետութիւններ են : Մոսկուա պնդարարեց թէ պէտք ընդդիմանայ բոլորին ընդունելութեան, եթէ արտաքին Մոնկոլիան չընդունուի :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ վարչապետը, մառեշալ Բուլկանին եւ Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Խրուշչեւ, Հնդկաստան հասնելով, ջերմ ընդունելութեան արժանացան : Պիտի այցելեն նաեւ Պիրմանիա եւ Աֆղանիստան :

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ կառավարութիւնը խափանեց Աշխատանքի Դաշնակցութեան կազմակերպած ընդհ. գործադուլը : Բանակը գրաւեց Աշխատանքի Դաշնակցութեան կեդրոնատեղին : Շատ մը ձերբակալութիւններ կատարուեցան : Եկեղեցական իշխանութիւններն ալ կը յորդորեն ժողովուրդը, որ վերջ տրուի գործադուլին :

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ հակաբրիտանական ցոյցի մը ընթացքին, յոյն ուսանողներ «անկլիական թագուհին» բացագանչութիւններով կրակի տուին անգլիական դրօշը : Պաֆոսի մէջ խումբ մը ուսանողներ վար առին հիւանդանոցին անգլ. դրօշը :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ քաղաքապետական ընտրութեանց մէջ շահած է դեմոկրատ կուսակցութիւնը : Ընդդիմադիրները մերժած էին մասնակցիլ առարկելով թէ կառավարութիւնը ապօրինի միջոցներու դիմած է : Ընտրողներու միայն հարիւրին տասնըհինգը մասնակցած է : Կառավարական կուսակցութիւնը շահած է 3713 աթոռներէն 2866ը :

ԹՈՒՐՔ թերթերը կը գրեն թէ Մ. Նահանգները սկզբունքով ընդունած են 300 միլիոն տոլարի փոխ մը տրամադրելու Թուրքիոյ : Հաւանական է որ վարչապետը Ուաշինկթըն երթայ :

ԵՐԹԵՒԵԿԻ արկածներու հետեւանքով մեռած են 4734 հոգի, այս տարուան առաջին ութ ամիսներու ընթացքին :

ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

ԻՍԻ.— Գալութիս ազգայիններէն Սարգիս Եղիազարեանի կնոջ, ողբացեալ Տիկ. Եղսայի յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ Նոյ. 8ին, իր բնակարանին մէջ : Տիկինը տակաւին ի վիճակի էր օգտակար ըլլալու իր սիրասուն զաւակներուն, թոռնիկներուն եւ ամուսնոյն, սակայն վաղահաս մահը զգետնեց զինքը : Իր քաղցր բնաւորութեամբ սիրուած էր բոլորէն, վկայ՝ այն մեծ բազմութիւնը որ եկած էր վերջին յարգանքն ընծայելու :

Թող այս քանի մը տողերս ըլլայ մխիթարութեան մեր բոլորիս բարեկամ Սարգիսին եւ իր զաւակներուն :

Զ. Զատիկեան

Այս առթիւ Պ. Զատիկեան 500 Ֆր. կը նուիրէ Խրիմեան դպրոցին :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Թաթուլ (Րիզօղլու) Օրթագիւղցի, Տէր եւ Տիկին Ս. Մինասեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Հ. Էմիրէեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պ. Մարգարեան, Այրի տիկին Համբիկ եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Բ. Էմիրէեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ բոլոր ազգականները կը ծանուցանեն թէ՝ այս կիրակի առաւօտ, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Ալֆորվիլլ Ս. Պ. Պետրոս եկեղեցին, իրենց ողբացեալ կնոջ, մօր, մեծ մօր՝ զոքանչին, քրոջ եւ ազգականին ՏԻԿԻՆ ՆԱԶԼՈՒԻ՝ մահուան քառասունքին առթիւ :

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգող ազգականները եւ բարեկամները :

⁂

ՎԻԷՆ.— Տէր եւ Տիկին Կ. Մուրատեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ իրենց եղբօր եւ հօրեղբօր

ՕՆՆԻԿ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ

(Մեռած Ամերիկա)

մահուան քառասունքի առթիւ Հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, Սէն-Մարթէնի եկեղեցին :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

IMPRIMERIE ARAXES 46, Rue Richer. Paris

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 19ին, Շաբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, «Սալօն Ալհամպրայի» շքեղ սրահին մէջ (340 Պուլ. Շավ) ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ բոլոր խումբերու եւ ենթակոմիտէներու, Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ մասնաճիւղերու, ինչպէս նաեւ Կ. Խաչի մասնաճիւղերու :

Բարձր հովանաւորութեամբ Մարսէյլի քաղաքապետ՝

M. Gaston DEFFERRE

Կը նախագահէ՝ ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ եւ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ :

Խօսք կ'առնեն նաեւ ընկերվարական ներկայացուցիչներէն

Leenhard, Jean Masse et *Achile Cini*

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ջաւարեան կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ տեղական քոյր կազմակերպութեանց : Այս կիրակի, կէսօրէն վերջ ժամը 3էն մինչեւ 10, Խրիմեան սրահին մէջ, 2 ռիւ տը լա Տէֆանս : Գլխաւոր բանախօսութեամբ ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆԻ :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Այս չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 21ին ֆրանսական համալսարանի սրահին մէջ, Ալէ Լէոն Կամպեթա :

Կը խօսի ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Նիւթ՝

ԱԶԳԱՊԱՀՊԱՆՈՒՄԸ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ամասիոյ Հայր. Միութեան (Մարսէյլ) կողմէ :

Պատուակալ նախագահութեամբ Պ. Գ. Յ. Սիմոնեանի (Կիպրոսէն) :

Կիրակի, 27 Նոյեմբեր, ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր Սալօն Նորմանտիի շքեղ սրահին մէջ :

Զուարթ անակնկալներ, ճոքիյեօն, գեղեցիկ աչքի մրցում ներկաներու մէջ :

Սպանիական երգ եւ պար ճաքթանիէթով, 7 հոգինոց զուարթ նուագախումբ ՓՕԼ :

Առատ պիւֆէ՝ մատչելի գիներով :

Սեղանները սահմանափակ ըլլալով, կանխաւ ապահովել Պ. Տ. Զօրիկեանէ՝ 5 Ավընիւ Քամիյլ Փէլըթան :

Տիկին Արփինէ Մուրճիկեանէ՝ 43, Ռիւ Թաֆի Վէր :

Պ. Յ. Չէքիմեանէ՝ 12 ռիւ տը լ'Արք, հեռ. Փրատօ 78-61 :

ՓՈՒԹԱՑԷՔ ԱՅՍ ԳԻՇԵՐ ՇԱԲԱԹ ՍԱԼ Տ'ԻԷՆԱ

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ

ՄՆԿԼՋԱԿՑԻՆԵՐՈՒ

ԲԱՐԵՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

(Ծաղրանկար Ազգ. կեանքէ երեք արար)

ԿԸ ՄԱՍՆԱԿՑԻ ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԲԵՄԻ ԸՆՏ ՐԱՆԻՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՆՈՅ. 20ԻՆ, ԺԱՄԸ 16ԷՆ 24, ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԱՐԱՆԻՆ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԱՐԱՆԻՆ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ RUE VOLTAIRE

ORCHESTRES RAPHA BROGIOTTI

Avec ses TZIGANES

ET

PEPE LUIZ

et sa musique TROPICALE

TIRAGE de la TOMBOLA 1e Lot 1 Poste de Télévision et de nombreux lots dont 1 Poste de RADIOportatif

ՄՈՒՏՔ 500 ՖՐԱՆՔ

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ 17ԷՆ 24

GRAND HOTEL ի շքեղ սրահներուն մէջ

ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ ՀԱՄԲԱՒԱՒՈՐ ՍԱՎԱ ՆԷԱՆՐԻԻ

Գեղարուեստական ընտիր բաժին : ԹՕՄՊՕԼԱ՝ նոխ պարգեւներով, օդանաւային ճամբորդութեան տոմսով եւ ուրիշ արժէքաւոր նուէրներով : Կը յանձնարարուի նախապէս ապահովել սեղանները, հեռաձայնելով՝ **Passy 64-90**

Մասնաւոր գին ուսանողներու համար :

ՃԱՇԱՐԱՆ - ԵԱՐ

Հիմնադիր-տնօրէն ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

★

Ֆրանսական - հայկական եւ կովկասեան ընտիր կերակուրներ

ՇԱՆ ԶԷԼԻԶԷԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՅ

4, Rue Robert - Estienne

(Rue Marbeuf) PARIS (8e)

Téléphone BAL. 31 - 21

(Métro: F. D. Roosevelt)

★

Հաճելի մթնոլորտ

Առաջնակարգ կովկասեան խորովածներ, «շաշլիք», «քարսքի»

★

BAR AMERICAIN

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Մարսէյլի եւ շրջանի ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն բոլոր ընկերները այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3ին, Ահարոնեան ակումբը : Կարեւոր օրակարգ : Կը զեկուցանէ՝

Ընկ. ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Լասիոթայի Կրօն. Ընկերակցութիւնս իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Այրի Տիկին Նոյեմբի Վարդանեանի, Սրվաճեան ընտանիքին եւ պարագաներուն, իրենց սիրեցեալ տարաբախտ նորոգ հանգուցեալ Ժորժ Վարդանեանի կսկծալի մահուան առթիւ : Հոգեհանգիստը տեղի ունեցաւ Նոյեմբեր 11ին, ուրբաթ, Լասիոթայի Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ մէջ :

ԶԵԿՈՒՑՈՒՄ ԿԱԹՈՂ. ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Երկուշաբթի 21 Նոյ. երեկոյ ժամը 9ին, Սէն Ժերոմի Թռիանօն սինէմայի սրահին մէջ, մանրամասնօրէն պիտի զեկուցանէ Մարսէյլի Կաթող. պատգամաւոր Պ. Վարդան Սարգսեան, Էջմիածնի կաթողիկոսին ընտրութեան, Միւռոնի օրհնութեան, եպիսկոպոսներու ձեռնադրութեան եւ Հայաստանի վերելքի մասին :

Գեղարուեստական բաժին, երգ եւ արտասանութիւն :

Մուտքը ազատ է :

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Անիէռի խումբին, 27 Նոյեմբեր, ժամը 15էն 23, ընկերվարականներուն սրահը, 149պիս, Ավընիւ տ'Արժանթէօյ : Կը հրաւիրուին բոլոր քոյր մասնաճիւղերը, ինչպէս նաեւ բոլոր համակիրները :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

ԸՆԿ. ԱՆԴԱՄՆԵՐՈՒՆ

Համազգայինի վարչութեան անդամները սեփողաբար ժողովի կը հրաւիրուին այս շաբաթ ժամը 18ին Քաֆէ Ռեժանի վերնայարկը : ԿԱՐԵՒՈՐ ՕՐԱԿԱՐԳ :

Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է : Ներկայ կ'ըլլայ Տոքթ. Ե. Գոնեալեան, (Ընդհ. քարտուղար Կեդր. վարչութեան) :

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ՍԻԱՄԱՆԹՕ խումբին :

Այս կիրակի ժամը 15էն մինչեւ 23, Յոյներու սրահին մէջ, Ռիւ Պօնֆուա, 5 :

Հասարակութիւնը սիրով կը հրաւիրուի :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Աղքատախնամի պարահանդէսին ՄԱՆԿԵՆ տանի տոմսը շահողէն

(Bon pour une robe de Manguin)

կը խնդրուի սեփողաբար ներկայանալ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ վարչութեան ամէն օր ժամը 14.30էն 18, 32 ռիւ տը Թրէվիզ :

Վերջին պայմանաժամ Դեկտ. 10 :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին ՌԵԲԵԿԱ ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ իր հեռաւոր եւ մօտաւոր ազգականներուն եւ սրտցաւ բարեկամներուն, մասնաւորաբար «Յառաջ»ի եւ «Խթան»ի խմբագրապետներուն, Լէզ՝ Օլիվի Հ. Յ. Դ. «Իշխան» խումբին եւ Մարթէկոյի Հայկ. դպրոցի խնամակալութեան : Տէսինի Հ. Յ. Դ. կոմիտէին, Կ. Խաչի մասնաճիւղին, Հայկ. դպրոցի Կրթ. Յանձնախումբին եւ Սանուց Միութեան, ինչպէս նաեւ «Յառաջ»ի յարգելի թղթակիցներուն, որոնք իր սիրեցեալ ամուսնոյն՝ ՍՏԵՓԱՆ ՄԻԼՏՈՆԵԱՆԻ վաղահաս մահուան առթիւ հեռագիրներով, նամակներով, ծաղկեպսակներով, մամուլով եւ անձամբ յայտնեցին իրենց ցաւակցութիւնը, սփոփանք բերելով իր մեծ վշտին :

Այս առթիւ սգակիր այրին կը խնդրէ հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն ներկայ ըլլալ յառաջիկայ 4 դեկտ. կիրակի առաւօտ, Տէսինի եկեղեցին, ուր հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի մահուան քառասունքին առթիւ :

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ
HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C.Seine376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 — Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 20 ՆՈՅԵՄԲԵՐ • DIMANCHE 20 NOVEMBRE 1955

31րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7831 — 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11րդ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3242

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՏՕՆԵՐԷՆ ՎԵՐՋ

•

Այս տարի եւս «Դաշնակցութեան Օր»ը հանդիսաւորապէս տօնուեցաւ Սփիւռքի մէջ:

Ամէն տեղ հայրենասէր ու ազատատենչ հայութիւնը խուռներամ դիմեց հանդիսասրահները, լսելու համար իր հարազատ կուսակցութեան խօսքը:

65րդ տարեդարձը բացառիկ հանգամանք մը տուած էր տօնակատարութեանց: Տեղ տեղ հանդէսներուն իրենց մասնակցութիւնը բերին նաեւ օտար բարեկամներ:

Բոլոր ճառախօսներն ալ չէշտեցին այն բացառիկ երեւոյթը, որ ի յայտ կը բերէ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, 65 տարի կանգուն մնալով, հակառակ այնքան վերիվայրումներու, որոնք քանիցս տակնուվրայ ըրին աշխարհը:

Պատնէշի վրայ է միշտ Դաշնակցութիւնը: Իրեն հետ է հայ ժողովուրդը այսօր, տարագրութեան մէջ, ինչպէս իրեն հետ էր երէկ երկրին մէջ: Մինչ մինչ, ոսկորը ոսկրէն՝ Հայ Յեղ. Դաշնակցութիւնը ինքը՝ հայ ժողովուրդի հարազատ զաւակն է:

Մեր տարագիր ու վտարանդի հայրենակիցները անոր է որ ուղղած են իրենց աչքերը՝ անկէ յուսալով լուծումը Հայկական Դատին:

Դաշնակցութեան հիմնադիրները 65 տարի առաջ հրապարակ իջած էին հայ ժողովուրդը ազատագրելու, անոր հայրենիք մը կերտելու առաջադրանքով:

Ու խօսքէն գործի անցնելով, Դաշնակցութեան սրբազան դրօշին տակ զինուորագրուած նուիրեալներ, հայ ժողովուրդի լաւագոյն մտաւորականներն ու քաջերի հայդուկները ա՛յնպիսի դիւցազնական զոհաբերութիւններ ըրին, որ հայ ժողովուրդի յաւիտենական երախտագիտութեան արժանացան:

Հայ ժողովուրդը շատ լաւ կը ճանչնայ զայն:

Գիտէ, որ երէկ երկրին մէջ զէնքը ձեռքին լեռ կը բարձրանար՝ բռնակալ իշխանութեան մը բարբարոսութեանց դէմ պաշտպանելու համար Հայուն կեանքն ու Հայուհիին պատիւը: Գիտէ, որ անոր հասցուցած սերունդն էր կազմակերպողը մեր հերոսամարտներուն, որոնցմով կը հպարտանանք մինչեւ այսօր, գիտէ, որ անոր ղեկավարութեամբ կազմակերպուած կամաւորական գունդերն ու ժողովրդական բանակն էին կերտողները ազատ եւ անկախ Հայաստանի, որուն կը պարտինք այսօրուան «կորիզ»ին գոյութիւնը:

Անկախութեան խորտակումէն վերջ, 35 տարիէ ի վեր դարձեալ Դաշնակցութիւնն է, որ կանգնած է տարագիր հայութեան կողքին:

Մէկ կողմէ կը գուրգուրայ հայկական մշակոյթին եւ հայ քաղաքակրթական արժէքներուն վրայ, դպրոցներով, դրականութեամբ, մամուլով ու բեմով ազգապահպանման առաջնորդ կը հանդիսանայ, միւս կողմէ իր ուսերուն վրայ առած է Հայկ. Դատին հետապնդումը:

Ազգապահպանում եւ Հայկ. Դատ: Այս երկու հիմնական գործերուն է նուիրուած Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը արտասահմանի մէջ, իրեն հետ ունենալով հայ ժողովուրդին առողջ տարրը:

Երբ բոլորը կ'ուրանան Հայկ. Դատը եւ գլուխ կը ծռեն «կատարուած իրողութեան» առջեւ, Դաշնակցութիւնը հաւատարիմ իր կոչումին եւ հիմնական սկզբունքին, որ անփոփոխ մնացած է 65 տարիէ ի վեր, կը շարունակէ արդարութիւն եւ ազատութիւն պահանջել հայ ժողովուրդին համար:

Եւ պիտի շարունակէ պահանջել, յենած հայ ժողովուրդին վրայ, մինչեւ որ իրականութիւն դառնայ իր հաւատամքը:

ՀՐԱՆՏ — ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՕՐԷՆՔԻ ՇՈՒՐՋ

*

ՆԵՐՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ՀՐԱՀԱՆԳԸ ՆԱՀԱՆԳԱՊԵՏՆԵՐՈՒՆ. — ԸՆՏՐ. ՇՐՋԱՆԱԿՆԵՐՈՒ ԲԱԺԱՆՈՒՄԸ

Նախարարական խորհուրդը ուրբաթ օր երկու անգամ արտակարգ նիստ գումարեց Ելիզէի պալատին մէջ եւ զբաղեցաւ ընտրական խնդրով:

Հինգշաբթի իրիկուն Ազգային Ժողովը ընդհատած էր վիճաբանութիւնները այս հարցին շուրջ եւ քուէարկած բանաձեւ մը, որով կառավարութենէն կը պահանջուէր ծրագիր մը ներկայացնել ընտրական շրջանակներու բաժանման ձեւին մասին:

Կառավարութիւնը ամբողջ օրը զբաղեցաւ այս խնդրով: Ներքին նախարարը ստիպողական հրահանգ ղրկեց բոլոր նահանգապետներուն, պահանջելով որ մինչեւ երկուշաբթի տեղեկութիւն տան թէ իրենց նահանգներուն մէջ ընտրական շրջանակները ինչ ձեւով պիտի բաժնուին:

Այդ պատասխանները ստանալէ վերջ է միայն, որ վարչապետը Ազգ. Ժողովին պիտի ներկայացնէ կառավարութեան ծրագիրը երեքշաբթի օր, երբ վիճաբանութիւնները պիտի վերսկսին ընտրական նոր օրէնքին շուրջ:

Միանգամ ընդ միշտ ստոյգ կը նկատուի, որ երեսփոխանական ընտրութիւնները կարելի պիտի չըլլայ կատարել յառաջիկայ դեկտեմբեր 18ին, ինչպէս ծրագրած էր վարչապետը, որ կ'ուզէր Ազգ. Ժողովը փակել յունուար 2ին: Կը կարծուի թէ յունուար 25էն, ըստ ոմանց գարունէն առաջ անկարելի է կատարել նոր ընտրութիւնները:

Կառավարութեան վիճակը շատ փափուկ է, տրուած ըլլալով որ զանազան հոսանքներ խիստ հակառակ դիրք բռնած են անոր ներկայացուցած ընտրական ծրագրին դէմ:

Ամէն պարագայի մէջ, յառաջիկայ շաբթուան ընթացքին խորհրդարանը վերջնական լուծում մը պիտի տայ ընտրական թնճուկին:

ՄԱՐՈՔԻ ՍՈՒԹԱՆԻՆ ԳԱՀԱՃԱՌԸ

Մարոքի Սուլթանը Մուհամմէտ Ե., որ փառաշուք ընդունելութեան մը արժանացած էր Ռապաթի մէջ, ուրբաթ օր, իր գահակալութեան 28րդ տարեդարձին առթիւ, ժողովուրդին առջեւ խօսեցաւ գահաճառ մը, երկիցս կրկնելով. —

«Ուրախ ենք կարենալ յայտնելու, որ վերջ գտած է խնամակալութեան եւ թեւարկութեան վարչաձեւը եւ բացուած է ազատութեան եւ անկախութեան շրջանը: Անկախութիւնը, որուն կը ձգտի մեր ժողովուրդը, պէտք չէ թուլցնէ կապը Ֆրանսայի հետ, որովհետեւ մեր երկու երկիրներու բարեկամութիւնը ամուր կերպով արմատ ձգած է եւ շատ հին է: Մարոք իր անկախութեան շնորհիւ ապահով կերպով պիտի մտնէ քաղաքակիրթ երկիրներու շարքին մէջ, պիտի վանէ ցեղային խտրութիւնները եւ բոլորին համար քաղաքացիական հաւասար իրաւունքներ պիտի տայ»:

Մէշուարի հրապարակին վրայ հաւաքուած աւելի քան հարիւր հազար հոգի խելայեղ ծափերով եւ ուրախութեան կանչերով ողջունեցին Սուլթանին խօսքերը:

....

ԱՆԳԼԵՒԵՈՒԿՈՍԼԱՒ բանակցութիւնները վերջ գտան: Եուկոսլաւիոյ տրուեցան աւելի դիւրին պայմաններ՝ Անգլիոյ ունեցած իր պարտքերը հատուցանելու համար: Փոխարէնը՝ Եուկոսլաւիա պիտի ջանայ Պալքանեան դաշնակիցները իրարու մօտեցնել:

ՍԱՐԻ ընդհ. ընտրութիւնները տեղի պիտի ունենան Դեկտ. 18ին:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐՈՒ ՓՈՐՁԵՐԸ

Միշտ կ'ուզենք մեծ կեդրոններու վրտանգները ազգային եւ ընտանեկան տեսակէտներով: Կ'արժէ երբեմն ալ խօսիլ առաւելութեանց մասին:

Քիչ չեն ընդհ. բարիքները մշակոյթի եւ արուեստի ասպարէզներուն մէջ: Կան դարձեալ անհատապէս շահուած դափնիներ, որոնք միշտ ազգային տուրք մը կուտան:

Այսպէս է մեր նոր հասած երիտասարդներու յառաջդիմութիւնները արուեստի զանազան ճիւղերուն մէջ: Աստիճանաբար կ'աւելնայ թիւը երկրաչափներու, ճարտարապետներու, քիմիագէտներու, բազմարուեստեան վարժարանէն ընթացաւարտներու եւ ուրիշ բարձր որակաւորներու:

Այսպէս է դարձեալ հոս մեծցած կամ ուսում առած երիտասարդ արուեստագէտներու պարագան:

Ունինք արդէն օտար հասարակութենէն ընդունուած արժէքներ եւ հետզհետէ ասպարէզ կ'իջնեն նորեր: Ահա եւ Զաւէն Մելիքեանը որ տքնաջան աշխատանքով մը հասաւ պատուաբեր տեղ մը, ուրկէ անդին մեզի կը մնայ գնահատել զինքը, որպէսզի կարենայ ան ալ իր տուրքը տալ «Ազգային հպարտութեան» եւ ինքզինքը պարտադրէ օտար հասարակութեան, ինչպէս Րաֆֆի Պետրոսեանը: Իր երկուշաբթիի նուագահանդէսը Սալկավոյի մէջ խիզախ փորձ մըն է ոչ միայն իրեն, այլ եւ մեզի համար: Կը մնայ որ իրեն հետ մենք ալ շահինք այդ փորձը:

Ու իրարու յաջորդող թուականներ՝ գեղարուեստական զանազան արտայայտութեանց, թատերական (19 Նոյեմբեր), ջութակ եւ երգ (21 Նոյեմբերին) եւ դաշնակ (26 Նոյ.), մեզ կը համոզեն որ քաջ ժողովուրդ ենք: Քաջ՝ անոր համար որ Փարիզի նման միջազգային արուեստի կեդրոնի մը մէջ ուր աշխարհի ամէն կողմերէն կուգան վաւերացնելու իրենց տաղանդին բարոյական չափանիշը, կը ջանանք մեզի համար եւս ստեղծել տեղ մը, վաւերական արժէքով:

Աւելորդ է խօսիլ անշուշտ ծիծաղելի յաւակնութեանց մասին: Մեզի համար կարեւորը դիրք մը, անուն մը գրաւելն է յարատեւ ճիգով ու աշխատանքով, եւ զայն չկորսնցնելը՝ օժանդակութեամբը մեր ժողովուրդին:

Քանի քանի պանծալի անուններ այսօր միջազգային մշակոյթի արտայայտութեանց մէջ կ'արձագանգեն արդէն: Կը մաղթենք որ Զաւէնն ալ շուտով լսենք անոնց կարգին:

ՍՕՍԻ

ԺԸՆԵՒԻ ԺՈՂՈՎԷՆ ԵՏՔ

•

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՇԱՐՈՒՆԱԿԵՆ ՊԱՅՔԱՐԻԼ ՅԱՆՈՒՆ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը Պ. Տըլըս առջի գիշեր ամերիկեան ձայնասփիւռէն կարդաց նախագահ Այզընհաուըրի ղրկած մէկ ճառը, որուն մէջ կ'ըսէր թէ Մ. Նահանգները միշտ պիտի շարունակեն պայքարիլ յանուն «տեւական ու իսկական խաղաղութեան»:

«Մեր ակնկալած յաջողութիւնը կրնայ ուշանալ, սակայն ոչ մէկ արտաքին ուժ պիտի կարենայ 165 միլիոն ազատ Ամերիկացիներու ձգտումներուն իրագործմանը արգելք հանդիսանալ»:

Պ. Տըլըսի ճառը առաւելաբար հիմնուած էր քանի մը կարեւոր հարցերու վրայ, որոնցմէ առաջինը Ժընեւի խորհրդաժողովին ձախողանքն էր: Արտաքին գործոց նախարարը յայտնեց թէ այս ձախողութիւնը չի համապատասխաներ պատերազմի մը սկզբնաւորութեան: «Ժընեւի ոգին» միշտ ի զօրու կը մնայ, հակառակ անոր որ պաղ պատերազմը կրնայ տակաւին շարունակուիլ:

Երկրորդ հարցը կը վերաբերէր արտաքին ապահովութեան: «Մեր ռազմական ուժը պէտք է հաւասարակշռէ խորհրդային խմբակին ուժը, առանց ազդուելու անոր ժպիտներէն կամ խոժոռումներէն»:

Հետեւաբար, ամերիկեան արտաքին քաղաքականութեան ընդհանուր գիծերը կը մնան անփոփոխ, առանց վերջնականապէս կտրելու ապագայ խորհրդաժողովներու յոյսը:

«Սովետները պիտի շարունակեն յարատեւել իրենց արդի քաղաքականութեան մէջ, եթէ յոյս ունենան որ արեւմտեան խմբակը կրնայ քայքայուիլ: Ահա թէ ինչու անհրաժեշտութիւն մըն է, որ ազատ պետութիւնները շարունակեն միացած մնալ իրարու»:

Տըլըս իր ճառը վերջացուց նախագահ Այզընհաուըրի իսկ բառերով. «Արեւմտեան պետութիւնները չեն ուզեր զինաթափութեան ծրագրին համաձայնիլ, առանց վստահ ըլլալու թէ երկու կողմերն ալ պիտի յարգեն իրենց խոստումները: Ահա թէ ինչու կը պնդենք որ այս բանը տեղի ունենայ փոխադարձ հսկողութեան տակ: Փորձառութիւնը ցոյց տուաւ մեզի որ միակողմանի զինաթափութիւնը խաղաղութեան գրաւական մը չի կրնար ըլլալ: Մ. Նահանգները չեն կրնար իրենց գոյութիւնն իսկ վտանգի տակ դնել այնպիսի խոստումներու համար, որոնք կրնան չյարգուիլ»:

....

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ մէջ օդանաւային երկու մեծ արկածներու զոհ գացին 51 հոգի, կան նաեւ նոյնքան ալ վիրաւորներ:

ԱՐԱԲԱԿԱՆ լիկայի նախկին քարտուղար Ազզամ փաշա յայտարարեց, որ հարկը ներկայացած պարագային խորհրդային օդաչուներ ալ կրնան մասնակցիլ արաբ եւ հրէական կռիւներուն:

ԸՆԿԵՐ ՊԵՏՐՈՍ ՋԳՈՒՔՃԵԱՆ, իբրեւ զինուորական գործօն ծառայութեան, պատերազմ. նախարարութեան 19 Հոկտեմբեր 1955 թուակիր հրամանագրով ընդունուած է Ֆրանսական բանակի պատուոյ սպայից կարգին մէջ:

ԲՈՒԼԿԱՆԻՆ ԵՒ ԽՐՈՒՇՉԵՒ ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Մոսկուայէն նոր Տէլհի հասան մարաջախտ Բուլկանին եւ Խրուշչեւ, որոնք երկու շաբաթ պիտի մնան Հնդկաստանի մէջ, իբրեւ պաշտօնական հիւրերը կառավարութեան: Խորհրդային վարիչները մեծ շուքով ընդունուեցան հնդկական իշխանութեանց կողմէ:

Օդանաւէն իջնելուն, Բուլկանին խանդավառ ճառ մը խօսելով ըսաւ թէ Հնդկաստան պէտք է աջակցի Խորհրդ. Միութեան՝ միջազգային խաղաղութիւնը պահպանելու համար: Մոսկուա տնտեսապէս պիտի օժանդակէ Հնդկաստանի:

Խորհրդային վարիչները Մոսկուա վերադառնալէ առաջ պիտի այցելեն նաեւ Պիրմանիա ու Աֆղանիստան:

ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐԸ Կ'ԱՐՁԱԿՈՒԻՆ

Ուրբաթ օրուան նախարարական խորհուրդը որոշեց մինչեւ տարեգլուխ ազատ արձակել այն զինուորները, որոնք անցեալ Օգոստոս 24ին զէնքի տակ կանչուած էին, Հիւս. Ափրիկէի դէպքերուն առթիւ:

Ասոնց ընդհ. թիւն է 57.000 հոգի, որոնց մէկ մասը Հիւս. Ափրիկէ ղրկուած են, մնացեալները կը ծառայեն Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ մէջ: Առ այժմ զէնքի տակ պիտի պահուին սակայն անոնք, որ սովորական ծառայութեան ենթակայ ըլլալով, ազատ պիտի արձակուէին 1956 Յունուար մէկին:

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԸՆԹԵՐՑՈՂԻՆ ՑՈՒՑԱՏԵՏՐԸ

ՄԱՐԴԿԱՅՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՅՈՅՍ

Արդի գրականութեան մէջ մեր ընթերցանութեան կը ներկայանան ընդհանրապէս բանաստեղծական տաղարաններ, սովորական մշակումով ու բովանդակութեամբ պատմուածքներու հաւաքածոներ եւ շատ քիչ անգամ վէպեր :

Վերջին տարիներու ընթացքին պարբերական մամուլի մէջ յաճախ կը հանդիպէինք Լեւոն Գարմէն անունին որ մշակուած ու յղկուած արձակով մը, զանազան նիւթերու շուրջ խորհրդածութիւններ կ'ընէր, ամփոփ պարբերութիւններով, չափուած ու ձեւուած ոճով :

Այս անգամ ան մեզի կը ներկայանայ հատորով մը, որուն տիտղոսն է Բաբելոնեան Տոմար :

Երկար ատենէ ի վեր մեզի տրուած չէր գրական արտադրութիւն մը որվերջապէս կը դնէ կեանքի սովորական արտայայտութիւններուն եւ ըմբռնումներուն եւ իմացական խնջոյքի մը առիթը կը ստեղծէ :

Այս մարզին մէջ աշակերտներ միշտ ունեցած ենք, սակայն երբեք վարպետներ : Որովհետեւ հայ գրականութեան մէջ իմաստասիրութիւնը դրչի խաղ մը եղած է, երբեք դրութիւն մը կամ դպրոց մը, որ սեռին կարգապահութեան պիտի հպատակէր :

Մօտաւոր անցեալին կրնանք յիշել քանի մը անուններ, որոնց վերապրուած է իմացական գրականութեան, բանին սպասաւորողի շնորհը : Եղիա Տէմիրճիպաշեան, Յարութիւն Մրմրեան եւ Տիրան Չրաքեան, յիշելու համար ամէնէն յատկանշական դէմքերը մեր գրականութեան : Եւ ասոնց կարգին Արտաշէս Յարութիւնեան ամէնէն լաւատեսը եւ հաւասարակշիռը այս քառեակին մէջ :

Կ'ուզէինք ըսել թէ Լեւոն Գարմէն իր Բաբելոնեան Տոմարով գրական նոր սեռ մը կը փորձէ, բաւական յաջող, ուր կը յայտնուի իբրեւ մտածող մը : Անշուշտ բանաստեղծական էջեր չեն անոնք, որոնց մէջ սիրտը պիտի բաբախէր եւ սիրոյ զգայութիւնը իր դէմքը պիտի յայտնէր : Բայց եւ այնպէս իր խորհրդածութիւններուն նիւթ կը կազմեն նաեւ սէրը, արուեստը եւ կեանքը, իբրեւ երեւոյթներ, որոնցմէ չի կրնար հրաժարիլ ոեւէ գրագէտ :

Դիմենք հեղինակին վկայութեան . — « Այս էջերը լի են հակասութիւններով, անոնք վայրկեաններու տպաւորութիւններն են ու ապրումներու հունձքը՝ այլազան դաշտերու» (էջ 94) :

Եւ դարձեալ . — «Այս տետրակը, ուր կը գրուին այս տողերը պարբերական ընդհատումներով, ապրող սովորական մարդու մը տրամադրութիւններէն, կեանքէն ու օրերէն բխող յարափոփոխ ըմբռնումներուն արձանագրութիւններն են » (էջ 38) :

Տեսակ մը օրագրութիւն է այս, տոմար մը կամ տետրակ մը, որուն մէջ հեղինակը իր հոգին, իր ներքին վիճակը կը ներկայացնէ, հասնելու համար սեփականէն արտաքին աշխարհին :

Պոլսահայ գրող Արեգ Տիրազան Գագաճը Աստուած մը կ'ուզէ վէպով, նման երրակայութեան մը կը փորձէր յանգիլ : Ինչպէս տեսանք այս սինակներուն մէջ, Անյաջող փորձ մըն էր այդ վէպը :

Դժգոհութեան ու դառնութեան զգայութիւններով կարելի է որակել նաեւ Լեւոն Գարմէնին Բաբելոնեան Տոմարը :

Ահաւասիկ ժամանակակից մեր գրականութեան բացասական կողմը, երբ գրողը իր եսին փառաբանութիւնը կ'ընէ բնազանցական մարզանքներով : Լեւոն Գարմէն կը դղուշանայ իր հատորին երկրորդ տիտղոս մը տալէ : Ո'չ վէպ է, ոչ քերթուած, այլ հոգիի մը պատմութիւնը, ուր կը փորձուի «պեղելու մարդը իր մանրիկներուն մէջ առանձին, առանձին» :

Բարեբախտաբար Լեւոն Գարմէն լաւատես եզրակացութեան մը կը յանգի թէ՛ իր նախամուտին եւ թէ վերջաբանին մէջ : Այսինքն ինչ որ կը մնայ մեզմէ յաւիտենական՝ այդ մեր մարդկայնականութիւնն է, ինչպէս նաեւ՝ Ափ մը հողին ընդմէջէն կը ժպտի յոյսը լի ճառագայթներով ու խորհուրդովը մեծ ԱՆԾԱՆՕԹԻՆ ... :

«ՍԵՒ ԾՈՎԸ ՆՈՅՆՆ Է ՄԻՇՏ»

Պատմուածքներու այս հատորին հեղինակն է Գեղամ Լ. Սեւան : Գրքին տիտղոսը համանուն պատմուածքին ալ վերնագիրն է :

Երկու խումբի կը բաժնուի ինը պատմուածքներէ բաղկացած այս գիրքը : Առաջին խումբին վերնագիրն է Սեւ ծովը նոյնն է միշտ, որուն մէջ համախմբուած են հինգ գրուածքներ, «Կեաւուր Պետրի»ն, «Լազ Մուստաֆան», «Ներգաղթ», «Յանուն հայրենիքի» եւ «Սեւ ծովը նոյնն է միշտ » :

Այս վերնագիրը շատ յատկանշական է : Փոխանակ ըսելու թէ մեր երէկի հարեւանները փոխուած չեն իրենց մտայնութեամբ, ազգայնամոլութեամբ, վարուելակերպով ու պետական-վարչական գործելակերպով, խորհրդանշական ձեւով «Սեւ ծովը նոյնն է միշտ» կ'ըսէ հեղինակը : Այդ որակումով, որ բաւական թափանցիկ է, Գ. Լ. Սեւան կը պատկերացնէ հոգեբանութիւնը ժամանակաշրջանի մը, որ տակաւին կը շարունակուի անողոք կերպով : Ինչպէ՛ս չյիշել սեպտեմբեր 6ի Թուականը ... :

Մասնաւորաբար Ներգաղթ վերնագրով գրուածքը, բաւական ընդարձակ, լաւ պիտի ըլլար ժամանակակից պատմութեան մէկ դրուագը համարել : Ամէն տեղի պէս Պոլսոյ մէջ ալ հայ երիտասարդները խանդավառուած հայրենի կոչէն, կը դիմէին ռուսական հիւպատոսարանը, արձանագրուելու եւ դէպի հայրենիք մեկնելու համար : Պոլսական թերթերը քօղարկեալ ձեւով բաւական մանրամասնութիւններ հրատարակած էին արդէն : Գեղամ Լ. Սեւան գրական - գեղարուեստական տարազի մը տակ կը փորձէ տալ այդ երեւոյթը, ներգաղթը : Կը կարդանք, կը յուզուինք, կ'ըմբոստանանք կատարուածին համար, եւ սակայն հեղինակին գրական կարողութեան վրայ բան մը չեն աւելցներ այդ օրագրական էջերը :

Երկրորդ խումբին վերնագիրն է Հաց եւ Սէր : Այս բաժանումին մէջ չորս գրուածք կը կարդանք . — « Արծաթէ պտղաման», «Էֆէնտին», «Մատաղը » եւ « Վէճ՝ ես ինծի հետ» . Այս վերջինը դժուար է պատմուածք մը ընդունիլ :

Յիշուած դէմքերը բացասական տիպարներ են : Հաց եւ Սէր ընդհանուր վերնագիրը կը խտացնէ յիշուած երեք պատմուածք՝ներուն նկարագիրը :

Ընդհանուր պատերազմներէն վերջ մարդկային նկարագիրներուն խաթարումը, անկումը, տխուր խորհրդածութիւններու կը մղեն ընթերցողը :

Անշուշտ իրատես եւ տխուր պատմութիւն մըն է Սեւ ծովը նոյնն է միշտ գրուածքը, եւ սակայն Փրանսուհի Հիւկէթին եւ հայ Վահէ Արաքսի հովուերգութիւնը բան մը չի փոխեր անոր բովանդակութենէն, որովհետեւ հազիւ թէ քանի մը քնարերգական կամ հովուերգական էջեր կան :

Այսպէս ուրեմն Բաբելոնեան Տոմարի վերացականութիւնը եւ երկրորդ գրքին իրատեսութիւնը կը քալեն քով քովի :

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

★

Բաբելոնեան Տոմար, Լեւոն Գարմէնի, հրատ. «Արամազդ», թիւ 4, Պէյրութ, 1954 : Սեւ Ծովը նոյնն է միշտ, Գեղամ Լ. Սեւան (պատմուածքներ, Պէյրութ ,1954) :

ՔԱՂԱՔԸ

Անիկա օտար քաղաքի մը տպաւորութիւնը չգործեց երբեք վրաս : Գիտէի թէ Հայերու բազմութիւն մը կը բնակէր հոն, եւ թէ անոր մէջ կային թաղամասեր՝ որոնք գրեթէ ամբողջապէս հայկական էին : Բայց ինչ որ ինծի խորապէս հրապուրիչ կը թուէր, երբ անոր փողոցներէն կ'անցնէի, ամէն քայլափոխի հայերէն խօսող անցորդներու հանդիպիլս էր : Անոնք ըլլային փոքրիկ տղաներ թէ պատանիներ, երիտասարդ թէ չափահաս, սրտագին կապ մը կը ստեղծէին անմիջապէս, իրենց խօսակցութիւններով եւ գիս կը չլթայէին իրենց արագ կամ դանդաղ քայլերուն :

Կը կենայի, կռնակս ցուցափեղկի մը տուած, եւ կը դիտէի անոնց դէմքերը : Պիտի ուզէի մօտենալ եւ քանի մը բառ փոխանակել : Հարցնել, օրինակի համար, թէ ո՞ր տեղացի էին իրենք, կամ ի՞նչ էր անունը սա խարտեաշ աղջկան՝ որուն ձեռքէն բռնած էր սլխտակահեր մայրիկը :

Մի կարծէք որ ամէն անգամ ալ վարանեցայ : Իմ ապրած օրերս այս հայաշատ քաղաքին մէջ, գիս պահեցին յաճախ ջերմ հաղորդութեան մը մէջ բոլոր անոնց հետ, որոնք աշխարհի չորս ծագերը ցիրուցան եղած ժողովուրդի մը զաւակներն էին : Վստահաբար այդ միեւնոյն զգացումով պիտի համակուիմ ես, ուր որ ալ երթամ եւ Հայ մը գիտցս եղէ :

Բայց անխմանալիօրէն քաղցր այս հաճոյքը յաճախ ունեցայ ես քաղաքի մը մէջ՝ ուր հազիւ չաբաթէ մը ի վեր կը գտնուիմ :

Կը կարդամ ցուցատախտակները, եւ հայ անունները երբեմն մայթի մը մէկ ծայրէն միւսը, երբեք չխղուած շղթայի մը պէս, կ'երկարին իրենց լուսեղէն օղակներով :

Ինչ քաղցրամրմունջ երգ մը պիտի յօրինէին անոնք, եթէ իրենցմէ մէկ քանին Թրքաբարբառ, չըլլային :

— Կիրակի օր մը եկուր հոս, անցիր այս փողոցներէն ,եւ հոգիդ աւելի խորապէս պիտի հրճուի :

Այսպէս արտայայտուեցաւ ծանօթ մը՝ որուն յայտնած էի հիացումս մեր ժողովուրդին զաւակներուն մասին :

— Ամբողջ խանութները փակ պիտի գտնես : Պիտի թուի քեզի թէ ինչպէս մեր մամիկներուն պատմած հէքեաթներուն մէջ, քարացած քաղաք մըն է սաիկա :

Եւ իրաւ ալ, կիրակի առաւօտ մը, երբ անցայ յամրընթաց ոտանին գլխաւոր փողոցներէն, անոնցմէ որոնք շաբթուան միւս բոլոր օրերը կ'ալեկոծէին մարդկային բազմութիւններով, աւելի եւս հրապուրիչ գտայ ամայութիւնը որ շունչը բռնած կախարդական ոգիի մը նման կը տիրապետէր ամենուրեք :

Քրիստոնեայ քաղաք, մտածեցի :

— Իսկ Ապրիլ 24ին, ըսաւ բարեկամս, ամբողջ քաղաքը կը դադրի ժամանակ մը ապրելէ, եւ ի նշան սուգի, ինքն իր մէջ ամփոփուած, կը փակէ իր թեւերը, կ'իջեցնէ լոյսի եւ կեանքի դինովութեամբ ծանրացած անսահման թարթիչները, եւ ոճիրին դէմ իր աղօթքը կը մրմնջէ : Իսլամներն իսկ կարծես ամօթ կը զգան, անմասն ըլլալէ այս սրտակեղեք յոյզին եւ կ'եղբայրակցին մեզի :

Ահա քաղաքը, ուր եկած եմ , լեռներէն իջնելով, եւ դեռ հոգիս լեցուն անտառներու քաղցրաբոյր կանաչէն, եւ դեռ աչքերս կախարդուած օձապտոյտ ուղիներու քմայքովը :

Բայց հոս անդորրութեան կարօտը

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՅՐ ԱՐՋԸ

Բոլորը ջարդելուց - ցրելուց յետոյ, էլի սիրտը չհովացաւ : Մրթմրթալով առաջ գնաց, բռնեց սայլի գլխից եւ ետ - ետ հրելով շուռ տուեց կրակի վրայ :

Մինչ այդ շունչերս պահած նայում էինք, բայց հիմա, որ տեսանք սայլն սկըսում է վառուել, ծառի վրայից աղմուկ բարձրացրինք :

— Հէյ, հէյ, անտէր, ի՞նչ ես անում..

Մեր ձայնից նա պէտք է որ փախչէր - հեռանար, միայն վիրաւոր արջն է, որ յարձակւում է իրեն հարուածողի վրայ : Բայց այս արջը փախչելու փորձ չարաւ : Մեր ձայնը լսելուն պէս գոռաց, առաջ եկաւ ու գրկեց այն ծառը, որի վրայ թաղնուած էինք մենք : Նրա այդ արարքից մենք մնացինք ապշած՝ մոռացել էինք, որ նա եւս վիրաւոր է, վիրաւոր՝ իր սրտից ...

Վերեւ յառած նրա աչքերի մէջ վրէժի կրակ էր վառւում, եւ նրա ցաւոտ հայեացքից մենք փշաքաղուեցինք :

Ճանաչե՞լ էր նա արդեօք մեզ՝ իր ձագը սպանողներիս, թէ ցաւկը կորցնելուց յետոյ բոլոր մարդիկ էլ ատելի էին նրան, — դժուար էր հասկանալ : Մի բան պարզ էր, որ չի մոռացել իր ձագի մահը եւ որոշել է վրէժ հանել մարդ արարածից :

« Ոնց թէ, էս անտէրը՝ մեր բուրդը քամուն է տալո՞ւ», ճիւղերի մէջ թաղնուած մտածում էի ես ու գլուխը, գլուխը դողացնում :

Արջը թափահարեց ծառը, ուսը դէմ արաւ, որ շուռ տայ՝ չյաջողուեց : Ապա չորս ոտը պատ տուեց ու սկսեց մագլցել դէպի վեր :

— Մուկուչ, մեզ կ'ուտի, ի՞նչ անենք, հարցրեց Սիմոնը ահով :

— Սուս կացէք, սաստեց որսկանը դաշոյնը հանելով, կացինները պատրաստ պահեցէք :

Գազանը փնչացնելով, բերանի անկիւններից փրփուր թափելով, վեր բարձրացաւ ու հասաւ մեզ : Ծեր որսորդը կացինը վրայ բերեց ու կտրեց նրա թաթը : Արջն այնպէս գոռաց, որ ծառը դողաց, բայց ցած չիջաւ : Ինչպէս երեւում էր, որոշել էր կամ մեռնել, կամ իր քոթոթի վրէժն առնել : Երեք ոտքով վեր բարձրացաւ կատաղութեամբ, նրա աչքերից հուր ու արիւն էր կաթում, եւ ես մօտիկից զգացի դաղուած մօր սիրտը ...

Ու մենք հանդցրինք այդ կենդանուն այրող կրակը, սպանեցինք նրան եւ ծառից ցած գլորեցինք ...

Այսպէս, այդ անլեզու մայրը զոհ գնաց՝ իր քոթոթի կարօտն ու վրէժը իր փոթորկող սրտում ...

Ծանր ազդեց այդ դէպքն ինձ վրայ : Ու դրանից յետոյ, ահա երեսուն տարի է որսորդութեամբ եմ պարապում, բայց այդ դէպքից յետոյ, ինչքան արջի, այծեամի կամ այլ կենդանու ճուտի եմ պատահել, ոչ մէկի մազին էլ չեմ կպել :

Հիմի ընթերցողը կը հարցնի . «Վերջը Սիմոնի հարսանիքը գլուխ եկա՞ւ թէ չէ... » :

Չէ, գլուխ չեկաւ : Խեղճ Սիմոնը այդ տարի էլ մնաց կարկատած արխալուղով ու չկարողացաւ գնալ Անահիտի մօրաքրոջ մօտ : Ի՞նչ երեսով գնար, էլի հովիւ էր մնացել Աթոյի տանը ...

Մահակն ուսին, հնամաշ չուխը հագին, գզգզուած փափախը գլխին, սիրտը կրակով լիքը, հանդերն ընկած տխուր երգեր էր ասում իմ ընկեր Սիմոնը ու մղկտում իր կորած սիրոյ համար :

Ուշ աշնանը լուր եկաւ, որ Անահիտին տալիս են անտառապահ Արտեմի տղին :

Հարսանիքի օրը Սիմոնը կորաւ : Շատ ման եկայ, իրիկունը գտայ Ջուխտ վանքերի ձորում : Բերանի վրայ պառկել էր, երեսը թաղել խաչամի մէջ ու լաց էր լինում, այնպէս էր լաց լինում, որ կարծես սիրտը կտոր - կտոր էր լինում ...

Այդպիսի տխուր վախճան ունեցաւ իմ ընկեր Սիմոնի սէրը :

Մէկ - Մէկ մտածում էի, թէ՝ որ Սիմոնը արջի ճուտին չսպանէր, գուցէ նրա կեանքն ուրիշ ընթացք ունենար : Մէկ էլ ասում էի՝ միեւնոյնն է, անտառապահի տղայ Ռուբէնն իր ուժով ու հարստութեամբ կը խլէր նրանից իր սիրածը : Աշխարքը նրա կողմն է, աշխարքի կեղտոտ օրէնքը նրա օգտին էր գրուած :

Այդ օրերից շատ տարիներ են անց կացել : Անահիտը հիմի թոռներ ունի, բայց նրա մօրաքոյրն ասում է՝ սիրտը դեռ մխում է Սիմոնի սիրուց ու մինչեւ հիմա էլ անիծում է հին աշխարհը, որ քար գցեց իր բախտի ճամբին :

Սիմոնն էլ է ապրում ու լաւ է ապրում, նա հիմա անուանի մարդ է մեր գիւղում, բոլորն էլ յարգում են նրան : Իր ամբողջ կեանքում նա հաւատարիմ մնաց իր անդրանիկ սիրուն եւ այլեւս չամուսնացաւ :

Ես այժմ քաղաքում եմ ապրում , բայց քաղցր յուշեր ունեմ Ջուխտ վանքերի ձորի հետ կապուած : Ամէն աշուն գնում եմ մեր գիւղը, Սիմոնի հետ մեր մանկութեան վայրերը որսի ենք գնում :

Ու ամէն անգամ Ջուխտ վանքերի ձորը գնալիս յիշում ենք մեր անցած - գնացած դառն օրերը ու մեզ ու մեզ ասում .

— Ինչպէս փոխուեց աշխարհը ...

Վ. ԱՆԱՆԵԱՆ

(7րդ եւ վերջին մաս)

ՎԱՀԷ ՔԱՉԱՅԻ ԽՆԴԻՐԸ

Անցեալ օր, «Օրը Օրին»ով մը Վահէ պատմած էր այլանդակ պատմութիւն մը որուն զոհն էր մեր տաղանդաւոր երիտասարդ գրագէտը՝ Վահէ Քաչա: Ըստ երեւոյթին հարցը տակաւին չէ փակուած եւ վիճաբանական նամակներ կը փոխանցուին ենթականերու միջեւ:

Խնդիրը ծանօթ է: Կոնքուրի Ակադեմիային անդամներէն Ֆիլիփ Էրիա փըսփսուքով մը յայտնած էր թէ վէպ մը կայ որ պիտի նկատի չառնուի «Տասն»երու կողմէ, ստորագրողը հըլլալով դրքին հեղինակը: Քանի մը օր վերջը կը պարզուի որ հարցը կը վերաբերի Վահէ Քաչայի վերջին վէպին, «Ակն ընդ Ական»ի:

Կը մնար յայտնել նաեւ թէ գրողը ո՞վ է: Պատասխանը եղաւ՝ Միշէլ Տէոն, «ընթերցող» Փլոն հրատարակչական Տան եւ իր կարգին վիպագիր:

Այս անհաճոյ միջադէպին յաջորդեցին աւելի անախորժ նամակներ: Միշէլ Տէոն նամակ մը գրած է Ֆիլիփ Էրիային, շատ լուրջ եւ փաստացի ուր կը յայտնէ իր վրդովումը այս ըսի-ըսաւներուն առթիւ որոնց նպատակն է.— «Կոնքուրի մրցանակէն զրկել վտանգաւոր մրցակից մը» եւ երկարօրէն կը բացատրէ թէ ինք չի ճանչնար իսկ Վահէ Քաչան, բայց խանդավառուած է անոր գործով եւ միշտ յանձնարարած է բարեկամներուն, նկատի առնելով գիրքին անուրանալի արժէքը եւ որակը: Ֆեմինայի Տիկիններն ալ արդէն նկատի առած էին գիրքը»:

Այս վարկաբեկիչ պատմութիւնը անշուշտ կը վնասէ Քաչայի, կը չարունակէ Միշէլ Տէոն, քանի որ ամէն սուտ արատ մը կը ձգէ: Կարելի չէ սակայն արդարացնել Պ. Ֆիլիփ Էրիայի հեղինական եւ չարամիտ պատասխանը: Ակադեմականը «Առ» շաբաթաթերթին մէջ, ուր հրատարակուած է Տէոնի նամակը, երկդիմի ակնարկներով կ'ուզէ նսեմացնել «Ակն ընդ Ական»ի արժէքը: Նոյնիսկ կ'ըսէ թէ «այս գիրքը զոր Երեւութապէս Քաչան գրած է, կրնայ անտարակոյս փայլ մը տալ իր հեղինակին որ Արեւելքէն եկած ըլլալով կտրիճ այսքան հաստատուն ոճով մը մեր լեզուին»:

Ի՞նչ կայ զարմանալու, երբ հեղինակը կուգայ Լիբանանէն, այսինքն երկրէ մը ուր Ֆրանսական մշակոյթը կը տիրապետէ մօտաւորապէս մէկ դարէ ի վեր: Յետոյ ո՞վ ըսաւ թէ լաւ ֆրանսերէն գրողը անպայման Ֆրանսացի պիտի ըլլայ կամ Ֆրանսա ծնած, Թրուայան որ 1938-ին Կոնքուրի մրցանակը ստացաւ, Արեւելքէն չէ՞ր գար: Արուեթը Հայ չէ՞, Թրոլէն Ֆրանսացի՞ է, Փանայիթ Իսթրաթին Ռումանիայէն չէ՞ր: Եւ ասոնց քով չկա՞ն Ֆրանսացի գրագէտներ որոնք յաճախ կոպիտ լեզուական սխալներ կը գործեն: Պատուարժան Էրիան ի՞նչ պատճառ ունի այդքան թշնամական դիրք մը բռնելու երիտասարդի մը հանդէպ, երբ նամակը կը վերջացնէ աւելի անհամ հեգնանքով մը — «Վստահ եղէք, սակայն, որ այս ճչղումը նուազ աղմուկ պիտի յարուցանէ քան Շէյքսփիր — Լորտ Տէրպի խորհրդաւոր խնդիրը»:

Այս նամակներուն շուրջ բոլոր թերթերը կ'արտայայտուին ի նպաստ Քաչային եւ Տէոնի եւ շատ տեղ կը գտնեն ամբողջ պատմութիւնը որ պարզապէս վըրան-բաց խաղ մըն է վարկաբեկելու համար հեղինակ մը որ ամենայն հաւանականութեամբ կրնար եթէ ոչ Կոնքուրը գոնէ «Ֆեմինա»ն ստանալ: «Ֆրան-Թիրէօր» տրամաբանական լուծում մը գտնելով, դիտել կուտայ թէ այս գործին ետեւը կը գտնուի հրատարակիչ մը որ դժգոհ էր եւ մեծ վարպետութեամբ այս ըսի-ըսաւները ստեղծեց:

Եթէ ըսենք թէ Քաչային առաջին գրածին հրատարակիչը, մերժած էր այս երկրորդին ձեռագիրը, որ ընդունեցաւ Փլոնի կողմէ, աւելի կը հիմնաւորուի մեր Ֆրանսացի պաշտօնակիցին տեսակէտը:

Կարգ մը խորհրդածութիւններ, այս առթիւ.—

Նախ, մենք շատ հաւատք չունինք գրական մրցանակներուն վրայ որոնք, մանաւանդ վերջին տարիներուն դարձած են պարզ առեւտրական գործեր: Կը բաւէ քանի մը բարեկամ ունենալ գրական ժիւրիներու մէջ եւ կարեւոր բարեխօսութիւններ, մնացեալը, այսինքն գիրքին արժէքը երկրորդական է: Ծանօթ է Տիկինի մը պարագան: Քանի մը տարի առաջ Կոնքուրի մրցանակն ստացաւ, որովհետեւ տուն մը գնելու համար դրամի պէտք ունէր: Անցեալ տարի նոյն մրցանակին արժանացաւ գրագիտուհի մը որ 20 – 25 տարիէ ի վեր անուն ունի, մինչ մրցանակին բուն նպատակն է նոր գրողներ երեւան հանել եւ քաջալերել:

Անտարակոյս եթէ գրական գետնի վըրայ Քաչան բան մը չի կորսնցներ մրցանակ չստանալով, նիւթապէս պիտի օգտուէր, եւ կարելի չէ ժխտել թէ կարեւորը այս վերջինն է, դժբախտաբար: Բայց Արուեստը Արուեստին համար ըսողը կըրնայ անօթի մեռնիլ, մանաւանդ երբ կ'ենթարկուի նմանօրինակ «էնթրիկ»ներու եւ դաւերու:

Տրամաբանական դիտողութիւն մըն ալ ուրիշ օրաթերթ մը, «Քոմպա»ն կ'ընէ.— «Մրցանակը պիտի տրուի գործին, ոչ թէ հեղինակին»: Արդ, եթէ «Ակն ընդ Ական»ը արժէքաւոր գործ մըն է, մրցանակը պէտք է ստանայ, ի՞նչ կարեւորութիւն ունի թէ ո՛վ գրած է կամ ո՞վ չէ գրած:

Մնաց որ, Վահէ Քաչա գրագէտ մըն է որուն վերջին վէպին գտած յաջողութիւնը Փարիզի մտաւորական շրջանակներու մէջ հաճելի չէ եղած շատերու: Բայց ինք կը մնայ գրագէտ եւ ըսենք նաեւ որ այս վէճը իր բոլոր անհամութիւններով հանդերձ մեծ ծառայութիւն մը մատոյց հեղինակին, — լայն տարփողանք: Հաւանաբար գիրքն ալ սպառած է: Կը մնայ ուրեմն շնորհակալութիւն յայտնել Պ. Էրիայի որուն հետապնդած նպատակը անշուշտ գիրքին տարածման ծառայել չէր:

Կ'իմանանք թէ Վահէ Քաչայի գիրքը գնուած է Քայաթի կողմէ, շարժանկարի վերածուելու համար: Բոլոր չարամիտ փորձերը չեն կրնար ժխտել թէ Քաչա տաղանդաւոր գրող մըն է:

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

չունիմ այլեւս, ինչ որ թերեւս խուլ տառապանքի մը զգացումն էր, երբ առաջին անգամ նաւէն իջնելով՝ կ'անցնէի ոստանին բազմաժխոր եւ լուսաշրոփ սրտէն: Չունիմ այլեւս ծարաւը բարձունքներու: Ծայրայեղօրէն յադեցածի պէս՝ չեմ նայիր այլեւս փարթամ սեղանին՝ որուն վըրայ վերջին անգամ լեցուած բաժակն իսկ կէս մը պարապ եմ թողեր:

Հիմա սիրտս նոր կարօտ մը ունի: Միտքս նոր յաղուրդ մը կ'որոնէ: Քաղաքը լիացուցած է զիս: Կը քալեմ, ոտքերս գետնէն կտրած: Թեթեւութիւն մը կը ըղձամ: Բայց ուրախութիւնը չէ որ ինծի կուտայ այս հոգեվիճակը:

Տրամախառն յուզում մը սիրտս կ'ուռեցնէ:

Որո՞նք են այս Հայերը, կը հարցնեմ ինքս ինծի: Կը ճանչնամ անոնց մէկ քանին՝ զորս արիւնի ծովին ամեհի կոհակները այս ափերուն վրայ նետեցին:

Ինչ անմխիթար պղտորութիւններ անցած են անոնք: Բայց այսօր լոյսի դիմաց ենկանգներ ահա, այնքան ստուարաշունչ հպարտութեամբ, որքան խորունկ եւ զարհուրելի եղաւ իրենց տառապանքը:

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԳԱՐՆԱՆԱՅԻՆ

*

Երեկոն փռեց իր շղարշը նուրբ
Իմ հայրենական քաղաքի վրայ ,
Ես խինդով նորից փողոց եմ ելնում ,
Շրջում ջահերի ներքոյ հուրհրան :

Մի արբեցուցիչ բուրմունք կայ գարնան
Ամէն ինչի մէջ ու ամենուրեք
Ու ման եմ գալիս մայթերով այս լայն,
Սրտիս մէջ սիրոյ թրթռուն մի երգ :

Մի արբեցուցիչ ժխոր կայ անմար ,
Որ ալիքւում է փողոցից – փողոց ,
Կրելով իր մէջ խորհուրդը անմահ
Խորհուրդը հզօր ու հրաշագործ :

Շուրջս լոյսերի խնդութեան հեղեղ ,
Իսկ գլխիս վրայ հեռու երկնքում
Լուսինը, ինչպէս աղօտ մի կանթեղ,
Իր խեղճացումն է դառնօրէն զգում :

Իսկ այս յորձանքը այս ջահերի տակ ,
Այս ժպիտները, հայեացքները այս ,
Դառնում են արեան երջանիկ խայտանք ,
Դառնում են պայծառ տենչանք ու երազ:

Ու լայնանում է կուրծքս բովանդակ ,
Ինչպէս ովկեանի իններորդ ալիք,
Գովերգում եմ ես սէր, երազ ու կեանք,
Փառաբանում եմ քեզ իմ հայրենիք :

ԳՐԻԳՈՐ ՋԱԼԻԿԵԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

Խ. ԱԲՈՎԵԱՆԻ ԵՐԿԵՐՈՒ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Գրական հարուստ գործ ձգած է Խ. Աբովեան: Իր դիւանաթուղթերը, կազմուած մեծ մասով հեղինակի ինքնագրերէ, հաղուագիւտ ճոխ դիւանաթուղթերէն մէկն է: Օրինակ, «Վէրք Հայաստանի» վէպի երկու ինքնագրերը, «Նախաշաւիղ», «Պարապ վախտի խաղալիք», «Պատմութիւն Տիգրանի» մանկավարժական վէպի եւ այլ աշխատութեանց ձեռագրերը: Աբովեան չտեսաւ իր ստեղծագործութեանց տպագրութիւնը: Ան ուզեց իր միջոցներով հրատարակել «Նախաշաւիղը», սակայն Վրաստանի Թեմին կարապետ եպիսկոպոսը տեղեկանալով որ գիրքը գրուած է ժողովրդական «ռամիկ» լեզուով, կ'արգիլէ տպագրութիւնը: Միակ օրինակը պահեցին, որուն առաջին էջը պակաս ըլլալով, անյայտ մնացած է գրքին թուականը:

Աբովեանի անհետացումէն երկու տարի ետք, 1850ին Իզմիրի «Արշալոյս Արարատեան» լրագրին մէջ լոյս տեսաւ իր «Աշխարհիկ բարբառ Երեւանցի Հայոց» խորագրով արձակ երկը:

Հայ նոր գրականութեան անկիւնաքարը հանդիսացող «Վէրք Հայաստանի» վէպը առաջին անգամ տպագրուեցաւ 1858ին, Թիֆլիս, Հ. Փոնդոյեանի եւ Աբովեանի աշակերտ Գ. Աքիմեանի ջանքերով: Երկու տարի ետք, 1860ին «Կռունկ» ամսագրին մէջ լոյս տեսաւ «Վէրք»ի յաւելուած «Զանգին»: Յաջորդ թիւերուն մէջ լոյս կը տեսնեն նաեւ «Օվսաննա» թարգմանական պատմուածքը եւ Մ. Տէր Ազարեանի «Մի քանի խօսք Աբովեանի վըրայ» յօդուածը, որ ուշագրաւ առաջին ծաւալուն գործն է Աբովեանի վրայ:

1862ին կը հրատարակուի «Նախաշաւիղ»ի երկրորդ վերամշակուած տարբերակը, իսկ 1864ին «Պարապ վախտի խաղալիք» ժողովածուն:

Հետաքրքրութիւնը որ սկսած էր Աբովեանի անձին եւ իր ձգած գրական գործին շուրջ, այս երկու գիրքերու հրատարակութենէն ետք, գրեթէ կը դադրի աւելի քան երեք տասնամեակ: 1897ին Մոսկուայի մէջ տէր Սարգսեանի խմբագրութեամբ հրատարակուեցաւ Աբովեանի երկերու միհատորեակը: 1908ին Բագուի մարդասիրական ընկերութիւնը հրատարակեց «Վէրք Հայաստանին», 1912ին Թիֆլիսի մէջ Ս. Քամալեանի կազմած «Վէրք Հայաստանի գոհարներից» գրքոյկը:

1931 – 41 Երեւանի մէջ մասնաւոր գիրքերով հրատարակուեցան «Բայաթինե-րը», «Ընտիր երկերը» երկու հատոր. «Վէրք Հայաստանին», «Նախաշաւիղը», «Առակները», «Թուրքի աղջիկը» եւն.:

1947էն սկսաւ Աբովեանի երկերու լիակատար հրատարակութիւնը ութ հատորով, եւ տպագրուած են արդէն հինգ հատոր: Ասոնց մէջ են նաեւ Աբովեանի կատարած թարգմանութիւնները, Կարամզինէն, Կռիլովէն, Շիլլերէն, Կէօթէէն, Հոմերոսէն եւ ուրիշ գրողներէ:

Աբովեանի գործերը թարգմանուած են ռուսերէն, ուկրայներէն, ադրբէյջաներէն, լատիշերէն, վրացերէն եւ Խ. Միութեան ժողովուրդներու ուրիշ լեզուներով:

Ռուսերէն առաջին անգամ հատուածներ տպագրուած են Վեսելովսկիի եւ Մ. Բերբերեանի խմբագրած «Հայ արձակագիրները» ժողովածուի մէջ, որ լոյս տեսած եւ 1893ին Մոսկուայի մէջ: Հոն 1914ին լոյս տեսած է «Վէրք»ը հատուածաբար:

1948ին Մոսկուայի մէջ հրատարակուեցաւ Աբովեանի «Հատընտիր»ը: Քիեւի մէջ «Ընտիր երկերը» ուկրաներէն: Բագուի մէջ ադրբէջաներէն հրատարակուած են «բանաստեղծութիւններ եւ պատմուածքներ», Բայաթիներ, «Թուրքի աղջիկը» եւ ուրիշ գործեր:

1948ին Վիլնիւսի մէջ հրատարակուեցան «Վէրք Հայաստանի»ի լիտուաներէն թարգմանութիւնը:

1834էն ի վեր հայ պարբերական մամուլին մէջ «Մեղու Հայաստանի», «Կռունկ Հայոց աշխարհի», «Լումայ», «Տարազ», «Գեղարուեստ», «Հասկեր», «Կաւկազ» շաբաթաթերթերուն մէջ եւ ամսագիրներու մէջ հրատարակուած են Աբովեանի «Բոսոր», «Աղասու խաղը», ինչպէս եւ ուրիշ աշխատութիւններ, նամակներ, ուսումնասիրութիւններ, յուշեր Աբովեանի կեանքին եւ գրական գործունէութեան: («Ս. Հ.»)

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (76)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

— Պէտք չկայ, ըսաւ, ձգեցէք ակնոցը, ձեր գործին նայեցէք:

Այդ պահուն էր որ զինուորական մը մօտեցաւ իրեն եւ ատելավառ նայուածքով մը երկար երկար նայեցաւ: Ծամպոլաթ կարծես ըմբռնեց այս նայուածքին իմաստը, եւ աչքերը սեւեռեց հեռուն: Դահիճը վերջ տուաւ անոր կեանքին:

Մյուզի երեսփոխան Հալիս Թուրքիւա պէյ, որուն մասին ալ ընդհանուր դատախազը թիապարտութիւն պահանջած էր, սակայն դատարանը մահուան դատապարտած էր զինքը, նոյն ժամուն բանտի խուցին մէջ կը քնանար խոր քունով մը: Երբ դուռը զարկին, նախ բան մը չհասկցաւ եւ հաւատաց, երբ ըսին թէ՝ դատարան պիտի երթայ, վճիռը լսելու համար: Այս համոզումով ելաւ խցիկէն, բայց երբ ցուրտ ձեռնակապերը անցուցին դաստակներուն, Հալիս Թուրքիւա ըմբռնեց աչաւոր իրականութիւնը:

— Ուրեմն, մահուան կ'երթանք, ըսաւ:

Երբ վճիռը հաղորդուեցաւ իրեն, Հալիս Թուրքիւա առարկեց.

— Աստուած վկայ է որ այս գործին մէջ որեւէ մեղսակցութիւն չունիմ: Ոչ ոքի հետ կապ հաստատեցի, մաքիս անկիւնէն անգամ չէր անցներ հայրենիքիս դէմ դաւաճանել: Ես որ այսքան ծառայութիւններ մատուցի երկրիս, այսքան աշխատեցայ: Ասանկ մարդ մը ի՞նչպէս կրնայ դաւաճանել: Ես կը մեռնիմ, բայց գաղափարները չեն մեռնիր:

Հակառակ իր ցոյց տուած քաջութեան, Հալիս Թուրքիւա կուլար: Պահ մը վերջ գլուխը խոնարհեց, կարծես ամչնալով Ներկաներէն: Յետոյ ըսաւ իբր կտակ.

— Խնդրեմ, ըսէք տղոցս, զաւակներս բնաւ քաղաքականութեամբ չզբաղին, թող կարդան, չափազանց շատ կարդան, ուսանին եւ միշտ յիշեն իրենց հօրը այս վախճանը:

Պահ մը կանգ առաւ, յետոյ շարունակեց.

— Գրպանս 47 ոսկի կայ: Ասոր քառասունը ոսկին կնոջս ղրկեցէք, մնացեալ 7 ոսկին բաժնեցէք աղքատներուն:

Գիշերը կը յառաջանար եւ լուսաբացը կը սկսէր: Մահապարտը ինքնաշարժ ըլլալով, ճամբան բազմութիւնը կը չատմար, յորդելով կառավարչական հրապարակին վրայ:

Հալիս Թուրքիւա ամուր քայլերով իջաւ կառքէն, յառաջացաւ դէպի կախաղան: Դէմքը դեղնած էր եւ անփայլ աչքերը մեռած ծամպոլաթի կը նայէին:

Զինքը սեղանին վրայ հանեցին, եւ Հալիս Թուրքիւա աղաղակեց վերջին անգամ.

— Հէյ Աստուած իմ, հէյ Աստուած իմ, Թուրք մը ինչպէ՞ս չարիք կրնայ պատճառել Թրքութեան: Կեցցէ՛ իմէյս:

Կարգը եկած էր ամէնէն տարիքոտ մահապարտին, Բիւչաքն փաշայի, որ չէր քնացած, եւ իր խցիկին մէջ նստած, կը ծխէր: Անոր ալ դուռը զարկին:

— Ի՞նչ կայ, ի՞նչ է այս իրարանցումը, ձայնեց եւ հարցուց.— Բա՞ն մը կ'ուզէք, բա՞ն մը կայ:

Փաշային ըսուեցաւ թէ դատարան պիտի երթայ, բայց պահ մը վերջ, ձեռնակապերը հիասթափ բերին զինքը: Մահապարտ զինուորականը արդէն հիւանդ էր, թեւերը մոտն ու երբ տեսչութեան ս'նեալը տարին, Բիւչաքն փաշա կ'արտասուէր, խոշոր արցունքներ կը գլորէին այտերուն վրայ:

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ ՄԷՋ Աշխատաւորական Դաշնակցութիւնը (նախկին նախագահ Փերոնի կողմնակից) վերջնականապէս պառակտեցաւ: Ընդհ. գործադուլի կոչը եւս առնուեցաւ:

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ բացառիկ միջոցներ ձեռք առնուած են Պաղտատի դաշնագրին անդրանիկ ժողովին մասնակցող վարչապետներուն շրջապատին մէջ:

ԻՏԱԼԻՈՅ մէջ նոր օրէնք մը քուէարկուեցաւ, որուն համաձայն այլեւս կարելի պիտի չըլլայ զանազանել օրինաւոր եւ ապօրինի զաւակները: Նոր տրուած ծննդեան կամ այլ վկայականներուն վըրայ միայն պիտի յիշուին ծննդավայրը եւ թուականը: Այս ձեւով այլեւս անիրաւուած պիտի չըլլան մօտ երկու միլիոն ապօրինի ծնունդներ, որոնք չեն ընդունուիր ընկերութեան կողմէ եւ որոշ ասպարէզներու մէջ, անծանօթ ծնողքէ ըլլալու պատճառով:

ՀՐԵԱՆԵՐ ձերբակալուած են վերջերս Խ. Միութեան մէջ, ըստ «Թայմզ»ի հրատարակած տեղեկութեանց, որոնց յիշուածը Մոսկուայի մէջ: «Նիւ Եորք Թայմզ»ի աշխատակիցը՝ Շվարց, որ վերջերս պըտոյտ մը կատարած էր Խ. Միութեան մէջ, կը շեշտէ թէ հոն Հրեաներու կեանքը շատ աւելի տաժանելի է քան օրթոտոքսներունը:

ՊԷՅՐՈՒԹԷՆ կը հեռագրեն թէ Լիբանանի ոստիկանութիւնը երեւան հանած է համայնավար լրտեսական ցանց մը, որուն ղեկավարութիւնը ստանձնած էր լեհ դիւանագէտ մը: Այս վերջինը լրագրողի մը միջոցով գաղտնի փաստաթուղթեր գողցած է ֆրանսական, անգլիական եւ ամերիկեան դեսպանատուններէն:

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ յոյն ահաբեկիչներ ըսպաննեցին անգլիացի զինուոր մը եւ վիրաւորեցին եօթը զինուորներ ու քաղաքային մը: Զինուորական ուժերը պատերազմական վիճակի մէջ են: Առջի օր քսաուսուն եւ մէկ ռումբեր պայթեցան քաղաքին զանազան թաղերուն մէջ:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ եւ Իսրայէլի սահմանակից Կազայի շրջանին մէջ արիւնալի բախումներ տեղի ունեցան:

ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ պաշտօնեաններու գործադուլը կը շարունակուի ինը օրէ ի վեր: Երէկ կլիմայական մասնագէտներ ալ միացան շարժումին:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ գլխաւոր ճարտարապետը Վլասով, լրագրական ասուլիսի մը ընթացքին յայտարարեց թէ ինքը բնաւ ուզած չէ փախչիլ, թէ իր ազատ կամքովը կը վերադառնայ Մոսկուա եւ թէ Փարիզի մէջ փորձեցին առեւանգել զինքը, եւն: Պատժուած ճարտարապետը մեղայագիր մը հրատարակեց: Մոսկուայի մէջ կը հաստատեն թէ Վլասով հետապնդումի պիտի չենթարկուի:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ «Կոմունիստ» ամսագրին խմբագրապետը, Աբալին, որ վերջերս քննադատութիւն մը հրատարակած էր Մոլոթովի դէմ, պաշտօնանկ եղաւ: Որ եւ է բացատրութիւն չի տրուիր: Պ. Աբալին այս տեսաբանական ամսագրին խմբագրութիւնը կը վարէր 1951էն ի վեր:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Լսարանին դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի ժամը 9ին, Քաֆէ Քառէի սըրահը: Պիտի խօսի երիտասարդ համալսարանական ԷՏՈՒԱՐ ԳԱՎԷՋԵԱՆ:

Նիւթ ունենալով «Թուրքիոյ միջազգային քաղաքականութիւնը, 1930էն ի վեր»:

Կը խնդրուի երիտասարդներէն ներկայ ըլլալ:

ԿԱՐԵՒՈՐ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 12ին Ռիւ Տանթոնի նամակատունէն 3500 ֆր.ի մանտա մը ղրկողէն կը խնդրուի անմիջապէս իր անունը եւ հասցէ՝ յայտնել վարչութեան: Կտրօնին վրայ սխալմամբ թերթին անունը գրուած է կրկին անգամ, փոխանակ ղրկողին անունին:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՄԱՆԿՈՒԹԻՒՆ ՉՈՒՆԵՑՈՂ ՄԱՐԴԻԿ
Հեղինակ՝ Ա. Ծառուկեան
Հրատ. Համազգային մատենաշար:
Մեծադիր էջ 240: գինը՝ 750 ֆրանք
(Թղթատարի ծախքով)
Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ
46, Rue Richer, Paris (9).

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Այս չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 21ին Ֆրանսական համալսարանի սրահին մէջ, Ալէ Լէոն Կամպեթա:

Կը խօսի ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Նիւթ՝
ԱԶԳԱՊԱՀՊԱՆՈՒՄԸ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

ԾԻՍԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՀԱՆԴԷՍ

(Musique rituelle)

Զանազան երկիրներու եւ ժամանակներու Հայկական, յունական, սուրիական աւանդութեան, ֆրանսական Միջին Դարու, Էնքայի, Հեպրիտի (կեղտական), Ափրիկեան Սեւամորթներու, Հնդկական, Արաբական աւանդութեան, Սպանիական Պրազիլիոյ Սեւամորթներու, եբրայական աւանդութեան:

Սարքուած՝

ԼԻՏԻԱ ԿԱՐԻՆԻ
(Կարին Իչքալացեան, մեցցո սոփրանօ),
ԵՒ
ՆԵԼԼԻ ՔԱՐՈՆԻ
կողմէ (Օնտխտ նուագարան Մարթընօ):

Տեղի կ՚ունենայ 21 Նոյեմբեր, երկուշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին, Էֆօլ Նորմալ Միւզիքի սրահը: 78, Ռիւ Քարտինէ, Մէթրօ Մալզերպ):

Կը մասնակցին Կիյմէթ Պուայէ (օնտխտ), Մոնիկ Մաթայն (դաշնակ) եւ Լուի Տիլլիէ (ծնծղայ):

Կը ներկայացնէ
ԼԻՒՔ ԱՆՏՐԷ ՄԱՐՍԷԼ (թարգմանիչ Նարեկի):

Գին տոմսերու 200էն 600 ֆրանք:

Մասնաւոր զեղչ ուսանողներու եւ երաժշտութեամբ զբաղողներու:

Տոմսերը կը վաճառուին հանդէսին սըրահը, Տիւրան հրատարակչական տունը, եւ Լորա Իչքալացեանի մօտ՝ (73 Ֆօպ. Փուասօնիէր (Փարիզ 9), Հեռ. ՓՌՕ. 64-23:

SALLE CHOPIN, 252 Fg. St. Honoré

ԴԱՇՆԱԿԻ ԵՐԵԿՈՅ

ԷԼԵՆԱ ԳԻՒՏԵԱՆ

Շաբաթ, 26 Նոյեմբեր, ժամը 21ին
Մանրամասնութիւնները յաջորդով

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ՄԵՐ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ

Նոյեմբեր 30ին կը փակուի Համազգ. Նշան Փալանճեան ճեմարանի ի նպաստ կատարուած հանգանակութիւնը:

Անոնք որ ցարդ մասնակցած չեն եւ կը փափաքին՝ պէտք է փութան իրենց նուէրները ղրկել հետեւեալ հասցէին.—

M. Hatzakortzian, 15, Rue Longue des Capucines, Marseille.

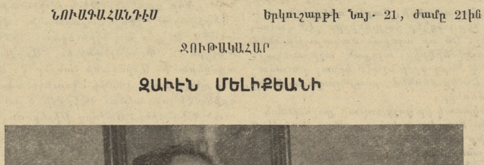
Վարչութիւն

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Ծնողաց Միութիւնը իր տարեկան ընդհանուր ժողովը գումարեց 14 Նոյեմբերին վարժարանին դահլիճին մէջ: Այս առթիւ միաձայն հաւանութեամբ վերընտրեց Միութեան անցեալ տարուան դիւանը իր ամբողջ կազմով, խորհրդականներու թիւին մէջ առնելով նաեւ Տիկին Թեւանեանը:

***

Նկատի ունենալ Ծնողաց Միութեան տօնածառը Դեկտ. 18ին:

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

Օր. Լուիզէթ Մէլէմէթճեանի եւ Պ. Կարպիս Սարաֆեանի նշանախօսութեան առթիւ Պէյրութէն Տէր եւ Տիկին Դանիէլ Սարաֆեան կ՚ընեն հետեւեալ նուիրատուութիւնները.—

«Յառաջ» օրաթերթին 1000, «Արձագանգ Փարիզի» շաբաթաթերթին 1000, «Հայ-Բոյժ» բժշկական ամսագրին 1000 ֆր.:

«Խթան» շաբաթաթերթին 1000 ֆր.:

Փարիզի Հայ Կարմիր եւ Կապոյտ Խաչերուն հազարական ֆրանք, իրենց օդափոխութեան կայաններուն համար:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

Պէյրութէն Օր. Ովսաննա Սարաֆեան մէկ տարեկան «Հայ-Բոյժ» կը նուիրէ Մէլէմէթճեան ընտանիքին, Մարսէյլ:

ՁԵԿՈՒՑՈՒՄ ԿԱԹՈՂ. ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Երկուշաբթի 21 Նոյ. երեկոյ ժամը 9ին, Սէն Ժերոմի Թոխանօ սինէմայի սրահին մէջ, մանրամասնօրէն պիտի զեկուցանէ Մարսէյլի Կաթող. պատգամաւոր Պ. Վարդան Սարգսեան, Էջմիածնի կաթողիկոսին ընտրութեան, Միւռոնի օրհնութեան, եպիսկոպոսներու ձեռնադրութեան եւ Հայաստանի վերելքի մասին:

Գեղարուեստական բաժին, երգ եւ արտասանութիւն:

Մուտքը ազատ է:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Աղքատախնամի պարահանդէսին ՄԱՆԿԵՆ տունի տոմսը շահողէն (Bon pour une robe de Manguin) կը խնդրուի սախպողաբար ներկայանալ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ վարչութեան ամէն օր ժամը 14.30էն 18, 32 ռիւ տը Թրէվիզ:

Վերջին պայմանաժամ Դեկտ. 10:

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Նիսի եւ շրջականներու Հայ. Առաք. Եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկ. վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները եւ անդամուհիները Կիրակի, 27 Նոյեմբեր, ժամը 15ին, դպրոցին սրահը:

Վարչութեանս պաշտօնավարութեան շրջանը լրացած ըլլալով տեղի կ՚ունենայ նիւթական եւ բարոյական զեկուցում եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն:

Ոչ-անդամ հայրենակիցներ եւս կրնան մասնակցիլ ընտրութեանց, եթէ կանխաւ անդամ արձանագրուին Կրօն. Ընկերակցութեան: — (Վարչութիւն)

ՍՏԱՑԱՆՔ

HISTOIRE DE GEORGIE, par Alexandre Manvelichvili, préface de Joseph Karst, professeur à l'Université de Strasbourg. Nouvelles Editions de la Toison d'Or, Paris. Prix 1000 fr.

IMPRIMERIE ARAXES 46, Rue Richer. Paris

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine376.286
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 22 ՆՈՅԵՄԲԵՐ • MARDI 22 NOVEMBRE 1955

31րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 7832 31e ANNEE | Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3243

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՊԱՂՏԱՏԻ ԺՈՂՈՎԸ

Երէկուընէ ի վեր Պաղտատի մէջ կը գումարուի Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան կազմակերպութեան անդրանիկ խորհրդաժողովը :

Հինգ պետութիւններ կը մասնակցին այս կազմակերպութեան, որուն հիմը դրուեցաւ տարւոյս սկիզբը, երբ Իրաք ու Թուրքիա ստորագրեցին բարեկամական դաշինք մը, ծանօթ՝ «Պաղտատի Ուխտը» անունով : Անգլիա, Փաքիստան եւ Իրան յաջորդաբար յարեցան այս Ուխտին, որ դեռ նոր պիտի սկսի գործունէութեան :

Դաշինքի 6րդ յօդուածին համաձայն, անդամ երկիրներու թիւը չորսի հասնելէն վերջ է միայն, որ այս կազմակերպութիւնը կեանքի պիտի կոչուէր :

Խորհրդաժողովին կը մասնակցին Թուրքիոյ, Իրաքի, Փաքիստանի եւ Իրանի վարչապետները, միայն Անգլիան է, որ բրբեւ պատուիրակ ղրկած է արտաքին նախարար Հէրըլտ Մաքմիլլընը :

Իրանի վարչապետ Հուսէյն Ալայի վրայ կատարուած մահափորձը շատ հաւանաբար կապ ունէր այս խորհրդաժողովին հետ : Ստացած թեթեւ վէրքը արգելք չեղաւ անոր Պաղտատ ճամբորդութեան :

Կը յիշուի, որ Մոսկուա պաշտօնական բողոք ներկայացուցած էր Թէհրանի կառավարութեան՝ անոր «Պաղտատի Ուխտ»ին յարելուն առթիւ, զայն նկատելով ոչ միայն թշնամական արարք մը՝ ուղղուած իրեն դէմ, այլ հակառակ՝ 1921ի ռուսեւիրանեան դաշնագրին :

Այդ բողոքը որեւէ արդիւնք չունեցաւ : Մոսկուա լռեց եւ չարծարծեց խնդիրը :

«Պաղտատի Ուխտը» գործն է անգլիական դիւանագիտութեան, որ Հեռաւոր Արեւելքի մէջ կը գրաւէ այն առաջնակարգ դիրքը, որմէ զրկուած էր Բ. համաշխարհային պատերազմէն ի վեր :

«Ատլանտեան Ուխտ»ը, որ չատոնց իր թաթերը Ատլանտեան Ովկէանոսի եզերքներէն երկարած էր մինչեւ Վոսփորի գեղատարած ջուրերը, այժմ կը հասնի մինչեւ Պարսից ծոց եւ Հնդկական ովկէանոս :

«Ազատ աշխարհ»ի պաշտպանութեան գիծը ա՛յնքան ընդարձակ հողամասեր կ'ընդգրկէ : Ովկէանոսէ ովկէանոս :

Արեւմտեան պետութիւնները, գլխաւորութեամբ Ամերիկայի, տարիներէ ի վեր ծրագիրներ կ'որոճան՝ խորհրդային իշխանութեան աշխարհակալական ախորժակներուն սանձ մը դնելու եւ նոր պատերազմի մը առաջքն առնելու համար :

«Թրումընի վարդապետութիւնը», «Մարշըլի ծրագիրը» կը ձգտին այս նպատակին :

Խորհրդային Միութեան շուրջ երկաթեայ օղակ մը կազմելով, կը յուսան ընդմիշտ պահպանել խաղաղութիւնը :

«Պալքանեան Ուխտ»էն վերջ ահա՛ «Պաղտատի Ուխտ»ը, որ արեւելեան Եւրոպայէն կ'երկարի մինչեւ Միջին Արեւելքի ծայրագոյն սահմանը :

Պաղտատ պիտի դառնայ կեդրոնը նոր կազմակերպութեան, որ զուտ պաշտպանողական նպատակներով հրապարակ կ'իջնէ :

Մնայուն ընդհանուր քարտուղարութիւն մը պիտի հաստատուի Իրաքի մայրաքաղաքին մէջ : Զինուորական, տնտեսական ու ելմտական յանձնախումբեր պիտի ուսումնասիրեն այն միջոցները, որոնցմով կարելի պիտի ըլլայ պաշտպանել Միջին Արեւելքը զինուորական — ռազմագիտական տեսակէտով՝ հաւանական որեւէ յարձակումի դէմ :

«Պաղտատի Ուխտ»ը բաց է Մերձաւոր Արեւելքի բոլոր երկիրներուն առջեւ : Արաբական միւս երկիրները կը վարանին մտնելու անոր մէջ :

Տարբեր հովեր կը փչեն այժմ այնտեղ :

ՀՐԱՆՏ — ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՐԻՒՆԱԼԻ ԴԷՊՔԵՐ ՄԱՐՈՔԻ ՄԷՋ

20 ՄԵՌԵԱԼ, 70 ՎԻՐԱՒՈՐ

Սուլթան Մոհամմէտ Ե.ի վերադարձէն վերջ սահեծուած խաղաղութեան ու համերաշխութեան մթնոլորտը յանկարծ խանգարուեցաւ շաբաթ օր :

Մարոքի ամէն կողմերէն մեծաւորներ կը հասնէին Ռապաթ՝ իրենց մեծարանքը ներկայացնելու համար Սուլթանին : Անոնց շարքին կը գտնուէր Սի Մաղտատի, Ֆէզի փաշային փոխանորդը (խալիֆա), որ հրաժարեալ սուլթան Պէն Արաֆայի կողմնակից եղած էր՝ ընդդէմ Սի Մոհամմէտի :

Զգուշութեան համար մեծ պահակախումբով մը եկած էր Սի Մաղտատի, որուն դէմ ասկէ առաջ վեց անգամ մահափորձ կատարուած էր :

Պալատին առջեւ խռնուած ամբոխին մէջէն մէկը ճանչցաւ զինքը եւ գոչեց.

— Այս մարդը դաւաճան է : Ամբոխը վայրկենապէս յարձակեցաւ մարդուն վրայ եւ բզիկ բզիկ ըրաւ զայն եւ իրեն ընկերացողներէն մէկը :

Ուրիշ դէպքեր ալ պատահեցան Մէշուարի հրապարակին վրայ : Մարդու մը վրայ քարիւղ սրսկած էին եւ կրակի տուած : Մարդը խելայեղ կը վազէր փողոցներուն մէջէն, հետապնդուած ամբոխէն :

Ոստիկանութեան եւ ամբոխին միջեւ տեղի ունեցան ծանր ընդհարումներ, որոնց ընթացքին բազմաթիւ մարդիկ սպաննուեցան եւ վիրաւորուեցան :

Մինչ պալատի բակերուն ու հրապարակին վրայ այս արիւնալի դէպքերը տեղի կ'ունենային, պալատին մէջ սուլթանը ունկնդրութեան ընդունած էր երեւելիներ : Երբ անցուդարձի մասին լուր տրուեցաւ իրեն, սուլթանը անմիջապէս դահաժառանգին հետ միասին դուրս ելաւ, բակերու մէջ խռնուած ամբոխը պարպել տուաւ եւ բարձրախօսով ճառ մը խօսելով հանդարտութեան հրաւէր կարդաց :

«Խորապէս կը ցաւիմ պատահածին համար, ըսաւ, բայց ամբոխին զոհ գացող այս մարդիկը չէին հրաւիրուած : Անոնց ըսուած էր նոյնիսկ, որ չգան, դուրս չելլեն : Մեծ վտանգ մը աչք առած էին : Ամէն մարդ կ'ուզէ միաժամանակ զալ՝ զիս տեսնելու համար» :

Բացի Ռապաթէ, դէպքեր տեղի ունեցան նաեւ Ֆէզի, Մէքնէսի եւ Մարաքէշի մէջ :

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն քսան հոգի սպաննուած են եւ եօթանասուն հոգի ալ՝ վիրաւորուած :

ԽՈՐՀ. ՎԱՐԻՉՆԵՐԸ ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Քանի մը օրէ ի վեր շարունակուող ընդունելութիւններէն ու խրախճանքներէն ետքը, մարաջախտ Բուլկանին առաջարկեց Հնդկաստանի հետ բաժնել հիւլէական ուժի խաղաղասիրական գործադրութեան մարզին մէջ ձեռք ձգած ռուսական նուաճումներուն ծրագիրները :

Առաջարկեց նաեւ տնտեսական համագործակցութիւն մը, հիմնուած՝ «երկու երկիրներու փոխադարձ եւ անկեղծ շահերուն վրայ» :

Ըստ լրատեղեակ անձերու, այս «տնտեսական համագործակցութիւնը» կը համապատասխանէ Հնդկաստանին առաջարկուած չորս միլիառ րուբլիի (երեք հարիւր միլիառ ֆրանք) գումարի մը :

Հնդկաստանի վարչապետը շնորհակալութիւն յայտնելով եղած առաջարկութիւններուն, յայտարարեց թէ ինք պատրաստ է օգտուելու Խ. Միութեան կամ ուրիշ պետութիւններու այն բոլոր փորձառութիւններէն, որոնք կրնան օգտակար ըլլալ Հնդկաստանին :

Ուրիշ առիթով մըն ալ, Բուլկանին բրաւ հետեւեալ յայտարարութիւնը. «Մենք միշտ ալ դէմ եղած ենք պաղ պատերազմին, եւ չենք մաղթեր որ վերսկսի ան» :

«Ձիգ պէտք չմնայենք որ հիւլէական ու ջրածնային զէնքերու գործածութիւնը արգիլուի, զինարշաւը կանգ առնէ եւ Եւրոպայի մէջ համայնական ապահովութեան դրութիւն մը հաստատուի : ...Գալով Գերմանիոյ հարցին, մեր դիրքը կը մնայ անփոփոխելի : .. Խ. Միութիւնը վստահ է որ չորս պետութիւնները ի վերջոյ պիտի յաջողին լուծել բոլոր խնդիրները» :

× Հիւլէական ուժի խաղաղասիրական գործադրութեան մարզին մէջ ռուսական ծրագիրները Հնդկաստանին փոխանցելու առաջարկութիւնը գոհունակութիւն առաջացուց ՄԱԿի զանազան շրջանակներուն մէջ : Առաջին անգամն է, որ ոչ -արբանեակ պետութիւն մը այսպիսի առաջարկութիւն մը կ'ընդունի Խ. Միութենէն :

ԵԳԻՊՏԵՒԻՍՐԱՅԷԼԵԱՆ ԹՆՃՈՒԿԸ

«Թուրքիան համոզուած է, որ Միջին Արեւելքի խաղաղութիւնն ու ապահովութիւնը կապուած են Եգիպտեւիսրայէլեան թնճուկին լուծման հետ», յայտարարեց Թուրքիոյ վարչապետը :

Այս հիման վրայ ալ իր միջամտութիւնը առաջարկեց անհամաձայնութեանց առաջքն առնելու համար :

× Յորդանանեան ուժեր յարձակում գործած են Իսրայէլեան հողամասին վրայ, գիւղացի մը սպաննելով : Ասիկա Յորդանան եւ Իսրայէլեան սահմանագլխուն վրայ պատահած չորրորդ միջադէպն է — կը հաղորդեն Թէլ Ավիվէն :

× Յորդանանցիներն ալ կը պնդեն թէ Հրեաներն են յարձակում գործողները :

Այս առթիւ պահանջած են որ խաղա —

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՀԱՐՑԸ

*

Երէկ, երկուշաբթի, Պաղտատի մէջ բացուեցաւ Միջին Արեւելքի դաշնագրին մաս կազմող պետութեանց անդրանիկ ժողովը : «Պաղտատի դաշինք»ին մաս կազմող պետութիւններն են՝ Մեծն Բրիտանիա, Փաքիստան, Իրաք, Իրան եւ Թուրքիա : Պետութիւնները ներկայացուած էին իրենց արտաքին գործոց նախարարներով : Որպէս «դիտող» ներկայ էր նաեւ Մ. Նահանգներու ներկայացուցիչը, որ յայտարարեց թէ իր կառավարութիւնը յոյս ունի որ այս նորակազմ միութիւնը հետզհետէ աւելի եւս զօրանալով ու բազմանալով, վճռական դեր մը պիտի խաղայ Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան հարցին մէջ :

Պաղտատ մեկնելէ առաջ Անգլիոյ արտ. գործոց նախարարն ալ ըրած էր հետեւեալ յայտարարութիւնը. «Յոյս ունինք որ այս միութիւնը ո՛չ միայն ռազմական այլ նաեւ տնտեսական շատ կարեւոր բնոյթ մը պիտի ստանայ» : «Այս ժողովը յատկանշական է նաեւ անոր համար, որ առիթ պիտի տայ տարբեր ցեղերու եւ կրօնքներու պատկանող իր անդամներուն՝ խաղաղութեան եւ ընդհանուրի շահին համար ձեռք ձեռքի տուած աշխատելու» :

Ժողովը պիտի տեւէ երկու օր :

Օրակարգին կարեւոր նիւթերն են՝ Ա) Մերձաւոր եւ Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան հարցը, որ մանաւոր կարեւորութիւն կը ստանայ այդ շրջաններուն մէջ գտնուած քարիւղին պատճառով : Բ) Գործադիր տեւական մարմնի մը ընտրութիւնը : Գ) Ծրագիր — կանոնագրի մը խմբագրութիւնը : Դ) Զինուորական ու տնտեսական յանձնախումբերու ստեղծումը :

Այս մարմիններն ու յանձնախումբերը պիտի պատրաստեն պաշտպանութեան ազդու եւ իրատես ծրագիր մը, հիմնուած անդամ պետութիւններու ունեցած կարելիութեանց վրայ :

«Պաղտատի դաշնագրին» կեդրոնատեղին պիտի ըլլայ Պաղտատը, բայց տարեկան ժողովները տեղի պիտի ունենան անդամ պետութիւններու մայրաքաղաքներուն մէջ՝ հերթով :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Դաշնակցութեան 65րդ տարեդարձը տօնուեցաւ շաբաթ գիշեր մեծ խանդավառութեամբ Մարսէյլի Ալամպրայի շքեղ սրահին մէջ, աւելի քան 2500 հոգիի ներկայութեան : Կը նախագահէր ընկեր Յակոբ Պալիկեան : Խօսք առին երեսփոխան Լէնաու եւ քաղաքապետական կցորդ Ժան Մաս, ինչպէս նաեւ ընկերներ Շաւարշ Միսաքեան եւ Յովիկ Եղիազարեան :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՊԷՅՐՈՒԹԻ ԽՈՒՄԲԸ ԹԷՀՐԱՆ ՄԵԿՆԵՑԱՒ

ՊԷՅՐՈՒԹ, 17 Նոյ. (Յառաջ). — Հ.Մ.Ը.Մ.ի Պէյրութի ֆութպոլի Ա. խումբը, այս առաւօտ, օդանաւով մեկնեցաւ Թէհրան, ֆութպոլի իրանական Ֆետէրասիոնին հրաւէրով : Պիտի ունենայ հոն երեք կարեւոր մրցումներ իրանական խումբերու հետ : Երրորդ եւ վերջին մրցումին (Իրանի ազգային խառն խումբին հետ) ներկայ պիտի գտնուի նաեւ Իրանի Վեհապետը :

Խումբին կ'ընկերանան՝ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Մերձ. Արեւելքի Շրջանային վարչութեան կողմէ ընկ. Յովհ. Շահինեան եւ խումբին մարզիչը՝ Ժոզէֆ Նալպանտեան : Այցելութեան տեւողութիւնը՝ 10 օր :

ՏԽՐՈՒՆԻ. — ԹՈՐՈՍ ԱԶԱՏԵԱՆ

Ցաւով կը տեղեկանանք թէ Նոյեմբեր 15ին սրտի տագնապի հետեւանքով յանկարծամահ եղած է Թորոս Ազատեան, հեղինակ բազմաթիւ գիրքերու :

Բնիկ Ակնցի, հանգուցեալը երկար տարիներէ ի վեր հաստատուած էր Պոլիս եւ հիմնած «Մշակոյթ Գրատուն»ը :

Պոլսոյ պատր. տեղապահ Արսլանեան արք.ի օրով պաշտօն մը վարած է պատրիարքարանի քարտուղարութիւնը : Քանի մը տարիէ ի վեր կը հրատարակէր «Աստղաբերդ» պարբերականը :

Քանի մը տարի յաջորդաբար խմբագրած է Ազգ. հիւանդանոցի Ընդարձակ Տարեցոյցը, գրած է Պոլսոյ կարգ մը դպրոցներու եւ եկեղեցիներու պատմութիւնը, Կոմիտաս վրդ.ի, Մեծարենցի, Հըրանտ եւ Զապէլ Ասատուրի կենսագրութիւնը, «Քառասնակ», «Ակն եւ Ակնցիք»՝ իր ծննդավայրին մասին, ինչպէս նաեւ բանաստեղծութիւններ՝ (աղբիւր անմահութեան) :

Անցեալ տարի Գէորգ Զ. կաթողիկոսի մահուան առթիւ Էջմիածին գնաց : Իսկ Արսլանեան արք.ի օրով ղրկուած էր Անթիլիաս՝ Գարեգին կաթողիկոսին մօտ : Գլխաւոր աշխատակիցն էր Պոլսոյ «Ժամանակ»ին :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Թուրքիոյ թաղապետական ընտրութիւնները տեղի ունեցան : 22 նահանգի մէջ Անկախներ եւ երեք նահանգի մէջ ալ Քէօփրիւլիի կուսակցութիւնը մեծամասնութիւն շահեցան : Պոլսոյ թերթերը կը գրեն թէ ռամիկի մը ազդեցութիւնը գործեց այս անակնկալ արդիւնքը որով անկախ թեկնածուները դարձան յաղթական : Հալքի քարտուղարը յայտարարեց թէ «Դեմոկրատ կուսակցութիւնը մատնուեցաւ այն կացութեան, որուն մատնուած էր Հալք 1946ին : Թուրք ազգը կը յայտնէ այս ընտրութեամբ թէ այլեւս չի վստահիր Դեմոկրատներուն» : Ուրիշ կուսակցապետներ յայտարարեցին թէ «Թուրք ազգը այլեւս Ատնան Մենտէրէսի պէս չի խորհիր, աւելի ձեռնհաս անձեր պէտք է իշխանութեան գլուխ գան» :

ՔՍԱՆ ԱՒՍՏՐԻԱՑԻ երեսփոխաններ, քաղաքական բոլոր հոսանքներու ներկայացուցիչներէն, երկու շաբթուան քննական պտոյտի մը հրաւիրուած են Մոսկուա :

ՄԻ ՊԱՏԿԵՐ

ՌՈՒՍ-ԹՈՒՐՔԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՑ

1877 տարուայ Մայիս ամիսը մօտենում էր իր վախճանին: Ալբակայ դաշտերից մէկի վրայ մի բանակ էր երեւում՝ բազմաթիւ վրաններից բաղկացած: Մէջտեղը կար մի ընդարձակ հրապարակ, ուր անբացատրելի խռովութեան մէջ շարժւում էին զինուորուած տղամարդիկ, որոնց երեսները արտայայտում էին կատաղի անհամբերութիւն: Նոցա ամէն մէկ շարժուածքը ցոյց էր տալիս, թէ դոքա մի սարսափելի պատերազմի են պատրաստւում: Վերջապէս գլխաւոր վրանի առջեւ կազմուեցաւ մի ամբիոն՝ թամբերը միմեանց վրայ դարսելով: Մի պատկառելի ծերունի բարձրացաւ նրա վրայ, որ իր արտաքին կերպարանքով ներկայացնում էր մի անձնաւորութիւն, որ միեւնոյն ժամանակ եւ բարձր հոգեւորական է եւ հզօր զինուոր:— Նա՝ ե՛ւ Շէյխ էր եւ զօրավար: Նա իր ձեռքում բռնած ունէր կարմիր դրօշակ: Զինուորուած ժողովուրդը այս հրաշալի երեւոյթը տեսնելով՝ այնպէս էր երեւակայում, իբր թէ իրանց հզօր պապերը կենդանացել են եւ ողելից ճառ պէտք է խօսեն:

Շէյխի քարոզը սկսաւ օրհնութիւններով եւ փառաբանութիւններով: Ալլահի, Մուհամմէտի եւ նրա յաջորդների անունները արտասանում էին մեծ ջերմեռանդութեամբ: Յետոյ սկսեց քաջալերել այսպէս:

— «Ով իսլամի որդիք, մեծ մարգարէն, — փառք իր զօրութեան, — կոչում է ձեզ մի սուրբ գործի համար, կոչում է ձեզ պատերազմել իր կրօնի թշնամիների դէմ, որոնք սկսել են թափել Աստուծոյ ծառաների արիւնը (եւ թող նզովեալ լինին նոքա):

«Վհատութիւնը, երկչոտութիւնը եւ կասկածը թող հեռու լինեն ձեզանից, որովհետեւ երկիւղը Աստուծոյ զինուորների համար չէ: Տէրը ինքը կը տայ ձեր բազուկներին զօրութիւն եւ թշնամու պարանոցները ձեր սրերի առջեւ կը կտրատուին, որպէս չորացած հասկը հնձողի մանգաղի առջեւ: Դուք ձեր ձեռքով կը բռնէք նրանց գնդակները եւ դէպի իրանց յետ կը դարձնէք: Ձեր անձերը պաշտպանուած կը լինեն երկաթեայ պարիսպներով, որոնք ձեր աչքերը չեն տեսնի: Ձեզ աջակից կը լինեն կռուող հրեշտակների աներեւոյթ գունդերը, որոնց մարգարէն ձեզ օգնութեան կ'ուղարկէ: Մեծ է իսլամի Աստուածը եւ բացի նորանից ուրիշը չկայ:

«Բոլոր կեանքերը պիղծ են Աստուծոյ առջեւ: Նրանց կայքը, ընտանիքը եւ ամէն ինչ, որ պատկանում է անհաւատներին, Աստուած մատնում է ձեր ձեռքը: Յափշտակեցէք, կողոպտեցէք, այրեցէք եւ կոտորեցէք, որքանով կը լիանայ ձեր սիրտը: Աւարը եւ իր կրօնի թշնամիների արիւնը՝ Աստուած հալալ է անում սուրբ պատերազմի զինուորներին ... «Սուրբ կրօնի թշնամիների արիւնի հոտումը հաճելի է Տիրոջ առջեւ: Անհաւատների աւերակների ծուխը նա ընդունում է որպէս մի ողջակէզ, որից ծուխը ուղիղ բարձրանում է դէպի յաւիտենական աթոռը: Կողոպտեցէք, որքան կարող էք դուք: Եւ ձեր կոտորածների աւարները իւրաքանչիւր կաթիլի համրանքով՝ դուք կը ստանաք վարձ Աստուծոյ դրախտի մէջ: Մեծ է ուղղափառների Աստուածը եւ բացի նրանից չկայ մի ուրիշը: Եթէ ձեր վէր առած գերիներից՝ ձեր սրտին հաճելի կը լինի ընտրել կիններ կամ աղջիկներ, — եթէ դուք ծառայեցնելու համար կ'ընտրէք պատանի բոտրուկներ ձեր ձեռքն ընկած կեաւուրներից, — Աստուած չէ արգիլում ձեզ, մի - այն այն ժամանակ, երբ նրանք կ'ընդունեն Իսլամը: Իսկ եթէ հաստատ մնացին իրանց մոլորութեան մէջ, ձեզ թոյլ է տրւում սպաննել: Իսկ ծերերին խնայել չկայ: Անհաւատութիւնը նրանց մէջ ամրացած է իրանց ոսկորների նման»...

Դեռ եւս երկար խօսում էր Շէյխը, նա կանգնած էր ամբիոնի վրայ, որպէս Իսլամի մարմնացած ոգին, որպէս հալածասիրութեան եւ մոլեռանդութեան մի կենդանի օրինակ: Նրա ձայնը ազդու էր եւ սուր, եւ ան վայրենի ժողովրդեան կարողացաւ ոգեւորել մարդկանց մորթելու համար: Երբ վերջացրեց նա ճառը, կրկին դարձաւ դէպի բազմութիւնը այս խօսքերով:

—«Աստուած ձեզանից ուխտ է պահանջում, եւ թող ձեզանից ամէն մէկը կատարէ իր երդումը»:

Երբ երդումը կատարեցին եւ բոլոր արարողութիւնները վերջացան, լսելի եղաւ թմբուկի ձայնը: Ամէն մարդ վազեց իր ձին նստելու, վրանները հաւաքուեցան, եւ մի քանի ժամից յետոյ՝ ամբողջ բանակը պատրաստ էր ճանապարհ ընկնելու: Նա շարժուեցաւ, երբ Շէյխը իր ձին նստած՝ կարմիր դրօշակը ձեռին՝ առաջ ընկաւ: Աւելի քան տասն հազար Քիւրտեր հետեւում էին այդ սարսափելի ծերունուն: Այսպէս սկսուեցաւ Շէյխ Ջալալէտտինի արշաւանքը դէպի տաճկական Հայաստանը: Անցաւ մի ամբողջ շաբաթ: Մի ճանապարհորդ էլ այլեւս չէր ճանաչում իր ծանօթ լեռները: Այժմ տեսնում է բոլորովին դատարկ, առաջ այսպէս չէր: Խոտաւէտ արօտներում արածում էին հօտերը, ձորերի մէջ կազմուած էին խաշնարած Հայերի վրանները, եւ հովիւների սրինգը հեռուից հնչում էր թռչունների առաւօտեան ձայների հետ: Այն ժամանակ հովիտների եւ լեռնադաշտերի վրայ հողագործ Հայը իր սովորական երգը երգելով, կամ վարում էր կամ հնձում: Իսկ ա՞յժմ: — Այժմ ամէն գործ դադարել էր, ոչ մի շունչ չէր երեւում, էլ անց ու դարձ անող կարաւաններ չէին երեւում, այլ միայն գիւղերի ծուխը երկինքն է բարձրանում: Աւերակներ եւ ամայութիւն ամենայն տեղ:

ՐԱՖՖԻ

ԾԱՆՕԹ.— Գր. Վանցեանի «Հայ հեղինակներ» գրքից, 1913, Թիֆլիս:

Ա. Վաչեանց

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՄՏԱՏԱՆՋ ԻՍՐԱՅԵԼԸ

Արեւմտեան մեծ պետութեանց տեսակէտով Չեխոսլովաքիոյ զէնքերու վաճառումը Եգիպտոսի՝ կը նշանակէ Խ. Միութեան խաղաղ թափանցումը Միջին Արեւելքի մէջ: Դարձեալ Ուաշինկթընի, Փարիզի եւ Լոնտոնի մէջ կը մտածեն թէ Խ. Միութիւնը զգուշութեամբ կ'անցնի «Հիւսիսային գօտի»ի դաշնակցութեան վրայէն, որ ուխտով մը կը միացնէ Թուրքիան, Իրաքը, Փաքիստանը, Իրանը Անգլիոյ եւ Ատլանտեան դաշինքին: Մոսկուա ներկայիս կ'աշխատի համաձայնաբար ազդեցութիւնը զօրացնել Սուէզի Ջրանցքին շրջանը: Իսկ Իսրայէլի մէջ կը մտածեն թէ իրենց ամէնէն զօրաւոր թշնամին կ'աւելցնէ իր ռազմական ուժը հարիւրաւոր ռմբաձիգներով, հրասայլերով, մինչեւ անգամ սուզանաւերով: Առաջին անգամ ըլլալով հոն հարց կը ծագի թէ արդեօ՞ք Եգիպտոս կը մտածէ զօրացնել ծովային պաշարումը, որպէսզի նաւերը չմտնեն Հայֆա, ինչպէս արդէն կ'ընէ Սուէզի Ջրանցքին եւ Աքապայի ծոցին մէջ:

Ահաւասիկ հարցեր, որոնք կը զբաղեցնեն Միջին Արեւելքը, մանաւանդ Իսրայէլի դիւանագէտները, որոնք աւելի շատ կը դողան պատերազմի սպառնալիքին տակ քան թէ համայնավարութեան: Ամերիկեան թերթի մը Երուսաղէմի թղթակիցը կը գրէ թէ Իսրայէլ իր գոյութիւնը կը պարտի իր «պայքարի ոգի»ն, անցեալին մէջ, ինչպէս եւ ներկայիս: Վերջին շաբաթները բազմաթիւ անգամ ներ Իսրայէլի խորհրդարանին մէջ ծեծուեցաւ այս խնդիրը: «Եթէ Եգիպտոս զօրանայ մէկ տարիէն երկու հարիւր Միկ. օդանաւերով, հարիւր հրասայլերով, ռմբաձիգներով եւ թնդանօթներով, մենք ինչու պիտի սպասենք», դիտել տուին ծայրայեղ երեսփոխանները որոնք հին ռազմիկներ են եւ կը մերժեն որ Իսրայէլ անշարժ մնայ իր ներկայ սահմաններուն մէջ: Այսպէս մտածողներուն հետ է նաեւ Հանրային կարծիքը: Կառավարութեան գործը աւելի դժուար է, քանի որ խնդիրը կապ ունի Իսրայէլի գոյութեան հետ: Կառավարութեան համար դժուար է խաղաղ մտքով աշխատիլ, երբ Չեխերը զէնք կը ղրկեն Եգիպտոս, ստեղծելով յուզումնալից մթնոլորտ մը ժողովուրդին մէջ: Կառավարութիւնը անմիջական ապագային համար ընդունած է «սպասել եւ տեսնել»ը թէ՝ որոնք են մեր բարեկամները թէ ինչ ուժ կարելի է մէջտեղ նետել:

Վարչապետը Պէն Կիւրիոն ինչպէս եւ արտաքին նախարարը Մոշէ Շարեթ Փարիզէն եւ Ժընեւէն վերադարձին այն տեսակէտը ունին թէ «կանխարգել պատերազմ»ը աշխարհի այս անկիւնին մէջ նպաստաւոր է համայնավարներուն եւ պիտի հեռացնէ իրենցմէ Իսրայէլի բարեկամները՝ ինչպէս Բրիտանիան, Ֆրանսան եւ Մ. Նահանգները:

Արտաքին նախարարը Եւրոպայէն օժանդակութեան որեւէ խոստում չկրցաւ ստանալ ուժերու հաւասարակշռութիւնը պահելու համար, որ տակնուվրայ եղաւ երբ Չեխերը Եգիպտոսի զէնք յանձնեցին, սակայն իրեն հետ բերաւ ան դրական տպաւորութիւնը թէ պաշտպանութիւն պիտի վայելեն Միջին Արեւելքի որեւէ երկիր, որ հաստատամտօրէն հակահամայնավար է:

Խորհրդարանին մէջ ընդդիմադիրներուն ըսուեցաւ թէ որեւէ յարձակումի պիտի պատասխանեն փոխադարձ յարձակումով: Ըսուեցաւ նաեւ թէ երեք չորս ամիս Իսրայէլ կրնայ սպասել մինչեւ որ կացութիւնը պարզուի, թէ բանակը ներկայ պարագաներու տակ լաւ վիճակի մէջ է, պաշտպանելու համար երկիրը եւ կացութեան պահանջին համաձայն դիմելու որեւէ փոխադարձութեա՛:

Քանի մը ամիսէն կրնայ հարց ծագիլ թէ Արեւմուտք ո՛ր աստիճան պիտի կրնայ պաշտպանել Միջին Արեւելքի մէջ իր հակաբոլշեւիկ բարեկամները:

× Ամերիկեան թերթ մը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ Միջին Արեւելքի պետութեան զինուորական ուժի մասին.—

ԵԳԻՊՏՈՍ.— Խաղաղութեան ատեն ունի 80.000 զինուոր, արդիական սպառազինութիւններով:

Եգիպտական զինամթերքը կը բաղկանայ երկու հարիւրէն աւելի ամերիկեան, 38 բրիտանական հրասայլերէ եւ բազմաթիւ օդանաւերէ: Նաւատորմը կը բաղկանայ ամէն տեսակի նաւերէ, թորփիլահալած, ականահաւաք եւայլն: Եգիպտացիները ապսպրած են Չեխոսլովաքիայէն երկու հարիւր Միկ. օդանաւեր եւ որոշ թիւով ռմբաձիգներ, հարիւր հրասայլ, վեց սուզանաւ եւ մեծ թիւով թնդանօթ:

ԻՍՐԱՅԵԼ.— Պատերազմի ատեն կրնայ 250 հազար զինուոր հանել:

ՅՈՐԴԱՆԱՆ.— Խաղաղութեան ատեն ունի քսան հազար զինուոր: Իր լեգէոնը լաւագոյն կերպով մարզուած արաբական ուժն է, սպառազինուած բրիտանական զէնքերով եւ թնդանօթաձիգներով:

ՍՈՒՐԻԱ.— Քսան հազար զինուոր, զինուած թեթեւ հետեւակազօրքի եւ թն-

ԷՋԵՐ ԱԶԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵՆԷՆ

ՀԱՅ ՖԵՏԱՅԻՆ

Երբ սկզբնական շրջանին յեղափոխական գաղափարի քարոզիչ մը պարսկական սահմանէն ներս կը մտնէր Վան իր գաղափարը տարածելու, շատ բնական էր որ իր շուրջը շատ սակաւաթիւ համակիրներ կ'ունենար: Երբ կը լսուէր այսպիսիներու ներկայութիւնը իրենց երկրի ներսը, հարուստ դասակարգը կ'աշխատէր, որ ժողովուրդը, մանաւանդ երիտասարդութիւնը հեռու մնայ այդ վտանգաւոր մարդոցմէն: Ասոնք տնից, տեղից, կառավարութենից փախած, ծոյլ, չաշխատող, գող մարդասպաններ էին հարուստներու աչքին, թէեւ ազգասէր անունը վրանին էին առած: Ասոնք կեր էին իրենց էն ջահիլ ճուհուլները խաբելու, իրենց փարաները հաւաքելու, ուտելու, «քէֆ» ընելու եւ իրենց գլխուն «պելա» դառնալու՝ կառավարութիւնը թշնամացնելով:

Իսկ երկրի ներսը ըմբոստ երիտասարդ անհատները իրենց շուրջ կը հաւաքէին քանի մը երիտասարդներ, կը կազմէին փոքրիկ խումբ դուրսէն եկած մտաւորական խմբակի շուրջ եւ կը սկսէին պտտիլ գեղէ գեղ, գաւառէ գաւառ՝ իրենց գաղափարը տարածելու համար:

Այս փոքրիկ խմբի խմբապետը բոլոր տեղերը անհատ համակիրներ կ'ունենար: Ասոնց գոյութիւնը գաղտնի չէր մնար, շուտով կը տարածուէր քաղաքին մէջ:

Հարուստ հայ դասակարգը եւ կառավարութիւնն էին գաղափարական գործիչին հալածողը: Իսկ գիւղերու մէջ հարուստ Հայերը միացած քիւրտ աղաներուն հետ, կը հալածէին այս փոքրիկ խմբակները: Նոյնպէս գաղտնի չէին մնար այն անհատներու անունները, որոնք կապ կը պահէին խմբի խմբապետին հետ: Ասոնց վրայ գեղապետը մասնաւոր հսկողութիւն կը կատարէր, եւ այդ պատճառաւ խմբի սնունդի գործը շատ կը դժուարանար, մանաւանդ երբ կուլի բռնուէին:

Կը պատահէր, որ քանի մը օր ժողովուրդէն կտրուած կը մնային կամ իրենց շրջանը փոխելու համար պաշարի նեղութիւն կ'ունենային: Ատոր համար մի միջոց էին գտած՝ չորթանը: Գեղացին երբ մածունը կը հարէ ու կարագը կ'առնէ, մնացած թանը կ'եփէ, վերջը տոպրակները կը լեցնէ ու լաւ մը կը քամէ: Թանձրացած թանը փոքր գունդեր կ'ընէ եւ տախտակի վրայ կը շարէ, արեւի տակ կը դնէ, որ լաւ մը չորնան: Այս չորցած թանը տարիներով կը դիմանայ: Այս չորթանն է, որ տղաները իրենց կռնակի տոպրակներուն մէջ կը պահէին: Երբ պաշարի նեղը մնային, կը հանէին այդ գունդերը ու կը սկսէին կրծել: Շատ կուշտ կը պահէր: Քանի մը օրուան հացի պաշարի փոխարէն, ֆետային քանի մը գունդ չորթան կ'ունենար: Իր կռնակի բեռն ալ թեթեւ կ'ըլլար:

Այս պատճառով ժողովուրդը ֆետայիներուն «չորթան» կրծողներ անունը կուտար, իսկ Քիւրտերը՝ «դաչախ»:

Բայց Քիւրտը տեսաւ, որ այս մարդիկը իրենց գիտցած սովորական «դաչախ»ներէն չեն: Քիւրտը գիտէր, որ զէնքով լեռը ելլող «դաչախ»ը մարդ պիտի կողոպտէ, սպաննէ, թալանէ, մինչ այս մարդիկը ատոնց նման չէին. նոյնիսկ գիշերանց իրենց ճամբուն վրայ պատահած իրենց թշնամի Քիւրտերը չէին սպաններ: Ասոնք ուրիշ մարդիկ էին, ասոնք իրենց ազգին համար իրենց հոգիները տուող մարդիկ էին, «ճան – ֆետայի»ներ էին:

Անզօր էր հայ ջոջ աղաներու, կառավարութեան եւ Քիւրտ աղաներու զանազան ձեւի վարկաբեկիչ պրոպագանդը: Ֆետայիները ժողովուրդի մէջ մի գաղտնի քաղաքական ուժ ունէին: Բոլոր երիտասարդները թէ քաղաքին մէջ եւ թէ շրջանները կ'արձանագրուէին Արմէնական, Հնչակեան եւ Դաշնակցական: Կառավարութիւնը կը տեսնէր, որ երթալով ազգային շարժման գոյն կը ստանայ եւ խորամանկ միջոցներու կը դիմէր՝ ղեկավարները ձեռք ձգելու համար:

Միւս կողմէ՝ Հայ հարուստները ինկեր էին իրենց երիտասարդներուն եւ դրացիներուն մէջ եւ կ'ըսէին. «Շատ լաւ բան է ազգասիրութիւնը, ազատութիւնը: Մենք ալ Հայ ենք, ազատութիւն կ'ուզենք, այս շուն Թուրքին ձեռքէն ազատուիլ կ'ուզենք: Բայց եկուր տես, որ երկու «փըշտով» առնելով՝ Օսմանցուն դէմ պիտի կենանք ու ազգերնիս ազատենք: Ասոնք պարապ խէպէրներ են, մենք մեզ կառավարութեան աչքին դէշ մարդ ընելէն զատ, ուրիշ բան չենք կրնար ընել: Հեռու կեցէք սա խաբեբաներէն: Ձեզի թըվանկ առէք կ'ըսեն, ձեր փարաները ձեր ձեռքէն կ'առնեն, կ'ուտեն»:

Բայց հայ հարուստներու այս բոլոր խօսքերն ու Թուրք կառավարութեան ձեռք առած միջոցները անզօր էին ուղղակի մահուան գիրկը նետուողներուն հոսանքին առաջը թումբ կեցնելու: Առանց դասակարգի խտրութեան, մտաւորականութեան եւ հասարակ դասակարգի դէպի Երկիր նշանաբանը վարակիչ էր դարձեր:

Վարդգէսի բռնուելէն վերջը, Վան անցան Իշխանը, Կոմսը, Արամը, Սարգիսը, Մալխասը, Տիգրանը, Բուլղարացի Գրիգորը, Սարգիսի եղբայրը՝ Նիկոլը, Պզտի Սարգիսը, Հայրիկը, Արտաշէսը, Մուշեղը, Սալբատը, Յարութիւնը, Մեսրոպը, Յակոբը, Ռուբէնը, Հաճի Գեվօն:

ՎԱՐԴԱՆ ՇԱՀՊԱԶ

(1) (Շար.)

ԹՈՒՐՔԻԱ
ԽՈՐՏԱԿՈՒԱԾ ԱՄՐՈՑ ՄԸՆ Է

★

ԽՄԲ. — Ամերիկեան «Թայմ» թերթը «Բարեկամի մը դժուարութիւնները» խորագրով երկար յօդուածի մը մէջ, կը գրէ. —

Քարիւղի չորս մեծ ընկերութիւններու ներկայացուցիչները ազդարարած են Թուրք կառավարութեան, թէ մինչեւ որ այս վերջինը առկախ հաշիւներէն մնացած յիսուն միլիոն տոլարը չվճարէ, քարիւղի նոր յատկացումները պիտի դադրեցուին: Միայն մէկ շաբթուան պահեստի քարիւղ ունի Թուրքիա, եւ Թուրք իշխանութիւնները տենդոտ բանակցութիւններու ձեռնարկած են քանի մը օրէ ի վեր :

Միացեալ Նահանգներու մէջին արեւելեան ամէնէն զօրաւոր դաշնակիցը տնտեսական դժուարութեանց մատնուած է :

Դեռ մինչեւ երէկ կը կարծուէր, թէ Թուրքիան միաձոյլ ապառաժի մը վրայ կանգնած է: Հիմա խորտակուած ամրոց մըն է: Իր տնտեսութիւնը հիւանդ է եւ կառավարութիւնը սնանկութեան դուռը հասած է :

Ո՞ւր է արդեօք սխալը, եւ ի՞նչ կարելի է ընել: Միացեալ Նահանգները մտահոգուելու պատճառներ ունին: Ամերիկան չի կրնար թողուլ, որ Թուրքիա ընկղմի, եւ այս վերջինը կը պնդէ, թէ Ամերիկա պարտաւոր է զինք ջուրին երեսը պահել: Ուստի փրկութեան առաջարկ մը ունի. 300 միլիոն տոլարի փոխառութիւն մը՝ առանց պայմանի: Ամերիկեան պատասխանը կ'ըսէ թէ յաւելեալ ոչ մէկ փոխառութիւն կրնայ ըլլալ Թուրքիոյ, մինչեւ որ այս վերջինը իր տնտեսութիւնը կարգի չդնէ :

Դարերէ ի վեր Թուրքիա առեւտրական հարցերը ձգած էր իր յոյն եւ հայ հպատակներուն: Աթաթիւրքի օրերէն ի վեր Թուրքերը պատմական յառաջդիմութիւն մը ունեցան տնտեսական մարզին մէջ :

Մակերեսէն դիտելով՝ արդիւնքը ապշեցուցիչ էր: Իր ելեւմուտքին կէսը ազգ. պաշտպանութեան յատկացնելով, միւս կէսով կրկնապատկեց իր պողպատի, շաքարի եւ հիւսուածեղէնի արտադրութիւնը: Քառասուն հազար թրաքթորներով մշակուած հողերուն տարածութիւնը նոյնպէս կրկնապատկուեցաւ :

«Բայց Թուրքերը, կը բացատրէ ամերիկացի պաշտօնեայ մը, յիսուն տարուան յառաջդիմութիւնը հինգ տարիէն ուզեցին ձեռք բերել»: Թուրքերը ժամանակ եւ տաղանդ չունեցան ծրագիրներու համադրութեան եւ ղեկավարութեան մէջ: Երկիրը սկսաւ սպառել արտաքին փոխառութիւններու պահեստները, որոնք չափաւորական երեք միլիոն տոլարի կը հասնին: Ամիսներէ ի վեր Թուրքիա կ'ապրի այնպիսի վիճակի մը մէջ, որ հազիւ կրցած է իր անմիջական մուրհակները վճարել, ընթացիկ եկամուտներէն գեղչելով :

Ապրանքներու չգոյութիւնը աւելի վատթար բնոյթ ստացած է: Գլխաւոր հանքերը բաւարար չափով ածուխ չեն կրնար դնել: Հիւսուածեղէններու գործարանները հիմնադրամ չունին իրենց տրամադրութեան տակ, անհրաժեշտ իրերը ներածելու համար :

Անցեալ շաբաթ թրքական լիրը սակէն մէկ տոլարի համարժէք էր (պաշտօնական գինը՝ 2·8 տոլար): Ապրուստի սղութիւնը տարեկան երեսուն առ հարիւր համեմատութեամբ բարձրացած է տարիներէ ի վեր: Ամէնէն մեծ դժուարութիւնը քաղաքներու մէջ է, ուր գործաւոր մը երեք օր աշխատելու է զոյգ մը կօշիկի համար: Այցելու մը Պոլսոյ Հիլթըն պանդոկի մէջ ըմպելիի մը կը վճարէ վեց ոսկի, բանուորի մը գրեթէ ամբողջ օրականը :

Պոլսոյ եւ Իզմիրի անցեալ ամսուան խռովութիւնները պատճառ եղան, որ այս դժուարութիւնները աւելնան: Այդ խռովութիւնները պաշտօնապէս կառավարութեան կողմէ ներշնչուած էին :

Մենտերէս եւ Զօրլու ամէն ջանք կ'ընեն հիմա Թուրքիան այս անել կացութենէն դուրս բերելու: Կ'աշխատին համոզել Ամերիկան, որ վճարէ երեք հարիւր միլիոն տոլարը :

1948էն ի վեր Միացեալ Նահանգները 1·5 միլիառ տոլարէն աւելի օգնութիւն ըրած են Թուրքիոյ, զինուորական եւ տնտեսական մարզի մէջ: Այս օգնութիւնը նոյնիսկ նպաստաւոր արդիւնք տուած է: Բայց, այս բոլորին հետ, արտաքին պաշտօնատունը այն եզրակացութեան եկած է, թէ Թուրքիա իր ներկայ ընթացքով դէպի սնանկութիւն կ'երթայ: Յաւելեալ տոլարները կրնան քիչ մը երկարաձգել սնանկութեան ժամը:

Հիմա Թուրքիա Թոմաս Տիւիի դիմած է անոր աջակցութեամբ ձեռք ձգելու համար բաղձացուած փոխառութիւնը: Արտաքին պաշտօնատունը Տիւիի հասկցուց, թէ իր լաւագոյն ծառայութիւնը պիտի ըլլայ իր յաճախորդին (Թուրքիոյ) հասկցնել, որ ամերիկեան պատասխանը պիտի շարունակէ մնալ ժխտական :

դանօթաձիգ զէնքերով :

ԼԻԲԱՆԱՆ. — Հինգ հազար զինուոր Սուրիոյ պէս զինուած :

ԻՐԱՔ. — Երկու զօրաբաժինէ բաղկացած բանակ մը մօտ քառասուն հազար զինուորներով: Անոնք բրիտանական զէնք կը ստանան եւ բրիտանական մարզանքի կ'ենթարկուին :

ԱՐԱԲԻԱ. — Գնահատելի է իր զինուորական ուժը :

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐՈՒՀԻ ԷԼԷՆԱ ԳԻՒՏԵԱՆ

Կը խնդրուի ծանուցանել թէ տաղանդաւոր դաշնակահարուհի Էլէնա Գիւտեան, ընդառաջ երթալով Փարիզի Ուսանողներու Օժանդակ Տիկնանց Միութեան խնդրանքին, սիրայօժար յանձն առած է նուագել միութեան կազմակերպած երեկոյթին, Նոյեմբեր 26ին:

Արուեստագէտ Հայուհին ծնած է Անգլիա, հայրըԱնգլիացի է, իսկ մայրը Հայ: Իր դաշնակի ուսումը սկսած է եօթ տարեկանին հայ դաշնակահարուհի Վառիա Ադամովի հետ: Աւելի ետք շարունակած է երաժշտական Արքայական Քոլէճին մէջ ղեկավարութեամբ հռչակաւոր Լուիս Քէօթների: Առաջին անգամ սկսած է հանրութեան առջեւ նուագել տասը տարեկանին, եւ այնուհետեւ բազմաթիւ անգամներ նուագած է եւ տուած մասնաւոր ունկնդրութիւն Լոնտոնի մէջ: Շատ անգամներ անգլիական ձայնասփիւռը կը հրաւիրէ զինք նուագելու :

Թէեւ հայրը անգլիացի, սակայն իր հայ մայրը (Կարնեցի Սիրանոյշ Մկրտիչեան) մեծ սէր մը ներշնչած է հայութեան հանդէպ, եւ Էլէնա ամուսնացած է հայ ատամնաբոյժ եւ տաղանդաւոր նկարիչ Պ. Գիւտեանի հետ :

Անգլիոյ մէջ մեծապէս գնահատուած է Էլէնա Գիւտեանի տաղանդը, եւ մամուլը միշտ ալ գնահատական տողեր ունի անոր համար: Ահաւասիկ հեղինակաւոր կարծիք մը իր մասին. —

... Հանդէսին ամէնէն շահեկան կէտը ԷլէնաԳիւտեանի Կոհկի դաշնակի քոնչերթօն՝ Սի մինէօրն էր: Դուստրը հայ մօր մը եւ անգլիացի հօր մը, Էլէնա կը պատկանի երաժշտական նոր սերունդին: Հիանալի նուագեց եւ արական ուժ մը ի յայտ բերաւ, մանաւանդ ձախ ձեռքին մէջ եւ քոնչերթոյին կնճռոտ մասերը նուագեց դիւրութեամբ եւ յստակութեամբ»: (Քէնթ Մէսէնճըր) :

Ուրիշ թերթեր ալ կը խօսին իր զգայուն նուագածութեան եւ արհեստագիտական կատարելութեան եւայլն մասին :

***

Դաշնակահար Րաֆֆի Պետրոսեան վերջերս յաջող նուագահանդէս մը տուաւ Պրիւսէլի մէջ: Այս առթիւ տեղական թերթերը մեծ գովեստով կը խօսին մեր տաղանդաւոր արուեստագէտին մասին : Լը Սուար կը գրէ.

Մեծ մասամբ վիպապաշտներու նուիրուած յայտագիրի մը մէջ, ուր կային սակայն Սքարլաթիէն եւ արդի հեղինակներէն կտորներ, Րաֆֆի Պետրոսեան ցոյց տուաւ հաստատուն եւ յստակ թէքնիք մը, ինքնատիպ եւ անժխտելի երաժշտականութիւն մը: Րաֆֆի Պետրոսեան կը նուագէ նոյնքան նուրբ զգայնութեամբ Շումէրթ, Շօփէ, Մենտելսօն, Լիսթ, որքան քնքուշ գոյներու երանգապնակով մը կը մեկնէ Տըպիւսի, Ալպենիզ, Խաչատուրեան :

Շատ փայլուն յաջողութիւն մը ունեցաւ եւ խանդավառ ունկնդիրները կ'ուզէին կրկին լսել զինք, բազմաթիւ «պիսեր»ով :

Հաճոյքով կը շեշտենք թէ դաշնակահարը թէ դասականի եւ թէ արդի երաժշտութեան մէջ մեծ եւ աներկբայ յատկութիւններ ունի, ապացոյց Խաչատուրեանի «Թոքաթա»ն :

Կը յուսանք թէ դարձեալ առիթը պիտի ունենանք լսելու Պ. Պետրոսեան եւ կը շնորհաւորենք Աթըլիէի ճիգերը, ներկայացնելու տաղանդաւոր երիտասարդներ :

«Լա Լանթէռն» կը գրէ թէ Րաֆֆի Պետրոսեան շատ նուրբ «շոփենական» մըն է: Շոփէն կը նուագէ այնպէս ինչպէս որ պիտի ուզէինք լսել զայն մեր օրերուն: Կը նուագէ զգացումով եւ կատարեալ արուեստով — գոյներու ամբողջ սանդղաշար մը մէջտեղ կը հանէ ելեւէջ մը, եւ ապացոյցը կուտայ թէ կատարելապէս ծանօթ է արուեստագէտին երաժշտական եւ անձնական մեկնաբանութեան : Նոյնն էր Ռախմանինովի նախաբանին, ինչպէս և Սքրիապինի Մազուրքային մէջ իրապէս հիանալի որ կրկնութեան արժանացաւ :

***

«Քոմպա»յի մէջ Ժան Ամոն կը գրէ թէ Մոսկուայի յայտնի երգչուհի քոնթրալթօ Զարիա Տոլուխանովա (Հայուհի) որ այնքան մեծ խանդավառութիւն ստեղծեց երկու տարի առաջ Փարիզի մէջ, նոր երգահանդէսներ հանած է, ուր կ'երգէ Կլինքայի, Ռախմանինովի, Մուսորսքիի, Րիմսքի Քորսաքովի եւ Չայքովսքիի մեղեդիները: Կ'երգէ բանաստեղծական ոգիով, խոր թափանցումով: Ձայնի ուժգնութիւնը, որով ան կրնայ հասնիլ զգացումի մտերիմ քնքուշութեան, կը յուզէ հոգիին մինչեւ խորերը :

Մեծերու արուեստն ունի Զարիա Տոլուխանովա: Իրապէս շատ ընտիր երգասցնակ մը :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (77)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

●

— Ախ, ըսաւ, չկրցայ դարձի բերել զիրենք, շատ աշխատեցայ, բայց օգուտ չըրաւ: Խրատներս մտիկ չըրին: Ուրկէ՞ ուր դէմս ելան: 54 տարու եմ, թէ ծեր եմ եւ թէ հիւանդ, կախեցէք զիս, նէթէ թիապարտութեան դատապարտուէի, շատ պիտի տանջուէի այսպէս աւելի լաւ է, կը մեռնիմ կ'երթամ: Միայն թէ՝ բընաւ արժանի չէի այս պատիժին, անմեղ եմ, օր մը անշուշտ պիտի հասկնան անմեղութիւնս: Իր վերջին վայրկեանին մարդ կրնա՞յ ստել: Աստուած վկայ, Իզմիրի մահափորձէն բնաւ տեղեկութիւն չունէի: Անգարայի մահափորձէն լուր ունէի, բայց այն ատեն Շիւքրիւ մեզի հաւատաց թէ այդպիսի յանցանք մը չկայ: «Մեր կեանքին հետ մի խաղար, Շիւքրիւ» ըսի, ամէն ինչ ուրացաւ: Ա՞յս է արդեօք յանցանքս, այսպիսի մարդ մը կը կախե՞ն միթէ:

Բիւշտիւ փաշա կը հեկեկար այսպէս եւ ձեռքերը կաշկանդուած ըլլալուն, չէր կրնար արցունքները սրբել: Խնդրեց որ սրբեն, դէմքը ամբողջովին թրջուած էր:

Բիւշտիւ փաշա նոյնպէս լալով նստաւ ինքնաշարժը, եւ ըսաւ սրտակեղեք ձայնով մը.

— Աստուած հայրենիքը պահէ:

Երբ կախաղանին առջեւ հասաւ Բիւշտիւ փաշա չկրցաւ զսպել իր հեծեծանքները :

— Չեմ վախնար, ըսաւ, ռազմաճակատներու վրայ քանի քանի անգամ մահուան կուրծք տուի, բայց այսպիսի մահ մը անհանդուժելի է, չարաչուք է: Շատ կը խնդրեմ, կ'աղաչեմ, ես զինուորական եմ, զիս գնդակահարեցէք, գնդակի բռնեցէք, այս վերջին փափաքս ի գործ դրէք, ի՞նչ կ'ըլլայ... Եւ գիտցէք, լաւ գիտցէք որ անմեղ մըն եմ: Ա՛խ սխալի մը զոհ եղայ: Զուր տեղը կ'ամբաստանեն զիս: Ձեռքերս ալ կապուած են, չեմ կրնար օգնել ձեզի: Սրբեցէք արցունքներս, սիրելիս, չուանն ալ անցուցէք... Ըրէք որ առանց տանջուելու մեռնիմ: Ախ...

Բիւշտիւ փաշա չկրցաւ շարունակել խօսքը: Հոգին շատ շուտ աւանդեց :

Սարուխանի երեսփոխան Ապտիւն պէյ խիզախ եւ ամուր երեւոյթով մը ներկայացաւ դահիճին :

Տեսչութեան սենեակին մէջ պոռաց.

— Ես հոս այս վիճակիս մէջ գալիք մարդ չեմ, թողէք որ զգեստներս հագնիմ եւ այնպէս գամ: Ի՞նչ իրաւունք ունիք այսպէս, ողբալի վիճակի մէջ զիս հոս բերելու:

— Ըսելիք մը ունի՞ք, հարցուցին:

— Ոչ, ես ամէն բան ըսի, չլսեցիք, չկրցայ հասկցնել: Հիմա ուժը ձեր ձեռքն է, ըրէք ինչ որ կ'ուզէք...

— Եթէ արժէքաւոր բան մը ունիք, յանձնեցէք, ըսին:

— Բան մը չեմ տար ձեզի, ոչ դրամս, ոչ թուղթերս:

Կախաղանին առջեւ ալ ըսաւ.

— Ոչ, զիս մի կախէք, չեմ ուզեր այսպէս ամէնուն ցուցադրուիլ: Կը խնդրեմ, ատրճանակ մը տուէք, անձնասպան ըլլամ, այսպէս մեռնիլ չեմ ուզեր:

Սեղանին վրայ ելած պահուն ալ ըսաւ դահիճին.

— Ձգէ որ չուանը գոնէ ես անցընեմ, ինչո՞ւ չես թողուր: Մի բռներ թեւէս, պէտք չկայ, դուն ո՞վ կ'ըլլաս: Մի աճապարեր, ես իմ գործս կը լրացնեմ, այս ինչ անարդար վճիռ է:

Սեղանը տապալեցաւ ու երեսփոխանը խեղդամահ եղաւ :

Վերջինթեր մահապարտը Սաբը Էֆէ էտիփ պահեց նոյնպէս հանդարտութիւնն ու պաղարիւնը, ինք որ վարժուած էր արդէն այսպիսի տեսարաններու :

Վճիռը հաղորդուած պահուն ըսաւ.

— Մեր պատիժն է որ կը կրենք ինչ որ գրուած է, ան կ'ըլլայ :

Որեւէ կտակ չըրաւ, խնդրեց որ ծխիկ մը տան իրեն: Բաներ մը մըլտաց եւ հագաւ ճերմակ շապիկը: Զինքը կախաղան հանեցին մահափորձի վայրին մօտ, Պէյլէր փողոցին անկիւնը: Սաբը Էֆէ դիտեց միւս մահապարտները, ժպտելով ըսաւ.

— Ուրեմն բոլոր ընկերներս ալ հոս են եղեր :

Նետեց բերնին ծխիկը եւ դահիճէն խնդրեց որ շատ չցաւցնէ հոգին, գործը շուտ լրացնէ: Դահիճը կատարեց պարտականութիւնը :

ՔԱՋ ՄԱՀԱՊԱՐՏ ՄԸ

Ժամը առտուան հինգն էր, եւ կը մնար միայն վերջին դատապարտեալը, մահափորձի ամէնէն խիզախ հերոսը, Զիա Խուրշիտ: Այդ պահուն ան մշիկ մշիկ կը քնանար բանտի խցիկին մէջ: Գիշերը ըսած էր թէ օրինական պաշտպանողական մը ըրաւ, հաւանաբար քանի մը տարուան թիապարտութեամբ փրկուի :

Այդպէս չեղաւ անշուշտ, եւ վերջին անգամ իր ալ դուռը զարկին եւ ազդարարեցին որ հագուի :

Զիա Խուրշիտ ելաւ, խնդալով ու կատակելով դիմաւորեց օրէնքի մարդիկը, աչքերը շփեց եւ սկսաւ ծանր ծանր հագուիլ :

(Շար.)

ղութեան յանձնախումբը հաւաքուի եւ քննէ հարցը :

× Եգիպտոսի վարչապետը երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ Ֆրանսայի դեսպանին հետ : Խօսակցութիւնը դարձաւ ֆրանսեւեգիպտական յարաբերութիւններուն եւ Միջին Արեւելքի մէջ ստեղծուած կացութեան մասին ընդհանրապէս :

× Միւս կողմէ, Եգիպտոսի փոխ-վարչապետն ու Առեւտուրի նախարարը տեսակցեցան Խ. Միութեան դեսպանին հետ, երկու երկիրներուն միջեւ գոյութիւն ունեցող տնտեսական ու առեւտրական հարցերուն առնչութեամբ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻՈՅ մէջ շոգեկառքի ծանր արկած մը պատահեցաւ առջի օր : 246 ճամբորդներէն ութը հոգին մեռած են, ութսունը վիրաւոր, ըստ առաջին տեղեկագրութեանց :

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ Ապահովութեան ընտրութեանց վերջնական արդիւնքը տակաւին յայտնի չէ թէեւ, բայց կարեւոր սէնտիքաներու նախկին դիրքը մօտաւորապէս կը մնայ նոյնը : Մեծագոյն նորութիւնը «փուժատական»ներու շահած ձայներն են :

ԺԻՄՆԱԶ Թատրոնին մէջ հրդեհ մը ծագեցաւ շաբաթէն կիրակի գիշերը . բեմը գրեթէ ամբողջութեամբ հրկիզուեցաւ : Աղէտին պատճառները տակաւին յայտնի չեն : Թատրոնին ներկայացումները առ այժմ դադրած են :

ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ ապահովութեան պաշտօնեաներուն գործադուլը կը շարունակուի :

ԻՏԱԼԻՈՅ կրթական նախարարը պաշտօնական առաքելութեամբ մը մեկնած է Մ. Նահանգներ :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ սուրիական դիւանագիտական պատուիրակութիւնն ու Դամասկոսի խորհրդային ներկայացուցչութիւնը վերածուած են դեսպանութեանց :

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՖՈՒԹՊՈԼԻ առաջին բաժանումին հանդիպումները տեղի ունեցան կիրակի : Նիս որ մինչեւ հիմա գլուխը կը գտնուէր, պարտուեցաւ Մոնաքոյէն (4-2), իսկ Լանս պարտութեան մատնեց Լիոնը Օէ դէմ մէկով : Այսպէս, առաջին բաժանումին գլուխը կ'անցնի Լանս, քսան կէտով, երկրորդ, Նիս 19 կէտով, եւ Ռէնս երրորդ 18 կէտով :

Պ. Մկրտիչ Աւետիքեան եւ զաւակը Յովհաննէս, Այրի Տիկին Վարդուհի Աւետիքեան, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Նալպանտեան, Տէր եւ Տիկին Պետրոս Հաճընլըեան, Օր. Թագուհի Նալպանտեան, Պ. Յարութիւն Նալպանտեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Մուրատեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Դաւիթ Մուրատեան, Այրի Տիկին Հ. Այտընեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մելիքսէթ Տօնիկեան, Տէր եւ Տիկին Եփրեմ Տօնիկեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Ծնունդ Զիլինկիրեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Եղիսաբէթ Ստեփանեան (Հայաստան), Տէր եւ Տիկ. Զատիկ Ստեփանեան եւ զաւակները, Պ. Կարապետ Ալիքսանեան, Այրի Տիկին Մարիամ Ալիքսանեան, Այրի Տիկին Վարդուհի Թոմասեան, Տէր եւ Տիկ. Թոմասեան, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Պալթայեան, ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր, հարսին, զաւկին, քրոջ եւ ազգականին

ՏԻԿԻՆ ԾՆՈՒՆԴ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆԻ
(Ծնեալ Նալպանտեան, 27 տարեկան)

յանկարծական մահը, որ տեղի ունեցաւ իր բնակարանին մէջ :

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին, այս չորեքշաբթի ժամը 15.30ին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Ալֆորվիլի գերեզմանատունը :

Հաւաքուիլ իր բնակարանը 22պիս, ռիւ տը Տիժօն :

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՐՏԱՆ. — Կարապետ Պետրոսեանի վաղահաս մահուան առթիւ մեր սրտագին ցաւակցութիւնները իր սիրեցեալ տիկնոջ եւ զաւակներուն, նաեւ իր սիրելի եղբօրը Մանուկ Պետրոսեանի ընտանիքին ու զաւակներուն եւ բոլոր ազգականներուն :

Համախսբբ. Ընդհ. Միութեան Կարտանի մասնաճիւղ :

ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՄԵՆԷՆ ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

LA NUIT DU FOYER ARMENIEN DE LYON

Շաբաթ 26 Նոյեմբեր, ժամը 21էն մինչեւ լոյս

Casino de Charbonnières

Կազմակերպուած Եկեղեցաշէն յանձնախումբի կողմէ, հովանաւորութեամբ Ազգային Միութեան

Orchestre ANDRÉ RAYMOND 15 հոգի)

Attractions de Grande Classe

ղեկավարութեամբ՝ ԼԷՕ ՄԻԼԵԱՆԻ (Լիոնի ձայնասփիւռէն)

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ԱՆԱԿՆԿԱԼ ՄԸ

Տոմսերու եւ սեղաններու թիւը սահմանափակ ըլլալով կը խնդրուի կանխաւ ապահովել հեռաձայնելով՝ Պ. Օհաննէսեանի՝ BU 54-03

ԳՈՅ ԶԳԵՍՏԸ Նախընտրելի է — Օթոքարը՝ Փլաս Պէլքուրէն

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Այս չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 21ին Ֆրանսական համալսարանի սրահին մէջ, Ալէ Լէոն Կամպեթա :

Կը խօսի ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Նիւթ՝
ԱԶԳԱՊԱՀՊԱՆՈՒՄԸ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Լսարանին դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի ժամը 9ին, Քաֆէ Քառէի սրահը : Պիտի խօսի երիտասարդ համալսարանական ԷՏՈՒԱՐ ԳԱՎԷՋԵԱՆ :

Նիւթ ունենալով «Թուրքիոյ միջազգային քաղաքականութիւնը, 1930էն ի վեր» :

Կը խնդրուի երիտասարդներէն ներկայ ըլլալ :

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

5 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1956ԻՆ

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Կեսարիոյ եւ շրջակայի հայրենակիցներուն փափաքին համաձայն, 1895 Նոյ. 18ի Կեսարիոյ եւ շրջակայի նահատակներուն, ինչպէս նաեւ 1915ին Կեսարիոյ մէջ կախաղան հանուած 53 մարտիրոսներուն, ընդհ. տեղահանութեան զոհերուն, բաղմավաստակ առաջնորդ Տրդատ արք. Պալեանի եւ նահատակ Խորէն եպիսկ. Պեհրիկեանի յիշատակին հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի 27 Նոյեմբեր, Փարիզի Հայոց եկեղեցին մէջ : Կը հրաւիրուին Կեսարիոյ եւ շրջանի բոլոր հայրենակիցները :

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Նիսի եւ շրջականերու Հայ. Առաք. Եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկ. վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները եւ անդամուհիները կիրակի, 27 Նոյեմբեր, ժամը 15ին, դպրոցին սրահը :

Վարչութեանս պաշտօնավարութեան շրջանը լրացած ըլլալով տեղի կ'ունենայ նիւթական եւ բարոյական զեկուցում եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն :

Ոչ-անդամ հայրենակիցներ եւս կրնան մասնակցիլ ընտրութեանց, եթէ կանխաւ անդամ արձանագրուին Կրօն. Ընկերակցութեան : — (Վարչութիւն)

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՄԱՆԿՈՒԹԻՒՆ ՉՈՒՆԵՑՈՂ ՄԱՐԴԻԿ, գրեց՝ Անդրանիկ Ծառուկեան : Մատենաշար «Համազգային», Պէյրութ 1955 : Գին հինգ լիբ. ոսկի, Ամերիկա՝ Յուկէս տոլ. :

ԱՆԴԱՍՏԱՆ գրականութեան եւ Արուեստի, թիւ 5, ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ : Խմբ. Բ. Թոփալեան : Հացէ 46 ռիւ Ռիշէ, Փարիզ : Գին 600 ֆրանք :

ԱՒԵՏԻՔ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ, (բանաստեղծութիւններ), հատոր Ա. Հրատ. Խալամ, Պէյրութ, 1955 : Ընտիր տպագրութեամբ : Գին մէկ տոլար :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ. — Մչոյ Դրմերտ գիւղացի Տիկին Շուշան Յակոբեան, (Միացեալ Նահանգներ), կը փնտռէ իր հօրեղբօրորդին, Դրմերտ գիւղացի Արշակ Մկրտիչեանը, որ 1924ին Ֆրանսա կը գտնուէր : Ցիշեալի մասին տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի բարեհաճին տեղեկացնել հետեւեալ հասցէին. — Տարօն, Villa «Les Tamaris», 20, Av. des Cottages Caluire, Lyon, Rhône

IMPRIMERIE ARAXES 46, Rue Richer. Paris

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Աղքատախնամի պարահանդէսին ՄԱՆԿԵՆ տունի տոմսը շահողէն

(Bon pour une robe de Manguin)

կը խնդրուի սախողաբար ներկայանալ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ վարչութեան ամէն օր ժամը 14.30էն 18, 32 ռիւ տը Թրէվիզ :

Վերջին պայմանաժամ Դեկտ. 10 :

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ամասիոյ Հայր. Միութեան (Մարսէյլ) կողմէ :

Պատուակալ նախագահութեամբ Պ. Գ. Յ. Սիմոնեանի (Կիպրոսէն) :

Կիրակի, 27 Նոյեմբեր, ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր Սալօն Նորմանտիի շքեղ սրահին մէջ :

Զուարթ անակնկալներ, քոթիյեօն, գեղեցիկ աչքի մրցում ներկաներու մէջ :

Սպանիական երգ եւ պար Քասթանիէթով, 7 հոգինոց զուարթ նուագախումբ ՓՕԼ :

Առատ պիւֆէ մատչելի գիներով :

Սեղանները սահմանափակ ըլլալով, կանխաւ ապահովել Պ. Տ. Զօրիկեանէ՝ 5 Ավընիւ Քամիյլ Փէլըթան :

Տիկին Արփինէ Մուրճիկեանէ՝ 43, Ռիւ Թափի Վէր :

Պ. Յ. Չէքիմեանէ՝ 12 ռիւ տը լ'Արք, հեռ. Փրատօ 78-61 :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կը փնտռուի սենեակ մը խոհանոցի յարմարութիւններով, կահաւորուած :

Դիմել «Յառաջ»ին :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 23 ՆՈՅԵՄԲԵՐ • MERCREDI 23 NOVEMBRE 1955

31րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7833 31e ANNEE | Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3244

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՆՈՐ ՈՒՂԵԳԻԾԸ

Միջազգային դիւանագիտութիւնը ամիսներէ ի վեր մեծ ուշադրութիւն կ'ընծայէ Մերձաւոր Արեւելքի գործերուն :

Ժընեւի վերջին խորհրդաժողովին մէջ ալ, Գերմանիայէն վերջ արեւելեան խնդիրներն էին, որ ամէնէն աւելի զբաղեցուցին աշխարհի Մեծերը :

Եւ սակայն, հակառակ երկար բանակցութեանց ու սակարկութեանց, կարելի չեղաւ լուծում մը գտնել այդ ցաւոտ հարցերուն :

« Ժընեւի ոգի»ն, որ անցեալ ամառը ուրեմն ի վեր մեծ յոյսեր ներշնչած էր ազատ աշխարհին, գործնական ո՛չ մէկ դրական արդիւնքի յանգեցաւ :

Միջին Արեւելքի խնդիրները այժմէական եւ հրատապ դարձան այն օրէն ի վեր, երբ Երեք Մեծերէն (Ամերիկա, Անգլիա եւ Ֆրանսա) ետք չոնդալից կերպով ասպարէզ իջաւ նաեւ չորրորդը՝ Խորհրդային Միութիւնը :

Այս վերջինը, իրեն յատուկ պատճառներով, ցարդ մօտէն չէր հետաքրքրուած միջին արեւելեան, մասնաւորապէս արաբական երկիրներով :

1947ի աշնան, երբ ՄԱԿի մէջ օրակարգի հարցն էր Պաղեստինի երկու մասի բաժանումը (Անգլիոյ քաշուելէն վերջ), Մոսկուայի ներկայացուցիչը քուէարկած էր բաժանման ի նպաստ :

Արաբական բոլոր երկիրներուն մէջ բուռն ցոյցեր կատարուեցան այն ատեն Խորհրդային Միութեան դէմ, որ իր քուէով հնարաւոր դարձուցած էր Իսրայէլի պետութեան ստեղծումը :

Մոսկուա նաեւ զէնք հայթայթած էր Իսրայէլի, մանաւանդ օդանաւեր ղրկած էր Չեխոսլովաքիայէն, երբ 1948 Մայիս 15ին, հոգատար իշխանութեան քաշուելէն եւ հրէական անկախ պետութեան հռչակումէն վերջ ծագած էր արաբեւիսրայէլեան պատերազմը :

Բոլշեւիկեան քաղաքականութիւնը ոչ-բարեկամական եղած էր մինչեւ վերջին ատենները՝ հանդէպ արաբական երկիրներուն : Դեռ անցեալ յունուարին, քանի մը « Իսլամ Եղբայր»ներու մահապատիժին եւ կարգ մը համայնավար պարագլուխներու ձերբակալման առթիւ, Մոսկուայի մամուլը «կախող Ֆաշիստներ» կ'որակէր՝ Եգիպտոսի վարիչները :

Բայց այն օրը, որ ստորագրուեցաւ «Պաղտատի Ուխտը», Իրաքի եւ Թուրքիոյ միջեւ, փոխուեցաւ նաեւ խորհրդային քաղաքականութիւնը արաբական երկիրներուն հանդէպ :

Գիտնականներ, եկեղեցականներ, մարզիկներ ղրկուեցան Մոսկուայէն արեւելք: Փոխադարձաբար նման արաբական պատուիրակութիւններ հրաւիրուեցան Մոսկուա :

Իսկ Մերձեցումը իր գագաթնակէտին հասաւ, երբ Չեխոսլովաքիա արդիական զէնքեր, մասնաւորաբար մեծաքանակ ՄԻԿ օդանաւեր տուաւ Եգիպտոսի, ու երբ Մոսկուա խոստացաւ նման ռազմական աջակցութիւն ընծայել միւս արաբական երկիրներուն ալ :

Եւ այս օժանդակութիւնները կը կատարէ շահակից պետութեանց համար շատ նպաստաւոր պայմաններով : Փոխարէնը դրամ չէ որ կը պահանջէ, այլ ապրանք, ինչ որ ձեռնտու է զէնք ու ռազմանիւթ ստացող երկիրներուն :

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, խորհրդային իշխանութիւնը խոստացած է նաեւ մասնագէտ օգնականներ տալ արաբական երկիրներուն, պատերազմի մը պարագային: Այդ օգնականները պիտի գտնուին Խորհ. Միութեան բազմաթիւ իսլամ քաղաքացիներուն մէջէն :

Այսպէս ուրեմն, Մոսկուա կը փորձէ հետզհետէ ոտքը տեղաւորել Մերձաւոր եւ Միջին Արեւելքի մէջ :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԱՐՈՔԻ ՄԷՋ

ԿԱՌԱՎԱՐԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ ՍԿՍԱՒ

Քանի մը օր տեւող խրախճանութիւններէն ու վերջին արիւնահեղութիւններէն ետքը Մարոքի կացութիւնը կը մնայ որ եւ է մէկ ատենէ աւելի տագնապալի :

Արդարեւ, ըստ նախապէս առնուած որոշումներուն, առժամեայ կառավարութիւնը իր հրաժարականը ներկայացուց Սուլթանին: Այս վերջինս սկսաւ զանազան կուսակցութեանց ներկայացուցիչներուն հետ խորհրդակցիլ՝ ներկայացուցչական կառավարութիւն մը կազմելու համար: Մարոքի մէջ այժմ կան երեք կարեւոր կուսակցութիւններ — Իսթիքլալը, Դեմոկրատները եւ Անկախները : Ասոնց վրայ պէտք է աւելցնել նաեւ միւս խմբակցութիւնները, զանազան ցեղապետներու շուրջ հաւաքուած բազմութիւնները, Մարոքի Ֆրանսացիները, փոքրամասնութիւնները, եւն., որոնք թէեւ խօսեցնել չեն տար իրենց մասին, բայց եւ այնպէս կան եւ ունին իրենց համոզումներն ու հակառակութիւնները:

Մարոքը սահմանադրական միապետութիւն մը դառնալու ճամբուն վրայ է, բայց ըսա՛յ միապետութիւնը, ըսա՛յ սահմանադրութիւնը, ըսա՛յ ռամկավարութիւնը, ըսա՛յ մանաւանդ այս բոլորին վրայ հսկողութիւն բանեցնելիք կառավարութիւնը տակաւին հաստատուած ու կազմուած չեն, եւ դէպքերը այնպէս ցոյց կուտան որ բաւական դժուարութեանց ալ պիտի հանդիպին :

Սուլթանը կ'ուզէ երեք կարեւոր կուսակցութիւններուն մէջ հաւասարապէս բաժնուած կառավարութիւն մը ստեղծել: Բայց այս վերջիններէն Դեմոկրատները, որոնք մինչեւ Պէն Եուսէֆ Սուլթանին վերադարձը սահմանափակ գործունէութիւն մը ունէին, այժմ զօրացած կը զգան եւ կը մերժեն Իսթիքլալի հետ գործակցիլ: Իսթիքլալը, որուն կազմակերպչական դրութիւնը ընդօրինակուած է համայնավար կուսակցութեան վրայ, մինչեւ Սուլթանին վերադարձը գրեթէ միակն էր որ կազմակերպուած ձեւով կը պայքարէր այդ ուղղութեամբ, այժմ, ինքզինքը կը նկատէ երկրին ու կացութեան տէրը, այս հիման վրայ ալ դարձած է պահանջկոտ: Սակայն Իսթիքլալը միատարր կուսակցութիւն մը չէ, ներքնապէս գրեթէ պառակտուած է, որովհետեւ Մարոքի իր ղեկավար տարրերը համաձայն չեն Գահիրէի թեւին ծայրայեղութիւններուն :

Իսկ ընդհանուր կացութիւնը այնպէս է, որ Դեմոկրատները կը մերժեն Իսթիքլալի հետ գործակցիլ, Իսթիքլալն ալ կը մերժէ զիջումներ ընելով համաձայնիլ Դեմոկրատներուն հետ :

Սուլթանին կը մնայ միակ լուծում մը, կառավարութիւնը կազմելու հոգը յանձնել այնպիսի վարչապետի մը, որ մինչեւ այժմ որոշակիօրէն դիրք բռնած չըլլայ այս կամ այն կուսակցութեան կողքին: Ամէնէն յարմար անձը կը նկատուի Սուլթանին աջ բազուկն ու առաջին կողմնակիցը նկատուող Սի Պէքայը: Այս ուղղութեամբ Սուլթանը երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ Սի Պէքայի հետ :

Սակայն երէկ առտու շրջան ընող լուրի մը համաձայն, Իսթիքլալի ղեկավարներէն Պարկաշ, որոշած է անջատուիլ մայր կուսակցութենէն, կազմել նոր խմբակ մը եւ հաշտարարի դերով մէջտեղ գալ, իր վարչապետութեան տակ միացնելու համար հակառակորդ կուսակցութիւնները :

Այս լուրը մեծ դժգոհութիւն յառաջացուց Դեմոկրատ շրջանակներուն մէջ. « քաղաքական խորամանկութիւն մըն է» կ'ըսէին :

Յամենայն դէպս, հաւանական է որ Մարոքի կառավարական տագնապը բաւական երկար ժամանակ անլուծելի մնայ:

× Առջի օրուան արիւնալից դէպքերուն առթիւ Մարոքի Սուլթանը նոր կոչ մը ըրաւ, ժողովուրդը հրաւիրելով անդորրութեան :

× Երկու Ֆրանսացիներ եւս սպաննուեցան Մարոքի մէջ: Խաղաղութիւնը թէեւ վերահաստատուած ըլլալ կը թուի, բայց կը վախցուի որ նորանոր ծայրայեղութիւններ տեղի ունենան :

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ.— Հիւսիսային Մարոքի մէջ կը տիրէ ընդհանուր ապստամբութեան մը սպառնալիքը: Շարժումը ծայր տուաւ Սպանիոյ սահմանակից շրջանէն : Ապստամբները տեղահան կ'ընեն բնակչութիւնը :

Ֆրանսական կարեւոր ուժեր անմիջապէս փոխադրուեցան այդ կողմը: Որոշուած է ամէն գնով առաջքն առնել ընդհ. ապստամբութեան :

Կ'ըսուի թէ Գազապլանքայի քաղաքական յանցաւորներու բանտին մէջն ալ ծայր տուած են արիւնալի կռիւներ :

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՆՈՐ ՕՐԷՆՔԻՆ ՇՈՒՐՋ

Նահանգապետները ներքին նախարարին ղրկած ըլլալով ընտրական շրջանակներու բաժանման մասին իրենց տեղեկագիրները, քարտէսներով միասին, նախարարական խորհուրդը այսօր՝ Չորեքշաբթի միայն պիտի կրնայ քննութեան ենթարկել զանոնք, պատրաստելու համար այն օրինագիծը, զոր պիտի ներկայացնէ ազգային ժողովին :

Ընդհանուր կարծիքն այն է թէ անփոփոխ պիտի մնայ երեսփոխաններու թիւը (537 Ֆրանսայի համար): Սակայն պիտի փոխուի աթոռներու բաշխումի ձեւը : 1945 Օգոստոս 17ի օրէնքով ամէն նահանգ իրաւունք ունէր առնուազն երկու երեսփոխան տալու. անկէ վերջ հարիւր հազար բնակիչէն աւելի ունեցող նահանգները իւրաքանչիւր հարիւր հազարին համար կ'ընտրէին մէկ երեսփոխան : Բնակչութեան իբրեւ հիմ կը ծառայէր 1936ի մարդահամարը:

Այժմ 1954ի մարդամարն է, որ հիմ պիտի բռնուի: Զգալի փոփոխութիւններ տեղի ունեցած են զանազան նահանգներու բնակչութեան թիւին մէջ: Ասկէ զատ վարչական բաժանումները չեն համապատասխաներ ընտրական շրջանակներուն :

Կը կարծուի թէ այս անգամ 75.000 բնակիչ (կամ 46.000 ընտրող) մէկ երեսփոխան ընտրելու իրաւունք պիտի ունենայ: Դարձեալ պիտի պահուի իւրաքանչիւր նահանգի համար նուազագոյն երկու երեսփոխան տալու սկզբունքը :

Կառավարութեան ներկայացնելիք օրինագիծը մեծ վիճաբանութեանց դուռ պիտի բանայ ազգային ժողովին մէջ: Թաղային ընտրութեանց եւ համեմատականի կողմնակիցները բուռն պայքար պիտի մղեն: Այս պայմաններուն մէջ կը կարծուի թէ կարելի պիտի չըլլայ երեսփոխանական ընտրութիւնները կատարել գարունէն առաջ :

ԽՈՐՀ. ՎԱՐԻՉՆԵՐԸ ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

★

ԲՈՒԼԿԱՆԻՆԻ ԵԼՈՅԹԸ « ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՅԵՏԱԴԻՄԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ»

Խօսք առնելով հնդկական երեսփ. ժողովին առջեւ, Բուլկանին եւ Խրուշչեւ ձաղկեցին «արեւմտեան յետադիմական » պետութիւնները, այն ամբաստանութեամբ թէ անոնք կը հետեւին ուժի վրայ հիմնուած քաղաքականութեան մը, մինչդեռ Խ. Միութիւնը Հնդկաստանին հետ միացած «անսահման պայքար կը մղէ յանուն խաղաղութեան »:

Շարունակելով իր ճառը, Բուլկանին յայտարարեց թէ Խ. Միութեան ու Հնդկաստանի բարեկամական յարաբերութիւնները լաւագոյն գրաւականն են տարբեր ընկերա – քաղաքական դրութիւններ ունեցող երկիրներու միջեւ բարեկամական գործակցութեան խաղաղ իրագործման: « Խ. Միութիւնը միշտ ալ հակառակ եղած է զինարշաւին, ու կը պահանջէ հիւլէական ու ջրածնային զէնքերու արգիլումը »:

« Խ. Միութիւնը հակառակ է զինուորական խմբակցութիւններու ստեղծման քաղաքականութեան եւ համաձայն է արդէն իսկ ստեղծուած խմբակներու լուծման »:

Յիշեցնելով չինական ու ֆինլանտական ռազմակայաններէն իրենց հրաժարումը, Բուլկանին մաղթեց որ սոյն օրինակ ծառայէ նաեւ ուրիշ պետութիւններու :

Իր հերթին, Խրուշչեւ ալ խօսք առնելով ըսաւ թէ իրենք չեն սպասեր որ ժողովուրդները անպայմանօրէն ընդունին իրենց գաղափարաբանութիւնները, սակայն պէտք է նկատի առնել որ «Հնդկաստանի, Չինաստանի ու Խ. Միութեան ժողովուրդները աշխարհի բնակչութեան կէսէն աւելին կը կազմեն, ու զանոնք գաղութներու վերածելու բոլոր ճիգերը դատապարտուած են վիժումի »:

× Մեծն Բրիտանիոյ քաղաքական շրջանակները սկսած են մտահոգուիլ Հնդկաստանի մէջ խորհրդային վարիչներուն ցոյց տրուած համաժողովրդական արտակարգ ընդունելութենէն :

Այնքան ատեն որ Նեհրու գործի գլուխ կը մնայ, վտանգ մը չկայ, բայց ապագան կրնայ ա՛նհաճոյ անակնկալներ վերապահել :

× Պոմպէյի մէջ համայնավարական ցոյցի մը ընթացքին ոստիկանութիւնը կրակ բացաւ ցուցարարներուն վրայ : Կան տասը մեռեալ եւ երեք հարիւր վիրաւոր :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՏԻԿ. ՔՕԹԻԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Հանրապետութեան Նախագահութեան Դիւանատունէն Սերովբէ եպիսկ. շնորհակալութեան հեռագիր մը ստացած է ի պատասխան իր հեռագրած ցաւակցութիւններուն: Նախագահը կը յայտնէ թէ չափազանց զգացուած է Սրբազանին համակրական զգացումներէն տիկին Քօթիի մահուան առթիւ :

ՊԱՂՏԱՏԻ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌԱՋԻՆ ԱՐԴԻՒՆՔՆԵՐԸ

Միջին Արեւելքի Պաշտպանութեան Կազմակերպութեան անդրանիկ համաժողովը իր առաջին օրուան աշխատանքներուն մասին տուաւ հետեւեալ պաշտօնական հաղորդագրութիւնը .—

Իրաքի վարչապետ Նուրի փաշա էլ Սայիտ ընտրուեցաւ կազմակերպութեան նախագահ՝ մէկ տարուան համար :

Ժողովին մասնակցող պետութիւններուն վարչապետները շեշտեցին քաղաքական ու տնտեսական համագործակցութեան անհրաժեշտութիւնը՝ ընդհանուր շահերու պաշտպանման համար:

Ըստ լաւատեղեակ անձերու, Անգլիոյ արտաքին նախարարը, դռնփակ նիստի մը մէջ յայտնած է որ խորհրդային խմբակին Միջին Արեւելքի մէջ կատարած մերձեցումները հետեւանքն են Եւրոպայի եւ Միջին Արեւելքի մէջ համայնավարութեան տարածման դէմ բարձրացուած արգելքներուն :

Այս առթիւ ըսած է նաեւ, որ Անգլիա պատրաստ է ամենալայն չափերով օժանդակելու Միջին Արեւելեան երկիրներուն տնտեսական զարգացման :

Օրուան ամէնէն կարեւոր դէպքը, սակայն, Մ. Նահանգներուն ուղղուած հրաւէրն է, որ «դիտող»ի դիրքէն ելլելով դառնայ անդամ պետութիւն :

Համաժողովը առաջարկեց նաեւ, որ առնելիք բոլոր որոշումները քուէարկուին միաձայնութեամբ :

ԻՆՉՈ՞Ւ ՊԷՏՔ Է ՍՈՐՎԻՆՔ ՀԱՅԵՐԷՆԸ…

Այս հարցումն իսկ ցոյց կուտայ, թէ ուր հասած ենք։

Կը տեղեկանանք, որ կարգ մը վայրերու մէջ, մեր երիտասարդներէն ոմանք նման հարցումներ կ'ընեն, երբ հրաւէր կ'ըլլայ իրենց՝ մայրենի լեզուն սորվելու։

Անոնք ամերիկեան կեանքին մէջ մեծցած, կը մտածեն եղեր, թէ հայերէնը «գործնական» որեւէ օգուտ չունի եւ չի կրնար ունենալ, քանի որ արդէն ծանօթ են անգլերէնին…

Դժբախտութիւն է նաև, որ մեր երիտասարդներէն շատերը չեն գիտեր իրենց մայրենի լեզուն. յետոյ, կրկնակի դժբախտութիւն է, որ ոչ միայն չեն գիտեր իրենց լեզուն, այլեւ կը դժկամակին սորվելու եւ կը պատճառաբանեն ալ…

Այս երեւոյթը տխուր ըլլալէն աւելի բան մըն է. ցաւալին վկայութիւն մըն է, որ ցոյց կուտայ թէ ինչ աստիճաններու հասեր է այլասերումը. այսինքն՝ ազգային ու հոգեկան անգիտակցութիւնը, աղքատութիւնը։

Կայ աւելին դեռ։

Կան ծնողքներ ալ, որոնք վարակուած են նոյն մտածումներէն։ Անճրկած իրենց «քոլէճական» կամ «համալսարանական» զաւակներուն տրամաբանութեան առջեւ, կամայ որդեգրած են պատրաստ նոյն «տեսակէտը»։

Լսած ենք նաեւ, որ եղած են ու այսօր ալ կան ամերիկեան Կրթական Մարմիններու անդամ հայ անհատներ, որոնք նման կարծիքներու ախոյեաններ կը հանդիսանան։

Մեր գործը չէ, անշուշտ, տրամաբանական հարցերով զբաղիլը։ Ինչպէս որ կան ֆիզիքական ու հոգեկան հիւանդներ, դարմանալի ու անբացատրելի ախտաւոր արտայայտութիւններով, նոյնպէս ալ կան ազգային ու ընկերային հիւանդներ ու ախտաւորակներ, հոգեկան ու իմացական այլասերածներ, որոնք նման երեւոյթներ կը պարզեն ու հարցեր կը յարուցանեն։

Չկա՞ն ուրիշ անհատներ, նոյնքան հիւանդ ու խաթարուած, որոնք աւելորդ կը նկատեն առանձին ազգերու գոյութիւնը.. Ինչ հարկ առանձին մշակոյթներու, քանի որ կան մեծ ու փարթամ մշակոյթներ. առանձին անկախութիւններու, քանի որ կան մեծերը. ինչ հարկ լիճերու եւ լճակներու, քանի որ կան ծովերն ու ովկիանոսները։

Ախտաբանական, այլասերումի այս երեւոյթներն են որ, դարերու ընթացքին, որդերու նման կրծած են հզօր ժողովուրդներու գոյութիւնը, արգելք եղած են մշակոյթներու եւ քաղաքակրթութեանց զարգացման, ի վերջոյ՝ կործանելով զանոնք։

Մենք, այս էջերուն մէջ, պէտք չունինք նման տխուր ու հիւանդոտ երեւոյթներով զբաղելու։ Յիշեցինք, պարզապէս զգուշացնելու համար մեր հասարակութիւնը, որ առողջ է իր ճնշող մեծամասնութեանը, չըսելու համար իր ամբողջութեանը մէջ։ Ախտաւորներու թիւը, բարեբախտաբար, քիչ է եւ զանցառելի։

Կը մոռնան շատեր նոյնիսկ այդպէս մըտածող պատահական անհատները, որ այս մեծազօր ու բարգաւաճ երկիրը, Ամերիկան, իր անօրինակ զարգացումն ու թըռիչքը կը պարտի ազգային մշակոյթներու զանազանութեան. այլազգի ժողովուրդներու առանձնայատկութիւններուն, անոնց ազգային, մշակութային, պատմական ու լեզուական հարստութիւններուն։ Այս ճշմարտութեան համար է որ Ամերիկան, յանձին իր մտաւորական ու ղեկավար շրջանակներուն, կը քաջալերէ ազգային մշակոյթներու ազատ զարգացումը, կ'ուսումնասիրէ տարբեր ազգերու եւ երկիրներու մասնայատկութիւնները, համադրելով բոլորը մեծաշուք ու լայնատարած գմբէթի մը տակ, առանց ճզմելու եւ հարթելու մասնակի շնորհներն ու ըստեղծագործութիւնները։

Այս ըմբռնումին հետեւանք է նոյնպէս, ամերիկեան կրթական ծրագիրներուն մէջ եղած ուշագրաւ նոր փոփոխութիւնները, որոնց համաձայն, մէկէ աւելի լեզուներ կ'ուսուցուին ամերիկեան բարձրագոյն վարժարաններու եւ գոլէճներու մէջ. երեւոյթ մը՝ որ քաղաքական կեանքին հետ, իմացական կեանքի հորիզոններու ընդլայնումը կը յատկանշէ։

Անդրադառնալով մեր «ածու»ին, պիտի սորվինք մեր լեզուն եւ պէտք է սորվինք ու սորվեցնենք զայն, որովհետեւ լեզուն որեւէ ժողովուրդի գոյութեան խարիսխն է։ Մանաւորաբար, հայ ժողովուրդին գոյութեան, որ հեռու իր հայրենի հողերէն, ենթակայ է արտաքին բազմազան վտանգներու։ Ժողովուրդ մը, որ իր հայրենի հողին վրայ է, կրնայ անշուշտ շատ աւելի ապահով զգալ ինքզինք եւ լեզուն, այդ պարագային, կրնայ ըլլալ ազգային գոյութեան ու զարգացման կարեւոր ազդակներէն մէկը։ Սակայն, ժողովուրդի մը համար, ինչպէս հայն է, որ ցրուած է աշխարհի չորս ծագերուն եւ ենթակայ տաք ու պաղ հովերու, խորշակներու, արտաքին հզօր ազդեցութիւններու, լեզուին պաշտպանողական դերը կը դառնայ գերակշիռ, որովհետեւ լեզուն կը մնայ միակ կապը՝ աշխարհացրիւ բեկորներուն միջեւ. կապը անցեալին, նախահայրերուն ու ներկայ ու ապագայ սերունդներուն միջեւ, հետեւաբար, գերագոյն զրահը ազգապահպանման։ Եկեղեցին իսկ, ազգապահպանման հզօր ազդակներէն մէկը, ի վերջոյ, ազգային լեզուով ու մշակոյթով միայն կրնայ տեւել ու դեր մը կատարել, ուրիշ եկեղեցիներու եւ կրօնական համանման դաւանանքներու ցանցին մէջ։

Արդ, եթէ պիտի պահենք ազգային մեր գոյութիւնը, եթէ կ'ուզենք պահել, պիտի պահենք մեր լեզուն, իբրեւ հզօրագոյն ազդակը ազգային գոյութեան եւ, նաեւ, ամէնէն հարազատ արտայայտիչը ազգային ու հոգեկան մեր արժէքներուն ու յատկութիւններուն։

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ԶԱՐԴԱՐՈՒԵՍՏԻ ԽՃԱՆԿԱՐԸ ՄԻՋՆԱԴԱՐԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

(Ամփոփուած Պուքրէշի համալսարանի հայագէտ դասախօսին մէկ ուսումնասիրութենէն).

Ը. եւ Թ. դարերը նպաստաւոր չէին հայ արուեստի զարգացման համար, արաբական տիրապետութեան պատճառով։ Հազիւ ԺԲ. դարուն երեւան կուգայ խճանկարի (մոզայիք) նոր սեռ մը՝ հիմնուած բազմագունութեան սկզբունքին վրայ։ Ան ծնունդ կ'առնէ Հայաստանի հողին վրայ, սահմանուած ըլլալով, ըսկիզբը եկեղեցիներու գլխաւոր մուտքի ճակատը զարդաքանդակելու համար։ ԺԲ. – ԺԳ. դարերուն կը գտնենք նոր խճանկարը՝ մանաւանդ Անի քաղաքի պալատներու ճակատներուն եւ գլխաւոր մուտքերուն վրայ։ Գործածելով սկիզբը պալատներու համար, ան կ'երեւայ աւելի ուշ ԺԳ. – ԺԴ. դարերուն, նաեւ եկեղեցիներու մեծակառոյցներու զարդարութեան մէջ։

Աշխարհական պալատներու գլխաւոր մուտքերուն հոյակապ կառոյցներու զարդարանքին համար խճանկարը կազմուած է, կարմիր վարդագոյն կամ այլ գոյնով տուֆ «փլաք»ներէ, կտրուած հնգանկիւն, վեցանկիւն կամ ութանկիւն աստղերու ձեւին տակ։ Բոլոր աստղերը յղկուած են, երկրաչափական կարգ մը ձեւերու հատումներով կամ կարգ մը ծաղկանկարներով։ Աստղերու միջեւ գտնուած փոքր պարապութիւններու մէջ զետեղուած են խաչաձեւ կամ ոչ ուղղանկիւն քառակուսիներու ձեւով սեւագոյն «փլաք»ներ, նոյնպէս յղկուած, ինչպէս աստղերը։ Խճանկարներուն տարբեր «մոթիվ»ներու միջեւ եղած զանազանութիւնը կը ստանան օգտագործելով զանազան ձեւի եւ գոյնի աստղեր, ինչպէս եւ պարապութիւններու համար գործածուած «փլաք»ներով (խաչեր, քառակուսիներ եւ այլ ձեւեր)։ Այս տեսակ խճանկարներ կը տեսնուին Անիի մէջ (տես Ն. Մառ, Անի, Մոսկուա 1934) կարգ մը պալատներու գլխաւոր մուտքերուն վրայ, ինչպէս կրնայ ըլլալ, օրինակ, «Սարգիսի պալատ» անունով ծանօթ կառոյցին գլխաւոր մուտքին կամ Տիգրան Խոնենցի պատկանող հիւրանոցի մը գլխաւոր մուտքին ճակատները, երկուքն ալ ԺԳ. դարէն մնացած Եաքոպսոնի վերարտադրութիւնը։

Սոյն «մոթիվ»ներու մէջ զանազան գոյներով խաչաձեւուած ութանկիւնները, ծանօթ դեռ հնագոյն ժամանակներէն, յատակի խճանկարներուն մէջ, կը գործածուէին հայկական ճակատամասերուն խճանկարին մէջ, սկսած ԺԳ. դարէն։ Առնելով հիմա խաչաձեւուած վեցանկիւնի ձեւ մը, անոնք խաչաձեւման շնորհիւ, կ'արտադրեն վեցանկիւնի կարգ մը աստղերու ձեւը, նրբօրէն յղկուած։ Այս զուգակցումէն առաջ կուգայ վերը նկարագրուած խճանկարը։

Խաչաձեւուած ութանկիւնը ներկայացուած է նաեւ հայերէն ձեռագիրներու ճակատի զարդարութեան մէջ։ Այսպէս կը ներկայանայ Վենետիկի ԺԲ. դարու թիւ 196 Աւետարանին մէջ կամ Թիւպենկէնի հայերէն աւետարանի մէկ զարդարութեան մէջ։ Հետեւաբար բազմագոյն ճակատամասը դարձաւ հայկական ճարտարապետութեան գեղարուեստական մէկ սկզբունքը ԺԲ.–ԺԳ. դարերու աշխարհական շէնքերու համար։

Մենք հաստատեցինք թէ ԺԲ. դարու հայկ. ճարտարապետական խճանկարը ծնունդ առաւ Հայաստանի հողին վրայ։ Այս տեսակէտով համաձայն եմ Եաքոպսոնի հետ։ Ան կը յիշէ նաեւ բազմագոյն զարդարուեստական խճանկարներու գոյութիւնը Պարսկաստանի մէջ, սա տարբերութեամբ որ հոն բազմագունութիւնը կը ստացուի գունաւոր եւ ջնարակուած «փլաք»ներով։ Սակայն Կ. Ն. Թոման իր գրքին մէջ կը տեղեկացնէ թէ բազմագոյն խճանկարը ստացուած «մայոլիքի փլաք»ներով բնորոշ է ոչ միայն Իրանի, այլեւ ամբողջ կեդրոնական Ասիոյ համար արաբական տիրապետութեան շրջանին։ Կեդր. Ասիոյ մէջ կը սկսի այս զարդանկարի բազմագունութիւնը ԺԴ. դարուն, եւ, կ'ընդլայնէ իր գոյներու նրբերանգաւորումը ԺԴ. եւ ԺԵ դարերուն, դառնալու համար Կեդր. Ասիոյ ճարտարապետութեան մէջ շինութեանց գլխաւոր մուտքերու ճակատը զարդարելու կարեւոր մեթոտ։

Ամէնէն շահեկանը այն է որ Կեդր. Ասիոյ եւ Հայաստանի զարդարուեստին մէջ կը գտնուի աստղին «մոթիվ»ը, որ լեցուած է երկրաչափական եւ բուսական զարդանկարով, ներկայացնելով գոյգ դըծագրութիւն մը աստղի կեդրոնական ձեւի շրջանակին մէջ։ Թոմանի աշխատութեան մէջ որոշ նկարներու վերարտադրութիւնները կը յիշեցնեն նմանօրինակ զարդարանքներ, զորս կը գտնենք Անիի մէջ։ Կը տեսնուին երկրաչափական ուղիղ եւ բեկբեկուն գիծերուն նոյն ցանցը, գիծեր որոնք կը մեկնին կեդրոնական կէտէ մը, ներկայացուած յաճախ աստղերով, որոնք իրենց խաչաձեւումով կը կազմեն երկրաչափական պատկերներ, լեցուած սովորաբար զարդարանքներով։

Շահեկան է հաստատել թէ Հայաստանի մէջ բազմագոյն խճանկարի զարդարուեստը կը սկսի ԺԲ. դարէն, մինչ համաձայն

ԷՋԵՐ ԱԶԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵՆԷՆ

ՀԱՅ ՖԷՏԱՅԻՆ

Ասոնց ալ մեծ մասը դպրոցական եւ զինուորական կրթութիւն ստացած մարդիկ էին, որ եկած էին Բուլղարիայէն, Ռուսաստանէն, Պարսկաստանէն եւ Տաճկաստանի զանազան տեղերէն։

Այսքան մտաւորական ու կիսամտաւորական եւ զանազան արհեստի պատկանող մարդիկ ի՞նչ գործ ունէին Վանայ մէջ։ Արմենական եւ Հնչակեան կուսակցութիւնները կազմալուծուած էին։ Ասոնց տեղը Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը բռնած էր։

Վանայ կուսակալութիւնը ընդարձակ հողամաս մըն էր։ Կազմակերպելու անմիջական պահանջը կար՝ կեդրոն ունենալով քաղաքը։ Կազմակերպական գործերը կանոնաւոր կերպով տանելու համար, Վանայ կուսակալութիւնը շրջաններու բաժնուեցաւ, եւ ամէն մի շրջան ունէր իր առանձին շրջիկ գործիչը, որ զինուած կը պտտէր գիւղէ գիւղ փոքրիկ զինուած խումբով մը։

Գիւղացիք կարծես երազի մէջ էին։ Մինչեւ այդ՝ հրացանը տեսած էին Թուրքի ու Քիւրտի ուսին, հիմա կը տեսնէին զինուած երիտասարդ Հայեր։ Աչքերնին ուրախութեան արցունքով լեցուած, ձեռքերնին երկինք պարզած՝ փառք կուտային Աստուծոյ, որ Հայն ալ զէնք ունէր։ Ահա մի շատ տրտառուչ տեսարան։

Իշխանի հետ գացինք Եղերովայ լեռնաշղթայի վրայ, Փեսան դաշտի հայ գիւղ մը։ Մեզ առաջնորդեցին տուն մը։

Իշխանը ըսաւ տանտիրոջը, որ քիչ մը պիտի հանգստանանք ու մեկնինք։ Երբ տանտիրոջ շարժումներէն նկատեց, որ կերակուրի պատրաստութիւն կը տեսնէր, կանչեց ու ըսաւ.

— Մենք պիտի մեկնինք, կերակուրի պատրաստութիւն չտեսնես»։

Տունը լեցուած էր երիտասարդներով եւ երեխաներով։ Տանտէրը ուզեց դուրս հանել բոլորը։ Իշխանը բարկացաւ ու ըսաւ.

— «Թող տեսնեն, մի դպիր»։

Կը պատրաստուէինք մեկնելու։ Տանտէրը ըսաւ.

— «Պարոն, մեր տունը եկողը հաց չկերած չի կրնար երթալ»։

Ու մէջտեղ բերաւ սինիի վրայ դեղած փիլաւը եւ խաշած ոչխարը։ Երբ Իշխանը դիտողութիւն ըրաւ, տանտէրը ըսաւ.

— «Օրի՞ կը բարկանաս, պարոն։ Էն խարամ Ռոմներ ու Քիւրտերը, որ կուգան, կ'ուտեն, դուք օրի՞ պիտի չուտէք»։

Երբ կը մեկնէինք եւ դուրս ելանք, լուսնեակ գիշեր էր։ Տեսանք որ պառաւ մամիկ մը, ձեռնափայտին յենած՝ մօտեցաւ մեզ, ծունկի չոքեց, եւ երկու ձեռքերը պարզելով, ըսաւ.

— «Փառք քեզ, Աստուած, Հայն ալ թվանկ կ'ունենայ եղեր։ Փառք քեզ, որ ինծի արժանի ըրիր տեսնելու»։

Ու սկսաւ աղօթել Աստուծոյ, որ պահէ ու պահպանէ մեզ եւ մուրազնուն հասցնէ բոլորին։

Մնաք բարով ըսինք ու քալեցինք։ Տեսարանը շատ յուզիչ էր։ 90տարեկան մամիկի սրտի խորքին մէջ ազատութեան կարօտի շղթաները փշրուած էին։ Իր բաց աչքերով ան տեսաւ որ Հայն ալ թվանկ ունէր։

Բոլոր գեղերու մէջ ալ նոյն կարօտը, նոյն յուզմունքը, նոյն օրհնութիւնները։ Հապա փոքրիկներո՞ւ ուրախութիւնը։ Շնչերնին կտրած՝ մեր զէնքերուն ու փամփուշտներուն կը նայէին ու կ'ըսէին իրարու.

— «Տա, տղայ, խայ են, խայ»։

Երեխաներն ալ կը զարմանային, որ Հայն ալ թվանկ կ'ունենար։

Ո՞վքեր էին այս քանի մը մարդիկը, որ թողեր էին իրենց տունը, տեղը, իրենց կեանքի բոլոր վայելքները եւ եկած էին երկիր մը, որ կատարեալ դժոխք մըն էր իրենց։ Ովքե՞ր էին այդ մարդիկը, որոնց մարմինի անբաժան մասն էր դարձեր հրացանը։ Փամփուշտները կռնակնին կապած՝ մէկ մէկ տոպրակ որուն մէջ իրենց երկու ձեռք փոխնորդ ճերմակեղէն եւ հրացանի անմիջական պէտք եղած բոլոր մասերը՝ կը պտտէին անոնք ամբողջ տարիներ։ Լաթ հանել ու անկողին պառկիլ չէին գիտեր։ Գոմերու, մարագներու մէջ իրենց վրայ ունեցած այդ ահագին ծանրութիւնը առանց քակելու, հրացանները գրկած կը պառկէին։ Եթէ գետինը չոր կամ թաղիք փռուած ըլլար, այդ կատարեալ անկողին էր իրենց համար։ Ուտելիքնին լաւ էր։ Գեղացին իր ունեցածին լաւը կը պատրաստէր։ Ամէն բան առատ էր եւ առանց դրամի։ Ոչ մէկ գեղացի իր կերցուցած հացին համար դրամ կ'առնէր։

Ֆետայիներու արշալոյսը երեկոյեան կը բացուէր։ Տունէ տուն, գեղէ գեղ, գաւառէ գաւառ փոխադրուելու առեն երեկոյեան ժամի 8–9ի առեններ դուրս պէտք է ելլէին, լուսին կար թէ ոչ, անձրեւ էր թէ ձիւն։ Պիտի գնային բնութեան սպառնալիքն անգամ պիտի արհամարհէին եւ, ահագին բեռը չալկած, 5–11 ժամ պիտի քալէին։

Զափազանցութիւն թող չնկատուի, Շատախի, Մոկսի, Կառկառի, Խիզանի խոր ձորերով բաժնուած լեռներու մէջ, ան ալ գիշերը, կը քալէին՝ առանց որեւէ տըրտունջ, որեւէ դժգոհութիւն յայտնելու։ Կը քալէին լուռ ու մունջ, անշշուկ, կարգապահ։

ՎԱՐԴԱՆ ՇԱՀՊԱԶ

(2)

(Շար.)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՅԻՇԱՏԱԿԵԼԻ ՀԱՆԴԷՍ ՄԸ

Մարսիլիոյ «Լը Փրովէնսալ» թերթը, տալով նաեւ Վենետիկի եւ Փարիզի գոլէժներու նախկին աշակերտներու նկարը, կը գրէ թէ Մարսիլիոյ «Նորմանտի»ի սրահներուն մէջ յիշատակի տօն մը իրարու քով բերած էր Հայերու ընտրանին: Հանդէսը կազմակերպած էին Վենետիկի եւ Փարիզի նախկին աշակերտները: Միութեան նախագահը՝ Զաւէն Նահապետեան եւ Պ. Ալֆոնս Պիպէրեան վեր հանեցին բարերարներ Մխիթարի, Մուրատի եւ Ռափայէլի գործը:

Կարդինալ Ֆելթէն, որ կը նախագահէր, շնորհակալութիւն յայտնելով, թելադրեց որ հետեւին մեծ մշակներուն մշակութային վերանորոգման հետքերուն եւ անվթար պահեն ոգին տեւական արժէքները:

Միութեան նախագահը՝ կարդինալին յանձնեց ոսկիէ դքանշան մը, որ կը ներկայացնէր Մխիթարը, շինուած նախկին աշակերտ Արմիկ Յակոբեանի կողմէ:

Հանդէսը ունէր ընտիր գեղարուեստական բաժին: Հ. Զուհաճեան քաջալերեց նախկին աշակերտները շարունակելու Մխիթարի, Մուրատի եւ Ռափայէլի բարերար գործը: Իսկ գրագէտ Պ. Կարապետ Փոլատեան, Մարսէյլի Համազգային Մշակութային ընկերութեան կողմէ, խօսելով շեշտեց թէ՝ հայ մշակութային պատմութեան մէջ անբաղդատելի է Մխիթարի կատարած դերը:

ԿՐՆՈՊԼԻ ՄԵՐ ԴՊՐՈՑԸ

Մեծ յուզումով եւ հպարտութեամբ կարդացի Ֆ. Կ. Խաչի դպրոցի բացման 25ամեակի տօնակատարութեան նկարագրութիւնը «Յառաջ»ի մէջ:

Ես ալ այն առաջին աշակերտուհիներէն եմ, որոնց սրտին մէջ անմոռանալի յիշատակ մը արմատացած է այսօրերէնիսկ: Երախտագիտական խոր զգացում մըն ալ հանդէպ մեր ուսուցչուհիներուն: Անոնք ինչ համբերութեամբ, ինչ սիրով աշխատեցան մեր մատաղ մտքերը մշակել, մեր սիրտերը լեցնել աննման հայերէնին սիրովը որպէսզի այս օր կարենանք փոխանցել զանոնք մեր զաւակներուն:

Դեռ կը յիշեմ առաջին հինգշաբթին երբ մեր ծնողները դպրոց ղրկեցին մեզ: Հինգ մանուկներ էինք, ձեռք ձեռքի բռնած երբ սրահին դուռը բացինք: Տիկին Մարի Զառացեան (այժմ Միքայէլեան) ժպտերես եւ քերականը ձեռքը դիմաւորեց մեզ:

Ա. Բ. Գ.ի՛ն առաջին տեսքը խնդուք պատճառեց մեզի: Մեր ուսուցչուհին լըրջացաւ սակայն, մենք ալ սկսանք միաբերան եւ աչալուրջ հետեւիլ բարձրաձայն:

Կարելի՞ է մոռնալ Օր. Միսքճեանը որուն կը յանձնէր տիկին Մարին իր հասցուցած աշակերտները: Անոնց մտահոգութիւնը միայն կարդալ գրել սորվեցնելը չէր մեզի, մեր մէջ անոնք է որ դրին հայ ոգին, սէրը՝ հանդէպ մեր անոյշ լեզուին եւ անոնց ցանած այդ հատիկներն են որ ուռճացան, հասունցան և մեզ դարձուցին ճշմարիտ Հայուհիներ:

Հինգշաբթիի դասընթացքով չէր գոհանար Օր. Միսքճեան, իր իր աշխատանքէն դարձին՝ իր տան մէջ կը հաւաքէր մեծերս Հայոց պատմութիւն դասաւանդելու համար: Հպարտութեամբ կ'ուռէր մեր կուրծքը լսելով մերթագաւորներու անունները, ոսկէ դարու հրաշալիքները յեղափոխական դէմքերու մարտական հերոսութիւնները, կամաւորական գունդերու կռիւները մեր դարաւոր թշնամիին բանակներուն դէմ:

Անոնց յարատեւ եւ գերմարդկային աշխատանքներուն շնորհիւ է որ այսօր կրնամ իմ երախտագիտութիւնս բարձրաձայն յայտարարել ու հրապարակով շնորհակալ ըլլալ իրենց: Հապա մեր հանդէսնե՞րը, փոքրիկ ներկայացումները որոնք հեռահեռէ դպրոցական շրջանակէ դուրս սկսան գալ: Պ. Տէր Կոմսեան իր ջութակով շարաթ գիշերներու մեր «դասախօսն» էր, այս անգամ տոհմիկ եւ յեղափոխական երգերու սէրն է որ կ'արթնցնէր մեր մատաղ հոգիներէն ներս, եւ երբ հանդէսներու փակման կամ բացումի ատեն կ'երգէինք ոգեւորութեամբ եւ մանկական խանդով «Մշակ բանուորը» կամ «Հայ եղբայրները», ժողովուրդն ալ վարակուած մեր ոգեւորութենէն ինքն ալ կը մասնակցէր լիաթոք:

Այսօր ալ մտիկ ընելէ աւելի մասնակից եմ, երբ նոյն երգերը թնդան որեւէ սրահէ ներս: Աս ալ երախտագիտական պարտք մըն է հանդէպ մեր ուսուցիչներուն որոնց յիշատակը միշտ թարմ է եւ անջնջելի է բոլորիս սրտին մէջ: Ապրին բոլորն ալ, ապրի հայ ժողովուրդը:

ԼԻՍԻ ԹԻՒՖԷՆՔՃԵԱՆ ՇԷՐՈՑԵԱՆ

Կ. Ն. Թոմանի պնդումի, բազմագոյն խըճանկարի արուեստը «մայոլիք»ով, ծընունդ կ'առնէ, հաւանաբար, Խորեզմի մէջ հազիւ ԺԴ. դարուն, յետագային Պարսկաստանի մէջ, Թիմուրեաններու օրով: Որով Պարսկաստանի բազմագոյն խճանկարային արուեստն ալ Հայաստանի զարդարուեստական խճանկարէն ետքը կուգայ: Եաքոպսոն հաստատելով ասիկա, կատարելապէս իրաւունք ունի:

Ես ուզեցի ցոյց տալ Հայաստանի եւ Կեդր. Ասիոյ ուրիշ երկիրներու միջեւ գոյութիւն ունեցող տարբերութիւնը ինչպէս եւ սա իրողութիւնը թէ ան շատ կանուխէն երեւան եկած է Հայաստանի մէջ, որ կրնար իբրեւ օրինակ ծառայել ուրիշ երկիրներու համար:

Կ. ՊԸՆԸՑԵԱՆՈՒ

ՀԱՅԿ. ՊԱՏԱՐԱԳԻ ՁԱՅՆԱԳՆԱԿԸ

●

Ազդօղուտ գաղափար մը ունեցած է Արա Պարթեւեանը ձայնապնակի վերածելով հայկական պատարագը: Անշուշտ յարմարագոյն անձն էր ինք, քանի որ եկեղեցւոյն հետ կապուած է տարիներով եւ այնքան պատրաստուած երաժշտապէս:

Երգեհոնը, զոր կը նուագէր Մայիդա Մարգարեանը շատ յաջող կը միանար խմբին եւ երկու վարժ մեներգիչներին (Իրիս Պիւլպիւլեան եւ Խաչիկ Նշանեան). իրենց դասատուն լինելով, թոյլ տըւէք գոհունակութիւնս յայտնել երկուսի երգածների մասին: Ապացոյցը տեսայ մի օտար շրջանակի մէջ՝ լսելով ամբողջ պատարագը (երկու ձայնապնակների վերածուած) եւ տեսնելով այն խոր ազդուութիւնը եւ նոյն իսկ յուզմունքը զոր յառաջ բերած էր: Այդ երաժշտութիւնը ոչ եւրոպական եւ ոչ էլ ասիական է (ինչպէս ասել էր մի մեծ ֆրանսացի քննադատ Լուի Լալուա), այլ ունի իր առանձնայատուկ բնաւորութիւնը, որ մեր ազգի իսկական արտայայտութիւնն է, խորամիտ, յուզիչ եւ լաւատես, հակառակ իր դարեւոր տանջանքներին: Երկու երգիչները թէ միայնակ եւ թէ խումբի ընկերակցութեամբ եւ Արա Պարթեւեանի ղեկավարութեամբ ի՜նչ մեղեդիներ, մեներգներ եւ շարականներ իրագործեցին:

Ափսոս, որ խմբերը, որոնց մէջ սիրուն ձայներ կան, այնքան տափակ կ'արտայայտեն այդ երաժշտական վայելքը: Բայց ընդհանուրը մեծ պատիւ կը բերէ Ա. Պարթեւեանի, որ յաջողեր է այդպիսի դժուար գործ մը գլուխ բերել՝ թէ մասնաւոր անձերի, եկեղեցիների, մատուռների եւ թէ օտարների համար, եւ մի նոր պարծանք ստեղծել հայկական եկեղեցական երաժշտութեան համար:

Զմոռանամ յիշատակել ձայնապնակի շատ սիրուն արտաքին նկարը, ինչպէս եւ պատմական բացատրութիւնները եւ ամէն երգի ու շարականի ճիշդ թարգմանութիւնը: Այս ձայնապնակը մեծ ապագայ է խոստանում:

ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱՅԵԱՆ

ՎԻԷՆ, (Յառաջ). — Նոյեմբեր 11ին Վիէնի Հայ. Կամ. եւ Մարտիկ. Միութիւնը, ինչպէս ամէն տարի այս տարի ալ մասնակցեցաւ Զինադադարի տողանցքին տեղւոյս Ֆրանսացի ռազմիկներու միութեանց հետ:

Բաւական թիւով հայրենակիցներ կը մասնակցէին ծաղկեպսակով եւ հայկ. եռագոյնով:

Երբ հասանք Անծանօթ Զին՛ուորի Գերեզմանին առջեւ, դպրոցականները եւ զինուորականները իրենց տեղերը գրաւելով, կարգով դրին դրօշակները: Հոն էին Նահանգապետը, տեղւոյս քաղաքապետը իր խորհրդականներով եւ զինուորական հրամանատարը:

Աչքի կը զարնէր հայկական եռագոյնը, որ ճիշդ մէջտեղն էր:

Կարգ մը պաշտօնական ձեւակերպութիւններէ ետք, քաղաքապետին յանձնեցին ծաղկեպսակ մը, որ դրաւ Անծանօթ Զինուորին գերեզմանին վրայ: Ծաղկեպսակներ դրին նաեւ նահանգապետը եւ Ռազմիկներու Միութիւնը, իսկ մեր ծաղկեփունջը դրաւ հայրենակից Մուրատեան, ռազմիկներու կողմէ:

Գովելի է Հայ Ռազմիկներու Միութեան այս պատուաբեր ձեռնարկը:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

***

Փոքրիկն Անի Կաղեր-Ղազարեան որուն յաջողութիւններուն արձագանգը միշտ տուած ենք, նոյեմբեր 17ին իր մասնակցութիւնը բերած է «Միւզիկըէն»ի 25րդ նուագահանդէսին, նոյն կազմակերպութեան Բ. քոնսեռը տեղի կ'ունենայ նոյեմբեր 24ին Թէաթր տէ Շան զ'էլիզէ, ուր Անի Կաղէռ դարձեալ պիտի բերէ իր մասնակցութիւնը Պէթովէն, Թարթինի, Քրայսլեր, Հայտն (Թրիօ) յայտագրով: Այս քոնսեռները ձայնասփիւռով պիտի տրուին Դեկտեմբեր 17ին, ժամը 16.20ին Շէն Նասիոնալի վրայ:

ԹՈՒՆՈՒԶԻ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

Առջի օր վերջ գտաւ Թունուզեան Նոր Տեսթուր կուսակցութեան համագումարը: Գրեթէ միաձայնութեամբ վերընտրուեցաւ նախկին կոմիտէն, որուն նախագահը կը մնայ Հապիպ Պուրկիպա: Նորընտիր կոմիտէին ժամանակաշրջանը երկու տարի է:

Իր փակման ճառին մէջ Պուրկիպա ճշդելով ֆրանսեւթունուզեան յարաբերութիւնները, յայտարարեց.—«Եղաւ ժամանակ մը, երբ Ֆրանսան կը հետեւէր սըխալ քաղաքականութեան մը: Այսօր որդեգրած է բարեկամական դիրք մը, որուն շնորհիւ մենք այժմ կրնանք Ֆրանսայի հետ քալել՝ ընդդէմ եւ հակառակ բոլորին»:

Խօսքը ուղղելով իր երկրի ժողովուրդին, Պուրկիպա կոչ ըրաւ որ մոռնան նախկին հակառակութիւններն ու ազատ գիտակցութեամբ մը պահեն կարգն ու կանոնը, նոյնիսկ ի գին իրենց ազատութիւններու որոշ սահմանափակման:

ԾԻԾԱՂ

Տիկին մը ներկայանալով Օփերա Քոմիքի տոմսակավաճառին, տոմսակ մը կ'ուզէ ներկայացման համար: Տոմսակավաճառը կը հարցէ.

— Մատամ Պըթըրֆլային համա՞ր է:

— Ոչ, ի՞նչ կ'ըսէք, ինծի համար է:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (78)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

●

Կարծես թէ խնջոյքի, հարսանիքի մը պիտի երթար, եւ տարակոյսով գլուխը օրօրեց, երբ իրեն ըսին թէ դատարան պիտի առաջնորդուի, վճիռը լսելու համար.

— Այս ժամուն դատարանը ի՞նչ գործ ունի, հարցուց:

Զիա Խուրշիտ վայելչակազմ երիտասարդ մըն էր, արդուզարդը լրացուց, մետաքսէ թաշկինակը դրաւ, անուշահոտութիւն քսեց, մազերը խնամքով յարդարեց վերջ ըսաւ զինքը հրջապատող մարդոց.

— Օն անդր, երթանք:

Երբ դրան առջեւ ձեռնակապը դրին, Զիա Խուրշիտ հեգնութեամբ նայեցաւ զինքը կալանաւորող մարդոց եւ ըսաւ.

— Ամէն ինչ հասկցայ, զո՞վ կը խաբէք:

Տեսչութեան սենեակին մէջ բազմեցաւ աթոռի մը վրայ, ոտքը ոտքին վրայ նետեց եւ ահաւոր պաղարիւնով մը լսեց մահավճիռը: Կարեւորութիւն անգամ չէր տար, դէմքին մէկ մկանն անգամ չէր շարժեր: Կարծես թէ մեռնելու չէր երթար, իր խօսակիցները ափ ի բերան մընացին:

Երբ դատավճռին ընթերցումը լրացաւ, Զիա Խուրշիտ հարցուց.

— Ուրիշ ո՞վ մահուան դատապարտուեցաւ:

— Ձեզի հետ 13 հոգի, ինչպէս նաեւ Գարա Քէմալ եւ Ապտիւլգատիր, պատասխանեցին:

— Կարծեմ սխալմունք մը կայ, բոլորն ալ մահավճռի արժանի չէին, առարկեց Զիա Խուրշիտ:

Պահ մը մտածեց, եւ ապա մեծ հետաքրքրութեամբ մը հարցուց.

— Շատ աղէկ, ի՞նչ եղան անոնք:

— Բոլորն ալ կախուեցան, իրենց դէմ տրուած վճիռը գործադրուեցաւ:

Զիա Խուրշիտ խնդաց եւ գլուխը օրօրեց.

— Զըսես որ ամէնէն վերջը ես մնացի: Արդարեւ, ամէն բանի մէջ վերջինը կը հանդիսանամ: Մահուան մէջ անգամ ամէնէն վերջինը:

Սենեակին մարդիկը բառ չէին գտներ Զիա Խուրշիտի այս արտակարգ քաջասրտութեան դիմաց: Մահուան ուղեւոր մըն էր եւ մահուան վրայ կը խնդար, առանց ամենադոյզն վրդովմանքի:

Պահ մը խոր լռութիւն տիրեց սենեակին մէջ, ծանր, ահարկու լռութիւն մը: Բանտի տնօրէնը հարցուց վերջապէս.

— Կտակ մը ունի՞ք, Խուրշիտ պէյ:

— Բնականաբար, անշուշտ, գրպանս 200 ոսկի կայ, այս գումարը յանձնեցէք եղբօրս, Ֆաիք պէյին, թող պատշաճ շուքով դամբարան մը շինել տայ հողակոյտիս վրայ:

Զիա Խուրշիտ վայրկեան մը կանգ առաւ, յետոյ մօտեցաւ բանտի տնօրէն Նուրի պէյի, հնչեղ ծիծաղով մը ըսաւ.

— Ինծի նայէ, Նուրի պէյ, եթէ կտակս չգործադրես, անդրի աշխարհին մէջ օձիքդ կը կառչիմ, քեզի անանկ մահափորձ մը կ'ընեմ որ, չես կրնար փրկուիլ ձեռքէս...

Զիա Խուրշիտ սոսկալի քրքիջ մը արձակեց, ներկաները սառեցնելով մինչեւ իրենց ոսկորներուն ծուծը: Յետոյ մտաւ հոճային սենեակը, խնդալով լսեց իմամին կրօնական խրատները, ու երբ ճերմակ շապիկը հագաւ, նորէն խօսեցաւ.

— Եղբայր, ըսաւ, ինչ որ հագնիմ, կը վայլէ ինծի: Նայեցէք, ճերմակն ալ վայլեց ինծի: Ինչ ալ աղուոր բան է եղեր հայրենակիցներուս ներկայանալ սանկ մաս մաքուր, ձիւնի պէս ճերմակ տարազով մը:

Այսպիսի կատակներ ընելով, խնդալով, խօսելով, Զիա Խուրշիտ նստաւ զինքը կախաղան տանող ինքնաշարժը: Գրեթէ առտու էր ալ, լոյսը կը մաղուէր, գիշերուան մթութիւնը փարատելու վրայ էր: Կառքին մէջ, Զիա Խուրշիտ կը դիտէր կախաղան հանուած իր ընկերները եւ ամէնուն մէկ մէկ բան կը գտնէր, կատակներ կ'ընէր: Երբ Սարը Էֆէ Էտիպը տեսաւ, որ հովին հետ կը ճօճէր կախաղանէն, Զիա Խուրշիտ ըսաւ.

— Նայեցէք, անպիտանը «լիւքս» լամբարի կը նմանի...

Սարը Էֆէ Էտիպ ճաղատ էր եւ Զիա Խուրշիտ անոր լերկ գլխուն կ'ակնարկէր:

Զինքը պիտի կախէին Կաֆֆաւ գաւէ պանդոկին անկիւնաբերանը, այսինքն հոն ուր ծրագրած էին մահափորձը: Կառքէն իջնելէ առաջ, ըսաւ քովի սպային.

— Ձեր ձեռքէն արդէն տարբեր բան չի գար: Այս կուգայ միայն: Այս ալ հաճոյք մըն է: Առանց ազատութեան ապրելու տեղ, մեռնիլը, պատիւով մեռնիլը նախընտրելի է:

Զիա Խուրշիտ ինքնաբերաբար իջաւ ինքնաշարժէն, առանց մէկու մը օժանդակութեան, ծիծաղելով մօտեցաւ կախաղանին եւ սկսաւ զայն դիտել:

— Ինչ ալ աղուոր բան է եղեր, ըսաւ, կախորրանի ալ կը նմանի, այո, կարծես թէ կախօրրան մըն է: Երբ հոն կախուիմ, վերէն պիտի նայիմ մարդոց վրայ, բարձրէն պիտի նայիմ գետինը մնացած մարդոց: Իմ ուզածս ալ այս էր...:

(Շար.)

ՅԻՍՈՒՍ ԵՐԵՒՑԱԾ Է ՊԱՊԻՆ

Միլանոյի Օճճի (Այսօր) շաբաթաթեր - թը շռնդալից լուր մը կը հաղորդէ իր վերջին թիւին մէջ, հետեւեալ ձեւով. — Անցեալ տարի Դեկտեմբերին Պիոս ԺԲ. Պապը ծանրապէս հիւանդացած էր, ամէն գիշեր կ'արտասանէր «Հոգիդ Քրիստոսի» աղօթքը։ Գիշեր մը, երբ ծանր տագնապ մը կ'անցընէր, Պապը կրկին արտասանեց նոյն աղօթքը։ Ու երբ հասաւ «ի ժամ մահու իմոյ» նախադասութեան, յան - կարծ իր կողքին տեսաւ Յիսուսի անուշ դէմքը։ Քահանայապետը կարծելով որ Փրկիչը եկեր էր զինքը իր քովը կանչելու համար, շարունակեց. «հրամայէ ինձ գալ առ քեզ»։ Սակայն Յիսուս զայն իր մօտ կանչելու չէր եկած, այլ զայն մխիթարե-լու եւ ըսելու թէ իր ժամը չէր հնչած դեռ։

Ու թերթը կ'աւելցնէ. «Պապը վստահ է որ «տեսած է» Յիսուսը։ Երազած չէր։ Յաջորդ օրը, երբ ամբողջ աշխարհի թեր-թերը կը նախատեսէին որ մահը մօտա - լուտ է, հիւանդը սկսաւ առողջանալ ..»։

Վատիկան պաշտօնապէս կը հաստատէ այս դէպքը։

ԵԳԻՊՏՈՍ ԶԷՆՔ ԿԸ ԳՆԷ ԶՈՒԻՑԵՐԻԱՅԷՆ

Զուիցերիա հասան եգիպտացի զին - ուորական մասնագէտներ, որոնք կ'ու - զեն այս չէզոք երկրէն զէնքեր, բատար - ներ եւ ռազմական արդիական կազմած - ներ գնել։

Արտայայտուելով այս մասին, զուի - ցերիական թերթերը կը գրեն թէ «կա - ցութիւնը հետզհետէ աւելի վտանգաւոր կը դառնայ»։

× Եգիպտոսի վարչապետը առաջար - կեց որ Իտալիան հաշտարարի դեր խա - ղայ Եգիպտոսի ու Արեւմտեան պետու - թիւններուն միջեւ, որպէս Միջին Արե - ւելքի խաղաղութեամբ շահագրգռուած միջերկրականեան պետութիւն։ «Մենք կը նախընտրենք մեր ռազմական գնումները կատարել Արեւմտեան պետութիւններէն, բայց երբ կը մերժուինք, ստիպուած ենք դիմել մեր առաջարկութեանց ընթացք տուողներուն»։

× Միւս կողմէ, Իսրայէլի արտաքին նախարարը յայտարարեց Նիւ Եորքի մէջ, թէ իր պետութիւնը անհրաժեշտաբար կարիքն ունի զէնքեր գնելու, նոյնիսկ ի գին Հրէաստանի տնտեսութեան քայքայ-ման։ Այս առթիւ տեսակցութիւն մը ու - նեցաւ Տըլըսի հետ։ Խօսակցութեանց ար-դիւնքը յայտնի չէ տակաւին։

ՎԱՐԶԱՊԵՏ Աստուածատուր, որ վերջերս հիւանդացած էր, այս հինգշաբթի օր պի-տի անցնի իր պաշտօնին գլուխը՝ 42 օր-ուան բացակայութենէ մը յետոյ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ԲԱՑՄԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, կէսօրէն վերջ ժամը 2·30-ին Ամիքալ Լայիքի ընդարձակ սրահին մէջ, Մօնթէ Սէն Մարսէլ։

Կը ներկայացուի «ԽՂՃԻ ՁԱՅՆԸ» ողբերգ. հինգ արար, ղեկավարութեամբ եւ դերակատարութեամբ Պ. Ս. Քէֆէճկ-եանի։ Այս առթիւ՝ Մարսէյլի Համազ - գայինի վարչութիւնը իր ամբողջական կազմով ներկայ կ'ըլլայ։

Կը բանախօսէ Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ։

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ

Համազգայինի վարչութիւնը կազմա - կերպած է թէյասեղան մը, որ տեղի պի-տի ունենայ այս կիրակի ժամը 16ին, ար-ճարան Քառէի վերնայարկը (մէթրօ Քա-տէի ճիշդ դէմը)։ Ներկայ պիտի ըլլայ Համազգային Մշակութային Ընկերու - թեան Կեդր. վարչութեան ատենապետ՝ Բժիշկ Գօնեալեան։ Կը հրաւիրուին ան - դամները եւ համակիրները։

Ծախքերու մասնակցութիւն։

ՀԱՅ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Հերթական ժողովրդական դասախօսու-թիւնը տեղի պիտի ունենայ հայերէն լեզուով, ուրբաթ 2 Դեկտ.ին, Ազգ. Տան մէջ, ժամը 21ին։

Դասախօս Բժիշկ Հ. ԳԱԼՃԵԱՆ

Նիւթը՝ Ամլութիւնը կանանց եւ այրե-րու մօտ և արուեստական բեղմնաւորում։

Նկատի առնելով նիւթին կարեւորու - թիւնը կը խնդրուի ժամանակին ներկայ ըլլալ։

Մուտքը ազատ է։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Այս չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 21ին Ֆրանսական համալսարանի սրահին մէջ, Ալէ Լէօն Կամպեթա։

Կը խօսի ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Նիւթ՝

ԱԶԳԱՊԱՀՊԱՆՈՒՄԸ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Լսարանին դասախօսութիւնը այս չո - րեքշաբթի ժամը 9ին, Քաֆէ Քատէի սը-րահը։ Պիտի խօսի երիտասարդ համա - լսարանական ԷՏՈՒԱՐ ԳԱՎԷՋԵԱՆ։

Նիւթ ունենալով «Թուրքիոյ միջազգա-յին քաղաքականութիւնը, 1939էն ի վեր»։

Կը խնդրուի երիտասարդներէն ներկայ ըլլալ։

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

3 Դեկտ. շաբաթ գիշեր

ժամը 2էն մինչեւ լոյս, Սալոն «Գլիւպ»ի շքեղ սրահին մէջ (ռիւ Կրինեան)։

Նուագախումբ համբաւաւոր

ԷՏՏԻ ԹՈՒՐՆԷԼ

իր ինը հոգինոց ամբողջական կազմով։

Գեղարուեստական խնամեալ բաժին, անակնկալներ, ճոխ պիւֆէ։

Ոչ հանգանակութիւն եւ ոչ ալ վիճա - կահանութիւն։

Մուտք 500 ֆրանք։ Տոմսերը ապահո - վել վարչութեան անդամներէն։

Կը յանձնարարուի նախապէս ապահովել սեղանները։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Շքեղ պարահանդէս, կազմակերպուած Առնուվիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կող-մէ, հովանաւորութեամբ տեղւոյս եկե - ղեցւոյ Թաղական խորհուրդին։ 4 Դեկտ. 1955, ժամը 15-23։ Սալ Կալմանի մէջ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՍԷՆ ԺԵՐՈՄ. — Պ. Կարպիս Սարաֆ - եանի (Փարիզէն) եւ Օր. Նուրիցա Մելե - մէթճեանի նշանախօսութեան առթիւ Թա-ղական խորհուրդս շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւն - ները. — Հմայեակ քհնյ. Համբարձում - եանէ հազար ֆր. տեղւոյս դպրոցին, Մելեմէթճեան ընտանիք հազար ֆր. դպրո-ցին, հազար ֆր. տեղւոյս եկեղեցիին, Նիսարենակ Պ. Խորէն Սաչապլեան եւ Փա-րիզէն Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Արըճեան հազարական ֆր. Թաղիս դպրոցին։ Հը - մայեակ քհնյ. Համբարձումեան այս առ-թիւ նուիրեց հազար ֆր. եւս Պոմոնի դպրոցին։

***

ՎԻԷՆ. — Տէր եւ Տիկին Լեւոն Տոլմա - ճեան, իրենց խորին շնորհակալութիւննե-րը կը յայտնեն Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմի - տէին, Կապ. Խաչի վարչութեան եւ բո - լոր բարեկամներուն, իրենց որդւոյն Օն - նիկի վերադարձին առթիւ եղած բարե - մաղթութեանց համար։

ՆՈՒԷՐ. — Փոքրիկն Յարութիւն Պալ - եանի մահուան քառասունքին առթիւ Տէր եւ Տիկին Յակոբ Խաչմանեան հազար ֆր. կը նուիրեն Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցիին։ Ստանալ «Յառաջ»էն։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ. — Մշոյ Դըմերտ գիւ - ղացի Տիկին Շուշան Յակոբեան, (Միաց-եալ Նահանգներ), կը փնտռէ իր հօրեղ - բօրորդին, Դըմերտ գիւղացի Աբգար Մը-կրտիչեանը, որ 1924ին Ֆրանսա կը գտ - նուէր։ Յիշեալի մասին տեղեկութիւն ու-նեցողներէն կը խնդրուի բարեհաճին տե-ղեկացնել հետեւեալ հասցէին. — Տարօն, Villa «Les Tamaris», 20, Av. des Cottages Caluire, Lyon, Rhône

IMPRIMERIE ARAXES 46, Rue Richer. Paris

ԲԱՑԱՌԻԿ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Հ. Յ. Դ. Կեդր. Կոմիտէն բացառիկ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.

Վալանսի ընկերները այս հինգշաբթի ժամը 21ին։

Ս. Շամոն եւ Ս. Էթիէն այս ուրբաթ ժամը 21ին։

Վիէն, այս շաբաթ ժամը 21ին։

Լիոն եւ Տէսին, այս կիրակի ժամը 21-ին։

ԺՈՂՈՎՆԵՐԸ ՏԵՂԻ Կ'ՈՒՆԵՆԱՆ ՍՈ - ՎՈՐԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔԱՏԵՂԻՆԵՐԸ։ Կը գե - կուցանէ՝

ԸՆԿ. ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ «Ակնունի» ենթակո-միտէի բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ի - րիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքա - տեղին։

ԶԱՒԱՐԵԱՆ ենթ.ի ընկերները՝ այս շա-բաթ իրիկուն սովորական տեղը։

ՆԻԿՈԼ - ԴՈՒՄԱՆ խումբի ընկերները՝ այս կիրակի, կէսօրէն վերջ ժամը 3ին։

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ենթ.ի ընկերները այս կիրակի, կէսօրէ վերջ, Ա. Ահարոնեան ակումբը։

ՎՌԱՄԵԱՆ ենթ.ի ընդհ. ժողովը՝ կի - րակի 4 Դեկտ., սովորական տեղը։

Բացակաները նկատի կ'առնուին, Ներ - կայանալ անդամատետրերով։

Այս ժողովներուն ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչ - ները։

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Շրջ. վարչութիւնը միջմասնաճիւղային ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի շրջանի վարչութիւնները եւ ըն - կերուհիները, այս երկուշաբթի ժամը 3·30ին, Ռէժան սրճարանը, մեթրօ Քատէ։

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

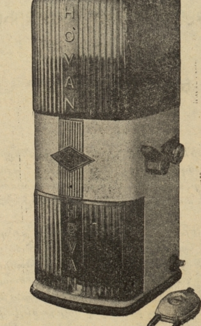
Ֆ. Կապ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը շը-նորհակալութեամբ ստացած է Ալֆորվիլի մասնաճիւղի կայանի ի նպաստ հանդէսէն գոյացած 80.000ի գումարը։ Ալֆորվիլ նախապէս իր մասնակցութիւնը բերած էր Կայանի շէնքին, հանդէսի մը հարիւր հա-զարի հասոյթը յատկացնելով, բացի մաս-նաճիւղին եղած անհատական նուիրա - տուութիւններէ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կը փնտռուի սենեակ մը խոհանոցի յարմարութիւններով, կահաւորուած։

Դիմել «Յառաջ»ին։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — R.C.Seine376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 փր. կամ $ 10 Հատը 12 փր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 24 ՆՈՅԵՄԲԵՐ • JEUDI 24 NOVEMBRE 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7834 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3245

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ի՞ՆՉ Է ՆՊԱՏԱԿԸ

Ի՞նչ նպատակ կը հետապնդէ Մոսկուա Միջին Արեւելքի մէջ:

Տարակոյս չկայ, որ «Պաղտատի Ուխտ»ը կարեւոր դեր մը կը խաղայ խորհրդային այս նոր ուղեգծին մէջ:

Ամէն պարագայի մէջ անգլեւուս հին մրցակցութիւնն է, որ գլուխ կը ցցէ «արեւելեան կողմն աշխարհի»:

Համաշխարհային առաջին պատերազմի վաղորդայնին, բոլշեւիկեան վարիչները շատ զբաղած էին ներքին գործերով:

Ձանց չէին առած սակայն Արեւելքը: Զինովիեվի գլխաւորութեամբ Պաքուի մէջ գումարած էին իսլամական համաժողով մը, մասնակցութեամբ «ընկեր Էնվէր»ի, մոլլաներու եւ հոճաներու:

Ասոնց միջոցաւ կ'ուզէին բռնկեցնել «Համաշխարհային յեղափոխութիւնը», սկսելով իսլամական արեւելքէն:

Այդ քաղաքականութենէն ամէնէն շատ օգտուողն եղաւ Թուրքիա: Քէմալական շարժումը երբեք չէր յաջողեր առանց Մոսկուայի անվերապահ, ուժեղ օժանդակութեան:

Լենինի եւ Ստալինի այս բարեացակամ քաղաքականութենէն ո՛չ մէկ օգուտ տեսաւ խորհրդային իշխանութիւնը: Թուրքիա ո՛չ միայն չընդունեց բոլշեւիկեան վարչաձեւը, այլ բուռն հալածանքի ենթարկեց համայնավարները երկրին մէջ:

Ասիկա արգելք չեղաւ սակայն, որ Մոսկուա բարեկամական դաշինք կնքէր Անգարայի հետ 1925 Դեկտ. 17ին եւ վերանորոգէր 1935ին՝ տասը տարուան համար:

Երկրորդ աշխարհամարտէն վերջ, խորհրդային Միութիւնը փորձեց փոխել իր թրքասիրական քաղաքականութիւնը:

Պատերազմի ամէնէն պէչ օրերուն, երբ գերման բանակները մօտեցած էին Կովկասին եւ կը կարծուէր թէ խորհրդային բանակը շուտով պիտի ջախջախուի, Թրքական զինուորական պատուիրակութիւն մը այցելած էր ճակատը: Եւ եթէ վրայ չհասնէր Ստալինկրատի յաղթանակը, Թուրքերը պատերազմի պիտի մտնէին Գերմանիոյ կողքին՝ ընդդէմ Ռուսիոյ:

Այս պարագան անշուշտ մեծ դեր կատարեց, երբ 1945 Մարտ 19ին Մոսկուա չեղեալ նկատեց 1925ի բարեկամական դաշնագիրը եւ նոյն տարուան ամառը Փոցտամի մէջ արծարծեց Նեղուցներու, Կարսի ու Արտահանի հարցերը:

Հետեւողական՝ իր արեւելեան նոր քաղաքականութեան, Մոսկուա միեւնոյն ժամանակ ձեռք դրաւ պարսկական Ատրպատականի վրայ եւ անկախ Քիւրտիստան մը ստեղծեց Ուրմիոյ շրջանին մէջ, մայրաքաղաք ունենալով Մահապատը:

Շատ չանցած կրկին յետս նահանջեց: Ա՛լ չխօսեցաւ Նեղուցներու, Կարսի ու Արտահանի մասին: Թոյլ տուաւ, որ Ատրպատական եւ Քիւրտիստան «լուծարք»ի ենթարկուին ու անոնց համայնավար վարիչներն ալ կախաղանի վրայ քաւեն իրենց մեղքը: Ո՛չ մէկ փորձ ըրաւ գոնէ իր մարդիկը ազատելու:

Եւ ի լրումն այս բոլորին, 1953 Մայիս 30ին ծանուցագիր մը տալով Թուրքիոյ, յանուն Հայաստանի եւ Վրաստանի հրաժարեցաւ հողային ամէն պահանջէ: Իսկ հիմա ալ Մոսկուայի հակաթուրք քաղաքականութեան համար իբրեւ քաւութեան նոխազ ցոյց կուտան տխրահռչակ Բերիան:

Ուրեմն Կրեմլինի վարիչները այժմ մէկ կողմէն կը սիրաշահին Թուրքիան, որ Ատլանտեան Ուխտին մէջ մտնելէ վերջ նախաձեռնարկ եղաւ նաեւ Պաղտատի Ուխտին, երկուքն ալ մղուած Մոսկուայի դէմ, միւս կողմէն կը մերձենան արաբական երկիրներուն եւ կը զինեն զանոնք, արգիլելու համար անոնց մասնակցութիւնը այս վերջին Ուխտին:

Ո՞ւր պիտի յանգի այս քաղաքականութիւնը:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԾԱՆՐ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐՈՔԻ ՄԷՋ

●

ԸՄԲՈՍՏՈՒԹԻՒՆ ԲԱՆՏԻՆ ՄԷՋ.— 3 ՄԵՌԵԱԼ եւ 15 ՎԻՐԱՒՈՐ.— ԸՆԴՀ. ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ ԵՒ ՑՈՅՑԵՐ ՔԱԶԱՊԼԱՆՔԱՅԻ ՄԷՋ.— ԱՊՍՏԱՄԲԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄ ՌԻՖԻ ՄԷՋ

Քազապլանքայի բանտին մէջ քաղաքական բանտարկեալները ըմբոստացան: Անոնք կը յուսային թէ Սուլթան Մուհամմէտ Ե.ի վերադարձէն ետք ներման պիտի արժանանային: Բանտապահները ստիպուեցան կրակ բանալ ըմբոստներուն վրայ, որոնցմէ երեք հոգի սպաննուեցան եւ 15 հոգի վիրաւորուեցան:

Սպաննեալներու յուղարկաւորութեան առթիւ նաւահանգիստի գործաւորները գործադուլ յայտարարեցին, անոնց հետեւեցան գործարաններու բանուորները, խանութները փակուեցան: Ժամը 10ին 80.000է աւելի Մարոքցիներ համախմբուեցան՝ պահանջելով բանտարկեալներու ազատ արձակումը: Ազգայնական կուսակցութեանց քաղաքապահները ցրուեցին ցուցարարները, որոնք երեք թափօրներ կազմելով, ուղղուեցան դէպի մեծ մզկիթ, ուր տեղի պիտի ունենար յուղարկաւորութիւնը: Ցուցարարները յետոյ գացին գերեզմանատուն:

Ցոյցերու ընթացքին ոստիկանութիւնը փակեց արաբական թաղամասերու գլխաւոր մուտքերը, թոյլ չտալով որեւէ մարոքցիի դուրս ելլելը: Ռապաթէն եւ Մարաքէշէն օգնական զինուորներ հասան՝ խռովութիւնները զսպելու համար: Ազգայնական քաղաքապահները կը խուզարկէին կասկածելիները: Նոր ապստամբութիւն մը ծագեցաւ Ռիֆի շրջանին մէջ, սպանիական Մարոքի սահմանին մօտ, ութսուն քիլոմեթր տարածութեան վրայ: Ռապաթէն ու Քազապլանքայէն զինուորներ ղրկուեցան: Առջի գիշերուընէ ի վեր ըմբոստները լեռներու կատարին վրայ կրակ կը վառեն, շրջակայ ցեղախումբերը ընդհանուր ապստամբութեան հրաւիրելու համար:

Սուլթանը երէկ առաւօտ ընդունեց արքունի խորհուրդին եւ վարչապետ Պէնի Սլիմանի հրաժարականը: Այժմ տենդոտ գործունէութեան լծուած է՝ կազմելու համար նոր կառավարութիւն մը, որ կարենայ խաղաղութիւնը վերահաստատել երկրին մէջ:

Կիրքերը խաղաղեցնելու համար, Ֆրանս. մարզպանը ծրագրած է ընդհանուր ներում շնորհել 990 քաղաքական բանտարկեալներէն 750ին:

Իսթիքլալի եւ Դեմոկրատ ազգ. կուսակցութեան վարիչները հանդարտութեան կոչ ուղղեցին ժողովուրդին:

Ցոյցերէն վերջ, Քազապլանքայի մէջ բնականոն կեանքը վերսկսաւ: Սակայն բազմաթիւ քաղաքներու մէջ խռովայոյզ վիճակ կը տիրէ: Մութ տարրեր առիթէն օգտուելով կը գրգռեն ժողովուրդը:

Քազապլանքայի մէջ ցուցարարները բզիկ բզիկ ըրին Մարոքցի մը, որուն համար կ'ըսուէր թէ թունաւորած է ըմպելի ջուրը: Այս լուրին վրայ գերագրգռուած կիներու խումբ մը յարձակեցաւ հիւանդանոցին վրայ, ուր ապահովցուցին զիրենք եւ տուն ճամբեցին:

ՊՐԱԶԻԼԻՈՅ մէջ բանակը կազմակերպեց երկրորդ «օրինաւոր» պետական հարուած մը եւս: Նախագահը իր բնակարանին մէջ բանտարկուած կը պահուի: Ոստիկանապետը ձերբակալուած է:

ԱՆԳԼԻՈՅ արտաքին նախարարութիւնը «կեղծաւոր» յորջորջեց Բուլկանինի այն յայտարարութիւնը թէ Խ. Միութիւնը ուրիշ երկիրներու ներքին գործերուն միջամուխ չըլլար: «Գերմանիան արդէն իսկ միացած պետութիւն կ'ըլլար, եթէ Ռուսերը արգելք չհանդիսանային»:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ԵՂԱՆԱԿԸ ՍԿՍԱԾ

Հազիւ վերադարձած արձակուրդներէն, ահա հանդէսներու շրջանն է որ բացուեցաւ Հոկտեմբերով, ու իրարու կը յաջորդեն — մինչեւ ապրիլ - մայիս — բարենպատակ միութիւններու տարեկան պարահանդէսներ, հայրենակցական հանդէսներ, արուեստագէտներու նուագահանդէսներ կամ երգահանդէսներ եւ վերջապէս թատերական ներկայացումներ:

Շատեր կը տրտնջան այսքան խնողուած եղանակին, մանաւանդ ունեւորները որոնց համար, տե՞ղ կը պակսի Փարիզի մէջ», մանաւանդ որ որոշապէս ընդունուած է այժմ թէ նման ձեռնարկներու մեր ունեւոր դասն է որ չուզեր *տալ*:

Ֆրանսան արդէն *տալու* տեսակէտով վերջինն է գաղութներու շարքին, հոս է որ չէք տեսներ աղուոր շարժումներ: Այսքան մը միջանկեալ ըսելէ վերջ անցնինք մեր հանդէսներուն:

Աղքատախնամը բացաւ շարքը, Որբախնամ, Կ. Խաչ, Եւայլն, շքեղ սրահներու յատուկ երեկոյթները հետզհետէ իրարու կը յաջորդեն, քիչ մը շտես յայտագիրներով, մեծածախս գեղարուեստական բաժիններով, որոնց համար եղած ծախսերը կրկնապատիկն են միշտ մնացած հասոյթին: Երբեմն կը մեղադրես, երբեմն կը համոզուիս տրուած արդարացումներէն եւ ի վերջոյ կը համակերպիս, «Փարիզ ենք, ուրիշ կերպ ալ չըլլար», բացատրութեան:

Օտար արուեստագէտներու տրուած սակը կը շշմեցնէ յանախ մեզ: Կազմակերպողներու ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք:

— Լաւ չըլլա՞ր խուսափիլ նման վճարումներէ, այդ իրենց կեղծ կամ իրական համբաւները ծախող արուեստագէտներէն:

— Կը կարծէք որ մերինները համե՛ստ են: Դեռ վերջերս, 60.000 ուզեր են գեղարուեստական մէկ թիւի մը համար:

Վերջապէս աս ալ տեղական վարակիչ հիւանդութիւն մըն է:

— Ուրիշ առաջարկ մը այն առեն: փոխանակ ժողովուրդէն առնուած մէկ միլիոնին 700.000ը սրահի, նուագի, արուեստագէտներուն տուրքի եւն. տալու եւ հազիւ մէկ երրորդը միութեան սնտուկին ձգելու, լաւ չէ՞ հանգանակութիւն ընել եւ գոյացած գումարը յատկացնել ամբողջութեամբ բարենպատակ ձեռնարկին:

— Դիւրին է ըսելը: Կը յաջողի՞ սակայն: Ոչ ոք կը մասնակցի. պարահանդէսին 5000 ծախսողէն 1000 չես կրնար առնել: Պատճառները կարելի է թուել եթէ տեղ ունիք ձեր սիւնակին մէջ:

Տեսայ որ իրաւունք ունէր, չուզեցի իմանալ քիչ մը շատ «պրոզայիկ» այդ պատճառները եւ վերջակէտը դրի:

ՍՕՍԻ

ՄԱՔՐԱԳՈՐԾՈՒՄՆԵՐ ՎՐԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Մալենկովի օրով սկսած եւ Բուլկանին-Խրուշչեւեան այսպէս կոչուած խաղաղասիրական ներքին վարչաձեւը դիմակազերծ եղաւ առջի օր: Բերիայի սպաննութենէն ու անցեալ Դեկտեմբերին կատարուած գնդակահարումներէն ի վեր մոռացութեան տրուած մաքրագործումները դարձեալ ծայր տուին Խ. Միութեան մէջ: Արդարեւ, Թիֆլիսի ձայնասփիւռը յայտարարեց առջի օր, թէ Բերիայի նախկին գործակիցներէն վեց հոգի գնդակահարուած եւ երկու ուրիշներ ալ 25 եւ 10 տարուան արգելափակման դատապարտուած են Խ. Միութեան զինուորական բարձրագոյն ատեանին կողմէ: Ութն ալ վրացի ականաւոր դէմքեր են. Թոքավա, Ռապավա Ռուխաձէ, Ձերեթելի, Սթավրքիս, Քրինան, Խազանի, Փարամանով եւ Նադարայա, պատժական օրինագրքի 58րդ յօդուածին հիման վրայ ամբաստանուած են «դաւաճանութեան, ահաբեկչական արարքներու եւ հակա-յեղափոխական կազմակերպութիւններու մասնակցած ըլլալու» յանցանքով:

Յայտնի չէ սակայն, թէ այս «յանցանքները» Բերիայի՞ օրով կատարուած էին թէ՞ վերջերս:

Ասոնցմէ Թոքավան Վրաստանի Ներքին Գործավար ու հետագային ալ կոմիսար եղած էր, Ռուխաձէն՝ Վրաստանի ներքին ապահովութեան նախարար, Ձերեթելին՝ ներքին գործոց օգնական կոմիսար, իսկ միւսներն ալ՝ դատախազներ էին: Ներման դիմումը մերժուած ըլլալով, մահապատիժները գործադրուած են:

ՖՈՒԹՊՈԼԻ ՄՐՑՈՒՄԻ ՄԸ ՀԵՏԵՒԱՆՔՆԵՐԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Ֆութպոլի հանդիպում մը տեղի ունեցած է Երեւանի Սքարտաքի եւ Սվերտլօվսքի խումբերուն միջեւ: Ժողովուրդը, դժգոհ՝ խաղին արդիւնքէն եւ դատաւորին ընթացքէն, խուժած է խաղադաշտին մէջ, փորձելով լինչի ենթարկել դատաւորը եւ յարձակած է նաեւ այն ոստիկաններուն վրայ, որոնք կը փորձէին կարգը վերահաստատել: Հայաստանի բարձրագոյն ատեանը 25ական տարի բանտարկութեան դատապարտած է խառնակութիւն ստեղծող հանդիսականներէն 4 հոգի, խումբ մը ուրիշներ ալ՝ մէկէն քսան տարի բանտարկութեան, ըստ Ֆրանս Փրէս գործակալութեան հեռագրին:

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Ցաւով կը լսենք մահը Տիկին Ազաւնի Ուշապլեանի, կողակիցը մեր աշխատակից Պ. Կարօ Ուշապլեանի (Կ. Պետուչ): Ողբացեալը, Կարնեցի, երկար տարիներու վաստակ մը ունի: Իբր մանկապարտիզպանուհի պաշտօնավարած է Պոլսոյ Նիկողոսեան Աղջկանց վարժարանին մէջ: Ֆրանսա բնակութեան իր առաջին տարիներուն Դպրոցասէրի մէջ եւս պաշտօնավարած է հաստատութեան Մարսէյլ գտնուած միջոցին: Քանի մը տարի Ամերիկա իր ընտանիքին մօտ մնալէ վերջ, հինգ վեց տարի առաջ վերադարձաւ Ֆրանսա, երբ արդէն իր առողջութիւնը խանգարուած էր արկածի մը հետեւանքով:

Մեր խորին ցաւակցութիւնը իր ամուսնոյն, Ուշապլեան ընտանիքին եւ բոլոր պարագաներուն:

Յուղարկաւորութիւնը Շաբաթ օր, մանրամասնութիւնները վաղը:

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆԱԿՆԵՐՈՒ ՆՈՐ ԲԱԺԱՆՈՒՄԸ

Ներքին նախարարութիւնը հրատարակութեան տուաւ իւրաքանչիւր նահանգի տալիք երեսփոխաններու թիւը, համաձայն 1954ի մարդահամարին: 75.000 բնակիչ մէկ երեսփոխան պիտի ընտրէ: Երեսփոխաններու ընդհանուր թիւը պիտի ըլլայ 544:

Ընտրական շրջանակներու նոր բաժանումը արդէն իսկ մեծ յուզում առաջ բերած է զանազան կուսակցութեանց շարքերուն մէջ, նախ քան կառավարական օրինագծին ներկայացուիլը ազգային ժողովին: Նոր կարգադրութեամբ, 57 նահանգներու երեսփոխաններու թիւը փոփոխութեան ենթարկուի: 48 նահանգներու բնակչութեան թիւը պակսած է 1936էն ի վեր, որով անոնք նուազ թիւով երեսփոխաններ պիտի տան: Մինչ 18 նահանգներու բնակիչները աւելցած ըլլալով, աւելի երեսփոխան պիտի տան:

Ընդհանուր առմամբ բնակչութիւնը բազմացած է այն շրջաններուն մէջ, ուր ճարտարարուեստը զարգացած է: Երկրագործական շրջաններու բնակչութիւնն է, որ զգալիօրէն ու աստիճանաբար կը նուազի:

Նախարարական խորհուրդը երէկ սկը–

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆԵՐՈՒ ՃԱԿԱՏԱԳԻՐԸ

Ա.

Միջազգային մամուլը զբաղեցաւ մանկամարդ իշխանուհիի մը ամուսնական հարցով: Վիպական սիրոյ մը վերջաբանը դրուեցաւ պարզ յայտարարութեամբ մը, որով իշխանուհին կը յայտնէր, թէ իր ճակատագրին տիրուհին չէ, կը յարգէր պատկանած եկեղեցիին ուսուցումը՝ թէ քրիստոնեայ ամուսնութիւնը անլուծելի է, թէ պարտականութիւններ ունի կայսրութեան հանդէպ: Աւանդապահներ եւ ազատականներ վէճի բռնուեցան, անկախ օրաթերթ «Թայմզ» 26 Հոկտեմբերի խմբագրականով կը դիմէր իշխանուհիին խիղճին եւ պարտականութեան գիտակցութեան, Մանչեսթըրի ազատական թերթը երջանկութիւն կը մաղթէր ազնուազարմ բրիտանուհիին: Յայտնի չէ, թէ երջանիկ պիտի ըլլա՞ր իշխանուհին իր հերոսին հետ, որ ապերջանիկ եղած էր առաջին ամուսնութեամբ: Աշնանային մելամաղձոտ իրիկուն մը դղեակին պարտէզին մէջ իրարու հրաժեշտ տուին երկու սիրահարները: Իշխանուհին կը վերադառնայ իր բարձր դիրքին, ուրկէ վար իջնել արգիլուեցաւ իրեն, ուրկէ պիտի զահավիժէր հրաժարելով ժառանգութենէ, հայրենիքէ, ընտանիքէ, որովհետեւ հերոսը ազնուականացած թէեւ օդային պայքարներու հերոսութեամբ, հասարակ մահկանացու մըն էր և ամուսնալուծուած մը: Կը վերադառնայ այժմ իր բարձրութեան, կը վերադառնայ ճակատագրի մը, եւ որ իրը չէ, այլ՝ կայսրութեան ժողովուրդներուն, կեանք եւ պատմութիւն պիտի շարունակեն իրենց ընթացքը եւ ապագային միայն պիտի յայտնուի, թաքուն պատճառները որոնցմով պալատ եւ եկեղեցի արգիլեցին սիրոյ միութիւնը՝ երբ դերակատարները անցած են պատմութեան: Պետական իրաւունք եւ այլ պատճառներ «ոչ» ըսին իրեն, առաջին օրէնքը, որուն հպատակելու էր, հնազանդութեան օրէնքն էր արքայի մը դուստեր համար, հաւատարիմ մնալու էր եկեղեցիին, որ պաշտօնական է եւ որուն պետն է կայսրութեան ներկայացուցիչը:

Անգլիական եկեղեցին բաժնուեցաւ Հռոմէն ամուսնալուծման մը պատճառով: Հենրիկոս Ը. (1491 — 1547) կը փափաքէր լքել թագուհին եւ ամուսնանալ պատուոյ օրիորդին հետ: Հռոմ կը մերժէր ամուսնալուծումը՝ օրէնքը բացայայտ էր. «Քրիստոնեայ ամուսնութիւնը անլուծելի է»: Արքան կ'ըմբոստանար, եկեղեցիին պետ կը հռչակուէր կամակոր երեսփոխանական ժողովի մը կողմէ (1531) եւ եպիսկոպոսէ մը օրհնութիւն կը ստանար: Հռոմ կը բանադրէր, ժողովը եկեղեցական անկախութիւն կը հռչակէր եւ արքան կը հռչակուէր «եկեղեցւոյ գերագոյն պետը»:

Քիչ ատենէն նոր կինը կը գլխատուէր ապշապղծութեան ամբաստանութեամբ, երրորդ մը կը գլխատուէր իբրեւ անհաւատարիմ եւ այսպէս մինչեւ վեցերորդ: Հենրիկոս, որ լուտերականութեան դէմ պայքարած էր եւ «հաւատքի պաշտպան» տիտղոսին արժանացած, ամէնէն աւելի պայքարողը եղաւ պաշտպանած դաւանանքին:

Իշխանուհիներու ճակատագիրը կապուած է պետութեան իրաւունքին: Նման վախճան մը ունեցաւ Նիքոլա ինքնակալին ամենասիրելի դուստրը Օլկա մեծ դքսուհին: Զանազան կառավարող ինքնակալներէն կը խուսափի իրականութիւնը: Դժբախտ եղաւ Նիքոլայի մեծ դուստրը, գահաժառանգ դուքսին ամուսնութիւնը զարմանք պատճառեց արքունիքներուն: Կը մնար երջանկացնել կրտսեր դուստրը, որ զարմանալիօրէն կը նմանէր հօրը: 1840ին Օլկա 18 տարեկան էր եւ մասնաւոր համակրանք ցոյց կուտար պահակագունդի պատկանող սպայի մը, Պարիաթինսքիի: Մեծն Ռուսիոյ ինքնակալին դուստրը Եւրոպայի մեծագոյն արքունիքներէն մէկուն անդամը միայն կրնար ըլլալ եւ ոչ թէ սպայի մը կողակից, թէեւ իշխան տիտղոս ունենար: Նեվայի ափերէն Կովկասի ըմբոստ ցեղախումբերուն դէմ կռուելու ղրկուեցաւ սպան: Ոչ մէկ շշուկ այս աքսորի մասին: Խորտակուեցաւ դքսուհիին սիրտը, մարեցաւ սպային փայլուն աստղը, ակամայ սիրահար մը ըլլալուն համար:

Հապսպուրկեան Ալպեր դուքսը համարձակեցաւ դքսուհիին ձեռքը խնդրելու: Վարչապետ Նեսելրոտ մերժեց խնամիանալ Աւստրիոյ տան հետ, թէեւ զինակիցներ էին, որովհետեւ պետական հաշիւով ինքնակալը կը փափաքէր փեսայ ունենալ Պաւիերիայի գահաժառանգը: Գերման արքայիկն ալ իր հաշիւները ունէր եւ կը խուսափէր ռուս դքսուհիի մը ամուսին ըլլալէ: Նիքոլա կը վերադառնար Ալպերին, բայց ուշ էր: Կար Հունգարիոյ փոխարքային զաւակը, Օլկա կրնար օր մը Դանուբի ափերուն վրայ հաստատուած՝ պաշտպան ըլլալ յոյն եկեղեցիին: Պետական հաշիւը հաշտ չէր կրօնականին հետ: Ռուս եկեղեցիին պետն էր, տարակուսող մը չէր, բարեպաշտ էր, ներկայ կ'ըլլար արարողութեանց, թէեւ երկար եւ ձանձրացուցիչ կը գտնէր, ամէն իրիկուն կը կարդար Ս. Գիրքը, ինչպէս պիտի ընէր ճշմարիտ կալուինական մը: Ինք որ կը պայքարէր կաթոլիկութեան դէմ, իր նախարարը կը բանաձեւէր պետական, ազգային, դաւանական միութիւն, կայսրութիւնը բաղկացնող տարրերու, ի՞նչպէս դուստրը հարսնացնել Հռոմի եկեղեցիին պաշտպան իշխանի մը ընտանիքին:

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՄՏԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴՆԵՐՈՒ ԱՊԱՍՏԱՆԱՐԱՆՆԵՐԸ

Մօտ մէկ միլիոնի կը հասնի Ֆրանսայի մէջ թիւը այն հիւանդներուն, որոնք կը տառապին մտային հիւանդութենէ, կը գրէ Փիէռ Կասքոն «Ֆրանս Սուառ»ի մէջ: Յիմարանոցներու մէջ արգելափակուածներու թիւը կը հասնի մօտ 110 հազարի, թիւ մը որ աննախընթաց է: Իսկ այս թիւն ալ կ'աւելնայ հետզհետէ: Ներկայիս տարեկան հինգ հազարէ աւելի է, մինչդեռ երկու աշխարհամարտներու միջեւ շրջանին՝ տարին 2000 միայն կ'աւելնար:

Փրոֆ. Հէօյէռ կ'ըսէ թէ մտային հիւանդութիւնը ընկերային թիւ մէկ պատուհասն է:

Խլիրդը եւ մտային հիւանդութիւնները մեր երկու մեծ թշնամիներն են, որոնց դէմ պէտք է պայքարիլ, կը հաստատէ մտային հիւանդութեանց Դաշնակցութեան ընդհանուր քարտուղար Տոքթ. Սիվատոն:

1946ին 65 հազար մտային հիւանդութենէ տառապողներ կային: Հարիւր հազար բնակիչի վրայ 31 հիւանդ կար 1835ին, իսկ երեք հարիւր այսօր: Որեւէ օրինակ չկայ ուր վիճակագրութիւնները ահազանգը հնչեցնեն:

Հոգեկան հիւանդութեանց հիւանդանոցները շինուած են անցեալ դարու երկրորդ կիսուն, կամ այս դարուս սկիզբը: Այս հաստատութեանց ճարտարապետութիւնը տխուր պատկեր մը կը ներկայացնէ, ապիւնները գունաթափ են, պատուհանները նեղ եւ երկաթ ձողերով շինուած:

Հիւանդներէն մէկը կ'ըսէր անգամ մը գլխաւոր բժիշկին թէ հոս հիւանդանո՞ց է թէ բանտ: Երկուքն ալ միանգամայն թերեւս: Այս յարկերուն տակ կլիմայ գոյութիւն չունի գրեթէ, ամառուան գեղեցկութիւնը, ձմեռուան խստութիւնը ազդեցութիւն չունի անոնց հոգեկան վիճակին վրայ, լացի, խնդուքի, պոռչտուքի մթնոլորտ մը կը տիրէ այս պատերէն ներս:

Մասնագէտներու կարծիքով մտային հիւանդներուն հարիւրին 30էն 80ը կը խնամուին, համաձայն դարմանումի պայմաններուն: Ցարդ Ֆրանսայի մէջ կարելի չէ բարձրագոյն տոկոսը ձեռք բերել: Շատ տեղեր վատթար պայմաններ կան, իսկ բժիշկներու թիւն ալ անբաւարար է, ինչպէս եւ հիւանդապահներունը: Ներկայիս Ֆրանսայի յիմարանոցներուն մէջ 40.000է աւելի հիւանդ կայ, քան յիմարանոցները ի վիճակի են ընդունելու: Ամէն տեղ գրեթէ խճողում կայ: Ամէն մէկ հոգեբոյժի հինգ հարիւր հիւանդէն աւելի կ'իյնայ: Մտային հիւանդը բացառիկ պարագայ է իբրեւ հիւանդ, ամէն մէկ հիւանդ մասնաւոր պարագայ մը կը ներկայացնէ չափազանց բարդ, այս հիւանդը չեշտուած անհատ մըն է եւ ոչ թէ պարզ:

Դժուար է գիտութեան միջոցով պայքարիլ մտային հիւանդի դէմ, երբ խաղաղ, հանգստաւէտ պայմաններ չկան, երբ հաւաքական մթնոլորտի մը մէջ հիւանդները կլոր կլոր կը դառնան, կուլան կամ կը խնդան:

Փիէռ Կասքոն կը գրէ թէ որպէսզի այս հիւանդանոցները արդարացնեն իրենց անունը, եւ պարզապէս դաղթակայաններու երեւոյթ չունենան, որպէսզի իրապէս հոգեբուժութիւնը, բժշկութիւնը կարելի ըլլայ գործադրել, պէտք է որ հիւանդանոցները աւելի արդիական ըլլան, եւ պարզ ապաստանարաններ չըլլան, ոչ ալ ամօթալի զգաստարաններ: Այս է բաղձանքը բազմաթիւ բժիշկներու, նոյնիսկ բազմաթիւ պաշտօնատարներու, որոնց հանդիպած է Փիէռ Կասքոն իր ուսումնասիրութեանց ընթացքին, ինչպէս, Սէնթ Անի, Վիլժուիֆի, Մէզոն Պլանշի, Սոթվիլ լէ Ռուանի, Սէնթ Ալպանի մէջ:

Արուարձանի մը մէջ յիմարանոց մը որ շինուած էր ութսուն հիւանդի համար, գրեթէ կրկինը ընդունած է: Անկողիններ դրուած են մինչեւ անգամ նրբանցքներուն մէջ: Մխապատ ձեղուններ, գորշ պատեր, աղտոտ տախտակամած, եւ պոռչտուք, հրմշտուք, ժանտաբեր հոտ: Հիւանդապահները պէտք է ամէն օր հարիւր զոյգ սաւան փոխեն, երբ լուացարանները այնքան փոքր են:

Որպէսզի դարմանումը կարելի ըլլայ, պէտք է հիւանդները դնել աւելի նպաստաւոր պայմաններու մէջ, կ'եզրակացնէ Փիէռ Կասքոն:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ «Յառաջդիմական»ի տան ձեռնարկը խանդավառութիւն ստեղծած եւ մեծ յաջողութիւն գտած է նաեւ Գահիրէի մէջ: Նոյեմբեր 13ին «Յուսաբեր»ի տան Նաւասարդ սրահին մէջ տրուած թէյասեղանին ընթացքին, ուր ներկայ եղած է Ալեքսանդրիայէն վեց հոգիէ բաղկացած պատգամաւորութիւն մը, «Յուսաբեր» մշակութային ընկերակցութեան կողմէ ընկեր Լեւոն Յովհաննէսեան տեղեկութիւններ տուած է Ալեքսանդրիոյ մէջ սկսած այս ազգաշէն գործի մասին: Գնուած է արդէն 2400 քմ. տարածութեամբ հողը, որուն վրայ 12000 ոսկի արժէքով շէնքեր ալ կան: Ալեքսանդրիոյ մէջ հաւաքուած է չորս հազար ոսկի: «Յուսաբեր»ի շէնքին կառուցման ատեն Ալեքսանդրիան մասնակցեցաւ եօթը հազար ոսկիի նուէրով մը: Ընկեր Յովհաննէսեան կոչ ըրաւ ներկաներուն որ փոխադարձ եղբայրական օգնութիւնը Գահիրէն այժմ ընէ Ալեքսանդրիոյ «Յառաջդիմականին»: Թէ «Յուսաբեր» մշակութայինի անդամները իրենք իրենց մէջ եւ թէ ներկաները տասը վայրկեանէն հա–

ԷՋԵՐ ԱԶԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵՆԷՆ

ՀԱՅ ՖԵՏԱՅԻՆ

Անկարելի է երեւակայութեամբ պատկերացնել այս ինքնախաչելութեան պատկերը: Նոյնպէս անկարելի է պատկերացնել հոգեկան այն բաւարարութիւնը, զոր կ'ունենային երկրի ներսը ուղղակի գործօն մասնակցութիւն ունեցողները, ըլլային մտաւորական ղեկավարներ թէ պարզ զինուորներ:

Երբ հայ գիւղացիները տեսան հայ ֆետայիներու այս փոքրիկ խումբերու (հարիւր) կռիւը հազարներու դէմ, սկսան իրարու ըսել.

— «Ալ մենք ի՞նչ հայ ենք որ այսօրուան օրս մենք ալ մեր թվանկը չունենանք: Ինչ որ կ'ըսեն այդ պարոնները, աղորդ կ'ըսեն: Մեր «մալ»ը պէտք է ծախենք եւ թվանկ առնենք»:

Այստեղ մեր թշնամի Քիւրտը նորից կուգայ մէջտեղ եւ քանի մը հայ քաջերու հերոսական կռիւներու զովքը կ'ընէ իր ժողովրդական երգերով:

Ֆետային ժողովուրդի տնտեսականի վրայ հսկիչ էր, նաեւ հաշտարար դատաւոր էր բոլոր տեսակի վէճերու եւ կռիւներու, նոյնիսկ սպանութիւններու եւ ընտանեկան վէճերու: Խմբապետի կողմէ կազմուած դատական ատեանի վճիռը ընդունելի էր երկու կողմերուն ալ՝ առանց դատական ծախքի ու բանտարկութեան:

Ամուսնութեան արտօնագիր չէր տար Աղթամարը, մինչեւ մեր վկայագիրը չըստանար: Խմբապետը պիտի հաստատէր, որ ամուսնացողը ի վիճակի է ընտանիք ապրեցնելու:

Սովորութիւն եղած էր մանաւանդ լեռնային շրջաններու մէջ, որ արտ կը ծախէին եւ կին կ'առնէին, ամենաշատը չորս կամ հինգ ամիս կը մնային ու կը գնային «ղուրպէթ» եւ մի քանի տարի չէին վերադառնար կամ երբեք չէին վերադառնար: Խմբապետի վկայականը այդ տեսակ ամուսնութեան դէմ էր:

Շրջաններու բոլոր խմբապետները, բացի կազմակերպման գործերէն, հայկական գեղերու մէջ ծագած բոլոր խնդիրները իրենց միջոցաւ կարգադրելու պարտադրութեան տակ էին ժողովուրդի պահանջով: Արեւի լոյսէն զրկուած գիշերաշրջիկ այս փոքրիկ խմբակները դարձեր էին տեսակ մը շրջուն կառավարութիւն: Այս բանը կառավարութեան աչքէն չէր վրիպած: Մի քանի անգամ ըսած է. «Ժողովուրդը կառավարութենէն կտրեցաւ, դատարանները այլեւս գործ չունին»:

Բոլոր հայ գեղերը կապուած էին մեր կազմակերպութեան: Ի հարկէ, չէր կարելի ըսել թէ՝ գեղերու մէջ չկային հակառակորդներ ու մատնիչներ, ինչպէս, օրինակ, Նարեկ գեղի գեղացի մը (անունը չեմ յիշեր), որ Նարեկավանքին մէջ Իշխանի խումբը մատնեց:

Ժողովուրդի կազմակերպութեան հետ անվերապահօրէն կապուած ըլլալուն կարելի է երկու փաստ յիշել: Վարդգէսը երբ մատնութեամբ ձերբակալուեցաւ, ժողովուրդը, չէզոք, համակիր եւ կուսակցական, իրենց դռները փակեցին մեր առջեւ, մինչեւ որ մատնիչը տեռորի ենթարկուեցաւ: Երբ կատարուեցաւ տեռորը, առանց բացառութեան բոլորի դռները ալ բացուեցան մեր առջեւ:

Հրայրը, երբ Սասունէն Վան եկած էր, մատնուած էր, որ Վարժապետենց տունը կը մնայ (Մայրիկենց տունը): Կը պաշարեն տունը: Տան մէջ գտնուող երեք աղջիկները եւ երկու հարսները տանը մի անկիւնը կը կեցնեն Հրայրը եւ իրենք ալ դէմը կը կենան. իսկ իրենց մայրը դուռը կը բանայ եւ կ'ըսէ.— «Հրամմեցէք, իմ դուռը բաց է ձեր առջեւը»: Կը մտնեն ներս եւ տունը մանրակրկիտ կը խուզարկեն: Աղջիկները, առանց փոքրիկ կասկած ցոյց տալու, կը մնան իրենց տեղը: Այդպէս Հրայրը կ'ազատուի:

Մշոյ դաշտի մէջ չեմ յիշեր ո՞ր գեղին մէջ մատնութեամբ խմբի տղաներէն մէկը տան մը մէջ կը պաշարուի: Տան տէրը կը մտածէ ազատելու: Միակ միջոցը կը փնտռէ իր երիտասարդ հարսը վտանգուած տղուն հետ պառկեցնել: Խուզարկութեան ժամանակ կ'ըսէ. «Իմ տղան է, նոր ամուսնացած է, ընտանիքի հետ պառկած է, ամօթ է ներս մտնել իրենց սենեակը»:

Այսպէս բազմաթիւ օրինակներ կան:

Ասոր հակառակ օրինակներն ալ կան:

Ընդհանուր պատերազմին Սեբաստիոյ կուսակալը դաւադրօրէն ուղեց Մուրատը թակարդի մէջ ձգել: Մուրատը իր փորձառու հեռատեսութեամբ թակարդը չինկաւ, լեռ բարձրացաւ ու կոչ ըրաւ երիտասարդութեան, մանաւանդ իր մօտիկ ընկերներուն, որ իրեն միանան: Հազիւ մի քանի երիտասարդներ գացին Մուրատին քով:

Նոյն կուսակալութեան շրջանի մէջ Տիվրիկի քաղաքապետը նոյն բարեկամական միջոցներով ուղեց թակարդի մէջ ձգել զիս: Ես նոյնպէս օձիքս ձեռք չտուի: Մի քանի օր վերջը գիշերանց տուն գացի՝ ծնողացս վերջին մնաք բարով ըսելու: Միւս առաւօտ ամբողջ գեղը, նոյնիսկ կառավարութիւնը գիտէր, որ ես գիշերանց տուն եմ եկած: Այս պատճառաւ անտանելի տանջանքներու ենթարկուեցան ծնողներս:

Դեռ ժողովուրդը չէր տեղահանուած:

ՎԱՐԴԱՆ ՇԱՀՊԱԶ

(3) (Շար.)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը ՊՈՍՏՈՆԻ ՄԷՋ

Պոստոն եւս ունեցաւ իր «Դաշնակցութեան Օր»ը, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Մուրատ» խումբին։ 13 Նոյեմբեր, կիրակի, կղերականներու սրահը։ Հաւաքուած էին՝ հայրենակիցներ եւ երիտասարդներ, որոնք կը հետեւին հայկական կեանքին եւ առիթ չեն փախցներ որեւէ հայկական մթնոլորտով խանդավառուելու։ Բեմին ճակատը զետեղուած էր այն գինանշանը որ սերունդներ առաջնորդեց հայկական ազատամարտին։ Կողքին անմահ երրորդութիւնը եւ հերոսներու նկարները։ Այս բոլորը հովանաւորուած մեր պաշտելի եռագոյնով։

Հանդէսին բացումը կատարեցին Նոր-Սերունդականները, «Մշակ բանուոր»ով, ղեկավարութեամբ Օր. Շ. Քէնտիրեանի։ Ներկաները ունկնդրեցին յոտնկայս։ Նախագահ ընկեր Կ. Տօնէրեան քանի մը խօսք ըրաւ «Դաշնակցութեան Օր»ուան շուրջ եւ ներկաները հրաւիրեց յոտնկայս յարգելու մեր մարտիկներու եւ նահատակներու յիշատակը։ Հաճելի էր լսել Օր. Մ. Տօնիկեանի (Ն. Ս.), եւ ընկեր Պետ. Քէնտիրեանի մեներգները։ Օր. Ե. Քէնտիրեան (Ն. Ս.) յստակ առոգանութեամբ արտասանեց գեղեցիկ կտոր մը, ինչպէս նաեւ Արշալոյս Հօթիկեան, Աստղիկ Հալաճեան եւ Րաֆֆի Միքայէլեան։ Ջութակի վրայ երկու կտորներ նուագեց ընկեր Ս. Տօնէրեան։ Րաֆֆիկ Միքայէլեանի քլառինէթով «Հայաստան» անակնկալ մը եղաւ ներկաներուն, որոնք իրենց ջերմ ծափերով ստիպեցին որ նուագէ «Միրանի ծառ»ը։ Պոստոնի Երաժշտանոցի այս տարուան առաջին մրցանակի արժանացող պատանի Յ. Քէնտիրեան արուեստագէտի հմտութեամբ եւ դաշնակի վրայ եւրոպական կտոր մը նուագեց բուռն ծափեր խլելով։

Օրուան բանախօսը ընկեր Ն. Նիկողոսեան (Փարիզէն) նկարագրեց թէ՝ նախքան Դաշնակցութեան հիմնադրութիւնը հայ ժողովուրդը ի՜նչ ծանր պայմաններու տակ կ'ապրէր, սկսելով Վարդանանցէն մինչեւ մեր նորագոյն պատմութիւնը։ — «890ական թուականներուն երեք տիտաններ հողի, սիրտ եւ միտք՝ միացուցին անջատ ուժերը հիմը դնելով հայ յեղափոխականներու Դաշնակցութեան։ Անոր գինանշանին բահը կը ներկայացնէ հայ գիւղացին եւ բանուորը, որոնք դարեր շարունակ Հայոց աշխարհի հողը, իրենց աշխատանքի արդար քրտինքովը արգասաւորեցին։ Գրիչը՝ մեր մտաւորականութեան ստեղծագործ միտքը, հայ ժողովուրդը զինեց ոսկեղարով։ Աւելի վերջ՝ հայր Ալիշան, Նալպանտեան, Քամառ Քաթիպա, Խրիմեան Հայրիկ եւ Րաֆֆիներ, իրենց գրական հունձքով բոնկցուցին հայ յեղափոխութիւնը։ Կարմիր դրօշը՝ ընկերվարութեան խորհրդանշանը եւ առաջնորդը բոլոր զրկուածներուն։ Դաշոյնը՝ հայ ժողովուրդի մարտական եւ հերոսական խոյանքն է։ Արդար հատուցման գործիքը, բոլոր վատերուն եւ բռնակալներուն ահուսարսափը։ Մեր երիտասարդ բանախօսը պարզելով Դաշնակցութեան անհրաժեշտութիւնը մեր ժողովուրդին հանրային կեանքին մէջ ըսաւ. — «Դաշնակցութիւնը ծնունդ առած է մեր ժողովուրդի տառապանքներէն եւ Ա. հերթին ասպարէզ նետուեցաւ «Հիմի՞ էլ լռենք»ով։ Երբ երիտասարդը պոռթկաց «Ձայնը հնչեց Էրզրումի Հայոց լեռներէն»։ Պանք Օթոման, Խանասոր, ինքնապաշտպանութեան հերոսամարտերը։ Այս բոլորին փառապսակը՝ Ղարաքիլիսէի եւ Սարտարապատի դիւցազնամարտերը՝ որոնք մեր ոսոխին պարտադրեցին Հայուն անկախ ապրելու իրաւունքը։ Հպարտ է հայ ժողովուրդը որ իր գլուխին ղեկավարը կը ներկայանայ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը։ Թուրքիոյ սեպտեմբեր վեցի դէպքերը անգամ մըն ալ կոյրերուն աչքերը բացին։ Եւ իր խօսքը ուղղելով երիտասարդութեան. — «Դուք ներկայիս չափահաս դարձած էք, իւրաքանչիւր սերունդ իր պարտականութիւնը ունի հանդէպ իր ժողովուրդին եւ հայրենիքին։ Ջանացէք արժեցնել ձեր բոլոր կարողութիւնները։ Նախանձախնդիր եղէք ձեր հայկական ծագումին եւ սիրեցէք ձեր լեզուն։ Հայրենիքին սէրը եւ յոյսը արծարծեցէք ձեր ընկերներուն եւ գալոց սերունդին, որպէսզի պատրաստ ըլլանք երբ ծագի Ազատ եւ անկախ Հայաստանի փառքի օրը»։ Ընկերոջ խանդավառ ճառը վերջացաւ բուռն ծափերով։

Նոր Սերունդականներու «Ինչու Պինկէօլը մտար» եւ «Ելլեմ սան գամ» երկձայն խմբերգներէն յետոյ նախագահը հանդէսը փակեց։

Հանդէսէն վերջ Նոր Սերունդականներու եւ համակիրներու ներկայութեան, նոյն սրահին մէջ տեղի ունեցաւ նոր ընկերոջ մը երդման յուզիչ արարողութիւնը. կնքահայրութեամբ ընկեր Ն. Նիկողոսեանի, — Հ. Յ. Դաշնակցութեան կը միանան այն երիտասարդները որոնք կը հաւատան հայ ցեղի տեւականութեան եւ յանձն կ'առնեն տարածել Դաշնակցութեան գաղափարաբանութիւնը, եւ տրամադիր են ծառայելու հայ ժողովուրդին եւ պատրաստ գտնուիլ հայրենիքի կանչին»։

Այս տարուան ընթացքին «Նոր Սերունդը» չորս երիտասարդներով խտացուց «Մուրատ» խումբի շարքերը։

ՁԱԼԿԱՐԱՑԻ

***

ԸՆԿԵՐՈՋ ՄԸ ՄԱՀԸ

ԿԱՐՏԱՆ - ՊԻՎԷՌ. — Նոյեմբեր 14ին, Պիվէռ - Կարտանի, հայ գաղութը, եւ Դաշնակցական կազմը դժբախտութիւնը ունեցան ցուրտ հողին յանձնելու առաքինի եւ բոլորէն սիրուած ընկեր Կարապետ Պետրոսեանը, զոհ երկարատեւ անողոք հիւանդութեան, 46 տարեկանին։ Ընկեր Կարօն, ինչպէս կը կոչէինք զինքը, սիրուած էր բոլորին կողմէ, իր համեստ եւ ազնիւ բնաւորութեան համար։

Ամէն անգամ երբ հարկ ըլլար, իր նիւթական եւ բարոյական լայն աջակցութիւնը կը բերէր տեղական, ազգային ձեռնարկներուն։ Քիչ դպրոցի երես տեսած էր, բայց շատ կը հետաքրքրուէր մեր գրականութիւնով։ Իր գլխաւոր մտահոգութիւնը մեր զաւակներու հայեցի դաստիարակութիւնն էր, «պէտք է այս գաղութին մէջ դպրոց մը ունենանք, ամօթ է մեզի»։

Իր բաղձանքը կատարուեցաւ, դպրոցը բացինք եւ ինք առաջինը եղաւ իր զաւակը արձանագրել տալու, գումար մըն ալ նուիրելով։ Աւա՜ղ որ երկար չտեսաւ այդ դպրոցին յառաջդիմութիւնը։ Եւ դաժան մահը վերջ տուաւ իր երիտասարդ կեանքին։ Ամէն կողմէ բազմաթիւ հայրենակիցներ եւ ընկերներ եկած էին իրենց վերջին յարգանքը յայտնելու տարաբախտ Կարոյին, որուն դագաղը Դաշնակցութեան ակումբը փոխադրուած էր։ Թաղման տխուր արարողութիւնը կատարեց Տէր Հայկազուն քհնյ., որ հակիրճ դամբանականով մը յիշեց հանգուցեալին բարեմասնութիւնները։ Ծաղկեպսակներ ղրկած էին, Հ. Յ. Դ. Նիկոլ Դուման Ենթակոմիտէն, Տիգրանակերտցի բարեկամներ եւ շատ մը ազգականներ։ Դամբանականներ խօսեցան, նաեւ վերապատուելի Հէլվաճեան (հայերէն եւ ֆրանսերէն) Ֆրանս. ընկերվարականներու Կարտանի կազմին քարտուղար ընկեր Մարսէլ Ասթիէ, եւ Հ. Յ. Դ. Նիկոլ Դուման Ենթակոմիտէի կողմէ Ն. Սարգիսեան։

Ընկեր Մարսէլ Աստիէն, յանուն Կարտանի ընկերվարական կազմին, ցաւակցութիւն յայտնեց եւ ներողութիւն խնդրեց որ, Կարտանի քաղաքապետ եւ նահանգային խորհուրդի անդամ, քաղաքացի Վիքթոր Սավին, եւ մեր բարեկամ Պ. Լերտան չկրցան ներկայ ըլլալ յուղարկաւորութեան, պաշտօնի բերումով բացակայ ըլլալով քաղաքէն։ Ինք մօտէն ծանօթ էր ընկեր Կարապետին եւ անոր գաղափարական ուղիղ կեցուածքին։

Հանգուցեալ մեր ընկերը Խարբերդի Գոմք գիւղացի էր։ 1909ի Մեծ Եղեռնին, կորսնցուց իր ծնողքը եւ ինք հրաշքով ազատուեցաւ։ Փոքր հասակին ունեցաւ տառապալից կեանք մը։ Անօթի ծարաւ լեռները թափառելով, կը հասնի Խարբերդ ու կ'ընդունուի ֆրանսական որբանոցը, ուր կը գտնէ հրաշքով ազատուած իր եղբայրը մանուկ եւ հօրեղբօր տղան Գրիգորը։ Բայց քաշած նեղութեան եւ զրկանքի պատճառով կը տկարանայ իր տեսողութիւնը։ Յունաստանի որբանոցէն փոխադրուելով Ֆրանսա կը հաստատուի Կարտան, ուր կը մտնէ Դաշնակցութեան շարքերը։ Ընտանեկան համեստ բոյն մը կազմած էր եւ բախտաւորուած երկու սիրուն մանչ զաւակներով։ Բայց աւաղ որ կարճ տեւեց։ Երբեք չենք մոռնար քու յիշատակդ, սիրելի Կարապետ։ Աշնան ցուրտ հողը թեթեւ ըլլայ վրադ։ Հանգիստ տառապած ոսկորներուդ։

Ն. Ա. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

«ԲԺԻՇԿ» բժշկական եւ առողջապահական ամսաթերթ, Ա. տարի, Թիւ հինգ, Նոյեմբեր 1955, խմբագիր - տնօրէն Պ. Վարուժան Սահակեան։

Հասցէ՝ Ավընիւ Սբիրս, տպ. Ներսէսեան Պէյրութ, Լիբանան

ՊՐՈՒՍԷԼԱԲՆԱԿ Նալպանտեան Յ. վարդապետին ծննդեան ութսունամեակին առթիւ, Պիոս ԺԲ. Պապը յատուկէն օրհնութեան գրութիւն մը ղրկած է իրեն։ Իսկ Մալինի արքեպիսկոպոս Ժան Բուլ Կարդինալը, վարդապետին նուիրած է Սուրբ Հռովմպոսի ոսկէ խաչը։ Տարեդարձին օրն ալ Պրիւքսէլի մայր եկեղեցիին մէջ ձայնաւոր պատարագ մատուցած է։

ՁԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՄԱԿի ընդհանուր ժողովը անգամ մը եւս պիտի գումարուի ուրբաթ օր, Ապահովութեան Յանձնախումբին ընտրութիւնը ամբողջացնելու համար։ Մինչեւ հիմա կարելի եղած չէր մեծամասնութիւն գոյացնել թեկնածուներէն Եուկոսլաւիոյ կամ Ֆիլիփիններու վրայ։

ՉԻՆԱԿԱՆ անտեսական պատուիրակութիւն մը հասաւ Պելկրատ, Եուկոսլաւիոյ հետ անտեսական համաձայնութիւն մը կնքելու առաջադրութեամբ։

ռաքեցին 1435 եգիպ. ոսկի։

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ Հայոց կաթ. փոխանորդ Շաւարշ եպիսկ. Գույումճեան 12 Նոյեմբերի գիշերը Պէյրութի օդանաւային կայանը իջնելով դիմաւորուեցաւ հոծ բազմութեամբ։ Շաւարշ վրդ. Էջմիածնէն կը վերադառնար, Վիէննայի ճամբով, ուր գացած էր նորընտիր կաթողիկոսէն եպիսկոպոս ձեռնադրուելու։

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ նկարիչ Ա. Զօրեանի նկարահանդէսը փակուեցաւ Նոյեմբեր 13ի կիրակին, տասը օր տեւելէ վերջ։ Տեղական մամուլը գնահատական յօդուածներ նուիրած է եգիպտահայ նկարիչին, որուն գտած մեծ յաջողութիւնը կը վերագրեն այն առաւելութեան զոր ունի Զօրեան թէ մտաւորականին, եւ թէ ժողովուրդին հաւասարապէս հաճելի ըլլալու։ Ցուցադրուած նկարներուն մէջ էր մեծադիր պաստառ մը «Օծումը» որ հայ միջնադարեան արուեստին անվիճելի դրոշմը կը կրէր։ Այս նկարը գնուած է Լիբանանեան կառավարութենէն եւ կրթական նախարարութեան դահլիճին պատը կը զարդարէ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (79)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

•

Յանկարծ բազմութեան մէջ աչքերը կառչեցան մէկու մը։ Ժողովուրդը շունչը բռնած Զիա Խուրշիտի այս խօսքերը մտիկ կ'ընէր, քարացած էր անոր պալարին առջեւ։

— Գըլըճ Ալին ո՞ւր է, պոռաց, աչքիս կառչեցաւ քիչ առաջ, թող գայ տեսնենք։

Գըլըճ Ալի երեւան չելաւ։

Դահիճը անհամբերութեան նշաններ ցոյց կուտար այլեւս, Զիա Խուրշիտ ըմբռնեց եւ դարձաւ դահիճին։

— Ի՞նչ կ'աճապարես, եղբայր, ըսաւ, աճապարելու պէտք չկայ, մեռնելիք անձը ես եմ։ Պիտի երթամ ահաւասիկ, աշխարհը քեզի պիտի մնայ։ Անհոգ եղիր, հինգ վայրկեան ետք անդիի աշխարհն եմ, քու նախնիքներուդ պիտի միանամ։ Եթէ նամակ եւայլն ունիս, տուր, անդիի աշխարհը տանիմ։

Զիա Խուրշիտ այլեւս բարձրացած էր կառափնատին վրայ։ Այս անգամ հարցուց դահիճին.

— Չուանը ի՞նչպէս է, աղէկ պատրաստեցի՞ր, չելլէ փրթի։

— Լաւ, շատ լաւ, չի փրթիր, կմկմաց դահիճը։

— Ասոր հաւնեցայ, քեզ տեսնեմ, ճարտարութիւնդ ցոյց տուր եւ գիս լաւ կախէ։

Ժողովուրդը դեռ մտիկ կ'ընէր այս անօրինակ մահապարտը։ Զիա Խուրշիտ, միշտ ժպտադէմ, վերջին անգամ պոռաց.

— Հայտէ՛, պէյեր, ես կ'երթամ այս աշխարհէն, օ՜խ, օ՜խ, կախուելն ալ ինչ զուարճալի բան է եղեր։ Դահիճ էֆէնտի, չուանը քաշէ կամաց կամաց։ Ես կը մեկնիմ, եւ կը խղճամ ձեզի, որ չէք կրնար վայելել այսպէս կախուելու հաճոյքը։ Բոլորդ խեղճեր էք։ Մնաք բարով ...

Յանկարծ, ծիծաղը սառեցաւ Զիա Խուրշիտի դէմքին, շրթներուն վրայ։ Գլուխը ինկաւ առաջ, բերանը կիսաբաց մնաց։ Մեռած էր, բայց դէմքին վրայ կը մնային այդ ահաւոր հեգնութեան հետքերը ...։

Լոյսը ծագած էր այլեւս, 13 մահապարտներու հաշիւը մաքրուած էր։ Անոնց ճերմակ շապիկներուն վրայ կ'երեւէին նաեւ մահապարտի վճռաթուղթերը ուր գրուած էր. «Այս մարդը Շիւքրին է, (կամ ուրիշ դատապարտեալի մը անունը), իբրեւ Կազի փաշայի դէմ մահափորձ սարքող ու պետական հարուածի կազմակերպիչ, դատուեցաւ եւ մահուան դատապարտուելով Անկախութեան Ատեանին կողմէ, կախաղան հանուեցաւ»։

Դիակները մինչեւ ժամը տասը ցուցադրուեցան։ Հազարաւոր ժողովուրդ անցաւ անոնց առջեւէն, եւ երկար երկար դիտեց զաւալլիները։

Այսպէս ուրեմն, Իզմիրի հաշուեյարդարը լրացնելէ ու երկու օր հանգստանալէ վերջ, Անկախութեան Ատեանի դատական կազմը հանդիսաւոր ցոյցերու մէջ մեկնեցաւ Անգարա, ուր իրեն կը սպասէր նոյնքան կարեւոր եւ դժուարին գործ մը, Իթթիհատականներու եւ Իթթիհատական պետերու դատավարութիւնը։

Օրերէ ի վեր անհամար Իթթիհատականներ ձերբակալուած եւ ղրկուած էին Անգարա, իրենց տունն ու տեղը խուզարկուած եւ նորանոր փաստաթուղթեր գտնուած էին, ամենակարեւոր ապացոյցներ, նամակներ, հաղորդագրութիւններ, որոնք կը հաստատէին թէ Իթթիհատականներուն դատը աւելի քան զգայացունց պիտի ըլլար ու երեւան պիտի հանէր այդ մարդոց հակազգային քաղաքականութիւնն ու գործունէութիւնը՝ ընդհ. պատերազմի օրերէն սկսեալ մինչեւ Միլլի իշխանութեան շարժումը եւ Հանրապետական վարչաձեւը։ Քաղաքական եւ ընկերային իսկական փաստ մըն է որ պիտի պարզուէր հրապարակով, իբրեւ մէկ ծածուկ ճիւղաւորումը այն եղեռնական ու դաւադրական բազմաթիւ ցանցին, որ ամէնէն վերջ դարբնած էր Իզմիրի մահափորձը։

Դեռ անոնց դատավարութիւնը չէր սկսած, եւ Իզմիրի կախաղաններէն ու տրուած տրակոնեան վճիռներէն ետք, հանրային կարծիքը անձկութեամբ եւ յուզումով կը սպասէր Անգարայի դատավարութեան, ուր յաճախակի պիտի յիշուէին Թալէաթ, Էնվէր, Ճեմալ փաշաներու անունները, անոնց գաղտնի գործունէութիւնը եւ գումարած ժողովները արտասահմանի մէջ, անոնց կապակցութիւնը մութ եւ ստորերկրեայ ուժերու հետ, եւ իրենց մշակած զինուորա-քաղաքական ծրագիրը՝ Միլլի շարժումին դէմ, ինչպէս նաեւ անոնց վերապրող գործակիցներուն՝ Ճավիտ, Տոքթ. Նազըմ, Նաիլ, Հիլմի, Քիւչիւք Թալէաթ պէյերու եւ այլ գործիչներու մեղսակցութեան սահմանը։

Անգարայի դատավարութիւնը դեռ չսկսած երբ ամբողջ երկիրը այս խնդիրներով կը զբաղէր, եւ կ'ուզէր գիտնալ թէ ինչ պիտի ըլլար նաեւ ելքը Անգարայի դատավարութեան, յանկարծ, 26 Յուլիս 1926ի իրիկունը յուզումնալից լուր մը տարածուեցաւ ամէն կողմ կայծակի արագութեամբ եւ օրուան խնդիրը դարձաւ։

(Շար.)

սաւ քննել ներքին նախարարին ներկայացուցած երկու տեսակ առաջարկները: Ա. — Անփոփոխ պահել 1951ի երեսփոխաններուն թիւը եւ ընտրական շրջանակները վերակազմել 1936ի մարդահամարի հիման վրայ: Բ. — 75.000 բնակիչի մէկ երեսփոխան տալ, հիմ բռնելով 1954ի մարդահամարը:

Ազգ. ժողովը յառաջիկայ չարթուընէ առաջ պիտի չկրնայ զբաղիլ ընտրական շրջանակներու նոր բաժանման հարցով: Վիճաբանութիւնները երկար պիտի տեւեն:

ՊԱՂՏԱՏԻ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԻՆ ԱՐԴԻՒՆՔՆԵՐԸ

Պաղտատի համաժողովը, որուն կը մասնակցին Մեծն Բրիտանիա Իրաք, Իրան, Փաքիստան եւ Թուրքիա, լուսաւոր մթնոլորտի մէջ վերջ գտաւ երէկ: Համաժողովին նախագահը (Իրաքի վարչապետը) արդէն նշանակուած էր առջի օր, մէկ տարի տեւող այս շրջանէն վերջը նախագահութիւնը հետզհետէ պիտի վարեն միւս չորս երկիրներու ներկայացուցիչները՝ այբուբենական կարգով: Երէկ ալ ընտրուեցան քաղաքական ու զինուորական յանձնախումբերը, որոնք պիտի ըղձային ապահովութեան ու փոխադարձ գործակցութեան ծրագիրներուն մշակումով: Պիտի ստեղծուի նաեւ տնտեսական յանձնախումբ մը:

Մ. Նահանգները որոշեցին տեւական յարաբերութեան մէջ մնալ անդամ - պետութիւններուն հետ:

Կազմակերպութեան կառուցուածքը հետեւեալն է. գաղաթը կը գտնուի Արտ. Նախարարներու ժողովը, որմէ պիտի բխի տեւական ներկայացուցչական մարմին մը, կեդրոնատեղին պիտի ըլլայ Պաղտատը: Ներկայացուցչական մարմնին ենթակայ պիտի ըլլայ ընդհ. քարտուղարութիւնը: Այս վերջին պաշտօնը տակաւին յանձնուած չէ մէկուն: Ստեղծուած յանձնախումբերը իրենց ուղղութիւնը պիտի ստանան վերին մարմնէն:

Կ'ըսուի թէ Անգլիոյ արտաքին նախարարը առաջարկած է իր գործակիցներուն տրամադրութեան տակ դնել հիւլէական ուժի խաղաղասիրական նպատակներու կիրարկման մարզին մէջ Անգլիոյ ձեռք ձգած արդիւնքները, ինչպէս նաեւ տնտեսական օժանդակութիւն ընծայել Միջին Արեւելքի իր նոր դաշնակիցներուն:

Մինչ Թուրքիոյ վարչապետը Մենտերէս յայտնեց, թէ այս կազմակերպութիւնը հիմնուած ըլլալով պաշտպանողական նպատակներով, շեշտը պէտք է դնել ռազմական ճիւղին ու կազմակերպութեան վըրայ:

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Անիէզի խումբին, այս կիրակի, ժամը 15էն 23, ընկերվարականներուն սրահը, 149պիս, Ավրնիւ տ'Արժանթէօյ: Կը հրաւիրուին բոլոր քոյր մասնաճիւղերը, ինչպէս նաեւ բոլոր համակիրները:

Պ. Կարապետ Էսաեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Ակոբովիչ - Գայմաքեան (Աթէնք), Տէր եւ Տիկին Եսայի Էսաեան, Օր. Շաքէ Ակոբովիչ (Աթէնք), Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Էսաեան, Տէր եւ Տիկին Տիշլեան եւ զաւակը (Յունաստան), Տէր եւ Տիկին Կարապետ Պայպուրթլեան եւ զաւակը (Միլանօ), Տէր եւ Տիկին Ստեփան Պայպուրթլեան եւ զաւակները (Միլանօ), Տէր եւ Տիկին Ակոբովիչ եւ Փիլիճեան, Պ. Անանիկ Փափազեան եւ զաւակները, Պ. Անանիկ Անանեան, Տէր եւ Տիկին Մ. Ալթունեան, ինչպէս նաեւ Յովակիմեան, Արթինօֆ, Կարապետեան, Սէմէրճեան, Տէր Պարսամեան, Մերեմեթճեան, Ազարեան, Դաւիթեան եւ Սաքալեան ընտանիքները սրտի խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, զաւկին, հարսին, քրոջ, սանին եւ ազգականին՝

ՀՌԻՓՍԻՄԷ ԷՍԱԵԱՆԻ

(Ծնեալ Ակոբովիչ, 40 տարեկան)

մահը որ տեղի ունեցաւ իր բնակարանը, (5 Ռիւ Լաշըլիէ):

Յուղարկաւորութիւնը այսօր հինգշաբթի, ժամը 10.30ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Իվրիի գերեզմանատունը:

ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՄԵՆԷՆ ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

LA NUIT DU FOYER ARMENIEN DE LYON

Շաբաթ 26 Նոյեմբեր, ժամը 21էն մինչեւ լոյս

Casino de Charbonnières

Կազմակերպուած Եկեղեցաշէն յանձնախումբի կողմէ, հովանաւորութեամբ Ազգային Միութեան

Orchestre ANDRÉ RAYMOND 15 հոգի)

Attractions de Grande Classe

ղեկավարութեամբ՝ ԼԷՕ ՄԻԼԵԱՆԻ (Լիոնի ձայնասփիւռէն)

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ԱՆԱԿՆԿԱԼ ՄԸ

Տոմսերու եւ սեղաններու թիւը սահմանափակ ըլլալով կը խնդրուի կանխաւ ապահովել հեռաձայնելով՝ Պ. Օհաննէսեանի՝ BU 54-03

ԳՈՅ ԶԳԵՍՏԸ Նախընտրելի է Օթոքարը՝ Փլաս Պէլքուրէն

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ԲԱՑՄԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, կէսօրէն վերջ ժամը 2.30-ին Ամիքալ Լայիքի ընդարձակ սրահին մէջ, Մօնթէ Սէն Մարսէլ:

Կը ներկայացուի «ԽՂՃԻ ՁՈՀԵՐԸ» ողբերգ. հինգ արար, ղեկավարութեամբ եւ դերակատարութեամբ Պ. Ս. Քէփէնեկեանի: Այս առթիւ՝ Մարսէյլի Համազգայինի վարչութիւնը իր ամբողջական կազմով ներկայ կ'ըլլայ:

Կը բանախօսէ Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ:

ԶԵԿՈՒՅՈՒՄ ԿՐԸՆՈԲԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 3ին, ուր ժէ, Սէն Լուիի սրահին մէջ, պիտի զեկուցանէ Լիոնի կաթողիկ. պատգամաւոր, Աղ. Կիւլպէնկեան, Էջմիածնայ կաթողիկ. ընտրութեան, միւռոնի օրհնութեան, եպիսկոպոսներու ձեռնադրութեան եւ Հայաստանի վերաշինութեան մասին:

Կը խնդրուի հայրենակիցներէն ներկայ ըլլալ:

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԶԵԿՈՅՑ

Պ. Վարդան Սարգսեանի կողմէ, (Կաթողիկոսական ընտրութեան պատգամաւոր Մարսէյլի):

Էջմիածնի Կաթողիկոսի ընտրութեան, Օծումի, Միւռոնօրհնէքի եւ Եպիսկոպոսներու ձեռնադրութեան մասին, ինչպէս նաեւ ականատեսի մանրամասն տեղեկատուութիւն Հայաստանի քաղաքակրթական վերելքին շուրջ:

Հովանաւորութեամբ Ազգ. Կեդր. վարչութեան, կազմակերպութեամբ Սէն Լուիի եւ Պուլըվառ Օտտոյի Թաղ. խորհուրդին:

Կը նախագահէ Պ. Պ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ:

Այս շաբաթ օր, ժամը 20.30ին, Պառ էնթէրնասիոնալի սրահին մէջ, 230, Շըմէն տը Մատրակ Վիլ, Մարսէյլ:

Գեղարուեստական բաժին: Մուտքը ազատ է: Կը խնդրուի ճիշդ ժամուն ներկայ գտնուիլ եւ մանուկներ չբերել:

PAVILLONS

Շառանթօնի մէջ, Պուայէն 30 մեթր, ազատ փավիյօն, 6 սենեակ, քոնֆորի կարելիութիւն, կառատուն: Դիմել՝

G. SANCHEZ, 31bis, rue St. Mandé - Charenton (Ml. de Lattre de Tassigny)

IMMEUBLES

Ալֆորվիլի մէջ, շէնք մը չորս յարկաբաժինով երկու սենեակնոց, որոնց երեքը ազատ, 688 քառակուսի մեթր, կառատունի կարելիութեամբ, գինը՝ չահեկան: Դիմել՝

G. SANCHEZ, 31bis, rue St. Mandé - Charenton (Ml. de Lattre de Tassigny)

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ

Համազգայինի վարչութիւնը կազմակերպած է թէյասեղան մը, որ տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի ժամը 16ին, արճարան Քասէի վերնայարկը (մեթրօ Քասէի ճիշդ դէմը): Ներկայ պիտի ըլլայ Համազգային Մշակութային Ընկերութեան Կեդր. վարչութեան ատենապետ՝ Բժիշկ Գօնեալեան: Կը հրաւիրուին անդամները եւ համակիրները:

Ծախքերու մասնակցութիւն:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի հիմնադրութեան 38րդ ամեակին առթիւ Ֆրանսայի Շրջ. վարչութիւնը կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները եւ համակիրները, ներկայ գտնուիլ այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ, ուր ժամը կուժօն, յետ պատարագի կատարուելիք հոգեհանգստեան պաշտօնին, ի յարգանս Միութեան վախճանեալ հիմնադիրներուն յիշատակին:

***

Կեսարիոյ եւ շրջակայի հայրենակիցներուն փափաքին համաձայն, 1895 Նոյ. 18ի Կեսարիոյ եւ շրջակայի նահատակներուն, ինչպէս նաեւ 1915ին Կեսարիոյ մէջ կախաղան հանուած 53 մարտիրոսներուն, ընդհ. տեղահանութեան զոհերուն, բազմավաստակ առաջնորդ Տրդատ արք. Պալեանի եւ Նահատակ Խորէն եպիսկ. Պեհրիկեանի յիշատակին հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի 27 Նոյեմբեր, Փարիզի Հայոց եկեղեցին մէջ: Կը հրաւիրուին Կեսարիոյ եւ շրջանի բոլոր հայրենակիցները:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Սէն Ժերոմի Թաղ. խորհուրդը, ողբացեալ Այրի Տիկին Արուսեակ Ժամկոչեանի մահուան առթիւ՝ փոխան ծաղկեպսակի շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները ի նպաստ Թաղիս եկեղեցւոյ եւ դպրոցին:

Պ. Պետրոս Մակարեան հազար ֆր. դպրոցին եւ հազար ֆր. եկեղեցիին, Տքթ. Սիվրիհիսարլեան հազար ֆր. դպրոցին, Վարդանեան եղբարք, Մինասեան Սուրէն, Մկրտիչ Աւետիսեան, Յովհ. Ժամկոչեան, Մանուկ Գասպարեան, Թորիկ Նիկողոսեան, Օննիկ Տօրումեան, Գէորգ Տէր Կարապետեան, Կարապետ Փանոսեան, Հայկ Զուգուրեան, Կարապետ Եսաեան, Ստեփան Սամուրեան, Տիգրանեան Յարութիւն պառ քափա, Պ. Անթուան 500ական դպրոցին, իսկ Պ. Յարութիւն Թահմազեան 500 ֆր. Մարսէյլի Համազգային Միութեան:

Թաղական խորհուրդս ողբացեալ Այրի Տիկին Մելքոնեանի մահուան առթիւ նոյնպէս շնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուիրատուութիւնները. — Պ. Նուպար Մենչուրեանէ հազար ֆր. Թաղիս աղքատներուն, իսկ Պ. Արծրունի Զրպաշեանէ երկու հազար ֆր. տեղւոյս դպրոցին:

Salle Chopin - 252, Fg. St. Honoré

RECITAL de PIANO

Է Լ Ե Ն Ա Գ Ի Ւ Տ Ե Ա Ն

ՇԱԲԱԹ 26 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ԺԱՄԸ 21ԻՆ

Կազմակերպութեամբ « ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ՕԺԱՆԴԱԿՈՂ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՅԱՅՏԱԳԻՐ՝ Պէթօվըն, Շուման, Շօփէն, Ռախմանինօֆ

ԵՒ Ա. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ

Յայտագրին մեծագոյն բաժինը նուիրուած է Խաչատուրեանի գործերուն:

ՏՈՄՍԵՐՈՒ ԳԻՆ 600, 400, 300 ֆրանք:

ԲԱՑԱՌԻԿ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Հ. Յ. Դ. Կեդր. Կոմիտէն բացառիկ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.

Վալանսի ընկերները այս հինգշաբթի ժամը 21ին:

Ս. Շամոն եւ Ս. Էթիէն այս ուրբաթ ժամը 21ին:

Վիէն, այս շաբաթ ժամը 21ին:

Լիոն եւ Տէսին, այս կիրակի ժամը 21-ին:

ԺՈՂՈՎՆԵՐԸ ՏԵՂԻ Կ'ՈՒՆԵՆԱՆ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔԱՏԵՂԻՆԵՐԸ: Կը զեկուցանէ՝

ԸՆԿ. ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ «Ակնունի» ենթակոմիտէի բոլոր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՁԱՒԱՐԵԱՆ ենթ.ի ընկերները՝ այս շաբաթ իրիկուն սովորական տեղը:

ՆԻԿՈԼ - ԴՈՒՄԱՆ խումբի ընկերները՝ այս կիրակի, կէսօրէն վերջ ժամը 3ին:

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ենթ.ի ընկերները այս կիրակի, կէսօրէ վերջ, Ա. Ահարոնեան ակումբը:

ՎՌԱՄԵԱՆ ենթ.ի ընդհ. ժողովը՝ կիրակի 4 Դեկտ., սովորական տեղը:

Բացակաները նկատի կ'առնուին, Ներկայանալ անդամատետրերով:

Այս ժողովներուն ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները:

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Շրջ. վարչութիւնը միջմասնաճիւղային ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի շրջանի վարչութիւնները եւ ընկերուհիները, այս երկուշաբթի ժամը 3.30ին, Ռէժան սրճարանը, մեթրօ Քասէ:

ԱՆԻԷՌ - ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ Ֆ. Կապ. Խաչի ժողովը այս երկուշաբթի, ժամը 16ին, սովորական հաւաքատեղին:

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ - ՄԿՐՏԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս կիրակի առաւօտ, քառաձայն պատարագ պիտի մատուցուի Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին:

Կը հրաւիրուի Փարիզի հաւատացեալ ժողովուրդը:

Կ'ՈՒԶԷՔ

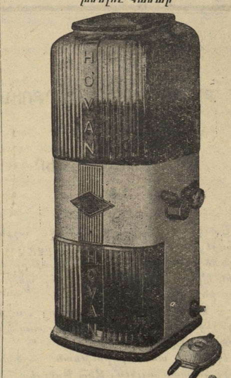
ՕԳՏԱԿԱՐ ՆՈՒԷՐ ՄԸ ԸՆԵԼ

Ապահովեցէք հիմակուընէ լաւագոյն եւ կատարելագործուած սուրճի ելեկտրական աղօրիք մը՝

ՄԻՇՏ ԹԱՐՄ

ՄԻՇՏ ՀԱՄՈՎ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԹԷ ֆրանսական սուրճ խմելու համար՝

Գին՝ 11.900 ֆրանք

Դիմեցէք ձեր ելեկտրագէտին կամ՝

APPAREILLAGE ELECTRO-MECANIQUE

14, Rue Rochambeau, Paris (9)

Գաւառի համար կը ղրկուի

Contre Remboursement

IMPRIMERIE ARAXES 46, Rue Richer. Paris

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ
HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 25 ՆՈՅԵՄԲԵՐ • VENDREDI 25 NOVEMBRE 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7835 31e ANNEE
Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3246

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԻՆ ՄՐՑԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

1918 Հոկտեմբեր 30ին Մուտրոսի մէջ կնքուած Զինադադարը բաժան բաժան ըրաւ Օսմանեան կայսրութեան հարաւային, արաբաբնակ հողամասերը :

Անգլիա եւ Ֆրանսա տեղաւորուեցան Իրաքի, Պաղեստինի, Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ, իբրեւ հողատէր : Իսկ Հիճազ ու Եմէն դարձան կիսանկախ պետութիւններ :

Համաշխարհային երկրորդ պատերազմէն վերջ, մինչ կարմիր բանակութեան տակ կ'իյնային Լեհաստան, Չեխոսլովաքիա, Լիթուանիա, Լաթվիա եւ Էսթոնիա, որոնք 1918 Նոյեմբեր 11ի դաշնակից յաղթանակէն վերջ ազատ ու անկախ պետութիւններ դարձած էին, մինչ նոյն բախտին կ'արժանանային Գերմանիոյ կէսը, Ռումանիա, Հունգարիա, Պուլկարիա եւ Ալպանիա, արեւմտեան դաշնակիցները հետզհետէ կը լքէին իրենց դիրքերը Մերձաւոր Արեւելքի մէջ :

Հողատարութեան ենթակայ երկիրները կը դառնային ազատ ու անկախ պետութիւններ, իսկ Անգլիա կը հեռանար Եգիպտոսէն :

Միացեալ Նահանգները, որ մինչ այդ երբեք չէին շահագրգռուած այդ երկիրներով, փորձեցին հետզհետէ գրաւել Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ ձգած դիրքերը :

Խորհրդային Միութիւնը հեռու մնաց Միջին Արեւելքէն եւ գոհացաւ այն խոշոր պատառներով, որոնց տիրացած էր դաշնակիցներու բարեացակամ մեղսակցութեամբ :

Ամերիկա, Անգլիա եւ Ֆրանսա դարձան այն երեք մեծ պետութիւնները, որոնք իրենց վրայ առին Մերձաւոր Արեւելքի մէջ խաղաղութեան պահպանման հոգը :

Երբ 1949 Յունուար 7ին վերջ գտան արաբեւիսրայէլեան կռիւները, այս երեք Մեծերն էին, որ մասնաւոր դաշնագրով մը երաշխաւոր դարձան այդ շրջանին մէջ «ստատիւքօ»ի պահպանման : Խորհրդային Միութիւնը հեռու մնաց :

Մոսկուայի նոր ուղեգիծը կը ձգտի ցոյց տալու արեւմտեան դաշնակիցներուն՝ թէ ինք ալ շահագրգռուած է Մերձաւոր Արեւելքի գործերով :

Պաղտատի Ուխտին նպատակն էր, արաբական երկիրն ու Եգիպտոսն ալ մէջն առնելով, ընդարձակածաւալ ճակատ մը յարգարել խորհրդային աշխարհակալութեան դէմ :

Այն օրը, որ Եգիպտոս, Սուրիա, Լիբանան, Սէուտի Արաբիան ու Եմէն մերժեցին մտնել Արեւմուտքի ծրագրած պաշտպանողական այս նոր գինակցութեան մէջ, Մոսկուա կարծեց թէ իրեն համար բնական դաշնակիցներ կրնային ըլլալ այդ երկիրները :

Եւ օգտուելով այն պարագայէն, որ արեւմտեան երկիր մը կը վարանէր զէնք ծախել Եգիպտոսի, առաջարկ ներկայացուց այս վերջինի ուզածին չափ զէնք տալու՝ շատ նպաստաւոր պայմաններով :

Այժմ խրարանցումի մատնուած են՝ մէկ կողմէ Իսրայէլ, որուն արդի ռազմական գերակշռութիւնը պիտի խախտի, փտանգելով երկրին պաշտպանութիւնը, միւս կողմէ «ստատիւքօ»ը երաշխաւորող Երեք Մեծերը, որոնք կը վախնան թէ կարելի պիտի չըլլայ գուցէ պահպանել խաղաղութիւնը·

Աւելի ընդլայնելով իրենց գործունէութեան դաշտը արեւելքի մէջ, խորհրդային վարիչները դրդռալից այցելութիւն մը կազմակերպած են դէպի Հնդկաստան, Պիրմանիա ու Աֆղանիստան, ի հեճուկս Փաքիստանի, որ անդամ է Պաղտատի Ուխտին :

Անգլեռուս հին մրցակցութիւնն է որ երեւան կուգայ այժմ :

Յուսա՛նք որ մարդկութեան պիտի ծնունդ չտայ նոր պատերազմ մը :

ՀՐԱՆՏ — ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԻՒՍԻՍ· ԱՓՐԻԿԷԻ ՀԱՐՑԵՐԸ

ՄԱՐՈՔԻ ԿԱՌԱՎԱՐԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Ինչպէս արդէն կը նախատեսուէր, Մարոքի Սուլթանը բաւական դժուարութեանց պիտի հանդիպի բոլոր կուսակցութիւններուն ու հանրային կարծիքին կողմէ ընդունուած կառավարութիւն մը կազմելու համար :

Խնդրին լուծումը մասնաւոր կերպով կը դժուարանայ Իսթիքլալի բռնած դիրքին պատճառով, որ տակաւին կը տատամսի ընդդիմադիրի իր դիրքէն ելլելով կառավարական կուսակցութիւն մը դառնալու : Իսթիքլալի այս դիրքը հետեւանք է այն բանին, որ մէկ կողմէն «պուրժուա» անուաբականներու կուսակցութիւն է (իր հիմնադիր անդամներով), միւս կողմէն «պրոլետար» կազմակերպութիւն է (իր նորագիր անդամներով), մէկ թեւը կը հակի արեւելք՝ Գահիրէի ծայրայեղներուն, միւս թեւը կը ձգտի արեւմուտք՝ դէպի մարքսիզմ : Այնքան ատեն որ պայքար կը մղուէր «գաղթապետութեան» ընդհանուր եւ անորոշ գաղափարին դէմ, այս բոլոր հոսանքները կրնային համախմբուած մնալ միեւնոյն կուսակցութեան մէջ : Բայց այժմ որ կոչուած են իշխանութեան գլուխ գալու, կը տատամսին, որովհետեւ կուսակցութեան իսկ գոյութիւնը կրնայ վտանգի ենթարկուիլ : Իսթիքլալի ներքին կազմաւորումը, թէեւ ընդօրինակուած համայնավարներու ներքին կազմակերպութեան ձեւին վրայ, չունի սակայն այս վերջինին նման, գաղափարակարանական նեցուկ մը :

Իսթիքլալի ներկայ քաղաքականութիւնը, ուրեմն, կը կայանայ ժխտական դիրք մը որդեգրելուն մէջ· կ'ուզեն որ կազմուելիք կառավարութիւնը ակար կառավարութիւն մը ըլլայ, իրենք մաս չկազմեն անոր, մնան իրենց ընդդիմադիրի դիրքին մէջ, ձաղկեն կատարուած սխալները, եւ այս ձեւով պահեն իրենց ժողովրդականութիւնը, մինչեւ որ ժամանակ ունենան ներքին դիրքերը զօրացնելու եւ քաղաքական որոշ ուղղութիւն մը որդեգրելու :

Այս քաղաքականութիւնը, սակայն, Մարոքը կ'առաջնորդէ դէպի «փոխանցման» դժուար լուծելի վիճակի մը, որ կրնայ երկար ատեն այդպէս մնալ, եւ եթէ շուտով առաջքը չառնուի, ստեղծել անիշխանական կացութիւն մը :

Սուլթանը շարունակական ձեւով խորհրդակցութիւններ կ'ունենայ Պէն Ալաուիի, Սի Պարգաշի (որուն համար կ'ըսուի թէ Իսթիքլալէն անջատուելով կ'ուզէ նոր կուսակցութիւն մը կազմել), Պալաֆրէժի (Իսթիքլալի ընդհ. քարտուղար) եւ այլ անձնաւորութիւններու հետ :

Սի Պէքայ, որ կը նկատուի Սուլթանին թիւ մէկ կողմնակիցն ու գործակիցը, ինչպէս նաեւ վարչապետութեան համար յարմարագոյն թեկնածուն, յայտարարեց թէ իր կարծիքով Մարոքի առաջին կառավարութիւնը պէտք է որ ըլլայ «Ազգային Միութեան կառավարութիւն մը, մինչեւ որ առիթ տրուի ժողովուրդին՝ իր կարծիքը ազատօրէն յայտնելու» :

× Մարոքեան թերթի մը բրած յայտարարութեամբ մը, Սուլթանը հաստատեց թէ ինքը նպատակ ունի Սպանիա այցելել մօտ ատենէն : Միւս կողմէ, պատասխանելով Մարոքի մէջ համայնավարական վտանգի մը գոյութեան մասին եղած հարցումի մը, Սուլթանը ըսաւ· «Չենք հաւատար այդպիսի վտանգի մը գոյութեան, որովհետեւ, որպէս մահմետական, հակառակ ենք մատերիալիզմի բոլոր ձեւերուն» :

× Մարոքի համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, որ 1952ին արտաքսուած էր երկրէն եւ վերջերս վերադարձած էր Մարոք, անգամ մը եւս արտաքսուեցաւ, եւ ուղարկուեցաւ Ֆրանսա :

ԳԱՂՏՆԻ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՐԱԲԵՒԻՍՐԱՅԷԼԵԱՆ ՎԷՃԸ ԼՈՒԾԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Լոնտոնէն՝ հաւաստի աղբիւրէ կը հաղորդեն, որ Նոյեմբեր 9էն ի վեր վերջին ծայր նուրբ եւ խիստ գաղտնի բանակցութիւններ տեղի կ'ունենան՝ լուծում մը գտնելու համար արաբեւիսրայէլեան վէճին, որ մասնաւորաբար վերջին ամիսներուն շատ սուր հանգամանք առած է :

Խորհրդային Միութիւնը միջամուխ եղած ըլլալով Մերձաւոր Արեւելքի գործերուն, Անգլիա եւ Ամերիկա ամէն ճիգ կը փորձեն՝ Արաբներն ու Իսրայէլը միախոհ դարձնելու համար մը գտնելու համար : Ամերիկայի հաւանութեամբն էր, որ երկու շաբաթ առաջ Անգլիոյ վարչապետը Իտըն՝ Կիլտհոլի մէջ խօսած ճառով Իսրայէլի կը թելադրէր հողային որոշ զիջումներ ընել Արաբներուն : Այս յայտարարութիւնը մեծ աղմուկ հանեց Թէլ Աւիվի վարիչ շրջանակներուն մէջ, որոնք անմիջապէս պատասխանեցին թէ ոչ մէկ զիջում կրնան ընել : Անգլիոյ մէջ կը կարծեն սակայն թէ կարելի պիտի ըլլայ համաձայնութեան եզր մը գտնել եւ վէճը կարգադրել իրաւախոհութեամբ, ինչպէս եղաւ Թրիէսթէի խնդրին մէջ :

Երբոր կարելի ըլլայ հաշտեցնել երկու կողմերը, այն ատեն Ամերիկա եւ Անգլիա տնտեսական մեծ աջակցութիւն պիտի ընծայեն Մերձաւոր Արեւելքի երկիրներուն, համաձայն ընդարձակ ծրագրի մը :

× Նոր միջադէպեր պատահեցան Իսրայէլի եւ Եգիպտոսի սահմանագլուխին վրայ, Ղազայի շրջանին մէջ :

ՆՈՐ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ ՇՈՒՐՋ

Կառավարութիւնը ազգ. ժողովի յատուկ յանձնախումբին ներկայացուց ընտրական շրջանակներու բաժանման մասին իր պատրաստած ծրագիրը, որ, ինչպէս գրեցինք, կը պարունակէ երկու առաջարկներ : Կամ պահել նախկին դրութիւնը, այսինքն 90 նահանգներու վարչական բաժանման համաձայն կատարել նոր ընտրութիւնները : Եւ կամ հիմ առնելով 1954ի մարդահամարը, ընտրական շրջանակներու նոր բաժանում կատարել՝ 46-47.000 ընտրողի (կամ 75000 բնակիչի) մէկ երեսփոխանի իրաւունք տալով :

Յանձնախումբի քննութենէն վերջ է, որ ազգ. ժողովը պիտի գրաղի կառավարութեան օրինագիծով :

Հետզհետէ կը հաստատուի թէ Ազգ. ժողովը տրամադիր չէ օրինական ժամանակէն առաջ երեսփ. նոր ընտրութիւններ կատարելու ծրագրին : Առջի օրուան նիստին մէջ մեծամասնութեամբ որոշեց յետաձգել նիւթալոյսի քննութիւնը, ինչ որ կը նշանակէ թէ տակաւին շատ ընելիք ունի՝ լուծուելէ առաջ :

ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿ ՊՐԱԶԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

Բանակը, որ կազմակերպած էր երկրորդ պետական հարուած մը, եւ ստիպած, որ երեսփոխանական ժողովն ու Ծերակոյտը քուէարկեն նախագահ Ֆիլհոյի պաշտօնազրկումը, կը մնայ կացութեան տէրը : Յայտարարուած է պատերազմական վիճակ՝ մէկ ամսուան համար : Ֆիլհօ իր պալատին մէջ բանտարկուած կը պահուի :

Նորանոր բարդութիւններ կրնան ծագիլ մինչեւ որ կառավարութեան առժամեայ պետը, Ռամոս, իշխանութիւնը փոխանցէ նորընտիր նախագահ Քուպիչէքին (որ պաշտօնի գլուխ պիտի անցնի Յունուար 31ին) :

ԶՕՐԱԿՈԶԻ ենթարկուած եւ Հիւս. Ափրիկէ ուղարկուելիք երիտասարդ նորագիրներ, երէկ բողոքի ցոյց մը կազմակերպեցին Փարիզի մէջ :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

Ո՞Ր ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ԱՐՁԱԿՈՒԻՆ

Պաշտօնաթերթը նոյեմբեր 22ին հրատարակեց հրամանագիր մը, որով ազգ. պաշտպանութեան նախարարութեան կողմէ որոշուելիք պայմաններու տակ պիտի արձակուին՝ Ա) 1952 — 4 եւ 1953 — 1 դասակարգի զինուորները, որոնք դրօշի տակ կանչուած էին 1955 Օգոստոս 24ի հրամանագրով : Բ) 1953 — 2 դասակարգի զինուորները, որոնք զին. նախապատրաստական դասընթացքի մը հետեւած ըլլալով մէկ տարիէն ազատ պիտի արձակուէին : Ազատ արձակման համար որոշ թուական մը չէ նշդուած հրամանագրին մէջ : 1954 — 2 դասակարգի զինուորները իրենց ծառայութեան շրջանը աւարտելէ վերջ դրօշի տակ պիտի պահուին :

ՊԱՂՏԱՏԻ ԺՈՂՈՎԷՆ ՎԵՐՋ

Պաղտատի խորհրդաժողովին փակման առթիւ հրատարակուեցաւ պաշտօնական զեկոյց մը, որ կը բաղկանայ 19 յօդուածներէ եւ կը թուէ տրուած որոշումները : Մասնաւորաբար կը շեշտուի, որ «հինգ պետութիւնները համաձայն ՄԱԿի Ուխտի 51րդ յօդուածին, կատարեալ գործակցութիւն ունեցած են՝ Մերձաւոր Արեւելքի խաղաղութեան եւ ապահովութեան, ինչպէս նաեւ յարձակումներու կամ ըմբոստութեանց դէմ իրենց երկիրները պաշտպանելու եւ այդ շրջանի բնակչութեանց բարօրութիւնն ու երջանկութիւնը երաշխաւորելու համար» : Զեկոյցը երախտագիտութիւն կը յայտնէ Ամերիկայի՝ որ ձրիաբար կ'աջակցի՝ զէնք, ռազմանիւթ եւ զինուորական պիտոյք հայթայթելով Պաղտատի Ուխտին անդամ պետութեանց :

Անգլիոյ արտաքին նախարարը Մաքմիլլըն Պաղտատէն անցաւ Պէյրութ, ուր երկարօրէն տեսակցեցաւ Լիբանանի վարչապետ Րաշիտ Քէրամէի հետ : Նախարարը կը ջանայ համոզել Լիբանանը, Սուրիան եւ Եգիպտոսը, որ մտնակցին Պաղտատի Ուխտին :

Մոսկուայի «Գրական Թերթ»ը կը գրէ· «Պաղտատի Ուխտը Բաբելոնի նոր աշտարակ մըն է, հիմնուած սուտի վրայ : Ներշնչողն ու կազմակերպողն է Ամերիկան, որ նիւթապէս կ'աջակցի յարձակողական այս խմբակցութեան, գայն դարձնելու համար միութեան օղակ մը Ատլանտեան եւ Հարաւ արեւելեան Ասիոյ կազմակերպութեանց միջեւ : Սակայն ոչ Անգլիացիներն ու Ֆրանսացիները, ոչ ալ անոնց մրցակից Ամերիկացիները պիտի չյաջողին լեզու գտնել Մերձաւոր Արեւելքի ժողովուրդներուն հետ : Խորհ. Միութիւնը անտարբեր չէ Մերձ. Արեւելքի անցուդարձերուն եւ որոշած է ամրապնդել խաղաղութիւնն ու ապահովութիւնը այդ շրջանին եւ ամբողջ աշխարհի մէջ...» :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Ազգ. Մեծ Ժողովի նոր նստաշրջանը բացուեցաւ Անգարայի մէջ Նոյեմբեր 16ին : Զանազան կուսակցութեանց պատկանող երեսփոխաններու համեմատութիւնը հետեւեալն է.— 469 Դեմոկրատ, երեսուն Հալքեան, չորս Ճիւմհուրիյէթ եւ երեսուն անկախ : Երեսփոխաններու ընդհ. թիւն է՝ 523 :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ վարիչները երէկ հասան Ռանկուն (?) : Վերջին համայնավարական ցոյցերէն ի վեր քաղաքը վերագտած է իր անդորրութիւնը :

ԼԱՏԻՆԱԿԱՆ Ամերիկայի չորս պետութիւններու ներկայացուցիչները (Չիլի, Գոլոմպիա, Էքուատոր եւ Քիւպա) առաջարկեցին ՄԱԿի նախագահին, որ օրակարգէն եւ քաշուի Ալժերիոյ հարցը :

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ մէջ կը շարունակուին «նախագդուշական» ձերբակալութիւնները : Փերոնի կառավարութեան նախկին ներքին նախարարն ու պաշտպանութեան նախարարը ձերբակալուեցան :

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆԵՐՈՒ ՃԱԿԱՏԱԳԻՐԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Աւստրիոյ համբաւաւոր վարչապետը Մեթերնիխ հասկցուց ինքնակալին, թէ ուղղափառ իշխանուհիի մը ամուսնութիւնը կաթոլիկ իշխանի մը հետ, փափաքելի չէր։ Դիւանագէտներ կը զբաղէին իշխանուհիի մը ամուսնութեամբ, միջազգային հարց մը կը դառնար Նիքոլայի մը դիմումը։ Ի՞նչ վտանգ կրնար սպառնալ ռուս եւ աւստրիական խնամիութեամբ. հունգար դուքսի մը ամուսնութիւնը ռուս դքսուհիի մը հետ, Նիքոլայի ըմբռնումով, պիտի ամրացնէր երկու պետութեանց զինակցութիւնը եւ երաշխիք մը պիտի ըլլար Եւրոպայի խաղաղութեան։ Նիքոլա մտերմօրէն կ'ըսէր Աւստրիոյ դեսպանին. «Ամբողջ Եւրոպայի մէջ միակ ամուսին մը կարելի է Օլկայի համար, այն ալ արհիդուքս Ստեփանն է, եթէ ամուսնութիւնը տեղի ունենայ, աշխարհ պիտի համոզուի, թէ մեր կայսրութիւնները անբաժանելի են իրարմէ»։

Կը ղրկէր Օրլոֆը Վիէննա, յիշեցնելու համար 1799ի դաշինքը, բայց պատուիրակը անտարբերութիւն միայն կը տեսնէր մայրաքաղաքին մէջ։

«Կայսրը քաղաքական շահերը կրօնական հարցին կ'ենթարկէ» կը գրէր Վիէննայի դիւանագէտը եւ ցոյց կուտար Հռոմի ճամբան։ Կը դիմէր քահանայապետին անուղղակի եւ Գրիգոր ԺԶ. ծերունազարդ պապը կը պատասխանէր՝ նախ դադրեցնելու է հալածանքները, յետոյ կը խորհինք։ Իշխանուհիի մը ամուսնութեան համար պետական քաղաքականութիւնը փոխուելու էր։ Հայրական սէր եւ պետական ըմբռնում կը պայքարէին Նիքոլայի մէջ։

«Երբեք տեղի պիտի չտամ կաթոլիկ եկեղեցիին», կը գրէր հռչակաւոր զօր. Փասքեւիչի։ Բայց կը դիմէր անձամբ Հռոմ։ Կաթոլիկ Լեհերը ենթադրելով համաձայնութիւն մը Հռոմի եւ Փեթերսպուրկի միջեւ, առանց հասկնալու այցելութեան իրական դրդապատճառը. կ'ըսէին. «Մեզի կը մնայ Բողոքականութեան յարիլ, եթէ ինքնակալն ու Պապը հաշտուին»։

Որքան բարդ է իշխանուհիի մը ամուսնութեան հարցը։ Դժբախտ արարածներ են փառքի բարձունքին վրայ հաստատուած դիցուհիները, որոնք կը զոհուին պետական հաշիւներու։ Այդ զոհերէն մէկը պիտի ըլլայ Օլկան, որուն երջանկութեան համար ամէն զոհողութիւն յանձնելու պատրաստ էր ամենակարող հայրը։ Շթութկարթի ռուս ներկայացուցիչ Կորչաքով պիտի գտնէր ամուսին մը, Վիւրթենպերկի գահաժառանգը։ Պիտի ըլլար թագուհի գերմանական թագաւորութեան մը եւ հօրը օրհնութեամբ (1846 Յուլիս)։ Այդպէս կը պահանջէր քաղաքականութիւնը։ Պիտի համակերպէր ճակատագրին, երբեմն պիտի տանէր հարուածներ բիրտ ամուսինէն, որ ըմպելիքի ազդեցութեան տակ պիտի մոռնար թէ երջանկութեան համար ծնած դքսուհի մըն էր իր ամուսինը։

Քառորդ դար չանցած Օլկա ծերացած էր արդէն, նիհար դէմքով, սպիտակ վարսերով, համակերպած արտայայտութեամբ։ Հաւանաբար երջանիկ պիտի ըլլար սիրած սպային կեանքի ընկերուհին ըլլալով։ Տառապեցաւ ինք գահին վրայ, անհետացաւ միւսը, իսկ փնտռուած թեկնածուն, հունգար դուքսը, մնաց ամուրի մինչեւ մահը։

Այս տխուր միութեան օժանդակած ըլլալուն համար Շթութկարթի համեստ ներկայացուցիչը բարձրացաւ վարչապետութեան պաշտօնին, վայելեց ցարին վստահութիւնը ու շնորհները, մնաց հակառակորդ Աւստրիոյ։

Չգիտենք թէ ինչ ապագայ կը սպասէ մանկամարդ իշխանուհիին, որուն նայուածքը ցոլացումն է երկնակամարին. պիտի կատարէ՞ իր պարտաւորութիւնները հպատակներուն հանդէպ որոնց պարտականութեան հրաւէրին անսալով՝ հպատակեցաւ օրէնքին, բայց հոգիին ալքերուն մէջ թաղուած պիտի մնայ քաղցր անուրջի մը յուշը։ Կալանաւոր՝ գահին մօտիկը, բարձունքէն պիտի դիտէ հասարակ մահկանացուներու ազատութիւնը։ Ի՞նչ փոյթ փառք, պատիւ եւ հարստութիւն, երբ չկայ ազատութիւն իր ուղին ընտրելու, իր կեանքը ղեկավարելու։

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Նոյեմբեր 19ին, շաբաթ իրիկուն, «Ալհամպրայի» ընդարձակ եւ շքեղ սրահին մէջ տօնուեցաւ Դաշնակցութեան Օրը։

Բեմը զարդարուած էր մեր կուսակցութեան հիմնադիրներու մեծադիր իւղաներկ նկարներով, հայկ. եւ ֆրանս. եռագոյններով եւ Հ. Յ. Դ. դրօշով։

Սրահը ամբողջովին լեցուն էր երկսեռ բազմութեամբ։ Ուրախալի երեւոյթ մը կը ներկայացնէր մեծ թիւով երիտասարդներու (Նոր Սերունդ եւ Համակիր) ներկայութիւնը։ Բոլորն ալ սկիզբէն տեղ գրաւած էին, ինչ որ կը հաստատէ թէ Մարսէյլի հայ երիտասարդութեան գիտակից մասը կը գնահատէ Դաշնակցութեան կատարած գործերը եւ սիրով կու գայ լսել մեր կուսակցութեան խօսքը, ներշնչուելու, գօտեպնդուելու եւ հպարտանալու համար հայ մեծադղորդ կուսակցութեան փառաւոր անցեալով եւ ծանօթանալու անոր ներկայ գործունէութեան եւ ապագայ ծրագիրներուն։

Հանդէսը բացուեցաւ «Մարսէյյէզ» եւ «Մշակ բանուոր» քայլերգներով։ Դաշնակի վրայ կը նուագէր Մարսէյլի երաժշտանոցէն (Ա. մրցանակ) Օր. Սիւզան Փօյաճեան, իսկ ջութակով կը մասնակցէր Պ. Ս. Զէօրէքճեանը։ Բազմութիւնը ունկնդրեց յոտնկայս։

Ընկեր Յ. Պապիկեան իր բացման խօսքին մէջ առաջարկեց յոտնկայս յարգել յիշատակը բոլոր անոնց, որոնք ինկան ազատագրութեան պայքարի մէջ, որուն շնորհիւ հիմնուեցաւ ներկայ Հայաստանը։ Հազարաւոր հանդիսականներ խորին երկիւղածութեամբ ոտքի ելան եւ իրենց երախտագիտութիւնը յայտնեցին մեր բիւրաւոր նահատակներուն։

Ընկեր նախագահը իր խօսքը շարունակելով ըսաւ.

Այսօր մեր մէջ կը գտնուին Հ. Յ. Դաշնակցութեան երկու սերունդներու փայլուն ներկայացուցիչները՝ ընկեր Շ. Միսաքեանը, հին սերունդէն, իսկ ընկեր Յովիկ Եղիազարեանը՝ նոր սերունդէն։ Մեր կուսակցութիւնը տարին անգամ մը տօնելով իր հիմնադրութեան տարեդարձը, քննութեան կ'ենթարկէ իր անցեալ գործունէութիւնը, պատրաստուելով ապագային համար։ Միաժամանակ, հրապարակաւ կը վերանորոգէ իր նուիրական ուխտը՝ հաւատարմօրէն շարունակելու իր գործը։

Յետոյ ակնարկ մը նետելով Դաշնակցութեան կատարած գործերուն վրայ, յայտարարեց.— Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը յարատեւօրէն եւ հաստատակամ գործած է 65 տարիներ եւ պիտի գործէ անդադար, մինչեւ որ իրականանայ մեր մեծ իտէալը, Միացեալ, Անկախ եւ Ազատ Հայաստանի գաղափարը։ (Բուռն ծափեր)։

Օր. Սիւզան Փօյաճեան եւ Պ. Ս. Զէօրէքճեան նուագեցին Սպենդիարեանի տղամարդոց պարը եւ ուրիշ ընտիր կտոր մը։ Օր. Մ. Սաղրեան (Նոր Սերունդ) արտասանեց Ա. Յակոբեանի «Դաշնակցութիւն»ը։

Առաջին բանախօսն էր ընկեր Յովիկ Եղիազարեան։

— Ազատագրական պայքարը տարիներ շարունակ զբաղեցուցած է հայ ժողովուրդի ընտրանին։ Մեր կուսակցութեան անմահ հիմնադիրները մեր դրօշակին վրայ արձանագրած են, իբրեւ խորհրդանշան, բահը, գրիչը եւ սուրը։ Եւ այդ խորհրդանշանը առաջնորդ հանդիսացած է հալածական ժողովուրդի մը զարթօնքին եւ մեծ ուխտին։ Անոր շուրջը համախմբուած հայ ժողովուրդի մէկ կարեւոր մասը նոր շրջան մը բանալով մեր պատմութեան մէջ, ստեղծուած է ժողովրդական ուժեղ հոսանք մը, որ կազմակերպուելով ծառայեց հայ ժողովուրդի ազատագրութեան ահաւոր բայց նուիրական պայքարին, յանձին Հ. Յ. Դաշնակցութեան։ (Ծափեր)։ Յանդգնութիւն էր պարզել ազատութեան այդ դրօշը։ Պետութիւն ունեցող ժողովուրդի մը համար դիւրին է կուսակցութիւն մը կազմել ու վարել, իսկ զանազան բռնապետական երկիրներու բաժնուած հայ զանգուածներու համար՝ հրաշք։ Կուսակցութիւն մը պահելու համար անհրաժեշտ են հերոսութիւն եւ կարգ մը առանձնայատուկ յատկութիւններ։ Հերոսներ էին Դաշնակցութեան հիմնադիրները — երրորդութիւնը։ Դաշնակցութիւնը կրցաւ խանդավառել մեր ժողովուրդը եւ այդ խանդավառութիւնը սերունդէ սերունդ փոխանցուեցաւ եւ դեռ պիտի փոխանցուի։ Դաշնակցութիւնը եղաւ աննկուն, հաւաքական ուժը, արթնցուց մեր ժողովուրդի մթագնած միտքերը, եղաւ յոյս, եղաւ հաւատք եւ այդ հաւատքը ներշնչեց նաեւ մեր ժողովուրդին։ Հայ ժողովուրդի ամբողջ մասը քաջալերեց Դաշնակցութիւնը եւ իր համակրանքն ու քաջալերութիւնը կը շարունակուին այսօր ալ։ Դաշնակցութիւնը կերտեց խիզախ, մարտական ուժեր եւ վարեց դիւցազնական գոյամարտներ։

Յիշեցէք անհամար քաջազօր ֆետայիները որոնք ողջունեցին մահը յանուն մեր ժողովուրդի ազատութեան։

Դաշնակցութիւնը իր հիմնադրութենէն 28 տարի վերջ, ստեղծեց Ազատ եւ Անկախ Հայաստանի մը կորիզը։ Այսօր քաղաքական պայմանները չեն նպաստեր մեր դատին, բայց Դաշնակցութիւնը կը մնայ պահապանը մեր դատին։

Խաղաղութիւնը պէտք է հիմնուի արդարութեան սկզբունքին վրայ։ Մենք այդ արդարութեան համար կը պայքարինք»։ (Բուռն ծափեր)։

Ընկերոջ ճառէն վերջ, բեմ հրաւիրուեցաւ Օր. Մարգարիտ Լուսարարեան, որ դաշնակին ընկերանալով երգեց Հայաստանի նոր երգերէն «Թուխ մազերը» եւ «Արօրեան»։ Երկուքն ալ առաջին անգամ կը լսուէին Մարսէյլի մէջ։ Այդ երգերը ճշգրտօրէն կը կրէին հայկական դրոշմ եւ ձայնական նրբութիւնները մեզ փոխադրեցին մեր սիրելի հայրենիքը։ Օրիորդը երկարատեւ ծափերու արժանացաւ, կրկնելով իր երգերը։

Յաջորդ բանախօսն էր ընկեր Շաւարշ Միսաքեան։ (ԽՄԲ.— Ճառը պիտի հրատարակենք առանձին)։

Ապա բեմ հրաւիրուեցաւ երգչուհի Տիկին Սիւզան Քիպրիթճեան Սիմոնէ։ Տիկինը իր ընտիր ձայնով երգեց քանի մը կտորներ Սայաթ Նովայէն, ինչպէս նաեւ ուրիշ երգեր, եւ գեղեցիկ ծաղկեփունջ մը ստացաւ ջերմ ծափերու մէջ։

Օր. Անիթա Սարգսեան որ Մարսէյլի լաւագոյն արտասանողներէն մէկը կը հանդիսանայ, մեծ նրբութեամբ արտասանեց Ֆրանսերէն բանաստեղծութիւն մը

ԷՋԵՐ ԱԶԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵՆԷՆ

ՀԱՅ ՖԵՏԱՅԻՆ

Օրերով քաղցած մնացի, եւ ժողովուրդը ինքը կը հետապնդէր, որ զիս կառավարութեան յանձնէ։

Պատերազմի ժամանակ թէ Մուրատի եւ թէ իմ կոչը չլսուեցաւ նոյնիսկ երիտասարդներու կողմէ, իսկ Վանի եւ Մշոյ շրջաններու մէջ անմիջապէս միացան իրենց յեղափոխական քարոզիչներուն։

Ի՞նչ է այս երկու շրջաններու այսքան տարբերութիւնը։ Սա լոկ պատահականութեան արդիւնք չէր, ի հարկէ։ Երէկուան գործիչը, մտաւորականը եւ ֆետային տանջուած ու զրկուած ժողովուրդին հետ նոյնացեր էին այդ շրջաններու մէջ, անոր ցաւերն ու տառապանքները իրենցն ալ էին։ Այդ ցաւերուն ու տառապանքներուն դարմանը կը նկատուէր կուսակցութեան ծրագիրն ու կանոնագիրը։ Անհատ մը երբ կազմին մէջ կ'ուզէր մտնել, կազմակերպութիւնը կը դիմէր իր միւս անդամներուն՝ իմանալու համար, թէ այդ մարդը ի՞նչ բարոյականի տէր մէկն է։

Ժողովուրդը կը տեսնէր իր ֆետայի խմբապետը որ ամէն բան խորհրդակցաբար կ'ընէր։ Կը տեսնէր, որ կազմակերպութեան մէջ չէին ընդունուիր գողն ու դրացիի պատիւն եւ ինչքին չարութիւն ընողը։

Արժէ յիշել քանի մը կարեւոր պատահմունքներ։ Իշխանը անգամ մը Կարճկանէն կ'անցնի Կեցան։ Գիշերանց այդ խոր ձորերու միջով անցած ժամանակ կը պատահի Կարճկանցի Մուլլա Մհէ անուն Քիւրտի մը։ Խմբի տեղացի տղաները կը ճանչնան Քիւրտը եւ կ'ըսեն Իշխանին թէ՝ կոտորածի ժամանակ այս մարդը 90էն աւելի Հայեր է սպաններ իր ձեռքով։ Իշխանը մարդը կը նստեցնէ իր կողքին ու կը սկսի երկար քննութեան։ Քիւրտը իր ըրածները մի առ մի կը պատմէ ու կ'ըսէ.

— «Մենք վայրենի Քիւրտեր ենք։ Կառավարութիւնը մեզի արտօներ է եւ ստիպեր է, ես ալ ըրեր եմ։ Ես այսօր ձեր ձեռքն եմ ինկած, ձեր արդար իրաւունքն է զիս սպաննել»։

Իշխանը կը բացատրէ Թուրք կառավարութեան նպատակը եւ կ'ըսէ.

— «Ձեզ գործիք է ըրեր՝ խաղաղ ժողովուրդը կողոպտելու եւ ջարդել տալու»։

Այս քարոզէն վերջը կ'ըսէ տղայոց երկուքին.

— «Տարէք այս մարդը մինչեւ այնինչ տեղը եւ ապահով թողէք որ գնայ»։

Եւ կը տանին ու կը թողուն, որ երթայ, եւ իրենք կը վերադառնան։

Բիթլիսի կուսակալը բողոքած էր Պոլիս Վանի կուսակալի դէմ, ըսելով թէ Վանի կուսակալի թուլութեան պատճառաւ Վանի եւ Բիթլիսի մէջ գտնուող լեռնաշղթայի Կարկառ գաւառի մէջ հայ յեղափոխականները բոյն են դրած եւ ապագային Թուրքիոյ գլխուն փորձանք պիտի ըլլան։ Ան կ'առաջարկէ անմիջապէս մաքրել այդ շրջանը։

Եւ հրաման եկաւ Պոլսէն, Վանէն եւ Բիթլիսէն զօրք ղրկելու հայ յեղափոխականներու դէմ։ Լուրը հասաւ մեզ։ Եւ մենք զօրքի գալէն մէկ օր առաջ Խնձորուտ գեղի ժողովուրդը առինք եւ միասին բարձրացանք սարը։ Զօրքը եկաւ երկու կողմերէն, Խնձորուտ գեղը այրեց ու գնաց։

Մենք քանի մը օր կտրուած մնացինք մեր շրջանի գեղերէն եւ կիսաքաղց։ Նստած էինք լերանը կողքին, երբ մեր պահապանը եկաւ ու ըսաւ, որ սարի թեւն ի վեր մարդ մը կու գայ։ Եկաւ, մօտեցաւ մեզ։ Ծանօթ Քիւրտն էր, մի բան շալակած։ Շալակի բեռը գետին դրաւ ու կեցաւ։ Ըսի. «Նստէ»։ Փաթթուեցաւ ոտքերուս եւ սկսաւ համբուրել։ Ըրաւ նոյն պատմութիւնը՝ ինչ որ ըրած էր մի տարի առաջ Իշխանին։ Ըսաւ.

— «Երբ որ ձերոնք զիս ձգեցին, որ երթամ, ես մնացի մինակ ու ինձ պատահածին չէի հաւատար։ Ես գիտէի որ ձեր վրայ զօրք եկաւ եւ քանի օր է սարերն էք։ Ըսի ինքս ինծի. հիմա հաց ու ծխախոտ չունին։ Առի այս հացն ու ծխախոտը եւ եկայ ու տուայ ձեզ։ Ես կը զարմանամ, որ դուք զիս ինչո՞ւ չէք սպաններ»։

Ես բացատրեցի մեր նպատակը։ «Մենք ըսի, ոչ ոճրագործներ ենք եւ ոչ ալ անհատներէ վրէժ լուծող։ Մենք քեզ կը սպաննենք այն ժամանակ միայն, եթէ ասկէ վերջն ալ շարունակես քո գազանային ոճրագործութիւնը»։

Քիւրտը իր շրջանին մէջ դարձաւ մեր քարոզիչը։

Տեւական չարիք մըն էին վրանաբնակ քոչուորները։ Տիգրանակերտի կողմերէն կու գային մինչեւ Վանայ լեռնաշղթան իրենց բազմահազար կենդանիները արածելու։ Այս քիւրտ աղաները կ'աշխատէին հայ գեղացին իրենց պարտապանը ընել։ Այդ բանին կառավարութիւնն ալ կ'օգնէր։ Քիւրտերու այդ շրջանը գալէն վերջ կառավարութիւնը կ'ուղարկէր իր հարկահաւաքները։ Հայ գիւղացին ստիպուած կ'ըլլար երթալ քիւրտ աղայէն փոխ դրամ առնելու տոկոսով։ Ան այլեւս կը դառնար աղային կթան կովը։ Աղան ինքզինքը գեղացու բարերարը կը նկատէր, անոր նեղ օրին քանի մը ղուրուշ տուած ըլլալուն համար։ Առաջին տարին տոկոսի խնդիր չէր ըներ։ Անկէ յետոյ իրենց ուտելու հացի ցորենը հայ գիւղացին պիտի տար։

ՎԱՐԴԱՆ ՇԱՀՊԱԶ

(Շար.)

ԽԼԻՐԴԻ ՆՈՐ ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՄԸ

Փարիզի հինգ բժիշկներ Պուտոիալ, Լալլման, Փէռօ, Սթուլ, եւ Թուռնիէ Նոյ. 21ին Լաէնէք հիւանդանոցին մէջ Ականջի-Քիթի - Կոկորդի մասնագէտներու Ընկ. առջեւ պարզեցին այն արդիւնքները զոր ձեռք բերած էին որոշ տեսակի խըլիրդներու դարմանումին մէջ, շնորհիւ այն երկու ռատիօքոպալթ ռումբերէն մէկուն, զոր Ֆրանսան կրցած է ունենալ այս տարուան սկիզբէն ի վեր: Առ այժմ դարմանուած են քսան հիւանդներ եւ բժիշկները պիտի շարունակեն այս դարմանումի եղանակը: Թէեւ տակաւին չեն համարձակիր յաղթութիւն նկատել, քանի որ խըլիրդը (քանսեռ) այնքան բարդ հիւանդութիւն մըն է: Բժիշկները կ'ըսեն թէ պէտք է առ նուազն հինգ տարի սպասել դարմանման լրանալէն ետք, գիտնալու համար թէ հիւանդութիւնը ամբողջովին անցա՞ծ է թէ ժամանակաւոր մեղմացում մը յառաջ եկած է :

Շողարձակ քոպալթ ռումբը զոր օգտագործեցին, Անրի Հարթման կեդրոնին էր, որ զետեղուեցաւ Նէօյյիի մէջ: Երկրորդ քոպալթ ռումբ մը կայ Վիլժուիֆի Կիւսթաւ - Ռուսի կաճառին մէջ, որ գործածութեան մէջ է քանի մը ամիսէ ի վեր :

Անրի Հարթմանի հիւանդներէն տասնըհինգը դէչ տեսակի ուռեր ունէին կոկորդին, քիմքին մէջ: Այս հիւանդները ռումբէն դուրս եկած ճառագայթներու հեղեղին ենթարկուեցան, մէկ մեթր հեռաւորութեան վրայ: Հիւանդներուն միւս երեքը կը տառապէին ստուգի (էզօֆաժ) խլիրդէ :

Թէլէքոպալթերափիի ենթարկուած հիւանդները մեծ քանակութեամբ շողերու ենթարկուեցան, առանց անմիջական լուրջ հետեւանքի, երկրորդական արկածներ չունեցան եւ արեան բաղադրութեան մէջ որեւէ փոփոխութիւն չկրեցին, բայց կարգ մը փոքրիկ, առանց ցաւի նեղութիւններէ: Ոմանք համի, ոմանք հոտի զգացումէ զրկուեցան, ուրիշներ ախորժակէ եւ թանձր լորձունք մը արտադրեցին, որ որոշ չափով նեղութիւն կուտար սննդառութեան: Բայց երկուքէ, տասնըութի վրայ, քոպալթ ռումբը նպաստաւոր արդիւնք տուաւ, պզտիկցնելով ուռը: Ընդհանուր առմամբ այս հիւանդները աւելի լաւ են :

Տոքթ. Պուռուալ իր տեղեկագրին մէջ կ'ըսէր թէ, բժշկական տեսակէտով այս դարմանումը մեծ գոհունակութիւն պատճառեց, թէեւ այս ռումբին գործածութիւնը դժուարութիւններ կը ներկայացնէ: Չենք գիտեր տակաւին թէ ինչ չափով պէտք է գործածել ազդեցիկ դարձնելու համար :

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ
(Քաղուած Երեւանի թերթերէն)

ԵՐԵՒԱՆԻ շարժանկարի աշխատանոցը վերջերս կարեւոր աշխատանքներ կատարած է գունաւոր ժապաւէններ շինելով: Արդէն յաջողութեամբ կը ցուցադրուին «Ուրուականները հեռանում են լեռներից», «Հայկական կինօհամերգ» նկարները: Շուտով պիտի ցուցադրուի «Ինչ որ սիրտդ ուզենայ»: Ներկայիս կը պատրաստեն՝ «Պատուի համար»ը (Շիրվանզադէ), «Ամպրոպի հետքերով», «Ցոփադաձորի գերիները», «Աւետիք Իսահակեան», «Խաչատուր Աբովեանի» (ծննդեան 150ամեակին) նուիրուած կարճ ժապաւէնները, «Կորսուած Միլիոնը» եւ «Ժողովրդական նկարիչ Մարտիրոս Սարեան» փաստանկար :

ՏՈՒՖ ՔԱՐԷ նոր շէնք մը շինուեցաւ Երեւանի Լենինի պողոտային վրայ ուսանողներու համար: Շէնքը ունի 250 ուսանողի համար սենեակ, գրադարան, գիտական աշխատանոցներ, ճաշարան եւ բաղնիք :

ՆԿԱՐԻՉ ԳԷՈՐԳ Բաշինջաղեանի նորայայտնկարներու ցուցահանդէսը տեղի ունեցած է Երեւանի մէջ իր մահուան 30-ամեակին առթիւ: Ցուցադրուած են «Սեւանայ Լիճը արեւածագին», «Գիշերը Ախուրեան գետի վրայ», «Զանգեզուրի լեռներում» նկարները :

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ եօթնամեայ դպրոց մը բացուած է Արտաշատի մէջ:

ՆԿԱՐԻՉ Մ. ՍԱՐԵԱՆԻ նկարներու ցուցահանդէս տեղի ունեցած է Թիֆլիսի պետական պատկերասրահին մէջ: Այս առթիւ վրացական Մշակոյթի Նախարարութիւնը, Վրաստանի նկարիչներու միութիւնը ի պատիւ Մ. Սարեանի երեկոյթ մը տուած են: Ներկաները ողջոյնի ջերմ խօսքեր ըսած են որոնց պատասխանած է նկարիչը: Ամէնէն ետք տեղի ունեցած է համերգ :

ՔԻՉ ԵՐԳԵՐ ԿԱՆ ՓՈՔՐԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ.— Երեւանի դպրոցներու ուսուցիչներէն Վ. Բորոզեան եւ Վ. Խանզատեան կը գանգատին «Սով. Միութիւն» օրաթերթին մէջ թէ՝ թարմ երգեր չկան փոքրերու համար: Մեր փոքրերը կ'երգեն «Ջան, ջան աշուն է», «Ծիտիկի օրօրը» եւ այսպէս քանի մը լաւ երգեր, որոնք տարիներէ ի վեր կը կրկնուին: Մեր երաժշտագէտները, բանաստեղծները քիչ կը մտածեն մանուկներու մասին: Զայքովսկին եւ Պուշկինը, Կոմիտասն ու Թումանեանը երգեր յօրինեցին մանուկներու համար, իսկ ներկայ բազմաթիւ արուեստագէտներ կարծես թէ իրենց «Պատուից ցած» կը համարին: Պատճառներէն մէկն ալ թերեւս այն է որ մեր բանաստեղծներն ու բանաստեղծները չատ չեն մտներ մանուկներու մէջ: Երգեր պէտք ես հայրենիքի, դպրոցի, ընտանիքի եւ բնութեան մասին: Մեր պատանին կ'աւարտէ եօթնամեայ դպրոցը առանց երգ գիտնալու: Ուրեմն ասոր մասին պէտք է մտածեն Հայկ. Լուսաւորութեան նախարարութիւնը, Երաժշտագէտներու եւ Գրողներու Միութիւնները, անոնք կ'առաջարկեն:

ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ գործերը վրացերէնի թարգմանուած են Հայաստանի Առաւօտ անունով ժողովածուին մէջ, ուր ամփոփուած են, Յ. Թումանեանի, Աւ. Իսահակեանի, Ստ. Զօրեանի, Ղ. Աղայեանի, Ա. Վշտունիի, Դ. Դէմիրճեանի եւ ուրիշներու գործերը:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ մէջ տեղատարափ անձրեւները մեծ աւերներ գործեցին մասնաւորաբար Եգէականի շրջանին մէջ: Իզմիրի արտաքին թաղերուն մէջ հարիւրաւոր տուներ ջուրերու խուժումին ենթարկուեցան: Տիքիլի գաւառակին (600 տունէ բաղկացած) Պատէմլէր գիւղը ամբողջովին ջուրին տակը մնաց: Ժողովուրդը ուրիշ տեղ փոխադրուեցաւ: Դաշտերը ողողուած են եւ մեծ թիւով արջառ խեղդուած է: Անօթի գայլեր յարձակեցան եւ կերան մորթուած արջառը: Նոյն աղետալի կացութիւնը Պուրհանէին, Կէօմէճ գիւղերու մէջ, եւ Պուրսայի, Պալըքէսիրի մէջ: Քանդուած տուներուն թիւը 800ի կը հասնի: 19 հոգի մեռած եւ երեք հոգի կայծակնահար եղած են :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Անցեալ չաբաթ կոչ մը հրատարակած էինք երկու հեծանուորդներու կողմէ Սիլիրճեան եւ Փափազեան, որոնց նպատակն էր արհեստակցական ընկերութիւն մը կազմել 1956ի համար հայկ. առեւտրական մեծ տունի մը հովանաւորութեան տակ :

Արման Փափազեանի անուն՚ը ծանօթ է, մանաւանդ 1952էն ի վեր, երբ մասնակցեցաւ Ֆրանսայի շրջանին: Անունը եւ նկարը ամէն տեղ էին երբ 3րդ հանդրուանին «ժամացոյցի դէմ» երրորդ հանդիսացաւ երկու իտալացիի ետեւ :

Փափազեան լաւ մագլցող է եւ լաւագոյն մագլցողը հանդիսացած է 1951ին «Տասը գաւառ»ներու մրցումին մէջ :

Ծնած է Փարիզ 1928ին եւ իբրեւ արհեստաւոր յաջողութեամբ մասնակցած է քանի մը մրցումի :

Փօլ Սիլիրճեան, 26 տարեկան է եւ նոյնպէս Փարիզ ծնած: Լաւ մագլցող մըն է եւ առաջին հանդիսացած է «Իլ տը Ֆրանսի բարձրութիւններուն» 21 կէտով երբ երկրորդը միայն 11 կէտ ունէր:

1952ին երկրորդ եղած է Աւստրիոյ Շրջանին ընդհանուր դասաւորման: Ուրիշ անգամներ ալ միշտ պատուաւոր դիրքեր գրաւած է բազմաթիւ արհեստակցական մրցումներուն մէջ:

Այս երեւոյթները ցոյց կուտան որ Փափազեանի եւ Սիլիրճեանի հետապնդած նպատակը լուրջ է եւ քաջալերանքի արժանի: Կը մնայ սպասել որ մարզասէր առեւտրականներ ուզեն աջակցիլ այս երիտասարդներուն :

Մանրամասնութեանց համար դիմել՝ Փօլ Սիլիրճեան, 99 Ավընիւ տը Վէր-տէօյ, Իսի լէ Մուլինօ :

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ Արամ Խաչատուրեան կոչ մը ուղղեց խորհրդային ձայնասփիւռին, առաջարկելով որ երաժշտական կանոնաւոր փոխանակութիւն կատարուի Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ: Մասնաւորաբար փափաք յայտնեց որ ամերիկացի երաժշտագէտներ եւ նուագախումբեր այցելեն: Իբրեւ առաջին քայլ դաշնակահար Էմիլ Ժիլէլս եւ ջութակահար Օյսթրաք Մ. Նահանգները պիտի երթան եւ Եէհուտի Մէնուհին պիտի տայ իր առաջին նուագահանդէսը Խ. Միութեան մէջ 1956 Մայիսին: Գերմանական սենեակի նուագախումբ մը, ղեկավարութեամբ Ուիլհէլմ Շթրոսի պիտի երթայ խորհրդային տասներկու գլխաւոր քաղաքներուն մէջ նուագահանդէսներ տալու :

եւ «Տուր ձեռքդ, եղբայր»ը: (Բուռն ծափեր):

Խօսք առին նաեւ Ֆրանսայի ընկերվարական կուսակցութեան ղեկավարներէն Լէնհար եւ Ժան Մաս, իրենց համակրանքը յայտնելով :

Օր. Ս. Պօյաճեան նուագեց Խաչատուրեանի «Սուրերու պարը»:

Հաճելի անակնկալ մը եղաւ Դամասկոսէն եկած հիւրի մը Պ. Եղուարդ Մուրատեանի նուագը (ջութակահար) ընկերակցութեամբ Օր. Մատլէն Մարկոսեանի (դաշնակ) :

Երաժշտագէտ չեմ, իր կարողութիւնն լաւագոյնս ներկայացնելու համար եւ սակայն կ'արժէ արձանագրել որ Պ. Մուրատեան, կատարելապէս կը հմայէր ունկնդիր բազմութիւնը :

Գեղարուեստական բաժինը վերջացաւ Սէն Լուի Նոր Սերունդի աղջիկներու պարերով, ղեկավարութեամբ Օր. Եղիսաբեթ Կէօշկէրեանի: Այս պարերն ալ գնահատուեցան եւ կրկնուեցան :

Ընկեր Ցոլիկ Փրանսերէն ճառով մը ողջունեց հիւրընկալ եւ ազատասէր Ֆրանսան, պարզեց Դաշնակցութեան ընկերվարական գործունէութիւնը :

Ապա ընկեր նախագահը շնորհակալութիւն յայտնեց բանախօսներուն, ֆրանսացի հիւրերուն, գեղարուեստական բաժնին մասնակցողներուն եւ հանդիսականներուն, եւ սկսան եւրոպական պարերը, տեւելով մինչեւ լոյս :

Հիւրերը պատուասիրուեցան չամփայնով եւ խմորեղէններով :

ԹՂԹԱԿԻՑ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (80)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

«Սեւ հերոսախումբ»ին պետը, Գարա Քէմալ, որ ի բացակայութեան մահուան դատապարտուած էր Իզմիրի մէջ Անկախութեան Ատեանին կողմէ, եւ որ ամիսներէ ի վեր կը փնտռուէր ու չէր գտնըւեր, վերջապէս երեւան հանուած էր ոստիկանութեան կողմէ Անգարայի իր թաքստոցին մէջ, եւ ճիշդ ձերբակալուելու պահուն, գնդակ մը պարպած ուղեղին եւ կեանքին վերջ տուած :

Կ'արժէ մանրամասնօրէն տալ Գարա Քէմալի այս տառը, որ տակաւին թարմ է յիշողութիւններու մէջ եւ ապրուած վէպի մը նման արձանագրուած է ժամանակակից մարդոց մտքին մէջ:

Գարա Քէմալ, Իթթիհատի այդ նշանաւոր պարենաւորման նախարարը, այլ անուամբ խաշէճի Քէմալ պէյ, որ ընդհ. պատերազմի չարաչուք տարիներուն երկրին ամբողջ տնտեսական կենսունակութիւնը ձեռքին մէջ կեդրոնացուցած էր եւ առեւտրական կազմակերպութիւններու դիմակին տակ՝ քաղաքական ծածուկ ճիւղաւորումներ հիմնած էր այնքան ճարտարօրէն, այդ սակաւախօս եւ խորամանկ մարդը, որ մեկնումի պահուն ողջերթ եւ յաջողութիւն մաղթած էր էնվէր, Թալէաթ, Ճեմալ փաշաներու եւ ուրիչ Իթթիհատական պետերու, առաւ մը յանկարծ կղպած էր Մեսատէթ Խանի իր համբաւաւոր դրասենեակը եւ աներեւոյթ եղած :

Իր դէմ ձերբակալման հրամանագիր եղած էր ամէն կողմ, եւ ոստիկանութիւնը տենդագին կը գործէր զինքը գտնելու եւ Անկախութեան Ատեանին յանձնելու համար: Միւս կողմէ, սահմաններու վրայ ալ զգուշական միջոցներ ձեռք առնուած էին եւ կտրուկ հրամաններ տրուած, որպէսզի չըլլայ թէ Գարա Քէմալ խոյս տայ սահմանէ մը եւ օտար երկիր ապաստանի: Զգուշական նոյն միջոցները ձեռք առնուած էին ուրիշ փախստական մահապարտի մը Ապտիւլգատիրի դէմ: Անկախութեան Ատեանն ալ զինքը կը նկատէր այս բոլոր դաւադրական ձեռնարկներուն շարժիչ ուժը եւ մեքենան:

Ահա թէ ինչպէս երեւան ելաւ Գարա Քէմալի Թաքստոցը:

Ինչպէս յայտնի է, Անկախութեան Ատեանը զինքը յանցապարտ նկատած եւ մահուան դատապարտած էր, աչքի առջեւ ունենալով կարգ մը ապացոյցներ, որոնց համաձայն Գարա Քէմալ Իզմիրի մէջ Կայլի փաշայի հետ մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունենալէ եւ Իթթիհատի պահանջները ներկայացնելէ վերջ, խորհրդաւոր ժողովներ գումարած էր Սիրքէճի, Մեսատէթ Խանի իր դրասենեակին մէջ եւ ապագայ դաւադրութիւններու հիմերը դրած, տեսակցութիւններ ունեցած՝ կաղան հանուած Շիւքրիւ պէյի եւ Հաֆըզ Մէհմէտի հետ, նիւթական աջակցութիւններ ընծայած մահափորձի եւ այլ գործերու մէջ, սպասելով պատեհ առիթին՝ տապալելու համար կառավարութիւնը եւ իրագործելու իր հին երազը, այն է՝ Իթթիհատը վերականգնել եւ դարձեալ իշխանութեան գլուխ բերել:

Գարա Քէմալ Իսթանպուլի մէջ բարեկամներու ընդարձակ շրջանակ մը ունէր. որովհետեւ առաջին համաշխարհային պատերազմին չատ մը երախտաւորեալներ շահած էր եւ զանոնք սնուցանելու համար բազմաթիւ ընկերութիւններ հիմնած, ազգային դրամատուն մը հաստատած եւ շատերու պաշտօններ ապահոված էր: Այս պատճառով, իր երախտաւորեալները պատրաստ էին զինքը պաշտպանելու եւ պահելու համար ամէն զոհողութիւն յանձն առնելու:

Բազմաթիւ մոլեռանդ Իթթիհատականներ զինքը կը յարգէին ու կը սիրէին, մանաւանդ անոր համար որ Գարա Քէմալ կը ջանար զարկ տալ երկրին ազգային տնտեսութեան եւ արդիւնաբերութեան: Գարա Քէմալ գաղտնի կապեր ունէր նաեւ երկու երեւելի Իթթիհատականներու՝ Ճավիտ պէյի եւ Տոքթ. Նազըմի հետ, որոնք Անգարայի մէջ բանտարկուած էին այդ պահուն եւ կը սպասէին իրենց ժամուն:

Կը թուի թէ Գարա Քէմալ ապահով էր իր վիճակէն եւ կը խորհէր թէ իր բարեկամները բարոյապէս ու նիւթապէս պիտի օժանդակէին իրեն մինչեւ վերջը, եւ ինք պիտի կրնար առիթ մը գտնել եւ օր մըն ալ արտասահման փախչիլ :

Միայն թէ ոստիկանական բոլոր ուժերը զօրաշարժի ենթարկուած էին եւ Գարա Քէմալի հետքը գտնելու համար գիշեր ցերեկ կ'աշխատէին: Օր մըն ալ ոստիկանութիւնը տեղեկացաւ թէ Գարա Քէմալի երախտաւորեալներէն Գաթիլ Նիազի ձեռնարկներ կը կատարէ, մահապարտը իր թաքստոցէն առնելու եւ արտասահման փախցնելու համար :

Ոստիկանութիւնը տենդագին փնտռտուքներէ վերջ, Գաթիլ Նիազին գտաւ վերջապէս Պէշիկթաշ, սրճարանի մը անկիւնը, եւ անոր հարցաքննութիւն մը սկսաւ.

Ո՞ւր է, Գարա Քէմալը, ո՞ւր պահուած է :

(Շար.)

ՍԱՐԻ շրջանին մասին Փրանքեւզերմանական բանակցութիւնները պիտի վերսկսին :

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ կ՚ուզէ ամբողջ Ափրիկէն գրաւել, կը գրէ ամերիկեան «Նիւզ Ուիք» շաբաթաթերթը, քօղազերծելով գործունէութեան ընդարձակ ծրագիր մը, որ սկսաւ կիրարկուիլ անցեալ ամառուան Պանտունկի ժողովէն ի վեր, ու կը շարունակուի Արաբական երկիրներուն զէնքեր ծախելով :

ՌՈՒՍԵՐԸ հիւլէական նոր փորձ մը եւս ըրին. կը կարծուի որ այս անգամուանը ջրածնային ռումբի փորձ մըն է :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Արմատական կուսակցութիւնը ընտրեց իր նոր ընդհ. քարտուղարը: Այս ձեւով, Պ. Անքախոնյազ կը գրաւէ Պ. Մորիս Ֆորի տեղը:

ԻՒՆԷՍՔՕՅԻ շէնքին հիմնարկէքը կատարուեցաւ երէկ Փարիզի մէջ :

ՍՈՒՐԻՈՅ վարչապետը յայտարարեց որ իր երկիրը վերջնական կերպով որոշած է չմասնակցիլ «Պաղտատի Ուխտ»ին :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Ազգ. պաշտպանութեան նախարարութիւնը կը հաղորդէ որ շուտով պիտի ձեռնարկէ հիւլէական ընդծովեայի մը շինութեան :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ աշխատանքի կայաններէն ազատուած 11 Ֆրանսացիներ առջի գիշեր հասան Փարիզ :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ղեկավար շրջանակները մեծ մտահոգութիւն կը յայտնեն գիտական փնտռտուքներու արդի կացութեան մասին: Խ. Միութիւնը տարին 120 հազար նորեր կը հասցնէ, մինչ Մ. Նահանգները՝ 70.000 միայն :

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբաստիոյ Անիէտի խումբին, այս կիրակի, ժամը 15էն 23, ընկերվարականներուն սրահը, 149պիս, Ավընիւ տ՚Արժանթէօյ : Կը հրաւիրուին բոլոր քոյր մասնաճիւղերը. ինչպէս նաեւ բոլոր համակիրները :

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ – ՄԿՐՏԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս կիրակի առաւօտ, քառասնքի պատարագ պիտի մատուցուի Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին :

Կը հրաւիրուի Փարիզի հաւատացեալ ժողովուրդը :

Պ. Կարօ Ուշագլեան, Պ. Գէորգ Ուշագլեան, Տէր եւ Տիկին Արտաշէս Ուշագլեան եւ իրենց զաւակը, Տէր եւ Տիկ. Յարութիւն Ուշագլեան եւ իրենց զաւակը, Այրի Տիկին Մանուէլեան եւ զաւակները (Նիւ Եորք), Այրի Տիկին Արմենուհի Սուրէնեան եւ զաւակը (Նիւ Եորք), Տէր եւ Տիկին Սահակ Մանուկեան եւ իրենց զաւակը (Նիւ Եորք), Օր. Օր. Շողիկ, Անահիտ եւ Տիգրան Թէրզեան (Քալիֆորնիա), եւ համայն պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, հարսին, ներոջ, քրոջ եւ մօրաքրոջ՝

ՏԻԿ. ԱՂԱՒՆԻ Կ. ՈՒՇԱԳԼԵԱՆԻ

(Ծնեալ Մոմճեան, Կարնեցի)

մահը որ տեղի ունեցաւ յետ երկարատեւ հիւանդութեան :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի շաբաթ ժամը 15.30ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Փանթէնի գերեզմանատունը, ընտանեկան դամբարանը :

Կը խնդրուի ծաղկեպսակ չղրկել :

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՌՕԱՆ.— Այրի Տիկին Մարիամ Ժարժաթեան, Տէր եւ Տիկին Խորէն Յովհաննէսեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Լիոնի կաթողիկէ եկեղեցին 78 Ռիւ Բալլէ իրենց զաւկին, եղբօր եւ մօրեղբօր՝

ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԺԱՐԺԱԹԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ : Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ԲԱՑՄԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, կէսօրէն վերջ ժամը 2.30ին Ամիքալ Լայիքի ընդարձակ սրահին մէջ, Մօնթէ Սէն Մարսէլ :

Կը ներկայացուի «ԽՂՃԻ ՁՈՀԵՐԸ» ողբերգ. հինգ արար, ղեկավարութեամբ եւ դերակատարութեամբ Պ. Ս. Քէփէնկեանի: Այս առթիւ՝ Մարսէյլի Համազգայինի վարչութիւնը իր ամբողջական կազմով ներկայ կ՚ըլլայ :

Կը բանախօսէ Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ :

ՁԵԿՈՒՑՈՒՄ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 3ին, ռիւ Ժէ, Սէն Լուիի սրահի մէջ, պիտի զեկուցանէ Լիոնի կաթողիկ. պատգամաւոր, Աղ. Կիւլպէնկեան, Էջմիածնայ կաթողիկ. ընտրութեան, միւռոնի օրհնութեան, եպիսկոպոսներու ձեռնադրութեան եւ Հայաստանի վերաշինութեան մասին:

Կը խնդրուի հայրենակիցներէն ներկայ ըլլալ :

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ՁԵԿՈՅՑ

Պ. Վարդան Սարգսեանի կողմէ, (Կաթողիկոսական ընտրութեան պատգամաւոր Մարսէյլէ):

Էջմիածնի Կաթողիկոսի ընտրութեան, Օծումի, Միւռոնօրհնէքի եւ Եպիսկոպոսներու ձեռնադրութեան մասին, ինչպէս նաեւ ականատեսի մանրամասն տեղեկատուութիւն Հայաստանի քաղաքակրթական վերելքին շուրջ :

Հովանաւորութեամբ Ազգ. Կեդր. վարչութեան, կազմակերպութեամբ Սէն Լուիի եւ Պուլըվառ Օտտոյի Թաղ. խորհուրդին :

Կը նախագահէ Պ. Պ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ :

Այս շաբաթ օր, ժամը 20.30ին, Պառէնթէրնասիոնալի սրահին մէջ, 230, Շըմէն տը Մադրակ Վիլ, Մարսէյլ :

Գեղարուեստական բաժին: Մուտքը ազատ է: Կը խնդրուի ճիշդ ժամուն ներկայ գտնուիլ եւ մանուկներ չբերել :

Հ. Յ. Դ. Ալբիւր Սերոբ – Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընկերներէն Թորոս Կարապետեան, ծանր վիրաբուժական գործողութեան ենթարկուած ըլլալով, խումբը արագ ապաքինում կը մաղթէ ընկերոջ :

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ

Համազգայինի վարչութիւնը կազմակերպած է թէյասեղան մը, որ տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի ժամը 16ին, սրճարան Քառէի վերնայարկը (մէթրօ Քառէի ճիշդ դէմը): Ներկայ պիտի ըլլայ Համազգային Մշակութային Ընկերութեան Կեդր. վարչութեան ատենադպիր՝ Բժիշկ Գօնեալեան: Կը հրաւիրուին անդամները եւ համակիրները:

Ծախքերու մասնակցութիւն :

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ամասիոյ Հայր. Միութեան (Մարսէյլ) կողմէ:

Պատուակալ նախագահութեամբ Պ. Գ. Յ. Սիմոնեանի (Կիպրոսէն) :

Կիրակի, 27 Նոյեմբեր, ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր Սալօն Նորմանտիի շքեղ սրահին մէջ:

Զուարթ անակնկալներ, քոթիյեօն, գեղեցիկ աչքի մրցում ներկաներու մէջ :

Սպանիական երգ եւ պար քասթանիէթով, 7 հոգինոց զուարթ նուագախումբ ՓՕԼ :

Առատ պիւֆէ մատչելի գիներով :

Սեղանները սահմանափակ ըլլալով, կանխաւ ապահովել Պ. Տ. Զօրիկեանէ՝ 5 Ավընիւ Քամիյ Փէլըթան:

Տիկին Արփինէ Մուրճիկեանէ՝ 43, Ռիւ Թափի Վէր :

Պ. Յ. Զէքիմեանէ՝ 12 ռիւ տը լ՚Արք, հեռ. Փրատօ 78-61:

Կ՚ՈՒԶՈՒԻ

Կը փնտռուի սենեակ մը խոհանոցի յարմարութիւններով, կահաւորուած :

Դիմել «Յառաջ»ին :

ԲԱՑԱՌԻԿ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Հ. Յ. Դ. Կեդր. Կոմիտէն բացառիկ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ .

Ս. Շամոն եւ Ս. Էթիէն այս ուրբաթ ժամը 21ին:

Վիէն, այս շաբաթ ժամը 21ին:

Լիոն եւ Տէսին, այս կիրակի ժամը 21ին, 101 Ավընիւ տը Սաքս :

ԺՈՂՈՎՆԵՐԸ ՏԵՂԻ Կ՚ՈՒՆԵՆԱՆ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔԱՏԵՂԻՆԵՐԸ: Կը զեկուցանէ՝

ԸՆԿ. ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

★

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին :

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ «Ակնունի» ենթակոմիտէի բոլոր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին :

ԶԱՒԱՐԵԱՆ ենթ.ի ընկերները՝ այս շաբաթ իրիկուն սովորական տեղը :

ՆԻԿՈԼ – ԴՈՒՄԱՆ խումբի ընկերները՝ այս կիրակի, կէսօրէն վերջ ժամը 3ին:

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ենթ.ի ընկերները այս կիրակի, կէսօրէ վերջ, Ա. Ահարոնեան ակումբը :

ՎՌԱՄԵԱՆ ենթ.ի ընդհ. ժողովը՝ Կիրակի 4 Դեկտ., սովորական տեղը :

Բացակաները նկատի կ՚առնուին, Ներկայանալ անդամատետրերով :

Այս ժողովներուն ներկայ կ՚ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները :

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Շրջ. վարչութիւնը միջմասնաճիւղային ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի շրջանի վարչութիւնները եւ ընկերուհիները, այս երկուշաբթի ժամը 3.30ին, Ռէժան սրճարանը, մեթրօ Քառէ:

ԱՆԻԷՌ. ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ Ֆ. Կապ. Խաչի ժողովը այս երկուշաբթի, ժամը 16ին, սովորական հաւաքատեղին :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Մշոյ Դրմերտ գիւղացի Տիկին Շուշան Յակոբեան, (Միացեալ Նահանգներ), կը փնտռէ իր հօրեղբօրորդին, Դրմերտ գիւղացի Աբգար Մկրտիչեանը, որ 1924ին Ֆրանսա կը գտնուէր: Յիշեալի մասին տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի բարեհաճին տեղեկացնել հետեւեալ հասցէին.— Տարօն, Villa «Les Tamaris», 20, Av. des Cottages Caluire, Lyon, Rhône

IMPRIMERIE ARAXES 46, Rue Richer. Paris

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 26 ՆՈՅԵՄԲԵՐ
SAMEDI 26 NOVEMBRE 1955

31րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7836 31e ANNEE
Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3247

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԱԾՆԵՐԸ

•

Յեղափոխութենէն երեսուն եւութ տարի վերջն ալ, Մոսկուայի տիրակալները ծարաւի են դեռ արիւնի՝ ամրապնդելու համար իրենց դիրքերը :

Պատմութիւնը չէ արձանագրած ուրիշ յեղափոխութիւն մը, որուն ընթացքին ո՛րքան շատ արիւն թափուած ըլլայ, որքան այն երկրին մէջ, որ կը կոչուի խորհրդային դրախտ :

Եթէ այս է անհերքելի ճշմարտութիւնը, Մոսկուայի պաշտօնաթերթը՝ որ կը յաւակնի ճշմարտութիւն (Փրավտա) կոչուիլ, դեռ վերջերս, հոկտեմբերեան յեղափոխութեան առթիւ կը համարձակէր գրել թէ՝ պատմական մեծ յեղափոխութիւններու ամէնէն նուազ արիւնալին բոլշեւիկեանն է եղած :

Իր այս հաւաստիացումին մելանը տակաւին չչորցած՝ Թիֆլիզի անթենը ի լուր աշխարհի հաղորդեց քանի մը օր առաջ՝ թէ Վրաստանի մայրաքաղաք Թիֆլիզի մէջ գնդակահարուած են վեց նախկին երեւելիներ, որոնք տարիներով ամէնէն բարձր ու պատասխանատու պաշտօնները վարած էին իրենց երկրին մէջ, իբրեւ նախարար, կոմիսար եւ դատախազ :

Անոնք ալ բաղուկն էին եղած իրենց հայրենակցին՝ վատահամբաւ Բերիային, որ 1953 Դեկտ. 23ին հինգ ընկերներով միասին նոյն բախտին, աւելի ճիշդը դժբախտութեան արժանացած էր :

Գնդակահարուածներէն Ռուխաձէն Վրաստանի ներքին նախարար էր մինչեւ 1953 Ապրիլ : Ռապավան նոյնպէս նախարարական պաշտօն ունէր 1953 Ապրիլէն կազմուած դահլիճին մէջ : Երկուքն ալ իբրեւ «ժողովուրդի թշնամի» ամբաստանուեցան 1953 Յուլիս 16ին՝ Բերիայի ձերբակալութենէն վերջ :

Անթենը ո՛չ մէկ մանրամասնութիւն կու տայ գնդակահարուածներու իսկական յանցանքին մասին :

Ինչով ալ որ ամբաստանուած ըլլան անոնք, ճշմարտութիւնն այն է թէ այդ մարդիկը մինչեւ իրենց ձերբակալութիւնը համայնավար կուսակցութեան շարքերուն մէջ առաջնակարգ դիրք կը գրաւէին եւ կառավարութեան ղեկն ունէին իրենց ձեռքը :

Ի՛նչ տեսակ վարչաձեւ է այս, որուն ղեկավարները մէկ օրէն միւսը կը դառնան «ժողովուրդի թշնամի», դաւաճան, լրբծուն իժ, աշխարհակալութեան գործակալ, լրտես, փաշիստ :

Տարպեան ժայռը երբե՛ք այսքան մօտիկ չէ եղած Կապիտոլինին :

Յեղափոխութեան սկզբնական տարիներուն անխուսափելի է արիւնահեղութիւնը : Մինչեւ որ նոր վարչաձեւը ամրապնդուի :

1917էն ի վեր մէկուկէս սերունդ փոխուած է արդէն եւ Կրեմլինի վարիչները դեռ ապահով չեն թէ իրենց պարտադրել փորձած ընկերային - քաղաքական կարգուսարքը ամուր ու անխախտ հիմերու վրայ դրուած է :

Ի՛նչ գլուխներ կերան «ժողովուրդներու առաջնորդ»ը՝ Կրեմլինի մէջ միահեծան կարենալ իշխելու համար : Տրոցկի, Զինովիեւ, Բուխարին, Ռատէկ՝ միջազգային չափանիշով ընկերվարութեան տեսաբաններ, Կամէնեւ, Ռիկով, Եագոտա, մարաջախտ Թուխաչեւսկի եւ այլ ծանօթ դէմքեր զոհ գացին բոլշեւիկեան Մոլոքին :

Նոյնը՝ արբանեակ երկիրներու մէջ, ուր քանի՛ քանի վարիչ գլուխներ մէկ օրէն միւսը տարտարոս գլորեցան :

Ցուա՞նք որ Թիֆլիզի գնդակահարուածները վերջինները պիտի ըլլան :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՕՐԷՆՔԻՆ ՇՈՒՐՋ

•

Ազգ. ժողովի յատուկ յանձնախումբը երէկ միայն սկսաւ քննել կառավարութեան ներկայացուցած ընտրական օրինագիծը : Նախքան այս վերջինին քննութիւնը ազգ. ժողովին կողմէ, ընդդիմադիր կուսակցութիւնները որոշած են կառավարութիւնը հարցապնդել՝ իր ընդհանուր քաղաքականութեան մասին : Կանխահաս ընտրութեանց հակառակորդները ամէն ճիգ կ՚ընեն՝ ազգ. ժողովի նստաշրջանը կարելի եղածին չափ երկարաձգելու համար :

Վարչապետ Էտկար Ֆոր որոշած է ընդդիմանալ եւ ազգային ժողովին պիտի առաջարկէ յառաջիկայ շաբթու սկսիլ ընտրական հարցի քննութեան, յետաձգել ընդհանուր քաղաքականութեան մասին հարցապնդումները, երեսփոխանական նոր ընտրութիւնները կատարել յունուարին, իսկ ազգ. ժողովի նստաշրջանը փակել փետրուար 2ին : Ի հարկին վստահութեան խնդիր պիտի դնէ այս կէտերուն շուրջ : Շատեր վախ կը յայտնեն թէ այս անգամ նախարարական տագնապ մը անխուսափելի պիտի դառնայ :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ Կ՚ԱՄՓՈՓԷ ԻՐ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆԸ

Գոհաբանութեան Օրուան առթիւ (ամերիկեան ազգային տօն) տրուած ճաշի մը ընթացքին Ֆրանսայի վարչապետը ամփոփեց իր կառավարութեան կատարած իրագործումները՝ արտաքին քաղաքականութեան մարզին մէջ :

1) Լոնտոնի եւ Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը :

2) Արեւելք - Արեւմուտք բանակցութիւնները :

3) Միջազգային զինաթափութեան հարցը :

4) Ատլանտեան դաշնակիցներու մերձեցումը :

5) Հիւսիսային Ափրիկէի թնճուկին լուծման նախաքայլերը :

6) Սարի շրջանին մասին Գերմանիոյ հետ կատարուած համաձայնութիւնները :

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ

Բոլոր արտաքին նշանները ցոյց կու տան որ ասկէ ետքը Անգլիան է որ նախաձեռնարկ պիտի ըլլայ Արեւմուտք - Արեւելք մերձեցման գործին :

Գերմանիոյ միութեան հարցը, որ կրնայ լուծուիլ միայն ազատ ընտրութիւններով, կը շարունակէ մնալ ամէնէն կարեւոր մտահոգութիւնը : Այս եւ ուրիշ խնդիրներու առնչութեամբ, Անգլիոյ վարչապետը շուտով պիտի մեկնի Նիւ Եորք, տեսակցութիւններ ունենալու համար նախագահ Այզընհաուըրի հետ :

Միւս կողմէ, կը հաստատուի այն լուրը, որուն համաձայն խորհրդային վարիչները Ապրիլին պիտի այցելեն Լոնտոն : Այս ձեւով Իտընստանձնած կ՚ըլլայ միջնորդի դեր մը՝ Նիւ Եորքի եւ Մոսկուայի միջեւ :

Եւ վերջապէս, Ցունիսին տեղի ունենալիք Բրիտանական Կայսրապետութեան անդամ պետութիւններու վարչապետներուն խորհրդաժողովը աւելի՛ եւս պիտի ամրապնդէ Անգլիոյ դիրքը : Հաւանական է որ Անգլիա առաջարկէ «Մեծեր»ու նոր ժողով մը եւս :

ԵՕԹԸ շաբթուան հիւանդութեան շրջանէ մը ետքը, վարչապետ Այզընհաուըր վերադարձաւ իր պաշտօնին գլուխը :

ՄԵԾ ՀԱՒԱՆԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ կայ որ Ալժերիոյ խնդիրը ՄԱԿի օրակարգէն դուրս հանուի : Յանձնաժողովը որոշած է այս անգամ Ֆրանսայի ի նպաստ քուէարկել :

ՖՈՒԹՊՈԼԻ ՄՐՑՈՒՄԻՆ ՀԵՏԵՒԱՆՔՆԵՐԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

•

25, 20, 15 ԵՒ 10 ՏԱՐՈՒԱՆ ԲԱՆՏԱՐԿՈՒԹԻՒՆ 12 ԱՆՁԵՐՈՒ

Ինչպէս առջի օր հաղորդած էինք, Երեւանի Բարձրագոյն Ատեանը մինչեւ 25 տարի բանտարկութեան դատապարտած է 12 անձեր, ֆութպոլի մրցման մը ընթացքին անկարգութիւն առեղծած ըլլալու ամբաստանութեամբ : Առջի գիշեր ուան ֆրանսական ձայնասփիւռը կրկին անգամ տուաւ այս լուրը, աւելցնելով հասկցնելով որ այս դատապարտութեանց պատճառը մարզադաշտին վրայ առեղծուած անկարգութիւնը չէ միայն :

Երէկ առաւօտուան «Նիւ Եորք Հերալտ»ը քանի մը սիւնակի մէջ արտատպեց Երեւանի «Կոմմունիստ» թերթին յօդուածը, որուն կարեւոր մասերը կու տանք ստորեւ.

« Խ. Միութեան Բ. կարգի ֆութպոլի ախոյենական մրցումին ընթացքին, (12 Հոկտ.), խումբ մը խուլիկաններ եւ ոճրագործներ, օգտուելով ժողովուրդին մէջ յառաջ եկած դժգոհութենէն, ուզեցին խռովութիւն առեղծել :

« ... Փորձեցին իրաւարարը լինչի ենթարկել եւ դիմադրեցին ոստիկանութեան : Անոնցմէ մէկը քար մը նետեց ոստիկանի մը վրայ, եւ երբ միւս ոստիկանները ուզեցին ձերբակալել զինքը, փորձեց փախչիլ. բայց բռնուեցաւ :

... « Խուլիկաններու ուրիշ խումբ մըն ալ քարեր նետեց խաղադաշտին մէջ գտնուող ժողովուրդին եւ ուրիշ ոստիկաններու վրայ :

... « Բարձրագոյն ատեանը, հիմնուելով բոլոր ամբաստանութիւնները, տուաւ հետեւեալ վճիռները. չորս հոգի՝ 25 տարի բանտարկութեան, մէկ հոգի՝ քսան տարուան, երկու հոգի՝ 15 տարուան, երեք հոգի՝ տասը տարուան, մէկ հոգի՝ երկու տարուան, իսկ մէկ հոգի ալ՝ մէկ տարուան» :

«Նիւ Եորք Հերալտ»ի թղթակիցը կը շեշտէ որ ժողովուրդին ու դատապարտուած այս անձերուն մէջ ներգաղթողները կարեւոր թիւ մը կը կազմեն :

Եւ կ՚աւելցնէ «Այս երկրին համար չափազանց անսովոր են հասարակ անկարգութեան մը համար տրուած վերոյիշեալ վճիռները, մանաւանդ որ նման դէպքեր յաճախ կը պատահին ըլլայ Հայաստանի ըլլայ նոյնիսկ Մոսկուայի մէջ : Ասիկա ենթադրել կու տայ մեզի, որ այս պատրուակին ետին թաքնուած են քաղաքական նկատումներ» :

Մասնաւոր կերպով յատկանշական կը դառնայ այս դէպքը, երբ նկատի ունենանք որ Վրաստանի վերջին մաքրագործումները տեղի ունեցած էին ասկէ քանի մը օր առաջ միայն :

× Վրաստանի մաքրագործումներուն զոհ գացած է նաեւ Հայ մը՝ Ն. Ա. Խըրիմեան :

ԵՐԿԱԹԷ ՎԱՐԱԳՈՅՐԸ ՎԵՐՑԱ՞Ծ Է

Բուլկանին եւ Խրուշչեւ կը շարունակեն իրենց պտոյտները Հնդկաստանի մէջ : Կոմկուսի քարտուղար Խրուշչեւ Պոմպէյի մէջ ճառ մը խօսելով ըսաւ թէ խորհրդային միութիւնը իր սահմանագլուխները բացած է բոլորին առջեւ ու առաջարկեց կարգաց միւս ազգերուն՝ հրաւիրելով զանոնք որ նոյնն ընեն : «Ի՞նչպէս կ՚ըլլայ որ, ըսաւ, առնուազն 17 Ամերիկացի ծերակուտականներ, հողատէրեր, լրագրողներ եւ ուրիշներ շրջապտոյտ մը կատարեցին այս տարի Ռուսիոյ մէջ : Ասիկա կը նմանի՞ երկաթեայ վարագոյրի : Ռուսիա այսօր մինակը չէ, բազմաթիւ ազգեր, որոնց շարքին Հնդկաստան, մեզի պէս կը մտածեն : Մենք պիտի չհեղինք Լենինի գծած ճամբէն» :

ՄԵՐՁԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԳՈՐԾԵՐԸ

Պաղտատի խորհրդաժողովին պատուիրակները արդէն վերադարձան իրենց երկիրները : Իրաքի ամերիկեան դեսպանը մամուլին ուղղուած ցեկոյցով մը պաշտօնապէս կը յայտնէ թէ Մ. Նահանգները առ այժմ մտադիր չեն յարելու Պաղտատի Ուխտին : Ներկայ պայմաններուն մէջ աւելի օգտակար պիտի կրնան ըլլալ՝ անկէ դուրս մնալով : Կը կարծուի թէ Ամերիկա այդ Ուխտին պիտի մասնակցի՝ երբ արաբական կարեւոր երկիր մը — օրինակ Սուրիա — եւս մտնէ անոր մէջ :

Արաբեւիսրայէլեան վէճը լուծելու համար կատարուած փորձերը յաջողութեան ո՛չ մէկ յոյս կը ներշնչեն, երկու կողմերն ալ անհաշտ դիրք բռնած ըլլալով : Իտընի ծրագրին վրայ մեծ յոյսեր դրուած էին : Սակայն Անգլիոյ վարչապետը խորհրդարանին առջեւ երկդիմի յայտարարութիւններ ըրաւ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

« ՀԻՒՐԻՅԷԹ » (Ազատութիւն) կը կոչուի Թուրքիոյ մէջ նոր հիմնուած կուսակցութիւնը : Նոյեմբեր 19ին, 19երը, ժամը 19ին, 19 լրագրողներու ներկայութեան յայտարարեցին այս անունը : Իբրեւ խորհրդանշան պիտի ունենայ ջահ մը եւ ժողովրդապետութիւնը պիտի իւրացնէ ամէնալայն առումով : Արդար վարչութիւն, անկախ դատարան, ազատ մամուլ, անկողմնակալ ձայնասփիւռ, հանրային հաւաքական հակակշիռ, ազատ սէնտիքաներ, միմիայն ազգին համար աշխատող պահովութեան կազմակերպութիւն » : Անոնք կ՚աւելցնեն թէ՝ «Մեր նպատակն է այս երկիրը դարձնել ամէն կարգի բռնութենէ, հալածանքէ ու կասկածանքէ ձերբազատ մարդոց հայրենիք » :

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ «Տէյլի Էքսփրէս» օրաթերթը դժգոհութիւն կը յայտնէ որ Իւնեսքոյի շէնքին համար այդքան ծախս կ՚ըլլայ (2·5 միլիառ ֆրանք) : «Պատուհանէն դուրս նետուած դրամ» կը յորջորջէ այդ գումարը եւ կ՚աւելցնէ «Աւելի լաւ կ՚ըլլար տապանաքար մը շինել, վերջ տալու համար ԻՒՆԷՍՔՕՅԻ անհեթեթութեանց, փոխանակ նոր պալատ մը կառուցանելու » :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիոյ նախագահը՝ Թէոտոր Հէօսս յառաջիկայ գարնան պիտի այցելէ Յունաստան :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ մէջ եւրոպական գդեստը պարտաւորիչ պիտի դառնայ :

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ Ակադեմիայի անդամ ընտրուեցաւ պատմաբան, հնաբան եւ լեզուաբան Պ. Ժերոմ Գարքոփինօ :

ԳՈՐԾԱՏԷՐԵՐՈՒ եւ անկախ սէնտիքաներու ժողովը վաւերացուց Փարիզի մետաղագործական բանուորներուն երեք շաբաթական վճարեալ արձակուրդի որոշումը : Փարիզեան շրջանին մէջ այս բանուորներուն թիւն է՝ 600.000 :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ «Կոմմունիստ» թերթի խմբագիրներէն Կոնստանդինով նշանակուեցաւ «խառնակչութեան եւ պրոպագանտ»ի ստորաբաժանման վարիչ :

ՊՐԱԶԻԼԻՈՅ մէջ կը շարունակուի շփոթ վիճակը : Նախկին, առժամեայ եւ նորընտիր նախագահ՝ երուն կողմնակիցները, ինչպէս նաեւ բանակը, շարունակական բանակցութեանց մէջ են : Պատերազմական վիճակը պիտի տեւէ մէկ ամիս :

ԱՌՋԻ ԳԻՇԵՐ Ֆրանսայի կոփամարտի միջին ծանրութեան ախոյենական մրցումի մը ընթացքին, ժողովուրդը խուժեց բեմին վրայ եւ պարտուած կոփամարտիկը յաղթական հռչակել ուզեց :

ԶՈՒԻՑԵՐԻԱԿԱՆ համադաշնակցութիւնը, որ 1815ի Վիէննայի Վեհաժողովին կողմէ պաշտօնապէս ճանչցուած էր որպէս մնայուն չէզոք պետութիւն, երէկ իր հերթին ճանչցաւ Աւստրիոյ ալ տեւական չէզոքութիւնը : Որոշումը առնուած էր Աւստրիոյ Երեսփ. ժողովին մէջ՝ 26 Հոկտեմբեր 1955ին :

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԻ ՄԸ ՄԱՀԸ

Թ. ԱԶԱՏՈՒՆԻ

●

Երկար տարիներէ ի վեր որեւէ նամակ ստացած չէի։ Գիտէի որ առհասարակ ուշ կը պատասխանէր, թէեւ հաճոյակատար էր, եւ ժամանակ անցնելէ վերջն ալ, ինքզինքը չքմեղացնելով, կը պատասխանէր գրուած որեւէ նամակի։

Իբրեւ նոյն ծննդավայրի զաւակներ, գրագէտներու յատուկ պաշտօնական ձեւակերպութիւններէն անկախ, մտերմական դրոշմ մը կը կրէին մեր թղթակցութիւնները։

«Կեանք եւ Արուեստ» տարեգիրքերուս եւ ամսագիրներուս մնայուն աշխատակիցն էր, եւ տարին անգամ մը, իր յատուկ տեղն ունէր գրական–գեղարուեստական պարբերաթերթիս մէջ, ուր կը ներկայանէր գրական տարին։

Անակնկալ մահը տեղի ունեցած է Նոյեմբեր 15ին։ Իր վերջին նամակին թուականն էր 21 Հոկտեմբեր։

Սեպտ. 6ի դէպքերէն յետոյ, շատերէն նամակներ ստացած էի Իսթանպուլէն, աւելի կամ պակաս տագնապը մատնող։ Եւ սակայն ողբացեալ Թ. Ազատունիի (Թորոս Ազատեան) վերջին նամակը աւելի քան պերճախօս էր, եւ իր մէջ կը խտացնէր վախը, սարսափը, որուն վիճակուած պէտք էր ըլլային եւ են գրչի մարդուն ու մտաւորականին հետ, ժողովուրդին ոեւէ մէկ զաւակը, արհեստաւոր, առեւտրական կամ ազատ ասպարէզներու հետեւողներ։

Երկու տարի առաջ, դէպի Իսթանպուլ կատարուած այցելութեան մը առթիւ, զինքը ողջագուրեցի իր գրատան մէջ, դասական գրատուն մը Պոլսոյ ծանօթ խաներէն մէկուն մէջ, երրորդ յարկը, ուր յաճախ ժամադրութիւն կուտայի եւ ուր կը հանդիպէի ծանօթ գրողներու եւ մտաւորականներու, ուսուցիչներու եւ հանրային դէմքերու, ճիշդ նման առհասարակ հայ գրատուններուն, որոնք ժամադրավայրն են մեր օրերուն՝ իբրեւ հանդիպման վայրեր։

Պոլսոյ մէջ, ուրկէ երեսուն տարիներ առաջ մեր գրողներն ու մտաւորականները կամաւոր կերպով տարագրուած էին, Թորոս Ազատեան մէկէ աւելի աշխատանքներու լծուեցաւ, գրականութիւն, հանրային հրատարակչական եւ խմբագրական աշխատանքներ, յատկանիշները պիտի մնան իր գործունէութեան։ Եւ բնական էր, որ հանրային կարգ մը գործերու բերած մէկէ աւելի գործակցութիւնն ու հետաքրքրութիւնը, իր անձը վէճերու եւ տարակարծութիւններու, անիրաւ կասկածներու եւ վարկաբեկումներու տեղի տային, որոնց հետեւանքով արդար դատունութիւն մը կը գգար եւ կը փափաքէր իր անձին հետ կապուած բոլոր անարդար կասկածներէն ձերբազատուիլ։ Այս էր պատճառը, որ իր գրական ո՛րքան բեղուն ու գրական գործունէութիւնը, որոշ տարիներ, երկրորդական գիծերու վրայ պահեցին իր անձը։

Այս բոլորէն անկախաբար, մեզի համար արժէք մը կը ներկայացնեն իր գրական ստեղծագործութիւնները, բաղմակողմանի տարազներու տակ։

*

Թորոս Ազատեան ծնած է 1898ին, Ակնայ Ապչուղա գիւղը։ Ուսումը ստացած է, Ակնայ Նարեկեան եւ Զմշկածագի Միացեալի վարժարաններուն մէջ։ Յետոյ դէպքերու բերումով, եկած է Պոլիս, ուր յամառ ինքնաշխատութեամբ մասնակցած է հանրային եւ գրական շարժումներու։ 1920 – 1936 պաշտօնավարած է Ազգ. Պատրիարքարանին մէջ, շուրջ 15 տարի ստանձնելով Կեդր. Ուսումն. Խորհուրդի քննիչ–քարտուղարութիւնը։ Տարի մը գրականութիւն դասախօսած է Պէզազեան երկր. վարժարանին մէջ։ Նոյնատեն նուիրուելով գրականութեան, աշխատակցած է տեղական եւ արտասահմանի թերթերուն եւ պարբերականներուն, եւ յաջորդաբար լոյս ընծայած է գրական եւ ուսումնասիրական բազմաթիւ երկեր։ Իր գրչի արտադրութիւնները կրնանք դասաւորել հետեւեալ կերպով.—

Ա) Կենսագրական.— 1922ին հրատարակած է «Միսաք Մեծարենցի կեանքն ու գրական գործունէութիւնը»։ 1931ին «Կոմիտաս վարդապետի կեանքն ու երաժշտական գործունէութիւնը»։ 1937ին՝ Սիպիլի եւ Հ. Ասատուրի նուիրուած յուշամատեան մը։

Բ) Բանաստեղծութիւններ.— 1927ին, 1928ին եւ 1933ին լոյս տեսած են իր «Աղբիւր Անմահութեան» քերթուածներու երեք հատորները։

Գ) Արձակ Գրականութիւն.— 1930ին «Քառասնակ» անուն հատորով մը լոյս ընծայած է գաւառական կեանքէ վերցուած աւանդութիւններ, հէքեաթներ եւ գիւղական պատկերներ։ 1934ին հրատարակած է «Զմրուխտէ պատմուածանը»։

Դ) Ուսումնասիրական.— 1931ին հրատարակած է Պէզճեան Մայր Վարժարանի պատմութիւնը (1830 – 1930), որ նոյն ատեն կ'ընդգրկէ արեւմտահայ կրթական ընդհ. կեանքը, եւ ուրիշ նման հատորներ.։

Ե) Խմբագրական կեանք.— 6 տարի Ս. Փ. Ազգ. Հիւանդանոցի «Ընդարձակ Տարեցոյց»ին խմբագրութիւնը վարած է (1925 – 1929 եւ 1932), ու խմբագրած է նաեւ «Արեւելք» օրաթերթի գրական յաւելուածն ու «Զարթօնք» շաբաթաթերթը (1931 – 1938)։ 1951 Ապրիլին սկսած է լոյս ընծայել «Աստղաբերդ» ամսագիրը, բանասիրական, պատմական բովանդակութեամբ, որ դադրած է 1953 Դեկտ.ին։ Հիմնած է նաեւ «Մշակոյթ» հրատարակչականը, եւ 1936էն ի վեր լոյս ընծայած է տասնէ աւելի գրական–գեղարուեստական կարեւոր երկեր։ Գրական ծածկանունն է Թ. Ազատունի։

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀՈԳԵՐԸ

ՑՈՐԵՆԻ ԵՒ ԳԻՆԻԻ ՀԱՐՑԵՐԸ

●

Ամէն տարի այս եղանակին Ֆրանսայի երկրագործ դասակարգը եւ իր արհեստակցական կազմակերպութիւնները լուրջ մտահոգութեանց կը մատնուին, երբ կը ճշդուին ու կը սահմանուին սպառման միջոցներն ու ձեւերը տարուան բերքին՝ որուն մէջ առաջին կարգին վրայ կուգան ցորենն ու գինին։

Այս տարի այս էական հարցերը տեւն տեւին աւելի եւս բուռն վէճերու։ Արտակարգօրէն առատ բերքին համար չահաւէտ սպառման աղբիւրներու չգոյութեան պատճառաւ, հողագործներու կացութիւնը բարդացած է, մինչ պետութենէն պահանջուած նպաստներու յաւելուն գումարները աւելի եւս մտահոգիչ կը դառնան, նպաստներ՝ որ կը պահանջուին փրկելու համար արտակարգ բերքին աւելորդ մասը կամ մեծ կորուստներով արտածելու համար զայն։

Բայց բարեբախտաբար ցորենի արտադրութեան մարզին մէջ, արտադրողներու ներկայացուցչական կազմակերպութիւնները ըմբռնած ըլլալ կը թուին այլեւս, քանի մը տարուան փորձառութեան մը վրայ հիմնուած, որ ցորենի ներքին շուկան պաշտպանելու համար եղած առանց պայմանի օգնութիւնները լուրջ վտանգներու աղբիւր են նոյն ատեն։ Մերժելով նպաստի դիւրին միջոցը, նախընտրած են իրենք իսկ յօժարիլ զոհողութիւններու՝ յուսալով որ պիտի յաջողին աւելի առողջ հիմերու վրայ կազմակերպել սպառման, քան թէ զոհանալ այլեւս դասական դարձած պետական նպաստի վտանգաւոր դրութեամբ։

Արդարեւ Ֆրանսայի տնտեսութեան եւ իրենց արտադրողներու կացութեան համար իսկ մտահոգիչ է ցորենի բերքին այս առատութիւնը։ Այս պարագան անհեթեթութիւն մը կրնայ թուիլ, բայց դժբախտաբար մտահոգիչ իրականութիւն մըն է պարզապէս։ Հարցին ծալքերուն քննութիւնը թերեւս կարենայ համոզել մեր ընթերցողը։

Պատերազմէն առաջ հինգ միլիոն հեկտար ցանուած տարածութեան մը վրայ 81 միլիոն կենդինար ցորեն կ'արտադրէր Ֆրանսա, իւրաքանչիւր հեկտարի մօտաւորապէս 16 կենդինար բերքով մը՝ որուն գինն էր 206 ֆրանք 1939ին։ Փակագիծի մէջ եւ պարզապէս յիշողութիւնները թարմացնելու համար միայն, վերյիշենք որ կենդինարը հարիւր քիլօ է, իսկ հեկտարը՝ հարիւր մեթր կողմով քառակուսի մը, այսինքն տասը հազար քառակուսի մեթր։

Պատերազմի ընթացքին այս ցանուած տարածութիւնը կծկուեցաւ եւ բերքը անհամեմատ չափերով նուազեցաւ, ինչպէս միւս բոլոր անհրաժեշտ ու կենսական արտադրութիւնները։ Դեռ ամէնուս մտքին մէջ թարմ է ուտեստեղէնի չգոյութեան եւ հետեւաբար անօթութեան ծանր տառապանքը։

Պատերազմէն ի վեր լայն առատութիւն մը, նոյնիսկ իրական յորդում մը փոխարինած է դաժան տարիներու սովը։ 1954ի ցորենի բերքին քանակը, 106 միլիոն կենդինար, մրցանիշ մըն է (հեկտար գլուխ 23 կենդինար նոյնպէս մրցանիշ արտադրութիւնով մը)։ Ֆրանսայի ներքին սպառման պահանջը սակայն յիսուն միլիոն կենդինարը չանցնիր։ 1900ի ատենները միջին հաշուով օրական ինը հարիւր կրամ հաց ուտող ֆրանսացին այսօր 250 կրամէն աւելի չուտեր։ Արտադրութեան այս աճումը նախապէս քաջալերուած էր պետական իշխանութիւններէն՝ որոնք 20 միլիոն կենդինարի չափ մը սահմանած էին արտածուելիք ցորենի քանակին համար։

Ցորենի շահաբեր արտածումի մը համար եղած նախահաշիւները սխալ էին սակայն եւ ոմանք տարիներ առաջ մատնանշած էին նախահաշիւին հիմնական թերութիւնները։ Ըստ անոնց՝ միջազգային շուկան աննպաստ էր երէկ, է այսօր եւ պիտի ըլլայ վաղն ալ, ցորենի պէս էական արմտիք մը արտածող երկիրներուն եւ ի մասնաւորի Ֆրանսայի համար, որուն աւանդական կոչումը չէ նման արտածումներու ձեռնարկել, այլ մանաւանդ շահ մը ակնկալել այդ կարգի արտածումներէն։

1954 – 55 տարեշրջանին ֆրանսական տնտեսութիւնը 43 միլիառ ֆրանք կորսնցուց 24 միլիոն կենդինար ցորեն արտածելու համար եւ հարկադրուեցաւ 1800 ֆրանք զեղչել կենդինարի 3400 ֆրանք ներքին գինին վրայ, կարենալ արտածելու համար, իր գինը յարմարցնելով միջազգային հրապարակի գինին։ Այս գործառնութիւնը անշուշտ ծանր կշռեց Ֆրանսայի պետական գանձին՝ որ վճարեց գոյացած բացին 29 միլիառ ֆրանքի բաժինը, մնացեալ 14 միլիառն ալ զանազան տուրքերու ձեւին տակ վճարել տալով ցորեն արտադրողներուն։

Հարկ է ուրեմն սանձելով վարել այս կորստաբեր գործառնութիւնները։ Բայց ատիկա կարենալ ընելու համար անհրաժեշտ նախապայման է որ միջազգային շուկային վրայ խնդրանքն ու մատուցումը հաւասարակշռուին եւ կամ առնուազն դէպի հաւասարակշռութիւն ձգտելու նշաններ ցոյց տան։

Դժբախտաբար տակաւին հակառակն է որ կը պատահի։ Ներածող երկիրները իրենց ներքին արտադրութիւնը աճեցնելու ջանքեր կ'ընեն նուազագոյնին իջեցնելու համար ներածուած քանակը։ Ցորենի միջազգային առեւտուրին զանգուածը 250 միլիոն կենդինար է, մինչդեռ գոյացած ու դիզուած պահեստներուն քանակը այդ զանգուածին կրկինին կը հասնի եւ դեռ 1955ի բերքը նախորդ մրցանիշ բերքէն աւելի կը նախատեսուի, իրական աղէտի մը սպառնալիքով։ Հետեւաբար ցորենի «համաշխարհային» ըսուած գինը «ողողում»ի գին մը միայն կրնայ ըլլալ (Տըմբինկ)։ Ոչ ոք Ֆրանսայէն պիտի գնէ ապրանք մը հարիւրի, երբ ուրիշ տեղ մը նոյնը կրնայ յիսունի ունենալ։ Այս գետնին վրայ արտածումի դասական երկիրները անմրցելի պիտի մնան։

Պէտք է ուրեմն սանձել ներքին արտադրութեան աճումը, պահելով հանդերձ ներքին շուկային սեղմ կազմակերպութիւնն եւ հսկողութիւնը, գէթ մասամբ ապահովելու համար ցորենի արդիւնաբերութեան նուիրուած մշակները։

Արդէն 1953 Սեպտեմբերի օրէնք–հրովարտակ մը կայ, «արմտիքի ծրագիր» անունով ծանօթ՝ որ կը սահմանէ թէ ցորենին գինը ապահովուած պիտի ըլլայ քանի մը տարի յաջորդաբար, բայց կառավարութիւնը իրեն կը վերապահէ իրաւունքը ամէն տարի հունձքէն վերջ որոշելու բերքին այն բաժինը՝ որ պիտի կարենայ օգտուիլ այդ ապահովեալ եւ կայուն գինէն, մնացեալ բաժինը դուրս ձգելով տրուած երաշխիքէն։ Այս է որ «սիստեմ տը քուանթօմ» կը կոչեն, այսինքն մեր լեզուով «նախասահմանեալ քանակի դրութիւն»։

Այդ օրէնքին հիման վրայ է որ կառավարութիւնը որոշեց 1955ի բերքէն միայն 68 միլիոն կենդինարին գինը երաշխաւորել որոշեալ սակով։ Եւ ահա բուռն պայքար մը ծայր տուաւ «քուանթօմ»ի դրութեան դէմ՝ որուն առաւել կամ նուազ բացայայտօրէն ուժ տուին քաղաքական զանազան հոսանքներ, մօտալուտ ընտրու–

ԷՋԵՐ ԱԶԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵՆԷՆ

ՀԱՅ ՖԵՏԱՅԻՆ

●

Տուած ցորենը գեղացին իր մօտով դըրամի տոկոս կամ մայր դրամի հաշւոյն տուած կը նկատէր։ Ամէն օր Քիւրտերը խմբերով կը պտտէին գեղերը, եւ հայ գեղացին, ըստ իր սովորութեան, իր ծանօթներուն հաց կը հրամցնէր։ Հաց կերած ժամանակ կը պատահէր, որ ուրիշներ ալ կուգային։ Կը պատահէր, որ երկու հոգի սեղան նստած կ'ըլլային եւ ութով, տասով վեր կը կենային։

Աշնան, երբ քոչուորը կը վերադառնար իր տեղը, աւազակային խումբ մը կը մընար։ Երբ քոչուորները արդէն մէկ կամ երկու օր հեռացած կ'ըլլային, իրիկուան դէմ կը յարձակէին գեղացու հօտին վրայ ու կը քշէին կը տանէին։

Ֆետայիներու այս շրջանները երեւալէն վերջ, այս դրութիւնը բոլորովին փոխուեցաւ, մանաւանդ թալանը բոլորովին վերջ գտաւ։ Առաջուան նման ցորենը չէին կրնար հաւաքել։

Բայց այս դրութիւնը աղաներուն դիւր չէր գար, կարծես թէ իրենք զիրենք անպատուած կը զգային։ Տարի մը կարծես թէ խօսք մէկ ըրած՝ աղաները իրենց քանի մը ծառաներով գեղերը ելան ու սկսան իրենց քանի մը տարուան պահանջները գանձել։

Ցարբենց գեղէն լուր բերին, որ աղան եկեր՝ նստեր է գեղը, շատ կը նեղէ։ Երեկոյին երեք ադայ առի, գացի եւ գեղապետի միջոցով լուր տուի աղային, որ կ'ուզեմ զինքը տեսնել։ Ղոլամները իր դրան առաջ կը սպասէին։ Մեր տղաներն ալ դուրսը սպասեցին։ Ես գնացի ներս, մօտ երկու ժամ խօսեցայ, բացատրեցի մեր ու իրենց վիճակը եւ վերջին անգամ ըսի.

— «Ես կը գնամ. առաւօտ դուն ալ առանց մի բան առնելու գեղէն կը մեկնիս»։

Այսպէս ալ ըրած էր։

Նոյն գիշերը գացի Քիւրտի գեղը։ Երբ աղան կը լսէ, գիշերանց կը պահուի կամ կը փախչի։ Յորեկը գացի ուրիշ գեղ մը, այդ շրջանի Մուխու լաճերի անառիկ բերդը։ Այստեղ արդէն ցորենը հաւաքած ու տան մը մէջ լեցուցած էին, որ ջորիները բերեն ու տանին։ Գացի այն տեղ՝ ուրտեղ որ ցորենը կար։ Տեսայ, որ Քիւրտ մը պառկած է ցորենի վրայ։ Բռնեցի մարդը։ Ըսաւ. «Ես ծառայ եմ, աղաս զիս պահապան թողուց եւ ինքը գնաց, որ ջորիներ ուղարկէ»։ Ծառան ալ ուղարկեցինք, որ երթայ՝ աղային լուր տայ։

Ուրիշ հայ գեղէ կին մը եկաւ ու ըսաւ.

— «Մէկ կով մը ունէի, աղան եկաւ, տարաւ»։ Թուղթ մը գրեցի տուի կնոջ եւ ըսի.— «Կը տանիս կուտաս եւ ինձմէ ալ բարեւներս կ'ընես եւ կ'ըսես.«Կովս պիտի տաս, որ տանիմ»։ Կը տանի կինը, կուտայ թուղթը ու կ'ըսէ.— «Կովս պիտի տաս, որ տանիմ»։ «Գլխուս վրայ հրամանը», կ'ըսէ ու կովը կուտայ կնոջը։

Մի անգամ քաղաքէն լեռնային շրջանը պիտի երթայինք։ Սարգիսը, Կոմսը եւ ես խմբով դուրս եկանք Այգեստանէն դէպի Կտուց անապատ։ Կղզիին նաւահանգիստը չհասած՝ ես առաջ անցայ տեսնելու թէ նաւ կա՞ր։ Երբ մօտեցայ, տեսայ, որ նաւ մը կար։ Երբ աւելի մօտեցայ, տեսայ, որ խումբ մը մարդիկ նաւէն ելած՝ ծովափը նստած էին։ Գացի ուղիղ իրենց քով։

Թուրք զինուորներ էին անոնք։ Բարեւեցի ու կեցայ։ Իրենք ալ յանկարծակիի եկան, ես ալ, գիշերուան այդ ժամուն այդ տեղ Թուրք տեսնելով։

Վերադարձայ խմբի մօտ ու պատմեցի տեսածս։ Որոշեցինք բռնել այդ նաւը մէջինններով միասին եւ անցնիլ կղզին։ Այդպէս ալ ըրինք։ Անցանք կղզին։ Նաւուն մէջ կային Թուրք ընտանիքներ եւ Թուրք զինուորներ։ Իրենց զինուորական շրջանը լրացուցած՝ տուն կը վերադառնային։ Մէկը ամուսնացած էր, կինը իրեն հետ կը տանէր։

ՎԱՐԴԱՆ ՇԱՀՊԱԶ

(Շար.)

(5)

թիւններու մտահոգութեամբ համակրու – թիւն ապահովելու հետեւսութեամբ ։ Ամէնուս յայտնի է հողագործ դասակար– գին կչիռը քուէարկողներու զանգուածին մէջ ։

Բայց ահա ճիշդ այդ ատեն է որ պա – տահեցաւ արտակարգ եղելութիւնը որ յի– շեցինք ներկայ գրութեան սկիզբը եւ որ խրապէս արտակարգ երեւոյթ է արհես – տակցական կազմակերպութիւններու տա– րեգրութեանց մէջ ։

« Ցորենի արտադրիչներու ընդհանուր Միութիւնը», հիմնուելով Պլուայի մէջ գումարուած իր ընդհանուր ժողովի որո– շումներուն վրայ, վճռապէս մերժեց նը– պաստի նուէրը որ խորհրդարանը պատ – րաստ է քուէարկելու ։ Միութիւնը հա – մոզուած էր այլեւս որ կարելի չէր ի վեր– ջոյ թէ մերժել «քուանթոմ»ի օրէնքը եւ թէ նոյն ատեն 3400 փրանք երաշխաւոր – եալ գին մը պահանջել ցորենին համար ։

Այս բոլոր անցուդարձին հետեւանքն այն է `որ հարիւր միլլիոն կենդինարէն ա– ւելի նախատեսուած 1955ի բերքէն 74 մի– լիոն կենդինար պիտի յանձնուի պետու – թեան ։ Այդ քանակին ալ 92 առ հարիւրը միայն պիտի վճարուի 3400 փրանք պաշ – տօնական սակի հիման վրայ, իսկ մնաց – եալ ութ առ հարիւրը պիտի վճարուի ար– տածուելէն վերջ, արտածումի իրական գինով, այսինքն կենդինարը 1700 Փր. ։

Ինչ որ կը նշանակէ թէ հարիւր կենդի – նարէն աւելի յանձնող հողատէրը՝ կենդի– նարին համար միջին հաշուով երեք հա – զար փրանքէն շատ աւելի պիտի չստանայ իր նոր բերքին համար 3400 Փր.ի պաշ – տօնական սակին փոխարէն ։

Ընդհանուր պատկերով մը եզրակացնե– լու համար ըսենք որ այս նոր կարգա – դրութիւնները , « քուանթոմ », զանազան տուրքեր եւն., ցորեն արտադրողներու հաւաքականութեան այս տարի պիտի նս– տին 22 միլիառ փրանքի (ութը միլիառ աւելի՝ 1954ի 14 միլիառին դէմ) ,իսկ պե– տական գանձը պիտի վճարէ 17 միլիառ (խնայելով 12 միլիառ՝ 1954ի 29 միլիա– ռէն) ։

Հիմնական հարցը այն է որ կարելի պիտի ըլլա՞յ նուազեցնել ցորենին յատ – կացուած տարածութիւնը եւ ցորենը փո – խարինել ուրիշ շահաբեր մշակութիւննե – րով, թէեւ անոնց ցանկն ալ շատ սահմա– նափակ է ։

Պէտք չէ որ ցորեն արտադրողները այն տպաւորութիւնը կրեն որ իրենց գոհողու– թեամբ պետութեան խնայած միլիառները ուրիշ մշակութիւններու ի նպաստ կը վատնուին ։

Դժբախտաբար գինիի հրապարակին տագնապը եւ այգեպաններու դժգոհու – թիւնն ու պահանջները կրնան այդ տպա– ւորութիւնը թողուլ ։

Աւելորդ չըլլայ թերեւս, հնարաւոր սահմանին մէջ, վերլուծել նաեւ գինիին նոյնքան եւ աւելի մտահոգիչ հարցը , ինչ որ պիտի ընենք առաջին առթիւ ։

ԲԱԲԳԷՆ ԳԱՎԷՋ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՀԱՐ. ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԳԱՂՈՒԹԸ

●

ԵՐԵՔ ԹԵՄԵՐՈՒ ՄԷՋ 50.000 ՀԱՅՈՒ – ԹԻՒՆ ԿԱՅ, ՈՒՆԻՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐ ԵՒ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐ, 750 ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՎ

Հարաւային Ամերիկայի կաթ. պատ – ուիրակ Սիոն Արք. Մանուկեան» որ միակ արտասահմանեան անդամն է Գեր. հոգե– ւոր խորհուրդի, հետաքրքրական տեղե – կութիւններ տուած է Պոլսոյ Մարմարա– յի թղթակցին .—

Հար. Ամերիկայի Հայոց վիճակը չորս թեմերէ կը բաղկանայ. Արժանթին, Ու– րուկուէյ, Պրազիլ եւ Չիլի, որոնցմէ ա – ռաջին երեքը ունին մեծ հայ գաղութներ եւ կազմակերպուած են, իսկ Չիլի փոքր գաղութ մըն է միայն ։ Հար. Ամերիկայի մէջ աւելի քան յիսուն հազար է հայու – թեան թիւը ։ Անոնք համախմբուած են 4 կեդրոններու մէջ Պուէնոս Այրէս մօտ 35.000, Մոնթէվիտէօ – Ուրուկուէյ 8–10 հազար, Սան Փաուլօ – Պրազիլ 6–7000 եւ Քորտոպա երեք հազար

Կեդրոնը եւ Առաջնորդարանը կը գըտ– նուին Պուէնոս Այրէսի մէջ ։ Հայրապետ. պատուիրակը ունի իր երեք փոխանորդ – ները երեք թեմերու կեդրոններուն մէջ Պուէնոս Այրէսի, Մոնթէվիտէոյի եւ Սան Փաուլոյի մէջ ։

Պուէնոս Այրէսի համայնքը ունի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Մայր եկեղեցին, կա– ռուցուած Հրանդ Նիքօթեանի բարերա – րութեամբ եւ ազգայիններու նուիրա – տուութեամբ ։ Մայր եկեղեցիի քով կը կենայ « Հայ Կեդրոն » ի գեղեցիկ սրա– հը, որ կեդրոնն է Ազգ. կեանքի , դասախօսութեանց , զանազան ձեռնարկ– ներու եւ հանդէսներու ։ Անոր քով կայ Արսլանեան Կեդր. Վարժարանը (Իսրայէլ Արսլանի անունով հիմնուած) ուր ունինք 180 աշակերտներ ։

Վերջերս կառուցուեցաւ նոր Առաջնոր– դարանը, եկեղեցիի կողքին ։ Պուէնոս Այրէսի մէջ ունինք նաեւ Ֆլօրէս ար – ուարձանի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցին իր հովիւով եւ հոգաբարձութիւնով եւ ա– ւելի քան հարիւր աշակերտութեամբ ։ Ունինք տակաւին ուրիշ երեք մատուռներ եւ մանկապարտէզներ ու նախակրթարան– ներ արուարձաններու մէջ ։ Ամբողջը՝ մօտ 650 – 750 աշակերտներով ։

Հար. Ամերիկայի թեմը կազմակերպեց Թրքահայոց այժմու Պատրիարքը, որ ա– ւելի քան 16 տարի առաջ, կաթողիկոսի կողմէ նշանակուեցաւ առաջին կաթող. պատուիրակ Ամերիկայի Հայոց ։ Ես երեք տարիէ ի վեր կը պաշտօնավարեմ այնտեղ ու այս կարճ ժամանակաշրջանին մէջ ջա– նացած եմ կազմակերպել Հարաւային Ա – մերիկայի թեմը , ամէնուրեք կազմելով եկեղեցասէր տիկնանց եւ հայ եկեղեցւոյ երիտասարդաց կազմակերպութիւններ ու բանալով կիրակնօրեայ դպրոցներ, մեր մատաղ սերունդները եւ երիտասարդները համախմբելու համար եկեղեցւոյ շուրջ ։

Ազգ. կեանքը խանդավառութեամբ եւ եռուզեռով է լեցուն ։ Կան Ազգ. մշակու – թային կազմակերպութիւններ եւ հայ մամուլ, օրաթերթ, շաբաթաթերթ եւ Ա– ռաջնորդարանի « Հայ Կեդրոն» կիսամ – սեայ պարբերաթերթը ։ Կան համալսա – րանական ,ինչպէս նաեւ մարզական միու– թիւններ նոր սերունդին դաստիարակու – թեան համար ։ Գաղութը ընդհանրապէս բարեկեցիկ եւ ինքնաբաւ, կը բաղկանայ մեծ մասամբ, Մարաշցի, Այնթապցի , Հաճնցի, Իզմիրցի եւ Իսթանպուլցիներէ ինչպէս նաեւ Զէյթունցիներէ (Մոնթէվի– տէոյի կողմերը) եւ Խարբերդցիներէ Սան Փաուլօ) ։ Հայերը ընդհանրապէս կերպա– սի, հագուստեղէնի եւ կօշիկի գործի մէջ են, ունին գործարաններ եւ խանութներ ։

Հար. Ամերիկայի հայ գաղութը բաղ – դատմամբ Հիւս. Ամերիկայի հայ գաղու– թին, աւելի նոր է եւ բաղդատմամբ անոր աւելի հայախօս ։

Ազգ. նախակրթարաններու իբրեւ յա – ւելում եւ կամ հայեցի դաստիարակու – թեան իբրեւ կարեւոր ձեռնարկ, ծրագիր ունինք բանալու երկրորդական վարժա – րան մը, որպէսզի հայ երիտասարդու – թեան կարելի ըլլայ ջամբել աւելի հիմ – նական ու զօրաւոր ուսմունք ։ Տեղւոյն պայմանները նպաստաւոր են որովհետեւ պետական վարժարանները բաց են մինչեւ կէսօր ։ Հետեւաբար ամէն օր կէս օր ու – նինք օգտագործելի ։

Եկեղեցիներ եւ դպրոցներ ունինք նաեւ Մոնթէվիտէոյի եւ Սան Փաուլոյի մէջ , ուր կը պաշտօնավարեն երեք քահանաներ եւ ուր նոյնպէս կայ փառաւոր հայ եկե – ղեցի մը՝ Ս. Գէորգ, կառուցուած՝ Հա – լէպահայ Ծօրճ Ռազկալլայի կողմէ ։

Սան Փաուլոյի համայնքը ունի հայկ. օ– րական դպրոց, մօտ երկու հարիւր աշա– կերտներով, շքեղ ու մեծ սրահ մը եւ իր Առաջնորդարանը ։ Իսկ Մոնթէվիտէոյի մէջ ունինք նորակառոյց մեծ ու գեղեցիկ սրահ մը, չորս դպրոցներ եւ շուտով պի– տի կառուցուի հայկական ոճով գեղեցիկ եկեղեցի մը Գրիգոր Պէրկամալիի եւ ազգ. նուիրատուներու կողմէ կառուցուած ։ Մօտ հարիւր ընտանիքի համայնք մըն ալ ունինք Ռիօ տը Ժանէյրոյի մէջ, ուր այ – ցելեցի այս տարի կազմակերպելու հա – մար Թեմը ։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱՅԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ամպիոնի վերա – բացումը կատարուած է Նոյ. վեցին, Պէյ– րութի Սէն Ժօզէֆ համալսարանին մէջ ։ Դասախօս Յովհ. Վ. Մըսըրեան՝ վարիչը հայագիտութեան ամպիոնին յայտարա – րած է թէ յառաջիկայ երեք տարիներուն համար կազմուած է նոր յայտագիր մը ո– րուն մաս կը կազմէ նաեւ «Հայաստանի կարգն ու սարքը» ։

ՍԻՈՆ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ՝ Կաթ. պատ– ուիրակը Հարաւ. Ամերիկայի, էջմիածի– նէն վերադարձին այցելած է Պէյրութի Նշան Փալանճեան ճեմարանը, ընկերակ – ցութեամբ Շահէ Վ. Աճէմեանի, Բաբգէն Վ. Վարժապետեանի եւ Երուսաղէմի եր– կու միաբաններու ։ Հիւրերը այցելեցին ճեմարանին Մուրատ մատենադարանը , դասարանները, մանկապարտէզը եւն. ։ Ներկայ եղան բարձրագոյն դասարա – նին գրականութեան դասին, ինչպէս եւ ֆրանսերէնի, եւն.։ Հիւրերը իրենց գո – հունակութիւնը յայտնած են ։ Սիոն արք. ըսած է թէ ինք եւս մտադիր է վերադար– ձին Պուէնոս Այրէսի մէջ երկրորդական վարժարան մը հիմնել ։ Արժանթինի այս մայրաքաղաքին մէջ կան 10 նախակրթա– րաններ ։ Պրազիլիոյ մայրաքաղաք Սան Փաւլոյի մէջ արդէն բացուած է հայկ. երկ– րորդական վարժարան մը տնօրէնութեամբ վաստակաւոր ուսուցիչ Սաքօ Յակոբեա – նի ։

ՄԵԾՆ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ տեղապահ Խ. եպիսկ. Բարոյեան նոյեմբեր 10ին այցե– լած է Ազգ. Արամեան վարժարանը Սին էլ Ֆիլի մէջ (Պէյրութ) հաւաքոյթի մը առթիւ ։ Տեղապահը խօսելով եկեղեցիի եւ դպրոցի կատարած նախախնամական դե– րերու մասին, յայտնած է որ այս վար – ժարանին կից երկու սենեակներու շինու– թեան համար Ուսումն. Խորհուրդը կը նուիրէ հազար լ. ոսկի եւ 700 լ. ոսկի ալ իբր հատուցում գումարը կը յատկացնէ շինութեան հիմնադրամին ։ Ներկաներու սրտաբուխ նուէրներէն գոյացած է 705 լ. ոսկի եւս ։ Սէն էլ Ֆիլի ազգ. դպրոցը տա– րիներէ ի վեր ողբալի վիճակ մը ունէր , վեց դասարաններու համար կային միայն երեք սենեակ, երեք կարգեր միշտ ան – պատսպար մնացած էին ։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

●

Փարիզի Հայ Բժշկական Միութիւնը տարիներէ ի վեր պարբերաբար ժողովր – դական դասախօսութիւններ կը սարքէ բժշկական եւ առողջապահական նիւթե – րու շուրջ ։

Յարդ այդ դասախօսութիւնները գրեթէ միշտ ֆրանսերէն լեզուով տեղի կ'ունե – նային , ինչ որ յաճախ դժգոհութիւններ կը պատճառէր ։

Ըստ էութեան սակայն, Հայ Բժշկական Միութեան բուն եւ կարեւոր նպատակնե – րէն մէկն է ժողովրդականացնել եւ հա – սարակութեան ամէն խաւերուն ալ մատ – չելի դարձնել այն բոլոր այժմէական խն– դիրները՝ որոնք աղերս ունի՛ն գիտական – առողջապահական նորութիւններու հետ ։

Ահա այս առաջադրութիւնը իրագոր – ծելու համար է որ Հայ Բժշկաց Միու – թիւնը ծրագրած է, այս նոր շրջանին , տալ դասախօսութիւններու շարք մը , մասնաւորապէս հայերէն լեզուով՝ ընդա– ռաջ երթալու համար իրեն եղած բազ – մաթիւ դիմումներուն ։

Դասախօսութիւններու այս նոր շարքը պիտի բացուի յառաջիկայ Դեկտեմբեր 2ին, ուրբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, Ազգա – յին տան սրահներուն մէջ ։ Առաջինը պի – տի ըլլայ բժիշկ Հայկ Գալճեան, նիւթ ու– նենալով՝

Ա) Ամլութիւն արանց եւ կանանց մօտ ։

Բ) Արուեստական բեղմնաւորում ։

Կը սիրենք յուսալ թէ ժողովուրդը պի– տի փութայ ներկայ ըլլալ եւ լսել այդ խիստ շահեկան դասախօսութիւնը ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
Հայ Բժշկական Միութեան

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (81)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

●

— Ես ի՛նչ գիտնամ... Տարիներէ ի վեր երեսն անգամ չեմ տեսած ։

— Մի ուրանար, վերջը գէշ կ'ըլլայ ։ Մենք ամէն բան գիտենք ։ Գարա Քեմալի հետ յարաբերութիւն ունիս ։ Ճիշդը խօ – սէ ։

— Աստուած վկայ, չեմ գիտեր ։ Առե– նօք ծառայած էի անոր քով, բայց երկար ժամանակէ ի վեր բաժնուած եմ ։ Բան մը չեմ գիտեր ։

— Ոչ, մի ծածկեր, տակաւին անոր հաշուոյն կը ծառայես Նիյազի, գիտենք ։ Խոստովանէ ։

— Ոչ, բնաւ ։ Ես սուտ չեմ խօսիր ։ Եթէ բան մը գիտնամ , կ'ըսեմ ։

— Մեղ մի խաբեր, քու գլուխդ պիտի չցաւի ։ Իսկ եթէ չարունակես ուրանալ , խնդիրը կը փոխուի ։ Խոստովանէ, եւ մէկը քեզի բան մը չըսեր ։

Նիյազի սկսաւ «կակուղնալ» հետզհե – տէ, երկընտրանքի մէջ մնաց, եւ վերջա – պէս գաղտնիքներու կծիկը քակուիլ ըս – կըսաւ ։

— Կ'երդնում որ, ըսաւ, Գարա Քեմալի ուր պահուըտած ըլլալը չեմ գիտեր ։ Մի– այն թէ , անցեալները մէկը փողոցին մէջ մօտեցաւ ինծի եւ ըսաւ. «Դուն Նիյազին չե՞ս, քու նախկին «փաթրօն»դ, Գարա Քեմալ պէյ յատուկ բարեւներ ունի քեզի ։ Խնդրեց որ գինքը փախցնելու համար ա – մէն ինչ ընես, ժամանակ մի անցըներ եւ այս գործը գլուխ հանէ» ։ Իմ գիտցածս այս է ահաւասիկ ։

— Շատ աղէկ, դուն ի՛նչ պատասխան տուիր ։

—Բան մը չըսի ։Ի՞նչ պիտի պատասխա– նեմ ։ Ինծի՞ ինչ ։ Անծանօթի անգամ չե – գայ ։ Ցետոյ ո՞վ էր այդ մարդը, չեմ գի– տեր ։ Ես ասանկ գործերու չեմ խառ – նուիր ։ Կարծեմ սխալմունք մը եղած էր , ուրիշ Նիյազի մը կը փնտռէին թերեւս ։

— Աղէկ, բայց, Գարա Քեմալ քու նախկին էֆէնտիդ չէ՞ ։

— Այո, ճիշդ է, ես առենօք պաշտօն – եայ էի Գարա Քեմալ պէյի հիմնած Գան– թարիյէ ընկերութեան մէջ ։

— Բնաւ չե՞ս ճանչնար քեզի մօտեցող եւ այդ առաջարկը բերող մարդը, որ յա– տուկ բարեւներ բերեր էր Գարա Քեմա – լէն ։

— Բնաւ չեմ ճանչնար, այդ օրը առա– ջին անգամ տեսայ զինքը ։ Անկէ ՝ն անգամ չեմ գիտեր ։

— Եթէ հիմա տեսնես, կը ճանչնա՞ս ։

— Կը ճանչնամ, դէմքը չեմ մոռցած ։

— Ի՞նչպէս մարդ էր, բացատրէ տես – նենք ։

Նիյազի բացատրեց այդ անծանօթ մար– դուն կերպարանքը, հասակը, ձեւը, գոյ– նը եւ ոստիկանութիւնը այս հիման վրայ սկսաւ խուզարկել քննութիւնները ։

Հիմա մի առ մի նկարագրութեան կ'առ – նուէին Գարա Քեմալի հրամանին տակ աշխատած մարդիկը, անոր ծառայած դէմքերը ։ Մինչեւ առտու կը շարունակ – ուէին այս աշխատանքները ։

Ցանկարծ, այս խառնաշփոթ քննու – թեանց ու ենթադրութեանց մէջ, լոյս մը ծագեցաւ ոստիկանութեան մտքին մէջ , Էնվէր պէյ անուն մէկու մը վրայ կեդրո– նացաւ անոր ուշադրութիւնը ։ Էնվէր պէյ եմտական պաշտօնեայ էր, կը բնակէր Ազսարայ եւ Գարա Քեմալի երախտաւոր– եալն էր ։ Առենին, Էնվէր պէյ քաղաքա – կան յանցանքի մը ամբաստանութիւնով Սինոպ պիտի աքսորուէր եւ Գարա Քեմալ միջամտելով զինքը փրկած էր աքսորէն ։

Ոստիկանութիւնը սկսաւ փնտռել այս Էնվէր պէյը, եւ շուշացաւ գտնել անոր հասցէն, Ազսարայ, Ճանպազհանէ փո – ղոց, թիւ 10 ։

Շատ մը ոստիկաններ զանազան տա – րազներով ծպտուած, առանց իրենց ինք– նութիւնը գծալի ընելու, սկսան պաշարել այդ տունը գտնուած փողոցը եւ անոր բոլոր անկիւնաբերանները ։ Տունին բո – լորտիքն ալ շրջապատուած էր ծպտուած ոստիկաններով, որոնք այդ պահուն շըր– ջուն վաճառորդներ էին, կամ կօշիկ ներ – կող մը, մուրացկան, եւն. ։

Այս բոլոր պատրաստութիւնները լը – րացնելէ ետք, ոստիկանները ամբողջովին ամրացուցին այդ տունին շուրջ հաստատ– ուած շղթան ։ Ալ ճանճ մը անգամ չէր կրնար փախչիլ ։

(Շար.)

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԶԵԿՈՅՑ

Պ. Վարդան Սարգսեանի կողմէ, (Կաթողիկոսական ընտրութեան պատգամաւոր Մարսէյլի) :

Այս չարաթ օր, ժամը 20·30ին, Պաւէնթէրնասիոնալի սրահին մէջ, 230, Շըմէն տը Մատրակ Վիլ, Մարսէյլ :

Կը նախագահէ Պ. Պ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժին : Մուտքը ազատ է : Կը խնդրուի ճիշդ ժամուն ներկայ գտնուիլ եւ մանուկներ չբերել :

Պ. Կարօ Ուշագլեան, Պ. Գէորգ Ուշագլեան, Տէր եւ Տիկին Արտաշէս Ուշագլեան եւ իրենց զաւակը, Տէր եւ Տիկ. Յարութիւն Ուշագլեան եւ իրենց զաւակը, Այրի Տիկին Մանուէլեան եւ զաւակները (Նիւ Եորք), Այրի Տիկին Արմենուհի Սուրէնեան եւ զաւակը (Նիւ Եորք), Տէր եւ Տիկին Սահակ Մանուկեան եւ իրենց զաւակը (Նիւ Եորք), Օր. Օր. Շողիկ, Անահիտ եւ Տիգրան Թէրզեան (Քալիֆորնիա), եւ համայն պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, հարսին, ներոջ, քրոջ եւ մօրաքրոջ՝

ՏԻԿ. ԱՂԱՒՆԻ Կ. ՈՒՇԱԳԼԵԱՆԻ

(Ծնեալ Մոմճեան, Կարնեցի)

մահը որ տեղի ունեցաւ յետ երկարատեւ հիւանդութեան :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի չարաթ ժամը 15·30ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Փանթէնի գերեզմանատունը, ընտանեկան դամբարանը :

Կը խնդրուի ծաղկեպսակ չղրկել :

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Փարիզէն Տիկին Հռոփ Գրիգորեան փոխան ծաղկեպսակի հինգ հազար ֆր. կը նուիրէ ողբացեալ այրի Տիկին Նեկտար Գոչունեանի մահուան առթիւ, յատկացնելու համար տեղւոյս աղքատներուն :

Ալֆորվիլի Ս. Պ. Պ. Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւն

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Շքեղ պարահանդէս կազմակերպուած Առնուվիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ, հովանաւորութեամբ տեղւոյս եկեղեցւոյ Թաղական խորհուրդին : 4 Դեկտ. 1955, ժամը 15–23 : Սալ Կալմանի մէջ :

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Շաւիլի մէջ Դեկտեմբեր 11ին, կիրակի օրը, կազմակերպուած Կապ. Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղերուն կողմէ :

IMPRIMERIE ARAXES 46, Rue Richer. Paris

Salle Chopin - 252, Fg. St. Honoré

RECITAL de PIANO

Ե Լ Ե Ն Ա   Գ Ի Ւ Տ Ե Ա Ն

ՇԱԲԱԹ 26 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ԺԱՄԸ 21ԻՆ

Կազմակերպութեամբ « ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ՕԺԱՆԴԱԿՈՂ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՅԱՅՏԱԳԻՐ՝ Պէթօվըն, Շուման, Շօփէն, Ռաքմանինօֆ

ԵՒ Ա. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ

Յայտագրին մեծագոյն բաժինը նուիրուած է Խաչատուրեանի գործերուն :

ՏՈՄՍԵՐՈՒ ԳԻՆ 600, 400, 300 ֆրանք :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ԲԱՑՄԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, կէսօրէն վերջ ժամը 2·30ին Ամիքալ Լայիքի ընդարձակ սրահին մէջ, Մօնթէ Սէն Մարսէլ :

Կը ներկայացուի «ԽՂՃԻ ԶՈՀԵՐԸ» ողբերգ. հինգ արար, ղեկավարութեամբ եւ դերակատարութեամբ Պ. Ս. Քէփէնկեանի : Այս առթիւ՝ Մարսէյլի Համազգայինի վարչութիւնը իր ամբողջական կազմով ներկայ կ'ըլլայ :

Կը բանախօսէ Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ :

ԶԵԿՈՒՑՈՒՄ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 3ին, ռիւ ժէ, Սէն Լուիի սրահի մէջ, պիտի զեկուցանէ Լիոնի կաթողիկ. պատգամաւոր, Աղ. Կիւլպէնկեան, էջմիածնայ կաթողիկոսական ընտրութեան, միւռոնի օրհնութեան, եպիսկոպոսներու ձեռնադրութեան եւ Հայաստանի վերաշինութեան մասին :

Կը խնդրուի հայրենակիցներէն ներկայ ըլլալ :

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Անիէռի խումբին, այս կիրակի, ժամը 15էն 23, ընկերվարականներուն սրահը, 149պիս, Ավընիւ տ'Արժանթէօյ : Կը հրաւիրուին բոլոր քոյր մասնաճիւղերը, ինչպէս նաեւ բոլոր համակիրները :

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ – ՄԿՐՏԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս կիրակի առաւօտ, քառաձայն պատարագ պիտի մատուցուի Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին :

Կը հրաւիրուի Փարիզի հաւատացեալ ժողովուրդը :

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ

Համազգայինի վարչութիւնը կազմակերպած է թէյասեղան մը, որ տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի ժամը 16ին, սրճարան Քառէի վերնայարկը (մէթրօ Քառէի ճիշդ դէմը) : Ներկայ պիտի ըլլայ Համազգային Մշակութային Ընկերութեան Կեդր. վարչութեան ատենապետ՝ Բժիշկ Գօնեալեան : Կը հրաւիրուին անդամները եւ համակիրները :

Ծախքերու մասնակցութիւն :

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ամասիոյ Հայր. Միութեան (Մարսէյլ) կողմէ :

Պատուակալ նախագահութեամբ Պ. Գ. Յ. Սիմոնեանի (Կիպրոսէն) :

Կիրակի, 27 Նոյեմբեր, ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր Սալօն Նորմանտիի շքեղ սրահին մէջ :

Զուարթ անակնկալներ, քոթիյոն, գեղեցիկ աչքի մրցում ներկաներու մէջ :

Սպանիական երգ եւ պար քասթանիէթով, 7 հոգինոց զուարթ նուագախումբ ՓՕԼ :

Առատ պիւֆէ մատչելի գիներով :

Սեղանները սահմանափակ ըլլալով, կանխաւ ապահովել Պ. Տ. Զօրիկեանէ՝ 5 Ավընիւ Քամիյլ Փէլըթան :

Տիկին Արփինէ Մուրճիկեանէ՝ 43, Ռիւ Թափի Վէր :

Պ. Յ. Չէքիմեանէ՝ 12 ռիւ տը լ'Արք, հեռ. Փրատօ 78–61 :

ԾԱԽՈՒ Է

Մեկնումի պատճառով նոր

Surjeteuse Standard Maser Spécial

Դիմել՝

Tavitian, 13, rue Civiale, Paris (10)

ԺԱՆԻՆ ԳՈՉԵԱՆ

ՎԱՀԱՆ ՔԷՇԻՇԵԱՆ

(Ատամնաբոյժ)

(Նշանուած)

Մէօտօն, 20 Նոյ. 955 Իսի

ԲԱՑԱՌԻԿ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Հ. Յ. Դ. Կեդր. Կոմիտէն բացառիկ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.

Վիէն, այս չարաթ ժամը 21ին :

Լիոն եւ Տէսին, այս կիրակի ժամը 21–ին, 101 Ավընիւ տը Սաքս :

ԺՈՂՈՎՆԵՐԸ ՏԵՂԻ Կ'ՈՒՆԵՆԱՆ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔԱՏԵՂԻՆԵՐԸ : Կը զեկուցանէ՝

ԸՆԿ. ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ուս. խումբի ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս չարաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին :

ԶԱՒԱՐԵԱՆ ենթ.ի ընկերները՝ այս չաբաթ իրիկուն սովորական տեղը :

ՆԻԿՈԼ – ԴՈՒՄԱՆ խումբի ընկերները՝ այս կիրակի, կէսօրէն վերջ ժամը 3ին :

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ենթ.ի ընկերները այս կիրակի, կէսօրէ վերջ, Ա. Ահարոնեանակումբը :

ՎՌԱՄԵԱՆ ենթ.ի ընդհ. ժողովը՝ կիրակի 4 Դեկտ., սովորական տեղը :

Բացականները նկատի կ'առնուին, ներկայանալ անդամատետրերով :

Այս ժողովներուն ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները :

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Շրջ. վարչութիւնը միջմասնաճիւղային ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի շրջանի վարչութիւնները եւ ընկերուհիները, այս երկուշաբթի ժամը 3·30ին, Ռէժան սրճարանը, մեթրօ Քառէ :

ԱՆԻԷՌ · ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ Ֆ. Կապ. Խաչի ժողովը այս երկուշաբթի, ժամը 16ին, սովորական հաւաքատեղին :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Տան մէջ աշխատող վստահելի կին մը : Ճաշ, բնակարան, վճարուելիք ամսական : Նախընտրելի է առանձին կին մը :

Դիմել՝ Ա. ՀԱՄԱԼԵԱՆԻ,

68, Rue Nationale, Marseille

Tél. Co. 33-22

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 փր. կամ $ 10 Հատը 12 փր.

ԿԻՐԱԿԻ 27 ՆՈՅԵՄԲԵՐ • DIMANCHE 27 NOVEMBRE 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7837 31e ANNEE
Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3248

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԻՏԸՆԻ ԾՐԱԳԻՐԸ

Մերձաւոր Արեւելքի խաղաղութիւնը խանգարուեցաւ այն օրը, երբ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը, 1947ի աշնան, որոշեց երկուքի բաժնել Պաղեստինը, որ ամբողջ երեսուն տարի ենթարկուած էր Մեծն Բրիտանիոյ հոգատարութեան :

Այդ որոշումին շնորհիւ էր, որ ծնունդ առաւ նոր պետութիւն մը՝ Իսրայէլ։ Երկու հազար տարի անկախութենէ ու հայրենիքէ զուրկ՝ օտար լուծի տակ տառապելէ ետք, աշխարհացրիւ հրէութիւնը վերջապէս առիթ կ'ունենար սեփական տուն մը ստեղծելու՝ իր նախահայրերու պատմական հողերուն վրայ :

1948ին ծագած դժբախտ պատերազմ մը ի նպաստ Իսրայէլի յեղաշրջեց Պաղեստինի աշխարհագրական սահմանները։ Եօթը հարիւր հազար Պաղեստինցի Արաբներ պարտաւորուեցան լքել իրենց հայրենի տուները եւ ապաստան փնտռել դրացի արաբ երկիրներու մէջ, ուր կը մնան ցարդ, վայելելով տեղական իշխանութեանց եւ միջազգային կազմակերպութեանց օժանդակութիւնը :

Գրեթէ վեց տարիէ ի վեր դադրած է պատերազմը, սակայն հաշտութիւն չէ կնքուած դեռ։ Զինադադարը անորոշ վիճակ մըն է ստեղծած այդ շրջանին մէջ։ Սահմանագլուխի փոխադարձ ոտնձգութիւններ ամէն վայրկեան նոր պատերազմի մը սպառնալիքին տակ կը պահեն դրացի երկիրները :

Անգլիա, Ֆրանսա եւ Ամերիկա դաշինքով մը երաշխաւորած են արաբեւիսրայէլեան նոր սահմանները։ Այսինքն ներկայ «գոյավիճակ»ի պահպանումը :

Արաբական պետութիւնները ո՛չ միայն չեն ընդունած «կատարուած իրողութիւն»ը, այլ ցարդ չեն ուզեր իրաւապէս ճանչնալ Իսրայէլը՝ իբրեւ պետութիւն :

Պաղտատի Ուխտին կնքուելէն ի վեր Խորհրդային Միութիւնն ալ սկսած է գործօն դեր կատարել Մերձաւոր Արեւելքի մէջ, ուր բազմաթիւ վիճելի հարցեր լուծումի կը սպասեն տարիներէ ի վեր։

Այն օրէն ի վեր, որ Մոսկուա դիրք բռնեց ի նպաստ արաբական երկիրներուն, յանձն առնելով սպառազինել զանոնք, իրարանցումի մատնուած են արեւմտեան երաշխաւոր պետութիւնները :

Անգլիոյ վարչապետ Իտընի ծրագիրը արձագանգն է անոնց մտահոգութեանց : Նպատակն է արաբական երկիրներու վրայէն հեռացնել խորհրդային ազդեցութիւնը :

Իտըն կ'առաջարկէր, որ Իսրայէլ Արաբներուն վերադարձնէ այն հողամասերը, որոնց տիրացաւ 1948ի կռիւներու ընթացքին եւ քաշուի 1949ի սահմաններուն մէջ։ Կը պահանջէր, որ Պաղեստինցի գաղթականները վերադառնան իրենց հայրենի տուները :

Մերձաւոր Արեւելքի մէջ խաղաղութիւնը ամրապնդելու, կիրքերը հանդարտեցնելու եւ հարեւան երկիրներու միջեւ համերաշխութեան մթնոլորտ մը ստեղծելու լաւագոյն միջոցը կը նկատուէր այս ծրագիրը :

Իսրայէլացիք անակնկալի եկած, խստիւ կ'ընդդիմանան այս ծրագրին, մանաւանդ Եգիպտոսի սպառազինութենէն ջղայնացած, իրենց կարգին գերագոյն զոհողութիւններ կ'ընեն բանակը զօրացնելու համար։ Արտաքին նախարար Շարեթի Ամերիկա այցելութեան առթիւ մեծահարուստ Հրեաներ լայն բացած են իրենց քսակը՝ արդիական զէնքեր հայթայթելու համար Իսրայէլի : Այս վերջինը չուզեր լքել իր գրաւած հողամասերը, մանաւանդ որ հոն երեւան հանուած են քարիւղ եւ հարուստ հանքեր :

Այս պայմաններուն տակ ձախողութեան դատապարտուած է Իտընի ծրագիրը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ԹՆՃՈՒԿԸ

ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԻ ՎԱԽԵՐ — ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ՝ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

Նախարարական խորհուրդի որոշումով, վարչապետ Ֆոր ազգ. ժողովին առաջարկած էր ամէն բանէ առաջ զբաղիլ ընտրութեանց խնդրով եւ յետաձգել կառավարութեան ընդհ. քաղաքականութեան մասին վիճաբանութիւնները։ Ինչպէս կը նախատեսուէր, ազգ. ժողովի նախագահներու խորհրդաժողովը ուրբաթ օր 224ի դէմ 375 քուէով մերժեց վարչապետին առաջարկը եւ որոշեց երեքշաբթի օրուան նիստը սկսիլ հարցապնդումներով, ի հեճուկս կառավարութեան ծրագրին :

Այս պայմաններուն տակ կառավարութիւնը որոշեց վստահութեան խնդիր դնել հետեւեալ ծրագրին վրայ, զոր պիտի ներկայացնէ երեքշաբթի օրուան ժողովին, ազգային ժողովի շրջանը փակել ընտրական օրէնքի քուէարկութենէն եօթը շաբաթ վերջի հինգշաբթի օրը : Եթէ մինչեւ Դեկտ. 31 որեւէ օրէնք չքուէարկուի, փակումը տեղի պիտի ունենայ 1956 Փետր. 16ին։ Եթէ ընտրութիւնները երկու անգամէն կատարելու ձեւն ընդունուի, նոր ընտրութիւնները տեղի պիտի ունենան Փետր. 5ին եւ 12ին :

Ազգային ժողովի շրջանակներուն մէջ տենդոտ գործունէութիւն կը տիրէ : Ուրբաթ օր կառավարական ծրագրին հակառակ քուէարկեցին ընկերվարականները, համայնավարները, արմատականները պլեւացիները եւայլն։ Ի նպաստ քուէարկեցին միայն չափաւորներն ու ժողովրդային Շարժումը :

Երեքշաբթի օրուան նիստը շատ փոթորկալից պիտի ըլլայ։ Կառավարութիւնը որոշած է վստահութեան խնդիր դնել իր ծրագրին անմիջական քննութեան համար, պահանջելով յետաձգել իր ընդհ. քաղաքականութեան մասին կատարուելիք հարցապնդումները։ Ազգային ժողովին կը մնայ ուրեմն կամ ընդունիլ կառավարական ծրագիրը, որով եւ փութացնել նոր ընտրութիւնները, կամ տապալել կառավարութիւնը եւ յետաձգել ընտրութիւնները անորոշ պայմանաժամով : Աւելի հաւանական կը թուի այս վերջինը :

ՄԱԿԻ ՈՐՈՇՈՒՄԸ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԱՍԻՆ

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՀԱՐՑԸ ՕՐԱԿԱՐԳԷՆ ԿԸ ՔԱՇՈՒԻ

ՄԱԿի ընդհ. ժողովը որոշեց օրակարգէն դուրս քաշել Ալժերիոյ հարցին քննութիւնը։ Որոշումը տրուեցաւ առջի առտու, առանց վիճաբանութեան տեղի տալու եւ միաձայնութեամբ։ Հետեւաբար Ֆրանսական պատուիրակութիւնը այժմ կրնայ իր տեղը վերագրաւել Ազգաժողովին մէջ :

Լատինական Ամերիկայի պետութեանց ներկայացուցիչներն էին որ սկսած էին այս որոշման յանգող նախապատրաստական աշխատանքներուն։ Բայց վախ կար որ անոնց առաջարկած բանաձեւը չընդունուի Ֆրանսայի կողմէ։ Սակայն Հնդկաստանի ներկայացուցիչը Քրիշնա Մենոն առաջարկեց իր տեսակին մէջ հանճարեղ բանաձեւ մը, որ թէ՛ կը գոհացնէր Ֆրանսան եւ թէ՛ միւս պետութիւններուն կողմէ միաձայնութեամբ ընդունուելու բոլոր տուեալները ունէր։— «Ազգաժողովը կ'որոշէ աւելի երկար չզբաղիլ Ալժերիոյ հարցով, հետեւաբար ուրեմն իր 10րդ համագումարին օրակարգի նիւթերէն դուրս կը ձգէ զայն»։

Այս ձեւով «փակագիծը կը գոցուի» :

× Ֆրանսայի արտաքին նախարար Պ. Փինէ, գոհունակութիւն յայտնելով ՄԱԿի վերոյիշեալ որոշման մասին, յայտարարեց որ Ֆրանսա այժմ կրնայ իր տեղը վերագրաւել Ազգաժողովի միւս պետութեանց շարքին :

× Ֆրանսայի վարչապետ, Պ. Էտկար Ֆոր ըրաւ հետեւեալ յայտարարութիւնը. «Սեպտեմբեր 30ի որոշումը դայթակղեցուցիչ էր : Այս նոր որոշումը գոհացուցիչ է։ Կը հրճուիմ թէ՛ Ֆրանսայի համար, որ Ազգաժողովին մէջ իր տեղը պիտի վերագրաւէ եւ երջանիկ պիտի ըլլայ, թէ՛ ՄԱԿի համար, որուն դիրքը այս ձեւով համապատասխան կը դառնայ իր գոյութեան հիմքը կազմող օրինագծին»։

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԱՐԱԲԵՒԻՍՐԱՅԷԼԵԱՆ ՎԷՃԸ

Աշխատաւորականները կը հակառակին Իտընի ծրագրին

Անգլիոյ երեսփ. ժողովի առջի օրուան նիստին մէջ աշխատաւորական կուսակցութեան վարիչները պահանջեցին օրակարգի վրայ դնել Պաղտատի Ուխտը եւ Կիպրոսի խնդիրը։ Անոնք պահանջեցին, որ Անգլիա մասնաւոր դաշինք մը կնքէ Իսրայէլի հետ՝ ճիշդ ինչպէս կնքեց Թուրքիոյ, Իրաքի, Իրանի եւ Փաքիստանի հետ։ Աշխատաւորական երեսփոխան Ալֆրէտ Ռոպընս բուռն ճառ մը խօսեցաւ վարչապետ Իտընի ծրագրին դէմ, որ միակողմանի զիջումներ կը պահանջէ Իսրայէլէն՝ առաջարկելով 1947ի սահմանները հիմ բռնել Արաբներու եւ Իսրայէլի հաշտութեան համար :

Իտըն պատասխանեց թէ Արաբներուն եւս զիջումներ պիտի կատարեն, Իսրայէլի տնտեսական պաշարումին վերջ պիտի տան, բազմաթիւ արաբ գաղթականներ այլեւս իրենց հայրենի տուները վերադառնալէ պիտի հրաժարին եւ դրացի արաբ երկիրները վերջապէս պաշտօնապէս իբրեւ պետութիւն պիտի ճանչնան Իսրայէլը :

Այս բացատրութիւնները գոհացում չտուին աշխատաւորականներուն, որոնք ամէն բանէ առաջ լուսաբանութիւններ ուզեցին Իսրայէլէն պահանջուած հողային զիջումներուն մասին։ Իտըն չպատասխանեց այս հարցումին :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՎԱՐԻՉՆԵՐԸ ԵՒ ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ

Շարունակելով Հնդկաստանի իրենց շրջապտոյտը, մարաջախտ Բուլկանին եւ Խրուշչեւ մեկնեցան Պոմպէյէն եւ հասան Փունա :

Պոմպէյ եղած միջոցին Բուլկանին յայտարարած էր, որ «հակառակ իրենց տարբեր քաղաքական վարդապետութիւններուն, Կանտիի եւ Լենինի մղած պայքարները միեւնոյնն էին. երկուքն ալ յաղթական պայքար մղեցին՝ իրենց ժողովուրդներուն համար լաւագոյն ապագայ մը ապահովելու համար» :

× Խորհրդային վարիչները այցելեցին նաեւ ջրաբաշխական մեծ գործարան մը եւ զինուորական ազգային դպրոցը :

× Կարգ մը Հնդկական թերթեր («Թայմզ Օֆ Ինտիա», եւն.) սկսած են դժգոհութիւն յայտնել Բուլկանինի եւ Խրուշչեւի ելոյթներուն մասին. «Ստոյգ է որ քաղաքավարութեան պէտք է պատասխանենք քաղաքավարութեամբ, բայց ոչ այն աստիճան, որ թոյլ տանք հիւրերուն՝ իր տանտիրոջ տեղը գրաւել։ Երբ մեր իսկ Խորհրդարանը կը դառնայ բեմ մը, որուն վրայէն օտար հիւրեր, ինչքան ալ յարգելի ըլլան անոնք, կը քննադատեն մեզի բարեկամ ուրիշ պետութիւններ, տանը եկած կը համարենք որ քիչ մը նեղուած զգանք այս կացութենէն» :

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Հ. Մ. Ը. Մ.Ը ՅԱՂԹԱԿԱՆ

Ինչպէս գրած էինք առջի օր, Պէյրութի Հ. Մ. Ը. Մ.ը Թեհրան գացած էր հանդիպումներ ունենալու համար պարսկական խումբերու հետ։ Առաջին հանդիպումին իսկ Հ. Մ. Ը. Մ. յաղթած է իրանեան բանակի զտեալ խումբին 0ի դէմ 3 կէտով :

ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԵԱՆՑ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ

Հանրային Աշխատութեանց եւ Փոխադրութեանց նախարարը առջի գիշեր անգամ մը եւս ունկնդրութեան ընդունեց օդանաւային սպասարկութեանց սէնտիքաներու ներկայացուցիչները. անոնց հաղորդեց վարչապետին առաջարկութիւններուն եւ Ելմտական նախարարին առարկութիւններուն հիման վրայ առնուած որոշումները.—

1) Հարիւր միլիոնի վարկ մը յատկացնել մասնագիտացած պաշտօնեաներուն համար :

2) Օդային սպասարկութեան ներքին կանոնագիրն ու պաշտօնեաներու փոխյարաբերութիւնները աւելի որոշ հիմերու վրայ դնելու համար ստեղծել քննիչ յանձնախումբ մը։

Սէնտիքաներու ներկայացուցիչները այս որոշումները մերժեցին, զանոնք գտնելով «անբաւարար» :

× Ամերիկեան օդանաւային ընկերութիւնները (Փան – Ամերիքան Էյրուէյզ եւ Թրանս Ուորլտ Էյրլայնզ) հերքեցին այն լուրը թէ նպատակ ունին իրենց Եւրոպական կեդրոնատեղին Փարիզէն փոխադրել Լոնտոն։ Ճշդեցին, որ գործադուլը վերջ գտնելուն պէս Օրլիի մէջ պիտի վերահաստատեն իրենց կեդրոնը :

ԱՏԸՆԱՈՒԸՐԻ ՀՈԳԵՐԸ

Հազիւ առողջացած եւ իր պաշտօնին գլուխը վերադարձած, վարչապետ Ատընաուըր դժուարութեանց պիտի հանդիպի իր կառավարութեան արտաքին քաղաքականութեան որդեգրելիք ուղղութեան մէջ։ Արդարեւ, Ժընեւի խորհրդաժողովէն ի վեր, Պոնի Խորհրդարանին ազատական խմբակը կ'ուզէ Խ. Միութեան հետ մերձեցման քաղաքականութիւն վարել։ Ատընաուըր հակառակ է ա Յամենայն դէպս, տագնապի մթնոլորտ մը կը տիրէ Պոնի մէջ, որ կրնայ հետագայ բարդութիւններու ծնունդ տալ :

× Պաշտօնական հաղորդագրութեան մը համաձայն, Խ. Միութեան փոխ արտաքին նախարարը Զորին, նշանակուած է Արեւմտեան Գերմանիոյ ռուսական առաջին դեսպան :

× Գերմանական բանակին առաջին 12 զօրաբաժինները (500.000 հոգի) հետզհետէ պիտի կազմուին, ըստ Պոնի Պաշտպանութեան Նախարարութեան մէկ յայտարարութեան :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Ա. ՄԻԿՈՅԵԱՆ իր վաթսուներորդ տարեդարձին առթիւ ստացած է Լենինի առաջին կարգի շքանշանը։ Այս պատիւին յայտարարութիւնը, որ ընդհանրապէս պարզ նախադասութեամբ մը կ'ըլլայ, Միկոյեանի պարագային ընկերացած է բացառիկ կերպով գնահատական տողերու :

ԱՒՍՏՐԻՈՅ երկաթուղային եւ թղթատարական սպասարկութեանց պաշտօնեաները կը սպառնան գործադուլ յայտարարել։ Այս սպասարկութիւնները պետականացուած հիմնարկութիւններ են : Կաղանդի տօներուն առթիւ մէկ շաբաթական յաւելում կը պահանջեն :

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ «Էօքա» գաղտնի կազմակերպութիւնը (Յունաստանի հետ միացման կողմնակից), ժողովուրդը հրաւիրեց կազմակերպուած դիմադրութեան :

ՔԱԼԻՖՈՐՆԻՈՅ հարաւային կողմը գտնուած են քարիւղի նոր հորեր :

ԾԽԱԽՈՏԻՆ ՀԷՔԵԱԹԸ

Գիւղը ունէր դաժան մեծատուն մը, սակայն անոր միամօր աղջիկը իր լուսնի քաղցրութեամբ, արեւի ճառագայթումով եւ գարնային հեշտութեամբ կարծես կը դրժէր հօրը հարազատութիւնը :

Այնպէս որ գիւղին երիտասարդները երկչոտ հովմերու պէս կ'որոնէին զայն, անոր հրապոյրներէն բոյր մը շնչելու եւ ակնարկէն շող մը յափշտակելու բաբախումով :

Եւ աղջիկը, այդ բոլորին մէջ իր սիրտը մեղմացուց պարզուկ մշակորդիի մը, որ էր թխավարս, գեղուղէշ եւ քաջալանջ :

Իրենց սիրտերուն հուրը շուտով ինկաւ մէկ խնկամանի մէջ եւ սկսաւ ծխարձակ-ուիլ :

Եւ սակայն չարաբախտ սեւ օր մը հայրը ուզեց իր աղջիկը ընծայել դասակից հարուստի մը տարուոք ու անհամ տղուն :

Մերժում, աղերս, լաց կոծ, ծեծ ու սպառնալիք, նոյնիսկ ըմբոստացում՝ ան-օգուտ : Հօրը երկաթեայ կամքին անխոր-տակելի շղթայով, հարս տարուեցաւ ան հարուստին տունը իբր մատղաշ զառնուկ կամակոր խնջոյքի մը :

Փեսային բոլոր քնքշութեանց ու նուէ-րումներուն հակառակ՝ աղջկան սիրտին կնդրուկը կը շարունակէր աւելի քան աստկութեամբ մխալ իր կորիճին հա-մար :

Եւ ըմբոստութեան արդար մոլուցքի մը մէջ՝ ընդոտնելով ամէն վերապահութիւն ու պարտադրութիւն, օր մը իր դուռը դաղտնի բացաւ սիրածին :

Եւ այնուհետեւ, դուռը բացուեցաւ շատ օրեր, երկար ատեն, առանց կարենալ մեղմելու իրենց զոյգ կիրքերուն ճարճա-տիւնը :

Մինչեւ որ չարաբախտ ուրիշ օր մը, ե-րիտասարդը յեղակարծ արկածի մը զոհ գնաց որսորդուի մը պահուն :

Սուգին մխիթարութիւնը հարկաւ թէ չէր կրնար գտնել ամուսնին պարտադրիչ գիրկընդխառնումներուն մէջ, որոնք այ-ժըմ ա՛լ աւելի պժգալի ու զազիր կը դառ-նային :

Եւ ըմբոստացման նոր մոլուցքի մը մէջ, իր կորուստին վրէժովն իսկ խա-րանուած, ան ունեցաւ նոր տարփածու մը՝ դառնալով այսպէս քիչ մը աւելի հա-մարձակ ու արհամարհոտ աշխարհի հան-դէպ :

Բայց զայն շուտով ճամբեց՝ չգտնելով առաջինին ջերմութիւնը զոր այժմ կ'որո-նէր թերեւս երրորդի մը մօտ :

Շշուկներն ու զայրացութիւնները զուռնէ դուռ, տանիքէ տանիք բամբա-սանքի ոստայնը կը հիւսէին ու կը հիւ-սէին :

Այս անցուդարձերը չհաղորդելու ա-խորժակով, ցոփ երեւելի մը կ'այցելէ ա-նոր, իր ցանկութիւնը կը յայտնէ չայլ ու մեղրաբերան խոստումներով զարդի ու դոհարի : Սառնաշունչ լռութիւն : Այն ա-տեն ռազմակերպը փոխելով, ծեր աղուէ-սը կը սպառնայ հրապարակել ամէն ինչ : Պատասխան՝ փտարում :

« Ցանկութիւնք ծերոց զվէմս պատա-ռեն» : Վատակեացը կ'որոշէ վրէժը լուծել գիւղի ծերակոյտին առջեւ ամբաստանե-լով զայն թէ պոռնկութիւն կը գործէ, եւ թէ գիւղին եւ իր հօրենական տունին պա-տիւին դարմանումը միայն աքսորն էր եւ կամ մահը :

Ծերերու ատեանին առջեւ, հարցաքըն-նութեան պահուն, աղջիկը տեսնելով դա-տաւորներու՝ մէջ այն մարդը որ իրեն լկտի առաջարկներ էր բերած, խռովայոյզ ու խելակորոյս՝ յախուռն ու աներկեւան կը պատասխանէ .

— Դուք, ձեր յօժար կամքովն ու սի-րով ամուսնացեալներ, ձեր մէջ կան որ չեն վարանած ցանկալ ու զոհացում պա-հանջել ուրիշ կիներէ : Բայց ձեզմէ մէկը երբ աչք ունենայ կնոջ մը եւ առաջարկէ եւ կինն ալ հնազանդի, արդեօք քաջու-թիւնը կրնա՞յ ունե՛ալ հրաժարելու ըն-ծայուած վայելքէն : Կարծեմ ոչ : Բոլորդ ալ կը ցանկաք եւ կ'ընդունիք, ախորժով :

Դատաւորները մօրուքնին ճանկրտելէն, անհամարձակ իրարու պշնելու եւ աղջը-կան յանդգնութիւնը լրբենի խոստովա-նութիւ՞ մը համարելով կ'արձակեն մա-հապատիժը :

Մահապատիժի գործադրութեան պա-հուն ծնրադիր ու բազկատարած, ակնար-կը երկինքը ծակելէն, զոհը աղօթեց .

— Տէր Աստուած, քեզի կը յանձնեմ հոգիս որ անմեղ է : Դուն հաստատէ ար-դարութիւնը մարդոց չարութեան վրայ : Կը խնդրեմ, գերեզմանիս վրայ այնպիսի բոյս մը ծաղկեցուր, որ թունաւոր ըլլայ ու մարդիկ չիմանան, փորձուին ու չկա-րենան մերժել, միշտ ցանկան ու բնաւ չյագենան... եւ գիս յիշեն :

***

Գիւղէն դուրս, գերեզմանատունէն դուրս թաղեցին զայն : Ոչ քահանայ, ոչ աղօթք :

Իր վերջին սիրահարը, հետեւելով իր կուրծքին տակ դեռ անշէջ զգացումին, գիշերանց կ'երթար քարեր կը հաւաքէր եւ կը նշանադրէր դամբանը : Ուրիշներ որ հեռուանց կը ցանկային անոր, անցած ա-տեննին ակնթարթ մը կը կանգնէին հողա-կոյտին առջեւ աւաղելով անոր գեղեցկու-թիւնն ու ճակատագիրը :

Եւ օր մը տեսնուեցաւ որ, գերեզմանին որովայնի կողմէն սրածայր ծիլ մը կը բարձրանար, ու տակաւ կ'աճէր : Կողե-րուն վրայ լայն ու թաւ տերեւներ, իսկ կատարը փունջ մը մանրաթիկ, քնքուշ, գոյնզգոյն ծաղիկներու նման ժպտուն ա-չուկներու հոյլի մը :

Իբր ապամահ յիշատակներ քաղեցին այդ անծանօթ բոյսին տերեւները, դրին իրենց ծոցը ուր սկսան դեղնիլ կանանչու-թիւնները : Եւ օր մը փորձութիւնն ունե-ցան զայն այրելու խունկի պէս :

Անոր բոյրը անուշիկ խաղանք մը կ'ազ-դէր իրենց ռունգերուն :

Ոլորեցին չոր տերեւները : Կրակեցին, տարին իրենց բերանը, ծուխը ներշնչե-ցին : Նշչեցին ու շնչեցին : Ի՛նչ խռովիչ էր ու ցանկայարոյց :

Այսպէս, գերեզմանին գիւթիչ խոտը ծաւալեցաւ, արբեցուց մարդիկը, տիրեց աշխարհի, ընծայելով անոր անբուժելի մոլութիւն մը :

Որովհետեւ, պոռնիկի մը ամօթոյքէն ծլարձակուած էր ան եւ այդ իսկ պատ-ճառով, բռնադրաւեց ու գերեվարեց մար-դոց չըմնուքները, եւ, աւելի՛ խորը :

ՅԱԿՈԲ ՏԷՐ-ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ԾԱՆՕԹ.— Այս հէքեաթը քաղած եմ Պարտիզակի մօտակայ Լազ – Հայերու Մանիշակ գիւղէն (նախկին Համշէնցի – ներ) : Բայց ֆրանսական հանդէս մը որ հրատարակած էր Մալկաչ հէքեաթներ, ծխախոտի ծնունդը նման ձեւով մը կը ներկայացնէր : Յ.Տ.Յ.

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԻ ՄԸ ՄԱՀԸ

Թ. ԱԶԱՏՈՒՆԻ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Կ'արժէ որ քիչ մըն ալ խօսինք մասնա-ւորաբար բանաստեղծին Աղբիւր Անմա-հութեան երեք հատորներուն մասին :

Ազատունի Ակնէն է, որ ծնունդ տուած է տաղանդաւոր բանաստեղծներու, գրա-գէտներու եւ բանասէրներու :

Քաղաքներ կան, որոնց մէջ ծնած, հոն ապրած, ջուրը խմած եւ օդը շնչած հո-գիները ամի՛ իրենց սիրտերուն մէջ այն կրակէն, որ մարդիկը սիրահար կը դար-ձնէ գեղեցկութեան եւ բնութեան տեսա-րաններուն :

Անմահութեան աղբիւրները այդ միջա-վայրէն ներշնչուած, բայց եւ այնպէս օտար քաղաքներու մէջ երկնուած քեր-թուածներու ժողովածուներ են :

Հինէն կուգայ մեղի մասնաւորաբար Նահապետ Քուչակի ձայնը, եւ կախար-դական ձայնը այն անհունօրէնարուեստա-գէտ, անանուն երգիչներուն, որոնք ջու-րերու ակերուն, աղբիւրներու կարկաչին ու Եփրատի եզերքը, ծառերուն տակ ու աւազաններուն եզերող ծաղիկներուն եւ թուփերուն զովը, եւ ուխտատեղիներու մատուռներու՝ ստուերներուն մէջ, երկ-նեցին ու երգեցին ա՛յնքան զմայլելի ու աստուածային երգեր, ողբեր, անտունի-ներ, օրօրներ, մահերգներ ու գիւցազ-ներգութիւններ (*) :

(*) Առիթէն օգտուելով ի՛նչպէ՛ս չյիշել Ակնայ հայրենակցական Միութեան (Հիւ-սիսային Ամերիկա) լոյս ընծայած, հա-զարէն աւելի էջերով պատկառելի հատո-րը, միակը իր տեսակին մէջ, որուն մէ-ծադիր երկու հարիւր էջերը միայն նը-ւիրուած են Ակնայ ժողովրդական բանա-հիւսութեան ստեղծագործութեան :

Այդ անանուն երգիչներուն արձագանգը կը բերէր մեզի Ազատունի իր «Աղբիւր Անմահութեան» երեք հատորներով, ի-րենց պարզութեանը մէջ ներդաշնակ ու արուեստագէտի վրձինով նկարուած : Ա-նոնց մէջ կը գտնէինք ծննդավայրի բնու-թեան ներշնչումը, ծաղիկներուն բոյրը, երազի եւ երեւակայութեան ծնունդ այն սիրած էակը, որուն կրակը կանուխէն այրեց սիրակարօտ եւ երազուն տղուն հո-գիները :

Քերթողը նոյն աշխարհէն կը հաւաքէր նաեւ յուշեր ու երգեր, մեզի կը բերէր հին օրերու, խորունկ սէրերուն անձայն ու նուիրական թրթռումները : Մոռցուած չեն սակայն երկու արձակներու հատոր-ները, Քառասնակը եւ Զմրուխտէ պատ-մուածը, հարազատ եւ բանաստեղծա-կան, խնամուած արձակներու հաւաքա-ծոներ :

Աղբիւր Անմահութեան չորրորդ հատոր-դը շա՛տ յատկանշական է իր բովանդա-կութեամբ : Բացառաբար հոն անցեալն է որ կ'ողեկոչուի : Բնութեան ու իր գեղեց-կութիւններէն անկախաբար, հի՛ն, հի՛ն դարերը կ'երգուին, երբ շատերը, իրեն պէս, եկեր ու լսեր են աղբիւրներուն յըս-տակ երգը, հոն թափելով իրենց անանուն եւ անբացատրելի վիշտերը, վիշտը աքսո-րի եւ արցունքի մէջ հասակ նետող սե-րունդներու : Բանաստեղծը կը զգայ դա-ռըն իրականութիւնը : Այլեւս չկան զը-ւարթ ու չքնաղ օրերը, կեանքն ու մար-դիկը : Հիմա լուսաղբիւրներուն ջուրն ըմ-պել կուզան լեռներուն մէջ հալածական եղնիկներն ու կաքաւները... : Կը թափա-ռի թաւուտներուն մէջ : Անհամար խոհեր թեւ կ'առնեն ու կը պարեն իր զանկին մէջ : Բանաստեղծին սիրտը ողկոյզի մը կը նմանի, որմէ կաթիլ կաթիլ արցունք կը հոսի : Ամէն կողմ սէր ու զուրգուրանք կը փնտռէ իր հոգիին խռովքը մեղմելու համար :

Ունի տրտմութեան, կարօտի ու վեր-ջալոյսի երգեր, քնքուշ ու զողդոջ լարե-րու վրայ երգուած, հայարտօրէն, միշտ կենդանի ու զիտակից իր դերին : Հոգին կը վերանայ փիւնիկի մը պէս փլած մեհ-եաններէն, որոնց աճիւններուն վրայ, կը հաւատայ թէ, նոր կեանքի մը բոլոր գե-ղեցկութիւնները պիտի բարձրանան :

Աղբիւր Անմահութեան հատորին երկ-րորդ մասը կը պարունակէ սիրոյ երգեր, ա՛յնքան թարմութեամբ ու արուեստով գրուած : Բառերն ու պատկերները քան-դակուած են վարպետութեամբ : Ծիգ չկայ : Ինչպէս բնութեան նուիրուած եր-գերուն մէջ :

Ազատունի գիտէ երգել ժպիտին, նայ-ուածքին ու մարմնական թրթռումներուն կախարդական հրապոյրները : Այս չոր-քէն անհատնելի յաջող բանաստեղծութիւն մը Անցորդուհին .—

> Ո՞ր հանճարին վրձինէն առիր դուն ձեւ
> ու մարմին,
> Ո՞ր սարերուն զեփիւռէն առիր դուն հեւք
> ու թրթռում,
> Լիճերուն ո՛ր հէքեաթէն բխեցաւ գեղդ
> այգային,
> Ու տիրացաւ երազիս, դարձաւ հրաշք
> մ'անպատում...
> Քու ձայնդ իմ մէջ հրնչեցուց երկնային
> բիւր նուագներ,
> Քու տեսքիդ զո՛ն արփածիր բուրաստ–
> տաններ զիս տարաւ,
> Եւ արբեցա՛յ, արբեցա՛յ, մարդերուն
> մէջ, տարուբեր,
> Բոյրերուն վառ բաժակէն, երանութեամբ
> մը անբաւ :
> Ո՞ր կապոյտէն իջար դուն, հրեշտա՛կ
> անթեւ, հոգեզրաւ,
> Երկրի վրայ կը քալես, երկնի լոյսովն
> երազուն,
> Կը թրթիս գի՛րկ մը շուշան, բսպիտակ
> ծի՛ղն աստղերուն...
> Ո՛վ չրճնաղ կոյս, կը տեսնե՛ս, հոգւոյս
> աչքերը ծարաւ,
> Անմեղութեան եկած բառ կուրծքիդ՝
> զերբ զոյգ մ'աղաւնի,
> Որուն տակ նո՛ր կ'արթննայ ծով մ'հեշ–
> տութեան պարմանի... :

Աչքի առջեւ ունենալով Աղբիւր Անմա-հութեան երրորդ չորքը (1933), Մինաս Զերազ հետեւեալ բառերով գնահատած է մեր ողբացեալ բանաստեղծը . « Ակնի գը-րական աւանդին նորաբուեստ քուրմե-րէն էք դուք . Ակնի՝ զոր արդար է կոչել « Նոր Գողթն» : Անտունիներու արուես-տին ներդրածութիւնը խորապէս զգալի է մանաւանդ քանի մը քերթուածներու վը-րայ, որոնցմէ Սիրոյ փնջիկը (էջ 41), մէկ

ԷՋԵՐ ԱԶԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵՆԷՆ

ՀԱՅ ՖԵՏԱՅԻՆ

Երբ կզղին էլանք, կիներուն առանձին մի սենեակ յատկացուցինք այրերուն՝ ա-ռանձին եւ վահանօր պատուիրեցինք, որ ինչ ունին՝ ուտելիք թէ նախաճաշի եւ թէ կէսօրուայ, ոչ մի բան չխնայեն : Մեր զինուորներուն ալ պատուիրեցինք ամե-նախիստ կերպով, որ թուրք ընտանիքնե-րուն գտնուած սենեակին առաջէն անգամ չանցնին :

Մինչեւ երեկոյ մնացինք : Երեկոյին բո-լորը միասին իրենց նաւը դրինք ու ճամ-բեցինք, մենք ալ մեր նաւը նստանք ու անցանք լեռնային շրջանը :

Այդքան բազմութեան մէջ զաղանիք չէր պահուեր : Թուրք կիներէն մէկը ելճէու-ալի հեռագրատան պաշտօնեայի կինն էր եղած : Պաշտօնեան կանչեր էին կառա-վարչատուն ու յանդիմաներ էին, իսկ կի-նը նոյնպէս կանչեր էին եւ քննութեան ենթարկեր թէ ի՛նչ եւ ի՛նչպէս էր պա-տահած : Կինը զայրացած իր լսած յանդի-մանութիւններէն, կ'ըսէ . « Այդ մարդիկը սուրբի պէս մարդիկ են : Եթէ մեր տեղը հայ կիներ ըլլային, անոնց տեղն ալ մեր զօրքերը, մեզ բոլորս ալ ձեռքէ կ'անցը-նէին : Այդ մարդիկը՝ մեզ հետ իրենց մայրերուն եւ քոյրերուն պէս վարուե-ցան : Այս մէջտեղի պէշութիւնները սուտ-ծողը դուք էք » :

Ասոնք կատարուած փաստեր են եւ ոչ թէ սեղանի շուրջ նստած մարդոց մտքի երեւակայութիւններ :

Իմ նպատակս չէ ապացուցանել պատմու-թեան առաջ ֆետային սրբացնել, որովհետեւ շատ է գրուած եւ շատ է խօսուած անոր մասին նոյնիսկ բեմերէն :

Համբարձում Երամեանի (կոյր) պէս մէկը պատմութեան է յանձնած իր գրքի մէջ այն տեսակ անտեղի եւ անհիմն բա-ներ, որ մարդ ստիպուած՝ կը մտածէ թէ Համբարձումի նման լուրջ մարդուն մէկը ի՛նչպէս ինքնիրեն թոյլ է տուած ուրիշ-ներէն լսած չինծու եւ զրպարտիչ պատ-մութիւնները հալած իւղի տեղ ընդունիլ եւ գրի առնել :

Ֆետային ոչ սուրբ էր եւ ոչ ալ ան-սխալական : Հայ ազգն ալ բոլոր ապստա-մբուած ազգերու նման ունեցաւ իր անձ-նուէրները : Անոր համար ալ մեր թշնամի-ներու կողմէն ֆետայի անունը ստացաւ : Երկրի ներսը ուղղակի գործնական կեան-քի մէջ եղող անհամար դժուարութիւննե-րուն առաջ ան հրաշքներ գործեց :

Սխալ չի գործեր այն մարդը միայն, որ ոչինչ կ'ընէ :

Վարդգէսի ձերբակալուելէն ամիսներ առաջ կը խօսուէր, թէ կառավարութիւնը երեք Հայերու կաշառք էր խոստացեր : Վարդգէսի տեղը եթէ ցոյց տային, պիտի ստանային 90 ոսկի : Այդ մարդիկն էին Ֆրանսական հիւպատոսի թարգման Մէհ-րան Թարխուլեանը, Աւանոց Մարգարը եւ Ցոլհաննէս Սէմէրճեանը : Ասոնց կա-տարած աշխատանքներու մասին ամէն օր տեղեկութիւններ կուգային :

Վարդգէսը ձերբակալուեցաւ : Թէ այս երեքէն ո՞ր մէկն էր իրապէս մատնողը, պարզ չէր : Բայց ով ալ ըլլար, անոնց մէ-կը պիտի գնար : Կարգը Սէմէրճեանինն էր : Սէմէրճեանը կանուխէն կեղր . Կո-միտէի անդամ էր եղած, երբ Դաշնակցա-կան Աշըզպաշեանը Վան էր գնացեր իր-բեւ գործիչ : Շատ բնական էր, որ ան կեղր . Կոմիտէի պաշտպանութեան պիտի յանձնուէր ապահովութեան համար : Գործիչ մը մէկ տան մէջ ամենաշատը եր-կու օր կարող էր մնալ, պէտք է փոխա-դրուէր տեղական մարմնի միջոցով մի ուրիշ տուն : Այդ փոխադրութիւնը Սէ-մէրճեան ինքը կ'ընէ :

ՎԱՐԴԱՆ ՇԱՀՊԱԶ

(Շար.)

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ

●

ԶԱՒԷՆ ՄԵԼԻՔԵԱՆ

21 Նոյեմբեր, երկուշաբթի երեկոյ Սալ Կավօն մեծ մասամբ լեցուած էր հայ ու օտար հասարակութիւնով մը, եկած ունկնդրելու երիտասարդ ջութակահար Զաւէն Մելիքեանը որ խիստ յաջող յայտագրով մը կուտար Փարիզի մէջ իր երկրորդ «րէսիթալ»ը: Առաջին նուագահանդէսէն ի վեր, որ տուած էր էքօլ Նորմալի սրահին մէջ իր լիսանսը առնելէն քիչ վերջ, Զաւէն Մելիքեան հետեւած է Սիէնայի (Իտալիա) մեկնաբանութեան դասընթացքներուն: Այդ առթիւ պատեհութիւնը ունեցած է ներկայանալու նաեւ իտալական բեմերու վրայ ու գնահատուած տեղական մամուլին կողմէ:

21 Նոյեմբերի յայտագրին մէջ, Թարթինիի սօլ մինէօր սօնաթին յաջորդեց Պախի չաֆօնը: Այս գործը, ոչ միայն կ'ամփոփէ բոլոր երաժշտական ու ջութակի թէքնիքի դժուարութիւնները, այլ նաեւ, հակառակ իր երկար տեւողութեան պէտք է նուագուի մէկ շունչով: Կը վերջանայ «վարիասիօն»ներով որոնց պատճառաւ «Շաքօն» անուանուած է սոյն «փարթիթան» գրուած առանձին ջութակի համար: Ամէնէն մեծահամբաւ վիրթիւօզներն իսկ հազիւ կը համարձակին այս կտորը դնել իրենց յայտագրերուն մէջ: Նկատի առնելով անոր դժուարութիւնները, մանաւանդ որ Պախի սիւիթները գրեթէ միշտ ենթակայ կ'ըլլան քննադատութեանց: Մելիքեան կրցաւ պատշաճ կերպով ներկայացնել այս գործը նուագելով զայն պէտք եղած ոճին մէջ որուն համար պայման է յաղթած ըլլալ «թէքնիք» դժուարութիւններուն:

Առաջին մասը յայտագրին աւարտեցաւ Պրամսի րէ մինէօր սօնաթով, ուր դաշնակ թէ ջութակ (որոնք հաւասար դերեր ունին սօնաթներու մէջ), նուագեցին շատ սահուն կերպով ու հիանալի մեկնաբանութեամբ մը, հաւատարիմ մնալով Պրամսի այնքան ինքնայատուկ ոճին: Կարելի է ըսել որ երեկոյթին ամէնէն յաջող մասը կազմեց այս կտորը:

Տըպիւսիի «սօնաթը», Բականինի-Քրայսլէրի «քամփաննելան» ու Րավէլի «Ցիկանը» յայտագրին երկրորդ մասը կը կազմէին: Տըպիւսիի սօնաթը փափաքելի պիտի ըլլար որ Զաւէն քիչ մը աւելի ազատ մեկնաբանութեամբ մը նուագէր: Լարաւոր գործիքներու սօնաթներուն մէջ է մանաւորաբար որ չափազանցութիւն կարելի՝ ու պէտք է դնել զանազան արտայայտութիւններու մէջ որոնք այնքան յատկանշական են Տըպիւսիի՝ հիմնադիր տպաւորապաշտ երաժշտութեան: Ցղացած է նոր գաղափարներ արտայայտելու համար տպաւորութիւններ օգտագործելով լարաւոր գործիքներու սարքած միջոցները եւ որոնք, մեկնաբանը, պէտք է արտայայտէ շատ ազատ ու համարձակ կերպով:

Րավէլի «Ցիկանը», մասնաւորաբար «մուտքը» (ուր ջութակը կը նուագէ առանձին) շատ գեղեցիկ ու մաքուր հնչականութիւնով մը նուագեց Մելիքեան:

Յայտագրէն դուրս, ներկաներուն խանդավառ ծափերուն տեղի տալով արուեստագէտը ստիպուեցաւ երկու կտոր եւս նուագել: (Կրնա՞նք սակայն իրեն յանձնարարել որ քիչ մը աւելի դանդաղ նուագէ «Թրիօլէ»ները Րավէլի «Հապանէրային» որոնք թէքնիքէ աւելի մելոտիք մէկ մասը կը կազմեն այդ փոքր կտորին):

Նուագահանդէսին յաջողութեան նպաստեց նաեւ դաշնակահար Պ. Վ. Կիկեռի գիտակից ընկերակցութիւնը:

Ն. Ա.

ուրիշ փոփոխակը կը թուի ըլլալ հետեւեալ Անտունիին Երթամ ես ամպիկ լինիմ: Սիրոյ փնջիկը կը վերջանայ հետեւեալ քառեակով.—

Սիրո՛ւն փնջիկ, լոյսէ ծաղիկ,
Լուռ հեւքերով, պահիկ պահիկ,
Եղի՛ր ամպիկ, եղի՛ր աստղիկ,
Պնէ՛ հոգիս, ջինջ, կապուտիկ ...:

Ինչպէս որ յիշած էի, Ազատունիի (Թ. Ազատեան) գրական գործունէութեան մասին կազմած է մասնաւորաբար Մշակոյթ Մատենաշարը, որուն առաջին հատորը նուիրուած էր Բինկեանցի վաղամեռիկ բանաստեղծ Միսաք Մեծարենցի արձակներուն, Ոսկի արիշին տակ խորագրով, եւ որուն մէջ ամփոփուած էին Մեծարենցին հետեւեալ արձակ էջերը.— Ինքնաքննադատութեան փորձ մը, Գրական կենդանագիրներ ու քննադատականներ, Գիւղական պատկերներ ու տեսիլներ, Ազատ գրութիւններ, Նամակագրութիւններ եւ հայացումներ: Հատորին վերջը դրուած է նաեւ գաւառական անծանօթ բառերու բառացանկ մը:

Ընդհ. պատերազմէն յետոյ, Պոլսոյ կղզիացած ու սահմանափակ միջավայրին մէջ ինքնաշխատութեամբ յառաջացած, ու նման գործունէութիւն մը ունեցող անհատի մը ցոյց տուած գրական արդիւնքները մխիթարական չէ՞ք գտներ: Հապա՞ եթէ կարելիութիւններ տրուէին Թ. Ազատունիի եւ նմաններուն, որոնցմով կանգուն ու կենդանի մնացեր են մինչեւ այսօր մեր մշակոյթի արժէքները ...:

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

ՏԻԿԻՆ ՊՐԷՄՈՆԻ ՄՐՑԱՆԱԿԸ

Տիկին Զօրավար Պրէմոնի Մրցանակի յանձնախումբը քննութեան առնելով վերջին տարիներու ընթացքին Հայերու մասին գրուած Ֆրանսերէն գիրքերը, այս տարուան մրցանակը յատկացուցած է Պ. Հրանտ Թորոսեանի՝ «Հայ գրականութեան պատմութիւնը սկիզբէն մինչեւ մեր օրերը» գիրքին համար:

Վերջին անգամ նոյն մրցանակը տրուած էր ողբացեալ Հրանտ Փաստրմաճեանի՝ «Հայաստանի պատմութեան» համար:

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՎԵՐԱՄՈՒՏԸ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

✶

«Լիտերատուռնայա Կազետա»ն վերջերս տարօրինակ յօդուած մը հրատարակեց Խ. Միութեան թատերական վերամուտին մասին, որ զարմացուց Արեւմուտքը, կը գրէ Անտրէ Փիէռ: Ամէն մարդ կը կարծէր թէ վերամուտի առթիւ թատրոն պիտի խուժէր ժողովուրդը, տոմսակները բոլորովին սպառած պիտի ըլլային, եւ սեւ շուկայով պիտի ծախուէին տոմսերը:

Այս բոլորը չեղան այս տարի:

Խ. Միութեան գրողներու օրկանին մէջ Ա. Անաստասիեւ երեք սիւնակ կը նուիրէ այս տարօրինակ դործադուլին առթիւ, որ պէտք չէ վերագրել բացառիկ գեղեցիկ աշունին, կ'ըսէ:

Թատերական նոր եղանակին բացման առթիւ եղած լուրջ սխալները պատճառ եղան որ պակսի թատրոն յաճախողներու թիւը: Մոսկուայի «Պուշկին» թատրոնը որ վերաբացուեցաւ հին թատերախաղերով, չհետաքրքրեց հանդիսականները: Սեպտեմբերին թատերասրահը 33 առ հարիւր միայն լեցուեցաւ: Նոյնն է պարագան Երմոլովա եւ Մոսկուայի Տրամաթիկ թատրոնին:

Տաղնապը այն պատճառն է որ գեղարուեստական թատրոնը (այնքան սիրուած Մոսկուացիներէն) վարչութիւններու եւ մեծ ձեռնարկներու շրջաբերականներ ղրկեց թէ՝ տոմսակ կրնան ունենալ հեռախօսով առանց յանձնման եւն.:

Հակառակ ասոր ժողովուրդը կը բացակայէր:

Անաստասիեւ կ'աւելցնէ թէ ոչ միայն Մոսկուայի, այլեւ միւս քաղաքներուն մէջ ալ նոյնն է պարագան, հանդիսատեսը լռութեամբ կը դատապարտէ թատերգութիւնները որոնք չեն համապատասխաներ իր ցանկութեանց: Վորոնէժի թատրոնը իր սովորական հասոյթին կէսը կ'ապահովէ: «Թատերական» միւս քաղաքներուն ինչպէս Կազանի, Խարքովի եւայլն, մէջ թատրոն չեն յաճախեր:

Այս բոլորին պատճառը այն է որ քիչ անգամ նոր թատերախաղեր կը տրուին: Եղանակի վերաբացման առթիւ հին կը տարուէր տրուեցան: Մանաւանդ Խ. Միութեան ժամանակակից կեանքի մասին չկան թատերգութիւններ: Կեղր. Կոմիտէն պահանջեց որ տարեկան գոնէ մէկ երկու նորեր գրուին, բայց շատ մը թատրոններ չպատասխանեցին: «Լիտերատուռնայա Կազետա»ն կը գրէ թէ Կեդր. Կոմիտէին «այս պահանջը ժողովուրդին բաղձանքին հետեւանքն է»: Ժամանակակից հեղինակներ թատերգութիւններ կը գրեն իբրեւ միջավայր ունենալով կոլխոզը կամ գործարանը, որոնք կարճ ատեն մը ետք ստիպուած տեղի կուտան հին կամ օտար թատերախաղերու առջեւ:

Արտակարգ խանդավառութիւն ստեղծեց այս տարի Մոսկուայի մէջ Ֆրանսական Քոմէտի Ֆրանսէզը: Կարելի է վստահ ըլլալ թէ Լոնտոնի «Օլտ Վիք»ը, որ ներկայիս Խ. Միութիւն գացած է, նոյն յաջողութիւնը պիտի ունենայ: Սովետ ժողովուրդը թատրոն կ'երթայ խոյս տալու իր առօրեայ մտահոգութիւններէն եւ ոչ թէ քաղաքական դասեր առնելու, որոնք կը տրուին միջակ թատերագիրներու կողմէ: Ան կը սիրէ թեթեւ թատերգութիւն, երգիծանքը եւայլն: Եւ եթէ նախապատուութիւն կուտայ պարախաղին եւ օփերային, պատճառն այն է որ այս երկու արուեստներուն մէջ ան կրնայ հեռանալ իրականութենէն եւ երազել, իսկ ասոնց մէջ ալ ան կը նախընտրէ դասականը:

Անատասիեւ կ'ընդունի թէ հազուադէպ բացառութիւններէ դուրս, ներկայ խորհրդային կեանքը խեղճ կերպով ներկայացուած է բեմին վրայ, մակերեսային եւ ոչ շահեկան: Խ. Միութիւնը չունի, կ'ըսէ, տաղանդաւոր թատերագիրներ: Խորհրդային ժողովուրդներն ալ ամէն ժողովուրդի պէս, կը փափաքին որ ձանձրալի չըլլայ թատերգութիւնը:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

«Լէվէյ» Ֆրանսերէն եւ իտալերէն երկլեզուեան գրական – գեղարուեստական պարբերաթերթը խօսելով Սօնիա Թօփալեանի նկարներու ցուցադրութեան մասին, կը գրէ թէ՝ «Այս հիանալի արուեստագէտը ցուցադրեց Տիմէզ տը Փարիի մէջ կտաւներ որոնք գեղեցիկ նկարչական բաբէշրջում մը ցոյց կուտան, որովհետեւ յօրինուածքով, թէ նիւթի որակով, լաւագոյններն են: Դիտելի է որ ան երանգային լուրջ ուսումնասիրութիւն մը կատարած է եւ յանդգնօրէն մէջտեղէն հանած բոլոր աւելորդ մանրամասնութիւնները: Այս գործերէն մէկ քանին իրապէս հիանալի են իրենց նկարագրով եւ ուժով: Կարելի՞ է հաւատալ թէ կին մը կրնայ այդքան ուժ դնել: Պռաւօ, Սօնիա Թօփալեան»:

Այս առթիւ պարբերականը սպանիական գեղեցիկ նկար մըն ալ դրած է:

★

Նուվէլ գ'էտիսիօն Տէպրէսի մօտ լոյս տեսած է անցեալ Հոկտեմբերին Ռուբէն Մելիքի բանաստեղծական վերջին գործը՝ «Ուր արիւնը հոսեցաւ» (Ֆրանսերէն):

Այս նոր գործով Ռուբէն Մելիք անգամ մը եւս ցոյց կուտայ իր գրական տաղանդը: Իր առաջին «վարիասիօն»ներէն մինչեւ այսօր ան միշտ կ'արտայայտուի ճոխ Ֆրանսերէնով մը, ինքնատիպ ոճով եւ երաժշտական լեզուով, որոնք զինքը կը դասեն իր վարպետին՝ Էլիւարի շարքին:

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

●

Դեղին ներկուած այդ բնակարանը կը պատկանէր նախկին թղթատարական տընօրէն Իհսանի որ այդ պահուն վիլաղնացութեան մէջ էր, եւ լոկ իր քո՛յրը՝ Սաֆիյէ հանըմ կը մնար հոն: Տան միւս մասը վարձուած էր Գարա Քեմալը պահպանող էնվէրի՝ կողմէ:

Եւ վերջապէս, Երեքշաբթի օր կէսօրէ յետոյ, ոստիկանական զօրաւոր խումբ մը հաւաքուեցաւ տունին առջեւ, եւ նախապէս պատրաստուած բանալիով դուռը բացուեցաւ: Ոստիկանները իրենք զիրենք գտան գեղմաքար բակի մը մէջ, ուր կանգ առին: Տանտիրուհին, Սաֆիյէ հանըմ, աղմուկը իմանալով վազելով եկաւ.

— Ինչ կ'ուզէք, ո՞վ էք:
— Գարա Քեմալը ո՞ւր է:
— Հոս չէ, չեմ գիտեր:
— Շուտ ըսէ, հանըմ, սուտ մի խօսիր:
— Ալլահը վկայ, չտեսայ, հոս տանը մարդ չկայ ...

Գաղտնի ոստիկանները կարեւորութիւն չընծայեցին բնականաբար այս խօսքերուն, եւ խոյացան քովնտի, փոքր սանդուղէն վեր, եւ մտան առաջին սենեակէն ներս ... Սենեակը պարապ էր ... Այս անգամ մտան միւս սենեակը, հոն ալ մարդ չկար, բայց ... Ոստիկանութեան ուշադրութիւնը գրաւեցին սենեակին ցիրուցան առարկաները, գետինը զոյգ մը հողաթափ, հապշտապ ձգուած հոն ... Անկիւնի բազմոցին վրայ բաց գիրք մը, Ապտիւլ Համիտի կեանքին վրայ: Եւ սիկարի ծուխ մը, որ գալար գալար կը ծածանէր սենեակին մէջ:

— փախեր է, փախեր ...
— Անպատճառ ... է, սիկարին ծուխը, աչառնիկ:
— Հողաթափերը հանելով կծիկը դրաւ:
— Շատ հաւանական է, բայց ո՞ւրկէ, ո՞ր կողմէն:

Գարա Քեմալ ո՞ւրկէ փախած էր սակայն: Անպատճառ սենեակին պատուհանէն պարտէզ ցատկած էր:

Ուրեմն, ոստիկաններն ալ մի առ մի ցատքեցին պարտէզը: Զէն ի ձեռին չորս դին կը նայէին, մարդ չկայ, ձայն չկայ: Ցանկարծ, զէնքի սուրբայի պայթիւն մը, տարձանակի բոմբիւն մը որ ականջները կը ճղքէ: Ո՞ւրկէ պայթեցաւ այս զէնքը, ո՞ր խորշէն, ո՞ր անկիւնէն:

ՀԱՒՆՈՑԻՆ ՄԷՋ

Ոստիկանները նայեցան զէնքի ձայնին եկած կողմը, անկիւնի հաւնոցը, եւ հոն վազեցին: Նոյն ինքն էր, հաչակաւո՛ր Գարա Քեմալը, մազը մօրուքը իրարու խառնուած եւ դէմքը արիւնլուայ: Գետինը փռուած, հոգեվարք էր եւ բերնէն խեղդուկ հառաչիւն մը դուրս կուտար:

— Քեմալ պէյ, Քեմալ պէյ ...

Ոչ մէկ պատասխան, Գարա Քեմալ տարտամօրէն բացաւ աչքերը, յետոյ սարսուռ մը անցաւ մարմինէն եւ ինկաւ անկենդան: Փոխանակ անձնատուր ըլլալու ոստիկանութեան եւ կախաղան բարձրանալու, Գարա Քեմալ իր ձեռքին մէջ սեղմած ատրճանակը պարպած էր քունքին եւ միակ գնդակով մը ուղեղը ջարդուփշուր ըրած:

Ոստիկանները այս տեսարանին առջեւ տեղեկագիր մը պատրաստեցին եւ Գարա Քեմալի մարմինը փոխադրեցին դիարանը: Մարմարէ սեղանի մը վրայ դեռեւ գեղեցին դիակը եւ մանրակրկիտ քննութիւն մը կատարուեցաւ: Միակ գնդակ մը մտած էր քունքէն եւ ուղեղը ջարդելէն ետք մխուած էր գանկին մէջ: Գարա Քեմալի աջակողմի ակռաները այրած էին, աջ աչքը ուռած, կոպը կապ – կապոյտ եղած:

Յաջորդ օր, Գարա Քեմալի անձնասպանութիւնը օրուան նիւթը եղած էր ալ: Թերթերը մանրամասնութիւններ կուտային «Սեւ Հրոսախումբ»ի ղեկավարի արխուր վախճանի մասին: Գարա Քեմալ կռահելով որ զինքը կը փնտռեն եւ դըլխուն փորձանք մը պիտի գայ, անմիջապէս հողաթափերը հանելով եւ սիկարը կէս ձգելով, ցատքած էր պարտէզ եւ երկաթէ թելերով վանդակուած հաւնոցին մէջ կծկտած եւ պահուըտած: Ոստիկանական պաշտօնեաներէն մին նշմարելով որ հաւնոցին եւ փայտէ դրան միջեւ գտնուող փոսէն սիկարի թեթեւ ծուխ մը կը բարձրանայ, եւ, քիչ մը եւս ուշադրութիւն ընելով, սեւազգեստ թեւ մը տեսած եւ անմիջապէս լուր տուեր էր իր ընկերներուն.

— Ահաւասիկ, հոն է, ըսելով:

Կացութիւնը խիստ լմբռնող ոստիկանները ապշարարած էին Գարա Քեմալի որ անձնատուր ըլլայ: Այս միջոցին Գարա Քեմալ ոտքի կանգնած էր:

«ԱՆՁՆԱՏՈ՞ՒՐ ԸԼԼԱԼ, ԵՐԲԵՔ»

Գարա Քեմալ սեւ հագուստ մը հագած էր եւ գլուխը դրած էր ալպաստ «քասքէթ» մը: Իր պահուըտած օրէն ի վեր չէր ածիլուած ու դէմքը ալեխառն մօրուքով մը ծածկուած էր: Գարա Քեմալ առաջին ակնարկով անճանաչելի մէկ մը դարձած էր:

(Շար.)

ԺԸՆԵՒԻ մէջ սկսած են պատրաստել ծրագիր մը, որուն հիման վրայ եւրոպական մէկ երկրէն ուրիշ մը կառքով անցնող ճամբորդներուն պիտի տրուին մաքսային ամէն տեսակի դիւրութիւններ :

ՓԱՐԻԶԻ շրջանի շարժապատկերի սրահներու պաշտօնեաները որոշած են գործադուլ յայտարարել Կիրակի օրը : Կը պահանջեն վճարումներու յաւելում :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ շարժապատկերի պատուիրակութիւն մը հասաւ Փարիզ, Երկուշաբթիէն սկսեալ «Ռուսական Շարժապատկերի Օր»ուան բացումը կատարելու համար : Պատուիրակութիւնը բաղկացած է Մշակոյթի փոխ-նախարար Վլատիմիր Սուրինի նախագահութեան տակ գտնուող 17 արուեստագէտներէ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի հիմնադրութեան 38րդ ամեակին առթիւ Ֆրանսայի Շրջ. վարչութիւնը կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները եւ համակիրները, ներկայ գտնուիլ այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ, ուր Ժան Կուժօն, յետ պատարագի կատարուելիք հոգեհանգստեան պաշտօնին, ի յարգանս Միութեան վախճանեալ հիմնադիրներուն յիշատակին :

***

Կեսարիոյ եւ շրջակայի հայրենակիցներուն փափաքին համաձայն, 1895 Նոյ. 18ի Կեսարիոյ եւ շրջակայի նահատակներուն, ինչպէս նաեւ 1915ին Կեսարիոյ մէջ կախաղան հանուած 53 մարտիրոսներուն, ընդհ. տեղահանութեան զոհերուն, բազմավաստակ առաջնորդ Տրդատ արք. Պալեանի եւ նահատակ Խոսրով եպիսկ. Պեհրիկեանի յիշատակին հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի 27 Նոյեմբեր, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ: Կը հրաւիրուին Կեսարիոյ եւ շրջանի բոլոր հայրենակիցները :

ՀԱՅ — ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Թիւ 167 – 8 (Նոյ. – Դեկտ.) 48 էջ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.— Բառարան ոտանաւոր: Մեղուն եւ իր մեղրը (Տոքթ. Այվազեան).— Առաջնորդ Թոքախտին դէմ (Ն.).— Բժշկութիւնը երէկ եւ այսօր (Տոքթ. Սերոբեան).— Մննդառութեան գիտութիւնը (Տոքթ. Գալուստեան).— Կրիփ (Տոքթ. Ղազարեան). — Սեռային հիւանդութիւններ (Տոքթ. Պ. Միսաքեան).— Բժշկութիւն Թանկագին քարերով: Հակաճառութեան սխալ (Քաղիան).— Արգնի (Միրաքեան). — Հաւկիթ (Շ. Նարդունի).— Արտաքին գործոց նախարարութիւն (Տոքթ. Շ. Օճառ).— Հարբուխ (Տոքթ. Աշնեան). — Ի փառս կաղամբին (Ազատանի). — Առողջապահութիւնը անհրաժեշտ (Բժշկապետ Քօլօլեան).— Խլիրդը երկրէ երկիր:

Բաժանորդագրութիւն՝ տարեկան 1000 ֆրանք, (արտասահման՝ 1200 ֆրանք) : Դիմել . Նարդունի, 32 Ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ (9) :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Լսարանին դասախօսութիւնները միշտ տեղի կ'ունենան չորեքշաբթի օրերը, Քաֆէ Քառէի սրահը, ժամը 21ին :

Այս չորեքշաբթի պիտի խօսի ծանօթ դասախօս, Պ. Օհան Կարապետեան : Նիւթ ունենալով «Արդիական խորհողութեան հիմերը» :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՎԻԷՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է ընկերուհի Բոլանտ Պարխեանէ հինգ հարիւր Փր. իր ապաքինման առթիւ, ընկերուհի Լուսաբեր Տօլմաճեանէ հինգ հարիւր Փր. իր զաւկին ապաքինման առթիւ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ Տէր եւ Տիկին Դարբինեանէ երկու հազար ֆրանքի նուէր մը: Տէր եւ Տիկին Վ. Յովհաննէսեանէ հազար ֆրանք իր զաւկին նշանախօսութեան առթիւ: Շնորհակալութիւն նաեւ Տէր եւ Տիկին Տէր Եղիազարեանի որոնք միշտ կ'օգնեն մեր բարենպատակ ձեռնարկներուն :

ԻՍԻ.— Խրիմեան դպրոցի հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Սարգիս Եղիազարեանէ հազար Փր. իր կնոջ ողբացեալ Եղսայի մահուան առթիւ, ինչպէս եւ նոյն առթիւ 500 ֆրանք Պ. Զատիկ Զատիկեանէ :

Տէր եւ Տիկին Թ. Գալիկեան երկու հազար ֆրանք կը նուիրեն Խրիմեան դպրոցի 25ամեակի առթիւ, իսկ Տէր եւ Տիկին Առաքել Սերոբեան չորս պարկ ածուխ կը նուիրեն :

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Կարտանի «Նիկոլ Դուման» խումբը, իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ այրի Տիկին Աստղիկ Պետրոսեանի եւ զաւակներուն, Պ. Մանուկ Պետրոսեանի, Պ. Պետրոս Պասմաճեանի եւ համայն ազգականներուն եւ բարեկամներուն ընկեր Կարապետ Պետրոսեանի կսկծալի մահուան առթիւ, եւ անոր յիշատակին հազար Փր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ծքեղ պարահանդէս կազմակերպուած Առնուվիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ, հովանաւորութեամբ տեղւոյս եկեղեցւոյ Թաղական խորհուրդին: 4 Դեկտ. 1955, ժամը 15–23: Սալ Կալմանի մէջ :

ՅԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Շաւիլի մէջ Դեկտեմբեր 11ին, կիրակի օրը, կազմակերպուած Կապ. Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղերուն կողմէ :

— ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի դասախօսական ժողովը այս եռեքշաբթի ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ռաս. խումբի ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ ՎՌԱՄԵԱՆ ենթակոմիտէն՝ կիրակի 4 դեկտ., սովորական տեղը:

Բացակաները նկատի կ'առնուին, Ներկայանալ անդամատետրերով :

Այս ժողովին ներկայ կ'ըլլան Կեդր. Կ.ի եւ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները :

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Շրջ. վարչութիւնը միջմասնաճիւղային ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի շրջանի վարչութիւնները եւ ընկերուհիները, այս երկուշաբթի ժամը 3.30ին, Ռէժան սրճարանը, մեթրօ Քառէ:

ԱՆԻԷՌ . ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ Ֆ. Կապ. Խաչի ժողովը այս երկուշաբթի, ժամը 16ին, սովորական հաւաքատեղին :

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ՀԱՄԱԶԳԱՅՆԻ

Համազգայինի վարչութիւնը կազմակերպած է թէյասեղան մը, որ տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի ժամը 16ին, սրճարան Քառէի վերնայարկը (մէթրօ Քառէի ճիշդ դէմը): Ներկայ պիտի ըլլայ Համազգային Մշակութային Ընկերութեան Կեդր. վարչութեան ատենապետ՝ Բժիշկ Գօնեալեան: Կը հրաւիրուին անդամները եւ համակիրները:

Տախքերու մասնակցութիւն :

IMPRIMERIE ARAXES 46, Rue Richer. Paris

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 29 ՆՈՅԵՄԲԵՐ
MARDI 29 NOVEMBRE 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7838 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3249

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԴԷՊԻ ՍՆԱՆԿՈՒԹԻՒՆ

Թուրքիոյ Թաղապետական վերջին ընտրութիւնները անգամ մը եւս երեւան հանեցին այն անկայուն վիճակը, որուն մատնուած է երկիրը՝ երկար ատենէ ի վեր :

Համաձայն վերջին տեղեկութեանց, 825 Թաղապետութիւններէն 599ը շահած են Դեմոկրատները, 211ը Անկախները եւ 15ը Քէօյլիւ կուսակցութիւնը :

Ընդդիմադիրները, որոնց գլուխը կը գտնուի Հալք կուսակցութիւնը, պոյքոթի ենթարկած էին ընտրութիւնները : Ժողովուրդն ալ առ հասարակ անտարբեր գտնուած է : Այնպէս որ երկսեռ ընտրողներու հազիւ հարիւրին տասը մասնակցած է քուէարկութեան :

Այս՛ երեւոյթը ուշագրաւ եղած է մասնաւորապէս Պոլսոյ մէջ, ուր 680·969 քուէարկուներ կան :

Հակառակ ընդհանուր անտարբերութեան, դարձեալ տեղ տեղ կռիւներ ու ծեծկուուքներ պատահած են :

Հալքեանները զանազան քաղաքներու մէջ անկախի դիմակին տակ մասնակցած են ընտրութեանց եւ քարոզութիւններ կատարած դեմոկրատներուն դէմ : Անկախներու յաղթանակը ռումբի մը ազդեցութիւնը գործած է ոչ միայն կառավարական շրջանակներու, այլ չէզոքներու եւ ընդդիմադիրներու վրայ :

Դեմոկրատ կառավարութեան դէմ տարիներէ ի վեր ծայր տուած ընդհանուր դժգոհութիւնը վերջերս շատ աւելի յայտուն կերպով շեշտուեցաւ :

Ջէլալ Պայար Հալք եւ Միլլիյէթ կուսակցութեանց բուռն պայքարն ու զանազան ամբաստանութիւնները, քանի մը ամիս առաջ պառակտում առաջ եկաւ նոյն ինքն Դեմոկրատ կուսակցութեան մէջ :

Տասնեւինը երեսփոխաններ հանդիսաւոր կերպով հեռացան կուսակցութենէն՝ չկարենալով հանդուրժել տիրող մտայնութեան եւ կիրարկուող քաղաքականութեան :

Այդ 19 դժգոհները նոր կուսակցութիւն մը կազմած են եւ Նոյեմբեր 19ին, ժամը 19ին, 19 լրագրողներու ներկայութեան յայտարարած են թէ «Հիւրիյէթ» պիտի կոչուի իրենց կազմակերպութիւնը :

Ուրեմն ընդդիմադիր նոր կուսակցութիւն մը եւս կ'աւելնայ միւսներուն վրայ :

Տարակոյս չկայ թէ դեմոկրատ կառավարութեան վարկը հետզհետէ կ'իյնայ երկրին մէջ :

Մէնտէրէս – Քէօփրիւլիւի դահլիճը իշխանութեան գլուխ գալէն ի վեր (1950) աւելի շատ արտաքին քաղաքականութեամբ զբաղեցաւ : Զօրացուց զրկեց Քորէա՝ սիրաշահելու համար Դաշնակիցները, Ատլանտեան Ուխտին մէջ մտաւ, Պալքանեան դաշինքը կնքեց, վերջերս ալ նախաձեռնարկ եղաւ Պաղտատի Ուխտին, նաեւ ուժ տուաւ սպառազինման :

Իսկ բոլորովին երեսի վրայ ձգեց երկիրը : Շատ քիչ բան ըրաւ երկրի տնտեսական վիճակը բարելաւելու, ճարտարարուեստը զարգացնելու, ժողովուրդին ապրելակերպի մակարդակը բարձրացնելու համար :

Արդիւնքն այն եղաւ, որ այսօր Թուրքիա պարտքերու մէջ կը լողայ, Թրքական լիրան 120 Ֆրանքէն 40 Ֆրանքի իջած է, արեւմտեան երկիրները ո՛չ մէկ նոր վարկ կ'ուզեն բանալ : Ամերիկա դրամական աջակցութեան համար պայման կը դնէ հակակշռի տակ առնել երկրին ելեւմուտքը :

Մէկ խօսքով, Դեմոկրատ կուսակցութիւնը, որ 1950ին փայլուն նշանաբաններով հրապարակ եկած եւ ջախջախիչ յաղթանակ մը տարած էր, շատ շուտ կորսնցուց իր վարկը եւ երկիրը հասցուց սնանկութեան դուռը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎՃՌԱԿԱՆ ՕՐ ՄԸ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Այսօր՝ երեքշաբթի, ազգային ժողովը պիտի վճռէ կառավարութեան ճակատագիրը :

Վարչապետ Էտկար Ֆոր կը պահանջէ, որ ուրիշ ամէն վիճաբանութենէ առաջ խորհրդարանը զբաղի երեսփոխանական ընտրութեանց թուականը ճշդելու եւ ընտրական նոր օրէնք մը քուէարկելու հարցերով եւ յետաձգէ կառավարութեան ընդհ. քաղաքականութեան մասին հարցադրումները : Այս առթիւ վստահութեան խնդիր յարուցած ըլլալով, կը վախցուի, որ քուէարկութեան արդիւնքը բացասական ըլլայ եւ նախարարական տագնապ ծագի :

Ընտրական հարցի մասին վիճաբանութիւնները կը շարունակուին աւելի քան մէկ ամիսէ ի վեր, առանց որեւէ արդիւնքի յանգելու : Վարչապետը երկու անգամ վստահութեան խնդիր դրաւ արդէն եւ երկու անգամին ալ մեծամասնութիւն շահեցաւ՝ շնորհիւ համայնավար երեսփոխաններու քուէին : Այս անգամ դարձեալ համայնավարներու քուէն է, որ վճռական դեր պիտի խաղայ :

Կիրակի օր վարչապետը քաղաքական ճառ մը խօսեցաւ Ժիւրայի փոքրիկ մէկ գիւղին մէջ, նախկին ռազմիկներու հաւաքոյթին առթիւ եւ շեշտեց թէ՝ կառավարութիւնները պէտք է երկու տարի տեւական կերպով իշխանութեան գլուխ մնան, որպէսզի կարենան օգտակար գործ կատարել : Եթէ նոր օրէնսդիր ժողովի բացումէն երկու տարի չանցած կառավարութիւնը տապալի, Ազգ. ժողովը ինքնաբերաբար պէտք է լուծուի :

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌԱՋԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ալժերիական հարցի միջադէպէն ետքը, ՄԱԿի 10րդ համաժողովին կը մնայ լուծել երկու կարեւոր հարցեր եւս :

Առաջինը՝ նոր անդամներու ընդունութեան յաւիտենական հարցն է : Ինչպէս յայտնի է, 18 նոր պետութիւններ ընդունելու դիմում կատարած են : Թեկնածուները հաւասար խումբերու բաժնուած են՝ Արեւմտեան, Արեւելեան եւ Արաբո – ասիական տեսակէտէն դիտուած : Արդարեւ, Արեւմտեան խմբակը կ'առաջարկէ Իտալիոյ, Սպանիոյ, Աւստրիոյ, Փորթուկալի եւ Իրլանտայի (Էյր) թեկնածութիւնը : Խորհրդային խմբակը կը պնդէ Ռումանիոյ, Պուլկարիոյ, Ալպանիոյ, Հունգարիոյ եւ արտաքին Մոնկոլիոյ ընդունուելուն վրայ : Մինչ Պանտօէնկի արաբո – ասիական խմբակը կ'առաջարկէ Լաոսի, Գամպոճի, Լիպիոյ, Նէպալի, Յորդանանի եւ Սէյլանի թեկնածութիւնը :

Երկու ուրիշ թեկնածու երկիրներ, Ֆինլանտա եւ Ճափոն, տակաւին որոշ կերպով յարած չեն այս կամ այն կողմը, յայտնի չէ ուրեմն, թէ ո՞ր խմբակը պիտի պաշտպանէ իրենց շահերը :

Մինչ Գերմանիոյ, Վիէթ – Նամի եւ Քորէայի նման արհեստականօրէն երկուքի բաժնուած երկիրներու անդամակցութիւնը խնդրոյ առարկայ իսկ չէ :

Երկրորդը՝ Ապահովութեան Ցանձնախումբին տասներմէկերորդ անդամին ընտրութեան հարցն է : Ինչպէս յայտնի է, քանիմէկ քուէարկութիւններէ ետքը տակաւին կարելի չեղաւ երկու երրորդի մեծամասնութիւն գոյացնել թեկնածուներէն Եուկոսլաւիոյ եւ Ֆիլիփփիններու վրայ :

Կը կարծուի սակայն, որ 18 նորերու հարցին մէջ եթէ երկուստեք զիջումներ կատարուին, կարելի պիտի ըլլայ համաձայնութիւն գոյացնել նաեւ Ապահովութեան Ցանձնախումբի անդամին ընտրութեան մասին :

× Ֆրանսական պատուիրակութիւնը այս շաբթուան ընթացքին պիտի վերադրաւէ իր տեղը՝ Ազգաժողովին մէջ :

× Իսրայէլի ներկայացուցիչը բողոքագիր մը ներկայացուց ՄԱԿին՝ «Եգիպտոսի կողմէ կատարուած յարձակումներուն դէմ» :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ Գերմանիոյ մէջ տեղի ունեցան կառավարական կարեւոր փոփոխութիւններ : Գաղտնի ոստիկանութեան սպասարկութիւնները աւելի զօրացուեցան :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԽԻՍՏ ԾԱՆՈՒՑԱԳԻՐԸ ԻՐԱՆԻ

Առաջինէն վեց շաբաթ ետք, Մոլոթով նոր եւ խիստ ծանուցագիր մը յանձնեց Մոսկուայի պարսկական գործակատար Էնթիզամիի, բողոքելու համար Իրանի յարումին դէմ Պաղտատի Ուխտին : Խորհրդային կառավարութիւնը կը մեղադրէ Իրանը, որ հակառակ «բարեկամական յայտարարութիւններու» դաշնակցած է «կարգ մը յարձակողական շրջանակներու հետ», որոնք շահագրգռուած են գաղթապետական դրութեան յաւերժացումով :

«Ուստի խորհրդային կառավարութիւնը ստիպուած է անգամ մը եւս հաստատելու թէ՝ Իրանի յարումը Պաղտատի Ուխտին՝ հակառակ է 1921ին Ռուսիոյ հետ կնքուած դաշնագրի պարտաւորութեանց հետ : Այս ձեւով ստեղծուած կացութիւնը վտանգի կ'ենթարկէ խորհրդային սահմանները եւ խորհրդային իշխանութիւնը չի կրնար անտարբեր մնալ : Իրան պիտի կրէ իր բռնած դիրքին բոլոր հետեւանքները» կ'եզրակացնէ ծանուցագիրը :

Թեհրանէն կը հեռագրեն թէ Մոսկուայի նոր ծանուցագիրը վերջին փորձ մըն է՝ Իրանը ետ կեցնելու համար Պաղտատի մէջ անցեալ շաբաթ տրուած որոշումները գործադրելէ : Սակայն կը շեշտուի թէ այժմ անկարելի է արգիլել Իրանի կառավարութիւնը, մանաւանդ որ Պաղտատի Ուխտը բացարձակապէս պաշտպանողական գինակցութիւն մըն է եւ որեւէ յարձակողական նպատակ չի հետապնդեր :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՓՈՐՁԵՐԸ

Խ. Միութեան Համայնավար կուսակցութեան առաջին քարտուղարը Խրուշչեւ յայտարարեց, որ անցեալները կատարուած հիւլէական պայթումը «աննախընթաց» ուժգնութիւն մը ունէր : «Մեր գիտնականները ուզեցին իրենց հաշիւներուն արդիւնքը տեսնել. այդ արդիւնքը մինչեւ՝ հիմա արձանագրուածներէն ամէնէն զօրաւորն է» :

Խրուշչեւ շարունակելով իր խօսքը, ըսաւ. «Այս պայթիւնը թող առիթ մը ըլլայ որ հիւլէական ուժը գործածել ուզողները քիչ մը մտածեն : Այս ուժգնութեամբ պայթիւն մը կը փաստէ, որ նոր պատերազմ մը անկարելի է» :

Խրուշչեւ միեւնոյն առիթով մերժեց նախագահ Այզընհաուըրի այն առաջարկը, որ երկու երկիրներուն օդանաւերը փոխադարձաբար թռչին երկու հողամասերուն վրայ : «Ասիկա պատճառ մը պիտի ըլլար որ զինարշաւը աւելի՛ եւս մեծ թափ մը ստանայ». աւելցուց Խրուշչեւ :

× Որպէս պատասխան այն յայտարարութեան թէ Խորհրդային Ջրածինի ռումբը ամէնէն զօրաւորն է, Ուաշինկթընէն տրուած զեկոյց մը կը յայտնէ որ «Ամերիկեան Ջրածինի ռումբերը շատ աւելի ուժեղ են» :

× Խորհրդային վերջին փորձերուն հետեւանքով, Ճափոնի մէջ տեղացած են ռատիօ – ակտիւ անձրեւներ :

ՄԱՐՈՔԻ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

ՍԻ ՊԷՔԱՅ ՊԻՏԻ ԿԱԶՄԷ Ա. ԴԱՀԼԻՃԸ

Սուլթան Սի Մոհամմէտ պաշտօն տըւաւ Սի Պէքային, որ կազմէ Մարոքի առաջին դահլիճը : Ինչպէս արդէն գրած էինք, Սի Պէքայը միակ անձն է, որ բաւականաչափ ժողովրդականութիւն եւ բոլոր կուսակցութիւններուն ու Սուլթանին վստահութիւնը կը վայելէ՝ այսպիսի խառնակ պայմաններու տակ կառավարութիւն մը կազմելու համար :

Ըստ նախապէս ըրած մէկ յայտարարութեան, Սի Պէքայ նպատակ ունի ազգային միութեան դահլիճ մը կազմել, որուն առաջին մտահոգութիւնը պիտի ըլլայ նախ որոշել սահմանադրական միապետութեան նոր օրինագիծը եւ գրեթէ միաժամանակ բանակցութիւններ վարել Ֆրանսայի հետ :

Դեմոկրատ կուսակցութիւնը, որուն փառասիրութիւնները շատ աւելի սահմանափակ են քան Իսթիքլալինը, պիտի գոհանայ աթոռներուն մէկ երրորդով : Սակայն Իսթիքլալը, որ կ'ուզէ շարունակել ընդդիմադիր կուսակցութեան իր դիրքին մէջ մնալ, կը պահանջէ աթոռներուն երկու երրորդը :

Ցամենայն դէպս, Սի Պէքայ, որ տակաւին չէ յայտնած իր համաձայնութիւնը, հաւանաբար պիտի ընդունի դահլիճը կազմել, Դեմոկրատներուն, Իսթիքլալին եւ Անկախներուն միջեւ հաւասարապէս բաժնելով կառավարական աթոռները : Հաւանական է նաեւ որ ի վերջոյ Իսթիքլալն ալ ընդունի այս կացութիւնը, ապա թէ ոչ այս հարցը կրնայ անլուծելի թնճուկի մը վերածուիլ. բան մը, որ կրնայ Իսթիքլալի վայելած ժողովրդականութիւնը պակսեցնել :

× ՈՎ Է ՍԻ ՊԷՔԱՅ.— Սի Մ'Պարէք Պէն Մուսթաֆա Էլ Պէքայ 48 տարեկան է : Աւարտած է Մէքնէսի զինուորական դպրոցը : Մասնակցած է 1939-40ի պատերազմին՝ հարիւրապետի աստիճանով եւ կորսնցուցած է մէկ սրունքը : Եղած է Ուժտայի սպայակոյտին անդամ, ու ապա նշանակուած է Սեֆրուի փաշա (1944ին) : Հաւատարիմ մնալով Սի Մուհամմէտին, 1953ին ներկայացուցած է իր հրաժարականը :

Պաշտօնի տեղակալ – գնդապետ է, Պատուոյ Լեգէոնի սպայ, Ուիսսամ Ալաուիթի հրամանատար. ունի նաեւ բազմաթիւ ուրիշ զինուորական շքանշաններ :

ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԻՋԱԴԷՊԵՐԸ

Երեւանէն հասած ճամբորդ մը հետեւեալ մանրամասնութիւնները կուտայ Ֆութպոլի միջադէպին մասին : Խաղը անցած է հանդարտ եւ օրինաւոր պայմաններու տակ. Երեւանի Սպարտակը յաղթական ելած է : Սակայն խաղին վերջաւորութեան, ռուս իրաւարարը յաղթական հռչակած է ռուսական Սվերտլովսքի խումբը : Ասոր վրայ, ժողովուրդը խուժած է դաշտ, բողոքելու համար այս անիրաւ որոշման դէմ եւ ծեծած է իրաւարարը :

Ըստ ճամբորդին անձնական տպաւորութեան, տրուած 25ական տարուան եւ այլ բանտարկութեան պատիժները ձեւական են եւ մթնոլորտը հանդարտելէն ետքը պատժուողները հաւանաբար ներման արժանանան :

(Յառաջ.— Այս լուրը կուտանք վերապահութեամբ) :

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 17ԻՆ փարիզեան երկնակամարին վրայ տեսնուած էր փայլուն երեւոյթ մը. կը կարծուի որ «թռչող սկաւառակ» մը ըլլայ, եւ ոչ թէ բնական երեւոյթ մը :

ԱՆԹՕՆԻԻ մէջ (Փարիզի մօտերը) կառուցուած ուսանողական նորաշէն ոստանին բացումը պիտի կատարուի շուտով :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԱՇԽԱՏԱՍԷՐ ՊՈՒԼԿԱՐԻԱՆ

ԽՄԲ.— Մարք Մարսօ որ վերջերս պըտոյտ մը կատարած էր Պուլկարիա, գրի կ'առնէ իր տպաւորութիւնները «Լը Մոնտ»ի մէջ : Կ'ամփոփենք հիմնական մասերը .—

Մարք Մարսօ բացատրելէ ետք թէ նախքան Պուլկարիա մեկնիլը՝ ըլլայ արտասահմանի մէջ, ըլլայ ճամբու ընթացքին, ամէն մարդ կը նախապաշարէր զինք թէ պէտք էր պատրաստուէր երկաթէ վարագոյրէ մը ներս մտնելու, ուր ոստիկանական խիստ հսկողութիւն մը կը ջլատէ ամէն լուրջ ուսումնասիրութիւն, կը գրէ թէ այդ բոլորը, «ինքնաթունաւորում» է, թէ ինք «սարսափի» տպաւորութիւն չէ ունեցած Պուլկարիոյ մէջ: Ընդհակառակն, աշխատանք միայն տեսած է հոն:

Մայրաքաղաքը՝ Սոֆիան ընդարձակ աշխատանոց մըն է, որ կը պատրաստուի մեծ մայրաքաղաքի մը դերը ստանձնելու: Ամէն տեղ շէնքեր կը շինուին: Կարգ մը նոր շէնքեր թէեւ գեղարուեստօրէն ճաշակաւոր չեն, սակայն ընդհանուր առմամբ ներդաշնակ են ամբողջութեան մէջ: Սոֆիան այսօր քանի մը մեծ շէնքեր ունի, որ պատիւ պիտի բերէր արեւմտեան որեւէ պետութեան մայրաքաղաքի :

Ամէնէն առաջ մաքուր քաղաք մըն է, պայծառ, օդաւէտ, պողոտաները ծառազարդ են, պարտէզները խնամուած, եւ հիանալի զբօսայգին կ'օրօրուի մանուկներու քրքիջներով, ինչպէս եւ թռչուններու երգերով :

Տակաւին շատ կառքեր չեն անցնիր այս գեղեցիկ պողոտաներէն, այս է թերեւս պատճառը որ կարելի եղած է տեղ տեղ կին ոստիկաններ դնել ճամբաներուն վըրայ, հսկելու ցանցառ կառքերու անցքին վրայ: Ժողովուրդը որ ամէն իրիկուն դուրս կը խուժէ պտոյտներ կատարելու այս պողոտաներուն վրայ, վախի նշան չունի, կոկիկ հագուած է եւ թշուառութեան տպաւորութիւն չի ձգեր :

Աչքի կը զարնեն Դիմիտրովկրատի քիմիական աշխատանոցը, «Սթալին» ամբարտակը, ածխահանքերը, երկրագործական համագործակցականները, երբ եռուն աշխատանքի մէջ են: Թէեւ ամէն բան տակաւին փայլուն չէ, սակայն ցարդ ինչ որ եղած է տպաւորիչ է :

Պալքանեան այս երկիրը իր գաղտնիքներն ունի որ երկար ատենի կարօտ է թափանցելու համար: Պէտք է հասկնալ ամէնէն առաջ հոգին այս ժողովուրդին, որ բարեկիրթ է սակայն ըմբոստ :

Պուլկարիան էջ մը դարձուցած է ներկայիս իր պատմութեան էջերէն: Շատեր հաշտ չեն վարչաձեւին, սակայն քիչեր կան որ ետ պիտի ուզէին դառնալ: Աշխատաւորները եւ նոր քաղքենի դասակարգը չեն ուզեր որ խնդրոյ առարկայ դառնայ իրենց յաղթանակը: Վարչաձեւը մեղմացուց մեծ թիւով ժողովուրդի մը կեանքի մակարդակը, որով ժողովուրդին մեծամասնութիւնը կը թուի թէ որոշած է դէպի յառաջ երթալ: Պուլկարիան որ առաջնութիւնը կուտայ տնտեսականին եւ ընկերայինի քան թէ քաղաքականութեան, փոյթը չէ թէ Չերվենքով իշխանութենէ հեռացած է թէ ոչ: Պուլկարները գիտեն թէ ընկերվարական վարչաձեւի մը մէջ նախարարները չեն կրնար անձնական ասպարէզ մը շինել: Կարելի է փոխել զանոնք, առանց փոխելու երկրի կեանքի կշռոյթը :

Ռուսերը, ճիշդ է որ ներկայ են, սակայն աննշմար: Անոնք շատ կը ներածեն պուլկարական արտադրութիւններ, սակայն շատ ալ տուին Պուլկարիոյ, ճարտարարուեստական երկիր մը դարձնելու համար զայն:

Դրամական տեսակէտով, անկարելի է բաղդատութեան եզր մը գտնել արեւմտեան պետութեանց դրամին հետ: Շատ աւելի պակաս ամսաթոշակով մը ժողովուրդը կ'ապրի :

Երկրին նոր ազնուականութիւնը — որակեալ բանուորը — որ ամսական երեք հազարէն հինգ հազար լեվա կը շահի, այսինքն այնքան որքան նախարար մը, քան առ հարիւրն է, մնացեալը վեց հարիւրէն հազար լեվա կը ստանայ: Նախապատուութիւն տրուելով ծանր ճարտարարուեստի աշխատողներուն, կը կարծեն թէ հետզհետէ կարելի պիտի ըլլայ բարձրացնել ցած աշխատավարձքերը եւ բարելաւել կեանքի մակարդակը :

Տան վարձքերը շատ ցած են — վաթսուն լեւա ամսական: Բնակարանները տակաւին բաւարար չեն, սակայն նոր շինութեանց հետեւանքով կարելի պիտի ըլլայ դարմանել մօտ երկու տարիէն : Բիչ տոկոսով երկար ատենի փոխառութիւն կ'ընեն բնակարանի շինութեան համար : Տակաւին շատեր «տնտեսապէս տկար» են:

Ներկայ դժուարութեան գլխաւոր պատճառը այն է որ նոր վարչաձեւը նախընտրեց ծխնելոյզը՝ արօրէն, օգտագործելու համար երկրին բնական աղբիւրները: Երկրագործութիւնը ետ մնալով, խախտեցաւ հաւասարակշռութիւնը:

Գիւղերը հետզհետէ պարպուեցան, աշխատաւորը քաղաքները փոխադրուելով : Աշխատելու համար հողին վրայ մնացին կիներ, ծերեր, մանուկներ, ինչ որ անտարակոյս նուազ արդիւնաբեր է :

Պուլկար գիւղացին դժուարութեամբ կը փոխուի: Ըլլալով աւանդապաշտ, իր ինչքին կապուած, շատ ալ տրամադիր չէ հաւաքական երկրագործութեան կապուելու: Եւ սակայն 1944ի 110 հաւաքական ագարակի դէմ այս տարի 2747 հատ կայ: Եթէ երկրագործութիւնը բարելաւուի, երկրին տնտեսութիւնը շատ պիտի օգտուի: Ասոր համար է որ վարիչները կ'աշխատին փութացնել մշակումի մեքենայացումը: Հետզհետէ կ'արդիականանայ երկրագործութիւնը եւ ոռոգումի աշխատանքները կը բազմապատկուին :

Նոր վարչաձեւը մեծ ճիգ թափած է ի նպաստ դեղջկական պայմաններու բարելաւման: Կան հիմա արդիական դպրոցներ, բուժարաններ, գրադարաններ գիւղերու մէջ: Տուները աւելի արդիական են:

Սոֆիա կը փափաքի բնականոն եւ առեւտրական յարաբերութիւններ մշակել բոլոր երկիրներուն հետ առհասարակ: Ոչ միայն արբանեակ երկիրներուն, այլեւ Թուրքիոյ, Յունաստանի, Եուկոսլաւիոյ հետ :

Թուրքիոյ հետ առեւտրական փոխանակութիւն ստորագրած են: 1955 Փետրուարէն ի վեր արդէն այս փոխանակութիւնը կ'անցնի երկուքուկէս միլիոն տոլարը, թէեւ հակահամայնավար զգացումները Թուրքիոյ մէջ, կ'արգիլեն որ առեւտրականէն տարբեր փոխանակութիւններ ալ կատարուին :

Կան նաեւ հոգեբանական պատճառներ Թուրքիոյ եւ Պուլկարիոյ յարաբերութեանց մէջ: Տակաւին գոյութիւն ունին շարժանկարներ, ուր կը ներկայացուին պուլկար ժողովուրդին ազատագրական պայքարները, եւ որոնք բնական է նըպաստաւոր չեն Թուրքիոյ համար :

Կը թուի թէ Յունաստանի հետ յարաբերութիւնները կը բարելաւուին: Սահմանային վէճերը երկու երկիրներու միջեւ գրեթէ կարգադրուած են: 1953 Դեկտ. 5ի յոյնեւպուլկար համաձայնութիւնը սկսած է իր բարերար արդիւնքները տալ, երկու երկիրներուն միջեւ փոխանակութիւնը արդէն կ'անցնի 1.800.000 տոլարը, որ նշանակուած է ամէն տարուան համար: Պուլկարիա բազմաթիւ անգամներ փափաք յայտնած է բազմապատկել մշակութային եւ մարդկային փոխանակութիւնները: Աթէնք շատ ականջ չի կախեր, չուզելով հոգեբանական արուեստական մթնոլորտ մը ստեղծել, քանի այս երկու երկիրներուն միջեւ պարտատէրի եւ պահանջատէրի հին հարցերը լուծուած չեն :

Մարք Մարսօ կը գրէ թէ այնքան ատեն որ Պուլկարիա գտնուած է, այն տպաւորութիւնը կրած է թէ կարելի է այս երկու երկիրներուն միջեւ բարեկամական յարաբերութիւններ ստեղծել :

Պուլկարիա սերտօրէն կապուած է Ալպանիոյ, Վարշաւայի ուխտով :

Եուկոսլաւիոյ հետ 1953ին համաձայնութիւն մը գոյացաւ, որ նպաստաւոր է երկու երկիրներուն համար ալ, ըլլայ սահմանային թէ առեւտրական տեսակէտով: Թիթոյի խզումը բաւական ըսի ըսաւ ստեղծեց եւ Պուլկարիան շարունակեց յարիլ իր սովետ բարեկամներուն : Կառավարութեան մէջ որոշ վերապահութիւն կայ, իսկ ժողովուրդը անկեղծ զգացումներ ունի Եուկոսլաւ ժողովուրդին հանդէպ :

ԵՐԱԽՏԱՊԱՐՏ ԵՆՔ...

«Յառաջ»ի թերթօնը Իթթիհատի պարագլուխներուն կողմէ Մ. Քեմալի դէմ սարքուած մահափորձին վերաբերեալ ինչ անձկութեամբ կը կարդանք: Մարդ ենք բոլորս: Կարելի չէ առանց յուզումի կարդալ մահապարտի մը, վերջին վայրկեաններու ապրումները, ան ինչ յանցանք ալ ունենայ, որ ազգին ալ որ պատկանի :

Սակայն նոյնը չեղաւ ինծի համար, որ տարիներէ ի վեր լեցուած էի խոր ատելութեամբ մը այն բոլոր մարդոց հանդէպ անխտիր, մեծ կամ պզտիկ, նախագահ կամ յետին պաշտօնեայ, որոնք իմ ցեղս անճիտեցին :

Մ. Քեմալի կախաղաններու պատմութիւնը պահ մը ատելութիւնս երախտագիտութեան փոխեց Աթաթիւրքին հանդէպ, որ անգիտակցաբար ցեղիս վրէժն էր որ լուծած էր եւ իմ սրտաբուխ մէկ ուխտս իրագործած: Պատմեմ թէ ինչպէս:

1915, Յուլիս 30ին, Գուրպան Պայրամի օրը, կախաղան հանած էին Համբարձում Պօյաճեանը (Մուրատ) եղբայրը, յեղափոխական, ժիրայրին եւ անդամ Թուրք երեսփոխանական ժողովին: Հակառակ մունետիկներուն միջոցաւ լուր տրուած ըլլալուն, ոչ մէկ հայ հանդիսատես այդ զարհուրանքին : Եւ ո՞ր հայը սիրտ ունէր նման տեսարաններու: Ամիսներէ ի վեր ահ ու սարսափի մէջ ապրելով՝ չէինք համարձակէր նոյն իսկ փողոց ելլելու: Դէպքէն երկու օր վերջ, կէս գիշերին, ոստիկան մը մեր դուռը զարկաւ եւ հրամայեց որ անմիջապէս հագուիմ, հետս պարկ մը առնեմ եւ իրեն հետեւիմ հրապարակին վրայ :

Երբ հոն հասանք, տեսայ որ հարիւրաւոր պատանիներ ինծմէ առաջ եկած՝ կը սպասէին անձկութեամբ: Գրեթէ բոլորն ալ դպրոցական աշակերտներ, տասնէն մինչեւ 18 տարեկան, արդէն այդ տարիքէն վեր եղողները կամ բանտն էին, կամ բանակը :

Հոն միայն մեզի ըսին թէ, պիտի երթայինք մարախ ժողվելու եւ թէ մեզմէ ամէն մէկը ստիպուած էր վեց «օգգա» ժողվելու, ամէն մէկ պակաս «օգգա»յին պիտի վճարէինք հինգ ղրուշ տուգանք, իսկ աւելիին համար պիտի ստանայինք մէկ ղրուշ վարձք: Ինչ հեգնանք, ամէն ինչ մեր ձեռքէն խլելէ վերջ հիմա կը մտածէին մեզի դրամ շահեցնել ...

Ոստիկաններու հսկողութեան տակ ճամբայ ելանք դէպի դաշտերը: Զարաչար աշխատեցանք մինչեւ ժամը վեց, անկարելի եղաւ մարախները սպառել : Մեզ նորէն հաւաքեցին եւ ըսին որ պիտի երթայինք Քալէ Խօնիւ ըսուած վայրը, հոն կշռել տալու համար մեր բերքը:

Մեր պարկերը շալկած՝ խմբովին վերադարձանք դէպի քաղաք: Երբ «Քալէ Խօնիւ»ի մօտեցանք, զարմանքով տեսանք որ խուռներամ ամբոխ մը լեցուցած էր հրապարակը, խլացուցիչ պոռչտուքներ մթնոլորտը լեցուցած էին: Ի՞նչ պատահած էր արդեօք : Զինուորական մեծ յաղթանա՞կ մը կը տօնէին:

Մեր պարկերը նետեցինք փոսերուն մէջ, ոչ կշռող եղաւ, ոչ ալ ինչ ըլլալը հարցնող: Երբ հասանք հրապարակային կեդրոնը մեր զարհուրանքէն մեր կեցած տեղերը գամուած մնացինք: Այո, Թուրքերը յաղթանակ մը կը տօնէին, եւ ինչ յաղթանակ ... Մեր աչքերուն առջեւ զարհուրելի տեսարան մը կը պարզուէր : Հոն, հրապարակին վրայ կառափնատներ պայտաձեւ շարուած էին. եւ ամէն մէկէն կախուած՝ ճերմակ շապիկաւորներ որոնք կը ճօճէին օդին մէջ, ձեռքերնին իրենց կռնակը կապուած, վիզէն ալ տախտակ մը ուր մեծ տառերով գրուած էր անոնց մականունը եւ դատավճիռը :

Հոն էին մեզմէ ոմանց հայրերը, ազգականները կամ ուսուցիչները : Ահա Կարապետ Ճամճեանը, Գառնիկ Գույումճեանը, Աւետիս Զամպաղճեանը, Յովհաննէս Պօյաճեանը, Մինաս Մինասեանը, Գէորգ Վիշապեանը : Կ'անցնիմ գլխիկոր: Քանի հատ էի՞ն, ո՞վ ուժ ունեցաւ համրելու եւ յետոյ ինչ արժէք ունէր համրանքը: Անոնցմէ ամէն մէկը մեզի համար կը ներկայացնէր համայն մարդկութիւնը:

Ինչո՞ւ համար մեզ մինչեւ հոս բերած էին: Եթէ իրենց նպատակը մեզ սարսափեցնել եւ աւելի ընկճել էր, լի ու լի յաջողած էին: Կրնաք երեւակայել թէ որքան նրբացած եւ լրբացած էին իրենց գարշ հոգիները :

Մինչ այս խորհրդածութիւններու մէջ

ԷՋԵՐ ԱԶԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵՆԷՆ

ՀԱՅ ՖԵՏԱՅԻՆ

Աչըգպաշեանը կը տանի տուն մը, կը գնայ ոստիկանատուն, կ'առնէ կոմիսէրը երկու ոստիկաններով ու կը գնայ ուղղակի Աչըգպաշեանի եղած տունը եւ անկողնին մէջ պառկած տեղը ձերբակալել կուտայ :

Այդ առթիւ, տեռորի որոշում կը տըրուի: Տէքոյեան, որ որոշումը պիտի գործադրէր, կը սպաննուի տեռորէն առաջ : Ապառիկ մնացած տեռորն էր, որ այժմ կը կատարուի եւ Սէմէրճեան կը սպաննուի :

Անկասկած հրէշային զրպարտութիւն էր Արամին վերագրել որեւէ դեր Դաւոյի դաւաճանութեան մէջ՝ ինչ որ աղջկան պատմութիւն մէջտեղ նետելով:

Դաւօն Վանայ մէջ եռանկիւն կազմող երեք սիւներու՝ Արմենակ Շալճեանի, Թեւոս Դեղըրիկեանի ու Ալէս Պարսամեանի պատրաստած փառահեղ պատանիներէն էր, իրենց հետ աշխատած էր բոլոր պահեստներու շինութեան, զէնքերու եւ փամփուշտներու տեղաւորման եւ հսկողութեան գործերուն մէջ:

Եթէ ճիշդ է աղջկան պատմութիւնը (աղջիկը, որուն մասին կ'ըսուի թէ Ալէսի քոյրն էր), Դաւօն ինչո՞ւ չէր յայտնած դէթ այդ երեքէն մէկն ու մէկին :

Դուրսէն գացող գործիչներու հոգին տեղացիներու ձեռքն էր քաղաքին մէջ : Դաւաճանը իր հրէշային նպատակը, ոչ ոքի յայտնած էր: Աղջկան խնդիրն ալ դաւաճանի կողմէն սարքուած բան էր :

Ինչո՞ւ, ուրեմն, դաւաճանը յղացաւ իր հրէշային ծրագիրը: Ինչո՞ւ ան չափսոսաց իր իսկ թափած աշխատանքները. չէ՞ որ ամիսներով անքուն գիշերներ էր լուսացուցեր : Եթէ ճիշդ էր աղջկայ խնդիրը, հրէշը, փոխանակ զէնքերն ու ռազմամթերքները մատնելու, Արամը կը սպաննէր ու կը գնար՝ կառավարութեան կը յանձնուէր: Բայց դաւաճանը այդ բանը չըրաւ : Ուրեմն, անհատէն, այսինքն՝ Արամէն վրէժ լուծելու նպատակ չունէր: Եթէ իրեն եղած խիստ յանդիմանութիւնն էր պատճառը, ինչպէս որ կ'ըսեն կարգ մը մարդիկ, այդ պարագային պէտք է գործած ըլլէր վայրկեանի տպաւորութեան տակ առանց ինքնիրեն հաշիւ տալու: Եթէ այդպէս ըլլէր, ան ինչո՞ւ իսկոյն ատրճանակը չհանեց, որը միշտ իր մէջքի վրայ էր, եւ չքաշեց իրեն խիստ յանդիմանողին կամ բռնացողին վրայ :

Բայց այդ յանդիմանութիւնը կամ բռնութիւնն ալ Արամի հետ կապ չունէր : Յանդիմանութիւնն ընողը Վահանն էր (Կոմսը), ինչպէս որ Վահանը իր յուշերու մէջ յիշած է: Ուրեմն, այստեղ ալ Արամը իրեն վերագրուած յանցանքի մէջ ոչ մէկ մաս ունէր :

Թեւոսը, Արմենակը, Ալէսը՝ ասոնք էին առհասարակ պատանիները կազմակերպելու գործով զբաղողները: Ապա դաւաճանը իր պատանեկան օրերուն շատ խոստմնալից կ'երեւար: Զինքը կ'առնեն իրենց ձեռքի տակ մարդ պատրաստելու համար : Ինչպէս որ բոլոր պատանիները զէնքի սիրահար կ'ըլլան, ան նոյնպէս սիրահար էր եւ ամենաեռանդուն կերպով կը կատարէր իրեն յանձնուած գործերը :

Ալէսին ու Արմենակին յանձնուած էր զէնքերու ռազմամթերքի պահպանութեան գործը: Անոնք այդ ապրանքներու պահպանութեան համար շինուելիք պահարաններու գործին մէջ իրենց հետ կ'աշխատցնէին այդ յուսատու պատանին: Այս պատճառաւ ան շարունակ Ալէսի եւ Արմենակի հետ Արամի եւ Կոմսի մօտ կ'երթար :

Այս ծանօթութիւնը եւ կուսակցութեան ամենագաղտնի գործերուն ծանօթանալը ինքը շատ շփացուցած էր: Ի հարկէ, այս բաները իրեն տարեկից եւ վստահելի պատանիներէն գաղտնի չէր կրնար պահել : Իսկ անդին կառավարութիւնը չէր քնանար. ամէն թաղի մէջ ունէր կին լրտեսներ եւ այդ կին լրտեսներու միջոցաւ կ'աշխատէր գիտնալ թէ՝ զէնքերու պահարանները ո՞ւր էին եւ ի՞նչ ձեւով էին շինուած :

ՎԱՐԴԱՆ ՇԱՀՊԱԶ

(Շար.)

(7)

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԹԵՀՐԱՆԻ ազգ. Մարիամեան Օրիորդաց դպրոցի հիմնադիրին՝ Պ. Մարգար Սարգսեանի (որ դպրոցական գեղեցիկ շէնք մը շինած է ի յիշատակ իր վաղամեռիկ աղջկան՝ Մարիամի), ի պատիւ դպրոցը տօնական օր մը յատկացուցած է։ Այդ օրը հիմնադիրը իր ընտանիքին հետ կ'այցելէ դպրոց, տեսնելու իր հոգեւոր զաւակները։ Այս տարի ներկայ եղած է նաեւ Ատրպատականի Առաջ. Կարապետ Ս. քհնյ. Մանուկեան։ Տեսուչը ներկայացնելէ ետք ուսումնական տարուան վիճակը եւ աշակերտներու եւ դասարաններու թիւը, ըսած է թէ՝ եթէ կարելի է նոր դպրոցի երրորդ յարկի ազատ մասին վրայ երեք նոր դասարաններ աւելցնել։ Պ. Սարգսեան սիրով ընդառաջ գացած է, աւելցնելով երեք դասարաններ եւս։ Որով 19 դասարան, 700 աշակերտութեամբ տեղաւորուելով Մարիամեան շէնքին մէջ կարելի եղաւ Ղաւամ Սալթանէ փողոցի շէնքը յատկացնել տղոց միջնակարգին եւ ուրիշ 27 դասարաններ Կեդր. դպրոցի շէնքը։ Այսպէս ընդունուեցան 2200 դպրոց դիմող բոլոր աշակերտները, կազմելով 57 դասարան նախորդ ուսումնական տարուան 52ին դէմ։

ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒՆ պիտի դասաւանդուի Սան Ֆրանչիսքոյի (Մ. Նահանգներ) Լինքըն միջնակարգ դպրոցին մէջ, ուսուցչութեամբ Պատ. Նշան Խաչատուրեանի։ Առաջին անգամ ըլլալով Սան Ֆրանչիսկոյի կրթական վարչութիւնը իր կրթ. տարրկաներուն վրայ դրած է «Հայոց լեզուի» ուսուցումը։ Վահան Ժիրեանի եւ Գարուն Պալեանի դիմումներուն ընդառաջ երթալով ընթացք տրուած է պայմանաւ որ 15 աշակերտներ յարատեւօրէն հետեւին դասերուն։ Հայերէնի հետեւող քոլէճի ուսանողներ կը ստանան երկու կէտ վարկ։ Առաջին դասին բոլորը անակնկալի եկան երբ տեսան որ 77 հոգի արձանագրուած են։ Արձանագրուած աշակերտներու կէսէն աւելին հայերէն չէին գիտեր եւ կը ներկայացնեն հայ–ամերիկացի խառն ամուսնութեանց սերունդը։ Կային նաեւ վեց Ամերիկացիներ։ Լինքըն դպրոցի տնօրէնութիւնը երկրորդ դասարան մը եւս յատկացուցած է եւ հայերէն դասերու օրերը աւելցուցած։

ՈՒԻԼԵԸՄ ՍԱՐՈՅԵԱՆԻ գործերը մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելեն Գերմանիոյ մէջ ինչպէս կը յայտարարէր «Ֆրէզնօ Պի»ի խմբագրութեան գերման դաստիարակ Գարլ Սթրըբ եւ նոյն իսկ կը գործածուին գերման դպրոցներու մէջ։ «Անունս Արամ է», ««Մարդկային կատակերգութիւնը» ամէն մարդ կը կարդայ։

ՔԱԼԻՖՈՐՆԻՈՅ մէջ (Մ. Նահանգներ) կան մօտ յիսուն հազար Հայեր։ Կեդրոնացած են մասնաւորաբար Ֆրէզնօ, Լօս Անճէլըս, Սան Ֆրանչիսքօ։ Այս նահանգին մէջ կան տասնըմէկ եկեղեցիներ։ Հինգը Ֆրէզնոյի շրջանին մէջ, երեքը Լոս Անճէլըսի եւ երեքը Սան Ֆրանչիսկոյի մէջ։ Նիւթապէս շատ բարեկեցիկ է գաղութը։ Նախակրթարան կամ միջնակարգ վարժարան անունին արժանի դպրոց չունին։ Հայութիւնը ցրուած կ'ապրի եւ դժուար է համախմբել մանուկները։ Կան «միօրեայ» դպրոցներ, շաբթուան մէջ մէկ օր միայն։ Առհասարակ եկեղեցիներու սրահներուն մէջ կ'աշխատին հայերէն սորվեցնել։ Ազգ. դպրոցներու պակասը կը դարմանուի կիրակնօրեայ եկեղեցական դպրոցներով։ Բոլոր եկեղեցիները ունին իրենց կիրակնօրեայ վարժարանը, ուր կ'աւանդուին նաեւ եկեղեցական գիտելիքներ։ Եկեղեցիները շատ լաւ կազմակերպուած են։ Կը պահուին ժողովուրդին նուէրներովը եւ եկեղեցական ձեռնարկներով։ Կան եկեղեցական Տիկնանց Միութիւններ, որոնք շատ գործօն կազմակերպութիւններ են եւ բարերար դեր կը կատարեն, կան նաեւ Հայոց եկեղեցւոյ երիտասարդաց կազմակերպութիւններ, բաղկացած Ամերիկածնած հայ երիտասարդներէ։ Անոնց թիւը մօտ երեք հարիւր է Քալիֆորնիոյ մէջ, իսկ Նիւ Եորքի եւ շրջաններու մէջ մօտ հազար։ Դպրաց դասը միշտ բաղկացած է երկսեռ երիտասարդներէ, ուր օրիորդներ մեծամասնութիւն կը կազմեն, ինչպէս հաղորդած է Շնորհք եպիսկ. Գալուստեան Պոլսոյ «Մարմարա»յին։

Թաղուած էինք, յանկարծ իրարանցում մը տեղի ունեցաւ։ Ոստիկանները, խարազանի հարուածներով կը ջանային ճամբայ բանալ ամբոխին մէջէն, ուրկէ, սուինաւոր զինուորներու առաջնորդութեամբ, չքախումբ մը կը յառաջանար, բաղկացած Իթթիհատի երեւելիներէն, բարձրաստիճան զինուորականներէ եւ բարձրագոյն պաշտօնէութենէ։ Անոնց մէջ էին Ահմէտ Միտհատ (միւթէսարըֆ), Սապրի (Թահրիրատ միւտիւրիւ), Շահապէտին պատերազմական ատեանի նախագահ եւն., բոլորն ալ Իթթիհատականներ եւ հայատեաց հրէշներ։ Խումբը չադակրատելով՝ կառափնատներու շրջանը ըրաւ կարծես ցուցահանդէս կ'երթային։ Դողահար զիրենք կը դիտէի։ Եթէ զէնք մը ունենայի, անպայման կը կրակէի առանց հետեւանքին մասին մտածելու։ Իբր զէնք ունէի միայն աղօթքը, եւ ըսի սրտիս բոլոր դառնութեամբը։ «Տէր իմ, շնորհէ ինձ առիթը, որ այս բորենիներէն գոնէ մէկ հատը ձեռքովս կախեմ եւ ցոյց տամ իրենց թէ ինչ է հայ պատանիին վրէժը որ այնքան անարդար կերպով տեսած է իր ժողովուրդին կեանքի ճրագին մարիլը»։

Ափսոս, այդ անձնական գոհունակութիւնը չունեցայ ինծի, բայց Մ. Քեմալ եղաւ հարուածող բազուկը Իթթիհատի արմատը չորցնող։

Ահա իմ երախտապարտութեանս պարտքը կը յայտնեմ այսով։

ԾԱՆՕԹ.— Դէպքը կ'անցնի Կեսարիա ուր միայն կախաղաններու թիւն եղաւ 53։

ԱՐԱՄ ՍՊԷՆՃԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՅԱՋՈՂ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կազմակերպած պարահանդէս-ցերեկոյթը, տեղի ունեցաւ Նոյեմբեր 20ին, Ցոյներու սրահը, հոծ բազմութեամբ, ստեղծելով երիտասարդական խանդավառութիւն։

Ժամը 18ին գեղարուեստական բաժինի բացումը ըրաւ Նոր Սերունդի վարիչ եւ օրուան խօսնակ ընկեր Յ. Հարէլեան։ Շնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր ներկաներուն, որոնք եկած էին քաջալերել «Սիամանթօ» խումբին տարեկան այս առաջին ձեռնարկը, եւ իր գոհունակութիւնը՝ որ, բարեպատեհ այս առիթով, մեր մէջ կը գտնուին, Փարիզէն, Սէնթ Էթիէնէն, Սէն Շամոնէն, Վիէնէն, Տէսինէն Նոր Սերունդի անդամներ, կազմելով այսպէս գեղեցիկ ծաղկեփունջ մը, որոնց վրայ կը գուրգուրանք ու կը խանդաղատինք։

Նոր Սերունդի անդամները երգեցին «Հայ ազգինք եղբարք» որմէ ետք յաջորդաբար եղան արտասանութիւններ, զուգերգներ, երգեր եւ հայկական պարեր Նոր Սերունդի եւ Եկեղեցաշէնի երիտասարդներուն կողմէ, բոլորն ալ յաջող։

Գովելի է եկեղեցաշէնի երիտասարդութիւնը, որ միշտ կուգայ քաջալերել Նոր Սերունդին ձեռնարկները։

Նոր Սերունդի կեդրոնական վարչութեան կողմէ խօսեցաւ երիտասարդ ընկեր Ա. Պիպէռեան։ Ան մեղի բերաւ ողջոյնները Փարիզի Նոր Սերունդին, յորդորեց ծնողքները, որպէսզի իրենց զաւակները յանձնեն այդ միութեան, դաստիարակուելու համար հայկական ոգիով եւ զգացումներով։

Լիոնի Ազգ. Միութեան երգչախումբը երգեց «Մարտիկին երգը», «Հօլ արա» եւ «Կուժն առայ», իսկ խմբավարը Պ. Արբահամեան երկու անգամ նուագեց ջութակով։ Անոնք կրցան թէ յուզել եւ թէ խանդավառել ներկաները։

Խօսք տրուեցաւ նաեւ Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէի ներկայացուցիչ ընկեր Միրզէին, որ գովեց Նոր Սերունդին խանդն ու եռանդը, մաղթեց որ նոյնքան նուիրուած ըլլան հայկականութեան, սիրեն իրենց ազգութիւնը եւ հայրենիքը։

Գեղարուեստական բաժինը վերջացած ըլլալով՝ պարերը եւ ուրախութիւնը կրկին սկսան։ Վիճակահանութեան դրուեցաւ կարկանդակ մը, զոր շահեցաւ Պ. Տէր Յակոբեան եւ նուիրեց հազար ֆր.։

Խնջոյքը լաւ կազմակերպուած էր եւ բարոյական յաղթանակ մը կարելի է նկատել Նոր Սերունդին համար։ Գովելի է իւրաքանչիւրին եռանդն ու աշխատանքը։ Կը խորհիմ թէ նիւթականն ալ գոհացուցիչ էր, քանի որ խմելիքը առատ էր եւ ուտելիքը շատ։

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԻՍԻԻ ՄԷՋ

ԻՍԻ.— Զաւարեան կոմիտէի նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. 65րդ տարեդարձի տօնակատարութիւնը տեղի ունեցաւ Նոյեմբեր 20ին Խրիմեան սրահին մէջ, ընկերահամակրական խնջոյքով մը։

Ընկեր Կարապետ Թօփալեանի բացման խօսքէն ետքը, սեղանապետ ընտրուեցաւ ընկեր Եղիազար Խաչատուրեան։

Օրուան բանախօսն էր ընկեր Խաչիկ Մկրտիչեան, որ պատմականը ըրաւ Դաշնակցութեան 65 տարիներուն կատարած աշխատանքներուն, ու ձեռնարկներուն, փաստերով եւ օրինակներով։ Ի մէջ այլոց ըսաւ թէ Դաշնակցականը իրեն աւագ պարտականութիւն համարած է սիրել եւ սիրցնել Հայաստանը, Հայը արտասահմանի մէջ թէ Հայաստանի մէջ, պաշտամունքի առարկայ դարձնել մեծասքանչ լեզուն, հոգածուն դառնալ նոր սերունդին, պայքարիլ չարիքին ու հալածանքին դէմ, տոկալ ու պայքարիլ ազատութեան համար։ Սեղանապետին առաջարկով բաժակները կը լեցուին կարմիր գինիով, խմելու համար Հ.Յ.Դ. բոլոր նահատակ ընկերներու յիշատակին։

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը բերին Տիկին Շաքէ Գալայճեան, Գրիգոր Յարութիւնեան, Հրաչ Հանտալեան, Հրայր Ուզուրեան, Ե. Սեւորբեան, Ս. Գճըրեան։ Իսկ Արիս Գարայեան իր զուարճախօսութիւններով տաք մթնոլորտ մը կը ստեղծէր։ Խօսք առաւ նաեւ ընկեր Շիրվանեան։ Իսկ փակման խօսքն ըրաւ ընկեր Հ. Հանտալեան, բացատրելով թէ ինչ է Դաշնակցականին պարտականութիւնը։

Դժուար էր ընկերական այս ջերմ մթնոլորտէն բաժնուիլ, բայց ինչ ընենք, յաջորդ օրը գործի օր էր։ Ընկերները յիշելով մեր մեծ ու նահատակ ընկերներուն կէս ձգած գործերը, ուխտեցին իրենց ուժերը կրկնապատկել յառաջիկայ տարուան աշխատանքներուն համար։ Այս առթիւ համակիրներն ու բարեկամները շնորհաւորեցին մեր 65ամեակը եւ մեր ձեռնարկները։

ՀԱՄԱԶԱՍՊ

ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ գործերը չեխերէնի թարգմանուած են, «Խ. Հայաստանի շունչը» ժողովածուի մը մէջ ամփոփուած։ Պատմուածքներ առնուած են Ղ. Աղայեանէ, Ալ. Շիրվանզադէէ, Յ. Պարոնեանէ, Վ. Փափազեանէ, Յովհ. Թումանեանէ, Նարդոսէ, Աւ. Իսահակեանէ, Գր. Զոհրապէ, Ե. Օտեանէ, Դ. Դեմիրճեանէ, Ստ. Զօրեանէ, Հմ. Սիրասէ, Հր. Քոչարէ, Վ. Անանեանէ եւ ուրիշ գրողներէն։ Լոյս տեսած է նաեւ «Կովկասի երկնքի տակից» ժողովածուն, Յ. Թումանեանի «Եղջերուն», Աւ. Իսահակեանի «Ջիլլի Սուլթանի երգը» եւն.։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (83)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

Անձնատուութեան հրամանէն ետք յուզումնալից երկվայրկեան մը անցաւ, եւ ձեռքի ատրճանակը ապառնագին ցոյց տուաւ ոստիկաններուն։

— Անձնատո՞ւր ըլլալ ըսի՞ք, երբեք։

Յանկարծական շարժումով մը պրաւնինկը կրթնցուց քունքին եւ ըլթակը քաշեց։ Իսկոյն անշունչ ինկաւ ծունկերուն վրայ եւ յետոյ գետին թաւալեցաւ։ Դէպքը այնքան յանկարծական էր որ ոստիկանները ժամանակ չունեցան արգիլելու Քեմալի ինքնասպանութիւնը։

Դէպքէն ետք ամբողջ տունը խուզարկուեցաւ եւ ձերբակալման հրամանագիր եղաւ փախստականը պահող ու պարտկող անձերու մասին, որոնց թիւը տասնէ աւելի էր։ Բոլորը զրկուեցան Անգարա, իրենց այս արարքին առթիւ Անկախութեան Ատեանին առջեւ դատուելու համար։

Ստուգուեցաւ որ Գարա Քեմալ երկու շաբաթէ ի վեր կը բնակէր այդ տունը, եւ իր թաքստոց սենեակը ողբալի վիճակ մը կը պարզէր։ Սենեակին մէջ կար բազմոց մը, սեղան մը, ալքոլի լամբ մը եւ սուրճի աման մը, խոշոր մոխրաման մը, ուր ծխուած սիկառի մնացորդները կային։ Գարա Քէմալը տան մէջ պահող էնվէր պէյ հին Իթթիհատական մըն էր եւ Գարա Քէմալի երախտաւորեալը։ Ոստիկանները կնքեցին տան դուռը եւ էնվէրը ձեռնակապերով Ապահովութեան Տնօրէնութեան տարին։ Հաւաքուած փաստաթուղթերը, մահապարտին կարգ մը գիրերը, կարդացած թերթերը, դաշոյն մը եւ զանազան գիրքեր գտնուեցան եւ բոլորը պարկի մը մէջ դրուելով ոստիկանատուն փոխադրուեցան։

Ապահովութեան Տնօրէնութեան մէջ, Գարա Քեմալի դիակը անճանաչելի էր գրեթէ։ Առանց բաճկոնի, վրան շապիկ մը եւ տաբատ մը միայն։ Ոտքերը բոպիկ եւ աղտոտ, եղունգները չափազանց երկարած։ Գարա Քեմալ 52 տարեկան էր, ամուրի, քոյր մը, մայր մը եւ եղբայր մը ունէր։ Նաեւ յոյն հոմանուհի մը։

Զաւակն էր Մալէյնի պաշտօնեաներէն Արիֆ էֆէնտիի։ Րիւշտիյէ դպրոցը աւարտելէ ետք, հեռագրատուն մտած եւ Սահմանադրութեան շրջանին պաշտօնեայ եղած, յետոյ առաջին քարտուղար կարգուած էր։ Սահմանադրութենէն ետք գործօն դեր մը ունեցած էր Իթթիհատի մէջ եւ իր խորամանկութեան շնորհիւ կարեւոր դիրքեր գրաւած էր, կուսակցութեան գաղտնի քոմիթէին ձեռքին մէջ կեդրոնացուցած, պարենաւորման նախարար եղած եւ ժողովուրդին հացին տեղ առատ աւելի հունտ կերցուցած էր։ Հակառակ իր առասպելական հարստութեան, գրպանէն 25 ղրուշ միայն գտնուեցաւ։ Ո՞ւր էին արդեօք դրամները։

Դիազննութեան պահուն, հարկ եղաւ բանալ նաեւ Գարա Քեմալի գանկը եւ ուղեղը հանուեցաւ։ Չափազանց նիհարցած էր իր ծակամուտ եղած օրերուն։ Զինքը պարտկող ու պահող էնվէր պէյ ըսաւ ոստիկաններուն.

— Իրմէ շատ բարիք տեսած էի, զիս աքսորէ փրկեց։ Գիտակցաբար տանս մէջ պահեցի Քեմալ պէյը։

Գարա Քեմալ մինչեւ իր վերջին թաքստոցը, մէկ քանի տուն փոխած էր, Վոսփորի եւ Իսթանպուլի կողմերը, միշտ նպատակ ունենալով առիթ մը գտնել եւ արտասահման փախչիլ։

Նախ ըսուեցաւ որ դիակը կամուրջին մօտ կախաղան պիտի հանուի եւ պիտի ցուցադրուի հանրութեան։ Բայց յետոյ հրահանգ եկաւ դիակը յանձնել իր ազգականներէն Մուսթաֆայի որ կատարեց Գարա Քեմալի թաղումը։ Միւս մօտաւոր ազգականներէն ոչ ոք փորձուեցաւ ընդունիլ Գարա Քեմալի մարմինը։

Իրիկունը, Անգարայի մէջ, երբ Անկախութեան Ատեանի նախագահ Ալի պէյ կը կոնծէր ռուս դեսպանատան երեկոյթին, լսելով որ մահապարտ եւ փախստական Գարա Քեմալ անձնասպան եղած է, անմիջապէս փութաց հոն գտնուող Ըսմէթ փաշայի մօտ եւ ըսաւ.

— Փաշաս, աւետիս քեզի, Գարա Քեմալ չուեր է, անձնասպան է եղեր։

Այսպէս վերջ գտաւ Իթթիհատական կարեւոր դէմքի մը եւ ազդեցիկ մարդու մը քաղաքական գործունէութիւնն ու կեանքը։

ՓԱԽՍՏԱԿԱՆ ԱՊՏԻՒԼԳԱՏԻՐ ԵՒՍ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՒ

Անկախութեան Ատեանը Անգարայի մէջ սկսած էր Իթթիհատական կարեւոր դէմքերու եւ պարագլուխներու դատավարութիւնը եւ անոնց վախճանն ալ մօտալուտ էր, երբ յանկարծ, 22 Օգոստոս 1926ին, լսուեցաւ թէ՝ միւս փախստական մահապարտը Ապտիւլգատիր Գըրքլարէլիի մօտակայքը ձերբակալուած է անճանաչելի վիճակի մէջ։ Հակառակ ծպտուած ըլլալուն եւ իր ինքնութիւնը ծածկելուն, կարելի եղած է զատորոշել իր ինքնութիւնը եւ ստիպել որ խոստովանի թէ ինքն է Ապտիւլգատիրը Անգարայի այդ նախկին կուսակալը, ծածուկ քոմիթէճին եւ Հարպիէի երբեմնի զինուորական ուսուցիչը։

(Շար.)

ԹՐՔԱՎԱՐԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

«Լը Մոնտ»էն կը քաղենք հետեւեալ պատմութիւնը . —

Եղեռնադատ ատեանը անցեալ օր դատեց երիտասարդ Թուրք մը, Համիտ Պորուլ, գործի նորոգիչ, որ ամբաստանուած էր թէ փորձած է խեղդել Ֆրանսուհի մը, Օր. Ֆարսի: Ամբաստանադիրը կ'ըսէ թէ Թուրքը աղջկան տունը գացած էր իբրեւ թէ գործ մը նորոգել տալու համար, բայց յանկարծ փորձեց համբուրել: Աղջիկը մերժեց: Թուրքը կառչելով կոկորդը սեղմեց եւ աղջիկը ուշաթափ գետին փռուեցաւ: Դրացիներ օգնութեան հասան եւ Թուրքը առիթէն օգտուելով փախաւ:

Ամբաստանեալը իրեն յատուկ ֆրանսերէնով մը բացատրեց թէ «ոչ բռնաբարելու, ոչ ալ խեղդելու միտք ունէր: Պարզապէս թեթեւ դիտողութիւն մը ըրի: Աղջիկը նախատեց զիս: Այն ատեն ապտակեցի, եւ որովհետեւ կը պոռար կը կանչէր, գլուխս դարձաւ...»: Օր. Ֆարսի կը հերքէ այս պատմութիւնը, պնդելով թէ իր վրայ նետուեցաւ, թէ անհուզողի մատնուած էր:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Թուրքը կարծեր է թէ աղջիկը խեղդուած է: Յաջորդ օրը ուզեր է տեղեկութիւններ ստանալ եւ փաստաբան մը վարձելով, յայտներ է թէ պատրաստ է հատուցում տալու: Դէպքէն վերջը Պելժիա գացեր է, յետոյ վերադարձեր է, գործը անուշի կապելու համար: Ժամադրութիւն մը սարքեր են փաստաբանին հետ, բայց աղջիկը ոստիկանութեան լուր տուած ըլլալով, Թուրքը ձերբակալուեր է: Հարցաքննիչ դատաւոր մը առժամապէս ազատ ձգեր է ամբաստանեալը, որ արտօնութիւն ստացեր է Համպուրկ երթալու: Յետոյ վերադարձեր է դատուելու համար:

Իր փաստաբանը ամէն միջոց փորձեց, բայց ընդհ. դատախազը ծանր պատիժ մը պահանջեց, ըսելով թէ «Համիտ Պորու վայրենի մըն է եւ պէտք է հանդստացնել ջիղերը»: Եւ Թուրքը դատապարտուեցաւ երեք տարի բանտարկութեան եւ հարիւր հազար ֆրանք տուգանքի: Վճիռը արձակուած պահուն իսկ ամբաստանեալը ձերբակալեցին եւ վրան ալ խուզարկեցին, նախագահին հրամանով:

«Լը Մոնտ» շատ ծանր կը գտնէ տրուած պատիժը, միեւնոյն ատեն դիտել տալով թէ ունկնդիրներէն մին կ'աղաղակէր. — «Ա՛լ կը բաւէ, այս օտարականները չափը կ'անցընեն...»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ մէջ նոր զարկ մը պիտի տրուի թեթեւ արդիւնաբերութեան. ըստ մարաջախտ Թիթոյի մէկ յայտարարութեան:

ՄԱՐԱՋԱԽՏ Թիթօ գալ ամիս փոխադարձ այցելութեան պիտի երթայ Եթովպիա:

ԱՐԱԲԻՈՅ Իպն Սէուտ թագաւորը առջի օր հասաւ Հնդկաստան: Իր այցելութիւնը պիտի տեւէ տասնըեօթը օր:

ԱՆՆԱՓՈՒՐՆԱՅԻ գագաթը առաջին անգամ բարձրացող Լուի Լաշընալը (ֆրանսացի), Ալպեաններու մէջ զոհ գարձաւ լեռնային արկածի մը: Օգնութեան փութացողները կրցան միայն իր դիակը գտնել:

ՆԻԿՈՍԻՈՅ մէջ (Կիպրոս) յայտարարուած է պաշարման վիճակ: Կացութիւնը օր ըստ օրէ աւելի կը ծանրանայ:

ԱՄԷՆ ՀԱՅՈՒ ԿԱՐԵՒՈՐ
ՍՈՄՈՆ ԳԱՓԱՄԱՃԵԱՆԻ

Հայերէնէ – հայերէն պատկերազարդ բառարանը, 1406 էջ: Գին՝ 3500 ֆրանք:

Մասնաւոր զեղչ, մեծաքանակ գնումներու համար:

Ֆրանսայի կեդրոնատեղի՝

Camer Capamadjian, 44, Rue du Commerce
Colombes (Seine)

ԿԱՐԵՒՈՐ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 12ին Ռիւ Տանթոնի նամականիէն 3500 ֆր.ի մանտա մը ղրկողէն կը խնդրուի անմիջապէս իր անունը եւ հասցէ՝ յայտնել վարչութեան: Կտրօնին վրայ սխալմամբ թերթին անունը գրուած է կրկին անգամ, փոխանակ ղրկողին անունին:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Անգամ մը եւս կը խնդրենք մեր գործակալներէն, բաժանորդներէն եւ բարեկամներէն «Յառաջ»ի չէք-փոսթալի թիւը գործածել ՄԻԱՅՆ «ՅԱՌԱՋ»ի հաշւիներուն համար:

Թերթին հետ կապ չունեցող գումարները ղրկել մանտա–քարթով:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Լսարանին դասախօսութիւնները միշտ տեղի կ'ունենան չորեքշաբթի օրերը, Քաֆէ Քաւէի սրահը, ժամը 21ին:

Այս չորեքշաբթի պիտի խօսի ծանօթ դասախօս, Պ. Օհան Կարապետեան: Նիւթ ունենալով «Արդիական խորհրդութեան հիմերը»:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ
ՄԵՐ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ

Նոյեմբեր 30ին կը փակուի Համազգ. Նշան Փալանճեան ճեմարանի ի նպաստ կատարուած հանգանակութիւնը:

Անոնք որ դեռ մասնակցած չեն եւ կը փափաքին՝ պէտք է փութան իրենց նուէրները ղրկել հետեւեալ հասցէին.—

M. Hatzakortzian, 15, Rue Longue des Capucines, Marseille.

Վարչութիւն

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

3 Դեկտ. շաբաթ գիշեր
ժամը 24էն մինչեւ լոյս, Սալոն «Գլիւպ»ի շքեղ սրահին մէջ (Ռիւ Կրինեան):
Նուագախումբ համբաւաւոր
ԷՏՏԻ ԹՈՒՐՆԷԼ
իր ինը հոգինոց ամբողջական կազմով:

Գեղարուեստական խնամեալ բաժին, անակնկալներ, ճոխ պիւֆէ:

Ոչ հանգանակութիւն եւ ոչ ալ վիճակահանութիւն:

Մուտք 500 ֆրանք: Տոմսերը ապահովել վարչութեան անդամներէն:

Կը յանձնարարուի նախապէս ապահովել սեղանները:

Դիմելով Տիկին Զորաչեանի,
Bd. de la Tuvière, Tél. GA. 50-52
Պ. Արամ Շէխիկեանի,
Pharmacie Centrale, 1, Bd. d'Athènes
Tél. CO. 33-80

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ
ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

5 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1956ԻՆ
Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Այս նոր գիրքը

ՎԵՐԱԴԱՐՁ

Նուիրուած է 1915ի քառասնամեակին: Ընդարձակ Պոէմա մը, ուր ինքնատիպ ձեւով մը տրուած է մեր ազգային աՀաւոր տռամը:

Կարելի է գտնել բոլոր հայ գրավաճառներու մօտ: Գին՝ 500 ֆրանք: Ընտիր տպագրութիւն, 150 էջ: Հեղինակին հասցէն՝ G. POLADIAN,
53, Chemin de St. Julien
Marseille (B. du R.) France

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

LES MEMOIRES DE MGR. JEAN NASLIAN. Evèque de Trébizonde, sur les événements politico-religieux en Proche Orient de 1914 à 1928.

Երկու ստուար հատորներ, կուռ եւ փաստացի բովանդակութեամբ, քարտէսներով եւ բազմաթիւ փաստաթուղթերով, առաջինը 607, երկրորդը 1030 էջ: Տպ. Վիէննա, 1955:

Դիմել Պ. ՕԹՈՆ ՀէՔԻՄԵԱՆԻ,
74 Ռիւ տը Լուրմէլ, Փարիզ (15):

*

ՄԱՆԿՈՒԹԻՒՆ ՉՈՒՆԵՑՈՂ ՄԱՐԴԻԿ
Հեղինակ՝ Ա. Ծառուկեան
Հրատ. Համազգայի մատենաշար:
Մեծադիր էջ 240: գինը՝ 750 ֆրանք
(Թղթատարի ծախքով)
Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՓԱՐՍԱՄԵԱՆ
46, Rue Richer, Paris (9).

ՀԱՅ — ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Թիւ 167 – 8 (Նոյ. – Դեկտ.) 48 էջ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.— Բառարան ոտանաւոր: Մեղուն եւ իր մեղրը (Տոքթ. Այվազեան).— Առաջնորդ Թոքախտին դէմ (Ն.).— Բժշկութիւնը երէկ եւ այսօր (Տոքթ. Սերոբեան).— Անդամալուծութեան գիտութիւնը (Տոքթ. Գալուստեան).— Կրիփ (Տոքթ. Ղազարեան).— Սեռային հիւանդութիւններ (Տոքթ. Պ. Միսաքեան).— Բժշկութիւն Թանկագին քարերով: Հակաճառութեան ախտը (Քաղիան).— Արգնի (Միրաքեան).— Հաւկիթ (Շ. Նարդունի).— Առաջին գործոց նախապատրաստութիւն (Տոքթ. Շ. Օճառ).— Հարբուխ (Տոքթ. Աշճեան).— Ի փառս կաղամբին (Ազատեանի).— Առողջապահութիւնը անհրաժեշտ (Բժշկապետ Քօլօլեան).— Խլիրդը երկրէ երկիր:

Բաժանորդագրութիւն՝ տարեկան 1000 ֆրանք, (արտասահման՝ 1200 ֆրանք): Դիմել. Նարդունի, 32 Ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ (9):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Պ. Մկրտիչ Աւետիքեան եւ զաւակը՝ Յովհաննէս, Այրի Տիկին Վարդուհի Աւետիքեան, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Նալպանտեան եւ զաւակները շնորհակալութիւն կը յայտնեն ամէն անոնց՝ եւ մասնաւորապէս տեղւոյս հայ գաղութին, որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով եւ նամակով ցաւակցութիւն յայտնեցին եւ ներկայ եղան յուղարկաւորութեան իրենց կնոջ, մօր, հարսին զաւկին ողբացեալ Ծնունդ Աւետիքեանի (ծնեալ Նալպանտեանի) ղառնակսկիծ մահուան առթիւ:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Աղքատախնամի պարահանդէսին ՄԱՆԿԵՆ տունի տոմսը շահողէն
(Bon pour une robe de Manguin)
կը խնդրուի անպայման ներկայանալ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ վարչութեան ամէն օր ժամը 14.30էն 18, 32 ռիւ տը Թրէվիզ:
Վերջին պայմանաժամ Դեկտ. 10:

ԳՐԱՏՈՒՆ ՓԱՐՍԱՄԵԱՆ

46, RUE RICHER - PARIS (9e)
Tél.: PROvence 64-90
C. C. P. Paris 3630-66

Դպրոցական վերամուտի առթիւ ապահովեցէք ձեր պզտիկներուն դասագիրքերը: Հայերէնի ուսուցման համար ընդունուած դասագիրքերն են, հեղինակութեամբ Մ. Պարսամեանի .—

ԱՐԱՐԱՏ այբբենարան– ընթերցարան	100
ԱՐԱՐԱՏ Բ. գիրք	200
ԱՐԱՐԱՏ Գ. գիրք	300

Նոր Թերականութիւն Արդի հայ լեզուի, Յովհ. Գազանճեանի, տարր. Միջին եւ բարձր. 200, 400, 500:

Մանուկներու բեմը, Ա. Գրաճեան (Մանկական – պատանեկան արտասանութիւն, տրամախօսութիւն եւ թատերգութիւն) պատկերազարդ 1200

Հայ – հայ բառարան, Ս. Գաբամաճեան՝ 3.500

Ֆրնս–հայ բառարան Եղիա Տէմիրճիպաշեան 2.500

Անգլ – հայ– բառարան, Բրոֆ. Յ. Յ. Չագմագճեան 4000

Հայաստանէն ստացուած են մանկական–պատանեկան ձայնագրուած երգեր, խմբերգներ դաշնակի ընկերակցութեամբ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ
ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Շաւիլի մէջ Դեկտեմբեր 11ին, կիրակի օրը, կազմակերպուած Կապ. Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղերուն կողմէ:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Տան մէջ աշխատող վստահելի կին մը: Ճաշ, բնակարան, գոհացուցիչ ամսական: Նախընտրելի է առանձին կին մը:

Դիմել՝ Ա. ՀԱՄԱԼԵԱՆԻ,
68, Rue Nationale, Marseille
Tél. Co. 33-22

*

Երիտասարդ տղայ մը իբրեւ մակազինիէ: Դիմել՝
ETS. TERZIAN
3, Rue Poissonnière, Paris (2e).

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի դասախօսական ժողովը այս երեքշաբթի ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ուս. խումբի ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ ՎՌԱՄԵԱՆ ենթակոմիտէն՝ կիրակի 4 դեկտ., սովորական տեղը:

Բացակաները նկատի կ'առնուին, Ներկայանալ անդամատետրերով:

Այս ժողովին ներկայ կ'ըլլան Կեդր. Կ.ի եւ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները:

ՑԵՏԱՁԳՈՒԱԾ է Առնուվիլի Նոր Սերունդին պարահանդէսը, որ տեղի պիտի ունենար Դեկտ. 4ին:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին Աղաւնի Կ. Ուշագլեանի մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկին Օննիկ Նշանեան երկու հազար ֆրանք կը նուիրեն Կապոյտ Խաչի օգափոխութեան կայանի շէնքին:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

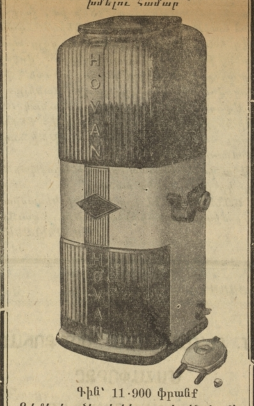
★

Տէր եւ Տիկին Միհրդատ Ալիքսանեան (Փարիզ) 1500 ֆրանք կը նուիրեն Աղքատախնամին, ողբացեալ Հռիփսիմէ Խասեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

Կ'ՈՒԶԷՔ
ՕԳՏԱԿԱՐ ՆՈՒԷՐ ՄԸ ԸՆԵԼ

Ապահովեցէք հիմակուընէ լաւագոյն եւ կատարելագործուած սուրճի ելեկտրական աղօրիք մը՝
ՄԻՇՏ ԹԱՐՄ
ՄԻՇՏ ՀԱՄՈՎ
ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ թէ ֆրանսական սուրճ խմելու համար

Գին՝ 11.900 ֆրանք
Դիմեցէք ձեր ելեկտրագէտին կամ՝
APPAREILLAGE ELECTRO-MECANIQUE
14, Rue Rochambeau, Paris (9)
Գաւառի համար կը ղրկուի
Contre Remboursement

ՀԱՅ ԿՕՇԿԱԿԱՐՆԵՐՈՒ
ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԿԱՇԻԻ ԵՒ ՄՈՐԹԻ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ
ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆՆ Է
Տ Ի Ր Ա Ն

Արագ սպասարկութիւն
վճարման դիւրութիւններ
6, Rue Beaurepaire
24, Rue des Marais, PARIS (Xe)
Téléphone : BOT. 13-48
Métro : République

IMPRIMERIE ARAXES 46, Rue Richer. Paris

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 30 ՆՈՅԵՄԲԵՐ • MERCREDI 30 NOVEMBRE 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7839 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3250

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԳԼՈՒԽՆԵՐԸ ՉԵՆ ՓՈԽՈՒԱԾ

Մուսթաֆա Քէմալի հիմնած կուսակցութիւնը աւելի քան քառորդ դար տիրաբար կառավարեց Թուրքիան, ըլլալով միակ արտօնեալ քաղաքական կազմակերպութիւնը :

Կոթնած Հալքի միահեծան իշխանութեան վրայ, Աթաթիւրք իր յետամնաց երկրին պարտադրեց յանդուգն բարենորոգումներ : Արաբական տառերը փոխեց լատինականի, ֆէսն ու ֆերաճէն՝ գլխարկի, ուրբաթը՝ կիրակիի, Հիճրէթի թուականը՝ քրիստոնէականի, Այա Սոֆիան՝ թանգարանի : Կրօնքը զատեց պետութենէն, ջնջեց սուլթանութիւնն ու խալիֆայութիւնը :

Չկրցաւ փոխել սակայն գլուխները, Թուրք – իսլամական մոլեռանդութիւնը :

Իր աշակերտները, երկրորդ աշխարհամարտի ընծայած յարմար առիթէն օգտուելով, ուզեցին մոխիրի վրայ նստեցնել ոչ-Թուրք տարրերը՝ «Վարլըգ վէրկիսի» (Ունեւորութեան տուրք) անունը կրող հրէշային ծրագրով մը :

Իսմէթի օրով փոքրամասնութեանց դէմ ատելութիւնը իր գագաթնակէտին հասաւ :

Երբ պատերազմը վերջացաւ դաշնակիցներու յաղթանակով եւ Ամերիկացիները մուտք գործեցին Թուրքիայէն ներս իրենց տոլարներով եւ ռազմական պիտոյքներով, ՝ ժողովրդապետական հով մը սկսաւ փչել Հալքի վարիչներուն մէջ :

Թոյլ տուին, որ ուրիշ կուսակցութիւններ ալ կազմուին՝ արեւմտեան քաղաքակիրթ երկիրներու մէջ եղածին պէս : Այդպէս է, որ Դեմոկրատ կուսակցութիւնը սկսաւ փայլիլ հետզհետէ :

Բոլոր անոնք, որ այս կամ այն ձեւով դժգոհ էին Հալքէն, բոլորուեցան Ճելալ Պայարի կուսակցութեան շուրջ, որ 1950ի երեսփոխանական ընտրութեանց մէջ իշխանութիւնը խլեց Իսմէթի հզօր կազմակերպութեան ձեռքէն :

Իրենց անունը արդարացնելու եւ ժողովուրդը սիրաշահելու համար, Դեմոկրատները զանազան ազատութիւններ տուին : Փոքրամասնութիւններն ալ օգտուեցան այս առթիւ : Ամերիկացիներուն ցոյց պիտի տային, որ իրենք իսկապէս «դեմոկրատ» են :

Այդ ազատութիւններէն օգտուելով, կազմուեցաւ «Միլլիյէթ» կուսակցութիւնը, թունդ ազգայնական եւ մոլեռանդ իսլամական :

Հակաքէմալական շարժումներ ծայր տուին երկրին զանազան կողմերը : Աթաթիւրքի արձաններ քանդուեցան : Արաբերէն «էզան»ներ սկսան կարդացուիլ գաւառներու, նոյնիսկ Պոլսոյ մէջ : Հոճաները սկսան Գուրանի դասեր տալ պատանիներու :

Դեմոկրատ կուսակցութիւնը յաջողեցաւ զսպել այս յետաշրջական շարժումները, որոնք անգամ մը եւս կուգային հաստատել թէ՝ բան մը չէ փոխուած Թուրքերու գլուխներուն մէջ :

Պայքարը Հալքի դէմ բուռն ձեւեր առաւ 1954ի ընտրութեանց նախօրեակին : Գրաւուեցան Աթաթիւրքի կուսակցութեան պատկանող բազմաթիւ գրասենեակներ ու հարուստ կալուածներ, որոնք ժամանակին իւրացուած էին անիրաւօրէն :

Շփացած արտաքին ճակատի վրայ ձեռք բերուած յաջողութիւններէն, Դեմոկրատները վերջին ատենները յախուռն գործելակերպ մը ընդգրկեցին երկրէն ներս :

Ընդդիմադիրները սկսան հող գրաւել եւ Երկպառակութիւնը ծայր տուաւ կուսակցութեան ծոցին մէջ : Այս պայքարներու ընթացքին ալ տեսնուեցաւ, որ ո՛չ մէկ բան փոխուած է Թուրքերու գլխուն մէջ :

Այս ճշմարտութեան վերջին փաստն եղաւ Սեպտ. 6/7ի դէպքը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ ԳՈՀ ՉԷ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՀԻՒՐԵՐԷՆ

ԱՆԳԼԻՈՅ ՄԷՋ ԱԼ ՍՐՏՆԵՂՈՒԹԻՒՆ

Վախնալով որ խորհրդային հիւրերը «շատ պիտի յոգնին», Հնդկաստանի վարչապետը, Նեհրու, անձնապէս միջամտեց որպէսզի կարճ կապեն Բուլկանինի եւ Խրուշչեւի այցելութիւնը Մատրասի մէջ : Այս լուրը տրուեցաւ Մատրասի շրջանին նահանգապետին կողմէ՝ խորհրդային վարիչներուն ի պատիւ կազմակերպուած ճաշի մը ընթացքին : Նախապէս, նահանգապետը հերքած էր Խրուշչեւի այն մեղադրանքը թէ Հնդկաստանի հոյակապ շինութիւնները գլուխ բերուած են ստրուկներու տքնաջան աշխատանքներուն շնորհիւ : Ընդհակառակն, ըստ նահանգապետը, «բանուորները իրենց ամբողջ հոգին ու ճաշակը դրած են այդ գործերուն մէջ», աւելցնելով որ Հնդկաստանի մէջ բանուորական դասակարգ չկայ, այլ առաւելաբար կան՝ մանր արհեստաւորներ, որոնց համար երկրին ճարտարարուեստականացումը համազօր պիտի ըլլար անօթութեան :

× Հնդկաստանի գլխաւոր թերթերը դժգոհութիւն կը յայտնեն Բուլկանինի եւ Խրուշչեւի ելոյթներուն առթիւ : Մասնաւորաբար վրդովուած են Խրուշչեւի դէմ, որ շահագործելով իր հիւրի հանգամանքը, վտանգի ենթարկեց Հնդկաստանի չէզոքութիւնը՝ խորհրդային ջրածին ռումբին առթիւ խօսած ճառով : «Խորհրդային վարիչները բարեկամական այցելութեան մը համար եկան մեր երկիրը : Մենք չենք շահագրգռեր ուրիշ պետութիւններու հանդէպ իրենց ունեցած դժգոհութիւնները » :

Հնդկաստանի քաղաքական եւ դիւանագիտական շրջանակներուն մէջ ալ որոշ դժգոհութիւն եւ ջղայնութիւն կը տիրէ Խորհրդային «ելոյթ»ներուն պատճառով :

× Խորհրդային վարիչներուն արտայայտութիւնները շատ ծանր տպաւորութիւն գործեցին մասնաւորապէս Անգլիոյ մէջ ուր կարգ մը թերթեր կը պահանջեն չեղեալ համարել Բուլկանինի եւ Խրուշչեւի յառաջիկայ այցելութիւնը : Թայմզ, որ ընդհանրապէս կառավարութեան տեսակէտները կը յայտնէ, գրել կուտայ թէ Պ. Խրուշչեւ «անամօթաբար խախտեց հիւրընկալութեան տարրական կանոնները» Հնդկաստանի քաղաքները այցելած ատեն : Ուրիշ թերթ մը, «Տէյլի Մէյլ» աւելի կծու լեզու մը գործածելով, վճռապէս կը հերքէ այն «սուտը թէ Անգլիա, Ֆրանսա եւ Մ. Նահանգներն սկսան Բ. աշխարհամարտը, Հիթլերի զինուորները դրկելով Խ. Միութեան դէմ : Այս բոլորէն վերջ Բուլկանին եւ Խրուշչեւ դեռ կրնան Լոնտոն գալ իրենց կեղծ ժպիտներով : Բայց ի՞նչ սրտով կրնանք ողջունել զանոնք » : Տէյլի Թելէկրաֆ» կը հարցնէ թէ Ռուսերը որո՞ւ դէմ պիտի յարձակին Անգլիոյ մէջ, երբ Հնդկաստան այցելած ատեն կը ձաղկեն Մեծն Բրիտանիան : Եթէ Ռուսերը նոյն լեզուն գործածեն Մ. Նահանգներուն դէմ, Լոնտոն այցելած ատեն, կը յուսանք թէ վարչապետը եւ բրիտանական մամուլը պիտի չհանդուրժեն : Կը կարծենք թէ ծանր անախորժութիւններէ խուսափելու համար լաւագոյն ձեւն է ջնջել խորհրդային վարիչներուն ծրագրուած այցելութիւնը որ ներկայ պարագաներուն մէջ կը պահանջէ դիւանագիտական կեղծաւորութիւն, անճաշակելի աստիճանով մը» :

Ուրիշ թերթեր անհրաժեշտ չեն գտներ չեղեալ նկատել այցելութիւնը :

× Անգլիոյ արտաքին նախարարութեան որոշումով, այլեւս ամենօրեայ լրագրական ասուլիսին պիտի չնախագահէ այն պաշտօնատարը որ «բոլորովին կեղծաւոր» կոչած էր մարեշալ Բուլկանինի վերջին յայտարարութիւնները : Այս բանբերը տասը տարիէ ի վեր կը վարէր նոյն պաշտօնը :

× Բուլկանին ճառ մը խօսելով Մատրասէ որ այդ զին. խմբակցութիւններուն չէր, մեղադրեց թէ այն պետութիւնները որ ուժ կուտան ռազմական քաղաքականութեան, այժմ նոր պատերազմի մը կը պատրաստուին զինուորական դաշինքներ կնքելով : «Բայց երբ խաղաղասէր ազգերը, մէջն ըլլալով Հնդկաստանը, միացեալ ճակատ կազմեն, պատերազմի հրձիգները պիտի չհամարձակին նոր պատերազմ մը սկսիլ : Ձեր կառավարութիւնը իմաստուն քայլ մը առաւ մերժելով մասնակցիլ որեւէ է ռազմական խմբակցութեան : Կը նշանակէ թէ ձեր կառավարութիւնը կ՚ըմբռնէ որ այդ խմբակցութիւնները նոր պատերազմի մը վտանգը կը ներկայացնեն» :

× Ի պատիւ Արաբիոյ Թագաւորին սարքուած ընդունելութեան մը առթիւ, Հնդկաստանի վարչապետը յայտարարեց թէ Նոր Տելհին դարձած է ժամադրավայրը խաղաղութեան պատգամաբերներուն : «Նոր աշխարհ մը կը ծնի համակեցութեան գեղեցիկ սկզբունքին շնորհիւ. առանց այդ համակեցութեան հետեւանքը պիտի ըլլայ փոխադարձ կործանում, կատարեալ կործանում այս հիւլէական դարուն » :

ԽԼԻՐԴԻՆ (քանսէր) դարման մը գտած են Մոսկուայի մէջ, շնորհիւ Կովկասի յատուկ բոյսի մը, ինչպէս կը հաղորդէ անթէլը :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԵԳԻՊՏՈՍ ՕԴԱՆԱՒ ԿԸ ՂՐԿԷ ՍՈՒՐԻՈՅ

Դամասկոսէն կը հեռագրեն թէ Եգիպտոս ինքնամուղ օդանաւերու տորմիղ մը ղրկած է Սուրիոյ, համաձայն երկու երկիրներուն միջեւ կնքուած զինակցութեան : Օդանաւերը թռիչք մը կատարեցին Դամասկոսի վրայ, վար իջնելէ առաջ : Օդանաւերը հասան երբ եգիպտացի զօր. Հաքիմ Ամիր, սահմանակցելի միացեալ ուժերու հրամանատարը, աչքէ կ՚անցընէր զօրքը եւ ռազմական դիրքերը : Այս հրամանատարը պիտի կատարէ առաջին գործողութիւնը, եթէ պատերազմ ծագի արաբական երկիրներուն եւ Իսրայէլի միջեւ : Եգիպտոսէն հասած օդանաւերը մարզանքներ պիտի կատարեն Սուրիոյ օդանաւերուն հետ :

Արաբական թերթերը կը գրեն թէ Եգիպտոս կարեւոր գումար մը պիտի նուիրէ Սուրիոյ, «պատրաստութեանց շաբաթին առթիւ, որ պիտի բացուի յառաջիկայ Դեկտեմբերին :

× Ուրբաթ օր Աղեքսանդրիա հասաւ ռուսական շոգենաւ մը, որ զէնքեր կը փոխադրէր : Բեռները կը պարպուին գիշերանց, զինուորներու միջոցաւ : Կառավարութիւնը բացարձակապէս գաղտնի կը պահէ զէնքերուն տեսակները :

× Անգլիա տասը արդիական օդանաւեր պիտի նուիրէ Յորդանանի, համաձայն վերջին տեղեկութեանց : Այս օդանաւերը որոշ փոփոխութիւններ պիտի կրեն, յարմարելու համար Յորդանանի կլիմային : Շաբաթներէ ի վեր բանակցութիւններ կը կատարուէին այս մասին :

× Եգիպտոսի վարչապետը, գնդ. Կամալ Նասր, լրագրական ասուլիսի մը առթիւ յայտարարեց թէ անհրաժեշտ չէ բանակցիլ Պաղեստինի հարցին լուծման համար, այլ կը բաւէ գործադրել Ազգ. Ժողովին 1947ի բանաձեւը : «Ժամանակը եկած է վերակենդանացնելու այն ատեն տրուած որոշումները զորս անտեսեցին մեծ պետութիւնները՝ վերջին ութ տարիներու ընթացքին «:

ԴԱՀԼԻՃԸ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌՋԵՒ

Ազգ. Ժողովը երէկ մինչեւ ուշ ատեն զբաղեցաւ կառավարութեան ներքին քաղաքականութեամբ :

Ինչպէս յայտնի է, վարչապետը վստահութեան քուէ պահանջած էր, հինգերորդ անգամն ըլլալով : Երեւութապէս խնդիրը կապ ունի կանխահաս ընտրութեանց եւ ընտրական օրէնքին հետ. բայց ընդդիմադիրները կը փորձեն օգտուիլ առիթէն, դահլիճին ընդհանուր քաղաքականութիւնը քննադատելու համար :

Երէկ յոռետեսութիւն կը տիրէր կարգ մը շրջանակներու մէջ, մանաւանդ որ անորոշ էր համայնավարներուն դիրքը : (Նախընթաց տագնապի մը ատեն դահլիճը փրկուած էր անոնց քուէներով :

Վարչապետը ուժգնօրէն մաքառեցաւ, պաշտպանելու համար իր առաջարկները կանխահաս ընտրութեանց մասին : Պահանջեց յետաձգել ընդհանուր քաղաքականութեան վերաբերեալ հարցապնդումները : Կարգ մը շրջանակներու կարծիքով, դահլիճը կրնար որոշ մեծամասնութիւն մը շահիլ, նկատի առնելով ներքին եւ արտաքին հոգեր : Ուրիշներ յաջորդ վարչապետի մը մասին կը խօսէին : Ամէն պարագայի մէջ, Ազգ. Ժողովը ստիպուած էր բացորոշապէս պարզել իր դիրքը, որպէսզի կարելի ըլլայ նոր ընտրութիւնները կատարել յառաջիկայ գարնան, փոխանակ սպասելու օրինաւոր պայմանաժամին (յունիս) :

× Ազգաժողովին քաղաքական յանձնախումբը որոշեց յետաձգել Մարոքի հարցին քննութիւնը, նկատելով որ Ֆրանսա բանակցութիւններ կը կատարէ այդ երկրին հետ, անկախ պետութեան մը վերածելու համար զայն : Ալժերիոյ հարցը օրակարգէն հանուած ըլլալով, այս որոշումն ալ նոր յաղթանակ մը կը համարուի Ֆրանսայի համար :

× Օդանաւային մասնագէտներու գործադուլը կը շարունակուի 19 օրէ ի վեր : Երեք սենտիքաները որոշեցին վերջ տալ գործադուլին, բայց միայն մեքենաբանները հաւանեցան անմիջապէս վերսկսիլ աշխատանքը : Կառավարութիւնը որոշած է հարիւր միլիոնի բացառիկ վարկ մը տրամադրել :

× Սէնի շրջանին ատամնաբոյժները որոշեցին գործադուլ յայտարարել եւ 15 օր մերժել Ընկերային Ապահովութեան թուղթերը : Կը գանգատին ընկերային Ապահովութեան եւ փոխադարձ օգնութեան հաստատութեանց մրցակցութենէն :

× Այսօր, չորեքշաբթի, վերջին օրն է, քաղաքապետութեան հաղորդելու համար յայտարարութիւններ՝ Թափուր բնակարաններու մասին :

ՑԵՂԱՅԻՆ ԽՏՐՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

Ճիշդ մէկուկէս տարի առաջ էր, որ Մ. Նահանգներու Գերագոյն Ատեանը հակասահմանադրական հռչակեց հարաւային նահանգներու մէջ ճերմակ եւ սեւ աշակերտներու դպրոցական բաժանումը :

Առջի օր ալ հաղորդակցութեան եւ փոխադրութեանց դաշնակցային յանձնախումբը յայտարարեց թէ մէկ նահանգէն միւսը անցնող շոգեկառքերուն մէջ սեւերուն պէտք չէ պարտադրուի առանձին բաժնեակներու մէջ ճամբորդել : Սակայն հարաւային նահանգներէն շատերուն մէջ տակաւին սկսած չեն Գերագոյն Ատեանին որոշման գործադրութիւնը : Հաւանական է որ դժուարութիւններ ծագին : Բայց տրուած հրահանգները բացորոշ են : Հարաւային նահանգներու ճերմակները պիտի ստիպուին ուշ – կանուխ ենթարկուիլ, հրաժարելով դարաւոր ցեղային առանձնաշնորհներէն :

ՀԱՒԱՆԱԿԱՆ է որ Դեկտեմբեր ամսուն Ֆրանսայի եւ արեւմտ. Գերմանիոյ միջեւ բանակցութիւններ սկսին Սարի շրջանին ապագան որոշելու համար :

ԲԱՐՁՐ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Բարձր քաղաքականութեամբ զբաղիլը դարձեր է մեզմէ շատերուն համար ախտ:

Ընթացիկ ներքին շատ մը խնդիրներ, մեր ուժերուն եւ մեր պատրաստութեան սահմանին մէջ, չեն բաւարարեր մեզ: Կ'ուզենք ցոյց տալ բոլորին, թէ գիտենք ու կը հասկնանք ամէն բան:

Ինչ որ մասնագէտ քաղաքագէտներու համար կը մնայ դեռ ուսումնասիրութեան արժանի հարց, մեզի համար արդէն ունի կտրուկ պատասխան մը:

Գիտենք ամէն բան, ու ծանօթ ենք աշխարհի չարին ու բարիին:

Եւ աստ իբրեւ հետեւանք, մոռնալ սկսած ենք այլեւս հրատապ հարցեր, որոնց բարւոք լուծումէն ու վարդապետութեան կախուած է գաղութին ապագան:

Քանի՞ հոգի կրնաք յիշել ընտանեկան հաւաքոյթի մը ընթացքին որ խօսին, օրինակ, մեր դպրոցներուն, ազգային մեր ներքին ցաւերուն, եւ քննադատելի շատ մը արարքներու մասին:

Շատերու համար ձանձրացուցիչ խնդիրներ են ասոնք: Վարժապետի, տէրտէրի, շատ շատ թաղականի կամ հոգաբարձուի վայել հարցեր: Զարժեր զբաղիլ անոնցմով ու ըլլալ ժամավաճառ: Անոնք ունին աւելի կարեւոր նիւթեր. ի՞նչ պիտի ըլլայ աշխարհի վիճակը. ո՞վ պիտի պարտադրէ կամքը հակառակորդին. Ռո՞ւսը թէ Ամերիկացին:

Հիւլէական եւ ջրածին ռումբերով ո՞վ աւելի զօրաւոր է. Միացեալ Նահանգնե՞րը թէ Ռուսիա: Եթէ պատերազմ ծագի, ո՞վ պիտի յաղթէ, ժողովրդավար ճակա՞տը թէ համայնավարութիւնը: Այս ու նման հարցեր ու տակաւին բազմաթիւ ուրիշներ՝ կապուած թղթախաղի, վիճակահանութեան, խնջոյքներու եւ այցելութեանց հետ, կը կազմեն ընթացիկ օրակարգի նիւթերը անոնց, որոնք ձեր միտքը յոգնեցնող ու տարին տասներկու ամիս ձեզ մտազբաղող հարցերով չեն զիջիր հետաքրքրուիլ:

Բարձր քաղաքականութեան ախտը լայնօրէն նստած է հոգիներուն մէջ մարդոց, որոնք կը ծխադին պարզապէս գաղութներու մէջ գոյապահպանման աւազանը հնչեցնող ազգայիններու վրայ:

Կը ծխադին, որովհետեւ կը նկատեն ժամավաճառութիւն՝ նման հարցերով զբաղիլը:

Իրենք ունին ուրիշ նիւթեր:

Ի՞նչ պիտի ըլլայ իրենց վաղուան ապառնին:

Ո՞ր հարուստին հետ պէտք է ամուսնացնել իրենց աղջիկը կամ մանչը, որպէս զի կրկնապատկուի իրենց ունեցածը:

Ո՞ր օտարականներուն հետ պէտք է կապեր հաստատել, որպէսզի լայննան նիւթական նուաճումներու արահետները:

Զգել այսքան կենսական հարցեր ու ըզբաղիլ դպրոցներով, դասախօսութիւններով, գրադարաններով եւ հայկական մըշակոյթով, գործը պէտք է ըլլայ միամիտ մարդոց:

Ահա իրարու հետ անոնց ունեցած խօսակցութիւններուն եզրակացութիւնը:

Ու այս մտայնութեամբ, այս սպանիչ կեցուածքով գաղութները կը տրորուին ու կը հալին, մինչ մարդիկ դեռ յամառօրէն կը մնան կառչած բարձր քաղաքականութեան:

Ցայտարարենք բարձրաղաղակ, թէ երբեք հայ մարդուն մէջ յաւակնութիւնները այսքան չէին չեչտուած: Երբեք այս աստիճան անափառ չէր դարձած Հայը, որ կը դաւանի ինքզինքը աշխարհի բոլոր բարդ հարցերուն պատասխան մը ունեցող մողը:

Իրենց շատ համեստ պատրաստութեամբ մարդիկ, այսօր դէմք դարձեր են ամէն կողմ:

Դէմք դարձեր են, որովհետեւ բախտին անիւը տեղ մը եւ կէտ մը ժպտեր է իրենց, ու հիմա կը խորհին թէ այդքանը բաւական է եւ կարծիք յայտնելու եւ լուծում գտնելու ուրիշներուն համար շատ կնճռոտ եւ բարդ հարցերու:

Եթէ անճիշդ ըլլար մեր ըսածը, հիմա տարբեր լուծում ստացած կ'ըլլային բազմաթիւ գործեր մեր մէջ:

Աւելին. կ'ունենայինք շատ մը նախանձելի հաստատութիւններ, որոնց տէր են աղքատիկ գաղութներ Միջին Արեւելքի մէջ:

Քանակապէս Հար.Ամերիկայի կրկինն է Լիբանանի հայութիւնը, բայց տէր պատկառելի կրթական հաստատութիւններու: Ազգային մեծ հիւանդանոցի մը, շատ մը բազմաշակերտեայ վարժարաններու, քանի մը օրաթերթի, մէկ քանի գրական ամսաթերթերու եւ շաբաթաթերթերու ու տասնեակ մը հրատարակչականներու:

Որովհետեւ մարդիկ առհասարակ բարձր քաղաքականութիւն չեն խաղար հոն, կամ քիչ են լպրծուն այդ մարդիկ վրայ համբաւ փնտռող խիկարներ:

Ու դրեթէ կէսը Լիբանահայ մեր հայրենակիցներուն, կ'ապրին տակաւին թիթեղեայ տնակներով ծածկուած խրճիթներու մէջ, զուրկ են նիւթական հնարաւորութիւններէ ու կարօտ արտաքին օժանդակութեան:

Բայց, մեր այդ գաղութները օժտուած են մտաւորական ընտրանիով մը, ինչ որ կը պակսի Հարաւի այս ափերուն վրայ հաստատուած մեր բազմութիւններուն:

Այնտեղ ազգային գործերու վրայ չեշտ կը դնէ հայ մտաւորականութիւնը, ըլլայ կուսակցական թէ չէզոք, հոս, շրջանը կը տառապի անոր պակասէն:

Հոն կրթական գործը մտած կարելի է համարել իր բնականոն հունին մէջ, հոս հայ դպրոցը դարձած է ասպարէզ հրմշտուկներու: Հոն հարուստը կամ ջոջը նիւթապէս սատար մըն է մշակոյթին եւ բարեգործութեան համար, այստեղ ղեկավար, բայց երբեք զոհաբերող առաջին աստիճանի սատար:

Ու այս բոլորին մէջ, բարձր քաղաքականութիւն մը կը մնայ ամէնուն միտքը եւ ժամանակը կլանած ախտ:

Տուեալ մտայնութեամբ եւ կեցուածքով, աւելի փայլուն գործեր սպասել մեր շուրջը, պիտի ըլլար միամտութիւն:

Ատով ալ բացատրեցէք մեր նահանջները:

ԱՐՄԵՆԻԱ

ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՂԲԻՒՐՆԵՐ

ԽՄԲ.— Ամփոփուած «Սով. Հայաստան»ի Սեպտեմբերի թիւէն.—

Շատ հին ժամանակներէն ի վեր բնութեան չորս տարրերուն՝ հողի, ջուրի, հուրի եւ օդի պաշտամունքի մէջ, ամէնէն շատ երգուած եւ փառաբանուած է ջուրը, իբրեւ «ակունք», իբրեւ խորհրդանիշ եւ «աղբիւր կենդանութեան»:

Հայ ժողովուրդը շատ կանուխէն իր ժայռեղէն աշխարհին մէջ պէտք զգացած է ջուրի եւ ապաւինած անոր կենարար զօրութեան: Տիտանական ուժով ժայռեր խորտակած եւ ջրանցքներ փորած է: Անոր աղբիւրները յաճախնուիրուած են մեծ մարդոց յիշատակին: Եւ անցորդը «օղորմի» կուտայ: Յուշարձան աղբիւրներ կանգնած են ոչ միայն փայտէ հասարակ ծորակով, այլ մեծ մասամբ տուած են կամարակապ դարպասի ձեւ, ի նշան «անմահութեան դրան» եւ կամարները զարդարած են բեւեռական աշխարհը ներկայացնող խորհրդանշական զարդաքանդակներով:

Ներկայիս հայ ճարտարապետութեան հետ միասին, աղբիւրաշինութիւնը հասաւ իր գագաթնակէտին եւ հիմա չկայ բնակավայր մը, որ ջուր չունենայ: Ամառանոցներուն ծառուղիներուն մէջ, ալպեան բարձունքներուն վրայ, վայրի թաւուտ անտառներուն մէջ կը հանդիպիս պաղ ջուրի աղբիւրներու:

Ամէն մէկ վայր իր հռչակաւոր աղբիւրը ունի, եւ ինչքան աղբիւր այնքան համ: Կաթնաղբիւրները, տանձաղբիւրները, թթուաղբիւրները, լուսնաղբիւրները, արծաթաղբիւրները ձեզ կը թովեն, ոչ միայն իրենց սառնութեամբ, զուլալութեամբ ու համով, այլեւ ճարտարապետական այն բազմազան ձեւաւորումներով, որ յատուկ է հայ ճարտարապետութեան խիղախ մտքին: Մեր ճարտարապետութիւնը, եւ մասնաւորապէս աղբիւրաշինութիւնը կրկնութիւն չի սիրեր: Համաչափ զարդաքանդակը խորթ է հայ ոռոնող եւ վառ երեւակայութիւն ունեցող վարպետի համար:

Վերջին տարիները վերաբացուեցան բընական աղէտներու հետեւանքով փակուած աղբիւրներ: Վերաբացուեցան ծերունիներու յիշողութեամբ: Բազմաթիւ ջըրհորներ կան Արարատեան դաշտավայրին մէջ:

Աղբիւրաշինութիւնը Հայաստանի մասնայատկութիւններէն մէկն է, մեր հնադարեան ժողովուրդի հպարտութիւններէն մէկը, որով կրնայ պարծենալ Երեւանը: Հայրենական մեծ պատերազմին, Հայրենիքի ազատութեան համար ինկած հերոսներու յիշատակին մէկը միւսը ետեւէն իրենց ծննդավայրերուն մէջ շինուեցան աղբիւր – յուշարձաններ, եւ աղբիւր յուշարձաններու պանթէոն — հաւաքավայր եղաւ Երեւան:

Յովհ. Թումանեան, Դեբեդի ժայռեղէն ափերու մասին գրած ատեն, կը յիշէ անյիշատակելի ժամանակներէ մնացած, քարափի վրայ հին խաչքար – յուշարձանի մը մասին: Հինէն կուգայ բարձունքներու վրայ յուշարձաններու եւ խաչքարերու հիմնադրումը: Սակայն մեր օրերուն նոր յուշարձանները կենսախօս, գեղածիծաղ, մարդու ձեռքով ծաղկած բնութեան գիրկը կը կանգնին եւ ատոնք ո՛չ անդիր են, ո՛չ համր, կը խօսին աղբիւրի լեզուով: Ատոնք աղբիւր յուշարձաններ են, որ քանի մը քայլ իրարմէ հեռու, Հրազդանի գեղատեսիլ շրթունքին՝ կարծես կը հսկեն Երեւանի մանկական զբօսայգիի մուտքին վրայ:

Գեղաքանդակ կամարներու տակէն, ինչպէս հերոսներու սրտէն, կը բխի սառնորակ, անմահական ջուրը:

Ինկած հերոսները աղբիւրի հայրենախօս կարկաչով կարծես կը պատմեն իրենց հերոսական պայքարի մասին եւ կ'աւանդեն աչքի լոյսի պէս պահել մայր Հայրենիքը, սիրել եւ կեանքը չխնայել անոր համար, այնպէս ինչպէս իրենք չխընայեցին:

Բզովդալի լեռնանցքի ամէնէն բարձր կէտին վրայ աղբիւր–յուշարձան մըկայոր հայկական զարդաքանդակէ գեղեցիկ նըմուշ մըն է եւ ուր Պուշկին յարգանք մը մատուցանէ հայ ժողովուրդի պաշտպան Գրիբոյեդեւի աճիւնին:

Երեւան հպարտ է իր Քառասուն աղբիւրէ բերուած սառոյցի պէս պաղ ջրով: Բակերուն, դպրոցներուն, թատրոններուն, ակումբներուն մէջ ամէն տեղ կը տեսնես ցայտաղբիւրներ: Անգամ մը որ խմես Երեւանի ջուրը, միշտ կը յիշես զայն:

ՅՈՎՀ. ՂՈՒԿԱՍԵԱՆ

ԱԼԺԵՐԻՈՅ մէջ նոր թափ մը ստացան ահաբեկչական արարքները: Գործողութիւնները ուղղուած են թէ քաղաքայիններու եւ թէ զինուորականներու դէմ: Առջի օր, Քոնսթանթինուայի շրջանին մէջ 30 ապստամբներ սպաննուեցան ու 40ի չափ ալ կասկածելիներ ձերբակալուեցան:

ԻԶԵՐ ԱԶԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵՆԷՆ

ՀԱՅ ՖԵՏԱՅԻՆ

Այս մասին կառավարութեան բոլոր ջանքերը պարապը անցած էին: Լրտեսները հայ պառաւ կիներ էին: Ասոնք ամէն թաղի մէջ կային: Իբր դրացի կը գնային այցելութեան: Երբ հոտը կ'առնէին թէ «դաչախները» այս ինչ տունն էին, կը գնային ու ժամերով կը նստէին:

Երբ որեւէ մէկուն դուռը կը զարնուէր, տնեցին, նախ քան դուռը բանալը, կը հարցնէ՝ «ո՞վ է»: Երբ դրսինը ձայն տար, անկէ վերջ կը բանար: Կը պատահէր, որ կասկածելի մարդիկ ներսը կ'ըլլային, դուռը քիչ մը ուշ կը բացուէր: Եթէ դուռ զարնողը կասկածելի կին էր, տանտիկինը, նախ քան դուռը բանալը, փախստական մարդիկը կը պահէր մառանը կամ թախտի տակը, մինչեւ կասկածելի կնոջ հեռանալը:

Թաղստոցի մէջի մարդիկ չունչ անգամ պիտի չառնէին: Վարդգէսին եւ ինծի պատահեր է, որ միասին թախտի տակը այդպէս պահուած մնանք, մինչ լրտես կինը եկեր ու նստեր է ճիշտ մեր վրայ եւ սկսեր է տանտիկնոջ հետ ժամերով խօսիլ:

Ասոնք յիշեցի պարզ այն պատճառաւ, որ կառավարութիւնը չէր քնանար, մեր բոլոր քայլերուն կը հետեւէր: Պատանիի մը կուսակցական գաղտնի գործերուն այնքան մօտիկ ծանօթութիւնը եւ իր ընկերներուն նախանձը գրգռելը ու իրենց մէջ այդ մասինեղած խօսակցութիւնները, լրտես կիներու ուշադրութենէն չէին վրիպած, ի հարկէ: Ասոնք իրենց լսածները կը տանէին կառավարութեան:

Բայց այս բազմատեսակ տեղեկութիւնները բաւական չէին կառավարութեան համար: Ան կ'ուզէր գիտնալ թէ ո՞ր տեղերը եւ ի՞նչ ձեւով շինուած են մեր զինապահարանները: Կառավարութեան այս հետաքրքրութիւնը մեզ համար գաղտնիք չէր, որովհետեւ ժողովուրդը կը խօսէր, մենք ալ մեր կարգին ունէինք լրաբերներ, որոնք շուկային մէջ մեր մասին խօսուածները ամէն երեկոյ կը բերէին մեզ: Բայց հայ լրտեսական ցանցը, իր ստանձնած պարտականութիւնը լիւ կատարած ըլլալու համար գաղտնի պահած էր դաւաճանի ձեռք ձգելը:

Դաւաճանութիւնը վայրկեանի ապաւորութեան տակ գործուելիք բան չէ եւ ոչ ալ աղջկայ խնդիր կար: Իսկական դաւաճանը մեզ մօտիկ մարդ պէտք է լինէր, որ գիտէր թէ ո՞վ ինչ գործով կը զբաղուի: Դաւաճանութիւնը շատ լուրջ մտածուած եւ ծրագրուած գործ էր: Աղջկան խնդիրը մէջտեղ նետելով՝ կը ձգտէին ժողովուրդի մէջ ատելութիւն ու զզուանք առեղծել դէպի Փէտային. իսկ զէնքերն ու ռազմամթերքը մատնելով՝ նպատակ կար ժողովուրդի մէջ թէ՛ ներսը եւ թէ՛ դուրսը անվստահութիւն առաջ բերել հայ յեղափոխական կազմակերպութեան հանդէպ, որ հսկայական գումարներով, աներեւակայելի աշխատանքներով եւ մանուանդ մարդկային զոհերով ձեռք բերուած մթերքը այդպէս կառավարութեան կը յանձնէր իր անդամներու անբարոյականութեան պատճառով:

Ի հարկէ, այս բոլորը Դաւոյի վրէժխնդրութեան հաշւոյն մէջ չկային: Դաւաճանը պատանեկութեան շրջանը անցուցած էր, այլեւս չափահաս էր, ղեկավար մարմնի հանդէպ չունէր այլեւս յարգանք, ի մասնաւորի ատելութիւն ունէր դէպի «դրսեցիները»:

Այսքանը վաղուց կար: Տեղացիները իրենք կ'ուզէին ըլլալ իրենց երկրի գործերուն ղեկավարը: Այդ դաւաճանը իր դաւաճանութենէն տարի մը առաջ, դուցէ աւելի (թուականը չեմ յիշեր) իրեն ընկեր ունենալով կանեփ մանող Գրիգորը, քանի մը անգամ չէր ենթարկուած Արամի կարգադրութիւններուն եւ ըմբոստացեր էր: Տեղացի Կ. Կոմիտէի անդամները լուռ մնացեր էին, նոյնիսկ Արամի նշանակած պատիժը չէին ուզած գործադրել:

Մի անգամ Աղթամարայ տօնի օրը դաւաճանը եւ Գրիգորը, Արամէն արտօնութիւն կը խնդրեն, որ իրենց խմբով զինուած գնան Աղթամար: Արամը կ'արգիլէ՝ ըսելով. «Աղթամարը առանձին Կ. Կոմիտէական շրջան է: Ինքը իրաւունք չունի զինուած խումբ ուղարկելու հոն»: Արամ կ'աւելցնէ. «Եթէ առանց զէնքի կը գնաք, գնացէք»: Առանց կարեւորութիւն տալու Արամի խօսքին, ասոնք կ'առնեն 7-8 հոգի եւ գիշերանց կ'երթան Նոր Գիւղ ու կ'ըսեն խմբապետին. «Շատ կարեւոր գործի մը համար զէնքեր պէտք է տաս»: Ու կ'առնեն զէնքերը, բոլորը կը զինուին ու կը գնան Արտամետի նաւահանգիստը, բանի կերպով կը մտնեն Հայու մը նաւը ու կը ստիպեն որ զիրենք տանի Աղթամար:

Ես այդ օրը խմբով կղզին էի: Իշխանն ալ պիտի գար շրջանէն: Առտուն պահապանը եկաւ ու ըսաւ, թէ քաղաքի կողմէն մի նաւ ուղղակի կղզին կուգայ: Բաւական մօտեցեր էր նաւը: Դիտակով նայեցայ, մէջը եղողները բոլորն ալ զինուած էին: Տղայոց ըսի, որ պատրաստ ըլլան: Երբ ճանչցուելու չափ մօտեցեր էր նաւը, տեսայ որ քաղաքի տղաներն էին:

ՎԱՐԴԱՆ ՇԱՀՊԱԶ

(8)

(Մնացեալը յաջորդով)

ՄԵԾ ՀԱՅՈՒ ՄԸ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

●

Կրընօպլի Կապ. Խաչի մասնաճիւղը իր Հայերէնի դասընթացքի բացման 25րդ տարեդարձը տօնեց քանի մը շաբաթ առաջ: «Յառաջ»ի Նոյեմբեր 16 եւ 23ի թիւերուն մէջ յուզումով կարդացի այն երախտագիտական սրտառուչ տողերը ուղղուած մեզի՝ քառորդ դար առաջ դասընթացքին հիմնադիրներուն: Մեր աշակերտուհիները պարտք են սեպած հրապարակաւ իրենց երախտագիտական զգացումները յայտնելու անոնց՝ որոնք տարիներ աշխատեցան գաղութի մը մէջ, ներմուծելու մատղաշ հոգիներէս ներս՝ ազգային վեհ զգացումներ:

Հիմա մեր այդ աղջիկները արդէն զաւակներու տէր են, մէյմէկ բոյներ կազմած: Վստահ ենք թէ իրենց զաւակներն ալ նոյն զգացումներով կը մեծցնեն: Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն մէջ, ըլլայ Փարիզ, ըլլայ Կրընօպլը կամ Մարսէյլ, հոն ուր տուն տեղ եղած են, մեր աշակերտուհիները իրենց տիրական ձայնը ունին ժողովներու մէջ: Երիտասարդ են, եռանդ ունին, եւ կ'աշխատին գաղութներու մէջ արծարծելու այդ նոյն ոգին:

Երբ կարդացի իրենց երախտագիտական սրտաբուխ տողերը հանդէպ իրենց ուսուցիչներուն, ես ալ իմ կարգին, լեցուած նոյն զգացումներով մեծ Հայու մը հանդէպ, ուզեցի նոյնը ընել այսօր հրապարակաւ:

1919, աքսորէն վերադարձ: Պոլիս ենք, Հայրս նահատակուած 1915ի Հայաջինջ կոտորածին, երեք տարի աքսոր, Պոլիս կը վերադառնանք: Վրայ գլուխ չկայ, ունելու հագիւ չոր հացի մը դրամ ունինք, ես, մայրս եւ երկու եղբայրներս: Իջած ենք մեծ մօրս տունը:

Տխուր օրեր․․: Պատուհանը նստած ամէն առաւօտ կը դիտեմ տարեկիցներս որոնք պայուսակը թեւին տակ կը վազեն դպրոց:

Կը դիտեմ լուռ ու մունջ շարքը իմ տարեկիցներուս, որոնք կ'երթան ցատկռտելով, ուրախ ուրախ, դպրատուն:

Ամէն առաւօտ ես կը դիտեմ զիրենք՝ կարօտովը դպրոցին, կը ցաւի սիրտս որ չեմ կրնար միանալ այդ զուարթ տղոց խումբին:

Ո՞վ գիս դպրոց պիտի դնէ եւ թոշակ վճարէ:

Մեծ մայրս կը թելադրէ մօրս, որ իբրեւ ամենամօտիկ ազգական, դիմէ Գալուստ Կիւլպէնկեանի, որ յանձն առնէ մեզ երեք որբերս դպրոց ղրկել, զիս եւ երկու եղբայրներս:

Մերժումը չուշանար, յուսախաբ՝ տրտում տխուր ես նորէն կը դիտեմ, ամէն առաւօտ, իմ տարեկիցներս, որոնք պայուսակը իրենց անութին տակ՝ ցատկըռտելով կ'երթան դպրոց:

Այս անգամ մեծ մայրս կը թելադրէ մօրս —

« Աղջիկ, Պատրիկիս գրենք, անիկա ուրիշ սիրտ ունի, այս չօճուխներդ դպրոցին տէրտէն հիւանդ պիտի ըլլան »:

Մայրս կը շարադրէ նամակ մը, 1920 Յունիս 25ին, ես կ'ընդօրինակեմ զայն եւ նամակը կը ղրկուի Պատրիկ Կիւլպէնկեանի:

Ամիս մը ետք պատասխանը կուգայ:

Հոս կ'արտատպեմ իբրեւ յարգանքի եւ երախտագիտութեան պարտք, իր անմեռ յիշատակին, նամակին սրոշ մասերը:

Նամակը իր ձեռագիրն է Լոնտոնէն գրուած 26 Յուլիս 1920:

« Սիրելի Հերմինէ, 25 յունիս թուակիր նամակդ նիւ Եորքէն հոս ղրկած էին, այսօր ստացայ:

« Ենթակայ եղած տառապանքներուդ շատ շատ կը ցաւիմ, բայց աղջիկս, ինչ կարող եմք ընել, ամբողջ ազգին ճակատագիրը եւ դժբախտութիւնը եղած է, Աստուծոյ ողորմութիւնը հասնի:

Նամակդ այն աստիճան քաղցր, անկեղծ եւ լրջօրէն գրուած էր որ, ուրիշ կերպ պատասխանել կարելի չէ, եւ մեծ հաճոյքով կը յայտնեմ թէ առաջարկութիւնդ ամերիկեան քոլէժը մտնելու եւ ամբողջ շրջանը լրացնելուդ համար դպրոցական թոշակիդ տարուէ տարի վճարումը Պոլսոյ մեր տան գրեցինք: Եւ քանի որ դուն կը գրես թէ, երկու եղբայրներդ ալ, ապագայ խոստացող են, անոնց ալ դպրոցը շարունակելը կը յանձնարարեմ, բնական է ծախքերը մենք կը վճարենք:

Մաղթելով ձեր նրեքին յաջողութիւն...

Պատրիկ Կիւլպէնկեան

Մինչեւ այսօր՝ իր տողերը երբ կարդամ, կը յիշեմ այն օրը երբ ստացանք «մեծ Հայուն» գիրը, մեր տունը դարձաւ կարծես հարսանեկան տուն:

Պատրիկ Կիւլպէնկեան, որբերու հայրը, վեհ հոգի, մեծ սիրտ, մեծ Հայ մըն էր, որուն անունը շատ մը որբեր երախտագիտութեամբ կը յիշեն այսօր:

Իմ սիրելի աշակերտուհիներ, դուք եւս ճանչցէք այս մեծ Հայը:

Ձեր երախտագիտական զգացումները ինծ հանդէպ կ'երթան ուրեմն այն մեծ Հայուն որ ինծ ուսում տուաւ:

Ցարգանք իր անմեռ յիշատակին:

ՀԵՐՄԻՆԷ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Քայիէ տէ Սէզօնը իր 3րդ թիւին մէջ (Դեկտ. 1955) տպած է երկու նոր բանաստեղծութիւններ Շահան Շահնուրէն՝

PAYS LOINTAINS եւ SALAIRES

ինչպէս գրած էինք, Արմէն Լիւպէն այս պարբերաթերթին խմբագրական կազմի անդամ է եւ կանոնաւորաբար կ'աշխատակցի բանաստեղծական արժէքաւոր էջերով:

ԻՆՉԻ՞ ՎՐԱՅ Կ'ԱՇԽԱՏԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐՈՂՆԵՐԸ

●

Մէկ տարի անցած է Հայաստանի գրողներու երրորդ համագումարէն ասդին: Երեւանի «Կոմունիստ» թերթի խմբագրութիւնը դիմած է կարգ մը գրողներու եւ հարցուցած է, թէ ի՞նչ ըրած են այս մէկ տարուան ընթացքին եւ ստեղծագործական ի՞նչ ծրագիրներ ունին:

Ահաւասիկ ստացուած պատասխաններ:

Նայիրի Զարեան յայտնած է, որ կը գրէ նոր թատերախաղ մը՝ «Կարմիր թել», չորս գործողութեամբ: Նիւթը առնուած է կոլտնտեսականներու կեանքէն: « Ես կը ջանամ, — ըսած է Զարեան, — ցոյց տալ նոր գիւղի կենցաղի առանձնայատկութիւնները»: Մտադիր է գրել նաեւ նոր վէպ մը Երեւանի եւ Երեւանցիներու մասին:

Գէորգ Էմին մտած է Մոսկուայի գրական բարձրագոյն վարժարանը: Թէեւ քիչ ժամանակ ունի գրելու համար, բայց պիտի աշխատի տալ գրական ակնարկներ Հայաստանի մասին, միաժամանակ նիւթեր կը հաւաքէ նոր պոէմի մը համար:

Սերօ Խանզատեան, որուն «Հող» վէպը լաւ ընդունելութիւն գտած է, ներկայիս կը պատրաստէ նոր վէպ մը՝ «Մխիթար սպարապետ» անունով: Մեծ ոգեւորութեամբ կը խօսի Դաւիթ Բէկի գլխաւորած ազատագրական կռիւներու մասին, զորս շարունակած է Մխիթար սպարապետ, Դաւիթ Բէկի մահէն ետք:

Գեղամ Սարեան կը գրէ նոր բանաստեղծութիւններ, գլխաւորաբար քնարերգական: « Անոնց մէջ կ'արտայայտուին, — ըսած է Սարեան, — իմ ժամանակակիցներուս մտածումներն ու զգացումները: Կ'աշխատիմ նաեւ թատերախաղի մը վրայ, որուն մէջ կը շօշափուին կոմունիստական բարոյականի եւ սովետական ընտանիքի հարցերը: Ներկայիս կը պատրաստեմ երկերուս մէկ հատորեակը, մօտ քսան տպագրական մամուլ: Սեպտ.ի ընկլիզը հատորը պիտի յանձնեմ Հայպետհրատին »:

Համօ Սահեան Հայպետհրատին յանձնած է իր քերթուածներու նոր ժողովածուն՝ «Բարձունքներում» խորագրով: Ժողովածուին մէջ տեղ գտած են երգեր հայրենիքի, սիրոյ եւ աշխատանքի մասին, գրուած վերջին երեք տարուան ընթացքին: Սահեանի թարգմանութեամբ լոյս տեսած է վրացի բանաստեղծ Նինոշվիլիի քերթուածներու ժողովածուն՝ «Հայաստանում» անունով:

Ա. Արաքսմանեան յայտնած է, որ վերջին տարիներուն աշխատած է վէպի մը եւ թատերախաղի մը վրայ Միք. Նալբանդեանի մասին: Աւարտած է պատմական թատերախաղ մը՝ «Մեսրոպ Մաշտոց» վերնագրով(*): Անցեալ տարի գրած եւ աւարտած է կատակերգութիւն մը՝ « Փիղը պարում է»:

Գարեգին Սեւունց վերամշակած է «Թեհրան» վէպը: Քանի մը ամիսէն Պետհրատին պիտի յանձնէ ուրիշ մեծ վէպ մը՝ «Կեանքը թեւերի վրայ», որուն նիւթը առնուած է նախապատերազմեան շրջանի երիտասարդութեան կեանքէն:

Աղաւնի կ'աշխատի իր «Շիրակ» վէպի երկրորդ հատորին վրայ:

Ա. Ա.

(*) Այս անունով նոր պատմավէպ մը սկսած է գրել նաեւ Դ. Դեմիրճեան:

ՆՈՐ ԱԿԱԴԵՄԱԿԱՆ ԺԵՌՈՄ ՔԱՐՔՈՓԻՆՕ

●

Ակադեմական Անտոն Շամէքսի թափուր աթոռին իբրեւ թեկնածու, առջի օր Ֆրանսական ակադեմիան իր քուէները կեդրոնացուց Ժեռոմ Քարքոփինոյի վրայ:

Նոր ակադեմականը ծնած է Վէռնէյ Սիւր Ավռը. ուր իր հայրը, ծագումով Քորսիքացի, բժիշկ էր: Ժեռոմ Քարկոփինօ աւարտելէ ետք Էքօլ Նորմալ Սիւփէրիէօրը, կարգուեցաւ լատիներէնի դասախօս Հավրի լիսէին մէջ: 1912 հռոմէական հնագիտութեան դասախօս էր Ալժէի համալսարանին մէջ: 1919ին Սորպոնի մէջ դասախօս լատիներէնի: 1937ին տընօրէն Հռոմի ֆրանսական դպրոցին. 1940ին տնօրէն է Էքօլ Նորմալ Սիւփէրիէօրի: Բ. աշխարհամարտին՝ ատեն մը վերատեսուչ էր Փարիզի համալսարանին: Ետքն ալ դարձեալ գրաւման շրջանին, մաբեշալ Փէթէնի հրաւէրով կրթական նախարար Վիշիի մէջ: Պատերազմէն ետք, ամբաստանուեցաւ, սակայն շնորհիւ դիմադրական ճակատին իր մատուցած ծառայութեանց, ընդունեցին իր անպարտութիւնը 1950ին. Տարի մը ետք կրկին վերստացաւ դասախօսի իր տիտղոսը Սորպոնէն: «Եօթ տարուան յիշատակները» գիրքին մէջ որ հրատարակուեցաւ 1953ին, կը պատմէ իր պայքարներու մասին ընդդէմ Գերմաններու:

Ժեռոմ Քարքոփինօ հմուտ լատինաբան է, ինչպէս եւ պատմաբան Հռոմի եւ իր հաստատութեանց: Բազմաթիւ են իր գործերը, գլխաւորաբար Վերգիլիոսի, Հեթանոս Հռոմի միսթիք երեւոյթներուն, Կիկերոնի թղթակցութեանց գաղտնիքներուն, հին հռոմէական Հանրապետութեան պատմութեան մասին են.: Իր գիրքերը ըլլալով խիստ մասնագիտական, չէին հետաքրքրեր ժողովուրդը, շնորհիւ « Հռոմի առօրեայ կեանքը կայսրութեան փառքի գագաթնակէտին» գիրքին հրատարակութեան 1939ին, ան մատչելի դարձաւ ժողովուրդին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (84)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

●

Ստորեւ կուտանք այս խորհրդաւոր մարդուն ձերբակալման մանրամասնութիւնները:

Իզմիրի մահափորձին լուրը երբ տարածայնուեցաւ, Ապտիւլգատիր եւս յաջողեցաւ իր հետքը պահել, եւ, Գարա Քեմալի նման աներեւոյթ եղաւ: Ոստիկանութիւնը ամէն ծակ ու ծուկ փնտռեց, բայց անկարելի եղաւ երեւան հանել զինքը, մինչ այն սահմաններուն վրայ զգուշական միջոցներ ձեռք առնուեցան, արգիլելու համար դաւադիրներու պարագլուխին փախուստը:

Ապտիւլգատիր, որ նախապէս ալ ի բացակայութեան դատուած եւ կրցած էր օձիքը ազատել եւ Միլլի շարժումին մէջ ուզած էր դեր մը ունենալ, երբ լսեց որ Շիւքրիներ, Արիֆներ, Զիա Խուրշիտներ ձերբակալուած եւ Իզմիր ղրկուելով բանտարկուած են, ըմբռնեց թէ ժամ ինքն ալ պիտի ձերբակալուէր, որուն չեց թաքստոց մը գտնել ու փրկուիլ անողոք արդարութեան մը թաթէն:

Նախ գնաց Պէշիկթաշ, պատերազմական նախկին խորհրդական Նաթըգ փաշայի ապարանքը: Փաշան մեռած էր եւ կը մնար իր կինը, որմէ Ապտիւլգատիր ապաստանականութիւն խնդրեց, քաջալերուած իրենց ընտանեկան մտերմութենէն: Քանի մը օր այդ ապարանքը պահուըտելէ ետք, փափաքեցաւ աւելի ապահով տեղ մը գտնել: Փաշային հանըմը իրեն օգտակար եղաւ այս խնդրին մէջ, գնաց Պաքըրքէօյ, Գարթալթէփէ, ուր գտաւ իր մէկ մտերիմ բարեկամուհին, Սէհէր հանըմը, որուն միջոցաւ, պարտէզներուն մէջ մոռցուած տուն մը վարձեցին, Ապտիւլգատիրը հոն փոխադրելու եւ պահելու համար:

Ցաջորդ օր, Պէշիկթաշէն Ապտիւլգատիրը ճամբայ հանեցին ընկոյզի մեծկակ սնտուկով մը, որուն մէջ կծկտեցաւ Ապտիւլգատիր եւ սնտուկը ինքնաշարժով մը տարին Պաքըրքէօյի տունը:

Քանի մը օր ետք Ապտիւլգատիր կռահեց թէ ոստիկանութիւնը իր հետքերուն վրայ է եւ կրնայ ձերբակալուիլ, եւ այս անգամ գնաց ապաստանիլ Պաքըրքէօյէն բաւական հեռու, Էնվէր փաշայի հանըմին, Նաճիյէ Սուլթանին ապարանքը: Նաճիյէ հանըմը սահմանէն դուրս հանուած էր, բայց ապարանքը կը վարէր իր ընդհանուր փոխանորդը, Տէրվիշ պէյ, Իթթիհատի նախկին ֆետայիներէն ու քօմիթաճիներէն, որ կը ճանչնար ու կը սիրէր Ապտիւլգատիրը:

Տէրվիշ պէյ սիրայօժար պարտկեց Ապտիւլգատիրը, որ քաղաքէն դուրս գտնըւելով՝ խորհեցաւ թէ ապահովութեան մէջ է: Բայց ոստիկանութիւնը օրեր յետոյ հոն ալ գտաւ իր հետքը եւ առտու մը խուզարկեց ապարանքը: Տէրվիշ պէյ, որ հեռուէն նշմարած էր ոստիկաններն ու ոստիկան – զինուորները, խկոյն պահեց Ապտիւլգատիրը ցորենի դէզերուն մէջ:

Ոստիկանները չխորհեցան քրքրել ցորենի դէզերը եւ Ապտիւլգատիր մինչեւ կէս օր պահուըտած մնաց կալին մէջ: Երբ վտանգը փարատեցաւ, Ապտիւլգատիր ելաւ ցորեններուն տակէն եւ ըսաւ Տէրվիշին:

— Հոս ալ կարելի չէ մնալ: Ո՞ւր երթանք արդեօք:

Որոշեցին աւելի հեռուները, Սեւ ծովեան եզերքները երթալ: Բայց Ապտիւլգատիր, որ խորամանկ եւ հոտառութիւն ունեցող մարդ էր, զգաց թէ ոստիկանութիւնը շուքի մը պէս պիտի հետեւէր իրեն եւ արթուն կը հսկէր ոչ միայն Սեւ ծովու եզերքներու ճամբաներուն վրայ, այլեւ Ջէքմէճէի եւ Զաթալճայի շրջակայքը:

Ուստի ետ դարձաւ, Սթրանճա լեռներու փէշերուն հետեւելով, մօտեցաւ Տէմիրքէօյ: Այս գիւղը, ուր Ապտիւլգատիր հասաւ տառապագին թափառումէ մը յետոյ, երկուքուկէս ժամ հեռաւորութիւն ունէր պուլկարական սահմանէն: Ապտիւլգատիր կը խորհէր անցնիլ Սեւ ծովը այդ կայանէն, ամայի գետակէ մը մակոյկ մը նստիլ եւ փրկուելով շունչը առնել Պուլկարիա:

Եւ սակայն, փախստական մահապարտին ծրագիրը ի դերեւ ելաւ եւ Ապտիւլգատիր ձերբակալուեցաւ հետեւեալ պարագաներուն տակ. — Փախստականը քալելով ու թափառելով հասած էր մինչեւ Սթրանճայի Ջիլինկօս ագարակը, ուր մըտաւ եւ հակառակ իր թափթփած երեւոյթին, ինքզինքը ներկայացուց իբր անտառային քննիչ:

— Տուտ, ըսաւ ագարակի մարդոց, ես անտառային քննիչ եմ եւ ձեր գլխուն տաղտուկ կը բանամ եթէ ինծի ձի մը չհայթայթէք անմիջապէս: Ապտիւլգատիրի մազ-մօրուքը երկարած էր, զգեստները՝ փոշեթաթախ, ձեռքը՝ վիրաւոր, բայց հակառակ ատոր պահեց իր պաղարիւնը եւ շարունակեց ինքզինք իբր քննիչ ներկայացնել:

(Շար.)

ԲԱՐԵՓՈԽՈՒՄՆԵՐ ՆԻԿՈՍԻԱՅԻ ՄԷՋ

Նիկոսիայի աշխատաւորներու ընկեր–վարական Միութիւնը վաւերացուց մա–րեշալ Թիթոյի տնտեսական նոր ծրագի–րը, որուն համաձայն գործ պիտի տրուի թեթեւ արդիւնաբերութեան, այսինքն ըն–թացիկ ապրանքներու ճարտարարուես–տին։ Պիտի կրճատուի ծանր արդիւնա–բերութիւնը։

Տրուեցան նաեւ ուրիշ երկու կարեւոր որոշումներ.— Ա) Քաղաքական յանցա–ւորները ներման պիտի արժանանան։ Բ) Տեղեկատու նախարարութիւն մը պիտի հաստատուի, որուն պաշտօնը պիտի ըլ–լայ մամուլի եւ ձայնասփիւռի միջոցաւ լուսաբանել պետական հաստատութեանց գործունէութիւնը։

Այս որոշումները քաղաքական հիմք չունին. աւելի շատ կը վերաբերին ներ–քին քաղաքականութեան եւ կը ձգտին ժո–ղովուրդին կենցաղը բարձրացնելու։

× Պատերազմէն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով Նիկոսիան պիտի ունենայ բա–նակի զօրավար մը։

× Մարեշալ Թիթօ Եգիպտոս պիտի այ–ցելէ մօտերս։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԻՊՐՈՍԻ խնդիրը նորէն յուզուեցաւ Անգլիոյ Երեսփ. Ժողովին մէջ, Բշ. օր։ Գաղթային Նախարարը յայտարարեց թէ կառավարութիւնը «չինարար լուծում մը» կը փնտռէ, հակառակ պաշարման վիճա–կի յայտարարութեան։ Ընդդիմադիրները հարցապնդումներ կ'ուղղեն անդադար։ Միացման պայքարին ախոյեանը, Մակա–րիոս արք. որ Յունաստան գացած էր, Կիպրոս վերադարձաւ։— Ընդհ. հրամա–նատարը, մարեշալ Հարտինկ, պատերազ–մական վիճակի մէջ դրաւ զօրքը։ Զին–ուորները առժամապէս ենթակայ են զոր–ծօն ծառայութեան։

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն 12 հազար անգլ. զինուորներ համախմբուած են Կիպրոսի մէջ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ թերթերը կը գրեն թէ մեծ փոփոխութիւններ պիտի կատարուին Ուկրայնայի հողագործական կազմակեր–պութեան մէջ։ Արդէն իսկ փոխուած 5986 նախագահներ՝ հողագործական տն–տեսութեանց մէջ։ Վերջին երկու տարի–ներու ընթացքին 33.000 նոր կուսակցա–կան գործիչներ նշանակուած են։ Հարկ եղած է նորէն ցանել խնը միլիոն արտա–վար տարածութեամբ հող, անհրաժեշտ արմտիքը ճարելու համար։

ԾԱՆՕԹ երաժշտագէտ Օնեկեր յան–կարծամահ եղաւ կիրակի գիշեր իր բնա–կարանին մէջ։ Զուիցերիացի էր եւ 63 տարեկան, հեղինակ բազմաթիւ ստեղ–ծագործութեանց։ Երաժշտական գործեր պատրաստած է նաեւ շարժանկարի հա–մար։

ՖԵՄԻՆԱՅԻ գրական մրցանակը երկու–շաբթի օր տրուեցաւ փիլիսոփայութեան դասախօս եւ վիպագիր Անտրէ Տոթէլի։ Անակնկալ մը չէր այս ընտրութիւնը։ 11 ձայնի վրայ եօթը ձայն առաւ Տոթէլ, մէկ ալ Վահէ Քաչա։ Մրցանակի արժա–նացող գիրքն է՝ «Երկիրը ուր երբեք չենք հասնիր»։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ելմտական նախարարը յայտարարեց թէ կառավարութիւնը որո–շած է պաշտօնանկ ընել Յունաստանի եւ Աթէնքի Ազգ. Դրամատան տնօրէնը։ Այս վերջինը կարգ մը դրամական յանկա–ցումներ ըրած էր անհատներու՝ ի վնաս արդիւնաբերական խմբակցութեանց։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Անդաստան

Պարբերական Գրականութեան եւ Արուեստի (Թիւ 5)

Ֆրանսայի եւ արտասահմանի հայ գրա–կանութեան լաւագոյն էջերը ներկայաց–ուած են խնամքով ու գեղարուեստական տպագրութեամբ։ Բազմաթիւ նկարներ հայ արուեստագէտներու գործերէն։

150 էջ։ Գին 600 ֆր.։ Հասցէ՝ Տպարան ԱՐԱՔՍ . 46, Րիւ Րիշէ – Փարիզ (9րդ)։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Շաւիլի մէջ Դեկտեմբեր 11ին, կիրակի օ–րը, կազմակերպուած Կապ. Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղերուն կողմէ։

ՀԱՅ — ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Թիւ 167 – 8 (Նոյ. – Դեկտ.) 48 էջ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.— Բառարան ո–տանաւոր։ Մեղուն եւ իր մեղրը (Տոքթ. Այվազեան).— Առաջնորդ Թոքախտին դէմ (Ն.).— Բժշկութիւնը երէկ եւ այ–սօր (Տոքթ. Սերոբեան).— Աննդառու–թեան գիտութիւնը (Տոքթ. Գալուստ–եան).— Կրիփ (Տոքթ. Ղազարեան).— Սեռային հիւանդութիւններ (Տոքթ. Պ. Միսաքեան).— Բժշկութիւն Թանկագին քարերով։ Հակաճառութեան ախտը (Քաղիան).— Արգնի (Միրաքեան).— Հաւկիթ (Շ. Նարդունի).— Արտաքին գործոց նախարարութիւն (Տոքթ. Շ. Օ–նտո).— Հարբուխ (Տոքթ. Աշնեան).— Ի փառս կաղամբին (Ազատեան).— Ա–ռողջապահութիւնը անհրաժեշտ (Բժշկա–պետ Քօլօլեան).— Խլիրդը երկրէ երկիր։

Բաժանորդագրութիւն՝ տարեկան 1000 ֆրանք, (արտասահման՝ 1200 ֆրանք)։ Դիմել . Նարդունի, 32 Ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ (9)։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Լսարանին դասախօսութիւնները միշտ տեղի կ'ունենան չորեքշաբթի օրերը, Քաֆէ Քասէլի սրահը, ժամը 21ին։

Այս չորեքշաբթի պիտի խօսի ծանօթ դասախօս, Պ. Օհան Կարապետեան։ Նիւթ ունենալով «Արդիական խորհրդա–թեան հիմերը»։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ազքատախնամի պարահանդէսին ՄԱՆԿԵՆ տունի տոմսը շահողէն (Bon pour une robe de Manguin) կը խնդրուի անյապաղաբար ներկայանալ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ վարչութեան ամէն օր ժամը 14.30էն 18, 32 ռիւ տը Թրէվիզ։

Վերջին պայմանաժամ Դեկտ. 10։

Օր. ԺԱՆԻՆ ԳՈՋԵԱՆ
Պ. ՎԱՀԱՆ ՔԷՇԻՇԵԱՆ
(Ատամնաբոյժ)
Նշանուած

Մէօտոն, 20 Նոյ. 955 Իսի

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ուս. խումբի ժո–ղովը այս չորեքշաբթի ժամը 9ին, սովո–րական հաւաքատեղին։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ ՎՌԱՄԵԱՆ ենթակոմիտէն՝ կի–րակի 4 դեկտ., սովորական տեղը։

Բացակաները նկատի կ'առնուին, Ներ–կայանալ անդամատետրերով։

Այս ժողովին ներկայ կ'ըլլան Կեդր. Կ.ի եւ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչ–ները։

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄԻՆ

Տէր եւ Տիկին Գալօ Մոսոխչեան տասը հազար ֆրանք կը նուիրեն Որբերու Օգ–նութեան մարմնին, իրենց հօր՝ Տոքթ. Մութաֆեանի մահուան առթիւ (Պոլիս)։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Կը փնտռուի Գուրգէն Գարոյեան, Երե–ւանցի։ Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի յայտնել «Արմենիա»յին։
El Salvador, 4627, Buenos Aires, Argentine

IMPRIMERIE ARAXES 46, Rue Richer. Paris